

שבוע פרשת נצבים-וילך

(25 – 31 August 13)

י"ט – כ"ה אלול ה'תשע"ג

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְכַנִּיד וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שְׁמִיעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֵאמֹר אֵת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מָטָר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִגְגֶךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ לְבִהְמֹתֶךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְדַּתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וּשְׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְפָדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדֹבַר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאֲבֹתֵיכֶם לֵאמֹר לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דִּבַּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּנָפֵי בְּגֵדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַבֶּנֶת, פֶּתִיל חֲבִלָּה. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מְקַבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעְיוֹן כְּמוֹד מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כִּפִּי שִׁמְתַּחֲלֵק לִימֵי הַחֹדֶשׁ.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֶנָּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.

אֲךָ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהִצַּרְתָּ בִּי נַשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: יְבָרְכֶךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֶּךָ: יֵשֵׁא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶּׁם לְךָ שְׁלוֹם: וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תַּפִּילִין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחרדו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייחפץ ל"חדר ובית של צדקה".

תהלים

ק"ב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּ־יָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה בְּמִצּוֹתָיו חֲפֵץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאַרְצֵי יְהוָה זָרְעוּ זֶרַע וְיִשְׂרָיִם יִבְרֹךְ: ג הַיּוֹנָעֵשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמֶדֶת לָעַד: ד זֶרַח בְּחֹשֶׁךְ אֹר לַיִּשְׁרָיִם חֲנוּן וְרַחוּם וְצָדִיק: ה טוֹב־אִישׁ חֲנוּן וּמִלּוּה יִכְלֹל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו בִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוּט לְזָכָר עוֹלָם יְהוָה צָדִיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן לָבוּ פָּטַח בִּיהוָה: ח סָמוּךְ לָבוּ לֹא יִירָא עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּה־נָּתַן לְאֲבִיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֲמֶדֶת לָעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד: י רָשָׁע יִרְאֶה | וְכַעַס שֹׁנֵי יַחֲרֹק וְנַמָּס תֵּאֵת רָשָׁעִים תֹּאבֵד:

ק"ג

בו יסופר נפלאות מציאת מצרים:

א הַלְלוּ־יָהּ | הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם: ג מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבֹאֵז מְהִלֵּל שֵׁם יְהוָה: ד רָם עַל־כָּל־גּוֹיִם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: ה מִי בִיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמִּגְבִּיהִי לַשָּׁבֶת: ו הַמְשִׁפִּיל לְרִאשׁוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: ז מְקִימֵי מַעְרָךְ דָּל מְאֻשְׁפַּת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עַם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֶקְרֵת הַפִּית אִם־הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּ־יָהּ:

אגרות קודש

ב"ה כ"ב אלול, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו בקשת ברכה הפ"ב.

בעת רצון יזכירנה ואת כל אלה שכותב אודותם, על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע מתאים לתוכן כתבו.

ובמ"ש אודות - שינוי קשר התפילין לקשר חב"ד - מובן שנכון הדבר.

ובמ"ש אודות השינוי לנוסח חב"ד, נכון הדבר במאוד, והנה ע"פ המבואר במ"א, מותר לשנות מנוסח אשכנז לספרד ומספרד סתם לנוסח האר"י שהוא הוא הנוסח שמתפללים בו חסידי חב"ד, אבל לא להיפך, ובכן אם יחליט הוא, לשנות הנוסח לתמיד, נכון הענין כאמור, ובפרט שע"פ מסורת חסידים, בירר רבינו הזקן הנוסח שלו מששים סידורים.

ומאחר שהוא בן ישיבה והוא המביא הבקשה, הנה מובן ופשוט שעליו להוסיף בהתמדה ושקידה בלימוד התורה ובקיום המצות בהידור, שמלבד גודל הענין מצד עצמו, הנה עי"ז מתוסף בברכות השי"ת בהמצטרך לו ובמילוי משאלות לבבו לטוב.

בברכה לבשו"ט ולכוח"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

מפתח כללי

מסכת פסחים עם ביאורים	א) סדר הנחת תפילין.....ב
מדף סו עד דף עב.....קו	ב) מזמורי תהלים קיב, קיג.....ג
מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	ג) מאמר ד"ה שוש אשיש בהוי' וגו'.....ה
שבת פרשת נצבים וילך, כ"ה אלול, ה'תשמ"ג.....ה	ד) מכתב כללי ימי הסליחות, ה'תשכ"ו.....יב
כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים	ה) שיחת שבת פרשת נצבים וילך, כ"ה אלול, ה'תשכ"ו.....יד
אדמו"ר הזקן.....קלו	ו) לקוטי שיחות – פרשת וילך (בלה"ק) כרך יד.....כא
כג) שולחן ערוך הלכות שבת	ז) מתוך פניני לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....כו
אדמו"ר הזקן.....קלו	ח) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה ז"ל שניאורסאהן חוברת לה, תרגום מאידיש.....כח
כד) לקוטי תורה	ט) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת נצבים וילך.....כט
אדמו"ר הזקן.....קלח	י) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת נצבים וילך.....ל
כה) שערי אורה	יא) שיעורי תהלים לשבוע פרשת נצבים וילך.....נ
אדמו"ר האמצעי.....קמ	יב) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת נצבים וילך.....נא
כו) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו	יג) לוח "היום יום" לשבוע פרשת נצבים וילך.....סד
אדמו"ר ה"צמח צדק".....קמ	יד) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....סו
כז) תורת שמואל תרל"ב	שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:
אדמו"ר מוהר"ש.....קמא	טו) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת נצבים וילך.....סט
כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	טז) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת נצבים וילך.....פז
אדמו"ר מוהרש"ב.....קמב	יז) – ספר המצוות לשבוע פרשת נצבים וילך.....צד
כט) ספר המאמרים ה'תרפ"ט	יח) נביאים וכתובים
אדמו"ר מוהרי"צ.....קמג	מלכים א פרק יט-כ, תהלים פרק צא.....צו
ל) לקוטי דיבורים	יט) משניות – מסכת שבועות
אדמו"ר מוהרי"צ.....קמד	ביאור קהתי.....צח
לא) יומן כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ	כ) עין יעקב מסכת יומא.....קה
אדמו"ר מוהרי"צ.....קמו	
לב) אגרות קודש	
אדמו"ר מוהרי"צ.....קמח	
לג) ביאורים בפרקי אבות פרק ה.....קמט	
לד) חומש לקריאה בציבור.....קנא	
לה) לוח זמנים לשבוע פרשת נצבים וילך.....קנח	
לו) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש.....קנט	

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 וְצָרִיף לְהִבִּין, מַהוּ
44 עֲנִין והמשמעות הפנימית של שׁוֹשׁ אָשִׁישׁ - שְׁמָחָה גְלוּיָהּ,
45 וְאַחֲרֵכָּךְ תִּגַּל נִפְשִׁי - שְׁמָחָה מְכּוּסָה כלומר, יש להבין: א) מהו
46 התוכן של שני סוגי השמחה, הגלויה והמכוסה? ב) מה הטעם לסדר הדברים
47 ומדוע הפסוק מקדים את השמחה
48 הגלויה לשמחה המכוסה?.

49 אַף הָעֲנִין הוּא, דְּהִנֵּה פְסוּק
50 זֶה קוֹרִין בְּהַפְטָרַת פְּרִשְׁת
51 נִצְבִּים שְׁקוֹרִין לְעוֹלָם תְּמִיד,
52 בְּכָל קְבִיעוּת לִפְנֵי רֹאש־הַשָּׁנָה
53 (כְּדֹאֲתָא ב'לְקוּטִי כפי שמובא ב'לְקוּטִי
54 תוֹרָה' פְּרִשְׁת נִצְבִּים⁶ שם
55 נתבאר בהרחבה הקשר בין הפסוקים
56 הראשונים בפרשת נצבים לראש
57 השנה), וּמָזָה מוֹכֵן דְּעִנְיָה
58 פְסוּק זֶה שׁוֹשׁ אָשִׁישׁ שֶׁבְּהַפְטָרָה
59 שְׂיִיכִים לְעִנְיָה רֹאש־הַשָּׁנָה
60 וְחוֹדֵשׁ תִּשְׁרִי בְּכָלל מְכִיוּן שִׁישׁ
61 קִשְׁר בֵּין הַהַפְטָרָה לִפְרִשָּׁה, וְהַפְרָשָׁה
62 קְשׁוּרָה לְעִנְיָה רֹאשׁ הַשָּׁנָה, הוּא הָרִין
63 לְגַבִּי הַהַפְטָרָה, כְּפִי שִׁיתְּבָאֵר לַהֲלֹן.

64 וּבִיאוּר הָעֲנִין הוּא, הִנֵּה
65 מְבָאֵר כ"ק אֲדָמוּר הַצִּמְחָה
66 צָדֵק ב'יאוּר הַתוֹרָה⁷,
67 דְּהַפְתּוּב אֹמֵר שׁוֹשׁ אָשִׁישׁ,
68 וְלֹא פִירֵשׁ מִי הָאֹמֵר, לְמִרּוֹת
69 שֶׁהַפְסוּק נֹאמֵר בְּלִשׁוֹן יְחִיד וְאֵם כֵּן
70 הַכוּוּנָה לְמִישְׁהוּ מְסוּיִים, בְּכָל זֹאת
71 הַכְּתוּב לֹא אֹמֵר דְּבַר לְגַבִּי זְהוּתוֹ שֶׁל
72 הָאֹמֵר "שׁוֹשׁ אָשִׁישׁ", וְטַעַם הַדְּבַר
73 הוּא לְפִי שֶׁהוּא מְאָמֵר
74 (הַנִּבְיָא) בְּעֵד כָּלְלוֹת יִשְׂרָאֵל,
75 וְקֹאֵי וְהַכוּוּנָה הִיא עַל עֲבוּדַת כָּל
76 אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְלֹכֵן לֹא
77 נֹאמֵר מִי הָאֹמֵר, כִּי הַכוּוּנָה לְכָל אֶחָד
78 וְאֶחָד שְׂהִיא עֲבוּדַת ה' שֶׁל כָּל אֶחָד
79 מִיִּשְׂרָאֵל הִיא בְּב' הָאוֹפְנִים
80 דְּשׁוֹשׁ אָשִׁישׁ שֶׁהִיא שְׁמָחָה גְלוּיָהּ
81 וְתִגַּל נִפְשִׁי שֶׁהִיא שְׁמָחָה נִסְתָּרָה,
82 וּבְפִרְשֵׁי, זֶהוּ בְּחוֹדֵשׁ תִּשְׁרִי
83 שְׁנֵי הָאוֹפְנִים הָאֲמֹרִים בְּעֲבוּרַת ה' שְׂקִימִים תְּמִיד בְּאוֹפֵן כָּלְלִי, קִימִים
84 בְּפִרְשֵׁי בְּחוֹדֵשׁ תִּשְׁרִי.

1 הַנְּבִיא יִשְׁעִיהוּ מִתְּנַבֵּא עַל הַגְּאוּלָּה הַשְּׁלִימָה וְאוֹמֵר (בְּהַפְטָרַת הַשְּׁבִיעִי, 2
הַהַפְטָרָה הַשְּׁבִיעִית מ"שְׁבַע דְּנַחֲמָתָא", שְׁבַע הַהַפְטָרוֹת שֶׁל נַחֲמָה הַנֶּאֱמָרוֹת
3 מ'שְׁבַת נַחֲמו' עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה):

4 שׁוֹשׁ אָשִׁישׁ אֲנִי אֲשַׁמַּח בְּהִנְיָ תִּגַּל נִפְשִׁי בְּאַלְקִי, עִם בּוֹא הַגְּאוּלָּה
5 הַשְּׁלִימָה כִּי ה' הִלְבִּישָׁנִי בְּגָדֵי
6 יִשַׁע בְּגָדִים שֶׁל יִשׁוּעָה מְעִיל
7 צָדֵקָה יִעֲטֵנִי וִיעֲטָה (יְעֹטֵר) אוֹתִי
8 בְּמַעֲלֵל שֶׁל צְדָקָה. פְּחָתֵן יִכְהֵן
9 פֶּאֶר וְכִפְלָה תַּעֲדָה כְּלִיָּהּ¹
10 וִיקַשֵּׁט אוֹתִי כַחַתֵּן הַלּוּבֵשׁ בְּגָדִים
11 מִפְּאוּרִים וְכֻלָּה הַעֲוֹנָתָה תְּכַשִּׁיטֵם,
12 וּמְבֹאֵר בְּנֵה², לְגַבִּי הַמְשַׁמְעוֹת
13 הַפְּנִימִית שֶׁל פְּסוּקִים אֵלֶּה לְפִי
14 הַחֲסִידוֹת ב'לְקוּטִי תוֹרָה'³ לְרַבְּנוּ
15 הַזֶּה וּבְדִרְוִשֵׁי מֵאֲמָרֵי הַחֲסִידוֹת שֶׁל
16 רַבְּנוֹתֵינוּ נִשְׂאִינֵנוּ אֲדָמוּרֵי חֶבֶד⁴
17 שְׂלֹאֲחֵרִיזָה בְּדוּרוֹת שֶׁאֲחֵרֵי
18 אֲדָמוּרֵי הַזֶּה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כָּל
19 נִשְׂאִי בְּסַגְנוֹנוֹ, שֶׁכֵּן קִימִים בֵּין
20 הָאֲדָמוּרִים הַבְּדִלִי סַגְנוֹן בְּמֵאֲמָרֵי
21 הַחֲסִידוֹת שֶׁלֹּהֶם, וְכָל אֶחָד מֵהֶם
22 מֵתֵאֲפִיין בְּסַגְנוֹן הַמִּיּוּחָד לוֹ,
23 וּבְמֵאֲמָרִים אֵלֶּה מְבֹאֵר דְּעִנְיָן בִּיטוּי
24 שׁוֹשׁ אָשִׁישׁ הוּא מְלִשׁוֹן
25 שְׁמָחָה, וְכֵן גַּם הַבִּיטוּי תִּגַּל
26 הוּא מְלִשׁוֹן שְׁמָחָה, וּכְדִידוּעַ
27 שְׂגִילָה הִיא אֶחָד מֵעֲשָׂרָה
28 לְשׁוֹנוֹת שֶׁל שְׁמָחָה⁴ (כְּמוֹ
29 שְׁאוּמְרִים בְּנוֹסח "שְׁבַע בְּרוּכוֹת" שֶׁל
30 נִישׁוּאִין גִּילָה רִינָה דִּיצָה
31 וְחִדּוּהָ וְכו'), וְכִיוּן שְׁנֵי
32 הַבִּיטוּיִים הֵם לִשׁוֹן שְׁמָחָה, יֵשׁ לַתַּחַת
33 טַעַם מֵהַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל כָּל
34 הַלִּשׁוֹן אֶף הַהַפְרָשׁ הַהִבְדֵּל
35 בֵּינֵיהֶם בֵּין "שׁוֹשׁ אָשִׁישׁ" ו"תִּגַּל"
36 הוּא דְּשְׁמָחָה סֶתֶם שְׁעִלִּיה
37 מְדוּבָר ב"שׁוֹשׁ אָשִׁישׁ" הִיא בְּגִלּוּי
38 שְׁמָחָה גְלוּיָהּ, נִיכְרַת וּמוֹרֵגֶשֶׁת, וְאֵילּוּ
39 גִּילָה הִיא בִּיטוּי שְׁמוּרָה עַל
40 שְׁמָחָה מְכּוּסָה וְנִעְלָמָה, וְכְּמוֹ
41 שְׁפִתּוּב⁵ וְגִילּוּ בְּרַעְדָה וְכִיוּן
42 (הַקְשׁוּרָה בַּפֶּחַד וְאִימָה) הַכְּתוּב מֵתֵאֲרָה אֶת הַשְּׁמָחָה בְּבִיטוּי "וְגִילּוּ", מוֹכֵן

בס"ד. שבת פרשת נצבים-וילך, כ"ה אלול ה'תשמ"ג. (הנחה בלתי מוגה)

שׁוֹשׁ אָשִׁישׁ בְּהִנְיָ תִּגַּל נִפְשִׁי בְּאַלְקִי, כִּי
הִלְבִּישָׁנִי בְּגָדֵי יִשַׁע מְעִיל צָדֵקָה יִעֲטֵנִי.
פְּחָתֵן יִכְהֵן פֶּאֶר וְכִפְלָה תַּעֲדָה כְּלִיָּהּ¹, וּמְבֹאֵר
בְּנֵה², ב'לְקוּטִי תוֹרָה'³ וּבְדִרְוִשֵׁי רַבְּנוֹתֵינוּ
נִשְׂאִינֵנוּ שְׂלֹאֲחֵרִיזָה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כָּל נִשְׂאִי
בְּסַגְנוֹנוֹ, דְּעִנְיָן שׁוֹשׁ אָשִׁישׁ הוּא מְלִשׁוֹן שְׁמָחָה,
וְכֵן גַּם תִּגַּל הוּא מְלִשׁוֹן שְׁמָחָה, וּכְדִידוּעַ שְׂגִילָה
הִיא אֶחָד מֵעֲשָׂרָה לְשׁוֹנוֹת שֶׁל שְׁמָחָה⁴ (גִּילָה
רִינָה דִּיצָה וְחִדּוּהָ וְכו'), אֶף הַהַפְרָשׁ בֵּינֵיהֶם
הוּא דְּשְׁמָחָה סֶתֶם הִיא בְּגִלּוּי, וְאֵילּוּ גִילָה הִיא
שְׁמָחָה מְכּוּסָה, וְכְּמוֹ שְׁפִתּוּב⁵ וְגִילּוּ בְּרַעְדָה.
וְצָרִיף לְהִבִּין, מַהוּ עֲנִין שׁוֹשׁ אָשִׁישׁ - שְׁמָחָה
גְלוּיָהּ, וְאַחֲרֵכָּךְ תִּגַּל נִפְשִׁי - שְׁמָחָה מְכּוּסָה.
אַף הָעֲנִין הוּא, דְּהִנֵּה פְסוּק זֶה קוֹרִין בְּהַפְטָרַת
פְּרִשְׁת נִצְבִּים שְׁקוֹרִין לְעוֹלָם לִפְנֵי רֹאש־
הַשָּׁנָה (כְּדֹאֲתָא ב'לְקוּטִי תוֹרָה' פְּרִשְׁת נִצְבִּים⁶),
וּמָזָה מוֹכֵן דְּעִנְיָה פְסוּק זֶה שְׂיִיכִים לְעִנְיָה
רֹאש־הַשָּׁנָה וְחוֹדֵשׁ תִּשְׁרִי בְּכָלל. וּבִיאוּר הָעֲנִין
הוּא, הִנֵּה מְבָאֵר כ"ק אֲדָמוּרֵי הַצִּמְחָה צָדֵק⁷
ב'יאוּר הַתוֹרָה⁷, דְּהַפְתּוּב אֹמֵר שׁוֹשׁ אָשִׁישׁ,
וְלֹא פִירֵשׁ מִי הָאֹמֵר, לְפִי שֶׁהוּא מְאָמֵר (הַנִּבְיָא)
בְּעֵד כָּלְלוֹת יִשְׂרָאֵל, וְקֹאֵי עַל עֲבוּדַת כָּל אֶחָד
וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שְׂהִיא בְּב' הָאוֹפְנִים דְּשׁוֹשׁ
אָשִׁישׁ וְתִגַּל נִפְשִׁי, וּבְפִרְשֵׁי זֶהוּ בְּחוֹדֵשׁ תִּשְׁרִי.

שְׁנֵי הָאוֹפְנִים הָאֲמֹרִים בְּעֲבוּרַת ה' שְׂקִימִים תְּמִיד בְּאוֹפֵן כָּלְלִי, קִימִים
בְּפִרְשֵׁי בְּחוֹדֵשׁ תִּשְׁרִי.

(1) ישע'י סא, י. (2) אוה"ת פרשתנו ע' א'רמ ואילך. ובכ"מ. (3) פרשתנו מז, א. (4) ראה אדר"נ פל"ד. (5) תהלים ב, יא. (6) מד, א. (7) שם ע' א'רמא. שם ע' א'רמח.

שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ בַּהוֹי' תַּגֵּל נַפְשִׁי בְּאֶלְקִי

ביאור בדרך אפשר

1 וּכְלָלוֹת הַבִּיאֹר בְּזֶה⁸, הִנֵּה מֶה שֶׁכָּתוּב שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ, הִינּוּ
 2 שְׁמָחָה גְּלוּיָהּ, עֲבוֹדַת ה' בְּאוֹפֵן שֶׁהִשְׁמַחָה נִיכְרַת וְנִרְגַּשְׁתָּ בְּגִלּוֹי קָאִי
 3 כּוֹנֵנִתוֹ עַל הָעֲבוֹדָה בְּחַג הַסּוּפּוֹת הַנֶּקְרָא זְמַן שְׁמִחָתָנוּ וּמוֹכֵן
 4 שְׁבִימִי חַג הַסּוּכּוֹת הַשְּׁמַחָה הִיא בְּגִלּוֹי. וְזֶה שֶׁכָּתוּב תַּגֵּל נַפְשִׁי,
 5 שֶׁהִיא כְּאִמּוֹר שְׁמָחָה מְכוּסָה,
 6 כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְגִילּוֹ בְּרַעְדָּהּ,
 7 שֶׁהִגִּילָהּ הִיא הַשְּׁמַחָה מְכוּסָה
 8 עַל-יְדֵי הָרַעְדָּה, וְזֶה מֶה שֶׁנִּכְרַ
 9 בְּגִלּוֹי הוּא הָרַעְדָּה וְהַפְחַד וְלֹא הַשְּׁמַחָה
 10 שֶׁהִיא נִסְתַּרְתָּ קָאִי מְכוּוֹן עַל
 11 עֲבוֹדַת רֹאש־הַשָּׁנָה שֶׁמִּצַּד אֶחָד
 12 הוּא יוֹם חַג וְיֵשׁ בּוֹ שְׁמַחָה אֲבָל מִצַּד
 13 שְׁנֵי הַשְּׁמַחָה נִסְתַּרְתָּ וְזֶה שְׁבוֹלֵט הוּא
 14 דּוּקָא הָרַעְדָּה וְהַפְחַד כִּיּוֹן שׁוֹזֵה יוֹם
 15 הַדִּין וְהַמִּשְׁפָּט שֶׁל הָאָדָם וְשֶׁל הָעוֹלָם
 16 כּוֹלּוֹ עַל כָּל הַשָּׁנָה הַבֹּאֶה, וְהוֹלֵךְ
 17 וּמִבְּאֵר בְּפִרְסוּתוֹ וּבְעוֹמֵק יוֹתֵר הֵן אֵת
 18 הַטַּעַם לְשִׁמְחָה וְהֵן אֵת הַטַּעַם לְרַעְדָּה
 19 בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. דְּטַעַם הַשְּׁמָחָה
 20 בְּרֹאש־הַשָּׁנָה מוֹכֵן בְּפִשְׁטוּתוֹ,
 21 שֶׁהִרְי בְּיוֹם זֶה אוֹמֵר
 22 הֶקֶב"ה⁹ אֶמְרוּ לִפְנֵי מַלְכֵיכִי
 23 כְּדִי שְׁתַּמְלִיכוּנִי עֲלֵיכֶם, אֶמְרוּ
 24 חֲכָמֵינוּ ז"ל שְׁבִיּוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִיָּד
 25 שָׁנָה מִתְחַדֶּשֶׁת וּמִתְחִילָה מִחֻדָּשׁ
 26 מַלְכוּתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל
 27 הָעוֹלָמוֹת וְהַנִּבְרָאִים וְלִכֵּן אוֹמְרִים
 28 בְּתַפִּילַת מוֹסֵף שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֵת
 29 פְּסוּקֵי מַלְכוּתוֹ (פְּסוּקִים מִהַתּוֹרָה,
 30 נְבִיאִים וְכַתוּבִים הַמְדַּבְּרִים עַל מַלְכוּתוֹ
 31 שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא), כְּדִי לִקְבֹּל עַל
 32 עֲצָמָנוּ אֵת מַלְכוּתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 33 הוּא מִחֻדָּשׁ, וְהַצּוּר בְּקִבְלַת הַמַּלְכוּת
 34 מִצַּדֵּנוּ הוּא כִּי אֵין מֶלֶךְ בְּלֹא
 35 עֵם¹⁰ וְכִפִּי שֶׁמְבֹאֵר בַּחֲסִידוֹת שֶׁלֹּא
 36 יִכּוֹלָה לְהִיטֵם מַלְכוּת עַל בְּהֻמּוֹת וַחֲיוֹת
 37 וְגַם לֹא עַל בְּנִים, וְכָל עֲנִיִּין הַמַּלְכוּת קִיִּים וְתוֹפֵס מְקוֹם רַק כְּאִשֶּׁר הָעַם (אֲנָשִׁים
 38 זָרִים אֲךָ מֵאוֹתוֹ מִן אֲנוּשֵׁי כְּמוֹ הַמֶּלֶךְ) מִקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ אֵת הַמֶּלֶךְ וּמַכְתִּיר
 39 אוֹתוֹ לְמֶלֶךְ וְ"עֵם" הוּא מִלְּשׁוֹן עוֹמָמוֹת¹¹, בְּמוֹכֵן שֶׁל דְּבַר זֶר וְנִפְרָד
 40 מִהַמֶּלֶךְ עֲצָמוֹ (מִקּוֹר הַבִּיטוּי הוּא בְּמוֹשֵׁג "גַּחֲלִים עוֹמָמוֹת", הֵינּוּ כְּבוֹיּוֹת,
 41 בְּנִיגוּל ל"גַּחֲלִים לִחְשׁוֹת" שֶׁבָּהֶם הָאֵשׁ גְּלוּיָהּ וְנִיכְרַת, בְּגַחֲלִים עוֹמָמוֹת הָאֵשׁ
 42 לֹא נִיכְרַת, לְמִדּוֹת שֶׁהִיא עֲדִיין קִיִּימָה), וְהֶקֶב"ה רוֹצֵה לְהִיטֵם מֶלֶךְ

ביאור בדרך אפשר

43 עַל יִשְׂרָאֵל, וּלְפִיכֶךְ בָּא בְּבִקְשָׁה (שֶׁהִיא גַם נְחִינָת כֹּחַ)
 44 לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיִּמְלִיכֻהוּ עֲלֵיהֶם, וּמִבְּקֵשׁ, כְּבִיכּוֹל, "אֲמַרְוּ לִפְנֵי מַלְכוּתוֹ
 45 כְּדִי שֶׁתַּמְלִיכוּנִי עֲלֵיכֶם". דְּעֵינִי עֲנִין הַמַּלְכָּה קִבְּלַת הַמַּלְכוּת
 46 וְהַהֲכָתָרָה שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֶלֶךְ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הִיא עַל-יְדֵי תְּקִיעַת
 47 שׁוֹפָר, דְּמִצְוַת הַיּוֹם הַמִּצְוָה
 48 הַעֲקִירַת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הִיא
 49 בְּשׁוֹפָר¹² וְאַחַד הַטַּעַמִּים לְמִצְוַת
 50 תְּקִיעַת שׁוֹפָר הִיא שֶׁעַל יְדֵי כֵךְ מִקְבָּלִים
 51 אֵת מַלְכוּת ה' וּמַכְתִּירִים אוֹתוֹ לְמֶלֶךְ.
 52 וְטַעַם הַדְּבָר, שֶׁעֲנִיִּין הַמַּלְכוּת
 53 נִפְעַל עַל יְדֵי תְּקִיעַת שׁוֹפָר הוּא כִּי זֶה
 54 שֶׁאֵין מֶלֶךְ בְּלֹא עֵם הוּא
 55 מִלְּשׁוֹן עוֹמָמוֹת, כִּי רַק עִם שֶׁנִּפְרָד
 56 מִהַמֶּלֶךְ יִכּוֹל הֵינּוּ שֶׁצָּרִיף לְהִיטֵם
 57 עִם כֶּזֶה שֶׁהוּא בְּרִיחוּק הָעֶרְךָ
 58 מִהַמֶּלֶךְ, וְאִילוּ בְּנֵי וְהַשְּׂרִים
 59 הַגְּדוֹלִים הַקְּרוֹבִים אֵלָיו וְיֵשׁ לָהֶם יַחַס
 60 וְעֶרֶךְ אֵל הַמֶּלֶךְ לֹא יִכּוֹלִים לִפְעוֹל בּוֹ
 61 אֵת עֲנִיִּין הַמַּלְכוּת וְעֲנִין זֶה שֶׁל
 62 פְּעוּלַת הַכְּתָרַת הַמֶּלֶךְ וְקִבְּלַת הַמַּלְכוּת
 63 מִתּוֹךְ רִיחוּק הָעֶרֶךְ בִּיחַס לְמֶלֶךְ נִרְאָה
 64 בְּתִקְיעַת שׁוֹפָר, מִשּׁוּם
 65 שֶׁהַשׁוֹפָר הוּא מִן הַחֵי דְּקָא,
 66 שְׂאִינוּ חֲחֹלֶק הַחֵי נִעְלָה בְּבִרְיָהּ וּמִן
 67 הַדּוּמָם שֶׁבַּחֵי הַחֲחֹלֶק הַתַּחְתּוֹן
 68 שְׁבַחֵי, שֶׁהִרְי הַשׁוֹפָר נִתְּלַשׁ
 69 מִמְּקוֹם חַיּוּתוֹ וְהַתְּקִיעָה בּוֹ הִיא
 70 לְאַחֵר שֶׁהָפֵךְ מִחֵי לְדוּמָם, וְיִרְדָּה
 71 נּוֹסֶפֶת מִמִּדְּרַגְתּוֹ. וְכֵן בְּאֶדָם עֲצָמוֹ
 72 הִרְי מַעֲשֵׂה הַתְּקִיעָה בְּפִעוּל
 73 אֵינוֹ עַל-יְדֵי הַכּוֹחֹת הַנִּעְלִים
 74 שְׁבּוֹ, מוֹחִין וּמִדּוֹת, הַשְּׁכָל
 75 וְהַרְגֵשׁ שֶׁהֵם כּוֹחֹת נְעִלִים בְּנַפְשׁ הָאָדָם
 76 אֲלֹא בְּקוֹל פְּשׁוּט בְּשׁוֹנָה מְכִיל
 77 זִמְרָא אַחֲרִים שֶׁהִשְׁמִישׁ בָּהֶם וְהַמִּיּוֹמָנוּת
 78 בָּהֶם מְפִיקִים צִלִּילִים נָאִים בְּמוֹחַד,
 79 הַתְּקִיעָה בְּשׁוֹפָר הִיא מִלֵּאכָה פְּשׁוּטָה, וְקוֹל הַשׁוֹפָר הוּא קוֹל פְּשׁוּט. וְעַד כְּדִי
 80 כֵךְ שֶׁצָּרִיף לְהִיטֵם בְּתִקְיעַת שׁוֹפָר מַעֲשֵׂה וְיִגִּיעָה בְּפִשְׁטוּתָהּ, דְּבַר
 81 הַמִּדְּגִישׁ עַד כִּמָּה זֶה פְּעוּלָה פְּשׁוּטָה וְלֹא נְעִלִית כְּבִרְיָהּ כְּמוֹכָא בְּכַתְּבֵי
 82 הָאֲרִיז"ל¹³ שֶׁפְּנֵי הַתּוֹקֵעַ צָרִיכִים לְהִזָּדֵם מְרֹב מֵאִמָּן, שֶׁזֶה
 83 מוֹרָה עַל יִגִּיעָה עֲצוּמָה שֶׁל הַתּוֹקֵעַ בְּמַעֲשֵׂה הַתְּקִיעָה, הֵינּוּ
 84 שֶׁיִּתְקַע אֶת עֲצָמוֹ יִשְׁקִיעַ אֵת כּוֹל וְיַעֲשֶׂה כְּכּוֹחַ עֲנִין זֶה שֶׁל

(8) לקו"ת שבהערה 3. (9) ר"ה לד, ב. (10) בחיי וישב לה, ל. ובכ"מ. (11) ראה לקו"ת בלק סח, א. ובכ"מ. (12) ר"ה כו, ב. (13) ראה מ"ח מס' יום ר"ה פ"ד מ"י. סידור האריז"ל (רש"ר) כוונת התקיעות ד"ה ובשעה שהקול.

שבת פרשת נצבים-וילך, כ"ה אלול, ה'תשמ"ג

ז

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

ה' שבלמוד התורה האדם "משיג ותופס בשכלו רצונו וחכמתו של הקדוש ברוך הוא... וגם שכלו מלוכש בהם והוא יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופינה" הינו דאף שהמצוה היא באופן דלבוש ומקף, ואם כן זהו דבר חיצוני ש'מקיף' את האדם מלמעלה (בשונה מהמזון, החודר לתוך האדם ויש לו השפעה פנימית עליו) מכל-מקום הרי היא המצוה פועלת באדם כולו ולא רק בפרט אחד מסויים ובפנימיותו ולא רק בחיצוניותו (כפי שמוכח מכך שאחת המצוות היא מצוות תלמוד תורה שבה בוודאי יש למצוה השפעה פנימית, כאמור).

ועל-דרך המבואר בתניא¹⁷ בענין אור הסובב כל עלמין, מבואר בקבלה וחסידות שהאור האלוקי המתגלה ויורד מלמעלה להוות ולהחיות את העולמות בא בשני אופנים – "ממלא כל עלמין", אור מוגבל ומצומצם לכל עולם וכל נברא לפי ערכו ומהותו המתלבש בהם בפנימיותם (כשם שהנשמה 'ממלא' את הגוף ומשפיעה חיות לכל אבר לפי עניינו) ו"סובב כל עלמין", אור שגם לאחר שיוצא להאיר לעולמות נשאר בלי גבול ואין סופי וסובב 'ר'מקיף' מלמעלה, ועל אור זה מבואר בספר התניא שנקרא סובב ומקיף רק לענין גילוי ההשפעה, שבגלוי איננה מאירה באופן פנימי אצל מכל-מקום הוא מחיה את העולם כולו בפנימיותו ותוך תוכו. ולבושים אלו שהם המצוות נקראו בגדי ישע, כי המשכתן היא מקחינת ש"ע נהורין (וכמבואר באגרת הקדש¹⁸ בענין וכו' יסועה בראשו). וממשיך

תקיעת שופר, עד שהיה שבו דהינו הפנימיות שבו, שהרי חיות הנפש נמצאת בדם יצא אל החוץ כלומר, מאמץ עד כדי כך שהפנימיות ניכרת בחוץ וינאדמו פניו כתוצאה מיציאת הדם החוצה, ומאחר שמדובר שמאמץ גופני חזק מוכן שתקיעת שופר היא מלאכה נחותה יחסית למלאכות עדינות שהאדם עושה באמצעות כוחות הנפש הגנעלים, ואם כן ההכחשה של הקדוש ברוך הוא למלך על ידי כך היא אכן מתוך ריחוק הערך. וזהו ענין הגילה השמחה דראש-השנה שהיא השמחה על זה שישארל מכתירים את הקב"ה למלך, וההכחשה היא מתוך שמחה והתלהבות אלא שגילה זו של ראש השנה היא ברעדה, כי ענין ההכחשה הוא על-ידי קבלת עול המלך, מתוך אימה ופחד ורעדה. והנה¹⁴ אחרי העבודה הקללית דראש-השנה וחג הסוכות (שזש אשיש גו' תגל נפשי גו') שבה ענין השמחה וענין הרעדה נפעל באופן כללי (וכמובא בחסידות שחודש תשרי הוא חודש כללי שההשפעות שלו הן על כל השנה כולה) צריך שהענין יומשך בפנימיותו עבודתם בימים הבאים, במשך השנה, כך שענין השמחה וענין הרעדה יהיו מורגשים בכל הפרטים של עבודת ה' כל ימות השנה. וזהו מה שממשיך בכתוב לאחר הפתיחה בענין השמחה כי הלבישני בגדי ישע, לבושים הם המצוות בכלל פנודע¹⁵, כמבואר בחסידות שהמצוות נקראות בשם "לבושים", כי הן 'מלבישות' את הנשמה (ר'מקיפות' אותה כשם שלבושי האדם מקיפים את כולה) ועל ידי לבושים אלה יכולה הנשמה להתקרב אל הבורא ולהתאחד איתו (וראה תניא, אגרת הקדוש סימן כט, שם מבואר באריכות ענין זה שהמצוות הן לבושים לנשמה: "וזהו שכתוב בזהר הקדוש... דאינן עובדין טבין דעביד בר נש משכי מנהורא דיווא עילאה לבושא וחמי כ' בנועם ה'", כלומר שהמעשים הטובים שהאדם עושה ממשכיכים לבושים מהאור והזיו העליון ובאמצעות לבושים אלה האדם יכול ליהנות מנועם ה' בגן עדן). דענין זה שהמצוות הן 'לבושים' קאי על כל המצוות, כולל מצוות תלמוד תורה, שמצוה זו היא באופן ד'יחוד נפלא עם האדם המקימה¹⁶, כמבואר בתניא (פרק

(14) ראה בכל זה לקו"ת שם מח, ג ואילך. ובכ"מ. (15) ראה תניא ספ"ה. וראה זח"א רכו, ב. רמז, א. (16) תניא פ"ה. (17) פמ"ח. (18) סימן ג'.

שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ בַּהוּי' תַּגֵּל נַפְשִׁי בִּאלִקִי

ביאור בדרך אפשר

45 דִּהֲקֵב"ה וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְגִמְרִי הֵינּוּ הַתַּאחֲדוֹת הָעֵצִם וְהַפְּנִימִיּוֹת
46 שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עִם הָעֵצִם וְהַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (וְלֹא רַק
47 בְּאוֹפֶן שֶׁל לְבוּשִׁים שֶׁעַם כָּל מַעֲלָתָם הֵם גַּם מַכְסִּים וּמַעֲלִימִים וְכו').
48 וְזֶהוּ מָה שֶׁמִּמְשִׁיף בְּכַתוּב כְּחֶתֶן יִכְהֵן פָּאֵר וְכַפְּלָה תַּעֲדָה
49 כְּלִיה, הֵינּוּ שְׁיִשְׂרָאֵל וְהֲקֵב"ה
50 הֵם כְּמוֹ חֶתֶן וְכַלָּה וְהִיחֹד בֵּין
51 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁל
52 לִיחֹד בֵּין הַחֶתֶן וְהַכְּלָה שֶׁהוּא יַחֲדוֹ
53 פְּנִימִי. וּמִפְּרֵט שֶׁהַכּוֹנֵה לִיחֹד ז"א
54 וּמַלְכוּת (שֶׁנִּמְשָׁל לִיחֹד חֶתֶן וְכַלָּה)
55 דִּהֲקֵב"ה הוּא בְּחִינַת זַעִיר-
56 אֲנָפִין פְּנִים זַעִירוֹת שֶׁהֵם הַמִּידוֹת
57 הָעֲלִיּוֹנוֹת (שֶׁבִּיחַס לְאוֹר שֶׁבְּמוֹחִין יֵשׁ
58 בָּהֶם אוֹר מוֹעֵט וְקִטּוֹן) הַמִּתְחַלֵּק
59 בְּעֵיקָר לְג' הַמִּדּוֹת הַחֲסֵד-
60 גְּבוּרָה-תַּפְּאֶרֶת, שְׁלוֹשׁ הַמִּידוֹת
61 הָעִיקָרִיּוֹת שֶׁשָּׂאֵר הַמִּידוֹת הֵן הַסְּתַעְפּוֹת
62 שֶׁל מִדּוֹת אֱלוֹ וְלָכֵן אוֹמֵר כְּחֶתֶן
63 יִכְהֵן פָּאֵר, יִכְהֵן הוּא עֲנִין
64 מִדַּת הַחֲסֵד (כִּהֵן אִישׁ
65 הַחֲסֵד) וּפָאֵר הוּא עֲנִין
66 הַתַּפְּאֶרֶת. וְכַפְּלָה תַּעֲדָה כְּלִיה
67 הִיא הַמַּלְכוּת שֶׁנִּמְשָׁלָה לְנִקְבָּה
68 הַמַּקְבֵּל מִזִּכְרוֹ הַמִּשְׁפִּיעַ וְכך סִפִּית
69 הַמַּלְכוּת מִקְבֵּלָתָהּ אֶת הַחוֹכֵן וְהַשְׁפֵּעַ
70 שֶׁלָּהּ מִהַסְפִּירוֹת שֶׁמַּעֲלִיה וּבְעֵיקָר
71 מִבְּחִינַת זַעִיר-אֲנָפִין, הַמִּידוֹת, וְהַכְּתוּב
72 מְדַבֵּר כֵּן אֶת עֲנִין תְּכֵשִׁית הַכְּלָה כִּי
73 הַכּוֹנֵה לְסִפִּית הַמַּלְכוּת
74 הַמִּתְקַשֵּׁט הַגְּבוּרָה כו'22 הֵינּוּ
75 כְּפִי שֶׁהִיא בְּדִרְגָּה גְּבוּהָה, וְכך הִיחֹד
76 שֶׁל הָאֱלֹהִים עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הוּא
77 כְּפִי שֶׁהֵן בְּדִרְגָּה עֲלִיּוֹנָה וְקוֹשְׁטִים
78 בְּאוֹר הָאֱלֹהִים נִמְשָׁךְ עַל יְדֵי הַמִּצְוֹת
79 וּבְזֶה גּוֹפֵא הַדִּיקוּק בִּלְשׁוֹן הַכְּתוּב
80 הוּא23 שֶׁלָּהּ נִשְׁמָה בְּגוֹפֵא
81 תַּעֲדָה בְּכִלְיָה, שְׁפִירוֹשׁ כֻּלָּה הַמִּקְוֶה בְּאִמְצָנוֹת תְּכֵשִׁיטִים שֶׁמִּקְוֶה
82 אוֹתָהּ אֵלָּא תַּעֲדָה בְּכִלְיָה, שְׁפִירוֹשׁ שֶׁכֻּלָּה הִיא הַמִּקְוֶה אֶת
83 הַתְּכֵשִׁיטִים הֵינּוּ שֶׁשְׁפִירוֹת הַמַּלְכוּת מִקְוֶה אֶת כְּלִיה שֶׁהֵם
84 נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹתָם נִשְׁמוֹת בְּגוֹפֵא וּכְמוֹכָא בְּלִקוּטֵי תוֹרָה
85 (פֶּרֶשׁת נִצְבִּים) עַל פֶּסוּק זֶה: "כִּלְיָה הֵן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵן בְּבִחִינַת כִּלִּים
86 וּמִקְבִּלִים אוֹר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא הַנִּמְשָׁךְ מִתּוֹרָה וּמִצְוֹת... וְהַכְּלָה הִיא כִּנְסַת
87 יִשְׂרָאֵל וּמִקְוֶה נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל תַּעֲדָה אוֹתָן בְּעֵדִי עֲדִים...".
88

1 ז"ל עַל הַפֶּסוּק "וַיִּלְבַּשׁ צִדְקָה כְּשִׁרְיוֹן וְכוּכַע יִשׁוּעָה בְּרָאשׁוֹ" – "מָה שְׁרִיָּו
2 זֶה כָּל קְלִיפָה וְקְלִיפָה מִצְטַרֶּפֶת לְשִׁרְיוֹן גָּדוֹל, אִף צִדְקָה כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה
3 מִצְטַרֶּפֶת לַחֲשׁוֹן גָּדוֹל" וּמִבּוֹאֵר שֶׁ"לְבוּשִׁים" הַנִּפְעָלִים עַל יְדֵי מִצְוֹת
4 הַצִּדְקָה יֵשׁ מַעֲלָה מִיּוֹחֲדָתָם וְהֵם מִמְשִׁיכִים שֶׁפֶע אוֹר אֱלֹהִים נִעֲלָה בְּמִיּוֹחֲד -
5 "... וְכוּכַע יִשׁוּעָה בְּרָאשׁוֹ, יִשׁוּעָה הוּא
6 מִלְשׁוֹן וִישׁוּעָה ה' אֵל הַבֵּל וְאֵל מִנְחָתוֹ.
7 וְהוּא יִרְדֵּת הָאוֹר וְהַשְׁפֵּעַ דְּשִׁע נַהוּרִין
8 שְׁבוּחָהּ הַקְּדוֹשׁ".
9 וּמִמְשִׁיף בְּכַתוּב לֵאמֹר "כִּי
10 הַלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי יִשׁוּעָה" מְעִיל צִדְקָה
11 יִעֲטֵנִי, דְּעֲנִין הַלְבוּשִׁים
12 דְּמִצְוֹת הַלְבוּשִׁים שֶׁל הַנִּשְׁמָה
13 שְׁנוּצִים עַל יְדֵי הַמִּצְוֹת נִמְשָׁךְ וְיִוֹד
14 וּמֵאִיר לְמִטָּה מְטָה, עַד
15 לְבְּחִינַת מְעִיל, שֶׁעֲנִין הַמְעִיל
16 שֶׁבְּגָדֵי הַכְּהֹנָה שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל
17 הָיָה שֶׁבְּשׂוּלָיו הָיוּ פְּעֻמּוֹנִים,
18 כְּדִי שְׁיִהְיֶה נִשְׁמָה קוֹלוֹ
19 בְּבוֹאֵר אֵל הַקְּדוֹשׁ19, שֶׁזֶהוּ
20 עֲנִין הַמִּשְׁכָּה וְהַתְּגָלוֹת לְמִטָּה
21 בְּיִתְרוֹ, וְעַד לְמִקְוֶה תַּחְתּוֹן
22 בְּיִתְרוֹ, בְּשׂוּלֵי הַמְעִיל הַעֹבֶדָה
23 שֶׁהַפְּעֻמּוֹנִים הַשְּׂמִיעוּ קוֹל גְּלוֹי מִלְּמַדָּה
24 שֶׁהָאוֹר בָּא בְּגִלְיוֹ וְלֹא נִשְׁאָר בְּהַעֲלָם.
25 וְהַעֲבֹדָה שֶׁהַפְּעֻמּוֹנִים הָיוּ בְּשׂוּלֵי
26 הַמְעִיל מִלְּמַדָּה שֶׁהַתְּגָלוֹת הִיא גַּם
27 בְּדִרְגוֹת תַּחְתּוֹנוֹת בְּיִתְרוֹ שֶׁנִּמְשָׁלוּ
28 לְשׂוּלִים. דְּעֲנִין זֶה בְּעֹבֶדָה
29 הָאֲדָם הוּא עֲנִין הַצִּדְקָה, וְזוֹ
30 הַמִּשְׁמַעוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל הָאִמּוֹר כֵּן
31 מְעִיל צִדְקָה, כִּי צִדְקָה
32 פּוֹעֵלֶת וּמִשְׁפִּיעָה שְׁתִּיהִי הָאֵרָה
33 אֱלֹהִים בְּמִקְוֶה הָיָה תַּחְתּוֹן,
34 שֶׁנִּמְשָׁל לְשׂוּלֵי (ה' מְעִיל) וּשְׁקוּלָה
35 צִדְקָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת20 וְלִכְן
36 מַעֲנִין הַצִּדְקָה יֵשׁ לְלִמּוּד שֶׁהַדְּבָרִים
37 אֲמוּרִים גַּם לְגַבִּי כָּל הַמִּצְוֹת.
38 וְעוֹד זֹאת, בְּצִדְקָה יֵשׁ מַעֲלָה נֹסֶפֶת דְּצִדְקָה הִיא מִהַמִּצְוֹת שֶׁאֲדָם
39 אוֹכֵל פִּירוֹתֶיהֶן בְּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קִיָּמָה לְעוֹלָם הַבָּא21.
40 הֵינּוּ דְּנוֹסָף עַל עֲנִין הַמִּקְוֶה שֶׁבְּזֶה, שְׂאִינוֹ נִרְאָה בְּגִלְיוֹ כַּעַת קֶרֶן
41 קִיָּמָה לְעוֹלָם הַבָּא, יֵשׁ בָּהּ בְּדִקְדָּה גַּם עֲנִין הַפּוֹעֵל
42 בְּפְנִימִיּוֹת, אֲדָם אוֹכֵל כו' הֵינּוּ שֶׁהַנֶּאֱמָר גְּלוּיָהּ וְנִכְרָתָה, כְּמוֹ הַנֶּאֱמָר
43 מִמּוֹזֵן גְּשָׁמִי, וְגַם חוֹדֶרֶת בְּפִנִּימִיּוֹת כֶּסֶם שֶׁהָאוֹכֵל נִכְנָס בְּתוֹךְ הָאָדָם.
44 וְהִנֵּה תְּכִלִּית הַפְּנִינָה הִיא שְׁיִהְיֶה יַחֲדוֹ חִיבּוֹר וְהַתַּאחֲדוֹת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

יבואו וכל שעה שיבואו ביום עד שתחשך היו מקדישין את החודש אותו היום, 44
והיה ראש השנה בו ביום ומאותו יום והלאה מוניין ליום הכיפורים ולסוכות, 45
והיו תמיד רגילין לבוא קודם זמן מנחה, דהיינו זמן הקרבת תמיד של בין 46
הערבים. פעם אחת נשתהו העדים מלבוא עד אחר המנחה והקריבו התמיד 47
ונתקלקלו הלויים בשיר ואמרו שיר של 48
חול שהיו סבורים שלא יבואו העדים 49
עוד היום וכשכאו נמצא היום למפרע 50
קודש ומאותו היום והלאה התקינו 51
חכמים שלא יהיו הבית-דין מקבלין את 52
העדים אלא עד המנחה וכשיבואו 53
לאחר המנחה יהיה אותו היום מן 54
חודש העבר למנות אותו יום ל' של 55
אלול ולמנות ליום הכיפורים ולסוכות 56
מיום המחרת... ומכל מקום אע"פ 57
שאין מוניין למועדות מיום זה וכחול 58
הוא חשוב וי"ט יהיה למחר, אעפ"כ 59
לא היו מזלזלים בו והיו גומרים אותו 60
באיסורו בקדושת יו"ט עד הלילה... 61
כיון שמן הדין היה הוא ראוי להיות 62
י"ט מן התורה אלא שניתן רשות לבית 63
דין לדחות, ולמחר עושין יו"ט וראש 64
השנה של תורה ואלו שני הימים הן 65
קדושה אחת וכיום אחד ארוך ושניהם 66
נקראים יום טוב של ראש השנה..."). 67
והיום השלישי הוא יום 68
הכיפורים הנקרא ראש השנה 69
בחיזוקאל²⁸ ככתוב "בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש השנה בעשור 70
לחודש..." והרי בעשור לחודש הוא יום הכיפורים (פמבואר ב'לקויטי 71
תורה'²⁹ לרבנו חזקן: "עניין ראש השנה שנקרא ראש הוא על-דרך-משל 72
כמו הראש שבאדם הוא מקור חיות לכל האברים שבו ראשית גילוי כללות 73
החיות וממנו נמשכים לכל האברים חיותם וקיומם בפרטות... כך ראש השנה 74
הוא ראשית גילוי כללות החיות של כל השנה... ובכל יום ויום... מתחדש 75
החיות שחיות יום זה אינו כשל אתמול... ויום הכיפורים נקרא גם כן ראש 76
השנה בכתוב והוא בחינת נשמה ופנימיות שבבחינת הראש גם כן יש פנימיות 77
וחיצוניות... יום הכיפורים בסוד הפנימיות ובראש השנה בסוד החיצוניות..." 78
[ואין לתמוה על כך שגם יום הכיפורים נקרא "ראש השנה" כי בעצם עניינם 79
אחד ורק שראש-השנה הוא ראש-השנה לחיצוניות 80
העולמות, ויום הכיפורים הוא ראש-השנה לפנימיות 81
העולמות³⁰, כמובא לעיל מ'לקויטי תורה' אכל מוכן, שהענין 82
בחיזוניות מורה גם על הפנימיות, ועל-הדרך-זה לאידך 83
שהפנימיות פוללת גם את החיצוניות כלומר, אמנם בעומק הענין 84
יש הבדל בין ראש השנה ליום הכיפורים, ששני ימי ראש השנה שייכים לחיות 85
של חיצוניות העולמות ויום הכיפורים שייך לחיות של פנימיות העולמות, 86

ועל-ידי בנן ספירת המלכות, הכתרת הקדוש-ברוך-הוא למלך 1
מחדש בראש השנה על ידי קבלת המלכות מחדש נקראת "בנין המלכות", 2
כי עם סיום השנה החיות הקודמת מסתלקת, והמשכת חיות חדשה ורצון חדש 3
היא 'בנין' של ספירת המלכות (שבה הוא עניין המלוכה ודרכה באה 4
ההשפעה לעולם) וכאמור שזה עניינו 5
של ראש השנה שתמליכוני 6
עליכם, ועל ידי כך שבני ישראל 7
מקבלים את מלכותו של הקדוש ברוך 8
הוא תחילה על עצמם פועלים 9
ישראל גם בכל העולם כולו, 10
שהיה כפי שמבקשים בתפילות 11
ראש השנה מלוף על העולם 12
כולו בכוונה²⁴, והעולם כולו 13
יהיה תחת מלכות ה' על-ידי ג' 14
הקוים שעליהם העולם 15
עומד²⁵ כמאמר חכמינו ז"ל "על 16
שלושה דברים העולם עומד על התורה 17
ועל העבודה ועל גמילות חסדים" 18
ומעשיהם של בני ישראל בשלושה 19
תחומים אלה מקיימים ומעמידים 20
("בנין") לא רק את נשמות ישראל אלא 21
את העולם כולו. 22
דבכללות אמרו רבותינו 23
ז"ל²⁶ בעשרה מאמרות נברא 24
העולם, שהם פנגד עשר 25
ספירות, אכל אין זו סתירה לאמור 26
לעיל שקוים העולם הוא על-ידי שלושת העמודים הנזכרים, כי פשם 27
שהספירות מתחלקות בכללות לג' קוים, שהם חח"נ (חסד, 28
חכמה, נצח) בקו הימין, בג"ה (בינה, גבורה, הוד) בקו השמאל ודתי" (דעת, 29
תפארת, יסוד) בקו האמצעי פך גם בעולם שמקבל את החיות שלו 30
באמצעות הספירות שעומד בכללות על ג' עמודים ואין זה סותר 31
לכך שההשפעה היא על ידי עשר הספירות שהרי כאמור הספירות עצמן 32
חלוקות לשלוש. 33
ומטעם זה כיוון ש"בנין המלכות" בראש השנה הוא על ידי הפעולה 34
בשלושת העמודים שעליהם העולם עומד יש ג' ימים שנקראים בשם 35
ראש השנה, דראש השנה עצמו הוא ב' ימים וגם בזמן 36
שהיו מקדשין את החדשים וקובעים באיזה יום מתחיל החודש החדש 37
על-פי הראיה, עדות ראיה על מולד הירח היה ראש השנה ב' ימים 38
לפעמים²⁷, כמבואר בשולחן ערוך אדמו"ר חזקן, אורח חיים סימן תר: 39
"בראשונה, כשהגיע יום ל' באלול היו כל ישראל והבית-דין נוהגין איסור 40
מלאכה וקדושת היום מבערב דשמו יבואו עדים למחר ויאמרו שראו הלבנה 41
בלילה זו והיה היום ראש חודש תשרי והוא ראש השנה ונמצא שהלילה הוא 42
י"ט, וביום היו הבית-דין יושבין ומצפים לביאת עדים רואי הלבנה אולי 43

(24 נוסח תפלות ר"ה. 25 אבות פ"א מ"ב. 26 שם רפ"ה. 27 ראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' תר ס"ד. 28 מ, א. 29 ר"ה נח, א. 30 ראה לקו"ת שם.

שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ בַּהוּי' תַּגֵּל נַפְשִׁי בֹאֲלָקִי

ביאור בדרך אפשר

44 בְּמַעֲשָׂיו³², וְלִכְן מְדִיק הַפְּסוֹק כֵּן לֹמֵר גַּם לֹמֵר שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ
45 בַּהּוּי', שֵׁם הַוּי' דִּיִּיקָא, עַל-דֶּרֶךְ מַה שֶּׁנֶּאֱמָר יִשְׁמַח הַוּי'
46 בְּמַעֲשָׂיו כִּי יֵשׁ קֶשֶׁר וְשִׁיכוּת פְּנִימִית בֵּין שְׂמַחַת ה' בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל לְשִׂמְחַת
47 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּה'.
48 וְתַגֵּל נַפְשִׁי בַּאֲלָקִי שְׂהִיא שְׂמַחַה
49 נִסְתַּרְתָּ הַבֵּאָה יַחַד עִם רַעְדָּה, אִימָה
50 וּפְחָד, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל, קֶאֱי הַכוּנָה
51 עַל הָעֲבוּדָה דְּרֹאש־הַשָּׁנָה, וְלִכְן נֶאֱמָר קֶאֱן אֲלָקִי, שֵׁם
52 אֱלֹקִים וְלֹא שֵׁם הַוּי' כִּי בְּרֹאשׁ-
53 הַשָּׁנָה כְּתִיב³³ וְהוּא מֵהַפְּסוֹקִים
54 שְׂאוּמֵרִים לְפָנֵי תְּקִיעַת שׁוֹפָר עֲלֶה
55 אֲלֵקִים בְּתִרְעָה כו', אֲלֵקִים
56 דִּיקָא. וּמִזֶּה מֵהַשְׂמַחָה כִּי שְׂהִיא
57 בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וּמֵהַשְׂמַחָה כִּי שְׂהִיא
58 בְּחַג הַסּוֹכּוֹת, זְמַן שְׂמַחְתָּנוּ, נִמְשָׁךְ
59 אַחֲרֵךְ לְפָרְטֵי הָעֲנִינִים
60 דִּהֲלִבְשָׁנִי בְּגָדֵי יִשַׁע כו' ⁶¹
62 כִּי שְׂנַתְּבָאֵר לְעִיל בְּהַרְחָבָה
63 שֶׁהַכוּנָה לְלִבּוֹשֵׁי הַמִּצְוֹת הַמְּשִׁיכִים
64 אוֹרוֹת עֲלִיּוֹנִים וּמְשִׁיכִים יִשְׁעָה.
65 אֲמָנָם לְפִי זֶה לְפִי הַמְּבֹאֵר לְעִיל
66 שׁ"שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ" מִתִּיחַס לַחַג הַסּוֹכּוֹת,
67 זְמַן שְׂמַחְתָּנוּ, וְהַמְשָׁךְ הַפְּסוֹק "תַּגֵּל
68 נַפְשִׁי" מִתִּיחַס לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה יִשׁ
69 לְהִבִּין טַעַם סֵדֶר הַפְּסוֹק,
70 שֶׁנֶּאֱמָר שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ לְפָנֵי
71 תַּגֵּל נַפְשִׁי, שְׂלִכְאוּרָה הִיא רֹאוּי
72 לְהִיּוֹת בְּסֹדֶר הַפּוֹק דְּמִכְּבִּין שִׁשׁ
73 אִשִּׁישׁ קֶאֱי מִכּוּון עַל זְמַן
74 שְׂמַחְתָּנוּ, חַג הַסּוֹכּוֹת, וְתַגֵּל
75 נַפְשִׁי קֶאֱי מִכּוּון עַל רֹאשׁ-
76 הַשָּׁנָה, הִנֵּה צְרִיךְ לְהִקְדִּים
77 תַּחֲלִילָה תַּגֵּל נַפְשִׁי וְאַחֲרֵךְ
78 לֹמֵר שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ גּו', שְׂהִי
79 רֹאשׁ הַשָּׁנָה חַל לְפָנֵי חַג הַסּוֹכּוֹת?
80 וּבִיּוֹתֵר אֵינּוּ מוֹכֵן, הַשְׂאֵלָה
81 מִתְּחִלָּה עוֹד יוֹתֵר שְׂהִי קוֹרְאִים
82 אֶת הַהִפְטָרָה דְּשׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ
83 לֹא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה עֲצֻמוֹ אֵלָּא בְּשַׁבַּת
84 פֶּרֶשֶׁת נְצִיבִים לְפָנֵי רֹאש־הַשָּׁנָה,
85 שְׂמִינָה מִשְׁמַע שְׁעוֹד לְפָנֵי רֹאש־הַשָּׁנָה צְרִיךְ לְהִיּוֹת שׁוֹשׁ
86 אִשִּׁישׁ, שְׂהִיא כְּמִבּוֹר הַשְׂמַחָה שֶׁל חַג הַסּוֹכּוֹת וְלְפִי הַנִּלְהִי זֶה

1 אֲבָל בְּסוּפּוֹ שֶׁל דְּבַר הַחִיצוֹנִיּוֹת וְהַפְּנִימִיּוֹת קְשׁוּרוֹת זֶה בְּזוֹ בְּקֶשֶׁר הָדוּק בִּיּוֹתֵר
2 הַבֵּא לִידֵי בִיטוּי בְּשֵׁנֵי הַכִּיּוּנוֹת – הַחִיצוֹנִיּוֹת הֵיא בִיטוּי שֶׁל הַפְּנִימִיּוֹת, וּמִצַּד
3 שְׁנֵי הַפְּנִימִיּוֹת כּוֹלֵלַת בְּתוּכָה גַם אֶת הַחִיצוֹנִיּוֹת, וְכִיּוֹן שֶׁגַם רֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא
4 בְּמִסְפָּר שְׁלוֹשׁ, הֵיינו שְׁנֵי יְמֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכִּיּוּרִים, אֵין לְתַמּוּהָ עַל כֵּךְ
5 שֶׁפְּעוּלָתוֹ קְשׁוּרָה בְּמִסְפָּר זֶה שְׁזָה
6 פּוֹעֵל בְּג' הַעֲמוּדִים שְׁעֲלֵיהֶם
7 הָעוֹלָם עוֹמֵד תּוֹרָה, עֲבוּדָה
8 וּגְמִילוּת חֲסִדִּים, כְּמִבּוֹר לְעִיל
9 (וְכְּמִבּוֹר בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת
10 שִׁישׁ מַעֲלָה בְּמִסְפָּר עֶשֶׂר,
11 וְיֵשׁ מַעֲלָה בְּמִסְפָּר ג'), וְעַד
12 שְׁעֲלֵי־יְדֵי הָעֲבוּדָה בְּג' קוּיִם,
13 הִרִי לְמִרוֹת שֶׁהַעֲבוּדָה הִיא בְּשִׁלּוּשָׁה
14 קוּיִם שׁוֹנִים וְחִלּוּקִים זֶה מִזֶּה
15 פּוֹעֵלִים בְּסוּפּוֹ שֶׁל דְּבַר שְׂהִי
16 הָעוֹלָם בְּאֻפּוֹן שֶׁל אַחֲדוֹת -
17 אַחַד, וְלַמַּעֲלָה יוֹתֵר -
18 בְּכַחֲנִית יַחֲדִיד כְּמִבּוֹר בְּחִסְדוֹת
19 בְּהַרְחָבָה (לְגַבִּי אַחֲדוֹת ה') שֶׁהַמּוֹשֵׁג
20 "יַחֲדִיד" הוּא דְּרָגָה גְּבוּהָה בְּאַחֲדוֹת יוֹתֵר
21 מִהַמּוֹשֵׁג "אַחַד", כִּי "יַחֲדִיד" פִּירוּשׁוֹ
22 אַחֲדוֹת מוֹחֲלָטָה, עַד כִּי כֵךְ שְׂאֵין
23 מִצִּיאוֹת אַחֲרָה, וְ"אַחַד" הוּא אֲמָנָם
24 אַחֲדוֹת אֲבָל לֹא שְׂלִילָה מוֹחֲלָטָה שֶׁל
25 מִצִּיאוֹת אַחֲרָה, וְאַחֲרֵי אֶחָד יִכּוֹל לְהִיּוֹת
26 שְׁנֵי וְכֵן הֵלָא.
27 וְהוּא שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ בַּהּוּי',
28 דִּנֶּאֱמָר קֶאֱן פְּעַמִּים לְשׁוֹן
29 שְׂמַחָה, "שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ" הוּא בִיטוּי
30 כְּפּוֹל שֶׁל שְׂמַחָה וּבְפַעַם הַב' ³¹
31 נֶאֱמָר אִשִּׁישׁ שְׂהוּא פּוֹעֵל
32 יוֹצֵא, הֵיינו שְׂהוּא פּוֹעֵל אֶת
33 הַשְׂמַחָה בְּאַחֲרָה הַפּוֹעֵל "אִשִּׁישׁ"
34 פִּירוּשׁוֹ (לֹא רַק אִשִּׁישׁ בְּעֲצָמֵי אֵלָּא גַם)
35 אִשִּׁישׁ אַחֲרִים וְאַגְרוּם לָהֶם לְשִׂמּוּחַ, כִּי
36 קֶאֱי הַכוּנָה עַל זְמַן שְׂמַחְתָּנוּ
37 חַג הַסּוֹכּוֹת שְׂבּוֹ יִשְׂרָאֵל
38 מִשְׁמַחִים אֶת הַקָּב"ה,
39 כְּפִי־דֵעָ³¹ בְּתוֹרַת הַחִסְדוֹת דְּמַה
40 שְׂאוּמֵרִים עַל חַג הַסּוֹכּוֹת זְמַן
41 שְׂמַחְתָּנוּ לְשׁוֹן רַבִּים, הוּא
42 מִשׁוּם שֶׁמְדוּבֵּר בְּשִׂמְחָה כְּפּוֹלָה גַם שְׂמַחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקֶדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
43 כְּכַתּוּב "יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׁיו" וְבַד כְּבֹד גַּם עַל שֵׁם יִשְׁמַח הַוּי'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שִׁיף לְהַעֲבֹדָה דִּזְמָן שְׁמַחְתִּינוּ שְׁלֹא־חָרִי רֹאש־הַשָּׁנָה וּמְדוּעַ
2 נִקְבְּעָה הַהִפְסָרָה הַזֶּה לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה?
3 וַיֵּשׁ לֹמֶר הַבִּיאֹר בָּזָה, מִשּׁוּם שֶׁהַעֲבֹדָה דִּרְאש־הַשָּׁנָה
4 וְכו', עַל כָּל פְּרָטִי הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁלֹּה שְׁהוּא הַכְּתָרַת הַמֶּלֶךְ וּקְבֻלַּת עוֹל
5 מַלְכוּת שָׁמַיִם וּבִנְיִן הַמַּלְכוּת כָּל
6 הַפְּרָטִים הָאֲמֹרִים לַעֲלֹל בַּהֲרַחֲבָה,
7 הִיא עַל-יְדֵי הַקְּדָמַת הַשְׁמָחָה
8 שֶׁהִיא שְׁמָחָה שֶׁל מַצּוּה
9 וְהַפְּסוֹק "שׁוּשׁ אֲשִׁישׁ" (שְׁאֵמָנָם מְדַבֵּר
10 עַל חֵג הַסּוּכּוֹת, זְמַן שְׁמַחְתָּנוּ)
11 (וְלִדְוֹגָמָא, בְּתִנְיָא פֶּרֶק כו': "וּמִקְרָא
12 מֵלֵא דְבֵר הַכְּתוּב תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ
13 אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וְגו', וְנוֹדַע כָּל
14 פִּירוּשׁ הָאֲרָ"י ז"ל עַל פְּסוֹק זֶה",
15 שֶׁהַעֲנוּשׁ, רַחֲמָנָא לִיצְלָן, הַכְּתוּב
16 בַּהֲמַשְׁךְ הַפְּסוֹק הוּא לֹא עַל הָעֵדֶר
17 עֲבֹדַת ה' לְגַמְרֵי אֵלָּא עַל הָעֵדֶר
18 הָעֲבֹדָה בְּשִׂמְחָה), כִּפִּי שֶׁהוּלֵךְ וּמִבְּאֵר.
19 כִּי הִנֵּה בְּרֹאש־הַשָּׁנָה הִיא
20 קְבֻלַּת עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם,
21 וְהָרִי אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל³⁴
22 בְּגִמְרָא בְּטַעַם הַדְּבַר שֶׁפִּרְשַׁת "שְׁמַע"
23 קוֹדֶמֶת לַפִּרְשַׁת "וְהָיָה אִם שְׁמוּעַ"
24 קְבֻלַּת מַלְכוּתִי בְּאִמְרֵת "שְׁמַע"
25 יִשְׂרָאֵל" וְאַחֲרֵיכֶן אֲגִזּוֹר
26 עַל־יְכֶם גְּזִירוֹת "תִּשְׁמְעוּ אֵל כָּל
27 מִצְוֹתַי", דְּמָזָה מוֹכֵן דְּכִמּוֹ
28 שְׁבָקִיּוֹם הַגְּזִירוֹת שֶׁהֵם
29 הַמִּצְוֹת צְרִיכָה לְהִיטֵּת שְׁמָחָה
30 שֶׁל מַצּוּה, עַל-דֶּרֶךְ-זֶה וְעַל-
31 אַחַת-כְּפֹמָה-וְכִמָּה שְׁצָרִיף
32 לְהִיטֵּת עֲנִין הַשְׁמָחָה בְּקְבֻלַּת
33 עוֹל הַמַּלְכוּת בְּכָלֵל שֶׁהִיא
34 הִיא הִיסוֹד וְהַהֲכָנָה לְקִיּוֹם
35 הַמִּצְוֹת. וְלִכְּנֹן בְּגַלֵּל הַחֲשִׁיבוֹת
36 הַגְּדוּלָּה שֶׁל הַשְׁמָחָה כִּיסוֹד וְהַכְּנָה לְכָל קִיּוֹם הַמִּצְוֹת הִנֵּה אֵף שְׁבִזְמָן
37 בְּפֹעֵל מִבְּחִינַת סֹדֶר הַדְּבָרִים לְמַעֲשֵׂה צָרִיף לְהִיטֵּת בְּתַחֲלָה עֲנִין
38 הַגְּדוּלָּה בְּרֹעֲדָה בְּרֹאש־הַשָּׁנָה, וְרַק אַחֲרֵיכֶן הַשְׁמָחָה
39 הַגְּדוּלָּה בְּסוּכּוֹת, מְכַל-מְקוֹם מוֹדַגֵּשׁ כְּבָר לְפָנֵי-זֶה עוֹד לִפְנֵי
40 רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁיֵּשׁ בָּאֵן עֲנִין שֶׁל שְׁמָחָה גְּדוּלָּה בִּיּוֹתֵר, עַל
- קְבֻלַּת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ וְכֵאמֹר שֶׁאֵם צְרִיכָה לְהִיטֵּת שְׁמָחָה בְּקִיּוֹם
הַמִּצְוֹת, קָל וְחֹמֶר שֶׁצְרִיכָה לְהִיטֵּת שְׁמָחָה בְּקְבֻלַּת עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם שֶׁהִיא
הַהֲכָנָה וְהַהֲקָדְמָה לְקִיּוֹם הַמִּצְוֹת. וְכִמּוֹ אָדָם הָרֹאשׁוֹן שֶׁנֶּאֱמָר בּוֹ³⁵
כְּשֶׁמִּתְחַדֵּף יִצְרִיף הוּא אָדָם הָרֹאשׁוֹן שֶׁהִיא יֵצִיר כִּפּוֹי שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּגִין-עֲדָן מְקַדֵּם, דְּעִנִּין
הַשְׁמָחָה שֶׁל אָדָם הָרֹאשׁוֹן בְּגִין עֲדָן
הִנֵּה עַל מָה שֶׁהַמֶּלֶךְ אֵת
הַקְּבָ"ה לְמַלְךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, וְאָמַר לְכָל
וְאָמַר לְכָל הַנְּבָרָאִים³⁶ בְּיוֹם
בְּרִיאָתוֹ (הוּא הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לְמַעֲשֵׂה
בְּרִיאָתוֹ שֶׁנִּקְבַּע כְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה) בּוֹאֹ
נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה נִכְרַעַה לְפָנֵי
הָרִי עוֹשֵׁנוֹ³⁷. וּבְפֶרֶט אַחֲרֵי מִתְּנֵי-תוֹרָה, אַחֲרֵי
מִתְּנֵי-תוֹרָה, אַחֲרֵי הַגְּדוּלָּה
דְּאִתָּה נִגְלִית גו', שֶׁאֵז בְּטָלָה הַגְּזִירָה
מִתּוֹרָה בְּתַפִּילַּת מוֹסֵף שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה
שֶׁאֵז בְּתַנִּין תוֹרָה בְּטָלָה הַגְּזִירָה
דְּתַחֲתוֹנִים לֹא יַעֲלוּ לְמַעְלָה
כְּדִבְרֵי הַמְּדַרְשׁ הַמְּמַשִּׁיל אֶת הַמַּצֵּב
הַרְחֹנִי שֶׁל הָעוֹלָם לִפְנֵי מִתְּנֵי תוֹרָה
לְמַלְךְ שְׁגוֹר עַל שְׁתֵּי מְדִינוֹת שְׁבִנֵּי
הָאֶחָת לֹא יִבְאוּ לְשִׁנְיָה וְאַחֲרֵי כֵן
בִּיטֵל אֶת הַגְּזִירָה, וְכֵן לִפְנֵי מִתְּנֵי תוֹרָה
לֹא הִיתָה אֲפֻשְׁרוֹת לִיצִיר חִיבוֹר בֵּין
גִּשְׁמִיּוֹת ("תַּחֲתוֹנִים") לְרוּחָנוֹת
("עֲלִיּוֹנִים") וּבְמִתְּנֵי תוֹרָה בְּטָלָה הַגְּזִירָה
וּמֵאֵז מַלְכוּתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
וּפְעוּלָתוֹ בְּעוֹלָם הִיא בִּיטֵר שֶׁאֵת לִגְבֵי
הַמַּצֵּב שֶׁהִיא בְּקְבֻלַּת הַמַּלְכוּת עִם
בְּרִיאַת אָדָם הָרֹאשׁוֹן.
וּמָזָה בָּאִים בְּקָרוֹב מִמֶּשׁ
לְעִנִּין שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ לְשׁוֹן
עֲתִיד, דְּבַעֲתִּיקָא אִיתְמַר³⁸,
כְּדִבְרֵי הַזֹּהָר שֶׁהַדְּבָרִים אֲמֹרִים עַל
בְּחִינַת "עֲתִיק יוֹמִין" (בְּחִינַת רוּחָנוֹת
גְּבוּהָה וְנַעֲלִית בִּ"כְתֵר עֲלִיּוֹן" שֶׁלְמַעְלָה מִהַסְפִּירוֹת כֶּשֶׁם שֶׁהַכְּתֵר הוּא מַעַל
הָרֹאשׁ, וְנִקְרָא "עֲתִיק יוֹמִין" כִּי הִיא "נַעֲתִיקָה", נִבְדֵּלָת, מִהַתְגַּלּוּת) אֵלָּא שֶׁזֶהוּ
הַמַּצֵּב בּוֹמֵן הוּזָה וְהַפְּסוֹק נִדְרָשׁ גַּם בְּלִשׁוֹן עֲתִיד וּמְדַבֵּר עַל הַגְּאוּלָּה הַשְּׁלִימָה
וְהַכּוֹנוּנָה בְּגִילּוֹי פְּנִימִיּוֹת עֲתִיק לְעֲתִיד-לְבָא, בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ
מִמֶּשׁ.

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשכ"ו
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
אשר בכל מקום ומקום
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

נוסף על הענינים, דבר שנה בשנה, שכל חג, גם חג ראש-השנה, מביא בכנינו משנה לשנה –

ענינים שגם אותם יש לראות ולחיות כחדשים, ככל עניני התורה והמצוות שהם חיו וכוחו של איש ישראל ("כי הם חיינו ואורך ימינו"), והרי החיים הם תמיד חדשים ורעננים, גם באדם שחי שנים רבות –

ישנם דברים מיוחדים, הקשורים בשנים מסוימות, ולכן הם בעלי משמעות מיוחדת באותן שנים.

שנת ה'תשכ"ז, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, היא שנה של "מוצאי-שביעית" (השנה שלאחר שנת השמיטה), בה מיתוסף ענין מיוחד: מצות הקהל שהיא "עמוד חזק וכבוד גדול בדת".

בזמן שהיה בית המקדש קיים היה צורך להקהיל בשנה זו, "מקץ שנת השבע", בבית-המקדש את העם: אנשים, נשים וטף, כולל תינוקות רכים, לשם שמיעת שורה של פרשיות נבחרות מן התורה, שנקראו על-ידי המלך. דבר זה היה צריך להיעשות בהזדמנות הראשונה בשנה בה ישנה אפשרות להקהיל את העם (בחג הסוכות – כשבני ישראל עולים לירושלים).

למרות שמאז חורבן בית המקדש – עד לבנינו במהרה בימינו – אין נוהגת מצות הקהל, הרי התורה והמצוות הם נצחיים. גם אותן המצוות הנוהגות רק בזמן הבית – תוכנן הרוחני הפנימי הוא בעל משמעות (במועד הקבוע של היום או השנה) לכל הזמנים ולכל המקומות, והדבר צריך לבוא לידי ביטוי ולהתבצע באופן מתאים (תפלות – באותו זמן של היום בו הוקרבו הקרבנות וכד').

* * *

מצות הקהל כללה שתי נקודות שממבט ראשון הן נראות כמנוגדות: מצד אחד נדרשה פעולה של "הקהל את העם, האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך", של כינוס כל בני העם, מן הנעלים ביותר ועד לנחותים ביותר, דבר המורה שכל אחד וכל אחת, מבלי להתחשב במעמדו ומצבו, שייכים לדבר, ואילו מצד שני נדרשה קריאת קבוצת הפרשיות הנבחרות מן התורה – על-ידי המרומם בעם, המלך.

ולחיות כחדשים: ספרי דברים (ו, ו) – יותר מזה ברש"י שם (יא, יג. כו, טז) "חדשים".
הקהל . . בדת: וילך לא, יב. ס' החינוך שם. וברמב"ם סוף הל' חגיגה ש"קריאה זו . . לחזק דת האמת".
תינוקות רכים: ראה רמב"ן עה"ת שם. גו"א (על פרש"י עה"ת). ובמנחת חינוך (שם) "נראה דתיכף שיצאו מכלל נפל!" (ועפ"ז גם בספק צריך להביא – שה"ז מ"ע מה"ת) ועד"ז הוא בכלי יקר.
בהזדמנות הראשונה: כפשוטו של מקרא "בבוא כל ישראל גו"א" – שמוסיף ומבאר הטעם.
(תפלות – באותו זמן כו': ברכות כו, ב.
המרומם . . המלך: להעיר מסוף תענית. וברמב"ם (שם) "ויראה . . כאילו . . מפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הא-ל".

אחד ההסברים לכך :

התורה צריכה להחיות את כל אחד ואחד מישראל – ללא יוצא מן הכלל: אנשים, נשים, טף, גרים – להקיף את כל-כולו ולחדור לכל מציאותו, במדה המלאה ביותר ובכל הפרטים, עד אשר כל חושינו יהיו חדורים בתורה ומצוות, באלקות.

כדי להשיג זאת במדה המלאה והעמוקה ביותר – נקראת התורה, בהזדמנות זו, ע"י המלך ש"אימתו עליך". הוא מעורר תחושה של אימה וקבלת-עול המבטלת את ה"אני" ואת הישות של השומע.

* * *

המשמעות וההוראה שבמצות "הקהל" לכל אחד ואחת מאתנו: יש לנצל את ימי ההתעוררות של חדש תשרי, לשם הקהלת יהודים – אנשים, נשים וטף עד לתינוקות רכים – ב"מקום" קדוש, באוירה קדושה – ולנצל הזדמנות זו למטרה, שהיא יסודה של מצות "הקהל": למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלקיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת.

זו חובתו המיוחדת של מי שהוא "מלך", גדול בסביבתו: רב בקהלתו, מנחך בכתתו, אב במשפחתו – להשמיע את דבר התורה והמצוות בחוגו, בחוזק וברצינות, במדה שתיצור רושם עמוק והשפעה לטווח ארוך על השומעים, ובמדה שהדבר יורגש לא רק במשך חדש תשרי ולא רק במשך כל השנה, כי אם במשך כל שבע השנים, ממעמד "הקהל" למשנהו, השפעה שתבטא בחיי יום-יום, בהתנהגות על-פי תורה ומצוות ביראת שמים, ויחד עם זה – בשמחה ובטוב לבב.

* * *

ויהי רצון שהקב"ה – אותו מכתירים בני ישראל בראש-השנה, למלך ישראל ולמלך על כל הארץ – יצליח לכל אחד ואחד בביצוע האמור במלוא המדה.

ודבר זה יקרב ויחיש את הזמן בו תקוים מצות "הקהל", על כל פרטיה, בבית המקדש, בביאת משיח צדקנו, בב"א.

בברכת כתיבה וחתימה טובה

לשנה טובה ומתוקה

מנחם שניאורסאהן

התורה צריכה . . להקיף וכו' : כי היא חיינו ובדוגמת חיות האדם כפשוטו. ש"אימתו עליך": קדושין לב, ב.

המבטלת את ה"אני": ראה חגיגה ה, ב: יחוי קמי' מלכא. סהמ"צ לאדמו"ר ה'צמח-צדקי' (שהשנה שנת המאה להסתלקות הילולא שלו) מצות מינוי מלך.

"מלך", גדול : להעיר אשר לכמה דעות באם אין מלך בישראל הגדול שבדור הי' קורא פרשת הקהל. ובאזהרות רב סעדי' גאון (דיבור לא תשא): רב מהיר יקרא ספר במועד שמיטת (מנחת חינוך שם. ביאור להרב פערלא על ס' המצות לרס"ג, עשה ט"ז ופ' יו"ד).

ויחד עם זה : להעיר מספרי ואתחנן (ו, ה) ואין אהבה במקום יראה כו' אלא כו'.

מכתירים בני ישראל בראש-השנה : ראש השנה טז, א. וראה לקו"ת נצבים נא, ב. ד"ה תקעו ה'תש"א,

ובכ"מ.

ויחיש את הזמן : כמחז"ל (סנה' צח, א. זח"א קיז, ב) : זכו אחישנה.

בס"ד. שיחת ש"פ נצבים-וילך, כ"ה אלול, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

- 1 א. ההפטרה של יום הש"ק זה, "שוש אשיש"¹, היא הסיום של ה"שבע דנחמתא"². וכיון שלעולם
- 2 קורין הפטרה זו בשבת שלפני ר"ה, הרי מובן, שיש לה שייכות לראש השנה.
- 3 ובהקדם החידוש שבהפטרות של "שבע דנחמתא" לגבי שאר ההפטרות - בשמים:
- 4 א) בנוגע לכל שאר ההפטרות יכולה להיות קביעות שבה אין אומרים הפטרה מסויימת, ולדוגמא:
- 5 כשחל ר"ח בשבת, אזי מפטירים "השמים כסאי"³, במקום ההפטרה של פרשת השבוע; אבל ההפטרות
- 6 של "שבע דנחמתא" נאמרות תמיד, כי, גם כאשר ר"ח אלול חל בשבת פרשת ראה, שאז מפטירין
- 7 "השמים כסאי", במקום ההפטרה "עני" סוערה לא נוחמה"⁴ שקורין בדרך כלל בפרשת ראה, אזי
- 8 משלימים זאת בשבת שלאח"ז, עי"ז שמוסיפים גם את ההפטרה ד"עני" סוערה לא נוחמה".
- 9 ב) כל שאר ההפטרות הם "מענין הפרשיות דומה בדומה" (וכמבואר בספרים השייכות של כל הפטרה
- 10 לפרשה⁵); אבל ההפטרות של "שבע דנחמתא" (וכן הוא בנוגע לג' ההפטרות שלפני ה"שבע דנחמתא")
- 11 אינם "מענין הפרשיות", אלא "לפי הזמן ולפי המאורע"⁶.
- 12 ומזה מובן גם בנוגע להפטרה האחרונה ד"שבע דנחמתא", "שוש אשיש", שכיון שזמנה בסדר השנה
- 13 הוא לעולם בשבת שלפני ראש השנה, בהכרח לומר שהיא הכנה והקדמה לראש השנה.
- 14 וזהו הטעם שמפטירין "שוש אשיש" (ההפטרה של פרשת נצבים) גם כאשר הפרשיות נצבים-וילך
- 15 הם מחוברות, אף שבדרך כלל מפטירין בשתי פרשיות מחוברות ההפטרה של הפרשה השני'⁷ - כיון
- 16 שהפטרות "שוש אשיש" מוכרחות להיות בשבת שלפני ר"ה, להיותה הכנה והקדמה לר"ה.
- 17 ב. ויש לבאר תחילה מעלת ההפטרה ד"שוש אשיש", שלהיותה סיום וחותרם כל ה"שבע דנחמתא",
- 18 מובן, שזהו תכלית העילוי בענין הנחמה, והיינו, שתכלית כל ההפטרות דנחמתא היא לבוא להפטרה
- 19 ד"שוש אשיש".
- 20 ויובן ע"פ המוזכר לעיל⁸ דברי הפסיקתא שהובאו בתוס' במסכת מגילה⁹ אודות ההפטרות דנחמתא,
- 21 וכפי שמבאר באבודרהם¹⁰ (שהובא כמ"פ בתורת החסידות, ובפרט ע"י הצ"צ, שהשנה היא שנת המאה
- 22 להסתלקות-הילולא שלו, שמביאו בפירוש המלות¹¹) בשם המדרש - ע"ד הצחות - סדר ההפטרות¹²:
- 23 ההתחלה היא - "נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם"¹³, שזהו פסוק שאמר ישעי' בנבואתו, שהקב"ה
- 24 אומר לכללות הנביאים (שלכן נאמר בלשון רבים) שינחמו את בני".
- 25 אמנם, כיון שנחמה זו באה ע"י הנביאים, ולא ע"י הקב"ה בעצמו, לא מסתפקים בני"ה, וכמ"ש
- 26 בהפטרה השני': "ותאמר ציון עזבני הוי' ואדניי שכחני"¹⁴.
- 27 ובהקדמה - שאע"פ שענין הנבואה הוא באופן ש"רוח ה' דיבר בי ומלתו על לשוני"¹⁵, וכמבואר
- 28 בתניא¹⁶ שענין הנבואה הוא דבר ה' ממש, ולכן בשעת אמירת הנבואה הוצרך הנביא להיות בביטול

(10) בסדר הפרשיות וההפטרות.

(11) בדרמ"צ ח"ב רכג, סע"ב (אוה"ת לתהלים (יהל אור) ס"ע תרסז). רמ, א (שם ע' תשג). רמב, א (אוה"ת תפלה ריש ע' קיז). רמג, א (שם ע' קכ) רמג, ב (שם ע' קכב). רמח, סע"ב (שם ע' קלז). רנ, ב (שם ריש ע' קמג). רנב, א (שם ע' קמז). רנו, סע"א (שם ס"ע שעא). ועוד.

(12) ראה גם תורת מנחם — התוועדויות ח"ג ע' 284. חל"ד ע' 206. ועוד.

(13) שם מ, א.

(14) שם מט, יד.

(15) שמואל"ב כג, ב.

(16) שעהיה"א ספ"ב. קו"א קנו, א.

(1) ישעי' סא, יו"ד.

(2) ראה טושו"ע או"ח סוסתכ"ח.

(3) שם סו, א.

(4) שם נד, יא.

(5) ראה לבוש שם סתר"ט (בראשית — מקץ), סתר"פ (ויגש — צו), סתצ"ג (שמיני — במדבר), סתקמ"ט (נשא — בלק).

(6) ראה טור ורמ"א שם. שו"ע אדה"ז שם רסרפ"ד.

(7) שו"ע אדה"ז שם סי"ג. וש"נ.

(8) שיחת ש"פ ראה בתחלתה (תורת מנחם — התוועדויות חמ"ז ע' 291 ואל"ך). וש"נ.

(9) ד"ה ר"ח אב — לא, ריש ע"ב.

- עצום, עד כדי כך שנעשה אצלו התפשטות הגשמיות [מלבד משה רבינו, שהי' "עומד על עומדו שלם", כיון שהי' בדרגא נעלית יותר בענין הנבואה (כמ"ש הרמב"ם בספר הי"ד¹⁷, וכפי שמבאר בארוכה במורה נבוכים¹⁸)], מ"מ, הרי זה באופן שדבר ה' בא בדרך התלבשות כו', שלכן "אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד"¹⁹, דאף שזוהי אותה נבואה, מ"מ, כיון שבאה בדרך התלבשות בנביא זה, הרי זה בסגנון אחר. ולכן לא מסתפקים בניי בנחמה שבאה ע"י הנביאים.
- ועד כדי כך, שלמרות שנמצאים בתוקף הגלות, מיד לאחר החורבן - לא מספקת אותם הנחמה שע"י הנביאים, כיון שעוברת ע"י כלי כו', ולא ע"י הקב"ה בעצמו, ולכן טוענים שמצד שם הוי' הרי זה באופן "עזבני", ואפילו מצד שם אדניי הרי זה באופן ד"שכחני"²⁰.
- ולאחרי כן באה ההפטרה השלישית: "עני" סוערה לא נוחמה"⁴ - דכיון שהקב"ה נתן שליחות לנביאים לנחם את בניי, ו"חזקה שליח עושה שליחותו"²¹, הנה כאשר השליחות לא נתמלאה (כיון שבניי אינם מתנחמים בכך), צריכים הנביאים לחזור ולהודיע להקב"ה ש"עני" סוערה לא נוחמה.
- וענין זה פועל שהקב"ה מקבל את טענת בניי, ואומר - בהפטרה הרביעית - "אנכי אנכי הוא מנחמכם"²².
- וכשם שהנחמה שנשלחה ע"י הנביאים היתה "נחמה בכפלים"²³, כמ"ש "נחמו נחמו" (ב"פ), הנה גם הנחמה שבאה ע"י הקב"ה בעצמו היא בכפלים - שזהו תוכן ב' ההפטרות הבאות: "רני עקרה לא ילדה"²⁴, ו"קומי אורי כי בא אורך"²⁵.
- ועל נחמה זו שבאה מהקב"ה בעצמו - אומרת כנס"י: "שוש אשיש בהוי' תגל נפשי באלקי"¹, והיינו, שכיון שבנוגע לנחמה שע"י הנביאים טענה כנס"י ש"עזבני הוי' ואדניי שכחני" (הן בנוגע לשם הוי' והן בנוגע לשם אדניי, כנ"ל), הנה כשבאה הנחמה מהקב"ה בעצמו, מכריזה כנס"י "שוש אשיש בהוי' תגל נפשי באלקי".
- וזהו שסיום וחותם ה"שבע דנחמתא" הוא בהפטרה "שוש אשיש" - כיון שזוהי תכלית הנחמה, ובה נכללים כל פרטי הענינים והמעלות שבנחמות שלפנ"ז.
- ועפ"ז נמצא שכללות ענין הגאולה נפעל בהפטרה ד"שוש אשיש":
- אע"פ שענין הגאולה התחיל כבר ברגע שלאחרי החורבן, כדאייתא במדרש²⁶ שבשעת חורבן ביהמ"ק געתה פרתו כו', וכאשר געתה פעם שניי, הי' זה סימן ש"נולד מושיען של ישראל", ובפרט לאחר שהקב"ה אמר לנביאים "נחמו נחמו עמי", והרי דיבורו של הקב"ה חשיב מעשה²⁷, כך, שענין הגאולה נפעל כבר לפני "שוש אשיש" - הרי זה עדיין רק בכח, ולמטה יותר - בהעלם; ואילו ההמשכה בגילוי לבניי היא - כאשר בניי אומרים "שוש אשיש גוי".
- ג. וזהו גם ענינו של ראש השנה:
- פרשת נצבים קורין לעולם קודם ר"ה (משא"כ פרשת וילך, שרק לפעמים קורין קודם ר"ה), וכפי שמבאר רבינו הזקן בלקו"ת²⁸, ש"מרומו במלת היום ("אתם נצבים היום"²⁹) דקאי על ר"ה כו", והרי הפירוש ד"היום" הו"ע של אור וגילוי, כפי שמפרש רש"י: "כיום הזה שהוא .. מאיר, כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם", וזהו גם ענינו של ר"ה, שהענין דכתיבה וחתומה טובה יאיר בגילוי.

(23) איכ"ר ספ"א.

(24) שם נד, א.

(25) שם ס, א.

(26) איכ"ר שם, נא.

(27) ראה שבת קיט, ריש ע"ב. ב"ר פ"ג, ב. פמ"ד, כב.

(28) ריש פרשתנו.

(29) ריש פרשתנו (נצבים).

(17) הלי' יסוה"ת פ"ז ה"ו.

(18) ח"ב פל"ה ואילך.

(19) סנהדרין פט, סע"א.

(20) ראה גם אוה"ת עקב ע' תקיז ואילך. המשך תרס"ו ע'.

רמג ואילך. סה"מ פר"ת ע' עא. תש"ה ע' 33 ואילך. תורת מנחם

— התוועדויות ח"כ ע' 208 ואילך. ועוד.

(21) עירובין לא, סע"ב. וש"נ.

(22) ישע"י נא, יב.

1 ומזה מובן גם בנוגע להפטרה שקורין קודם ר"ה, "שוש אשיש וגו'", שכל פרטי הענינים שבהפטרה,
2 "כי הליבשני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני" וכו', נמשכים ובאים בגילוי.
3 ועד להמשך הכתוב "כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כלי" 1 - שזהו ענין הנישואין שהיה בביהמ"ק
4 השלישי (משא"כ לפני"ז, גם בזמן הבית, שהי' רק ענין האירוסין)³⁰, בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו
5 בקרוב ממש.

* * *

6 ד. ע"פ האמור לעיל אודות סדר ההפטרות, מובן גם בנוגע לב' ההפטרות "רני עקרה" ו"קומי אורי",
7 שהענין ד"קומי אורי" הוא נעלה יותר מהענין ד"רני עקרה" - שכן הוא סדר המנחמים, שכדי שהדברים
8 יחדרו אצל הזולת (המטה), הרי זה צריך להיות מן הקל אל הכבד, ולכן צריך להתחיל בדרגא תחתונה,
9 ורק אח"כ באים לדרגא נעלית יותר.
10 וענין זה (המעלה ד"קומי אורי" לגבי "רני עקרה") מובן מפשטות לשון הכתוב: בפסוק "רני עקרה
11 לא ילדה" - אף שנאמר "רני", הרי היא עדיין במעמד ומצב ד"עקרה (ש)לא ילדה"; ורק לאח"כ באים
12 לדרגא ד"קומי אורי", שמבטלת את ענין העקרות כו', ואז יכול להיות הענין ד"שוש אשיש גו'".
13 ה. ויש לומר בדרך אפשר בביאור ב' הדרגות ד"רני עקרה" ו"קומי אורי", שזהו בדוגמת החילוק
14 שבין כ"ה באלול לראש השנה³¹:
15 בכ"ה באלול נברא העולם, כדאיתא במדרש³², שהרי ר"ה הוא היום שבו נברא האדם, שהי' יום ששי
16 לבריאת העולם, ונמצא, שיום הראשון לבריאת העולם הוא כ"ה באלול.
17 והנה, אע"פ שר"ה נקבע ביום ברוא אדה"ר, הרי גם ביום כ"ה באלול יש ענין של שמחה, כיון שהיתה
18 בו התחלת הבריאה באופן ד"יום אחד"³³, וכדאיתא במדרש³⁴ (בנוגע ליום ראשון דברה"ע) ש"עולם על
19 מילואו נברא".
20 ובפרט ע"פ הידוע שכללות הענין דבריאת העולם הוא מבחי' שלמעלה מהשתלשלות, ועד לפני
21 הצמצום - בחי' "כי חפץ חסד הוא"³⁵, דטבע הטוב להיטיב³⁶ (כפי ששייך לומר "טבע" בעצמותו ית'),
22 ועד לפנימיות הרצון (חפץ דייקא), שהו"ע התענוג, כדרשת חז"ל³⁷ על הפסוק³⁸ "שוקי עמודי שש",
23 "זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראותו", שזהו"ע התענוג שלפני הצמצום, וכפתגם רבינו הזקן³⁹: "אויף
24 אַ תאוה איז קיין קשיא".
25 וכל כך גדלה מעלת כ"ה באלול, עד שמתעוררת הקושיא בתורת החסידות: למה לא קבעו ר"ה בכ"ה
26 באלול⁴⁰, והרי ידוע שקושיא בתורה היא גם ענין של תורה⁴¹.
27 אמנם, למרות גודל המעלה דכ"ה באלול, לא נקבע בו ר"ה, אלא נשאר יום חול רגיל (מלבד כשחל
28 בשבת), ואילו ר"ה נקבע ביום ברוא אדה"ר, שגם כשחל בימות החול הרי הוא "יום טוב" עם כל פרטי
29 הדינים כו' ("מיטן גאַנצן פאַראַד"), ועד שיש בו מעלה לגבי שאר ימים טובים, כי, "המתענה . . אסור
30 לו לבשל או לעשות שאר מלאכות אוכל נפש לצורך אחרים"⁴², והרי "יש אומרים שמצוה להתענות
31 בר"ה" (משא"כ בשאר ימים טובים שאסור להתענות)⁴³, כך, שיכול להיות חומר בעשיית מלאכת אוכל

(37) במדבר רפ"ו.

(38) שה"ש ה, טו.

(39) ראה אזה"ת בלק ע' תתקצו. המשך תרס"ו ס"ז ואילך.

סה"מ תש"ב ע' 34. ועוד.

(40) ראה — לדוגמא — לקו"ת שם, א. ובכ"מ.

(41) ראה תורת מנחם — התועדויות חמ"ז ע' 180. וש"נ.

וראה גם שיחת ש"פ נצו"י, כ"ה אלול תשכ"ג ס"י (תורת מנחם

— התועדויות חל"ז ע' 249 ואילך). וש"נ.

(42) שו"ע אדה"ז אר"ח סתקצ"ז ס"ד.

(43) ראה שם ס"א. סקפ"ח ס"י.

(30) ראה שמו"ר ספט"ו.

(31) ראה ד"ה שוש אשיש בלקו"ת פרשתנו (מז, א ואילך).

ובכ"מ.

(32) ויק"ר רפכ"ט. פסיקתא דר"כ פיסקא כג (בחוודש

השביעי). יל"ש עה"פ (פינחס כט, א) ובחוודש השביעי (רמז

תשפב). תוד"ה לתקופות — ר"ה ח, א. וראה פרקי דר"א רפ"ח

ובהגהות הרד"ל שם.

(33) בראשית א, ה.

(34) ראה ב"ר פי"ב, ו. פי"ג, ג. פי"ד, ז.

(35) מיכה ז, יח. וראה לקו"ת שם, ב. ובכ"מ.

(36) ראה גם מאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' ה ואילך. וש"נ.

נפש בר"ה לגבי שאר ימים טובים, והיינו, שיש בר"ה ענין מיוחד של שביתה ממלאכה, שבא מצד ענין המנוחה, כשם שהי' בבריאת העולם, שהאדם נברא ביום הששי, כדי שימצא הכל מוכן לפניו⁴⁴, ויוכל להיות אצלו ענין המנוחה.

וההסברה בזה - לפי שבר"ה (יום ברוא אדה"ר) נפעל המשכת אור חדש בעולם⁴⁵, שזהו"ע ד"פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה"⁴⁶, שעיי"ז נפעל ענין חדש בעולם, ולכן הרי זה עילוי שבאין-ערוך לגבי כ"ה באלול.

וכידוע בפירוש הכתוב⁴⁷ "ויפח באפיו נשמת חיים", שזהו לפי שבבריאת האדם נפעל בנשמה שתהי' לה שייכות עם העולם (משא"כ לפני"ז, כאשר "עם המלך במלאכתו ישבו שם"⁴⁸, ללא שייכות לעולם)⁴⁹, ועיי"ז ניתוסף עילוי בהנשמות - שנעשים בבחי' "מהלכים", כמ"ש⁵⁰ "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", והיינו, שבתחילה היו הנשמות בבחי' "עומדים", ועיי"ז ירידתן למטה נעשים בבחי' "מהלכים"⁵¹, ועד שפועלים וממשיכים ענין ההליכה גם בעולם, כשם שאדה"ר פעל בכל הנבראים, כדאיתא במדרש⁵² שמיד לאחר בריאתו אמר אדה"ר לכל הנבראים: "בואו נשתחוה ונכרעה נכרעה לפני ה' עושנו"⁵³. וזהו העילוי המיוחד שנפעל בר"ה, שזהו עילוי שבאין-ערוך לגבי כ"ה באלול, וכפי שיתבאר לקמן (במאמר⁵⁴).

ו. ולהעיר, שביום הש"ק זה ישנן ב' המעלות: יום הש"ק זה הוא כ"ה באלול, שבו הי' הגילוי ד"כי חפץ חסד הוא", בחי' פנימיות הרצון, שהו"ע התענוג (כנ"ל ס"ה). וע"פ מ"ש בכתבי האריז"ל⁵⁵ על הפסוק⁵⁶ "והימים האלה נזכרים ונעשים", הרי זה חוזר ונמשך גם עתה.

וזהו גם מה שגילה כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵⁷ אודות המנהג שנהגו (ונוהגים) חסידים, שהחל מכ"ה באלול לומדים בכל יום את הפרשה בתורה אודות הבריאה של יום זה, וטעם הדבר, לפי שגם עתה נמשכים כל הענינים שהיו בכ"ה באלול בפעם הראשונה, וכיון שכל ההמשכות שבעולם הם עיי' התורה דוקא, לכן לומדים פרשת בריאת יום זה בתורה.

אמנם, כיון שיום הש"ק כולל את כל ימי השבוע, נכללת ביום הש"ק זה גם המעלה של ראש השנה, שבו נפעל עילוי שבאין-ערוך לגבי כ"ה באלול - המשכת אור חדש כו'.

ז. ועיי"ד החילוק שבין כ"ה באלול לראש השנה - הוא גם החילוק שבין ב' ההפטרות "רני עקרה" ו"קומי אורי":

ההפטרה ד"רני עקרה" היא בדוגמת כ"ה באלול, שמצד גודל העילוי שבו יש בו ענין של שמחה - "רני", אבל אעפ"כ עדיין אין בו המשכת אור חדש, כך, שהוא בבחי' "עקרה (ש)לא ילדה".

ולאח"ז באה ההפטרה ד"קומי אורי כי בא אורך" - שמתבטל ענין העקרות ונמשך אור חדש, בדוגמת הענין דר"ה שבו נפעל עילוי שבאין-ערוך דהמשכת אור חדש.

אמנם, בכדי לבוא לדרגא ד"קומי אורי", שהיא בדוגמת ענינו של ראש השנה - צריכה להיות ההכנה עיי' העבודה ד"רני עקרה", שהיא בדוגמת ענינו של כ"ה באלול, ועיי"ז זוכים לכתובה וחתומה טובה בר"ה.

(44) ראה סנהדרין לח, א ובפרש"י.

(45) ראה תניא אגה"ק סי"ד.

(46) בראשית א, כח.

(47) שם ב, ז.

(48) דברי הימים-א ד, כג.

(49) ראה סה"מ תר"ל ע' נד. תרמ"ד ע' ריט.

(50) זכרי' ג, ז.

(51) ראה תו"א ס"פ וישב (ל, סע"א ואילך). ובכ"מ.

(52) פדרר"א פ"א. זחר ח"א רכא, ב. ח"ג קז, ב. תקו"ז תנ"ו

(צ, ב).

(53) תהלים צה, ו.

(54) פ"ב ואילך (תורת מנחם — התוועדויות חמ"ז ע' 331 ואילך).

(55) רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד

(להחיד"א) פכ"ט.

(56) אסתר ט, כח.

(57) ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 488 הערה 54.

- 1 ולהעיר גם מתורת הבעש"ט על הפסוק "קומי אורי", שאמרה יחד עם שאר שבעת התורות, בהמשך
2 לתורה על הפסוק⁵⁸ "והי' כי תבוא אל הארץ גו'" (כפי שכבר נדפסו הדברים⁵⁹).
3 וכללות הענין ד"קומי אורי" (שבא לאחרי ההכנה ד"רני עקרה") קשור עם גילוי פנימיות התורה
4 דלעתיד לבוא, כמ"ש⁶⁰ "ישקני מנשיקות פיהו", דקאי על טעמי תורה, פנימיות התורה, שילמד משיח
5 את כל ישראל, כולל גם האבות ומשה רבינו (כמבואר במאמרי חג הפסח ובפרט במאמרי אחרון של
6 פסח⁶¹), ועד לקיום היעוד "לא ילמדו עוד איש את רעהו גו' כי כולם ידעו אותי"⁶², "כי מלאה הארץ
7 דעה את ה' כמים לים מכסים"⁶³, ו"שמחת עולם על ראשם"⁶⁴.

* * *

ח. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה כי המצוה הזאת וגו'.

* * *

- 9 ט. בעמדנו בשבת שקודם אמירת הסליחות, שהתחלתן במוצאי שבת, "במוצאי מנוחה" - יש להזכיר,
10 כנהוג מכמה שנים⁶⁵, ע"ד ההוראה ובקשה להוסיף בלימוד התורה בימים אלו, הן בנוגע לתושבי המקום,
11 והן בנוגע לאורחים שבאו ממקומות אחרים (הן אלו שבאו לזמן ארוך והן אלו שבאו לזמן קצר), אשר
12 למרות שהי' אצלם טלטול הדרך, והרי "שמעתא בעי צילותא"⁶⁶, מ"מ, צריכים גם הם להוסיף בלימוד
13 התורה, ועאכ"כ בנוגע לאורחים שבאו מארץ ישראל, שהרי כל ההיתר שלהם לצאת מארץ ישראל הוא
14 רק בשביל לימוד התורה⁶⁷, והיינו, שנוסף לכך שגם שם למדו ביגיעה כו', ובאופן של הקדמת ברכת
15 התורה, עליהם להוסיף עוד יותר בעמקות הלימוד כו', וכל המוסיף מוסיפין לו⁶⁸.
16 וכללות הענין בזה:

- 17 בימים אלו מתגלים ומאירים י"ג מדה"ר, שהם למעלה מהשתלשלות, כמ"ש⁶⁹ "ויעבור הוי' על פניו
18 גו'", למעלה מבחי' פנים כו'⁷⁰.

- 19 ובפרט שי"ג מדה"ר שמאירים בחודש אלול הם למעלה מי"ג מדה"ר שבכל השנה כולה (כידוע שבי"ג
20 מדה"ר גופא יש חילוקי דרגות: כפי שהם בכל השנה, כפי שהם בחודש אלול, וכפי שהם בעשי"ת,
21 ובפרט ביוהכ"פ)⁷¹, שהמשכת י"ג מדות שבכל השנה הו"ע הרחמים על חיי הגוף, אבל י"ג מדות
22 שמאירים באלול הם הרחמים על חיי הנשמה⁷², וכפי שמבאר הצ"צ⁷³ בפירוש מאמר הזהר⁷⁴ על הפסוק⁷⁵
23 "כשושנה בין החוחים", "מה שושנה אית בה תליסר עלין אוף כנס"י אית בה תליסר מכילין דרחמי",
24 שבי"ג מדה"ר שבכל השנה, הגילוי למטה הוא מבחי' "תליסר עלין" ד"שושנה בין החוחים", שהיא
25 הבחי' החיצונה דמלכות, שנקראת "גופא" לגבי בחי' פנימיות המלכות שהיא בחי' נשמתא⁷⁶, אבל באלול
26 שאז מאירים י"ג מדה"ר בנוגע לחיי הנשמה, הגילוי הוא מבחי' פנימיות המלכות, שעז"נ "אוף כנס"י
27 אית בה תליסר מכילין דרחמי", ומוסיף, "שאז באלול מאיר הארת י"ג מכילין הנ"ל גם בשושנה
28 החיצונה".

(66) עירובין סה, א. וש"נ.
(67) רמב"ם הלי' מלכים פ"ה ה"ט.
(68) לשון חז"ל — ביצה טז, רע"א. תענית לא, רע"א.
(69) תשא לד, ו.
(70) ראה לקו"ת פרשתנו נב, ד. ובכ"מ.
(71) ראה לקו"ת ראה לג, ג. האזינו עח, ג. ובכ"מ.
(72) לקו"ת ראה שם.
(73) אוה"ת ראה ע' תתו ואילך.
(74) הקדמת הזהר בתחלתה.
(75) שה"ש ב, ב.
(76) "כמ"ש בסה"מ סי' קנ"ו דפו" ע"ב" (אוה"ת שם).

(58) ר"פ תבוא.
(59) ראה תר שם טוב בהוספות ס"ג. וראה גם תורת מנחם —
התועדויות חל"ז ע' 237. וש"נ.
(60) שה"ש א, ב ובפרש"י.
(61) ראה ד"ה והי' ביום ההוא גו' דאחש"פ תשכ"ב פ"ה
(תורת מנחם — התועדויות חל"ג ע' 326). וש"נ.
(62) ירמ' לא, לג. וראה רמב"ם הלי' תשובה ספ"ט.
(63) ישעי' יא, ט. וראה שם הלי' מלכים בסופן.
(64) שם לה, יו"ד. נא, יא.
(65) ראה גם שיחת ש"פ נצבים, כ"ה אלול דאשתקד ס"ד
(תורת מנחם — התועדויות חמ"ד ע' 313). וש"נ.

1 וכפי שמבאר רבינו הזקן בלקוטי תורה⁷⁷ ענין התגלות י"ג מדה"ר בחודש אלול, "ע"פ משל למלך
2 שקודם בואו לעיר . . מקבלין פניו בשדה, ואז רשאיין (וכפי שמוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷⁸: ויכולין) כל
3 מי שרוצה לצאת להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם",
4 וממלא את בקשותיהם כו"⁷⁹.

5 וכיון שבימים אלו ישנה הוספה מיוחדת בהמשכות מלמעלה, וכל ההמשכות באות ע"י התורה, לכן
6 יש צורך להוסיף בלימוד התורה בימים אלו.

7 י. ובנוגע לפועל:

8 יש להוסיף בלימוד התורה הן בלימוד הנגלה והן בלימוד החסידות, וללמוד גם הלכה למעשה, "ודבר
9 בעתו מה טוב"⁸⁰ - לימוד הלכות החג בחג (כמ"ש רבינו הזקן בשו"ע הלכות פסח⁸¹), בתור לימוד עיקרי.

10 ומה שמצינו שבחודש אלול נוהגים הלומדים למעט בלימוד ולהרבות בתחנונים⁸², יש לומר, שהכוונה
11 במיעוט בלימוד היא - לא לגבי הלימוד של כל השנה, אלא לגבי התחנונים שבימים אלו, אבל בודאי
12 שהלימוד צריך להיות באופן של הוספה (גם בזמן) לגבי הלימוד של כל השנה.

13 והובטחנו⁸³ שה"בא לטהר מסייעין אותו", ו"אדם מקדש עצמו מעט (מלמטה⁸⁴)" - "מעט" לא לגבי
14 האדם, אלא לגבי למעלה, שהרי כל מה שהאדם מקדש את עצמו למטה, הנה לגבי למעלה הרי זה "מעט"
15 - "מקדשין אותו הרבה (מלמעלה⁸⁴)".

16 והלימוד יהי' באופן של "דיבוק חברים"⁸⁵, כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בקונטרס
17 החלצו⁸⁶, ובלשון הכתוב²⁹: "אתם נצבים גו' כולכם".

18 וכיון שבכתוב נזכרו גם חילוקי דרגות מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך" ו"שואב מימין" -
19 צריך להיות הלימוד באופן שיהי' גם "ראשיכם", ע"י "משגיח" שישגיח על סדרי הלימוד וכו'.

20 ועי"ז יהי' - כסיומא דקרא - "לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו"⁸⁷,

21 וכיון שזהו כבר לאחר "סלח לנו מחל לנו כפר לנו" - הרי זה באופן ד"כי אנו עמך ואתה אלקינו
22 אנו בניך וכו'", ככל פרטי הענינים שבזה, ועד לאריכות ימים ושנים טובות, באופן ד"אתה ושנותיך לא
23 יתמו"⁸⁸.

24 [ניגנו הניגון "כי אנו עמך" הב', ולאחרי שסיימו, רמז כ"ק אדמו"ר שליט"א שינגנו גם הניגון "כי
25 אנו עמך" הא'].
* * *

26 יא. הביאור בפירוש רש"י ב'פ' נצבים, על הפסוק⁸⁹ "הכתובה בספר התורה הזה", "ולמעלה הוא
27 אומר"⁹⁰ בספר התורה הזאת וכו', כי כאן יש לפרש כפשוטו, "הכתובה בספר (שתוכנו תורה) הזה",
28 "הזה לשון זכר, מוסב על הספר", משא"כ הכתוב למעלה, "הזאת לשון נקבה, מוסב על התורה", דכיון
29 שכוונת הכתוב להגדיל הפחדת בני"ש לא יעברו על התומ"צ, עי"ז שמוסיפים "גם כל חלי וכל מכה
30 וגו'" ("אשר לא כתוב בספר"⁹⁰, שגם זה נכלל בהוראת "ספר) התורה"⁹¹, הרי תיבת "התורה" היא
31 עיקר. וה"ינה של תורה", שהיפך הברכה ("פרשת הקללות") היא מצד ההפסק בין תושב"כ ("בספר")
32 לתושב"ע"פ ("התורה"), כיון שלא נרגש אצלו בחי' המס' והקב"ע שלמעלה ממה שנתפרש בתושב"כ

(83) יומא לח, סע"ב ואילך. וש"נ.

(84) כ"ה בתניא ספכ"ז.

(85) אבות פ"ו מ"ו.

(86) פ"י (סה"מ תרנ"ט ע' סא).

(87) כט, יא.

(88) ע"פ תהלים קב, כח.

(89) פרשתנו שם, כ.

(90) תבוא כח, סא.

(91) ויש לומר, שכולל גם תורה שבע"פ. — משא"כ

(77) ראה שם לב, ב.

(78) סד"ה לך אמר לבי ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ע' 167).

ה'תש"י ע' 285).

(79) ראה גם מכתב טו אלול שנה זו (אג"ק חכ"ד ע' ריב ואילך).

(80) משלי טו, כג.

(81) או"ח רסתכ"ט.

(82) ראה ברכי יוסף או"ח סתקפ"א סק"ו. הובא באלף למטה

במטה אפרים שם סקט"ו.

1 ותושבע"פ ("אשר לא כתוב בספר התורה הזאת")⁹²; והתיקון לזה⁹³ ע"י עבודת התשובה⁹⁴ - הוגה ע"י
2 כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"י"ד ע' 108 ואילך.

* * *

3 יב. הביאור בפירושו רש"י ב' וילך, על הפסוק⁹⁵ "ויכתוב משה וגו' ויתנה", "כשנגמרה כולה נתנה
4 לבני שבטו" - דכיון שנאמר "ויתנה אל הכהנים בני לוי .. ואל כל זקני ישראל" (מלבד שבט לוי),
5 עכצ"ל, ש"נתנה לבני שבטו"⁹⁶ ע"י הכהנים שהם באי-כח של כל שבט לוי (כמו הנתנה לכל שבטי
6 ישראל ע"י "זקני ישראל"), כיון שהכהנים אינם מובדלים לגמרי משבט לוי, וכפי שמצינו (א) שע"ז
7 שאהרן הדליק את המנורה בטלה חלישות דעתו "שלא הי' עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו"⁹⁷, (ב)
8 "את שם אהרן תכתוב על מטה לוי", "שבט אחד הוא"⁹⁸.

9 ועפ"ז מתורצת קושיית הרגצ'ובי⁹⁹ מה בא הכתוב לרבות בתיבות "בני לוי" (שהרי אין לומר שבא
10 לרבות בעלי מומים, כמו בעגלה ערופה) - ללמדנו שהנתנה לכהנים היתה מצד היותם "בני לוי", אף
11 שיש בזה ענין של "זרות" לגבי חלק הכהונה, כמו בעלי מומים שנקראים "זרים" לגבי כהנים תמימים.

12 והטעם (בפנימיות הענינים) שבג' ענינים אלו (נתינת הס"ת, הדלקת המנורה וקחת המטות) לא
13 הובדלו הכהנים בפני עצמם, כיון שהכוונה והתכלית שבהם היא לתקן ענין בלתי רצוי, שזהו מצד בחי'
14 הלוי, אתכפאי, ועד להתיקון בתכלית השלימות, באופן דאתהפכא, כיון שנעשה ע"י כהנים, שע"ז ישנם
15 ב' המעלות¹⁰⁰ - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"י"ט ע' 315 ואילך.

* * *

16 יג. (בסיום ההתוועדות, לאחר ברכה אחרונה, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)
17 כיון שיום השבת כולל את כל ימי השבוע שלאחריו, כך, שביום הש"ק זה נכללים הימים האחרונים
18 של השנה החולפת, והימים הראשונים של השנה החדשה - יה"ר ש"בשמחה תצאו ובשלום תובלן
19 ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה וכל עצי השדה ימחאו כף¹⁰¹.

(95) לא, ט.

(96) ועפ"ז מובן מדוע נאמר "ויכתוב משה וגו'", ולא
"ויכתוב" סתם, שגם אז יודעים שמדובר אודות משה, שהרי זה
בהמשך למ"ש בהתחלת הפרשה "וילך משה וגו'..." — כדי לבאר
את יחודם של "הכהנים בני לוי", להיותם "בני שבטו" של משה.
וההסברה בזה — כי, אע"פ שמשה רבינו הי' רועה נאמן של
כל ישראל, מ"מ, יש קדימה "לבני שבטו", ע"ד ש"עניי עירך
קודמין" (פרש"י משפטים כב, כד. פ' ראה טו, ז). וכפי שמצינו
בעבודת הכה"ג ביוהכ"פ, שתחילה היתה בקשת הכפרה ד"אני
וביתי ובני אהרן עם קדושך", ואח"כ בקשת הכפרה ד"עמך בית
ישראל .. עדת ישרון" (כמ"ש ב"סדר עבודה").

(97) פרש"י ר"פ בהעלותך.

(98) קרח יז, יח ובפרש"י.

(99) צפע"נ עה"ת פרשתנו עה"פ (ע' רסא).

(100) ועד"ז בנוגע לכ"ה אלול ור"ה, שעז"נ (שמואל"א כה,
ו) ואמרתם כה לחי", "לקשרא כה (ענינו של כ"ה אלול) לחי"
(ענינו של ר"ה), כנ"ל בהמאמר (פ"ז) (תורת מנחם — התוועדויות
חמ"ז ריש ע' 337). וש"נ) — דלכאורה, לאחר שישנו העילוי
דר"ה, מהו הצורך בענין דכ"ה אלול — כיון שיש גם מעלה
בכ"ה באלול לגבי ר"ה, כמו שיש מעלה באתכפאי לגבי אתהפכא
(וכמשנ"ת בהתוועדות דאחש"פ שנה זו (תורת מנחם —
התוועדויות חמ"ו ע' 334. וש"נ) בענין החילוק שבין "לחם עוני"
ל"מצה עשירה").

(101) ישע"י נה, יב.

בפרשתנו, שמדובר אודות הכריתת ברית בין הקב"ה עם בני,
שעז"נ בהמשך הפרשה (כט, כח) "הנסתרות לה' אלקינו", "אין אני
מעניש אתכם על הנסתרות כו'" (פרש"י), בהכרח לומר שמדובר
רק אודות תורה שבכתב, "הנגלות", ולא אודות תושבע"פ.

(92) ולהעיר גם מדברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לכ"ק
מו"ח אדמו"ר, שאין סימן בשו"ע בנוגע לענין המס"נ, ואילו הי'
— אזי ענין המס"נ הי' במדידה והגבלה (ראה גם תורת מנחם
— התוועדויות ח"ג ע' 227).

ולהעיר גם מהמבואר בתניא (ספכ"ה) ש"צוה משה .. לדור
שנכנסו לארץ לקרות ק"ש .. לקבל עליו מלכות שמים במס"נ"
— שהדור שנכנסו לארץ היו צריכים לעסוק בענינים גשמיים,
שזהו ע"ד עבודת בעלי תשובה, והם אלו שנצטוו על ענין המס"נ,
שלמעלה מתומ"צ.

(93) באופן שהקללות נהפכות לברכות, כמ"ש (תצא כג, ו)
ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה.

(94) כולל גם אצל צדיקים, שגם אצלם צריך להיות ענין
התשובה (ועד לתשובה נעלית יותר באין-ערוך מהתשובה של
בעל-תשובה), וכידוע שכאשר חסר בעבודתו של צדיק מצד העדר
בריאות הגוף, צריך להיות על זה ענין התשובה (ראה סה"מ תר"ם
ח"א ע' תקמב. הובא בלקו"ד ח"א קפג, א).

ולהעיר גם מענין התשובה שמצינו אצל משיח, שאתא לאתבא
צדיקא בתיובתא (ראה זח"ג קנג, ב), והרי במשיח נאמר (ישע"י
נג, ה) "והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעוונותינו", בבחי' "כל חלי
וכל מכה גו'".

(* ולכן צריך רש"י לפרש בפסוק (שם, כג) "ויצו את יהושע בן נון", "מוסב למעלה כלפי שכינה", כי לולי זאת יש לפרש שקאי על משה,
שאודותיו מדובר בכל הפרשה.

לקוטי שיחות פרשת וילך כרך יד

31 שהכה"ג מוציא בזה כל הכהנים כי הוא הגדול
32 מאחיו – ע"ד שמצינו במצות התלויות במלך).
33 מן החילוקים⁸ שבין קטורת דכל השנה
34 ודיוהכ"פ: לדעת הרמב"ם⁹, אם לא נתן בקטורת
35 דיוהכ"פ, את העשב ששמו (וענינו) "מעלה עשן"
36 – חייב מיתה¹⁰, משא"כ בקטורת¹¹ דכל השנה¹².
37 [ובזה יומתק פי' הספרי ש"שימו קטורה
38 באפיך" מיירי בקטורת דיום הכיפורים, כי הפסוק
39 מדבר בשימת היינו בעליית הקטורת "באפיך"¹³,
40 ועליית עשן הקטורת נעשית ע"י ה"מעלה עשן"¹⁴
41 שעיקרו הוא (כנ"ל) ביום הכיפורים¹⁵, שאז הוא
42 לעיכובא¹⁶ ובחיוב מיתה].

(7) אגה"ק רסכ"ט.

(8) אלא שהמשנה (יומא מג, ב) לא חשיב אלא ענינים שבפועל.

(9) ראה מל"מ הל' כלי המקדש פ"ב ה"ג. מראה הפנים לירוש' יומא פ"ד ה"ה. משא"כ לדעת הר' אלחנן בתו"י יומא נג, א ד"ה ותיפוק. וראה בית יוסף אור"ח סי' קלג ד"ה וכתב רבינו. וראה מנ"ח מצוה קג.

(10) ראה יומא שם. ירוש' שם. רמב"ם הל' עבודת יוהכ"פ פ"ה הכ"ה.

(11) ודלא כבדין "אם חסר א' מכל סממני" חייב מיתה" (יומא שם. כריתות ו, א. ירוש' שם. רמב"ם הל' כלה"מ פ"ב ה"ח) שזהו בכל השנה (ראה מל"מ, מראה הפנים ומנ"ח שם).

(12) וראה צפע"נ ברכה שם דמעלה עשן ביוהכ"פ הוה זה מציאות גמור. משא"כ בכל השנה הוה רק הכשר (ומציין לירוש' יומא פ"ג ה"ה).

(13) בתרגום יהונתן ותרגום ירושלמי רבינו בחיי תצוה ל, א (ועוד) פירושו "באפיך" מל' רוגז, אבל ראה פרש"י בשלח (טו, ח) שגם כש"אף" מלשון רוגז, הרי בשרשו שייך ללשון חוטם (וראה גם מלבי"ם לספרי ברכה שם). ובפרט שבנדוד"ד הרי בפשוטו של מקרא משמע שפירושו של "באפיך" הוא החוטם.

(14) והעל' ברוחניות קטורה כהעל' בגשמיים, ובדוגמת מה שאמרו (ברכות לד, סע"ב. וישנ) "אל יתפלל אדם אלא בבית שיש שם חלונות" [שא"ז רק "שגורמין לו שיכוין לבו שהוא מסתכל כלפי שמים ולבו נכנע" (פרש"י שם. שו"ע אדה"ז ס"צ ס"ד) אלא גם] כדי שדרך שם יעברו התפלות לירושלים (דרך שם עוברים התפלות, שלכן מתפללים לרוח א"י וירושלים (שו"ע אדה"ז ס"צ ס"ד) (א) כדמוכח מזה שהחלונות צ"ל "כנגד ירושלים" (רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"ו. וראה כס"מ שם. שו"ע אור"ח ס"צ ס"ד. וראה מחה"ש שם סק"ד. שו"ע אדה"ז ס"ד שם. וראה ט"ז לאור"ח קנא, סק"ד. שו"ת אבני נזר אור"ח סל"ב).

(15) וממה שלא פרש"י שקאי על קטורת ביוהכ"פ (וראה הערה 5) – כי בפשוטו של מקרא אולי "מעלה עשן" מעכב כל השנה, או שגם ביוהכ"פ אינו מעכב. ולהעיר שבפרש"י תשא (ל, לד) אינו מזכיר "מעלה עשן" כלל, אף שהזכיר "בורית כרשינה", שגם זה אינו מהי"א סממנים. ולהעיר שגם בפרש"י אחרי (טז, יג) משנה מל' הגמ' ("הא לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחד מכל סממני חייב מיתה") וכתוב "הא אם לא עשאה כתקונה חייב מיתה".

(16) ראה צפע"נ שם: מעלה עשן לפני ולפנים הוה מציאות גמור "זה קטורה באפיך".

1 א. בענין "הקהל" שבפרשתנו¹, אי' בתוספתא²:
2 "אותו היום כהנים עומדים בגדרים ופרצות
3 וחצוצרות של זהב בידיהם, תוקעין ומריעין
4 ותוקעין [להקהיל את העם אל ביהמ"ק]. כל כהן
5 שאין בידו חצוצרות אומרין דומה זה שאין כהן
6 הוא".

7 וצריך להבין:

8 עיקר ענין הכהנים הרי הוא לעמוד לשרת
9 בביהמ"ק, וכמבואר ברמב"ם³ ש"הכהנים הובדלו
10 כו' לעבודת הקרבנות", וא"כ מהי שייכותם
11 המיוחדת של הכהנים למצות הקהל [ובפרט
12 לתקיעת חצוצרות בחוצות ירושלים שהיתה רק
13 הכשר למצות הקהל] לתקוע בחצוצרות להקהיל
14 העם; ועד כדי כך, שזו היתה הוכחה על עצם
15 הכהונה, עד ש"כל כהן שאין בידו חצוצרות
16 אומרין דומה זה שאין כהן הוא"?

17 ב. ויובן בהקדים ביאור כללות ענין הכהונה.
18 דהנה בכהנים כתיב⁴ "שימו קטורה באפיך וכליל
19 על מזבחך". ומדמפרט הכתוב כאן עבודת הקטורת
20 בפ"ע, מובן שחשיבות מיוחדת בעבודת הקטורת
21 הנעשית ע"י הכהנים, ובה מתבטא תוכן עבודתם.
22 והנה בספרי עה"פ מפרש: "שימו קטורה זו
23 קטורת ש(היו מכניסים ביוהכ"פ) לפני ולפנים" –
24 ומוכח מזה כי (אף שבכללות, כל ענין הקטורת
25 מורה על תוכן עבודת הכהנים⁵ ואדרבא קטורת
26 דיוהכ"פ – ה"ה רק בכה"ג, בכ"ז בפרטיות)
27 בקטורת דיוהכ"פ ישנו ענין מיוחד (שבו חלוקה
28 היא מקטורת דכל השנה) ובו בא לידי ביטוי תוכן
29 מיוחד בעבודת הכהונה בכלל (אלא שבפועל
30 נעשית ע"י המיוחד⁶ שבכהנים – כה"ג; כמו

(1) פרשתנו לא, י ואילך. ולהעיר שהשנה הבע"ל (תשל"ד) – לאחר פ' וילך זו – היא שנת הקהל.

(2) סוטה פ"ז, ח.

(3) הל' כלי המקדש פ"ד ה"א.

(4) ברכה לג, י.

(5) כדמוכח ממה שארז"ל (יומא כו, א – הובא ברמב"ן עה"פ) שהקטורת (בכלל) מעשרת "משום דכתיב שימו קטורה באפיך וכתוב בתרי' בוך ה' חילו", הרי שקאי כתוב זה גם על קטורת דכל השנה. וגם ע"פ פשוטו של מקרא קאי על כללות ענין הקטורת, וכדמשמע מזה שרש"י אין מפרש דקאי על קטורת יוהכ"פ (ראה לקמן הערה 15). וכן הוא לפי הפי' (ראה לקמן בהערה 13) שב"אפיך" פירושו רוגז – שהקטרת משכך האף וכו' – ה"ז בקטורת דכל השנה.

(6) עד"ז יש ליישב מש"נ: וללוי אמר (כל השבט) תומיך ואוריך לאיש חסידך (רק הכה"ג).

פעלו שגם הענינים שבמדריגה נמוכה נהפכו
ונתעלו לקדושה²⁵.

ד. אלא שעפי"ז אינו מובן כלל: מכיון שכל
ענין הקטורת הוא להעביר הזוהמא דלעו"ז
(דהיצה"ר) – מהו הצורך ומהי התועלת שבהקטרת
הקטורת בקדה"ק ביוהכ"פ שאז אין לשטן שליטה,
כמבואר בכ"מ²⁶ "ביומא דכפורי לית לי רשותא
לאסטוני²⁷ – וא"כ מהו ענין הקטורת דיוהכ"פ²⁸?
מזה מוכח כי עבודת הקטורת ביוהכ"פ שונה
היא, ואינה בדומה לעבודת הקטורת דכל השנה.

ה. והענין יובן עפ"י המבואר²⁹, שעבודת
התשובה דיוהכ"פ ועבודת התשובה דכל השנה –
הם – בכללות – ב' האופנים שבתשובה: תשובה
מאהבה ותשובה מיראה. עבודת התשובה דכל
השנה היא תשובה מיראה שעל ידה "זדונות
נעשות לו כשגגות"³⁰; ותשובת יוהכ"פ היא
תשובה מאהבה, שע"י "זדונות נעשות לו זכויות".
ויתירה מזו: עבודת התשובה דיוהכ"פ היא תשובה
עילאה מעומקא דליבא – פנימיות הלב – עבודה
למע' מטו"ד, שמצד בחי' היחידה המתגלה אצלו,
שבכללות זהו"ע תשובה הבאה מהאהבה דבכל
מאדך.

וזה גופא טעם החילוק דפעולת התשובה
בהזדונות – שהיא לפי אופן ביטול: בתשובה
מיראה אינו בטל במציאות לגמרי, והביטול הוא
כמו בע"כ מפני אימת האדון, ועבודתו היא בתנועה
של שלילה – להעביר כל הענינים המנגדים, ולכן
פעולת עבודה זו ג"כ רק ענין באופן שלילי –

ולכאורה צ"ל, מה בין קטורת ביוהכ"פ לקטורת
בכל השנה, שדוקא ביוהכ"פ חמור כ"כ חסרונו של
ה"מעלה עשן"¹⁷?

ג. והביאור בזה:
הרמב"ם במורה נבוכים¹⁸ מבאר טעם מצות
הקטורת, שהיא להטבת הריח בביהמ"ק (בו נעשו
עבודות שחיטה, חיתוך בשר, רחיצת אברים
הפנימיים, שריפה וכו', לכן צריכים לקטורת
להטיב ריח ביהמ"ק) וריח העובדים בו.
אמנם מובן שאין כוונת הרמב"ם שהעברת ריח
הרע כפשוטה היא כל הטעם לעבודה גדולה הלזו¹⁹,
ובודאי מרומז בזה גופא גם טעם פנימי יותר²⁰.
וי"ל שהוא הטעם המבואר בזה²¹ שעבודת
הקטורת היא להעביר הזוהמא וטינופא דיצה"ר.

דהנה הקטורת היתה מסממנים שאינם ראויים
למאכל אדם [ולא כקרבנות אשר תנאי בהקרבנות
הוא שיהיו ראויים למאכל אדם, ומן המוכרח
והשמן דוקא²², ו"עשיר שהביא קרבן עני לא
יצא"²³]. ומזה מובן שבתוכנם הרוחני מרמזים
הסממנים על ענינים שבדרגא תחתונה; נוסף לזה:
בין הסממנים היתה ה"חלבנה" שריחה רע²⁴,
ומרמזת על ענין שבדרגא נמוכה עוד יותר – וע"י
שהקטירום לה', ובאופן של "ריח ניחוח לה'",

(17) אף ש"ל שהוא לפי שביהכ"פ צריך שענין הקטורת
יחשיך את הבית בענוו, כדי שהכהן לא יראה הכבוד שנראה על
הכפורת (רשב"ם, ראב"ע ורבינו בחי' – אחרי טז, ב), וכשאין בזה
"מעלה עשן" ה"ז "מפציע לכאן ולכאן" (יומא לח, א. וראה רש"י
שם נג, א ד"ה מעלה עשן), ולא יחשיך את הכפורת (מיד), ולכן
גם מעכב אז

– אבל עדיין צריך ביאור, דהרי לפי"ז אין זה דין בהקטורת,
כ"א דין בקדה"ק, שהוא צריך להתמלאות עשן, ולפי"ז ה' צ"ל
לשון הגמ' (יומא נג, א) ש"אם לא נתמלא עשן כו' חייב מיתה",
ולא "הא לא נתן בה מעלה עשן כו' חייב מיתה", עד שבשביל
זה ג"כ נק' שם "קטורת חסירה" – ומזה משמע ש"מעלה עשן"
הוא תנאי בהקטורת. וכדלקמן בפנים.

(18) ח"ג, פמ"ה.
(19) ראה רבינו בחי' תצוה (שם) "חס ושלום שנתלה העיקר
הגדול שבסוד הקטורת כו' בטעם החלוש הזה".

(20) ראה ספה"ש ה'ש"ת ע' 41 ובהערה *27 שם. לקו"ש ח"ג
ע' 768 ובהערה 18 שם.

(21) ז"ח שיה"ש עה"פ משכני אחריו נרוצה (ד"ה פתח ר"ש
כו' משכני). וראה גם זח"ב ריח, ב. ושם שתלוי במעלה עשן.

(22) ראה רמב"ם סוף הל' איסורי מזבח.
(23) סוף מס' נגיעים.

(24) כריתות ו, ב. ושם שהחלבנה מורה על פושעי ישראל.
וראה פרש"י תשא (ל, לד).

(25) ראה ד"ה והוא כחתן תרנ"ז פט"ו ואילך (וראה ג"כ תו"א
צט, א) ובכ"מ, שענין הקטורת הוא בירור גקח"ט לגמרי.

(26) יומא (כ, א). ויק"ר (פכ"א, ד). ועוד.
(27) כי אז יתענו בני' וישובו בתשובה לכן נקיים הם מעוון
ולא ישמע ה' לקטרוגו (יפה תואר בויק"ר שם), אף שבדוחק י"ל
(ול' "ל"ל רשות" משמע כן) שאינם נקיים אלא שאין לו רשות
לאסטוני ע"ז.

(28) אבל אין להקשות למה הקטירו קטורת ביוהכ"פ על
המזבח הפנימי כבכל יום, כי מובן שביהכ"פ לא נתבטלה אלא
שליטת השטן (הלעו"ז), אבל לא נתבטל לגמרי, עד לע"ל כי יבא
יומם ויבולע המות לנצח כמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר מן
הארץ" (תנא פ"ז), והקושי (בפנים) היא רק למה מהעיקריים
בעבודת יוהכ"פ (שביים זה מצ"ע – הוא ביטול הלעו"ז עד כמה
שאפשר בזה"ז) הוא ענין הקטורת (שענינה – להעביר הזוהמא
דהיצה"ר).

(29) ראה בהבא לקמן: לקו"ת תצא לט, א ואילך. סוכות פא,
א. שמע"צ פז, א. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1150 ואילך.

(30) יומא פו, ב. וראה לקו"ש ח"ו ע' 54 ואילך.

להקטרת הקטורת דיוהכ"פ בקדה"ק דוקא: אין
בקדה"ק רק הארון, ו"אין בארון רק שני לוחות
וגו"כ³⁵, וכנ"ל, הרי עבודת התשובה – והקטורת –
דיוהכ"פ היא מאהבה ד"בכל מאדך", בל"ג – ה"ז
מגיע עד למדרגת הארון³⁶, מדרגה שלמעלה
ממדידה והגבלה³⁷, ופועלים ע"ז מציאות חדשה,
היינו המשכת אור חדש מבחי' "קודש הקדשים"
שלמעלה גם מבחי' סוכ"ע – שהיא "קדשים"³⁸.

ז. ועפ"ז מובן גם כן הטעם מדוע "מעלה עשן"
הוא תנאי עיקרי בקטורת דיוהכ"פ: יוהכ"פ – ענינו
שעולה למעלה מסדר ההשתל' למקום שלמע'
ממדידה והגבלה (ופועל מציאות חדשה) – מוכרח
אז להיות ה"מעלה עשן"³⁹, דבר המורה על נקודה
זו – עליית הקטורת למעלה מעלה.
משא"כ בכל השנה שהקטורת אינה אלא
לשליטת הזוהמא, אין חסרונו של "מעלה עשן"
מעכב (כ"כ).

ולכן "מעלה עשן" שיעורו (ביוהכ"פ – ובמילא
וכש"כ בכל השנה) "כל שהוא"⁴⁰, כי אין הדבר
קשור עם ענינים של מדידה והגבלה – כ"א
ככללות עבודת יוהכ"פ שהיא בבחי' יחידה
שלמעלה מהגבלה (וע"ד "מקום ארון אינו מן
המדה")⁴¹.

ח. ע"פ כהנ"ל (שבפסוק "שימו קטורה באפיך
וכליל על מזבחך" מרומז תוכן כללות ענין הכהונה
– לפעול בעולם התחתון וכו')⁴², ובב' אופני
העבודה דקטורת: להעביר הזוהמא ולפעול
מציאות חדשה בעולם, יש לבאר פי' התוספתא,

1 שהזדונות אינן זדונות עוד (כ"א כשגגות – ו"אין
2 מזכירין לו דבר וחצי דבר ביום הדין"³¹, אבל מ"מ
3 נשאר רושם), אבל אינן נעשות מציאות חדשה של
4 זכויות;

5 משא"כ בתשובה מאהבה (ובפרט אהבה דבכל
6 מאדך), שהעבודה והביטול הן בתנועה חיובית,
7 שמוסר עצמו אל האהוב, (ובפרט כשהיא אהבה
8 שלמע' מטו"ד, למעלה מהגבלות) – שרוצה
9 לדבקה בו ית' ממש, ונעשה מציאות חדשה –
10 מציאות הדבוקה בו ית' – הנה ע"י עבודה זו
11 "זדונות נעשות לו זכויות", בחי' "ויהפוך ה"א לך
12 את הקללה לברכה"³² – היינו שפועל בהזדונות
13 שנעשים מציאות חדשה – זכויות (בדוגמת
14 עבודתו). וכשהתשובה היא למעלה מהגבלות (בכל
15 מאדך) יש בזה עוד ענין: שע"י עבודת התשובה
16 שלמע' ממדידה והגבלה מתעלים לבחי' שלמע'
17 ממדידה והגבלה, ומצד דרגה זו "זדונות נעשים
18 כזכויות"³³.

19 ו. עפ"ז מובן גם ההבדל שבין קטורת דכל
20 השנה ודיוהכ"פ: כללות עבודת הקטורת היא
21 לפעול בענינים נמוכים ולהעלותם לקדושה, כנ"ל
22 – הנה החילוק הוא באופן ודרגת פעולה ובידור זה
23 (והוא כאופן החילוק שבין ב' אופני עבודת
24 התשובה הנ"ל)³⁴;

25 קטורת דכל השנה היא ע"ד עבודת התשובה
26 דכל השנה – תשובה מיראה שהוא באופן של
27 שלילה, להעביר הזוהמא; קטורת דיוהכ"פ היא
28 ע"ד התשובה דיוהכ"פ – תשובה מאהבה, שהיא
29 אמנם עבודה בדברים תחתונים (זוהמא), אך היא
30 עבודה חיובית, לפעול מציאות חדשה בעולם,
31 שהדברים התחתונים (הזדונות) ייעשו ויתהפכו
32 לקדושה (זכויות).

33 וע"פ הנ"ל שבתשובה מאהבה דבכל מאדך
34 מגיעים לבחי' שלמע' מהגבלות, יובן גם הטעם

(35) מלכים א ח, ט.

(36) ויתירה מזו: ראה לקו"ש ח"ד ס"ע 1153.

(37) ראה יומא כא, א (וש"נ) שמקום הארון אינו מן המדה.

(38) לקו"ת יוהכ"פ ע, א.

(39) ראה לעיל הערה 14.

(40) כריתות ו, א. ירושלמי שם.

(41) ועוד מעלה בקטורת (ביוהכ"פ – שרק אז "מעלה עשן"
מעכב) – וגם מטעם זה הקטירו הקטורת בקדה"ק (מקום הארון):
בזה מתבטא החיבור דגבול ובל"ג – "מעלה עשן כל שהוא" מורה
על בל"ג, ותכונתו וענינו להעלות העשן של הי"א סממנים
(המורה על גבול). ובדוגמת "מקום ארון (גבול) אינו מן המדה"
(בל"ג), וראה לקו"ש שם ע' 1044.

(42) וי"ל שמרומז ענין זה גם בחלק השני של הפסוק "וכליל
על מזבחך", ענין הקרבנות (עולה – יומא כו, א. ספרי ורש"י
ע"פ), כי גם עבודת הקרבנות ענינה להעלות הדצ"ח (ראה תניא
פ"ד). אבל בעיקר ה"ז בעבודת הקטורת (וראה ד"ה והוא כחתן
שם).

(31) אגה"ת פ"ב.

(32) תצא כג, ו.

(33) כי ע"י התשובה מגיעים לבעל הרצון, שלמעלה מכל
מדה"ג, גם של הרצון דתומ"צ (ד"ה תקעו תרצ"א קרוב לסופו.
וראה גם לקו"ש ח"ד שם הערה 10 ובהנסמן שם. ובכ"מ). וראה
ד"ה שובה ישראל אע"ד קרוב לסופו: "שרש ענין התשובה הוא
מפני שעצמות אוא"ס אינו מוכרח ח"ו ברצונו". דהגם שהרצון
דמצות הוא ג"כ "בבחי' פנימיות ועצמות אוא"ס כו' אינו מוגבל
ומוכרח ח"ו בהרצון". ומבין שבעיקר ה"ז בתשובה מאהבה
(דבכל מאדך) שלמעלה ממדה"ג. וראה לקו"ש ח"ד ע' 23.

(34) וראה ג"כ תו"א שבעה"ה 25.

וע"פ כהנ"ל יש לבאר גם הדיוק שהתקיעות היו
דוקא בחצוצרות: ידוע מאמר הה"מ⁴⁸ עה"פ⁴⁹
"עשה לך שתי חצוצרות וגו'" שפירושו שתי חצאי
צורות, שקאי על ישראל וקוב"ה – שישראל הם
חצי צורה, וקוב"ה כבי' חצי צורה, ושניהם ביחד
נעשים צורה שלימה. וע"ד דרשת חז"ל⁵⁰ על
הפסוק⁵¹ תמתי (ל' תמים) "תאומתי".

ומובן שע"י יחוד זה נעשית מציאות חדשה. כי
הרי בלא"ה אין האדם מציאות שלימה⁵² – והרי
נת"ל שעבודת הכהנים היא לפעול מציאות חדשה,
לכן צריך הכהן לצאת מביהמ"ק ולתקוע בחצוצרות,
דבר המורה על עבודתו לחבר ב' חצאי הצורות –
ישראל וקוב"ה – ולאחדם שיהיו צורה שלימה
כביכול.

ט. ההוראה מכל הנ"ל:
ידוע⁵³ שגם המצוות אשר קיומן תלוי בזמן
ומקום – קיימות הן בעניני הרוחני בכ"מ
ולעולם⁵⁴, והוראתן בעבודת האדם היא גם בזמן
שא"א לקיימן בפועל⁵⁵.

מזה מובן בנדו"ד, שמצות "הקהל" (אף
שבפועל נוהגת רק בזמן שישראל על אדמתם⁵⁶) –
בתוכנה הרוחני⁵⁷, שייכת גם עכשיו⁵⁸:

כאו"א מישראל נקרא בשם כהן, כמ"ש⁵⁹
"ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש". הנה
צריך כאו"א להתנהג בכו"כ מהנהגות הכהנים⁶⁰:

שעבודת הכהנים היא להקהיל את העם להשתתף
במצות הקהל:
מכיון שעיקר ענין הכהנים הוא לפעול⁴³ עליית
ענינים התחתונים, ועד לעילוי הכי נעלה⁴⁴, לכן
כשבא זמן "הקהל", שכל ישראל (גם הנשים
והטף⁴⁵ – שאינם מחוייבים לעלות לרגל⁴⁶) נקהלים
ובאים לביהמ"ק לשמוע תורה מפי המלך [שזו
כשמיצה מפי הגבורה⁴⁷], וזאת "למען ישמעו
ולמען ילמדו ויראו את ה'", היינו לפעול בכאו"א
מישראל גם מי שהוא בדרגא נמוכה, שיתעלה
בעבודתו וקירובו לה' – הנה עבודת הכהנים אז היא
לעורר ולסייעם בזה, בהתאם לכללות עבודתם
שהיא לפעול בירור ועלי' בהענינים התחתונים.

וזהו גם הטעם שיצאו ל"גדרים ופרצות", כי
עבודת הכהנים היא לפעול גם על חוצות ירושלים
– חוץ מביהמ"ק – לתקוע שם בחצוצרות ולהשפיע
גם על העם הנמצאים שם עד שגם הם יקהלו
לביהמ"ק, "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו גו'".
ולכן זוהי ה"בחינה" אם הוא כהן כדבעי: אם
הוא מרגיש אשר זהו ענינו, והוא יוצא להקהיל את
העם, ה"ז מוכיח למפרע שעבודתו במשך כל ז'
השנים היתה כדבעי; ובא"ל – "דומה זה שאין כהן
הוא".

(43) ומ"ש הרמב"ם (סוף הל' שמיטה ויובל) שענינים "להבדל
לעמוד כו' לשרתו כו'" ובהל' כלי המקדש (רפ"ד) ש"הכהנים
הובדלו מכלל הלויים כו' שנאמר ויבדל אהרן כו' קדש קדשים" –
זוהי הכנה לענין הכהונה, וכ"ה במ"ש (ברכה לג, ט) "האומר
לאביו וגו'" (שתוכנו הבדלה וכו') – ראה מושב זקנים עה"ת
"שמקטנותם היו הולכים ללמוד כו' וכשהיו חוזרים לבתיהן לא
היו מכירים עמם ואבותם כו'" – זוהי הכנה, ו"שימו קטורה
וגו'" – העבודה בפועל.

(44) ובדוגמת כללות ענין הביהמ"ק, שמעיקר עניניו שממנו
אורה יוצא לכל העולם כולו להמשיך שם אלקות (ראה פרש"י
ד"ה שקופים, מנחות פו, ב), ולכן עיקר טעם "מצות עשה לעשות
בית לה'" הוא שיהי' "מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות"
(רמב"ם ריש הל' בית הבחירה. ספהמ"צ מצוה כ. ודלא כהרמב"ן
ר"פ תרומה ועוד. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1346), מתאים עם הנת'
לעיל (הערה 42) שזוהו גם תוכן עבודת הקרבנות.

וע"פ הנ"ל שעיקר עבודת הכהנים (בביהמ"ק) מתבטא
בעבודת הקטורת, יומתק מ"ש במו"נ (שם) "זוהי (עבודת
הקטורת) ג"כ ממה שמעמיד יראת המקדש וכו'", וכ"כ החנוך
(מצוה קג) שהוא "להגדיל כבוד הבית, ולהיות מעלתו ומוראו
ע"פ כל אדם".

(45) פרשתנו לא, יב.

(46) רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ב.

(47) רמב"ם שם ה"ו.

(48) אור תורה בהעלותך מה, ד (הוצאת קה"ת תשל"ג). הובא
ונתבאר באוה"ת בהעלותך ע' שס"ט. תהלים (יהל אור) צח, ו.

(49) בהעלותך י, ב.

(50) שהש"ר פ"ה ב (ב). וראה לקו"ת שה"ש לד, ד.

(51) שה"ש ה, ב.

(52) ראה או"ת שם (הובא ביהל אור שם): "האדם הוא רק ד'
מ' כו' וכשמדבק בהקב"ה כו' נעשה אדם".

(53) ראה לקו"ש ח"ב ע' 411 ואילך.

(54) וע"ד "כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב כו'"
(מנחות קי, א).

(55) ולהעיר מהמאמר הידוע (סה"מ קונטרסים ח"א ע' 350.
לקו"ד ח"ד תרצ"ב, א), שהנשמות לא הלכו בגלות, שמוזה מובן
שלגבי עבודת האדם לקונו, הבאה מצד נשמתו, אין הליכה בגלות
מעכב (אף שמוכן שמכיון שבפועל עובד ע"י הגוף, נעשה
עבודתו קשה יותר מצד הגלות של הגוף).

(56) חנוך מצות תריב.

(57) ראה ג"כ לקו"ש ח"ז ע' 332 ואילך.

(58) בנוגע לעשיית זכר לענין ההקהל, כבר שקו"ט בזה (ראה
"לאור ההלכה" ע' קמה).

(59) שמות יט, ו (וראה בעה"ט עה"פ. ועוד).

(60) ראה גם רמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל.

התורה⁶⁵, עד שיפעול בהם ש"שמעו גו' ילמדו גו' 6
 ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת" – קיום 7
 התורה ומצותיה ביראת שמים. 8
 וע"י קיום מצות הקהל בזמה"ז בענינה הרוחני, 9
 נזכה לקיים מצות הקהל כפשוטה בביהמ"ק 10
 השלישי, ע"י שהשי"ת יקהיל את כל ישראל, "בם 11
 עיור ופסח" הרה ויולדת יחדיו (באופן של) קהל 12
 גדול ישבו הנה"ה⁶⁷, "ובאו גו' והשתחוו לה' בהר 13
 הקודש בירושלים"⁶⁸, בביאת משיח צדקנו בקרוב 14
 ממש. 15

(משיחת יום שמח"ת תשכ"ז)

65) ולהעיר מהנ"ל שמעיקר עבודת הכהנים היא עבודת
 הקטורת דכל השנה ודיום הכפורים – הנה דוגמתם בתורה הו"ע
 נגלה דתורה ופנימיות התורה: נגלה דתורה השייכת לעירוב טו"ר,
 ה"ה בדוגמת הקטורת דכל השנה שענינה בירור הרע; ופנימיות
 התורה, דלית תמן לא קושיא ולא מחלוקת (אגה"ק סכ"ו). וראה
 בארוכה קונטרס עץ החיים פ"י ג"ד, ה"ה כמו קטורת דיוהכ"פ
 שאין ענינה כ"כ בירור הרע, כ"א בעיקר עשיית מציאות חדשה,
 כדלעיל בפנים.

66) להעיר שמהקהל – פטורין (רמב"ם הל' חגיגה פ"ג, ה"ב).
 וראה מנ"ח (מצוה תרי"ב) דטף עור ופסח – מחוייב.

67) ירמ' לא, ז.

68) ישע"י כז, יג.

1 על כאו"א (ובפרט על אלו שמכהנים בתור רב
 2 וכו' ולהם השפעה בסביבתם⁶¹) מוטל החוב לעמוד
 3 בחוצות בגדרים ופצות ולתקוע בחצוצרות להקהיל
 4 את הקהל, אנשים נשים וטף⁶², ללמוד ולשמוע
 5 תורה, ולקרבן אל מאור שבתורה⁶³ היא⁶⁴ פנימיות

61) שזה בדוגמת ה"הקהל" שהגדול (המלך) הי' קורא (ראה
 מנ"ח שם. ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג ח"א עשה טז
 ועוד). ולהעיר שכמה ממוני המצות מנו קריאת המלך כמצוה
 בפ"ע (בה"ג מ"ע קסב. וראה בארוכה בביאור הרי"פ פערלא שם,
 וח"ג פרשה י').

62) ומה הוראה נוספת בגודל ענין החנוך. וכמרז"ל (חגיגה
 ג, א. רש"י עה"פ) "טף למה באין כדי ליתן שכר למביאיהן" –
 היינו שלאחר שמקבלים שכר עבור שבאו לשמוע תורה מפי
 המלך שהוא כשומע מפי הגבורה וכו', מוסיפים שאי"ז מספיק
 עדיין, אלא שמקבלים עוד שכר על הבאת (החנוך) הטף. וראה
 פירוש רבינו מיוחס ירושלים, תשכ"ח (בהמשך לדרשת רז"ל):
 מכאן שמצוה להוליך אדם את בנו לבית הספר ולביהכ"נ כדי
 להתחנך בכך. ולהעיר שלכמה דעות היו צריכים להביא גם
 יונק-ישידים (ראה רמב"ן ואוה"ח עה"פ (לא, יג). כלי יקר (לא,
 יב). חדא"ג מהרש"א חגיגה שם. משכיל לדוד על פרש"י שם.
 ועוד. וראה מנ"ח שם).

63) וראה איכ"ר (בתחלתו). וראה גם ירוש' (חגיגה פ"א סה"ז
 – לגירסת המ"כ באיכ"ר שם): המאור שבה הי' מחזירן למוטב.
 וראה לקו"ש ח"ד ע' 1118 ואילך.

64) קה"ע בירושלמי שם.

אגרות קודש

[תשי"ח-ט:ז]

בשאלתו הוראה: א) בזמן קריאת שמו"ת - וראה שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ה ס"ו: יש נוהגין
 כו' וי"נ כו'. והנה בסי' כללי הפוסקים - ג' דעות בכגון דא הכרעה כמי (נקבצו בשדי חמד כללי הפוסקים
 סיי"ג-יד). אבל כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) - במודעתו הידועה ע"ד קרה"ת - אחז כדעת אלו דנקטינן
 כסברא שני'. אבל בהנוגע לפועל - ראה "היום יום" ד' טבת תש"ג (וסברא דלגמור שלא ביום ההתחלה
 - נמצאת גם במג"א סרפ"ה סק"ו. ומובן שצריך להתחיל עוה"פ - בעת הסיום לדעת המקפידים שלא
 להפסיק בקשמו"ת).

ב) זמן קציצת צפרנים בע"ש: במג"א סרפ"ה בשם השל"ה - קודם שמו"ת ובפע"ח שער השבת
 פ"ג - לאחר הקריאה. ולכאורה פשוט שצ"ל קודם הטבילה, עפמשי"כ בש"ך (יו"ד סקצ"ח סקכ"ה).
 וע"פ המובא מהאריז"ל צ"ל קודם חצות, שהרי כתב בשם האריז"ל לגלח שערות אחר חצות היום
 משום לא תחסום שור בדישו, וגם בקציצת צפרנים יש ענין זה דהרי בשערוהי ובטופרהי אחידן (וכן
 משמע גם ממגיד מישרים משלי הועתק בסי' הרי"ש מרשקוב בענין נטילת צפורני ידיו ורגליו ביום א').
 אף ששלילת נטילה זו עצמה לא ס"ל להאריז"ל כמש"כ בשע"ת סר"ס). אבל בפ"י כתב בשי' הכוונת
 ש"ו: אחר תפלת מנחה הי' מקיים מורי (הוא האריז"ל) כו' וקוצץ צפרניו כו'. ומסדר הענינים במשנת
 חסידים משמע לא כן. ואכ"מ. הוראה בזה בנוגע לפועל לא שמעת.

מתוך "פניני לוי יצחק על התורה"

על דרך האמור בנבואת יחזקאל, והוא האמור לימות המשיח⁶ והאמונה אזור חלציו, והסיום הוא בדעת, כי מלאה הארץ דעת את ה' כו'.
לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש סוף עמוד תיג

בראשית ב, י - ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים

לד

"עדן נהר גן" ר"ת ענג, הו"ע היחוד, וההיפך מ"ענג" הוא "נגע" שהו"ע (יבמות פג:) אשה רעה צרעת לבעלה, ובדד ישב וכו'

ונהר יצא מעדן להשקות את הגן.

עדן, נהר, גן.

עדן⁷, חכמה.

נהר, בינה⁸.

ונהר יוצא מעדן, הוא מה שנמשך מחכמה לבינה. גם, נהר הוא יסוד ז"א, וגן הוא מלכות, ונהר יוצא להשקות את הגן, הוא הנמשך מיסוד ז"א למלכות⁹.

ור"ת¹⁰ עדן נהר גן הוא ענג.

וההיפך מענג הוא נגע¹¹, שנגע הוא אשה רעה,

(6) ישע' יא, ה.

(7) ראה תורה אור פרשת וארא נז, א. תורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט חלק ד' עמוד קפה. ה'תשי"א עמוד צה.

(8) מבואר בכמה מקומות (ראה לקוטי תורה לאדמו"ר הזקן שיר השירים לט, ב. ספר המצות להצמח צדק מצות משא הארון בכתף פ"ב). דה"נהר" היוצא מעדן – הוא בחינת בינה, ו"עדן" עצמו הוא בחינת חכמה.

והנה, ההבדל בין חכמה לבינה הוא, דחכמה היא נקודת השכל שהיא למעלה עדיין מהשגה ותפיסה, ובינה היא כשאדם משיג ותופס את השכל היטב לאשורו עד שכל פרטי השכל ברורים אצלו (וראה בארוכה בספרי חסידות מבוארת – מועדים ב"נספחים", ערך חכמה ובינה).

ונמצא שהחכמה (נקודת השכל) היא המקור לכל המדריגות שבהשגה (בינה).

בדומה להבדל בין מעין ונהר, שהמעין הוא מקורו של הנהר, אבל המעיין עצמו הוא מכוסה עדיין מתחת לאדמה, והנהר הוא התגלות מי המעיין על גבי האדמה בהתרחבות והתפשטות גדולה.

(9) פירוש: דכל זה מורה דענין "עדן נהר גן" (ר"ת ענג) הוא ענין יחוד או"א וזו"נ – יחוד קוב"ה ושכינתו, דכר ונוקבא, וכמו שהוא ברוחניות הענינים ד"ענג" מרמז על יחוד או"א וזו"נ, כן הוא בגשמיות, ד"ענג" הו"ע היחוד בין איש ואשתו, ו"נגע" הוא ההיפך כדלקמן.

(10) תקוני זהר תיקון נ"ה (פח, ב).

(11) ספר יצירה פרק ב' משנה ד'. זהר חלק א' כו, ב. תקוני זהר בהקדמה יב, א. ספר המאמרים אדמו"ר האמצעי במדבר חלק ד' עמוד א'תקפח. התוועדיות ה'תשנ"א חלק ג' עמוד 155 הערה 34.

בראשית ב, ט - ויצמח ה' אלפים מן האדמה כל עין נחמד למראה וטוב למאכל ועין החיים בתוך הגן ועין הדעת טוב ורע

לג

עין החיים ועין הדעת רומז על אמונה ודעת - נסתר תורה ונגלה דתורה - ויתחברו ביחד

עין החיים ועין הדעת רומזים על¹ אמונה ודעת.

עין החיים – אמונה, שהוא חיים כמ"ש² וצדיק באמונתו יחי'.

שאם קדים אמונה לדעת (ע"ד³ בן ישי בראש), אז הדעת הוא ג"כ חיים כמאמר⁴ והודעת להם זה בית חייהם.

וכמו בששה סדרי משנה, שההתחלה הוא אמונת⁵ זה סדר זרעים, והסיום הוא ודעת זה סדר טהרות. והוא שיתחברו הב' עצים הללו יחד.

(1) ענין זה מבואר בכמה מקומות בלקוטי לוי יצחק, ראה אגרות קודש עמוד רכג וז"ל: בתורה יש ב' בחי', נסתר תורה ונגלה דתורה, קבלה ונגלה, והתחברותם יחד, הוא ענין גילוי אור החסידות שהוא מה שהנסתר דתורה הסודות היותר עמוקים יושגו בהפשטות לשכל ע"ד כמו ההשגה דנגלה דתורה. משא"כ קבלה אינה מושגת לשכל אנושי כי היא רק בדרך קבלה ואמונה בלבד. משא"כ גילוי אור החסידות הוא בחי' יותר גבוה מקבלה ונגלה, שלכן בכחה לחבר ב' הבחי' גם יחד, שהנסתר והרו גופא יהי' מושג בנגלה. והוא ע"ד (תהלים לו, ג) ורעה אמונה, שהאמונה גופא תהי' בבחי' דעת, וכמו והי' אמונת כו' חכמת ודעת, שהפירוש הוא שאמונת גופא תהי' בבחי' חכמת ודעת. וידוע שז"ל דרשו פסוק זה על תורה במס' שבת (לא, א), והיינו הבחי' דתורה המהבית ב' הבחי' יחדיו ע"ש.

וראה שם עמוד קצח וז"ל: ארז"ל אמונת זה סדר זרעים... וזהו (הושע ב, כא) וארשתין לי באמונה, שקאי על *פסח, ועי"ז זוכים להסדר האחרון סדר טהרות, שהוא נרמז במלת ודעת בדרז"ל, היינו שזוכים למתן תורה שבשבעות, וידעת את ה', ע"ש.

(* ע"ש ביאור מצה מיכלא דהימנותא וכו').

(2) חבוק ב, ד.

(3) סנהדרין קב, א. (מלכים-א יג, ח) אחר הדבר הזה לא שב ירבעם מדרכו הרעה, מאי אחר, אמר ר' אבא אחר שתפסו הקב"ה לירבעם בבגדו, ואמר לו חזור כך ואני ואתה וכן ישי נטייל בגן עדן, אמר לו מי בראש, בן ישי בראש, אי הכי לא בעינא. ראה אור התורה נ"ך עמוד סח-ט. תורה אור מד, א.

(4) בבא קמא צט, ב.

(5) שבת לא, א "אמר ר"ל מאי דכתיב (ישע' לג, ד) והי' אמונה עתיד חוסן ישועות חכמה ודעת וגו', אמונת זה סדר זרעים, עתיד זה סדר מועד, חוסן זה סדר נשים, ישועות זה סדר נזיקין, חכמת זה סדר קדשים, ודעת זה סדר טהרות.

פירש"י: סדר זרעים, שעל אמונת האדם סומך להפריש מעשרותיו כראוי. דעת, עדיף מחכמה.

ראה לקוטי שיחות חלק א עמוד 216. עמוד 240. חלק טו עמוד 370. חלק יח עמוד 295. רשימות חוברת סח.

כי אשתו גרמה לו כל זה כדאיתא בסנהדרין דף ק"י²⁰ ואשתו גרמה המחלוקת, שמחלוקת גורם צרעת, כדאיתא שם²¹ ראוי להצטרע, כי היא היתה אשה רעה צרעת לבעלה.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד מז

(20) סנהדרין קי, א. "איתתי דקרח אמרה לי" (אשתו של קרח אמרה לקרח), חזי מאי קעביד משה (ראה מה עושה משה), איהו הוה מלכא, לאחיה שווי' כהנא רבה, לבני אחיה שוינהו סגני דכהנא (הוא המלך, את אחיו מינה לכהן גדול, את בני אחיו מינה לסגני כהנים), אי אתיא תרומה, אמר תיהוי לכהן (אם מביאים תרומה, אמר משה שתהי' לכהן), אי אתו מעשר דשקילתו אתון (אם מביאים מעשר שהלויים מקבלים, אמר משה) הבו חד מעשר לכהן (תנו אחד מעשר – תרומת מעשר – לכהן).

ועוד (ועוד – אמרה אשת קרח), דגזיו לי' למזייכו (משה גזז שערות ראשך [במדבר פ"ח]) ומיטול לכו כי כופתא (ועושה צחוק מהלויים כמו צואה), עינא ירב במזייכו (משה שם עיניו בשערות ראשך, כדי לצחק בהלויים, ואמרה אשת קרח כל זה כדי להלהיב המחלוקת וכו') "וכו' ע"ש המשך הגמ'.

(21) אמר ריש לקיש כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנא' (במדבר יז, ה) "ולא יהי' קרח וכעדתו", רב אשי אמר ראוי ליצטרע כתיב הכא (שם) ביד משה לו, וכתיב התם (שמות ד, ו) הבא נא ידך בחיקך וגו' (הנה ידו מצרעת כשלג).

הנוקבין¹² דקליפה.

כמארז"ל¹³ אשה רעה צרעת לבעלה, וזהו שמצורע אסור בתשמיש כמ"ש¹⁴ וישב וכתיב¹⁵ בדד ישב וכו'.

ובשבת שאז הוא זמן העונה, כמאמר¹⁶ עונתן של תלמידי חכמים מלילי שבת ללילי שבת, אז יש המשכת הללו, וזהו מ"ש¹⁷ וקראת לשבת ענג, ר"ת ענדן נהר גן.

וההיפך מזה¹⁸ ויקח קרח, ויק"ח מספר עד"ן, קר"ח¹⁹ מספר נה"ר ג"ן.

(נגע היינו נגע צרעת כדלקמן).

(12) "ושאת ספחת בהרת הוא הנוקבין דקליפה כידוע (תורת לוי יצחק כאן). ראה דרך מצותיך עמוד קא-202. לקמן סימן קצט הערה 5.

(13) יבמות סג, ב. סנהדרין ק, ב.

(14) ויקרא יד, ח. "וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים". ובגמ' (מועד קטן טו:) "וישב מחוץ לאהלו שיהא כמנודה וכאבל ואסור בתשמיש המטה, ואין אהלו אלא אשתו שנא' (דברים ה, כז) לך אמור להם שובו לאהליכם".

(15) שם יג, מו. "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו".

(16) כתובות סב, ב.

(17) ישע"י נח, יג. ראה תורת מנחם – תפארת לוי יצחק שמות עמוד קיח.

(18) במדבר טז, א. מבאר דקרח ואשתו הו"ע "נגע", היפך מן "ענג".

(19) בענין "קרח" ראה גם לעיל סימן יח.

אגרות קודש

[תשי"ח-ט:]

שלום וברכה!

בתמהון הכי גדול (מהול בצער) קראתי מכתבו-פ"נ ממוצש"ק.

וסיבת התימהון הרי פשוטה היא: הנוהג הוא לקרות פ"נ על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ובנדו"ז מה אבוא להודיע עה"צ, אשר באהקת"ו נמצא פ' יר"ש וכו' וזוג' תי' ג"כ ממשפחה חב"דית וכו' ודרים בסביבה חב"דית וחנכו יו"ח שי' במוסדות כ"ק מו"ח אדמו"ר -

ונתקבל ז"ע מכתב ממנו אשר החליט להוציא בתו הבכירה ממוסד כ"ק מו"ח אדמו"ר (וכמובן הסברת אומן הידוע - שמוכרח הוא בזה) ולכן מוציא גם את בתו הצעירה ממוסד כ"ק מו"ח אדמו"ר (ולכן) מעתיק את דירתו ודירת כב"ב שי' משכונה החב"דית - ככתבו "בשעה טובה" -

בבואי עה"צ: איז וואס וויל איך מכ"ק מו"ח אדמו"ר בקשר עם בשו"ט הני"ל?

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

חוברת לה

מוצש"ק כ"ח מ' חשון [תשי"ג].

חיים שאין בהם בושה וכלימה

זה עתה יצא בני שליט"א, יהי רצון שיזכה לבריאות ולהצלחה. הוא יגע מאוד, ובכל זאת לקח עמו עבודה רבה לביתו.

מילדותו היה תמיד עוסק בלימוד. אינני זוכרת שאי-פעם איבד מזמנו לבטלה. יש לי ממנו, תודה לא-ל, רוב נחת. הוא אדם גדול באמת, בעל נשמה טהורה. הוא עושה למעני רבות, ובעיני זוהי זכות שאני זוכה לה לאחר הצרות שעברו עלי.

ישנם דברים רבים שאינני יכולה לספר לו, ולשם מה?

אני²⁸⁶ זוכרת כיצד היה בעלי ז"ל אומר ברגש כה רב, ב"יהי רצון" שבברכת החודש²⁸⁷, את המלים "חיים שאין בהם בושה וכלימה" (בתקופה שהתקיים כבר מניין מתפללים היה בעלי אומר אתם גם "יהי רצון" זה, אם-כי בביתו לא היה אומר זאת). שמתי לבי לכך, שעל-אף שב"יהי רצון" זה ישנן בקשות נוספות, שגם להן היינו זקוקים מאוד – הרי רגש כזה שבו אמר את המלים שהזכרתי לעיל לא הורגש באף אחת מבקשות אלה. כנראה עניין זה כואב יותר...

יום ראשון, ב' שבט [תשי"ג].

הבדידות מפיגה את השמחה

בכ"ח טבת מלאו לי שבעים ושלוש שנים²⁸⁸. ביום זה קיבלתי את אזרחות ארצות-הברית. שני מאורעות שעשויים היו להביא שמחה, אך כמה הורגשה הבדידות! נו, תודה לא-ל על שהגעתי לכך. בני, יאריך ימים, איחל לי כל טוב, ואילו מבני הנוסף²⁸⁹ – שאותו לא ראיתי זה עשרים וארבע שנים, דבר שאף הוא אינו מן הקלים – הגיע מברק בחתימת אשתו²⁹⁰ ובתו²⁹¹, שאותן, כמובן, אינני מכירה.

286) המסופר בקטע זה מתייחס לתקופת הגלות בציאילי.

287) בנוסח חב"ד אינו, וכדלקמן בפנים.

288) נולדה כ"ח טבת תר"מ.

289) הו"ח ר' ישראל ארי' ליב (כ"א אייר תרס"ו – י"ג אייר תשי"ב). הרבנית לא ידעה שבנה הצעיר נפטר, שכן כ"ק אדמו"ר זי"ע הסתיר ממנה זאת. בימי ה"שבעה" המשיך לבקרה כמדי יום, ואף כתב לה מכתבים וחתם בשם אחיו.

290) מרת געניא דבורה בת ר' יהושע (כ"ה אלול עת"ר – כ"א טבת תשנ"ז).

291) מרת דלי' (רוטמאן). נולדה כ"ף מר-חשון תש"ה.

התורה הנגלה דתורה, והמילה שלעתיד תהי' בפנימיות הלב כדי שיתגלה פנימיות התורה, ועיין באגרת הקודש² פרק ד' בד"ה אין ישראל נגאלין אלא בצדקה, ע"ש. והיינו אז³ שהוא מספר ח' הוא מילה שניתנה בח'. לקוטי לוי יצחק, הערות לספר זהר בראשית עמוד טד

ל, ו – ומל' ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חיך

א

הנה בהלב [יסוד האש האלקית שבלב] יש ב' בחי'. בחי' חיצונית ובחי' פנימיות. חיצוני' הלב היא התלהבות המתלהבת מבחי' הבינה והדעת בגדולת ה' א"ס ב"ה [להתבונן] בגדולתו ולהוליד מתבונה זו אהבה עזה כרשפי אש וכו'. ופנימי' הלב היא הנקודה שבפנימיות הלב ועומקא דליבא שהיא למעלה מעלה מבחי' הדעת והתבונה שיוכל האדם להתבונן בלבו בגדולת ה'...

תניא – אגרת הקודש פרק ד

הנה לעתיד יתגלו הסודות ורזין דאורייתא, והוא ע"י המילה שתהי' לעתיד לבוא כמ"ש' ומל' ה' אלקיך את לבבך. המילה דעתה היא בחיצונית הלב, כדי שיתגלה חיצונית

(1) דברים ל, ו.

(2) זו"ל: הנה בהלב [יסוד האש האלקית שבלב] יש ב' בחי'. בחי' חיצונית ובחי' פנימיות. חיצוני' הלב היא התלהבות המתלהבת מבחי' הבינה והדעת בגדולת ה' א"ס ב"ה [להתבונן] בגדולתו ולהוליד מתבונה זו אהבה עזה כרשפי אש וכו'. ופנימי' הלב היא הנקודה שבפנימיות הלב ועומקא דליבא שהיא למעלה מעלה מבחי' הדעת והתבונה שיוכל האדם להתבונן בלבו בגדולת ה'...

והנה במילה יש שני בחינות מילה ופריעה שהן ערלה גסה וקליפה דקה וכן בערלת הלב יש ג' תאות גסות ודקות מילה ופריעה ומל ולא פרע כאלו לא מל מפני שסוף סוף עדיין נקודת פנימיות הלב היא מוכסה בלבוש שק דק בבחינת גלות ושיבוי. והנה על מילת הערלה ממש כתי' ומלתם את ערלת לבבכם אתם בעצמכם אך להסיר הקליפה הדקה זהו דבר הקשה על האדם וע"ז נא' בביאת המשיח ומל' ה' אלקיך את לבבך כו'.

(3) ראה בלקוטי לוי יצחק על הזוהר, בביאור הכתוב על לעתיד לבוא (ישעי' נח, ח) "אז יבקע כשחר אורך וגו'" דקאי על מילה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה אלול, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מיי"ב מנ"א עם המצורף אליו, בו כותבים אודות ההחלטות הטובות להוסיף בעניני תורה עבודה וגמ"ח וכו'.

ובודאי אשר כל הוספה בעניני תורה ומצות כדאית היא ביותר וביותר, ולא עוד אלא שנצטיינו על זה כחוראת חז"ל מעלין בקדש וכל המוסיף מוסיפין לו.

אבל ביחד עם זה, לא תמיד צריך להגדיר כל הוספה והוספה בשם חדש וארגון חדש, שהרי הציווי האמור מספיק לעורר את מי שלבם ער להוספה כהאמור וכגון דא, ואין צורך דוקא בשם חדש וכו', וכיון שאין צורך בזה הרי עכ"פ בתקופה הראשונה אין לעשות זה, כיון שזה יכול להביא להבדלה מבין החברים, ובמילא להקטנת הענין דאהבת ריעים, דברים שאדרבה יש להשתדל בהם כו"כ.

ולכן אף שתבוא עליהם ברכה על קיום החלטות האמורות עד עתה ובטח יקיימו גם בעתיד, אבל לע"ע כנ"ל אין צורך בארגון מיוחד ושם מיוחד, ועוד חזון למועד, כשיעבור זמן מסוים ויתרבה מספר המשתתפים, לדון בהאמור עוד הפעם.

בברכה ללכת מחיל אל חיל בכל שלשת העמודים הנ"ל שהם כללות כל התורה והמצוה, ולהכתב ולהחתם לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

♦ יום ראשון י"ט אלול ♦

כט (ט) אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם בְּלַחֲכֶם לִפְנֵי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם רְאִשֵׁיכֶם שְׂבִטֵיכֶם זִקְנֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם כָּל
אִישׁ יִשְׂרָאֵל:

ט אַתֶּן קִיּוּמִן יוֹמָא דִּין בְּלִכּוֹן קָדָם יי
אַלְהִיכוֹן רִישֵׁיכוֹן שְׂבִטֵיכוֹן סְבִיבוֹן
וְסִרְבִּיכוֹן כּל אָנֶשׁ יִשְׂרָאֵל:

כ"א אַתֶּם נִצְבִּים • מִלְמַד שְׁפָנֶסֶם מֹשֶׁה לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּיוֹם מוֹתוֹ לְהַכְנִיסֶם בְּכָרִית. רְאִשֵׁיכֶם
שְׂבִטֵיכֶם • רְאִשֵׁיכֶם לְשְׂבִטֵיכֶם. זִקְנֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם • הַחֲשׁוֹב חֲשׁוֹב קוֹדֶם, וְאַחֵר כֶּף "כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ל עמ' 219)

רְאִשֵׁיכֶם . . שׂוֹאֵב מִימֶיךָ (כט, ט"ז) כֹּנֶנֶת מֹשֶׁה בְּכָרִית זֶה הוּא לְהַכְנִיסֶם בְּעֶרְבּוֹת (אור החיים) בְּאַחֲדוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל,
שְׁכֵלָם עֲרָבִים וּמַעֲרָבִים זֶה בָּזָה, יִשְׁנֶם שְׁלֹשָׁה אֻפָּנִים. א. הַשְׁלָמוֹת שֶׁל כָּלל יִשְׂרָאֵל הִיא כְּאֶשֶׁר יֵשׁ בּוֹ גַּם רֹאשׁ (רְאִשֵׁיכֶם)
וְגַם רֶגֶל (שׂוֹאֵב מִימֶיךָ). ב. כָּל אֶבֶר מִשְׁפִּיעַ מִמַּעַלְתּוֹ לְשֶׁאֵר הָאֲבָרִים, כֶּף שֶׁהָרֹאשׁ וְהָרֶגֶל זְקוּקִים זֶה לָזֶה וּמִשְׁלִימִים זֶה
אֶת זֶה. ג. מִצַּד נְקוּדַת הַיְּהוּדוּת, שֶׁהִיא בְּשׁוּה מִמֶּשׁ אֲצֵל כָּל יְהוּדִי, אֵין הַתְּחַלְקוּת כָּלל שֶׁל רֹאשׁ וְרֶגֶל; כָּלָם הֵם כְּמוֹ נְקוּדָה
אַחַת מִמֶּשׁ. אֲבָן עוֹרָא

(י) מִפְּנֵיכֶם נִשִּׁיכֶם וְגִרְיָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ מִחֻטָּב
עֲצִיף עַד שׂוֹאֵב מִימֶיךָ:

י טִפְלִיכוֹן נִשִּׁיכוֹן וְגִירְיָ דִּי בְּגוּ מִשְׁרִיתֶיךָ
מִלְקֻט אֲעִיף עַד מְלִי מִימֶיךָ:

כ"א מִחֻטָּב עֲצִיף • (תנחומא) מִלְמַד שְׂבָאוֹ כְּנַעֲנִים לְהַתְגַּיֵּר בְּיָמֵי מֹשֶׁה, כְּדֶרֶךְ שְׂבָאוֹ גְּבָעוֹנִים בְּיָמֵי יְהוֹשֻׁעַ, וְזֶהוּ
הָאֲמֹר בְּגָבְעוֹנִים: "וַיַּעֲשׂוּ גַם הָמָּה בְּעֶרְמָה", וּנְתַנֶּם מֹשֶׁה חוֹטְבֵי עֲצִים וְשׂוֹאֲבֵי מִים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת נצבים, כ"ח אלול, התשס"ח)

כִּיצַד יָכֹל יְהוּדִי שֶׁבְּמִדְרִיגַת "רְאִשֵׁיכֶם" לִפְעַל עַל עֲצָמוֹ לְהִתְאַחֵד עִם "חוֹטֵב עֲצִיף וְשׂוֹאֵב מִימֶיךָ", וְעַד לְאַחֲדוּת שֶׁהִיא
בְּאִפְסוֹ ד' לְאַחֲדִים בְּאַחֵד?

וַיִּבְנוּ בְּהַקְדָּמַת סְפּוֹר אוֹדוֹת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, שֶׁסֶּפֶר כְּבוֹד קְדוּשַׁת מוֹרֵי וְחַמֵּי אֲדָמוֹ"ר בְּשֵׁם אֲדָמוֹ"ר ה'צִמְח צֶדֶק', שֶׁשְּׁמַע
מִזְקָנוֹ אֲדָמוֹ"ר הִזְקֵן, שֶׁשְּׁמַע בְּמַעֲזִיטָשׁ:

הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, קָדָם הַתְּגַלּוּתוֹ וְגַם בְּשָׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁלְאַחַר הַתְּגַלּוּתוֹ, הָיָה נֹסֵעַ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בַּעֲרֻת יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה
אֶסְף סְבִיבוֹ בְּאַמְצַע הַשּׁוּק אֶת הַיְּהוּדִים הַפְּשׁוּטִים, אֲנָשִׁים נָשִׁים וְטָף, וּמִסְפָּר לָהֶם סְפּוֹרִים מֵאַדּוּת חֲקִמְיוֹ ז"ל, אוֹ
סְפּוֹרִים אַחֲרִים, שֶׁתּוֹכְנֵם הָיָה אוֹדוֹת הַעֲנָן דֹּאֲהֶבֶת יִשְׂרָאֵל.

פַּעַם אַחַת, בְּהִיטּוֹ בְּאַחַד הַיְּשׁוּבִים, הִתְאַסְּפוּ סְבִיבוֹ הַמּוֹן רַב שֶׁל אֲנָשִׁים נָשִׁים וְטָף, וְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב דָּבַר לִפְנֵיהֶם בְּעֲנַן
אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, עַד כְּמָה צָרִיף לְהִיּוֹת גָּדֹל הָאֲהָבָה שֶׁל אִישׁ יִשְׂרָאֵל לְרַעְהוֹ, כְּמוֹכֵן מִגְדֹּל אֲהֶבֶת הַקֶּבֶ"ה לְבָנָי יִשְׂרָאֵל.
וּבְאֵר דְּבָרָיו עַל-פִּי מֶשֶׁל - וּבְדֶרֶכוֹ תְּמִיד סֵפֶר אֶת הַמֶּשֶׁל בְּאַרְיִכוּת הַהִסְבֵּר וּבִפְרָטִיּוּת, כְּדִי שֶׁכָּל הַנֶּאֱסָפִים יִכְלוּ לְהִבִּין -
מֵאַחַד מִתּוֹשְׁבֵי אוֹתָהּ עִירָה בְּשֵׁם ר' יַעֲקֹב:

ר' יַעֲקֹב הָיָה בָּקִי בְּש"ס עִם פְּרוּשֵׁי רַש"י וְ"תוֹסְפוֹת" בַּעַל-פֶּה, וְהָיָה נֹהֵג לְלַמֵּד בַּעַל-פֶּה, שָׂאֵז צְרִיכִים לְהִתְאַמֵּץ יוֹתֵר
מֵאַשֶׁר בְּלִמּוּד מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר, כִּי כְּאֶשֶׁר לומְדִים מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר, אֲזִי הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבְּסֵפֶר שׁוֹמְרוֹת עַל רִיכּוּזוֹ שֶׁל הַלּוּמֵד,
מֵה-שְׁאִינֵן כְּשֶׁלומְדִים בַּעַל-פֶּה בְּהִכְרַח לְהִתְאַמֵּץ יוֹתֵר כְּדִי לְהִתְרַכֵּז בְּדַבְרִים.
פַּעַם אַחַת, כְּשֶׁעָסַק ר' יַעֲקֹב בְּלִמּוּד 'תוֹסְפוֹת' "עַב פֶּרֶס" ("א בּוֹיכִיגֵן תּוֹסְפוֹת"),

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

ט אַתֶּם נִצְבִּים לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם. סְבִיבוֹת שֶׁהֵם רְאִשֵׁי שְׂבִטֵיכֶם. כְּמוֹ, וְנִינִים, וְהַשְׁעִם, יִשְׂרָאֵל הַזְּכָרִים, וְאַחֲרֵיהֶם הַשָּׁף בְּזָכְרִים,
הָאָרוֹן: רְאִשֵׁיכֶם. כְּמוֹ, הָאֱהָלָה שָׁרָה אִמּוֹ. כִּי הַנְּשִׂאִים סְמוּכִים, וְאַחֲרֵיהֶם הַזְּקָנִים, וְאַחֲרֵיהֶם הַנָּשִׁים, וְאַחֲרֵיהֶם הַגָּרִים:
וְהַנְּבִיאָה עוֹדֵר הַנְּבִיאָה. וְכֵן הוּא רְאִשֵׁיכֶם וְאַחֲרֵיהֶם הַשּׁוֹטְרִים, וְאַחֲרֵיהֶם כָּל אִישׁ

שיעור יומי ליום ראשון י"ט אלול ושנים מקרא ואחד תרגום – כט – פרשת נצבים-וילך לא

- כף ה'ה' לשון הספור. ובאר כבוד קדושת מורי וחקמי אדמו"ר, שפך קראו ל'תוספות' ארפים ביותר שהם בולטים, עד שתופסים כמעט את כל הדף -

נגש אליו בנו הילד, ואמר לו איזה דבר-חכמה, ונתפעל ר' יעקב מאד מדבר החכמה, והפסיק מלמודו בשביל שמיעת החכמה.

חכמה זו, שהיתה לפי ערך הילד, כמובן, לא היתה בערך לגבי ר' יעקב בכלל, ובפרט בשעה שהיה עסוק בלמודו, ואף-על-פי-כן פעל ועורר אצלו הילד שבשביל חכמה זו יפסיק מלמודו, כדי לשמע את החכמה ולקולטה בפנימיות. והמשיך הבעל-שם-טוב: גם השם-יתברך הוא עסוק, כביכול, כמאמר רבותינו ז"ל "שלוש [שעות] הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה, שניות יושב ודן כו"; אבל כאשר איש ישראל עושה דבר טוב, אזי מפסיק הקב"ה מעסקיו כדי להתבונן בחכמת בנו הילד.

כאשר אמר השם-יתברך למלאכים שרצונו לברא אדם, וציר בפניהם כיצד יראה האדם - טענו המלאכים "מה אנוש כי תזכרנו". אמנם, כאשר יהודי קם בבוקר ורוץ להתפלל בצבור, ולאחר-זה במשך כל היום הוא טרוד ומטרד, ואף-על-פי-כן מניח הוא את כל עסקיו ורוץ להתפלל מנוחה בבית-הכנסת, שומע בין מנוחה למעריב שעור ב"עין יעקב", ולוקח עמו לביתו את הענין שלמד ב"עין יעקב" כדי לספר בביתו - אזי אמר הקב"ה להמלאכים: אתם, מלאכים, אין לכם שום טרדות כו', ואלו האדם "רחים על צאורו" - לא בגלל שרצונו בך, אלא בגלל שאני צויתי לעשות כן - ואף-על-פי-כן, ראו נא כיצד מתנהג הוא! וכך מתפאר הקב"ה לפני המלאכים בהנהגתו של יהודי. עד כאן ספור דברי הרב. ובפרטיות - יש בזה כמה ענינים:

חכמת הבן **תופסת מקום** אצל האב, עד שהאב מפסיק מעניניו, כביכול, כדי לשומעה ולקולטה בפנימיות. יתירה מזו - האב **מתפעל** מחכמת בנו, שענינה של תנועת ההתפעלות הוא יציאה מכל הגדרים. ויתירה מזו - לא זו בלבד שהאב מתפעל בעצמו מחכמת בנו, אלא הוא גם **מתפאר** בזה כביכול בפני האולת. ומובן, שמצד ההתפעלות כשלעצמה צריך הקב"ה לתן לישראל שנה טובה ומתוקה, מבלי הבט על הענינים שהיו בשנה שעברה - שכן, מה נוגע המסקנא **על-פי חשבון**, כאשר ישנה ההתפעלות, שכל ענינה הוא **היציאה מכל הגדרים והחשבונות!**

ובנוגע לענינים:

היקר של יהודי אצל הקב"ה הוא אפלו למי שנמצא במדרגת "חוטב עציר" ו"שואב מימיה". שכן, מבלי הבט על שפלות מדרגתו, הרי כיון שסוף-סוף התגבר וקבל עליו על תורה ומצוות, הנה עצם היותו מחיב במצוות, מורה על כף שהוא מאחד עם עצמותו יתברך, שזהו ענינה של "מצוה" - מלשון צוּתָא וחבור. וכאשר יתבונן בזה - לא יזדקק לקבלת-על, ואפלו לא לשכל דנפש האלקית, אלא יתקבל אצלו גם בשכל דנפש הבקמית שעליו להתאחד עם יהודי זה, "לְאֶחָדִים כְּאֶחָד" ממש.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות חלק י"ד עמוד 117 - מתוך 'לקראת שבת')

"לחטב" את ה"עצות"

מחטב עציר עד שאב מימיה:

מלמד שבאו כנענים להתגיר בימי משה כו' ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים (כט, י. ובפירוש רש"י) ידוע פתגם רבנו הזקן (הובא בקובץ "היום יום" עמוד פט), ד"עציר" הוא מלשון עצה, ומלמדנו הפתוב שצריך "לחטב" ולהסיח את ה"עצות" - "רבות מחשבות בלב איש"; ו"מימיה" רומז על ה"מים המצמיחים כל מיני תענוג" (תניא פרק א), ועל האדם להיות "שואב מימיה" - "לשאב" מתוכו ולבטל את התאוות לעניני גשמיות. ויש לומר שרש"י בפרושו כאן מרמז פרט נוסף בהוראה זו. דשמה תאמר: תינח בשעה שעוסק האדם בתורה ובתפלה, אז ודאי שצריך להכניס ראשו ורבו בעניני הקדשה שעוסק בהם, ופשיטא שאסור שיתערבו חס-ושלום מחשבות אחרות ותאוות הגוף;

אבל בשעה שעוסק בעניני "מסחר", שבכלל זה אכילה ושתיה וכל עניני הגוף, מי יאמר שגם אז צריך לעקר את התאוות מלבו ולהסיח את ה"רבות מחשבות בלב איש", דלכאורה עניני הרשות נתונים לדעתו ותענוגו של האדם? ועל כף מלמדנו רש"י, ש"באו כנענים" - "כנען" מלשון סוחר (הושע יב, ח ועוד), ובכל זאת "נתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים", שגם בשעה שהוא "כנעני" ועוסק ב"מסחר" ובעניני הרשות שלו, צריך "לחטב" מדעתו את ה"רבות מחשבות", ו"לשאב" ולהוציא את התאוות מלבו.

(יא) **לְעִבְרְךָ בְּבֵרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְאֻלָּתוֹ אֲשֶׁר יְהוָה**
אֱלֹהֶיךָ כָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם:
 יא לאַעֲלֶיךָ בְּקִנְיָא דִּי אֱלֹהֶיךָ וּבְמִוְמָתָה דִּי
 יי אֱלֹהֶיךָ גִּזַּר עִמָּךְ יוֹמָא דִּין:

כ"ט"א **לְעִבְרְךָ** • להיותך עובר בברית. ולא יתכן לפרשו כמו 'להעבירך', אלא כמו (לעיל ד) 'לעשותכם אותם'.
לְעִבְרְךָ בְּבֵרִית • דרך העברה. כך היו כורתי בריתות עושין מחצה מכאן ומחצה מכאן, ועוברים בנתיבים, כמו
 שְׁנָאֵמַר: (ירמיה לד) "הַעֲגֵל אֲשֶׁר כָּרַתוֹ לְשָׁנִים, וַיַּעֲבְרוּ בֵּין בְּתָרֵיו".

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת נצבים, כ"ח אלול, ה'תשס"ח)

ענינה של בריתת ברית הוא "כמו שכתוב אשר כרתו את העגל ויעברו בין בתריו, כלומר להיות שניהם עוברים בתוך גוף אחד להיות לאחדים". והינו, שפשם שהבתרים אינם שני ענינים נפרדים המתאחדים זה עם זה, אלא הם גוף אחד ממש - כך התאחדותם של כורתי הברית העוברים בין הבתרים היא באופן ששניהם דבר אחד ממש.

והתאחדות זו היא למעלה גם מההתאחדות ד"כאחד":

"כאחד" פרושו, שאף שהענינים המתאחדים נעשים מציאות אחת, אין זה אלא **לגבי ענין מסים**, אבל בעצם מציאותם הם עדין דברים נפרדים. וכמו בדגמא דלעיל ממצוות ד' מינים, שגם לאחר שמתאחדים נשאר כל אחד מהם מין בפני-עצמו, אלא **שלענין המצה** הם דבר אחד.

מה-שאין-כן הענין ד"לעברך בברית" הוא באופן שהענינים המתאחדים אין להם מציאות פרטית כלל. וכמשל הבתרים, שאינם דברים נבדלים לשום ענין בעולם, אלא הם דבר אחד ממש בכל הפרטים.

וכשם שהדברים אמורים בענין האחדות שבישראל בינם לבין עצמם - כן הוא גם בענין האחדות דישראל עם הקב"ה, שהם דבר אחד ממש. **אבן עזרא**

(יב) **לְמַעַן הָקִים-אֶתֶּךָ הַיּוֹם, לֹא לְעַם וְהוּא יְהוָה-לְךָ**
לְאֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וְכַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאֲבֹתֶיךָ
לְאֲבֹרָהּ לַיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:

יב בדיל לאַקמא יתך יומא דין קדמוהי
 לעמא והוא יהי לך לאלה כמא די מליל
 לך וכמא די קיים לאברהם לאביהם
 ליצחק וליעקב:

כ"ט"א **לְמַעַן הָקִים-אֶתֶּךָ הַיּוֹם לֹא לְעַם** • כל כך הוא נכנס לטרח למען קים אותך לפניו לעם. והוא **יהיה לך לאלהים** • לפי שדבר לך ונשבע לאבותיך שלא להחליף את ורעם באמה אחרת, לך הוא אוסר אתכם בשובעות הללו שלא תקניטוהו, אחר שהוא אינו יכול להבדל מכם. עד כאן פרשתי לפי פשוטו של פרשה. ומדרש אגדה: (תנחומא) למה נסמכה פרשת "אתם נצבים" לקלות? לפי ששמעו ישראל מאה קלות חסר שתים, חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם, ואמרו: מי יוכל לעמוד באלו? התחיל משה לפיכם: "אתם נצבים היום", הרבה הכעסותם למקום ולא עשה אתכם פליה, והרי אתם קמים לפניו. **היום** • (סנהדרין קי"ב ב) כיום הזה שהוא קים והוא מאפיל ומאיר, כך האיר לכם וכן עתיד להאיר לכם, והקלות והיסורין מזימין אתכם ומציבין אתכם לפניו. ואף הפרשה שלמעלה מזו, פיוסין הם: "אתם ראיתם את כל אשר וגו'". דבר אחר: "אתם נצבים", לפי שהיו ישראל יוצאין מפרנס לפרנס, ממש להיושע, לפיכך עשה אותם מצבה כדי לזרזם, וכן עשה יהושע, וכן שמואל: (שמואל א יב) "התיצבו ואשפטה אתכם", פשיצאו מידו ונכנסו לידו של שאול.

(יג) **וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶּם אֲנֹכִי כָרַת אֶת-הַבְּרִית**
הַזֹּאת וְאֶת-הָאֱלֹהִים הַזֹּאת: אבן עזרא
 יג ולא עמכון בלחודיכון אנא גזר ית קמא
 הדא וית מומתא הדא:

אבן עזרא על התורה

יא לעברך. שם הפועל. בטעם, ויעברו בין בתריו. והנה מלת עבר, בחסרון ב"ית להפך:
 יג ולא אתכם לבדכם. רק עמכם ועם הבאים אחריכם, שהם בניכם ובני בניכם:

שיעור יומי ליום ראשון י"ט אלול ושנים מקרא ואחד תרגום – כט – פרשת נצבים-וילך לג

(יד) כִּי אֶת־אֲשֶׁר יִשְׁנֹו פֹה עִמָּנוּ עִמָּד הַיּוֹם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֵת אֲשֶׁר אֵינָנוּ פֹה עִמָּנוּ הַיּוֹם:

יִדְאִי יֵת מִן דְּאִיתוּהִי הֵכָא עִמָּנָא קְאָם יוֹמָא דִּין קְדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא וְיֵת דִּי לִיתוּהִי הֵכָא עִמָּנָא יוֹמָא דִּין:

כ"י • וְאֵת אֲשֶׁר אֵינָנוּ פֹה • וְאֵת עִם דְּוֹרוֹת הָעִתִּידִים לְהִיּוֹת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחות ש"פ נצ"ר תשל"ה)

יתכן שלפעמים יהודי יפל ברוחו, ויחסר לו חזיק בהתנהגות בדרך התורה והמצוות, ובמיוחד ביציאתו לעולם כדי להפיץ יהדות וכדומה, משום ש"אתם המעט מכל העמים" -

התשובה לכך היא: כל זה כאשר מדבר על כמותו של עם ישראל, אשר כמות היא מוגבלת בזמן ובמקום, ומבחינה זו יהודים בזמן ובמקום מסוים הם "מעט מכל העמים".

אף כיון שהעקר אצל היהודים היא איכות ורחניות, תורה ומצוות, הרי כאשר יהודי קשור לקדוש-ברוך-הוא באמצעות התורה והמצוות, שהוא למעלה מזמן ומקום, הרי אז הוא קשור באמת ובפעל עם כל היהודים שבכל העולם ושבכל הדורות.

ודבר זה מדגש בדברי רש"י "וְאֵת עִם דְּוֹרוֹת הָעִתִּידִים לְהִיּוֹת" בדיוק כמו עם הדור ש"נצבים היום". כאשר נכרתה ברית בין הקדוש-ברוך-הוא לבין ישראל עמדתו כל היהודים שבכל הדורות ביחד, כלם מציאות אחת. מכך מובן שכאשר יהודי קשור בגלוי עם הקדוש-ברוך-הוא, בברית - על ידי קיום התורה והמצוות בפעל, נצבים אתו כל היהודים שבדורו ושבכל הדורות, כלם ביחד "קומה אחת שלימה".

ואז הרי היהודים אינם "מעט" גם בכמות. להיפך, היהודים רבים מאד גם בכמות, ואל להם להבהל, גם מבחינת הכמות, אפילו מכמות גדולה ביותר של גוים, ולהיפך, תפול עליהם אימתה ופחד -

כאשר "אתם נצבים היום כלכם" - "לאחדים כאחד", שהיהודים נצבים כלם ביחד בגלוי, הרי אז "אתם נצבים קמים ועומדים, והינו שאזכים בדין",

וזה מביא לכתיבה וחתומה טובה בראש השנה לכל אחד ואחת מישראל, בטוב הנראה והנגלה. אבן עזרא

(טו) כִּי־אַתֶּם יֹדְעִתֶם אֵת אֲשֶׁר־יִשְׁכְּנוּ בָּאָרֶץ מִצָּרִים וְאֵת אֲשֶׁר־עֲבַרְנוּ בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עֲבַרְתֶּם:

טו אַרִי אַתּוֹן יִדְעַתּוֹן יֵת דִּיתְכְּנָא בְּאַרְעָא דְּמִצָּרִים וְיֵת דִּי עֲבַרְנָא בְּגוֹ עַמֻּמְיָא דִּי עֲבַרְתּוֹן:

כ"י • כִּי־אַתֶּם יֹדְעִתֶם וְגו' • לִפִּי שְׂרָאִיתֶם הָאוֹמוֹת, וְשָׂמָא הִשִּׁיא לֵב אֶחָד מִכֶּם אוֹתוֹ לִלְכַּת אַחֲרֵיהֶם. אבן עזרא

(טז) וַתִּרְאוּ אֶת־שְׁקוּצֵיהֶם וְאֵת גִּלְלֵיהֶם עַץ וְאֶבֶן בְּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמָּהֶם:

טז וַחֲזַתּוֹן יֵת שְׁקוּצִיהוֹן וְיֵת טַעוּתְהוֹן אַעָא וְאֶבֶן בְּסֶפָא וְזָהָב דִּי עִמָּהוֹן:

כ"י • וַתִּרְאוּ אֶת־שְׁקוּצֵיהֶם • על שם שהם מאוסים בשקצים. גלליהם • שמסרחים ומאוסין כגלל. עץ ואבן • אותן של עצים ושל אבנים ראיתם בגלוי לפי שאין העובדי-כוכבים יראים שמא יגנבו, אבל של כסף וזהב - עמָהם, בחדרי משפּתם הם, לפי שהם יראים שמא יגנבו.

(יז) פְּנִי־יֵשׁ בָּכֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ־שִׁבְטָאֲשֶׁר לָבְנוּ פְּנֵה הַיּוֹם מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לִלְכַּת לַעֲבֹד אֶת־אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הָהֵם פְּנִי־יֵשׁ בָּכֶם שְׂרָשׁ פְּרָה רֹאשׁ וְלַעֲנָה:

יז דִּילְמָא אֵית בְּכוֹן גְּבַר אוֹ אַתְתָּא אוֹ זְרִיעִית אוֹ שְׁבִטָא דִּי לְבָה פְּנֵי יוֹמָא דִּין מִדַּחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֵנָא לְמַהֵךְ לְמַפְלַח יֵת טַעוּת עַמֻּמְיָא הָאֵינוֹן דִּילְמָא אֵית בְּכוֹן גְּבַר מְהִרְהֵר חֲטָאִין אוֹ זְרוֹן:

אבן עזרא על התורה

יד נז"ר • לשנו. נוסף: וְאֵת אֲשֶׁר אֵינָנוּ. רק יבא אחרינו. ואינו כשעם האומרים, כי רוחות הבאים היו שם: טו כי אַתֶּם יֹדְעִתֶם. יש מכם שראה תועבת מצרים. ותשעם, אלהיהם. וכלכם ראיתם תועבות הגוים אשר עברתם אליהם, באדום ועמון ומואב ומדין:

ש"י • פֶּן־יֵשׁ בָּכֶם וְגו' • לִפְיֶךָ אֲנִי צָרִיךְ לְהִשְׁבִּיעְכֶּם. פֶּן־יֵשׁ בָּכֶם • שְׁמָא יֵשׁ בָּכֶם. אֲשֶׁר לָכְבוּ פָּנֶה הַיּוֹם • מִלִּקְבֹּל עָלָיו הַבְּרִית. שְׁרֵשׁ פָּרָה רֹאשׁ וְלַעֲנָה • שְׁרֵשׁ מִגְדֵּל עֹשֶׁב מֵר פְּגִידִין שֶׁהֵם מָרִים, כְּלוּמֹר: מִפָּרָה וּמִרְבֵּה רֶשַׁע בְּקִרְבָּכֶם. אבן עזרא

(יח) וְהָיָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת־דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֹּאת וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבָּבוֹ לֵאמֹר שְׁלוֹם יִהְיֶה־לִּי כִּי בִשְׂרָרוֹת לִבִּי אֵלַי לִמְעַן סְפוֹת הַרְוָה אֶת־הַצִּמָּאָה:

ש"י • וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבָּבוֹ • לְשׁוֹן בְּרָכָה. יִחְשַׁב בְּלִבּוֹ בְּרַפְת שְׁלוֹם לַעֲצָמוֹ, לֵאמֹר: 'לֹא יִבּוֹאוּנִי קָלָלוֹת הַלָּלוּ, אֵף שְׁלוֹם יִהְיֶה לִּי'. וְהִתְבָּרַךְ • בְּנִדְרֵי־א שׁוֹי־א בְּלַעֲזוֹ, כְּמוֹ: "וְהִתְגַּלַּח", "וְהִתְפַּלֵּל". בִּשְׂרָרוֹת לִבִּי אֵלַי • בְּמִרְאִית לִבִּי, כְּמוֹ: (במדבר כד) "אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קְרוֹב", כְּלוּמֹר: מֵה שְׁלִבִּי רוֹאֶה לַעֲשׂוֹת. לִמְעַן סְפוֹת הַרְוָה • לִפִּי שְׂאוּסִיף לוֹ פְּרָעָנוֹת עַל מֵה שֶׁעָשָׂה עַד הֵנָּה בְּשׁוּגֵג, וְהִיִּיתִי מַעֲבִיר עָלֵיהֶם, וְגוֹרֵם עֲתָה שְׂאֲצָרְפֶם עִם הַמִּזִּיד, וְאֶפְרַע מִמֶּנּוּ הַכֹּל. וְכֵן תִּרְגַּם אוֹנֶקְלוֹס: 'בְּדִיל לְאוֹסְפָא לֵה חֲטָאֵי שְׁלוּתָא עַל זְדוּנוֹתָא', שְׂאוּסִיף לוֹ אֲנִי הַשְּׂגָנוֹת עַל הַזְדוּנוֹת. הַרְוָה • שׁוּגֵג, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כְּאִדָּם שְׂכוֹר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה שְׁלֹא מִדַּעַת. הַצִּמָּאָה • שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מִדַּעַת וּבִתְאֻנָּה. אבן עזרא

(יט) לֹא־יֵאָכֵל יְהוָה סֶלֶח לֹא כִּי אֹז יַעֲשֶׂן אֶפְי־יְהוָה וְקִנְאָתוֹ בְּאִישׁ תִּהְיֶה וְרִבְצָה בּוֹ כֹּל־הָאֱלֹהִים הַכְּתוּבָה בְּסִפְרֵ הַזֶּה וּמַחֲה יְהוָה אֶת־שְׁמוֹ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם:

ש"י • יַעֲשֶׂן אֶפְי־ה' • עַל יְדֵי כַּעַס, הַגּוֹף מִתְחַמֵּם וְהַעֲשֵׂן יוֹצֵא מִן הָאֵף, וְכֵן: (ש"ב כב) "עֲלֶה עֲשֵׂן בְּאִפּוֹ", וְאֶפְי־עַל־פִּי שָׁאִין זֶה לִפְנֵי הַמָּקוֹם, הַכְּתוּב מְשַׁמֵּעַ אֶת הָאֶזֶן בְּדֶרֶךְ שֶׁהִיא רִגְלִיָּה וְיִכְלוּהָ לְשַׁמֵּעַ, כְּפִי דֶרֶךְ הָאֶרֶץ. וְקִנְאָתוֹ • לְשׁוֹן חֲמָה, אֲנַפְרַטְמִנ"ט, אֲחִיצוּת לְבִישֵׁת נִקְמָה, וְאִינוֹ מַעֲבִיר עַל הַמִּדָּה. אבן עזרא

(כ) וְהִבְדִּילוּ יְהוָה לְרַעְוָה מִכָּל שְׂבָמֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־ אֲלֹת הַבְּרִית הַכְּתוּבָה בְּסִפְרֵ הַתּוֹרָה הַזֶּה:

ש"י • הַכְּתוּבָה בְּסִפְרֵ הַתּוֹרָה הַזֶּה • וּלְמַעַלָּה הוּא אוֹמֵר: (לעיל כח) "בְּסִפְרֵ הַתּוֹרָה הַזֹּאת, גַּם כָּל חֲלִי וְכָל מִכָּה וְגו'?" 'הַזֹּאת', לְשׁוֹן נִקְבָּה, מוֹסֵב עַל הַתּוֹרָה. 'הַזֶּה', לְשׁוֹן זָכָר, מוֹסֵב עַל הַסֵּפֶר. וְעַל יְדֵי פְסוּק הַטַּעַמִּים הֵן נִחְלָקִים לְשֵׁנִי לְשׁוֹנוֹת: בְּפִרְשֵׁת הַקָּלָלוֹת הַטַּעַמָּא נִתּוּנָה תַּחַת בְּסִפְרֵ, וְ'הַתּוֹרָה הַזֹּאת' דְּבוּקִים

אבן עזרא על התורה

יז וְטַעַם פָּרָה רֹאשׁ וְלַעֲנָה. כִּי הָרֹאשׁ מְזִיק הַשְּׁלֵמִים, וְהוּא מִהַחֲלָיִים הַמְדַּבְּקִים: יח וְטַעַם אֶת הָאֱלֹהִים הַזֹּאת. אֲרוּרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסְכָּה: וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבָּבוֹ. אָמֵר רַבִּי יְהוּדָה הַלֵּוִי ז"ל, כִּי וְהִתְבָּרַךְ הוּא כְּמִשְׁמַעוֹ, כְּאֲשֶׁר יִשְׁמַע הַקָּלָלָה, וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבָּבוֹ וְהוּא אוֹמֵר שְׁלוֹם יִהְיֶה לִּי. כְּאוֹמֵר בְּשִׁמְעוֹ הַחֵרֶם, חוּץ מִמֶּנִּי: לִמְעַן סְפוֹת. אָמֵר רַבִּי יְהוּדָה הַלֵּוִי נִשְׁמַתוּ־עֵדֶן, לְשׁוֹן כְּרִיתָה. כְּמוֹ, הָאֵף תִּסְפָּה. כְּלוּמֹר שִׁיחֹשׁוֹב הַמִּתְבָּרַךְ לְבַטֵּל דְּבָרֵי הַצִּדִּיק שֶׁהוּא כְּנוֹי בְּמִלַּת נְוָה, עִם דְּבַר הַצִּמָּאָה. וְהֵנָּה כְּנָה הַצִּדִּיק, בְּרָוָה. כְּמוֹ, כְּעֵץ שֶׁתּוֹלַע עַל מִים. וְהִרְשַׁע בְּצִמָּאָה, כְּמוֹ כְּעָרֶץ בְּעָרְכָה. וְיִחְשׁוֹב, כִּי גַם בְּרַכְתּוֹ בְּלִבּוֹ תִּפְסִיק הַקָּלָלָה. וְיִפָּה פִּירֵשׁ, לֹאֵל שְׁמֵלַת רָוָה תּוֹאֵר הַשֵּׁם, וְהִנֵּה רֹאֵי לְהִיּוֹת רְוִי אֶת הַצִּמָּא. וַיֹּאמֶר רַבִּי יוֹנָה הַמַּדְבָּרִי, כִּי טַעַמּוֹ בְּעִבּוֹר שִׁירָאָה שֶׁיִּקְלָה הַחֵם עִם הָרֶשַׁע, עַל כֵּן יִחְשׁוֹב בְּלִבּוֹ רַע. וְאֵין זֶה נִכּוֹן, בְּעִבּוֹר שְׁלוֹם יִהְיֶה לִּי. וּלְפִי דַעַתִּי, שְׁמֵלַת סְפוֹת, לְשׁוֹן תּוֹסֶפֶת. כְּמוֹ, סְפוֹת חֲטָאֹת. וְהַטַּעַם שְׁלוֹם יִהְיֶה לִּי, אֶפְי־עַל־פִּי שְׂאֵלַי בִּשְׂרָרוֹת לִבִּי, כִּי בְּצִדְקַת הַצִּדִּיקִים אֲחִיָּה. כִּי הֵם רַבִּים, וְאֵין יָחִיד חוּטָא. עַל כֵּן כְּתוּב אֲחִירָיו לֹא יֵאָכֵל ה' סֶלֶח לֹא כִּי

אז. וְהַטַּעַם מִיֵּד יִכְרַת. גַּם זֶה הַפְסוּק לְעַד, עַל פִּירוּשֵׁי בְּמִלַּת וְנִסְלַח לוֹ. וְהֵנָּה סְפוֹת, כִּי הַרְוָה תּוֹסִיף עַל הַצִּמָּאָה. וּמִשַּׁל הַצִּדִּיק בְּרָוָה, כְּטַעַם כְּעֵץ שֶׁתּוֹלַע עַל פִּלְגֵי מִים. וְהִרְשַׁע בְּצִמָּאָה, כְּטַעַם כְּעָרֶץ בְּעָרְכָה. וְהֵנָּה, שְׁכָתוֹב בְּתַחֲלָה שְׁרֵשׁ פָּרָה רֹאשׁ וְלַעֲנָה. וְהוּא בְּמָקוֹם צָמָא: יט יַעֲשֶׂן אֵף. יִשְׁרָפּוּ אֵשׁ הָאֵף, עַד שִׁירָאָה הַעֲשֵׂן. וְהֵנָּה אִם הוּא יָחִיד, יָמוּת מִיֵּד. וְאִם הִיא מְשֻׁפָּחָה, וְרִבְצָה בּוֹ כָּל הָאֱלֹהִים, וְהַטַּעַם, שֶׁתִּרְבֵּץ הָאֱלֹהִים בְּמִשְׁפָּחָה עַד שִׁימְחָה שְׁמָה. וְאִם הוּא שֶׁכָּט, וְהִבְדִּילוּ ה' לְרַעְוָה, וְכַמּוּחָה, וְהִנֵּה לֵה' וְהַעֲלִיתִיו עוֹלָה, כְּאֲשֶׁר פִּירֵשְׁתִּי:

שיעור יומי ליום ראשון י"ט אלול ושנים מקרא ואחד תרגום – כט – פרשת נצבים-וילך לה
זֶה לָזֶה, לָכֵן אָמַר: "הַזֹּאת". וְכֵן הִטְפָּחַת נְתוּנָה תַּחַת הַתּוֹרָה, נִמְצָא 'סֵפֶר הַתּוֹרָה' דְּבוּקִים זֶה לָזֶה, לְפִיכָּךְ
לְשׁוֹן זֵכֶר נוֹפֵל אַחֲרָיו, שֶׁהַלְשׁוֹן נוֹפֵל עַל הַסֵּפֶר.

כא וַיִּמָּר דָּרָא בְּתֵרָא בְּנִיכּוֹן דִּי יְקוּמוֹן
מִבְּתֵרִיכּוֹן וְכַר עֲמֻמִּין דִּי יְתִי מֵאַרְעָא רַחֲיִקָא
וַיַּחֲזִיזוּן ית מַחְתָּא דְאַרְעָא הֵיא וַיִּת מְרַעָא
דִּי אַמְרַע יִי בַּה :

(כא) וְאָמַר הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר יָקוּמוּ
מֵאַחֲרֵיכֶם וְהִנֵּכְרִי אֲשֶׁר יָבֹא מֵאַרְץ רְחוֹקָה וְרָאוּ
אֶת־מִכּוֹת הָאָרֶץ הַזֹּאת תַּחֲלֵלְאֶיהָ אֲשֶׁר־חָלָה
יְהוָה בָּהּ: אֲבָן עֲזָרָא

כַּגְּפֻרְתָּא וּמִלְחָא וְקִידֵּת כָּל אַרְעָה לֹא
תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא יִסַּק בָּהּ כָּל עֶסְבָּא
כְּמַהֲפֻכְתָּא דְּסֵדִם וְעִמְרָה אֲדָמָה וְצִבּוּרִים דִּי
הַפֵּךְ יִי בְּרִגְזָהּ וּבְחִמְתָּהּ :

(כב) וּגְפָרִית וּמֶלַח שִׁרְפָה כָּל־אֶרֶץ לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא־יֵעָלֶה בָּהּ כָּל־עֵשֶׂב כְּמִהְפֹּכֶת סָדָם וַעֲמָרָה אֲדָמָה וְצִבּוֹנִים אֲשֶׁר הִפְךָ יְהוָה בְּאֶפְסוֹ וּבַחֲמָתוֹ: אֲבֵן עֲזָרָא

כג וַיִּמְרוּן כָּל עַמְּמִיָּא עַל מָה עֲבַד יְיָ כְּדִין
לְאַרְעָא הַדָּא מֵא תְּקוּף רְגֹזָא רַבָּא הַדִּין :

(כג) וַיֹּאמְרוּ כָּל־הַגּוֹיִם עַל־מָה עָשָׂה יְהוָה כִּכָּה לְאָרֶץ הַזֹּאת מֵהַיּוֹם הַזֶּה הָאֵף הַגָּדוֹל הַזֶּה:

כד וַיִּמְרוּן עַל דְּשִׁבְקוֹ יֵת קִנְמָא דִּי אֱלֹהָא
דְּאַבְהָתָהּ דִּי גִזְר עֲמַהוֹן בְּאַפְקִיתָהּ יֵתְהוֹן
מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם :

(כד) וַאֲמָרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאֹוֹ אֹתָם מֵמִצְרַיִם מִצְרַיִם:

כה וְאָזְלוּ וּפָלְחוּ לְטַעוֹת עַמְּמִיָּא וּסְגִידוּ
לְהוֹן דְּחָלָן דִּי לֹא יִדְעֻנּוֹן וְלֹא אוֹטִיבָא
לְהוֹן :

(כד) וַיִּלְכְּדוּ וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם
אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּם וְלֹא חֵלֶק לָהֶם:

כ"י • לא ידעו בהם גבורת אלהות. ולא חלק להם • לא נתנם לחלקם. ואינן לזרם: וְלֹא אוֹטִיבָא הַזֶּה, לֹא הִטִּיבוּ לָהֶם שׁוֹם טוֹבָה. וְלִשׁוֹן "לֹא חֵלֶק", אוֹתוֹ אֵלֶּה שִׁבְחָרוּ לָהֶם לֹא חֵלֶק לָהֶם שׁוֹם נִחְלָה וְשׁוֹם חֵלֶק. אֲבָן עֲזָרָא

כּוּ וּתְקַף רָגְזָא דִּי בְּאַרְעָא הִיא לֹא יִתְאַה
עֲלֵה יָת כָּל לוּטֵיָא דְכְּתִיבִין בְּסִפְרָא הַדִּין :

(כו) וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בָּאָרֶץ הַהִוא לְהַבִּיאַ עֲלֶיהָ אֶת־כָּל־הַקָּלָה הַפְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה:

כֹּזֶטְלִינֹן יִי מַעַל אֲרַעְהוֹן בְּרִגְזוֹ וּבְחִמָּה
וּבְתַקְוָה רִגְזוֹ וְאִגְלִנֹן לְאֲרָעָא אַחֲרֵי פִיּוּמָא
הַדִּין :

(כו) וַיִּתְּשֵׁם יְהוָה מֵעַל אֲדָמָתָם בָּאָף וּבַחֲמָה
וּבְקֶצֶף גָּדוֹל וַיִּשְׁלַכֵּם אֶל-אֶרֶץ אַחֲרַת כַּיּוֹם הַזֶּה:

רש"י ◀ וַיִּתְּשֵׁם ה' • כְּתַרְגֻּמוֹ: 'וִיטְלִינִי', וְכֵן: (יִרְמְיָה יב) "הִנְנִי נֹתֵשֵׁם מֵעַל אֲדָמָתִי". אֲבָן עֲזָרָא

אבן עזרא על התורה

כה ולא חלק להם. פירשתיו:
 כז ויתעם. בחסרון נוי'ן לנתוש. רק הוא
 מובלע כמשפט: וטעם ביום הזה. דברי
 המשיבים:

כִּי וְאָמְרוּ כָּל הַגּוֹיִם שְׁנֵי בַּעֲבוּר שְׁאֲרֵכֶו
הַדְּבָרִים כְּמִשְׁפָּט הַלְשׁוֹן. וְאָמְרוּ
הַקְּדָמוֹנִים, וְטַעַם אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם שְׁעֻזָּה,
שִׁיָּדְעוּ הֵם וְאֲבוֹתָם, וְעָבְדוּ אֲשֶׁר לֹא
יָדְעוּ:

כא ואמר הדור האחרון. שהם בניכם.
גם הנזכרים הוראים את מפת הארץ:
כב גפזית. תפלה לשם, שתהיה כל
ארצה שרופה בגפזית ומלח, כמהפכת
המקומות הנזכרים. ויש מפרשים אומרים,

(כח) הַנִּסְתָּרֹת לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ
עַד-עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: ׀

כח דַּמְטַמְרָן קָדָם יִי אֱלֹהֵנָּא וּדְמַגְלָן לָנָא
וּלְבָנָנָא עַד עוֹלָם לְמַעַבְד יְת כָּל פְּתָגְמֵי
אוֹרִיתָא הָדָא:

כ"י – הַנִּסְתָּרֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ • ואם תאמרו: מה בִּידְנֵנוּ לַעֲשׂוֹת, אַתָּה מַעֲנִישׁ אֶת הָרָבִים עַל הַהוֹרֵי הַיָּחִיד, שְׁנֹאֲמַר: "פֶּן יֵשׁ בָּכֶם אִישׁ וְגו'", וְאַחֵר כֵּן "וְרָאוּ אֶת מַכּוֹת הָאָרֶץ הַהִיא", וְהָלֹא אֵין אָדָם יוֹדֵעַ מִטְּמוֹנוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ? אֵין אֲנִי מַעֲנִישׁ אֶתְכֶם עַל הַנִּסְתָּרוֹת, שֶׁהֵן לַה' אֱלֹהֵינוּ, וְהוּא יִפְרַע מֵאוֹתוֹ יָחִיד, אֲבָל הַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ, לְבַעַר הָרַע מִקְרַבֵּנוּ, וְאִם לֹא נַעֲשֶׂה דִין בָּהֶם, יַעֲנִשׁוּ (אֶת) הָרָבִים. (סנהדרין מג) נִקְוֶה עַל "לָנוּ וּלְבָנֵינוּ", לְדַרֵּשׁ שְׁאֵף עַל הַנִּגְלֹת לֹא עֲנֵשׁ אֶת הָרָבִים עַד שְׁעָבְרוּ אֶת הַיָּרְדֵּן מִשְׁקַבְּלוֹ עֲלֵיהֶם אֶת הַשְּׂבוּעָה בְּהַר גִּרְזִים וּבְהַר עֵיבָל, וְנַעֲשׂוּ עֲרָבִים זֶה לָזֶה. אבן עזרא

♦ יום שני כ' אלול ♦

ל (א) וְהָיָה כִּי-יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהַשְׁבַּחַת
אֶל-לִבְּךָ בְּכָל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
שְׁמָה:

א ויהי ארי ייתון עלך כל פתגמא האלין
ברבן ולוטין די יהבית קדמך ויהתוב ללבך
בכל עממא די אגלך יי אלהך לממן:

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטי שיחות חלק י"ד עמוד 118 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

הַבְּרָכָה – הַקְּדָמָה לַתְּשׁוּבָה נְעִלִית

וְהָיָה כִּי-יָבֹאוּ עָלֶיךָ גו' הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה גו' וְשַׁבַּת עַד-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ גו' בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ: (ל, א-ב)
ב'שַׁפְּתִי כֹהֵן' עַל הַתּוֹרָה הַקְּשָׁה: "יֵשׁ לִשְׂאֵל . . . בְּשִׁלְמָא אִם יָבֹאוּ עָלַי קָלָלָה, יֵשִׁיב אֵל לְבֹא כְּשִׁירָא קָלָלָה בָּאָה עָלַי, אֲבָל אִם יִרְאֶה בְּרָכָה אֵיךְ יֵשִׁיב אֵל לְבֹא" (וכן הקשה ב'אור החיים' הקדוש).
וְיֵשׁ לוֹמַר הַבְּאוֹר בָּזֶה:

מִהַמְּשֹׁף הַפְּתוּבִים מִשְׁמַע דְּהַרְגֵּשׁ הַצַּעַר מִ"הַקְּלָלָה", מַעֲזוֹר אֶת הַחוּטָא לְשׁוּב בְּתְשׁוּבָה נְעִלִית הַחוּדְרָת לְפָנִימִיּוֹת לְבֹא וּנְפִשׁוּ – "בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ". וּמוֹבֵן בְּפִשְׁטוֹת שֶׁלְעוֹרֵר תְּשׁוּבָה נְעִלִית כִּזוֹ – צָרִיךְ גַּם רָגֶשׁ הַצַּעַר לְהִיּוֹת בְּאֶפֶן הַמְּכַאֵיב יוֹתֵר מִכִּפֵּי הַרְגִּיל.

וְעַל-פִּיזָה מוֹבֵן מִדּוּעַ הַקְּלָלָה מְגִיעָה דְּנוֹקָא אַחֲרֵי הַבְּרָכָה, כִּי מִטְּבַע הָאָדָם שֶׁכְּשֶׁדָּבָר מִצַּעַר מְגִיעַ אַחֲרֵי שֶׁקִּדְּמוֹ דָּבָר טוֹב, הָרִי זֶה מִצַּעַר וּמְכַאֵיב הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֵלּוּ לֹא קִדְּמוֹ הַטּוֹב. וּכְמוֹ עֲשִׂיר שְׁנֵתֵּהֶפֶךְ עָלָיו הַגִּלְגָּל וְנַעֲשֶׂה עֲנִי, הָרִי צַעֲרוֹ גָּדוֹל פִּי כְּמֵה מִמִּי שֶׁהָיָה עֲנִי כֹל חַיּוֹ.

וְעַל-פִּיזָה דְּנוֹקָא כְּאֲשֶׁר "הַקְּלָלָה" מְגִיעָה אַחֲרֵי "הַבְּרָכָה", בְּכַחַת לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם לַתְּשׁוּבָה נְעִלִית – "בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ".

(ב) וְשַׁבַּת עַד-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמְעַתָּ בְּקוֹלִי בְּכָל
אֲשֶׁר-אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם אֵתָּה וּבְנֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ
וּבְכָל-נַפְשְׁךָ:

ב ויהתוב לדחלתא דיי אלהך ותקבל
למיקמה בכל די אנא מפקדך יומא דין את
ובניך בכל לבך ובכל נפשך:

אבן עזרא על התורה

חוּצָה לָאָרֶץ, הַשֶּׁם יֵשִׁיב שְׂבוּתָךְ. וְעַל דַּעַת רַבֵּי יְהוּדָה הַמְּדַדְקָה הָרֵאשׁוֹן, כִּי הוּא גִיּוֹחַ. וְהַשֶּׁם, יִמְצָא מְנוּחָה לְנַשְׁבִּים, וְיִתֵּן לָהֶם רַחֲמִים. וְאַחֵר כֵּן, יֵשׁוּב וְיִקְבֹּץ:

וְהַנִּגְלֹת הֵם לַה', וְאֵין לָנוּ כִּי אִם לַעֲשׂוֹת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה. וְזֶה הַפִּירוּשׁ בְּלֹא רֹאשׁ וְרֵגֶל. וּמֵה טַעַם יֵשׁ לְהַזְכִּיר כֵּן בְּמִקּוֹם הַזֶּה. וּבַעֲבוּר שְׁאֵמֵר וְיִשְׁלִיכֶם אֵל אָרֶץ אַחֲרָת, אָמַר כִּי אִם תִּשׁוּב אֵל ה', אֲף-עַל-פִּי שְׁאֵתָה

כח הַנִּסְתָּרוֹת. הַשֶּׁם, מִי שֶׁיַּעֲבֹד עֲבוּדַת פּוֹכְבִּים בַּסֵּתֵר, לַה' אֱלֹהֵינוּ. וְהַשֶּׁם, כִּי מִשְׁפָּטוֹ בִּיד הַשֶּׁם, וְהוּא יִפְרַע מִמֶּנּוּ. וְאִם הָיְתָה בְּגִלּוֹי, חַיִּיב לָנוּ וּלְבָנֵינוּ לַעֲשׂוֹת כְּכַתוּב בַּתּוֹרָה. וְיֵשׁ אוֹמֵר, כִּי הַנִּסְתָּרוֹת

(ג) וְלֵשֶׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְלֵשֶׁב וּקְבֹצֶךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה:

ה"י וְלֵשֶׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ • הָיָה לוֹ לְכַתֵּב: "וְהָשִׁיב אֶת שְׁבוּתֶךָ". רְבוּתֵנוּ לְמִדּוֹ מִכָּאן כִּכְיָל שֶׁהַשְׁכִּינָה שְׂרוּיָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּצֶרֶת גְּלוּתָם, וּכְשֶׁנִּגְאָלִין הַכְּתִיב גְּאֻלָּה לְעַצְמוֹ, שֶׁהוּא יָשׁוּב עִמָּהֶם. וְעוֹד יֵשׁ לַפֶּרֶשׁ, שֶׁגְּדוּל יוֹם קְבוּצַת גְּלוּת וּבִקְשֵׁי, כָּאֵלּוּ הוּא עַצְמוֹ צָרִיךְ לְהִיּוֹת אוֹחֵז בְּיָדוֹ מִמֶּשׁ אִישׁ אִישׁ מִמִּקְוָמוֹ, כַּעֲנִין שְׁנֶאֱמַר: (ישעיה כז) "וְאַתֶּם תִּלְקֻטוּ לְאַחַד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", וְאַף בְּגִלְיֹת שֶׁאֵר הָאֲמוֹת מְצִינוּ בָּן: (יחזקאל כט) "וְיִשְׁבַּתִּי אֶת שְׁבוֹת מִצְרַיִם".

(ד) אִם־יְהִיֶּה נִדְחָךְ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מַשֶּׁם יִקְבֹּצֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמַשֶּׁם יִקְחֶךָ: אבן עזרא

(ה) וְהִבִּיאֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירִשְׁתָּהּ וְהִיטְבֶּךָ וְהִרְבֶּךָ מְאֹדִי:

(ו) וְכָל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־לִבְּךָ וְאֶת־לִבְּךָ וְרַעַךְ לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 177)

אֶת לִבְּךָ וְאֶת לִבְּךָ (ל, ו) רָאשֵׁי תִבּוֹת אֱלֹל (בעל הטורים) רָאשֵׁי תִבּוֹת זֶה, שְׁמוֹנֶה עַל עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה, הוּא הַקִּדְמָה וְיִסוּד לַתּוֹרָה, עֲבוֹדָה וּגְמִילוּת חֲסִידִים הַנִּרְמָזִים בְּתִבַּת אֱלֹל. אָנָּה לִידוֹ וּשְׁמָתִי לָךְ - עֲנִין עָרִי מְקַלֵּט, וּבְעֲבוֹדַת הָאָדָם זָהוּ קוֹ הַתּוֹרָה, כִּי דְבָרֵי תּוֹרָה קוֹלָטִין (מכות י, א). אֲנִי לְדוּדֵי וְדוּדֵי לִי - קוֹ הָעֲבוֹדָה, הִיא תַפְלָה. וּבִפְרָט בְּמִינּוֹ אֵלּוּ, שֶׁאֵין לָנוּ אֵלָּא עֲבוֹדָה שֶׁבִּלְבָב זֶה תַפְלָה, שְׂתוּפָל וּמַחֲבֵר אֶת יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים. אִישׁ לְרַעְיוֹ וּמַתְנוֹת לְאַבְיוֹנִים - הֵקוּ שֶׁל גְּמִילוּת חֲסִידִים. אבן עזרא

♦ יום שלישי כ"א אלול ♦

(ז) וְנָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת כָּל־הָאֱלֹת הָאֵלֶּה עַל־אֵיבֶיךָ וְעַל־שֹׂנְאֶיךָ אֲשֶׁר רִדְפוּךָ:

(ח) וְאַתָּה תָּשׁוּב וְשָׁמַעַתָּ בְּקוֹל יְהוָה וְעָשִׂיתָ אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוְךָ הַיּוֹם:

(ט) וְהוֹתִירֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ בְּפָרִי בְּטָנְךָ וּבְפָרִי בְּהֶמְתָּךְ וּבְפָרִי אֲדָמָתְךָ לְטֹבָה כִּי יֵשׁוּב יְהוָה לָשׁוּב עָלֶיךָ לְטוֹב כַּאֲשֶׁר־שָׁשׂ עַל־אַבְתִּיךָ: אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

ד בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם. כִּגְגַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: בְּקוֹלוֹ, הוּא יַעֲזֹר וְיִמּוֹל לְכָבֶד וּלְכָב וְיִרְעָךְ. עַל הַשּׁוֹנְאִים: כַּאֲשֶׁר שָׁשׂ עַל אֲבוֹתֶיךָ. וְכָל ה' אֱלֹהֶיךָ. כִּי לוֹ נִתְּקָנוּ הַעֲלִילוֹת הָרָשׁוֹנוֹת. וְאַחֵר שֶׁאֵמַר תָּשׁוּב לְשׁוּמַע ט וְשָׁמַע וְהוֹתִירֶךָ. בְּעֵבֶר שֶׁיִּתֵּן הַקִּלְלוֹת לְכָבֶד וּלְכָב וְיִרְעָךְ. שֶׁאֵתָּה חֵיב לְמוֹל אוֹתוֹ: שְׁנִחְלוּ הָאֶרֶץ. כִּי עִם הַגּוֹלִים מְנַחֵה, דִּבֶּר:

(י) **כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּי תִשׁוּב אֶל-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ:** **אבן עזרא**

(יא) **כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לֹא-נִפְלְאָת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא-רַחֲקָה הוּא:**

רש"י • **לֹא-נִפְלְאָת הוּא מִמֶּךָ** • לא מכסהה היא ממך, כמו שנגאמר: (לעיל יז) "כִּי יִפְלֵא", וְתַרְגּוּמוֹ 'אֲרִי יִתְפַּסֵּי', (איכה א) "וְתִרְדּוּ פְּלָאִים", וְתִרְדּוּ בְּמִטְמוֹנוֹת, מְכַסֶּה חַבּוּשָׁה בְּטָמוֹן. **אבן עזרא**

(יב) **לֹא בִשְׂמִים הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה-לָנוּ הַשְּׂמִימָה וְיִקְחָהּ לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:**

רש"י • **לֹא בִשְׂמִים הוּא** • (עירובין נה) שאלו היתה בשמים, היית צריך לעלות אחריה וללמדה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 17 עמ' 183)

לֹא בִשְׂמִים הוּא (ל, יב) **עַמֵּד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל רַגְלָיו וְאָמַר לֹא בִשְׂמִים הוּא . . שֶׁקֶבֶר נִתְּנָה תּוֹרָה מִהָר סִינִי** (בבא מציעא נט, ב) ידוע שבית שמאי, ששרש נשמויותיהם מגבורה, מחמירים. ובית הלל, ששרשם מחסד, מקלים. וקשה: הרי תורה לא בשמים היא, ואיך נתן לפסוק הלכה לפי שרש הנשמה? ויש לומר, שבית שמאי ובית הלל לא הסתפקו במה שהונח אצלם מצד **שרש** הנשמה, אלא התנגעו בהבנת הענין בשכלם, כפי שהם למטה, נשמה **בגוף** - ואז פסקו את הדין.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות קודש תשמ"א חלק ד עמוד 736 – מתוך 'לקראת שבת')

תורה לא בשמים היא

לֹא בִשְׂמִים הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה-לָנוּ הַשְּׂמִימָה וְיִקְחָהּ לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:

לא בשמים היא – שאלו היתה בשמים, היית צריך לעלות אחריה וללמדה (ל, יב. ובפירוש רש"י)

לכאורה אפשר להקשות על פירוש רש"י זה, כיצד אפשר "לעלות אחריה וללמדה"? וכדאי אתה בגיטין שהמתנה "על מנת שתעלי לרקיע" תנאי בטל, דזהו "תנאי שאי אפשר לקימו".

והאמת שקושיא אלימא זו מתרצת בקושיא אחרת: דלכאורה דברים אלו אמרם משה לדור שנכנסו לארץ, ל"ט שנה אחר מתן תורה, ואם כן בודאי שכלם יודעים שהתורה "לא בשמים היא", ומאי קמשמע לן בזה ש"לא בשמים היא"? והתרוץ פשוט: במתן תורה נתנו לישראל תורה שבכתב ותורה שבעל פה. והנה, תורה שבכתב בודאי נתנה בארץ, דהא נכתבה בדיו על הספר. אלא שפרושה של תורה שבכתב – תורה שבעל פה, שמעו ישראל מפיו של משה רבנו שקבלה מפי הגבורה בהיותו ארבעים יום על הר סיני.

ומשום הכי היה מקום לסעות שמזמן לזמן צריך משהו לעלות השמיעה כדי לשמע טעמי תורה ולהורידם לישראל, ועל זה נאמר "מי יעלה לנו השמיעה ויקחה לנו וישמענו אותה". – אף האמת היא ש"לא בשמים היא", ומאז שנתנה תורה לישראל בשעת מתן תורה "קרוב אליך הדבר מאד" בעולם הזה. **אבן עזרא**

(יג) **וְלֹא-מֵעֵבֶר לִים הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲבֹר-לָנוּ אֶל-עֵבֶר הַיָּם וְיִקְחָהּ לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:**

ונעשנה: אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

יג מעבר לים. פירוש רחוקה. ויתכן שהוא הים הגדול, שלא יוכל אדם להפגס ברחבו, מפני חשכת המים:	עם הלב:	יג מעבר לים. פירוש רחוקה. ויתכן שהוא הים הגדול, שלא יוכל אדם להפגס ברחבו, מפני חשכת המים:
לא נפלאות. נסמרת. או דבר פלא שתלעה לעשות:	עם הלב:	לא נפלאות. נסמרת. או דבר פלא שתלעה לעשות:
יב לא בשמים היא. פירוש נפלאות:	עם הלב:	יב לא בשמים היא. פירוש נפלאות:

י הכתובה בספר התורה הזה. כי עיקר כל המצוות, שם. ואם הם צריכים פירוש קבלה. ולא תהיה שמונה עד שיהיה הלב שלם, על בן בכל לבבך. כי מצות השמיעה

שיעור יומי ליום רביעי כ"ב אלול ושנים מקרא ואחד תרגום – ל – פרשת נצבים-וילך

ל (יד) פִּי־קְרוֹב אֱלֹהֵי הַדָּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ יִדְאִי קָרִיב לְךָ פִּתְגָמָא לְחֵדָא בְּפוּמְךָ וּבִלְבָבְךָ לְמַעֲבָדָה: **לַעֲשֹׂתוֹ: ם**

כ"י • פִּי־קְרוֹב אֱלֹהֵי • הַתּוֹרָה נִתְּנָה לָכֶם בְּכֶתֶב וּבְעַל־פֶּה. אבן עזרא

♦ יום רביעי כ"ב אלול ♦

(טו) רֵאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַטּוֹב וְאֶת־הַמּוֹת וְאֶת־הָרָע: טו חזי דיהבית קדמך יומא דין ית חיי וית טבתא וית מותא וית בישא:

כ"י • אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַטּוֹב • זֶה תְּלוּי בְּזֶה: אִם תַּעֲשֶׂה טוֹב, הָרִי לְךָ חַיִּים. וְאִם תַּעֲשֶׂה רָע, הָרִי לְךָ הַמּוֹת, וְהַכְּתוּב מְפָרֵשׁ וְהוֹלֵךְ הֵיאָף. אבן עזרא

(טז) אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצֹּדֶף הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִלְכֹּת בְּדַרְכָּיו וּלְשַׁמֵּר מִצְוֹתָיו וְחֻקֵּיהֶם וּמִשְׁפָּטָיו וְחַיֵּית וּרְבִית וּבְרָכָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: טז די אגא מפקדך יומא דין למרחם ית יי אלהך למהך בארצן דתקנון קדמוהי ולמטר פקדוהי וקנמוהי ודינוהי ותיחי ותסגי ויברכנך יי אלהך בארעא די את עלל לממן למירטה:

כ"י • אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצֹּדֶף הַיּוֹם לְאַהֲבָה • הָרִי הַטּוֹב, וּבֹו תְּלוּי. וְחַיֵּית וּרְבִית • הָרִי הַחַיִּים. אבן עזרא

(יז) וְאִם־יִפְּנָה לְבָבְךָ וְלֹא תִשְׁמָע וְנִדְחַתְּ וְהִשְׁתַּחֲוִית לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבַּדְתָּם: יז ואם יפני לבך ולא תקבל ותטעי ותסגוד לטעות עממיא ותפלחנן:

כ"י • וְאִם־יִפְּנָה לְבָבְךָ • הָרִי הָרָע. אבן עזרא

(יח) הַגִּדְתִּי לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֶבֶד תֹּאבְדוֹן לֹא־תֵאָרִיכְן יָמִים עַל־הַאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן לָבוֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: יח חזיתי לכן יומא דין ארי מיבד תיבדון לא תורכון יומין על ארעא די את עבר ית ירדנא למעל לממן למירטה:

כ"י • כִּי אֶבֶד תֹּאבְדוֹן • הָרִי הַמּוֹת. אבן עזרא

(יט) הָעֵדֵיתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמּוֹת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וּבַחֲרַתְּ בַּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה אֶתָּה וּרְעֶךָ: יט אסהדית בכון יומא דין ית שמיא וית ארעא חיי ומותא יהבית קדמך ברכן ולוטין ותמרעי פחיי בדיל דתיחי את יבניך:

אבן עזרא על התורה

יז וְאִם יִפְּנָה לְבָבְךָ. כִּי הֵלֵב הוּא הָעֵינָה: טז לְאַהֲבָה. הָעֵינָה: טז לִלְכֹּת בְּדַרְכָּיו. שְׁלֹא תִשְׁנֶה מִדְּרָכֶי מַעֲשֵׂיו וּמִצְוֹתָיו שְׂצוּף. וְאִם לֹא תַדַּע לָמָּה נִתְּנָו הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים: יח כִּי אֶבֶד תֹּאבְדוֹן. פִּירוּשׁ הַמּוֹת וְהָרָע. כִּי יֵאבְדוּ הֵם וּבְנֵיהֶם וְהוֹנֵם: לֹא תֵאָרִיכְן יָמִים. הֵפֶךְ וּבְרָכָה ה' אֱלֹהֶיךָ בָּאָרֶץ: הָרִי הַטּוֹב, כִּי הוּא רַבּוּי הַגּוֹף בְּבָנִים וּבְעוֹשֵׁר: הָרִי הָרָע, כִּי הוּא מִצְוֹת, עֵינָהם הֵלֵב. וְיֵשׁ מִהֶם זָכָר בָּפֶה, לְחֻזֵּק הֵלֵב. וְיֵשׁ מַעֲשֶׂה, כְּדִי שִׁזְכוּר בָּפֶה: טו תַּחֲיִים. אוֹרֶךְ יָמִים: הַטּוֹב. בְּעוֹשֵׁר וּבְרִיאוֹת הַגּוֹף וְהַכְּבוֹד: וְהַמּוֹת וְהָרָע. הֵפֶךְ:

כ"י! העדתי בכם היום את-השמים ואת-הארץ • שהם קיימים לעולם, וכאשר תקרה אתכם הרעה, יהיו עדים שאני התריתי בכם בכל זאת. (ספרי האזינו) דבר אחר: "העדתי בכם היום את-השמים וגו'", אמר להם הקדוש-ברוך-הוא לישראל: הסתכלו בשמים שבראתי לשמש אתכם, שמה שנו את מדתם? שמה לא עלה גלגל ממה מן המזרח והאיר לכל העולם? כענן שנאמר: "וירח השמש ובא השמש". הסתכלו בארץ שבראתי לשמש אתכם, שמה שנתה מדתה? שמה זרעתם אותה ולא צמחה, או שמה זרעתם חטים והעלתה שעורים? ומה אלו שנעשו לא לשכר ולא להפסד, אם זוכין אין מקבלין שכר, ואם חוטאין אין מקבלין פרענות, לא שנו את מדתם – אתם שאם זכיתם, תקבלו שכר, ואם חטאתם, תקבלו פרענות, על אחת כמה וכמה! • ובחרת בחיים • אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים, בדרך האומר לבנו: 'בחר לך חלק יפה בנחלתי', ומעמידו על חלק היפה, ואומר לו: 'את זה בחר לך'. ועל זה נאמר: (תהלים טז) "ה' מנת חלקי וכוסי, אתה תומיך גורלי", הנחת ידי על גורל השוב לומר: 'את זה קח לך'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כח עמ' 82)

ובחרת בחיים (ל, יט) יש לתמוה, מאחר שטוב מביא חיים, ורע מביא מות – כלום יש צורך לצוות לאדם לבחור בחיים? ויש לומר, שהצווי הוא לעשות טוב לא רק משום שזה מביא חיים, הינו שהשכל **מקריח** להתנהג כן, אלא גם מתוך בחירה **חפשית**, אפילו אם לא היה בכך שום יתרון. ואכן, יהודי עובד את ה' לא רק משום שזה דבר טוב; הוא **בוחר** להיות עובד ה' בלי טעם (חיצוני). **אבן עזרא**

כ למרחם ית יי אלהך לקבלא למימרה
ולאתקרבא לדחלתה ארי הוא חייך
ואורכות יומיך למתב על ארעא די קיים יי
לאברהם ליצחק וליעקב למתן
להון:
פ פ פ

(ב) **לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַ בְּקוֹל וּלְדַבְּקָה־בּוּ כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאַרְךָ יָמֶיךָ לְשִׁבְתָּ עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לֵאמֹר: אבן עזרא**

מ' פסוקים, לבב"ו סימן. חסלת פרשת נצבים

א ואזל משה ומליל ית פתגמא האלין עם
כל ישראל:

לא (א) וילך משה וידבר את-הדברים האלה אל-כל-ישראל:

כ"י! וילך משה וגו'. **אבן עזרא**

ב ואמר להון בר מאה ועשרין שנין אגא
יומא דין לית אגא יכיל עוד למפק ולמעל
ויי אמר לי לא תעבר ית ירדנא הדין:

(ב) **וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן־מֶאֱהָ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אֲנֹכִי הַיּוֹם לֹא־אוּכַל עוֹד לָצֵאת וּלְבֹא וַיְהוּה אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה:**

כ"י! לא-אוכל עוד לצאת ולבוא • יכל שתשש פחו? תלמוד לומר: (לקמן לד) "לא כחמה עינו ולא נס לחה". אלא מהו "לא אוכל"? איני רשאי, שנטלה ממני הרשות ונתנה ליהושע. וה' אומר אלי • זהו

— אבן עזרא על התורה —

א וילך. הלך אל כל שבט ושבט, להודיע
שהוא מת, שלא יפתרו. וחזק לבם בדברי
יהושע, על בן כתוב אחריו, ואתה תנחילה
אותם. ולפי דעתי, כי אז ברך השבטים.
ואם ברכותיהם מאוחרות במכתב:

בזכר. ופירש פי חיים הם לאהבה:
כ פי הוא חייך. על דעת המפרשים,
שהוא שב אל קול השם. ולפי דעתי, שהוא
השם. כאשר אמר המשורר, ה' ישעי ואלהי
חסדי ומגני וחרבי:

יט את השמים ואת הארץ. בעבור היותם
עומדים. וכן על האבן, תהיה בנו לעדה.
וכן, שמעו הרים את ריב ה': החיים
והפנות. הם הברכה והקללה. והנה יש לך
לבחור בחיים: למען תחיה. בגוף או

שיעור יומי ליום רביעי כ"ב אלול ושנים מקרא ואחד תרגום – לא – פרשת נצבים-וילך מא פרוש "לא אוכל עוד לצאת ולבוא", לפי שה' אמר אלי. אנכי היום • (ר"ה יא) היום מלאו ימי ושנותי, ביום זה נולדתי, וביום זה אמות. דבר אחר: "לצאת ולבוא", בדברי תורה, מלמד שנסתמו ממנו מסורות ומענינות החכמה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי משיחות חלק כ"ט עמוד 189 – מוהלך 'לקראת שבת')

סתימת מסורות ומענינות החכמה

לא-אוכל עוד לצאת ולבוא

בדברי תורה, מלמד שנסתמו ממנו מסורות ומענינות החכמה (לא, ב. ובפירוש רש"י) יש לתמוה, היאך כתב רש"י שנסתמו ממנו מענינות חכמה, והרי באותו יום מסר לישׂראל ג' פרשיות בתורה ופרשן להם – ד"תורה בפרושה נתנה" (הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות), ודאי שבפרשיות אלו ופירושן יש רבוי עניני חכמה? ויש לומר בזה, דהנה מאמר רבותינו ז"ל "לא אוכל לצאת ולבוא – בדברי תורה" הובא במסכת סוטה (יג, ב) אבל שם הגרסא היא "שנסתמו ממנו שערי חכמה", וב'עין יעקב' גרס "מענינות חכמה", ובתנחומא (פרשת ואתחנן בסופה) – "מסרת חכמה". אבל רש"י בפרושו שנה, וכתב "שנסתמו ממנו מסורות ומענינות החכמה". ויש לומר שמדיוק לשונו תתיישב הקשׂי דלעיל. דהנה, "מסורות" הן הלכות ש"אין רמז ללמוד לה בתורה, אלא למשה נאמר על פה" (רש"י בגיטין ס, ב).

ומענינות החכמה הוא פלפולה של תורה, שהוא כמעין המתגבר שאין לו סוף, ד"ארכה מארץ מדה ורחבה מני ים" (איוב יא, ט). ופלפולה של תורה אינו חלק מפרש תורה שבכתב, שהרי אמרו בגמרא (נדרים לח, א) שפלפולה של תורה נתן רק "למשה ולזרעו" אלא ש"נהג בה טובת עין ונתנה לישׂראל".

ונמצא שאף לאחר שנסתלקו ממנו מסורות ומענינות החכמה, היה יכול ללמוד את בני ישׂראל ג' פרשיות אלו ולפרשן בשלמות, דהן "מסורות" והן "מענינות החכמה" אינם מקרחים בלמוד תורה שבכתב ופרושה. **אבן עזרא**

ג יי אלהך מימרה יעבר קדמך הוא ישׂצי
ת עממיא האליו מקדמך ותירתניו יהושׂע
הוא עבר קדמך פמא די מליל יי:

(ג) יהוה אלהיך הוא עבר לפניך הוא ישׂמיד
את־הגוים האלה מלפניך וירשתם יהושׂע הוא
עבר לפניך כאשר דבר יהוה:

ד ויעבד יי להון פמא די עבד לסיחון ולעוג
מלכי אמראה ולארעהון די שׂצי תהון:

(ד) ועשה יהוה להם כאשר עשה לסיחון ולעוג
מלכי האמרי ולארגם אשר השמיד אתם:

ה וימסרנון יי קדמיכון ומעבדון להון ככל
תפקדתא די פקדית תכון:

(ה) ונתנם יהוה לפניכם ועשיתם להם ככל־
המצוה אשר צויתי אתכם: **אבן עזרא**

ו תקיפו ואלימו לא תדחלון ולא תתברון
מקדמיהון ארי יי אלהך הוא דמדבר קדמך
לא ישׂבקך ולא ירטשך:

(ו) חזקו ואמצו אל־תיראו ואל־תערצו מפניהם
כי יהוה אלהיך הוא ההלך עמך לא ירפך ולא
יעזבך: **ם**

כ"י לא ירפך • לא יתן לך רפיון, להיות נעזב ממנו. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

ב לצאת ולבוא. במלחמה. והטעם, כי
אילו לא הייתי מת עתה, אין בי יכולת
להלחם. ואין לכם צורך למי שיעזור אתכם,
כי השם ישמיד הגוים. גם יהושׂע. והעד,
מה שראיתם בעיניכם במלחמת סיחון
ועוג:
ה ועשיתם להם. לשבור מצבותם:
ו חזקו ואמצו. אחר שתדעו שה' הולך
עמכם בכל מקום שתלכו להלחם:

♦ יום חמישי כ"ג אלול ♦

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוָשֻׁעַ וַיֹּאמֶר לֵה עֲנֵנִי כָּל יִשְׂרָאֵל חֹזֵק וְאַמִּץ כִּי אֶתָּה תְּבֹא אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי יְהוָה לֵאמֹר לְתֵת לָהֶם וְאַתָּה תִּנְחִילָנָה אוֹתָם:

(י) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוָשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעִנֵּנִי כָּל־יִשְׂרָאֵל חֹזֵק וְאַמִּץ כִּי אֶתָּה תְּבֹא אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי יְהוָה לֵאמֹר לְתֵת לָהֶם וְאַתָּה תִּנְחִילָנָה אוֹתָם:

כ"ג • כִּי אֶתָּה תְּבֹא אֶת־הָעָם הַזֶּה • 'אָרִי אֶת תַּעֲוֹל עִם עֲמָא הָדִין'. מֹשֶׁה אָמַר לַיהוָשֻׁעַ: 'זָקֵנִים שְׂבָדוֹר יִהְיוּ עִמָּךְ, הַכֹּל לִפִּי דַעְתָּן וְעֲצָתָן, אֲכַל הַקְדוּשָׁה־כְּרוּךְ־הוּא אָמַר לַיהוָשֻׁעַ: "כִּי אֶתָּה תְּבִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם" (לִקְמָן ל'), תְּבִיא, עַל כְּרָחֵם, הַכֹּל תְּלוּי בָּךְ, טַל מִקָּל וְהוּךְ עַל קְדָקְדָן, דְּבָר אֶחָד לְדוֹר וְלֹא שְׁנֵי דְבָרִים לְדוֹר (סְנַהֲרִין ח). אֲבָן עוֹרָא

ח וַיְיָ הוּא דְמַדְבֵּר קְדָמָךְ מִימְרָה יִהְיִי בְּסַעְדָּךְ לֹא יִשְׁבָּקְנָךְ וְלֹא יִרְחַקְנָךְ לֹא תִדְחַל וְלֹא תִתְכַּבֵּר:

(ח) וַיִּתְּנָה הָוָא הַחֲלָךְ לְפָנֶיךָ הוּא יִהְיֶה עִמָּךְ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יַעֲזֹבְךָ לֹא תִירָא וְלֹא תַחַת:

ט וְכִתְבֵּךְ מֹשֶׁה יֵת אוֹרִיתָא הָדָא וַיְהִיבָהּ לְכַתְּנָא בְּנֵי לִוִּי דְנִטְלִין יֵת אֲרוֹן קִנְיָא דִּי וְלִכְל סְבִי יִשְׂרָאֵל:

(ט) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָהּ אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לִוִּי הַנִּשְׂאִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה וְאֶל־כָּל־זָקֵנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"ג • וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה וְגו' וַיִּתְּנָה • כְּשֶׁגִּמְרָה כְּלָה, נִתְּנָה לְבְנֵי שְׂבָטוֹ. אֲבָן עוֹרָא

י וַיִּצֹו מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ יָשֹׁבַע שָׁנִים בְּמַעֲד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בְּחַג הַסֻּכּוֹת:

(י) וַיִּצֹו מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ יָשֹׁבַע שָׁנִים בְּמַעֲד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בְּחַג הַסֻּכּוֹת:

כ"ג • מִקֵּץ יָשֹׁבַע שָׁנִים • בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל שְׁמִטָּה, שֶׁהִיא שְׁנָה הַשְּׁמִינִית. וְלִמָּה קוֹרָא אוֹתָהּ "שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה"? שְׁעָדִין שְׁבִיעִית נוֹהֶגֶת בָּהּ, בְּקִצְרֵי שֶׁל שְׁבִיעִית הַיּוֹצֵא לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (על־פי לְקוּטִישְׁחֹת חֶלֶק ל"ד עֲמוּד 187 וְאִילֶךְ – מִתּוֹךְ 'לְקוּרָת שְׁבִית')

מִצְוֹת הַקֹּהֵל – מַעֲיִן מַעֲמֹד הַר סִינִי

מִקֵּץ | שְׁבַע שָׁנִים . . בְּבֹא כָל־יִשְׂרָאֵל . . הַקֹּהֵל אֶת־הָעָם גו' (לֹא, י וְאִילֶךְ)

יֵשׁ לְעֵין מָה טַעַם הַמִּתִּין הַכְּתוּב עִם צִוּי מִצְוֹת הַקֹּהֵל עַד לְסִיּוֹם הַתּוֹרָה, דָּאָךְ שְׁלֹא נִתְחַיְבוּ בְּמִצְוָה זוֹ עַד לְכַנְסִיתָם לְאֶרֶץ, הָרִי כְּמָה וְכְמָה מִצְוֹת נִצְטוּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁקִימָן הוּא רַק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְנִאֲמָרוּ בְּכַתוּב לְפָנֵי זֶה? וְיֵשׁ לְבָאָר זֶה, עַל־פִּי מָה שְׁכָתָב הַרְמַב"ם בְּנוֹגֵעַ לְמִצְוֹת הַקֹּהֵל (הַלְכוֹת חֲגִיגָה פֶּרֶק ג' הִלְכָּה ו'): "חִיבִין לְהִכִּין לָבֶם וְלִהְקָשִׁיב אֲזָנָם לְשִׁמּוּעַ . . כִּיּוֹם שְׁנִיתָנָה בּוֹ בְּסִינִי . . וְיִרְאֶה עֲצָמוֹ כְּאֵלּוֹ נִצְטוּהָ בָּהּ וּמִפִּי הַגְּבוּרָה שׁוֹמְעָה". וְנִמְצָא דְכִשְׁהַמְלֶךְ קוֹרָא בַּתּוֹרָה, הָרִי זֶה עַל־דֶּרֶךְ מַעֲמֵד הַר סִינִי.

וְעַל־פִּי־זֶה יוֹבֵן, שֶׁשְׁנִיתָנָה מִצְוֹת הַקֹּהֵל מִשְׁאָר מִצְוֹת הַתּוֹרָה בְּאֶרֶץ: בְּשִׁאָר הַמִּצְוֹת, מָה שְׁתַּלּוּיּוֹת בְּאֶרֶץ זֶה רַק תִּנְאִי בְּמִקוֹם וּזְמַן חִיבִין, שְׂאִין חִיבִים בְּהֵן עַד שִׁיפְנִסוּ לְאֶרֶץ. מִה־שְׂאִין־כֵּן מִצְוֹת הַקֹּהֵל, כְּנִסְתָם לְאֶרֶץ הִיא הַגּוֹרְמָת וְהַמְחִיבָת מִצְוָה זוֹ.

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

ז חֹזֵק וְאַמִּץ. גַּם כֵּן אָמַר מֹשֶׁה לַיהוָשֻׁעַ, הָעָם הַזֶּה. עֲנֵנִי אֵת, כְּמוֹ עִם: הַתּוֹרָה: וְאֵל כָּל זָקֵנֵי יִשְׂרָאֵל. הַסְנַהֲרִין. שְׁהוּא הַפְּקִיד עֲלֵיהֶם, כִּי אֶתָּה תְּבֹא אֶת ט וַיִּתְּנָה אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לִוִּי. שְׁהֵם מוֹרִי אוֹ טַעְמוֹ, כְּמוֹ וַיִּצֹו מֹשֶׁה וְזָקֵנֵי יִשְׂרָאֵל:

שיעור יומי ליום חמישי כ"ג אלול ושנים מקרא ואחד תרגום – לא – פרשת נצבים-וילך מג

דגדר מצות הקהל הוא שפאָשר יַעֲבְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִהַמָּקוֹם בּוֹ קָבְלוּ אֶת הַתּוֹרָה – הַמִּדְבָּר, לְמָקוֹם שׁוֹנֶה בְּתַקְלִית – אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכֵן יַעֲבְרוּ מִנְּשִׂאוֹת מוֹשֶׁה – מִקְבַּל הַתּוֹרָה, לְנִשְׂאוֹת יְהוֹשֻׁעַ, צִרִּיף לְהִיּוֹת אֲצֵלָם מִזְמַן לְזְמַן מִעֵין מַעֲמַד הַר סִינַי, לְחֻזְקָם וּלְזִרְזָם בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה.
וְעַל־פִּי־זֶה, מוֹבֵן בַּפְּשׁוּטוֹת הַטֶּעַם לָכֵן שֶׁמִּצְוָה זוֹ נֶאֱמָרָה בְּסִמְכוּת לִיצִיאָתָם מִן הַמִּדְבָּר וּמִנְּשִׂאוֹת מוֹשֶׁה, וְלֹא כַּשָּׂאָר הַמִּצְוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאֶרֶץ. אבן עזרא

(יא) בָּבוֹא כָּל־יִשְׂרָאֵל לִרְאוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר תִּקְרָא אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֹגֵד
כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּאֻזְנֵיהֶם:

כ"י- תקרא את-התורה הזאת • המלך היה קורא מתחלת "אלה הדברים", כדאיתא במסכת סוטה (מא),
על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יט, עמ' 301 – מתוך 'התקשרות')

תקרא את התורה הזאת (לא, יא) המלך היה קורא (רש"י)
ב"הקהל" התאחדו כל ישראל למציאות אחת. לכן קראו אז בתורה שבכתב, שכן חלק זה בתורה הוא למעלה מהבנה והשגה (גם מי שאינו מבין את פרוש הדברים מקיים מצוות תלמוד תורה ויכל לברך ברכת התורה), ובענין זה כל ישראל שווים.
והמלך היה קורא, שכן הוא מאחד את העם למציאות אחת, הוא "לב כל קהל ישראל" (רמב"ם הלכות מלכים פ"ג).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יט, עמ' 328 – מתוך 'התקשרות')

תקרא את התורה הזאת (לא, יא) המלך היה קורא .. על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה (רש"י)
"בימה" מורה על תקיפות והתנשאות. ו"בימה" זו חִיבַת הַהִיּוֹת "של עץ" שהיו עושין בעזרה – רק באפן ארעי ("עץ"), בענגיני קדשה ("עזרה"), ויש להזהר שהיא לא תביא לידי עזות והתנשאות שאינה של קדשה.

(יב) הַקֹּהֵל אֶת־הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַחֹפִי וְהַרְּךָ
אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וּלְמַעַן יִלְמְדוּ וַיִּרְאוּ
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְשִׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דִּבְרֵי
הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

כ"י- הָאֲנָשִׁים • לְלַמֵּד. וְהַנָּשִׁים • לְשַׁמֵּעַ. וְהַטֹּף • לָמָּה בָּאִים? לְתֵת שָׂכָר לְמִבְּיֵאֵיהֶם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך י, עמ' 193 – מתוך 'התקשרות')

וְשִׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת (לא, יב)
"וְשִׁמְרוּ" – מְלֻשׁוֹן הַמִּתְנָה וְצִפְיָה, כְּמוֹ "וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדְּבָר" (וישב לו).
"לַעֲשׂוֹת" – בַּפֻּעַל, לֹא לְהַסְתַּפֵּק בְּלֵב טוֹב וּמִחֻשְׁבָּה וְהַחֲלָטָה טוֹבָה.
"אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה" – וְלֹא לֵאמֹר דֵּי בִּכְךָ שְׂרֹבֵב כִּכְלוֹ זְכוּיֹת.
"הַזֹּאת" – הִינֵנו שְׁנִיתִן "לְהַרְאוֹת בְּאֶצְבַּע" וְלֵאמֹר שֶׁהִיא מִמֶּשׁ כְּמוֹ שֶׁנִּתְּנָה לְמוֹשֶׁה מִסִּינַי, תּוֹרָה שֶׁבְּכֻתָּב עִם תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְלֹא לְגַלוּת פְּנִים בְּתוֹרָה שֶׁלֹּא כְּהִלְכָה ר"ל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד עמ' 127)

הקהל את העם . . למען ישמעו ולמען ילמדו (לא, יב) **בְּהַנִּים עוֹמְדִים . . וְחֻצּוֹצְרוֹת שֶׁל זָהָב בִּידֵיהֶם [להקהיל את העם לבית המקדש]** (תוספתא סוטה ז, ח) תפקידו העיקרי של כהן הוא להעלות גם את הנמוך ביותר לקדשה, כפי שיש לראות משלשה דברים שמצינו בעבודת הקטרת, שיש בה חשיבות מיוחדת (כפתוב "שימו קטורה באפר"): מעבירה את הגהמא של הניצר הרע (זהר); אינה ראויה למאכל אדם (בגוד לקרבנות); יש בה חלבנה, שריחה רע. זהו שכהן מקהיל ומרים את כל העם, גם היהודי הנמוך ביותר. **אבן עזרא**

יג ובניהם אשר לא ידעו ושמעו ולמדו ליראה אתיהוה אלהיכם בלהימים אשר אתם חיים עליהאדמה אשר אתם עברים אתהירדן שמה לרשתה: פ

(יג) ובניהם אשר לא ידעו ושמעו ולמדו ליראה אתיהוה אלהיכם בלהימים אשר אתם חיים עליהאדמה אשר אתם עברים אתהירדן שמה לרשתה: פ

♦ יום שישי כ"ד אלול ♦

יד ואמר יי למשה הא קריבו יומיך למות קרא ית יהושע ואתעמדו במשפן זמנא ואפקדנה ואזל משה ויהושע ואתעמדו במשפן זמנא:

(יד) ויאמר יהוה אל-משה הן קרבו ימיו למות קרא את-יהושע והתיצבו באהל מועד ואצוונו וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד:

כט"א ואצוונו • ואזרזנו. אבן עזרא

טו ואתגלי יי במשכנא בעמודא דעננא וקם עמודא דעננא על תרע משכנא:

(טו) וירא יהוה באהל בעמוד ענן ויעמוד עמוד הענן על-פתח האהל: אבן עזרא

טז ואמר יי למשה הא את שכב עם אבהיך ויקום עמא הדין ויטעי פתר טעות עממי ארעא די הוא על תמן פיגיהון וישבקון דחלתי וישנון ית קימי די גזרית עמהון:

(טז) ויאמר יהוה אל-משה הנך שכב עם-אבותיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי גבר-הארץ אשר הוא בא-שמה בקרבנו ועזבני והפר את-בריתי אשר פרתי אתו:

כט"א גבר-הארץ • גויי הארץ. אבן עזרא

— אבן עזרא על התורה —

והשם לא ישנה מעשיו, כי כולם בתקמה. ומעבודת השם, לשמור כח הקבול כפי המקום. על כן פתוב, את משפט אלהי הארץ. על כן אמר יצחק, הסירו את אלהי הנכר. והפך המקום הדבק בעריות, שהם שאר. והמשכיל יבין: וטעם בקרבנו. שוב אל נכר. כאילו אמר וזנה אחרי אלהי עם נכר, שהם אלהי הארץ. והקדוב, כי בקרבנו שוב אל הארץ. כי נמצא לשון זכר, כמו ולא נשא אותם הארץ. נעתם הארץ:

זהו ויצו את יהושע בן נון, במצות השם יתברך. על כן אמר אשר נשבעתי להם, ואחר-כך פרשת הנך שוכב עם אבותיך. ואין מוקדם ומאוחר בתורה. וכן פרשת ויהי ככלות משה לכתוב, דבקה עם ויכתוב משה את התורה הזאת: טז וקם העם הזה. לא יתכן היותו דבק עם אשר לפניו, כי מה טעם העם הזה וזנה: וטעם וזנה. לצאת במחשבתו מתחת רשותו: אחרי אלהי גבר הארץ. ידענו כי השם אחד, והשינוי יבוא מהמקבילים.

יב למען ילמדו. כל השנה. גם בן השבת: וגרף. אולי יתייחד. וכאשר ישמעו, ושאלו וילמדו מי שאינו חכם, והבנים שהם קטנים:

יד קרבו ימיו למות. כי לכל אחד יש לו עתים קצובות. וכבר פירשתי זה: וילך משה. מפתנה ישראל. כי שם היה וכא אל מחנה השכינה:

טו וירא ה' באהל. הירוע. השעם, כי עמוד הענן היה על הפתח, והשם היה נראה באהל. וזהו הכבוד. ודבור ואצוונו,

שיעור יומי ליום שישי כ"ד אלול ושנים מקרא ואחד תרגום – לא – פרשת נצבים-וילך מה

יִיְיָתְקוֹף רָגְזִי בְּהוֹן בְּעִדְנָא הֵיִיא
וְאַרְחִקְנִי וְאַסְלַק שְׁכֻנְתִּי מִנְּהוֹן וְיִהוֹן לְמִבְּז
וְיַעֲרֵעַן יִתְהוֹן בִּישָׁן סִגְיָאן וְעָקֹן וְיִימֵר
בְּעִדְנָא הֵיִיא הֵלֵא מְדִלִית שְׁכִינַת אֱלֹהֵי
בִינִי עֲרַעֲנִי בִישָׁא הָאֵלִין:

(יז) וַחֲרָה אִפִּי בּוֹ בְּיוֹם הַהוּא וְעִזְבֹּתַיִם וְהִסְתַּרְתִּי
פָּנַי מֵהֶם וְהָיָה לֹאֲכָל וּמִצָּאָהוּ רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת
וְאָמַר בְּיוֹם הַהוּא הֵלֵא עַל כִּי־אֵין אֱלֹהֵי בְּקִרְבִּי
מִצָּאוֹנִי הָרַעוֹת הָאֵלֶּה:

כ"ט < וַחֲסִתִּיתִי פָנַי • כְּמוֹ שְׁאִינִי רוֹאֶה בְּצִרְתָּם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 199)

וַחֲסִתִּיתִי פָנַי מֵהֶם . . וּמִצָּאָהוּ רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת (לא, יז) כתב הרמב"ם, שְׁכָאֲשֶׁר עִם יִשְׂרָאֵל מִתְנַתֵּק מִהֶקֶב"ה הוּא נִעְשֶׂה "מִפְקָר לְמִקְרָה", וְהַצָּרוֹת בָּאוֹת עָלָיו בְּדֶרֶךְ "מִצִּיאָה", כְּאֵלּוֹ מַעֲצָמוֹן. אָמֵנָם, הִנֵּהגָה זֶה עֲצָמָה הִיא בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִית. אֵין כָּאֵן **סְלוֹק** הַהַשְׁגָּחָה, שֶׁהִרִי בְּאֵמֶת קִיּוּמָה הַשְׁגָּחָה גַּם כָּאֵן עַל כָּל פֶּרֶט וּפְרֶט, אֲלֵא הַשְׁגָּחָה **מִסְתַּתֶּר** ("וַחֲסִתִּיתִי פָנַי"), עַד כְּדִי כֹךְ שְׂאֵדֵם עֲלוֹל לְחֹשֶׁב שְׁצֻרוֹתָיו בָּאוֹת בְּמִקְרָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות חלק ל"ד עמוד 199 – מותר 'לקראת שבת')

ההבדל בין הסתרת פנים לכסוי

וַחֲרָה אִפִּי . . וְעִזְבֹּתַיִם וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם גו'

כְּמוֹ שְׁאִינִי רוֹאֶה בְּצִרְתָּם (לא, יז. ובפירוש רש"י)

לְכַאוֹרָה הַדְּבָר תְּמוּוֹה: דָּאֵם גַּם לְאַחֲרֵי שְׂבָאוֹת צָרוֹת, הֶקֶב"ה אֵינוֹ רוֹאֶה בְּצִרְתָּם, הִרִי נִמְצָא שְׁנִנְעֵלָה דְלֵת בְּפָנַי שְׁבִין', וְהִרִי זֶהוּ הֶפֶךְ כֹּנֶנֶת הַעוֹנֵשִׁים, שְׂבָאִים לְהִבִּיא אֶת הָאֲדָם לִידֵי תְשׁוּבָה, וְכִמּוֹ שְׁנִנְעֵלָה "אֵם אֲחִי" בְּמֹת הַרְשָׁע כִּי אֵם בְּשׁוֹב רֶשַׁע מִדְּרַכּוֹ וְחִיָּה?"

וְיֵשׁ לְבָאֵר שְׁלֹכָה דִּיק רִש"י בְּלִשׁוֹנוֹ 'כְּמוֹ שְׁאִינִי רוֹאֶה בְּצִרְתָּם', דִּהִנְהִיגָה שֶׁל הַעֲלָמֶת עֵין אֵינָה אֲמִתִּית מִצַּד הֶקֶב"ה אֲלֵא רַק שְׁלִגְבִי מִקְּבָלִים נִדְמָה שֶׁהֶקֶב"ה אֵינוֹ רוֹאֶה.

וְיִוָּבֵן גַּם מִלִּשׁוֹן הַתּוֹב וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי, וְלֹא כִסִּיתִי פָנַי וְכִי־צָא בְּזֶה, דִּהֲחִלּוֹק בֵּין לִשׁוֹן כִּסּוּי לְלִשׁוֹן הִסְתָּר הוּא, דְּכִשְׂאֲדָם מִכֶּסֶה פָּנָיו, הַשְׁנוּי בְּכִסּוּי הַפָּנִים הוּא גַּם לְעֲצָמוֹ, שְׁפָנִיו מְכֻסִּים. מִה־שְׁאִין־כֹּן כִּשְׂאֲדָם מִסְתַּתֵּר פָּנָיו, יָכוֹל לְהִיּוֹת שֶׁהִסְתַּתֵּר הוּא רַק בְּנוֹגַע לְאֻלֵּת, שְׁאִינוֹ רוֹאֶה אוֹתוֹ, אֲבָל בְּנוֹגַע לְפָנָיו עֲצָמָם אֵין שְׁנוּי כָּלֵל.

וְכֵן הוּא בְּנוֹגַע לְפִירוֹשׁ 'וַחֲסִתִּיתִי פָנַי', שְׁאִין הַכּוֹנֶה שֶׁיֵּשׁ הִסְתָּר בְּאֵמֶת, אֲלֵא שְׁלִבְנִי יִשְׂרָאֵל נִדְמָה מִחֲמַת רַבּוּי הַצָּרוֹת שְׁאִין הֶקֶב"ה רוֹאֶה בְּצִרְתָּם. וּמִוָּבֵן שְׁמִידָה כְּאֲשֶׁר בְּנִי יִשְׂרָאֵל פּוֹנִים אֶל הֶקֶב"ה, מִתְבַּטֵּל הַעֵינָן ד' וְעִזְבֹּתַיִם וְהִסְתַּתֵּר פָּנַי", וּמִשְׁפִּיעַ בְּנִי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַבְּרִכוֹת. **אֲבָן עוֹרָא**

יח וְאֵנָּה סְלָקָא אֲסִלַּק שְׁכֻנְתִּי מִנְּהוֹן בְּיוֹמָא
הַהוּא עַל כָּל בִּישָׁא דִּי עֲבָדוּ אֲרִי אֲתַפְּנִי
לְטַעוֹת עֲמִמָּא:

(יח) וְאֵנָּכִי הִסְתַּר אֲסִתִּיר פָּנַי בְּיוֹם הַהוּא עַל
כָּל־הָרַעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָּנָה אֶל־אֱלֹהִים

אַחֲרִים: אֲבָן עוֹרָא

יט וְכַעַן כְּתִיבּוֹ לְכוּן יֵת תְּשַׁבְּחָתָא הָדָא
וְאַלְפָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל שׁוֹנִיָה בְּפִמְהוֹן בְּדִיל
דְּתִהִי קְדָמִי תְשַׁבְּחָתָא הָדָא לְסִהִיד בְּכַנִּי
יִשְׂרָאֵל:

(יט) וְעַתָּה פָּתְכוּ לָכֶם אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלִמְדָה
אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שִׁמְרָה בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה־לִּי
הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּכַנִּי יִשְׂרָאֵל:

כ"ט < אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת • (לקמן לב) "הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם", עַד "וְכִפֵּר אֲדָמָתוֹ עִמּוֹ".

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

יז וְעִזְבֹּתַיִם. כָּלֵם: וְחִיָּה. כָּל אֶחָד לְאֲכֹל
לֹא אֲעָנֵם. וְהַמְשָׁל, כְּאֵדֵם שְׁלֹא יִרְאֶה, וְלֹא
יִדַּע מַה יַּעֲשֶׂה. וְכֵן מִנְּהִיגָה לִשׁוֹן לְדַבֵּר בְּכָפֵל.
יח וְכַעַן הִסְתַּתֵּר אֲסִתִּיר. שְׂאֵם יִקְרָאוּ אֵלַי, וּבְעֲלֵי הַדְּקִדּוּק יִכְיֵנוּ זֶה: כִּי פָּנָה. הִיא
לְמַעֲלָה מִמֶּנָּה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כד, עמ' 237 – מתוך 'התקשרות')

ועתה כתבו לכם השירה הזאת (לא, יט)

חז"ל למדו מפסוק זה את המצוה של כתיבת ספר תורה (סנהדרין כא).

אמר על כך כ"ק אדמו"ר:

בהמשך הפסוק נאמר "למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני-ישראל", היינו שפרשת האזינו היא עדות על תורה ומצוות, השירה פועלת קיום וחיית בכל התורה. לכן נלמדה מצוות כתיבת ספר תורה (כל התורה כלה) מפסוק שמדבר (לפי פשוטו של מקרא) בשירת האזינו. **אבן עזרא**

♦ שבת קודש כ"ה אלול ♦

כ ארי אצלנון לארעא די קימית לאברהמהון
עבדא חלב ודבש וייכלון וישבעון
ויתפנקון ויתפננו בחר טעות עממא
ויפלחננו וירגזון קדמי וישננו ית קימי:

(כ) **כִּי־אֲבִיאֲנוּ אֶל־הָאֲדָמָה ׀ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי
לְאַבְתָּיו זֶבֶת חֶלֶב וְדִבֶּשׁ וְאָכַל וְשָׂבַע וְרָשָׁן וּפְנֵה
אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבְדּוּם וְנֹאצּוּנִי וְהִפֵּר אֶת־
בְּרִיתִי:**

ה"י • ונאצוני • והכעיסוני. וכן כל נאצין, לשון פסע.

כא ויהי ארי יערען יתה בישן סגיאן ועקן
ותתב תשפחתא הדא קדמוהי לסהיד ארי
לא תתנשי מפם בגיהון ארי גלי קדמי ית
יצרהון די אנון עבדין יומא דין עד לא
אצלנון לארעא די קימית:

(כא) **וְהָיָה כִּי־תִמְצֹאנָה אֹתוֹ רְעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת
וְעִנְיָתָהּ הַשִּׁירָה הַזֹּאת לִפְנֵי לֵעָד כִּי לֹא תִשְׁכַּח
מִפִּי זִרְעוֹ כִּי יִדְעֹתִי אֶת־יִצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה
הַיּוֹם בְּמִדָּה אֲבִיאֲנוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי:**

ה"י • וענתי השירה הזאת לפני לעד • שהתירתי בו בתוכה על כל המוצאות אותו. כי לא תשכח
מפי זרעו • הרי זו הבטחה לישראל, שאין תורה משתפחת מזרעם לגמרי. **אבן עזרא**

כב וכתב משה ית תושפחתא הדא ביומא
ההוא ואלפנה לבני ישראל:

(כב) **וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַהוּא
וַיְלַמְּדָהּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:** **אבן עזרא**

כג ופקיד ית יהושע פר גון ויאמר תקף
ואלים ארי את תעל ית בני ישראל לארעא
די קימית להון ומימרי יהי כסעדה:

(כג) **וַיֵּצֵאוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן וַיֹּאמֶר חֶזֶק וַאֲמִץ כִּי
אֵתָה תָבִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאַנֹכִי אֵהְיֶה עִמָּךְ:**

ה"י • ויצאו את-יהושע בן-נון • מוסב למעלה כלפי שכינה, כמו שפרש: "אל הארץ אשר נשבעתי
להם".

— אבן עזרא על התורה —

את יצרו. כי אילו לא הייתי יודע את
העצידות, כבר ידעתי מה שעשו עד היום
הזה:

כב ביום ההוא. שלא איחר הדבר. ויתכן
שהיה יום מותו, אחר מקטב דברי התורה.
כי השירה כתב משה עמה:

ישראל. דבק בשעם עם כי אביאנו. גם
יתכן להיותו מובדל, בעבור ענינה. כשעם,
לא תענה ברעך. כאילו השירה עונה לאשר
יאמרו, למה מצאנונו כל זאת:
כא לפנינו. כמו נגדו. והשעם, שלא יזוז
הער ממנו, רק עמו יהיה תמיד: כי ידעתי

יט **כתבו לכם.** מצוה שיקטוב אותה משה.
גם כל מבין לכתוב: ולמדה. השעמים
הקשים שיבאר להם: שימה בפיהם.
שידעה בגרסא: ומלת ולמדה גם שימה,
זרה. כי המשפט להיות ה"א, ולמדה קמוץ.
ותחת הדל"ת פת"ח קטן: לעד בבני

שיעור יומי לשבת קודש כ"ה אלול ושנים מקרא ואחד תרגום – לא – פרשת נצבים-וילך מז

(כד) וַיְהִי כִּכְלֹת מֹשֶׁה לִכְתֹּב אֶת־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל־סֵפֶר עַד הַמָּסֶ: אֲבָן עֹרָא

(כה) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־הַלְוִיִּם נֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה לֵאמֹר: אֲבָן עֹרָא

(כו) לָקַח אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשָׂמְתָם אֹתוֹ מִצָּד אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהָיָה־שָׁם בְּךָ לְעֵד:

כ"ד • לָקַח • כְּמוֹ: "זָכוֹר", "שְׁמֹר", "הִלּוּף". מִצָּד אֲרוֹן בְּרִית־ה' • נִחְלָקוּ בּוֹ חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָבֵא בַתְּרָא: יֵשׁ מֵהֶם אוֹמְרִים: דָּף הִיָּה בּוֹלֵט מִן הָאֲרוֹן מִבְּחוּץ, וְשָׁם הִיָּה מִנֵּחַ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: מִצָּד הַלְוִיִּם הִיָּה מִנֵּחַ, בַּתּוֹךְ הָאֲרוֹן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לג עמ' 39)

וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵד (לא, כו) כָּל מִי שִׁיוָּשֵׁב לִפְנֵי סֵפֶר תּוֹרָה יֵשֵׁב בְּכָבֵד רָאשׁ . . שֶׁהוּא הָעֵד הַנֶּאֱמָן לְכָל בָּאֵי עוֹלָם (רמב"ם סוף הלכות ספר תורה) הָרִי שֶׁסִּפְר־תּוֹרָה הִיא עֵדוּת עַל כֹּף שֶׁבַח־ה' בְּנוֹ מְכַל הָעַמִּים. וְהִנֵּה, עֵדוּת אֵינָה עַל דָּבָר הַנִּרְאֶה וְהַנֶּכֶד - קִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה, שֶׁהוּא דָּבָר הַנִּרְאֶה לְעֵינַי. כְּמוֹ כֵּן אֵין צִדְקָה בַּעֲדוּת עַל מַלְתָּא דְּעֵבִידָא לְאֶגְלוּי - קִדְשַׁת יִשְׂרָאֵל, הַנֶּפֶשׁ הַקְּדוּשָׁה שֶׁבְּכָל יְהוּדִי, שֶׁלִּפְעָמִים (כְּגוֹן בַּעַת רַצוֹן) הִיא מְאִירָה בְּגָלוּי. הָעֵדוּת הִיא עַל דָּבָר הַנֶּעֱלָם - הַקָּשֶׁר הָעֲצָמִי שֶׁל יְהוּדִי עִם עַצְמוֹתָיו וְיִתְבָּרֵךְ. אֲבָן עֹרָא

(כז) כִּי אֲנֹכִי יִדְעֹתִי אֶת־מְרִיךְ וְאֶת־עֲרֻפְךָ הַקָּשָׁה הֵן בְּעוֹרְנִי חִי עִמָּכֶם הַיּוֹם מִמָּרִים הֵיתֶם עִם־יְהוָה וְאַף פִּיר־אֲחֵרֵי מוֹתִי: אֲבָן עֹרָא

(כח) הַקְּהִילוּ אֵלַי אֶת־כָּל־זִקְנֵי שְׁבִטֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם וְאֶדְבַּרְהָ בְּאָזְנֵיהֶם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאֶעֱיֶדָה בָּם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ:

כ"ז • כִּי אֲנֹכִי יִדְעֹתִי • וְלֹא תִקְעוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם בַּחֲצֹצְרוֹת לְהַקְהִיל אֶת הַקָּהָל, לִפִּי שְׁנֵאֲמַר: (במדבר י') "עֲשֵׂה לָךְ", וְלֹא הַשְׁלִיט יְהוָה עֲלֵיהֶם, וְאַף בַּחֲצִיזוֹ נִגְזַזוּ קִדְּשׁ יוֹם מוֹתוֹ (סְפָרִים אַחֲרִים: בְּיוֹם מוֹתוֹ), לְקַיֵּם מִה שְׁנֵאֲמַר: (קהלת ח') "וְאֵין שְׁלִטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת". וְאֶעֱיֶדָה בָּם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ • וְאִם תֹּאמַר: הָרִי כְּבֹר הָעֵיד לְמַעְלָה: (לעיל ל) "הָעֵידָתִי בָכֶם הַיּוֹם וְגו'" ? הֵתֵם לְיִשְׂרָאֵל אָמַר, אֲבָל לְשָׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא אָמַר, וְעַכְשָׁו בָּא לּוֹמַר: "הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק כ"ד עמוד 220 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

רוּעֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִפְרְדּוּ מֵעַל צֶאֱן מְרִיעֵיהֶם

הַקְּהִילוּ אֵלַי אֶת־כָּל־זִקְנֵי שְׁבִטֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם

וְלֹא תִקְעוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם בַּחֲצֹצְרוֹת לְהַקְהִיל אֶת הַקָּהָל . . לְקַיֵּם מִה שְׁנֵאֲמַר, וְאֵין שְׁלִטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת. (לא, כח)

אֲבָן עֹרָא עַל הַתּוֹרָה

כד עד תומם. דבק עם דברי: וטעם נושאי ארון ברית ה'. בצווי. וכן וטעמו, הראובני והגדי לבדם, כאשר כה ויצא משה את הלוויים. דרך קצרה. רבים: כו והיה שם בך לעד. עם כל ישראל ידבר, אחרי מותי, כי בן אפר לי השם, וקם העם ואלא כל הלוויים, כי אינם נוגעים בארון: ובהפגנים בכללם, כאשר דבר לישראל.

לקאורה תמונה: איך שיף לומר שביום הפטירה יהיה אצל משה ענין של ירידה, והרי בצדיקים נאמר "ילכו מחיל אל חיל" אשר מתעלים במדרגתם מיום ליום. ואם כן ביום האחרון, משה רבנו נתעלה בתכלית העלוי, ואיך שיף לומר שנפעלה בו ירידה חס-ושלום?

ובפרט על-פי הידוע (של"ה שס"ט, א"ב) שביום פטירתו השיג את שער הנז"ן, דהנה חמשים שערי בינה נתנו לעולם, וכלם נתנו למשה, חסר אחד (ראש השנה כא, ב). וביום פטירתו הגיע לשער הנז"ן, שזהו עלוי שבאין-ערוף? ויש לומר הבאור בזה על-פי פנימיות הענינים: דענין זה – ד"אין שלטון ביום הפנות – הוא למעלייתא, היינו שהוא למעלה מענין השלטון.

דהנה התאר 'שליטה' מורה על שיכות בין השולט לנשלט, ובדגמת המלך השולט על עמו, דעם היותו נעלה מהם במדרגתו "משכמו ומעלה גבוה מכל העם", בכל-זאת יש לו שיכות וערף אל העם, עליו הוא מתנשא. וביום מתתו נתעלה משה רבנו עליו-השלום למדרגה נעלית כזו שהיא באין-ערוף לגמרי מן העם, ולמעלה מתאר "שלטון – על העם" (המורה על שיכותו לעם).

ולפי-זה הנה-אמינא דביום פטירת משה שנתעלה כל-כף עד שאין שיף לומר שיש לו "שליטה" על ישראל, נפסק הקשר רחמנא-ליצלן בינו לצאן מרעיתו.

מלמדנו הפתוב, שאף ביום פטירת משה, אמר "הקהילו אלי", שבקש להקהיל אליו את כל בני ישראל, פי בכל מצב ובאיזה דרגא שנמצא בו משה, הוא קשור ומאחד עם צאן מרעיתו. וכלשון רש"י (חקת כא, כא) "משה הוא ישראל, וישראל הם משה".

(כט) **כִּי יִדְעִיתִי אַחֲרֵי מוֹתִי כִּי־הִשְׁחַת תִּשְׁחַתּוּן וּסְרַתָּם מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֲתֶכֶם וְקִרְאתִי אֲתֶכֶם הִרְעָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים כִּי־תַעֲשׂוּ אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם:**

כט ארי ידענא (ידענא) בטר דאמות ארי חבלא תחבולו ותסטון מן ארעה די פקדית יתכון ותערה יתכון בשתא בסוף יומיא ארי תעבדון ית דביש גדם יי לארגא קדמוהי בעובדי ידיוכון :

ישי"א אַחֲרֵי מוֹתִי כִּי־הִשְׁחַת תִּשְׁחַתּוּן • וְהָרִי כָּל יְמוֹת יְהוֹשֻׁעַ לֹא הִשְׁחִיתוּ, שְׁנֵאמַר: (שופטים ב) "וַיַּעֲבְדוּ יִשְׂרָאֵל אֶת ה' כָּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ"? מִפְּאֵן שֶׁתִּלְמִידוֹ שֶׁל אָדָם חָבִיב עָלָיו כְּגֹפּוֹ, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁיְהוֹשֻׁעַ חִי, הָיָה נִרְאֶה לְמֹשֶׁה כְּאִלּוּ הוּא חִי.

~ נקודות משיחות קודש ~ (מתוך שיחת ש"פ וילך, שבת שובה, וא"ו תשרי, ה'תשכ"ו)

בנוגע לרב ותלמיד — הנה בדרך כלל מוכרח הדבר שהתלמיד יוסיף איזה ענין אצל הרב; אבל בנוגע למשה ויהושע לא שיף לומר שיהושע הוסיף איזה ענין אצל משה — שהרי משה הוא המקבל הראשון של התורה, וקבל כל הענינים כו'. ומה גם שמצינו שיהושע קצף על אלדד ומידד שהורו הלכה בפני משה רבם, ואמר "אדוני משה פלאם", ואם כן, בודאי לא היה שיף שיהושע יורה הלכה בפני משה, ועל אחת כמה וכמה למשה בעצמו — להוסיף אצלו איזה ענין כו'. ואם כן, אם אצל משה היה יהושע חביב כגופו, אף שיהושע לא הוסיף אצלו דבר — רב ותלמיד על דרך הרגיל, שהתלמיד מוסיף אצל הרב, על אחת כמה וכמה שהתלמיד צריך להיות חביב עליו כגופו. ודוקא פאשר התלמיד חביב אצל הרב כגופו, אזי ישנו אמיטית הענין דרב ותלמיד והינו, שהתלמיד מקבל את מלוא ההשפעה מהרב, ובאופן שלא ישאר "תלמיד" בלבד, אלא יהיה "טופח על מנת להטפוח", שגם הוא יעמיד תלמידים שיהיו חביבים עליו כגופו כו', ובאופן כזה הנה כל זמן שהתלמיד חִי, אזי גם הרב הוא חִי. **אבן עזרא**

(ל) **וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בְּאֶזְנֵי כָל־קְהֵל יִשְׂרָאֵל אֶת־דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תָּמָם:**

ל ומליל משה גדם כל קהל ישראל ית פתגמי תושבחתא דא עד דשלימו:

פ פ פ

ל' ועם מ' של נצבים ע' פסוקים, אדנ"ה סימן. חסלת פרשת וילך

אבן עזרא על התורה

הזה, אחר שתשקב עם אבותיך. וזהו, אחרי מותי: כט וטעם וקראת. כמו וקטאת עמך. ושם מפורש:

הפטרת נצבים-וילך לשנים מקרא ואחד תרגום

בהושע פרק יד פסוק ב

יְדַבֵּר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כִּי כְשִׁלְתָּ בְּעוֹנֶיךָ:
גִּתְּחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל־יְהוָה אֱמָרוּ אֱלֹהֵינוּ:
כִּלְתֵּנוּ עוֹן וְקַח־טוֹב וְנִשְׁלַמָּה פָּרִים שְׁפָתֵינוּ:
דֹּאשׁוּר | לֹא יוֹשִׁיעֵנו עַל־סוֹם לֹא נִרְכָּב וְלֹא־נֶאֱמָר:
עוֹד אֱלֹהֵינוּ לַמַּעֲשֵׂה יְדֵינוּ אֲשֶׁר־כָּךְ יָרַח יָתוֹם:
ה אֶרְפָּא מִשׁוֹכֶתָם אֲהַבֵּם נִדְבָה כִּי שָׁב אִפִּי מִמֶּנּוּ:
ו אֶהְיֶה כַּמֶּלֶךְ לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח בְּשׂוֹשְׁנָה וַיֵּךְ שָׂרְשׁוֹ
כַּלְבָּנוֹן: וַיִּלְכְּדוּ יוֹנְקוֹתָיו וַיְהִי בֵּית הוֹדוֹ וְרִיחַ לוֹ
כַּלְבָּנוֹן: ה יִשְׁבּוּ יוֹשְׁבֵי בְצֵלוֹ יַחֲיוּ דָגָן וַיִּפְרְחוּ כַּנָּפֶן וְזָכְרוּ
כִּי־נָנוּ: ט אֶפְרַיִם מִה־לִּי עוֹד לַעֲצָבִים אֲנִי עֲנִיתִי
וְאֲשׁוּרֵנוּ אֲנִי כְבָרִישׁ רַעְנָן מִמֶּנִּי פָּרִיךְ נִמְצָא: י מִי חָכֵם
וַיְבֹן אֱלֹה נָבוֹן וַיִּדְעֵם בִּי־יִשְׂרָאֵל דְּרָכֵי יְהוָה וַצִּדְקִים
יִלְכְּדוּ בָּם וּפְשָׁעִים יַכְשִׁלוּ בָּם: ז יֵה מִי־אֵל כְּמוֹד נִשְׂא
עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לִשְׂאֵרִית נַחֲלָתוֹ לֹא־חֲחִיזִיק לַעֲד
אִפֹּו בִי־חֶפֶץ חֶסֶד הוּא: יח יִשׁוּב יִרְחַמֵּנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹת יָם כִּלְחֻטְאֹתָם: כ תִּתֵּן אֲמַת לַיעֲקֹב
חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁפָּעַת לְאַבְתָּינוּ מִימֵי קָדֶם:

הפטרה לפרשת נצבים-וילך לקריאה בציבור ולשמו"ת

נרפסה לקמן עמ' קנה

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים

ע"פ שי למורא

ג) קחו עִמָּכֶם דְּבָרִים, קבלו עליכם ושימו לבכם אל הדברים שאני אומר לכם. **כָּל תִּשְׂא עוֹן,** כל עונותינו תסלח. **וְקַח טוֹב,** מעשה טוב שעשינו וגן מול העין. **וְנִשְׁלַמָּה פָּרִים שְׁפָתֵינוּ,** במקום פרים לקרבנות נשלמה לפניך ודווי שפתינו. **ד) אֲשׁוּר לֹא יוֹשִׁיעֵנו,** וגם תאמרו לפני, לא נבקש עוד עזרת אדם, לא מאשור ולא ממצרים. **עַל סוֹם לֹא נִרְכָּב,** זו היא עזרת מצרים, שמשם נשלחו הסוסים. **לַמַּעֲשֵׂה יְדֵינוּ,** אלו הפסילים. **אֲשֶׁר כָּךְ יָרַח יָתוֹם,** אשר כך ה' לבדך תהי תקנותנו, אתה המרחם יתומים. **ה) אֶרְפָּא מִשׁוֹכֶתָם,** כאשר יאמרו ישראל בדברים האלה, אז אסלח להם על מה שהלכו בדרך שובב ומרדו. **כִּי אֲהַבֵּם נִדְבָה,** אהב אותם בנדיבות לב, אף שלא יהיו ראויים לכך. **ו) אֶהְיֶה כַּמֶּלֶךְ לְיִשְׂרָאֵל,** כלומר, לא תפסק אהבתי מישראל כמו שאין הטל נעצר לעולם. **וַיֵּךְ שָׂרְשׁוֹ כַּלְבָּנוֹן,** ושרשיו של ישראל ותפשטו בשרשי עצי הלבנון. **ז) וַיִּלְכְּדוּ יוֹנְקוֹתָיו,** ותפשטו ענפיו הרבים. כלומר, יתרבו בניו ובנותיו. **כַּנָּפֶן,** כנפול וזית שהעלים שלו לחים כל השנה. ולפי התרגום, הוא רמז על אור המנוחה של בית המקדש. **וְרִיחַ לוֹ כַּלְבָּנוֹן,** כמו ריח השנה אשר ברכו ה'. כלומר, שגלף שמו הטוב למקדוק. והוא רמז על בית המקדש שנקרא "לבנון" על שם שמלכין עונותיהם של ישראל. **ח) יִשְׁבּוּ יוֹשְׁבֵי בְצֵלוֹ,** אלו שישבו ויחסו בצלו של הקב"ה. פרוש אחר, "ישבו", בשוכה ונחת. **יחיו דָּגָן,** יחיו את עצמם בכל עת במצות הקב"ה, כמו הדגן שמתנה את הארץ. והסרה "כ", והוא כמו "יחיו בָּדָגָן". **וַיִּפְרְחוּ כַּנָּפֶן,** שהנפן מוציאה פרות בכל שנה מבלי וריעה מחדש. פרוש אחר, "יחיו דָּגָן וַיִּפְרְחוּ כַּנָּפֶן", שהדגן יוציא פרות משנה לשנה מבלי וריעה, כמו הנפן. **זכרו כִּי־נָנוּ,** ריחו כִּי־נָנוּ המושב ביותר.

והוא רמז על נסוד הנין בבית המקדש הנקרא "לבנון". **ט) אֶפְרַיִם,** אפרים יאמרו. **לַעֲצָבִים,** לעבודת הפסילים. **אֲנִי עֲנִיתִי,** ואז יאמר הקב"ה, אני אענה לו על כל מה שיבקש ממני. **וְאֲשׁוּרֵנוּ,** אסתכל ואשגיח בו לתת לו כל צרכיו. **אֲנִי כְבָרִישׁ רַעְנָן,** כמו עץ הפרוש בהיותו רענן וזה, שאפשר לכופף את ראשו עד לארץ, כך יהא הקב"ה מצוי לו להצליחו. **מִמֶּנִּי פָּרִיךְ נִמְצָא,** הרי אני הוא שכל מונחך מאתי בָּהֶם. **י) וּפְשָׁעִים יַכְשִׁלוּ בָּם,** כאשר ישובו הפושעים לדרך ה', ולא היו רגילים בהם כמו הצדקים, ויכשלו בהם, בָּהֶם שְׂאֵנוּ מִכִּד הַדֶּרֶךְ. וזה נאמר על הפושעים שלכם עוד בדרך פשעם. אבל השבים בלב שלם, הקב"ה יעזרם. **יח) נִשְׂא עוֹן,** מכפר על עוֹן. **וְעָבַר עַל פֶּשַׁע,** כלומר, אינו עומד על הפשע להשגיח בו לשלם עליו גמול, אלא עובר על הפשע כאלו לא יראנו. **לִשְׂאֵרִית נַחֲלָתוֹ,** לאותם שישארו בבוא הנואל. **לֹא חֲחִיזִיק לַעֲד אִפֹּו,** אף על פי שהיו חכים שלא יצאו מהנלות לפי מעשיהם, לא יפנה לעד אל מעשיהם. **יט) יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ,** בָּהֶם שֹׁכֵב דָּכָר תַּחַת רַגְלֵי שְׂלֹא יִרְאֶה וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹת יָם כִּלְחֻטְאֹתָם, כלומר, לא יזכרו לענב עליהם כאלו השלכתם בעמק תים שלא יראו. **כ) תִּתֵּן אֲמַת לַיעֲקֹב וְגו',** כלומר, האמת לנו בדרך שהבטת ליעקב "פרצת ימה וקדחת וצפת ונגבה וגו'" (בראשית כח, יד), וזה יהיה תשלום גמול חסדו של אברהם, וכאשר נשבעת לאבותינו מימי קדם בעקדתו של יצחק "כי נשבעתי... וירש וירדך את שער אוֹרְכֵי וגו'" (בראשית כב, יד). ו"אשר נשבעת לאבותינו" כולל שלשת האבות אברהם יצחק ויעקב.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת נצבים-וילך

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

בי"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - י"ט אלול מפרק צ עד סוף פרק צו ופרקים נה-נז	יום רביעי - כ"ב אלול מפרק קו עד סוף פרק קז ופרקים סד-סו
יום שני - כ' אלול מפרק צז עד סוף פרק קג ופרקים נח-ס	יום חמישי - כ"ג אלול מפרק קח עד סוף פרק קיב ופרקים סז-סט
יום שלישי - כ"א אלול מפרק קד עד סוף פרק קה ופרקים סא-סג	יום שישי - כ"ד אלול מפרק קיג עד סוף פרק קיח ופרקים ע-עב
שבת קודש - כ"ה אלול פרק כ פרק קיט מתחילת הפרק עד סוף פסוק צו ופרקים עג-עה	

יום ראשון י"ט אלול

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קכב, והנה כללות הי"ס... עד עמ' קכג, מדרותיהם.

43 היא מדה ממצעת - שיש בה גם "חסד" וגם "גבורה", נקראת
44 "תפארת", כמו בגדי תפארת, על דרך משל, שהוא בגד
45 צבוע בגונים הרבה מערכים [בו בכתב-יד ליתא] בדרך
46 שהוא תפארת ונוי, מה שאין כן בגד הצבוע בגון אחד -
47 לא שיה' בו לשון
48 תפארת. - שכן,
49 "תפארת" היא רק
50 התכללות של כמה גוונים,
51 ומפני שבמדת ה"רחמים"
52 ישנה התכללות של חסד
53 וגבורה - היא נקראת
54 בשם "תפארת". ואחר
55 כך, - אחרי שישה
56 ההתעוררות להשפיע, אם
57 שהתעוררות היא מצד
58 מדת ה"חסד" או מצד
59 מדת ה"גבורה", או מצד
60 מדת ה"רחמים", כבוא
61 ההשפעה לידי מעשה,
62 דהיינו בשעת ההשפעה
63 ממש²⁶ - כלומר, לא
64 כשהוא לומד את הענין
65 לעצמו, אלא - בהכנה
66 להשפיע אותו ענין ממש
67 לאחר מכן, צריך
68 להתענין - ולהתבונן, איך
69 להשפיע, בדרך שיוכל

אגרת הקדש

והנה כללות הי"ס שבנשמת האדם נודע לכל [בדרך
כלל. ככ"י ליתא] שהמדות נחלקות בדרך כלל
ל'ו' מדות וכל פרטי המדות שבאדם באות מאחת
מ'ו' מדות אלו שהן שורש כל המדות וכללותן שהן
מדת החסד להשפיע בלי גבול ומדת הגבורה לצמצם
מלהשפיע כ"כ או שלא להשפיע [נ"א כל עיקר] כלל
ומדת הרחמים לרחם על מי ששייך לשון רחמנות
עליו והיא מדה ממוצעת בין גבורה לחסד שהיא
להשפיע לכל גם למי שלא שייך לשון רחמנות עליו
כלל מפני שאינו חסר כלום ואינו שרוי בצער כלל
ולפי שהיא מדה ממוצעת נקראת תפארת כמו בגדי
תפארת עד"מ שהוא בגד צבוע בגוונים הרבה מעורבי
[בו ככ"י ליתא] בדרך שהוא תפארת ונוי. משא"כ בגד
הצבוע בגוון אחד לא שייך בו לשון תפארת ואח"כ
כבוא ההשפעה לידי מעשה דהיינו בשעת ההשפעה
ממש צריך להתייען איך להשפיע בדרך שיוכל
המקבל לקבל ההשפעה כגון שרוצה להשפיע דבר
חכמה ללמדה לבנו אם יאמרנה לו כולה כמו שהיא
בשכלו לא יוכל הבן להבין ולקבל רק שצריך לסדר
לו בסדר וענין אחר דבר דבור על אופניו מעט מעט

1 והנה, כללות הי' ספירות שבנשמת האדם נודע לכל
2 [בדרך כלל. בכתב-יד ליתא], שהמדות נחלקות בדרך כלל
3 ל'ו' מדות, וכל פרטי המדות שבאדם - נטיותיו השונות של
4 האדם, אם הן נטיות חיוביות, שהוא נמשך אליהן, או נטיות
5 שליליות, שהוא עומד
6 בנפרד מהן, באות מאחת
7 מ'ו' מדות אלו, שהן -
8 שבע המדות, שרש כל
9 המדות וכללותן, -
10 שורש כל המדות והנטיות
11 באדם, הם שבע מדות
12 אלו, ובהן ישנם כל
13 הפרטים באופן כללי, לפני
14 שהם באים בפרטים של
15 נטיות פרטיות, שהן: -
16 שבע המדות הן: מדת
17 החסד להשפיע בלי
18 גבול, - כלומר, גם עצם
19 ההשפעה היא בלי
20 הגבלה, וגם אל מי
21 שמשפיעים הוא בלי
22 הגבלה, ההשפעה היא
23 לכל, ומדת הגבורה
24 לצמצם מלהשפיע בלי
25 כך, - כלומר,
26 שההשפעה, היא
27 בהגבלה, עד כמה

28 להשפיע, או שלא להשפיע [נסח אחר: כל עקר] כלל, -
29 כלומר, שלמקבלים מסויימים לא תהיה ההשפעה כלל, או כפי
30 שכתוב בחזאי הריבוע: "כל עיקר", לא להתחיל להשפיע להם
31 כלל, וכל זה בא מצד ה"גבורה" שהיא מדת הדין והצמצום,
32 ומדת הרחמים לרחם על מי ששייך לשון²⁴ רחמנות עליו,
33 - שלמרות שאין הוא ראוי שישפיעו לו, אך מצד הרחמנות
34 צריכים לרחם עליו ולהשפיע לו, והיא - מדת הרחמים, היא
35 מדה ממצעת בין גבורה לחסד, שהיא - מדת ה"חסד" היא
36 להשפיע לכל, גם למי שלא שייך לשון רחמנות עליו כלל,
37 מפני שאינו חסר כלום ואינו שרוי בצער כלל²⁵. - ובכל
38 זאת, מצד מדת ה"חסד", שהיא חסד והשפעה בלי הגבלה, יוצא
39 להשפיע גם לכוה. אך, מצד מדת ה"רחמים" שיש בה גם
40 התכללות של "גבורה", קיימת הגבלה שלא להשפיע לאחר
41 כזה, ולעומת זה מי שרחמנות עליו, הרי למרות שאין הוא ראוי,
42 נדרש מצד רחמנות להשפיע לו. ולפי שהיא - מדת ה"רחמים",

70 המקבל לקבל ההשפעה²⁷, בגון שרוצה להשפיע דבר
71 חכמה ללמדה לבנו, - שלא יש חשק גדול להשפיע לבן מה
72 שיותר, אם יאמרנה לו בלה כמו שהיא בשכלו - לא יוכל
73 הבן להבין ולקבל, - גם מפני שהשכל כפי שהוא אצל האב
74 (המשפיע) עדין מדי מכדי שהבן יוכל להבין ולקלטו - אלא
75 הוא מוכרח קודם להלביש את השכל בענין אחר לא כל כך
76 עדין (כמו במשל שלמטה מהנמשל), וגם מפני שכל העשירות
77 של השכל על כל פרטיו וסברא הנוטה לצד אחד וסברא הנוטה
78 לצד השני - הרי זה עשיר מדי מכדי שיוכל הבן (המקבל) לקבל
79 את השכל, אלא הוא מוכרח מקודם להפריד את השכל
80 לחלקים, לא לגלות לו את כל הפרטים, אלא פרטים מסויימים
81 של השכל, שיהיה קל לו לקבל, רק שצריך לסדר לו בסדר
82 וענין אחר, - משל, שהוא ענין שני, לא אותו ענין של השכל
83 והנמשל, דבר דבר על אפניו, - כלומר, שאין הוא מגלה לו
84 שתי הסברות שהן לחיוב ולשלילה, אלא באופן אחד - או את

24. הרבי שליט"א מעיר ב"הערות ותיקונים", שהמלה "לשון", "לשון רחמנות", מיותרת לכאורה. 25. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "חידוש לגבי המבואר בכ"מ - דחסד משפיע גם לזה שמדה"ר אומרת לא להשפיע (אף שחסר) או גם שאסור לרחם עליו". 26. הרבי שליט"א מעיר ב"הערות ותיקונים" ש"בד"ה כי ידעתיו סי"ג (אור התורה צח, ב) תיבות אלו אינן". 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:

בעומק השכל, נוסף על הצמצומים האמורים לעיל באורך
ורוחב השכל, כך שבכל ששת הקצוות של השכל, אורך, רוחב
ועומק — ישנה ה"פעולה" של הכליות היועצות של "נצח"
ו"הוד". וְגַם בְּכָלֵל, בְּחִינַת "נצח" הוא לְנַצֵּחַ וְלַעֲמֹד נֶגְדַּ כָּל
מוֹנֵעַ הַהִשְׁפָּעָה וְהַלְמוּד
מִכֹּחַ מִבֵּית וּמְחוּץ, —
גם דברים שהם פנימיים
ומונעים מלהשפיע לו
ומלמוד אתו, וגם דברים
שהם מניעות חיצוניות,
מִבֵּית - הֵינּוּ לְהַתְחֹק
נֶגְדַּ מִדַּת הַגְּבוּרָה
וְהַצְמָצוּם שְׂבָאב שְׂאִינִי
שֶׁהֵיא מְעוּרְרַת דִּינִים
בְּרָצוֹנוֹ עַל כֵּן, לֹא־מֵר
שֶׁאִינִי רָאוּי לְכָךְ עֲדִין —
להשפיע לו חכמה עמוקה
ושכל עמוק זה — אלא
עליו להתחזק כנגד זה —
ולהשפיע לו. זו משמעות
"נצח" לגבי המניעות
מבית, להשתלט על
המניעות הפנימיות
שבתוכו הוא. (בכתב־יד
נרשם: חסר). — בכתבי

אגרת הקדש

ובחינת עצה זו נקראת נצח והוד שהן כליות יועצות
וגם [נ"א והן] תרין ביעין המבשלים הזרע שהיא
הטפה הנמשכת מהמוח דהיינו דבר חכמה ושכל
הנמשך משכל האב שלא יומשך כמו שהוא שכל
דק מאד במוחו ושכלו רק ישתנה קצת מדקות שכלו
ויתהווה שכל שאינו דק כ"כ כדי שיוכל הבן לקבל
במוחו והבנתו והוא ממש עד"מ כטפה היוורת מהמוח
שהיא דקה מאד [מאד] ונעשית גסה וחומרית ממש
בכליות ותרין ביעין וגם נז"ה נקרא שחקים ורחיים
ששוחקים מן לצדיקים כמו הטוחן [חטים] ברחיים
עד"מ שמפרר החטים לחלקים דקים מאד כך צריך
האב להקטין השכל ודבר חכמה שרוצה להשפיע
לבנו ולחלקם לחלקים רבים ולומר לו מעט מעט
במועצות ודעת וגם בכלל בחינת נצח הוא לנצח
ולעמוד נגד כל מונע ההשפעה והלימוד מבנו מבית
ומחוץ. מבית היינו להתחזק נגד מדת הגבורה
והצמצום שבאב עצמו שהיא מעוררת דינים ברצונו
על בנו לומר שאינו ראוי לכך עדיין (בכ"י נרשם חסר)

1 הסברא הנוטה לזכות או הסברא הנוטה לחיוב, או להכשיר או
2 לפסול וכדומה, וכל זאת כדי שיוכל לקבל את השכל, מְעַט
3 מְעַט, — מן השכל הוא משפיע לו, ולא כל השכל. כלומר, גם
4 באורך השכל, בירידת ובהורדת השכל, מן ההכרח שיהיה
5 צמצום בהתאם לכוח
6 הקליטה של המקבל, וגם
7 ברוחב השכל, בפרטיו
8 הרבים של השכל, מן
9 ההכרח שיהיה צמצום,
10 כדי שהמקבל יוכל לקלוט
11 אותם, וּבְחִינַת עֵצָה זו —
12 המייעצת לו איך להשפיע
13 את השכל, נִקְרָאת
14 "נצח" ו"הוד", שְׁתֵּן
15 "כָּלִיּוֹת יוֹעֲצוֹת"; — כשם
16 שבגוף האדם יש לכליות
17 (גם) תפקיד של עצה
18 (מייעץ), כך גם בנפש,
19 מדות "נצח" ו"הוד" הן
20 הכליות המייעצות כיצד
21 להשפיע, וְגַם [נִפְחָ אַחֵר:
22 וְהֵן] — ברוחניות, "תֵּרִין
23 בְּיַעֲיִן", — שני הביעין
24 הַמְּבַשְּׁלִים הַזֶּה, — כמו
25 שבגשמיות, ביטול הזרע
26 הוא על ידי ה"תרין ביעין", כך ברוחניות, בדבר השפעה, זה על
27 ידי המדות "נצח" ו"הוד", שֶׁהֵיא הַטְּפָה הַנִּמְשָׁכַת מִהַמוֹחַ,
28 דֵּהֵינּוּ דְבַר חֲכָמָה וְשֶׁכָּל הַנִּמְשָׁךְ מִשְׁכָּל הָאָב, — המשפיע
29 שכל לבנו, שֶׁלֹא יִמְשָׁךְ כִּמוֹ שֶׁהוּא שְׁכָל דֵּק מְאֹד בְּמוֹחוֹ
30 וְשֶׁכָּלֵל, רק ישתנה קצת מדקות שכלו ויתהווה שכל שאינו
31 דק כל כך, כִּי שְׂיוּכָל הַבֵּן לִקְבֹּל בְּמוֹחוֹ וְהַבְנָתוֹ, וְהוּא
32 מִמֶּשֶׁ, עַל דֶּרֶךְ מִשְׁל, בְּטַפָּה — של זרע, הַיּוֹרֶדֶת מִהַמוֹחַ
33 שֶׁהֵיא דְקָה מְאֹד [מְאֹד], וְנַעֲשִׂית נִסָּה וְחִמְרִית מִמֶּשֶׁ
34 בְּכָלִיּוֹת וְתֵרִין בְּיַעֲיִן. — זוהי הירידה וההגשמה שנעשה בשכל
35 המשפיע, שיהיה לפי ערך שכל המקבל. וְגַם "נצח" ו"הוד"
36 נִקְרָאִים "שְׁחָקִים" ו"רַחֲיִים" שְׁשׁוֹחֲקִים מִן לְצַדִּיקִים, — השם
37 של רקיע "שחקים" הוא על שם ש"שוחקים מן לצדיקים"²⁸, וזה
38 ענין נוסף ב"נצח" ו"הוד" שהן מחלקות את השכל לחלקים
39 רבים. וב לשון רבנו הזקן: כִּמוֹ הַטּוֹחֵן [חֲטִימִם] בְּרַחֲיִים, עַל דֶּרֶךְ
40 מִשְׁל, שֶׁמִּפְרֵר הַחֲטִימִם לְחֻלְקִים דְּקִים מְאֹד - כִּי צָרִיךְ הָאָב
41 לְהַקְטִין הַשְּׁכָל וְדַבֵּר חֲכָמָה שְׂרוּצָה לְהַשְׁפִּיעַ לְבָנוֹ,
42 וְלִחְלָקֵם לְחֻלְקִים רַבִּים, וְלֹא־מֵר לוֹ מְעַט מְעַט - מן השכל,
43 בְּמוֹעֲצוֹת וְדַעַת. — מה לומר לו ומה לא לומר לו, ענין חלוקת
44 השכל וגילוי חלקים מסויימים בלבד מהשכל, הוא צמצום

"שזהו - מל' ויסוד כדלקמן".²⁸ הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כנ"ל סוף שהיחווה"א, מחגיגה יב, ב".²⁹ הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ככתוב בהקדמת הר"א שו"ב הגיהו אגה"ק שנדפסו בהשוואה לכת"י (לא דאדה"ז עצמו)".

43 ה"יסוד" בזיווג גשמי, רבוי הורע הוא מרב החשק והתענוג,
44 ועל ידי זה ממשיך הרבה מהמח, – משם באה טיפת הזרע,
45 ולכן המשיגו חכמי האמת לזיווג גשמי, – שכן, בהשפעת
46 השכל ישנם ענינים כמו שהם בהשפעה של משפיע למקבל

47 בזיווג גשמי, כמו

48 שיתבאר. – על כל

49 פנים, ענינה של בחינת

50 ה"יסוד" – הוא

51 ההתקשרות בחשק ותענוג

52 מהמשפיע אל המקבל³³.

53 והנה, מדות אלו –

54 שהוסברו כאן בענין

55 ההשפעה, הן בחינות

56 חיצוניות – המדות

57 החיצוניות, שבנפש,

58 ובתוכן מלכשות מדות

59 פנימיות, – מדות שהן

60 יותר נפשיות, והן הסיבות

61 למדות החיצוניות

62 המתבטאות בענין

63 ההשפעה, שהן – המדות

64 הפנימיות, הן בחינות

65 אהבה ויראה בו.

66 דהיינו, על דרך משל,

67 באב המשפיע לבנו

68 מחמת אהבתו, – הרי

69 פנימיות מדת החסד

70 וההשפעה היא האהבה,

71 ומדת ה"חסד" היא

72 חיצוניות בלבד לגבי האהבה, ומנוע השפעתו מפחדו

73 ויראתו, שלא יבא לידי מכשול חסדו. – הרי

74 שהפחד והיראה הם הפנימיות של מדת ה"גבורה", שענינה

75 שלא להשפיע או למעט בהשפעה, וכשם ששאר המדות הן

76 ענפים מאהבה ומיראה (כפי שאומר בפרק השלישי של החלק

77 הראשון של ספר ה"תניא") – הרי כפי שהדבר באהבה

78 וביראה, שהן הפנימיות של מדות "חסד" ו"גבורה", כך הדבר

79 גם בעניניהן, בשאר המדות, שישנן מדות שהן פנימיות לגבי

80 המדות שהן חיצוניות של הנפש. ומקור ושרש מדות אלו,

81 הפנימיות והחיצוניות, הוא מחכמה-בינה-דעת

82 שבנפשו, כי לפי שכל האדם – כך הן מדותיו, –

83 אם שכלו גדול – מדותיו הן בענינים גדולים, ואם שכלו

84 קטן – מדותיו הן בענינים קטנים, כנראה בחוש, שהקטן

1 ב"חסר". להלן יסביר רבנו הזקן בחינת ה"יסוד". ובחינת "יסוד"

2 היא, על דרך משל, ההתקשרות שמקשר האב שכלו

3 בשכל בנו בשעת למודו עמו באהבה ורצון, שרוצה

4 שיבין בנו; – שמצד הרצון ישנה ההתקשרות, ההתמסרות

5 וההתקשרות של שכל

6 האב (המשפיע) עם שכל

7 הבן (המקבל). ובלעדי

8 זה, – בלי ההתקשרות

9 של מדת ה"יסוד", גם אם

10 היה הן שומע דבורים

11 אלו עצמם מפי אביו

12 [שמדבר בעדו ולומד

13 לעצמו (בכתב-יד קודש

14 אדמו"ר בעל צמח צדק

15 נשמתו עדין, בדרוש "כי

16 ידעתיו" סעיף י"ג שהועתק

17 שם לשון זה), ליתא תיבות

18 אלו] – לא היה מביין כל

19 כך כמו עבשו, שאביו

20 מקשר שכלו אליו

21 ומדבר עמו פנים אל

22 פנים³⁰ באהבה וחשק,

23 שחושק מאד שיבין בנו,

24 – שזה לא רק רצון, מה

25 שהוא רוצה שהבן יבין,

26 אלא חשק ורצון, רצון

27 שכלול בו תענוג (שזה

28 ענין "יסוד", סוג כזה של

29 התקשרות). אחרי המלים

30 "שמדבר בעדו ולומד לעצמו", כתוב באותיות קטנות: בכתב-יד

31 קודש אדמו"ר בעל "צמח צדק" (בדרוש כי ידעתיו סעיף י"ג³¹

32 שהועתק שם לשון זה) ליתא – אין – תיבות אלו] – שכן, לא

33 זו בלבד שאינו דומה כשלומד אותו ענין לעצמו לכשלומד

34 אותו עם בנו באהבה, אלא גם כשהוא לומד ומשפיע לבנו בלי

35 התקשרות וכו' – אין זה באותו אופן כמו בשעה שהוא משפיע

36 לבנו בהתקשרות וכו', החשק וההתקשרות מוסיפים בהבנת

37 הבן. וכל מה שחשק והתענוג גדול³² – כך ההשפעה

38 והלמוד גדול, שהבן יוכל לקבל יותר, והאב משפיע יותר,

39 – עצם העובדה שהבן "קולט" במדה מרובה יותר וטוב יותר,

40 גורם שהאב ישפיע יותר, כי על ידי החשק והתענוג מתרבה

41 ומתגדל שכלו – של האב, בהרחבת הדעת להשפיע וללמד

42 לבנו (וכמו על-דרך-משל בגשמיים ממש, – בבחינת

אגרת הקדש

ובחי' יסוד היא עד"מ ההתקשרות שמקשר האב שכלו בשכל בנו בשעת למודו עמו באהבה ורצון שרוצה שיבין בנו ובלעדי זה גם אם היה הבן שומע דבורים אלו עצמם מפי אביו [שמדבר בעדו ולומד לעצמו. בכ"ק אדמו"ר בעל צ"צ נ"ע (בדרוש כי ידעתיו סעי' י"ג

שהועתק שם לשון זה) ליתא תיבות אלו] לא היה מביין כ"כ כמו עכשיו שאביו מקשר שכלו אליו ומדבר עמו פא"פ באהבה וחשק שחושק מאד שיבין בנו וכל מה שהחשק והתענוג גדול כך ההשפעה והלימוד גדול שהבן יוכל לקבל יותר והאב משפיע יותר כי ע"י החשק והתענוג מתרבה ומתגדל שכלו בהרחבת הדעת להשפיע וללמד לבנו (וכמו עד"מ בגשמיים ממש רבוי הורע הוא מרוב החשק והתענוג ועי"ז ממשיך הרבה מהמוח ולכן המשיגו חכמי האמת לזיווג גשמי כמו שית'). והנה מדות אלו הן בחי' חיצוניות שבנפש ובתוכן מלכשות מדות פנימיות שהן בחי' אהוי"ר כו' דהיינו עד"מ באב המשפיע לבנו מחמת אהבתו ומונע השפעתו מפחדו ויראתו שלא יבא לידי מכשול ח"ו. ומקור ושרש מדות אלו הפנימיות והחיצוניות הוא מחב"ד שבנפשו כי לפי שכל האדם כך הן מדותיו כנראה בחוש שהקטן

חיצוניות בלבד לגבי האהבה, ומנוע השפעתו מפחדו ויראתו, שלא יבא לידי מכשול חסדו. – הרי שהפחד והיראה הם הפנימיות של מדת ה"גבורה", שענינה שלא להשפיע או למעט בהשפעה, וכשם ששאר המדות הן ענפים מאהבה ומיראה (כפי שאומר בפרק השלישי של החלק הראשון של ספר ה"תניא") – הרי כפי שהדבר באהבה וביראה, שהן הפנימיות של מדות "חסד" ו"גבורה", כך הדבר גם בעניניהן, בשאר המדות, שישנן מדות שהן פנימיות לגבי המדות שהן חיצוניות של הנפש. ומקור ושרש מדות אלו, הפנימיות והחיצוניות, הוא מחכמה-בינה-דעת שבנפשו, כי לפי שכל האדם – כך הן מדותיו, – אם שכלו גדול – מדותיו הן בענינים גדולים, ואם שכלו קטן – מדותיו הן בענינים קטנים, כנראה בחוש, שהקטן

30. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אפ"ל: "פה אל פה" בלא אמצעי (ראב"ע - בהעלותך יב, ח), אבל פנים אל "פנים" בחי' נעלית יותר, והרי כאן מדבר במעלות דיסוד הכי נעלות - ועד "שחושק מאד". וגם - עפ"ז דוקא ה"ז הפכו דמדבר בעדו". 31. נרפס באוה"ת וירא שם (צח, ב). 32. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי צ"ל: גדל (במקום גדול)". 33. על מה שאין רבנו הזקן מבאר בחינת "מלכות" - מציין הרבי שליט"א: "כנראה הטעם: בכי' כל ו' המדות שע"ע מבאר: להשפיע (ההשפעה), לצמצם כו' בכוח ההשפעה לידי מעשה - שמזה מובן שישנה קודם שבאה לידי מעשה - בשלימותה במשפיע וזהו מלי' (אוועקלייג של המשפיע כי ההשפעה היא עדיין בהמשפיע, אבל בשלימותה בערך הגבלות המקבל)".

19 שלאחר שהוא תופס את השכל בכוח החכמה, נקודת
20 והברקת השכל, והוא מבין את השכל על כל פרטיו בכוח
21 הבינה – הוא מתעמק בדעתו ומתקשר עם המושכל – (הדבר
22 שהוא מבין) להרגישו ולחוש בו, לא רק להבינו אלא גם
23 להרגישו, וזה העיקר של
24 המדות, **בְּנִרְאָה בְּחוּשׁ**,
25 **כִּי לְפִי שְׁנֵי דְעוֹת** –
26 של בחינת "דעת", **בְּנִי**
27 **אָדָם זֶה מִזֶּה** – **כֶּךָ**
28 **הוּא שְׁנֵי מְדוּתֵיהֶם**. –
29 כפי מדת ה"בר דעת" של
30 האדם – כך הן מדותיו:
31 אם הוא בר־דעת גדול
32 יותר – מדותיו גדולות
33 ויציבות יותר; אם אין
34 הוא בר־דעת גדול – מדותיו קטנות ובלתי יציבות. שכן,
35 "דעת" היא הקיום והחיות של המדות, כפי שרבונו הזקן אומר
36 בפרק שלישי של החלק הראשון של ספר ה"תניא".

אגרת הקדש

שהחב"ד שלו הן בבחי' קטנות כך כל מדותיו הן
בדברים קטני הערך וגם בגדולים לפי שכלו יהולל
איש כי לפי רוב חכמתו כך הוא רוב אהבתו וחסדו
וכן שאר כל מדותיו פנימיות וחינוניות מקורן הוא
מחב"ד שבו והעיקר הוא הדעת שבו הנמשך מבחי'
החו"ב שבו כנראה בחוש כי לפי שינוי דעות בני
אדם זה מזה כך הוא שינוי מדותיהם.

1 שהחכמה־בינה־דעת – השכל שֶׁלֹּה הֵן בְּבִחִינַת קְטָנוֹת
2 – כֶּךָ כָּל מְדוּתָיו הֵן בְּדְבָרִים קְטָנֵי הָעֶרֶךְ. – וכשהוא
3 גדל, שאז שכלו מתגדל – מדותיו הן אז בענינים גדולים
4 יותר, וְגַם בְּגִדּוּלִים – במבוגרים עצמם, תלוי הדבר גם
5 בקטנות וגדלות שכל
6 המבוגר, "לְפִי שֶׁכָּל
7 יְהִלֵּל אִישׁ"³⁴, – "איש"
8 הוא תואר המדות, כפי
9 שכתוב³⁵: "כאיש
10 גבורתו"; הרי שבה
11 והילול המדות גם הם
12 בהתאם לשכל, כִּי לְפִי
13 רֹב חֲכָמָתוֹ – כֶּךָ הוּא
14 רֹב אֲהָבָתוֹ וְחֶסֶדוֹ. וְכֵן
15 שָׁאֵר כָּל מְדוּתָיו
16 פְּנִימִיּוֹת וְחִיצוֹנִיּוֹת, מְקוֹרָן הוּא מְחַכְמָה־בִּינָה־דַּעַת שָׁבוֹ.
17 וְהָעֶקֶר הוּא הַדַּעַת שָׁבוֹ, – העיקר בנוגע למדות, הוא
18 ה"דעת" באדם, הַנִּמְשָׁךְ מִבְּחִינַת הַחֲכָמָה וּבִינָה שָׁבוֹ, –

יום שני כ' אלול

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קבג, והנה כ"ו הוא... עד עמ' 246, באימה וביראה.

61 שהוא מדה חיצונית וגם האהבה שהיא פנימיות החסד – הם
62 שניהם להקדוש ברוך הוא לבדו, **כִּי מַחְמַת אֲהָבָה ה' וּמְרֹב**
63 **חֶפְצוֹ לְדַבְּקָה בּוֹ, הוּא חֶפֶץ** – ברצון פנימי לעשות חסד כְּדִי
64 **לְדַבֵּק בְּמְדוּתָיו**, – של הקדוש ברוך הוא, **כְּמֵאמַר רַ"ל עַל**
65 **פְּסוּק³⁶: "וּלְדַבְּקָה בּוֹ"** –
66 **"הַדְּבֵק בְּמְדוּתָיו"**. –
67 כיצד יכול אדם להתדבק
68 בהקדוש ברוך הוא – הרי
69 זה על ידי שהוא מתדבק
70 במדותיו, וכמו שהקב"ה
71 הוא רחום – כך הוא
72 רחום, וכמו שהקב"ה הוא
73 חפץ חסד – הרי זה המניע
74 הפנימי הטמון ברצונו
75 לעשות חסד – וזאת כדי
76 להתדבק בהקב"ה. וְכֵן
77 **בְּמִדַּת הַנְּבוּרָה**, –
78 חיצונית היראה – היא גם
79 כן רק בענינים של אלקות,
80 **לְהַפְרֵעַ מִן הָרָשָׁעִים וּלְעָנֵשׁם בְּעִנְשֵׁי הַתּוֹרָה**, – שזה ענין של
81 "גבורה", וְכֵן **לְהַתְנַבֵּר עַל יָצְרוֹ, וּלְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ** –
82 להיבדל, בְּמִתְרֵ לוֹ, וּלְעֲשׂוֹת גִּדְרָה וּסִיגָה לְתוֹרָה – כל זה הוא
83 **מִפְּנֵי פֶחַד ה' וִירָאתוֹ, פֶּן יָבֹא לִיְדֵי חֲטָא חֲסִידֵי שְׁלוֹם**. –
84 שבגלל כך הוא מקדש עצמו בהרבה "שערים" של היתר, שלא

אגרת הקדש

והנה כ"ו הוא
רק עד"מ לבד כי כ"ו הוא בנפש השכלית התחתונה
שבאדם הבאה מקליפת נוגה אך באמת לאמיתו
בנפש העליונה האלהית שהיא חלק אלוה ממעל כל
המדות פנימיות וחינוניות הן לה' לבדו כי מחמת
אהבת ה' ומרוב חפצו לדבקה בו הוא חפץ חסד כדי
לרבוך במדותיו כמארו"ל ע"פ ולדבקה בו הדבק
במדותיו וכן במדת הגבורה להפרע מן הרשעים
ולענשם בעונשי התורה וכן להתגבר על יצרו ולקדש
א"ע במותר לו ולעשות גדר וסייג לתורה מפני פחד
ה' ויראתו פן יבא לידי חטא ח"ו וכן לפאר את ה'
לְהַפְרֵעַ מִן הָרָשָׁעִים וּלְעָנֵשׁם בְּעִנְשֵׁי הַתּוֹרָה, – שזה ענין של
"גבורה", וְכֵן **לְהַתְנַבֵּר עַל יָצְרוֹ, וּלְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ** –
להיבדל, בְּמִתְרֵ לוֹ, וּלְעֲשׂוֹת גִּדְרָה וּסִיגָה לְתוֹרָה – כל זה הוא
מִפְּנֵי פֶחַד ה' וִירָאתוֹ, פֶּן יָבֹא לִיְדֵי חֲטָא חֲסִידֵי שְׁלוֹם. –
שבגלל כך הוא מקדש עצמו בהרבה "שערים" של היתר, שלא

37 וְהֵנָּה, כָּל זֶה – המוסבר לעיל בענין המדות, בהקשר לענין
38 ההשפעה, הוּא רֶק עַל־דֶּרֶךְ־מִשָּׁל לְבַד, – אין זה ענין
39 האמיתי של "ספירות" בנפש, כִּי כָּל זֶה הוּא בְּנַפְשׁ הַשְּׁכָלִית
40 הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁבְּאָדָם, הַבָּאָה מִקְלִיפַת נִגְהָ. – נפש זו היא
41 "תחתונה" שנמשכת
42 לענינים (ארציים)
43 תחתונים, ואף ענין השכל
44 שבנפש זו הוא בענינים
45 תחתונים, בענינים של
46 "יש" ו"מציאות", להבין
47 את מציאותם וכדומה.
48 שכן, כיוון שזו נפש של
49 קליפה, הרי למרות שזו
50 קליפת "נוגה" שיש בה גם
51 טוב, בכל זאת היא קשורה
52 ב"יש" ו"מציאות"³⁶
53 ובענינים תחתונים, אֵךְ
54 **בְּאִמַּת לְאִמָּתוֹ**, –
55 לאמיתת ענין הספירות
56 בנפש האדם, שזה – בְּנַפְשׁ הָעֲלִיּוֹנָה הָאֱלֹהִית, שֶׁהִיא "חֵלֶק
57 אֱלֹהִים מִמַּעַל", – כמוסבר בפרק שני של החלק הראשון של
58 ספר ה"תניא" הענין של "חלק אלקה ממעל", שנפש זו היא נפש
59 עליונה השקועה בענינים נעלים, בענינים של אלקות, כָּל
60 הַמְדוּת, פְּנִימִיּוֹת וְחִיצוֹנִיּוֹת, הֵן לֹא לְבַדוֹ. – גם ה"חסד"

45 המהווה והבורא, אֶת־עַל־פִּי־בֶן, מוֹדִים אֲנַחְנוּ בְּהוֹדָאָה
46 אֲמִתִּית - הנחה אמיתית בנפש, המרגישה את האמת, שֶׁבֶן
47 הוּא פֶּאֶמֶת לְאֲמִתּוֹ. - שהאמת האמיתית היא כמו "דעת
48 עליון", שהכל הוא "כלא ממש" ובטל במציאות לגבי הקב"ה,

49 שלא כפי שהוא ב"דעת

50 תחתון" שקיים "יש" אלא

51 שה"יש" בטל לאלקות³⁹,

52 זה בא מצד מדת ה"הוד",

53 ההודאה והביטול לאמת

54 למרות שלא מבינים

55 אותה. וּבְכֵלֵל זֶה - של

56 מדת ה"הוד", גַּם בֵּן,

57 להודות לה' על כָּל

58 הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר גִּמְלָנוּ,

59 וְלֹא לְהִיּוֹת בְּפִי טוֹבָה

60 חֲסִידָיו. - שאינו

61 מכיר בטוב שעשו לו,

62 אלא שיתן תודה להקב"ה

63 על כל הטובה שהקב"ה

64 עשה אתנו, זה "הוד",

65 מלשון הודאה - להודות,

66 וּבְכֵלֵל זֶה, - של מדת

67 ה"הוד", להודות על כָּל

68 שְׂבָחֵי וּמְדוּתָיו

69 וּפְעֻלָּתָיו בְּאֲצִילוֹת

70 וּבְרִיאוֹת עֲלִיּוֹנִים

71 וְתַחְתּוֹנִים, שֶׁהֵם

72 מְשַׁבְּחִים עַד אֵין תְּכֵלֶת [נִפְחָ אַחֵר: חֲקָר], וְנִאֲמִים וְרִאֲוִים
73 אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה, וְהוּא מְלִשׁוֹן "הוֹד וְהִדָּר". וְכֵן
74 בְּמִדַּת - יסוד, הנקראת "צדיק יסוד עולם"⁴⁰, - שגם היא,

75 כפי שהיא בנפש האלקית, היא באלקות, כפי ועל דרך שדובר
76 לעיל, במשל, בענין ההשפעה, ש"יסוד" הוא ענין ההתקשרות

77 בחשק ותענוג להשפיע לבנו (המקבל), כך יאמר רבנו הזקן
78 להלן בענין "יסוד", התקשרות בחשק ובתענוג באלקות, לְהִיּוֹת

79 נַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּה' חַיֵּי הַחַיִּים, - המחיה את החיים עצמם,
80 וְלִדְבָקָה בּוֹ - בהקדוש ברוך הוא, בְּדִבְקָה וְחֲשִׁיקָה, בְּחֶשֶׁק

81 וְתַעֲנוּג נִפְלָא. - שזה מצד מדת ה"יסוד", ההתקשרות
82 באלקות בחשק ותענוג נפלא, וּבְמִדַּת מַלְכוּת, - של הנפש

83 האלקית שהיא באלקות, לְקַבֵּל עָלֶיהָ עַל מַלְכוּתָהּ וְעִבּוּדָהּ
84 כְּעִבּוּדָהּ כָּל עֶבֶד לְאֲדוֹנָהּ בְּאִימָה וּבְיִרְאָה. - כך יעבוד את

85 הקדוש ברוך הוא באימה וביראה מצד ה"קבלת-עול" שקיבל
86 על עצמו עול מלכות שמים. רבנו הזקן הסביר כאן כל שבעת

87 המדות, מ"חסד" עד "מלכות", כפי שהן כולן באלקות - בנפשו
88 האלקית של יהודי.

1 יבוא לידי שער אחד אל איסור³⁷, ומצד זה הוא עושה לעצמו
2 גדרים וסייגים לענינים של תורה - כדי שלא יעבור חסידיו
3 על אף חטא. הרי, שה"יראה", שהיא המדה הפנימית, היא
4 להקב"ה, וה"גבורה", המדה החיצונית, היא גם כן בענינים של

5 הקב"ה - ענינים של

6 תורה ומצוות. וְכֵן -

7 במדת ה"תפארת", לְפָאֵר

8 אֶת ה' וְתוֹדָתוֹ בְּכָל

9 מִיְּנֵי פֶאֶר, - כמו ספר

10 תורה הדור, תפילין יפות,

11 וכדומה, שזו מדת

12 ה"תפארת", מלשון יופי,

13 וְלִדְבָקָה בְּשִׁבְחֵי -

14 במתן שבח להקב"ה, בְּכָל

15 פְּחִינּוֹת נַפְשׁוֹ, - שזה

16 "תפארת", מלשון "לפאר"

17 ולשבח, דְּחִינּוֹ

18 בְּהִתְבּוֹנְנוֹת שְׂכָלוֹ

19 וּמְחֻשְׁבֹת - שמה שהוא

20 מפאר ומשבח את

21 הקב"ה, יהיה מתוך

22 התבוננות עמוקה של

23 שכלו ושל מחשבתו

24 בגדלות הקב"ה, גַּם

25 בְּדַבְּרוֹ. - שאמירתו

26 שבחיו של הקב"ה

27 בדיבור, לא תהיה דיבור

28 בפה בלבד, אלא גם מתוך התבוננות עמוקה של שכל ושל

29 מחשבה. כך שישנן כאן כל בחינות נפשו, שכל ומדות - מדת

30 ה"תפארת" - ומחשבה ודיבור, שדיבור הוא הרי "מעשה
31 וזוטא"³⁸ - הרי זה גם כן בחינת מעשה; או שהכוונה היא לכל

32 בחינות הנפש השייכות בענין השבחים, והן, שכל ומחשבה

33 ודיבור. וְכֵן - במדת ה"נצח", לְעִמּוּד בְּנִצְחוֹן נֶגֶד כָּל מוֹנֵעַ
34 מְעִבְדָהּ ה' וּמְלִדְבָקָה בּוֹ, וְנֶגֶד כָּל מוֹנֵעַ מְלָכוּתָהּ בְּבוֹד

35 ה' מִלֵּא - ובהתגלות, אֶת כָּל הָאָרֶץ, כְּמַלְחָמוֹת ה' אֲשֶׁר
36 נִלְחָם דָּוִד הַמֶּלֶךְ עֲלִיּוֹת־הַשָּׁלוֹם. - שענין המלחמות

37 והנצחונות בא מצד מדת ה"נצח" של הנפש האלקית, וְכֵן -

38 במדת ה"הוד", לְהַשְׁתַּחֲוֹת וְלַהֲדוֹת לָהּ, - בבחינה של

39 הודאה ושל ביטול, שהוא מודה למרות שאין הוא מבין, אֲשֶׁר
40 מְחִיָּה וּמְחִיָּה אֶת הַכֹּל, וְהַכֹּל בְּטָל בְּמַצִּיאוֹת אֲצִלוֹ, וְכֵלֵא

41 קְמִיָּה - הכל לגבי הקדוש ברוך הוא, כְּלֵא חֲשִׁיב, - נחשב
42 לכלום, וְכֵאֵין וְאִפְסָם מִמֶּשֶׁ. וְאִף שֶׁאֵין אָנוּ מְשִׁינִים אִיף

43 הוּא הַכֹּל אִפְסָם מִמֶּשֶׁ קְמִיָּה - לגבינו. שכן, הקב"ה הרי ברא
44 הכל, והרי זו בריאה "יש" מ"אין" - גם מצד הכוח האלקי

37. ר"ח שער הקדושה פט"ו. ובכ"מ. 38. סנהדרין סה, א. 39. ראה לקו"ת ואתחנן ד, א ואילך. 40. משלי י, כה.

יום שלישי כ"א אלול

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 246, ומקור ושורש כל... עד עמ' קכד, במקומו:

- 1 להלן יסביר רבנו הזקן את הכוחות והספירות של חכמה-בינה
 - 2 דעת – בנפש האלקית. ומקור וְשָׁרֵשׁ כָּל הַמַּדּוֹת הֵן
 - 3 מַחְכְּמָה-בִּינָה-דַּעַת, דְּהִינוּ: הַחֲכָמָה הִיא מְקוֹר הַשִּׁבְלִי
 - 4 הַמְּשִׁיג אֶת ה' וְחֲכָמָתוֹ וְגִדְלָתוֹ וּמַדּוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁמִּנְהִיג
 - 5 וּמַחֲיָה בָּהֶן כָּל
 - 6 הָעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים
 - 7 וְתַחְתּוֹנִים, – הרי המקור 1
 - 8 של השכל המבין כל זאת 2
 - 9 – הוא ספירת ה"חכמה" 3
 - 10 שבנפשו האלקית של 4
 - 11 יהודי, וּבִינָה הִיא – כוח 5
 - 12 תַּחְתּוֹנּוֹת בְּהַשְׁגָּה זו – 6
 - 13 של גדולת ה' ושל מדותיו, 7
 - 14 בְּאֹרֶךְ וְרֹחֵב וְעָמְקָא 8
 - 15 בִּינָתוֹ, – כפי שהוסבר 9
 - 16 בלמדנו הפרק השלישי 10
 - 17 של החלק הראשון של 11
 - 18 ספר ה"תניא", שבשכל 12
 - 19 ישנן ששה קצוות של 13
 - 20 אורך, רוחב ועומק; 14
 - 21 "אורך" – ירידת השכל 15
 - 22 במשלים וכדומה, שיהיה 16
 - 23 מובן גם למי שאינו משיג 17
 - 24 את השכל העמוק כפי 18
 - 25 שהוא לפני הירידה; 19
 - 26 "רוחב" – רחבות השכל 20
 - 27 בפרטים והסתעפויות 21
 - 28 רבות של השכל; "ועומק" 22
 - 29 – העמקות מה שיש 23
 - 30 בשכל, עומק לפני 24
 - 31 מעומק, לְהִבִּין דְּבָר
 - 32 מִתּוֹךְ דְּבָרָא⁴¹, וְלַהּוֹלִיד מִהַשְׁגָּה זו תולדותיה, שֶׁהֵן מַדּוֹת
 - 33 אֲהֶבָה וִירָאָה – שהן תולדות ההשגה, שעל ידי הבנתו גדלות
 - 34 הקדוש ברוך הוא, נולדת בו אהבה להקב"ה או יראה
 - 35 מהקב"ה, וּשְׂאֵרֵי מַדּוֹת הַנּוֹלָדוֹת בְּנַפְשׁ הָאֱלֹהִית,
 - 36 הַמְּשַׁבְּלִית וּמַתְּבַנְנֶת בְּגִדְלָת ה'. כִּי "לְגִדְלָתוֹ אֵין חֶקֶר",
 - 37 וַיֵּשׁ בְּחִינַת גִּדְלָת ה', שֶׁעַל יְדֵי תַּחְתּוֹנּוֹת הַנַּפְשׁ הָאֱלֹהִית
 - 38 בָּהּ – תַּפֵּל עָלֶיהָ אֵימָתָהּ וּפְחַד שֶׁהִיא יִרְאָה תַּתָּא, –
 - 39 יראה תחתונה, שֶׁהִיא בְּחִינַת מַלְכוּת, וַיֵּשׁ בְּחִינַת גִּדְלָת ה'
 - 40 שֶׁמִּמֶּנָּה בָּאָה יִרְאָה עֲלָאָה, – יראה עליונה, יִרְאָה בִּשְׁת,
 - 41 – שהוא כוח מגדולת הקב"ה, וַיֵּשׁ בְּחִינָה – בגדולת ה',
 - 42 שֶׁמִּמֶּנָּה בָּאָה – בחינת ומדריגת אהבה, הנקראת אֲהֶבָה
 - 43 רְבָה, וַיֵּשׁ בְּחִינָה – בגדולת ה', שֶׁמִּמֶּנָּה בָּאָה אֲהֶבָה וּזְמָא.
- ובגילוי אין לו אותה מדה. מי מביא שהאהבה או היראה תהיה בפועל – הרי זה כוח ה"דעת". שכן, על ידי ההתקשרות אל השכל באופן שאין הוא מסיח דעתו ממנו אף לא לרגע אחד – המדות הנולדות מן השכל הן בהתגלות ו"בפועל", וְלִבֵּן נִקְרָא הַזּוּיג בְּלִשׁוֹן "דַּעַת"⁴², מִפְּנֵי שֶׁהוּא לִשׁוֹן הַתְּקַשְּׁרוֹת. – ומהתקשרות כזו, ישנה תולדה, ובענין ההתקשרות של שכל ישנה תולדה של מדות, וְזֶהוּ בְּחִינַת דַּעַת תַּחְתּוֹן – המדריגה התחתונה בבחינת "דעת", [אֶסַח אַחֵר: הַדַּעַת הַתַּחְתּוֹן], הַמַּתְּפַשֵּׁט בְּמַדּוֹת וּמִתְלַבֵּשׁ בָּהֶן לְהַחֲיוֹת וּלְקַיֵּם. וַיֵּשׁ בְּחִינַת דַּעַת הַעֲלִיּוֹן, – המדריגה העליונה בבחינת "דעת" שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּקַשְּׁרוֹת וְחִבּוּר מְקוֹר הַשִּׁבְלִי הַמְּשִׁיג עִמָּךְ הַמְּשִׁיג, שֶׁהוּא בְּנִקְדָּה וּבְכִבְרָק

41. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ב' פ' (אה"ת בראשית ע' 2048 ואל"ף)". 42. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה ח"ג ספ"ג".

18 החכמה יבוא לנהר הבינה. ואילו "דעת תחתון" מקשר את
19 המוחין למדות, שמשכל ומהשגה יבוא ענין המדות, והוא
20 מעניק למדות חיות וקיום. על כל פנים מוסבר כאן איך כל
21 עשרת הכוחות והספירות בנפש האלקית הם בעיני אלקות,
22 ועל ידם הרי "מבשרי
23 אחזה אלקה", יכולים
24 להבין בספירות
25 העליונות.
26 הערת כ"ק אדמו"ר
27 שליט"א לאגרת הקודש
28 סוף סימן ט"ז
29 לכאורה כמה ענינים
30 (ושמות) בחו"ב וכאן מדייק הנ"ל (דרך, רח"ה נ). ויל"פ דאכן עקרו
31 בי' בנוגע למדות (וכנ"ל דבי' המוחין מתחיל; ומקור ושורש כל
32 המדות בו) ולכן גם בנוגע לבי' ד"ע כן הוא. ועפ"מ שנת' דדעת
33 הוא זוג ב' היסודות דחו"ב כו' ודרך ורח"ה נ"ה הם יסודות דחו"ב
34 (ראה מאו"א בערך דעת, דרך, רח"ה נ וש"נ).

אגרת הקדש

שהוא כנקודה וכברק המבריק על שכלו שיתפשט
למטה ויבא עומק המושג לידי הבנה בהרחבת הביאור
באורך ורוחב שהיא בחינת בינה הנק' רחובות הנהר
כמו שיתבאר במקומו:

1 המבריק על שכלו, - יקשר כל זאת שיתפשט למטה,
2 ויבא עומק המושג לידי הבנה, בהרחבת הביאור באורך
3 ורוחב, שהיא בחינת בינה, הנקראת "רחובות הנהר",
4 כמו שיתבאר במקומו⁴³: - כלומר, זו בחינת ה"דעת"
5 המחברת "חכמה"
6 ל"בינה", ש"חכמה" שהיא
7 נקודה, וכברק המתגלה
8 ונעלם מיד, מחברת
9 בחינת ה"דעת" שתבוא
10 בהשגה של "בינה" ולא
11 בצורה של נקודה, אלא
12 בהתפשטות ובהרבה
13 פרטים בהשגה, ומשלים והסברים המורידים את השכל למטה
14 יותר - הרי זה הכוח והבחינה של "דעת" המחברת ומקשרת
15 נקודת ה"חכמה" ל"בינה", "חכמה" משולה למעין שהמים
16 נובעים ממנו טיפין טיפין, ו"בינה" משולה לנהר שהמים
17 שופעים בו בהתפשטות ובהתרחבות - והכוונה היא שממעין

יום רביעי כ"ב אלול

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קכד, טז אהובי אחי... עד עמ' 248, דף פ'.

57 ורעיי, שהאגרת נכתבה מתוך האהבה בשני האופנים. הנה
58 לא נעלם ממני צוק העתים, - הללו, אשר נתדלדלה
59 הפרנסה, וכפרט הידועים לי ממהניכם - מקהלתכם, אשר
60 מטה ידם - ומצב פרנסתם ירד מטה, כלי שום משען
61 ומשענה⁵, - כלומר, שלא
62 הבעל ולא האשה
63 מרוויחים לפרנסה, וממש
64 לזוים ואוכלים⁶, -
65 נאלצים ללוות כספים כדי
66 לקנות צרכי אוכל, ה'
67 ירחם עליהם וירחיב
68 להם בצר בקרוב, - הרי
69 מצב זה - כותב רבנו הזקן
70 - ידוע לי, ועם כל זה -
71 מבלי הבט על המצב
72 האיום, לא טוב הם
73 עושים לנפשם, לפי
74 הנשמע, אשר קפצו ידם הפתוחה מעולם עד היום הזה,
75 לתן - לתת, ביד מלאה ועין יפה⁷ לכל הצמרכות
76 ההכרחיות לדי מחסורי האביונים נקיים⁸, אשר עיניהם
77 נשואות אלינו, - שנבוא לעזרתם, הכוונה לעניי ארץ ישראל
78 שאין להם שום מקור לפרנסה רק מה שעוזרים להם מה"כולל⁹,

35 לאנשי קהלת וכו', כנזכר לעיל, רבות מאגרות הקודש שלו, כתב
36 רבנו הזקן, בקשר לענין הצדקה בכלל, וצדקת ארץ ישראל (בשביל אלה
37 שעוסקים בתורה ובעבודה בארץ ישראל) בפרט, חלק מאגרות הקודש
38 הופנו לקהלות מסוימות בהודמנויות מסוימות. אגרת הקודש סימן טז,
39 נכתבה לקהלה מסוימת, כפי
40 שצוין בראשית האגרת:
41 "לאנשי ק' וכו'", וכפי הנראה
42 מתוכן האגרת, היה מצב
43 הפרנסה באותה קהלה ירוד
44 מאד, ונתקבלו ידיעות אצל
45 רבנו הזקן, שה"מעמד" של
46 אותה קהלה עבר "כולל
47 חב"ד" (צדקת ארץ ישראל)
48 קטן בגלל כך. לכן כותב להם
49 רבנו הזקן, שידוע לו מצב
50 פרנסתם, שנתדלדל מאד
51 בזמנים האחרונים, ובכל זאת
52 נוגע הדבר בנפשם, שמבלי הבט על מצבם, יחזיקו את ה"מעמד" לצדקת
53 ארץ ישראל, ומציין טעמים על כך גם על פי דין וגם לפנים משורת הדין.
54 טז. אהובי, אחי ורעי אשר - קרובים ויקרים לי כנפש! -
55 ישנה מעלה בקרבנו של אח וישנה מעלה בקרבנו
56 ומסירותו של ידיד וחבר¹⁰; רבנו הזקן מציין שני הביטויים "אחי"

43. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע כוונתו "במקומו" - ואולי הכוונה להמקומות בח"א (ראה מפתחות) וכן בלקו"ת וכו'".
הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד חילוק אחותי רעיתי - לקו"ת ר"פ בהר. ובכ"מ".
2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היינו שאין מרויחים עתה".
3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היינו (1) שאין להם מלפנים ג"כ, (2) שגם לאכילה אין (חיי נפש)".
4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזה מוסיף בכמות הנתינה (תרומות פ"ד מ"ג)".
5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תואר בלתי רגיל לאביון. ואפ"ל דתתי משמע גם מלי' נקי מנכסיו".

- 1 ואם אנו לא נרחם עליהם, חסדו שלום - מי ירחם עליהם?
2 "וחי אחיך עמך" בתיב! - כלומר, גם בצרכי החיים
3 המוכרחים ביותר, יתחלקו עם יהודי שני, ולא אמרו - חכמינו
4 ז"ל: "חיך קודמין", אלא בשביל אחד קתון של מים
5 וכו', - מה שחכמינו ז"ל
6 אומרים שחיי של אדם
7 באים לפני חייו של
8 הזולת, ו"חיך אחיך עמך"
9 הכוונה, שאתה בעצמך
10 (חיך אתה) בא תחילה,
11 הם אמרו זאת רק כשיש
12 ביד אחד כד מים
13 המספיקים להחזקת חייו
14 של אדם אחד בלבד, עד
15 שיגיעו למקום ישוב שיש
16 שם מים, ואם יתחלק
17 במים אלה עם יהודי שני, שניהם לא ישארו בחיים, שאז
18 אומרים "חיך קודמין לחיך חבירך", שהוא - כד המים, דבר
19 השווה לשניהם בשווה - לגבי שניהם מדובר על צורך נפש
20 שווה, לשתות להשיב נפשם בצמא, אבל אם העני צריך
21 לחם לפי הטף ועצים וכסות בקרה ובהאיגונא - צרכי
22 חיים דומים, כל דברים אלו קודמין לכל מלבושי כבוד -
23 מלבושים שלא זקוקים להם בגלל קור וכדומה, אלא הם
- מלבושי כבוד, וזכר משפחה בשר ודגים וכל מטעמים של
האדם וכל בני ביתו, ולא שיך - לומר בזה "חיך
קודמין", מאחר שאינן חיי נפש ממש כמו של העני שזה
בשוה ממש, כדאיתא בנדרים דף פ. -
"מעין של בני העיר -
חייהן וחי אחריהם - חייהן
קודמין לחי אחריהם;
(שתיית) בהמתם [ובהמת
אחרים - בהמתם] קודמת
לבהמת אחרים; כביסתן
וכביסת אחרים - כביסתן
קודמת לכביסת אחרים"
ואילו אם מדובר במים
ל"חיך אחריהם וכביסתן -
חיך אחריהם קודמין
לכביסתן" - מפני שאצל
האחרים זה יותר ענין של חיים. הרי, שאם הצרכים אינם שווה
בשוה ממש, גם אם מדובר בדבר נחוץ מאד, בכל זאת לא
אומרים "חיך קודמין לחיך חבירך", בשעה שלגבי אותם עניים
מדובר אודות לחם לפי הטף, עצים ומלבושים להגן מפני הקור,
הרי זה קודם וחשוב יותר אפילו מצרכים חשובים למשפחה
העצמית, למרות שלפי הבנתם הם - אלה הם דברים מאד
חשובים להם.

יום חמישי כ"ג אלול

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 248, והנה זהו עפ"י... עד עמ' קבה, ונפש:

- 47 והנה, זהו על פי שורת הדין גמור, - צרכי חיים של הזולת
48 קודמים לצרכי הסתממים הוא, ומה גם לצרכי הלוקטוס שלו,
49 אבל באמת גם אם הוא ענין דלא שיך כל כך הוא מטעם
50 - טעם זה, שחיי ממש של הזולת קודמים לצרכי הסתממים
51 הוא, הרי גם במצב כזה
52 כשלא מדובר אצלו בבשר
53 ודגים וכל מטעמים, אלא
54 כדי שיתן צדקה עליו לתת
55 חלק מלחמו, או כשאצל
56 המקבל, העני, לא מדובר
57 על ענין של לחם ממש
58 לילדיו הקטנים או צרכי
59 חיים אחרים, אלא סתם
60 דברים נצרכים, ראוי לכל
61 אדם שלא לדקדק
62 להעמיד על הדין, - לנהוג אך ורק כפי שהדין מחייב, רק
63 לדקדק חיי וליבנם לפני ולפנים משורת הדין, - גם אם על
64 פי דין לא מוטל עליו, באותו מקרה, להתחלק עם הזולת -
- יעשה זאת מצד לפני משורת הדין, ולראו לעצמו ממאמר
ר"ל⁶, - גם כשעל פי דין "שלך קודם לשל כל אדם", אבל
אומרת הגמרא, שכל המדקדק בזה - וכפי שרשי מפרש,
שאין הוא נכנס "לפנים משורת הדין" אלא נוהג כפי שהדין
מחייב בלבד, סוף פא
לידי כך, - שיצטרך
להזדקק לצדקה, חס'
ושלום. - כלומר,
המדקדק בזה לעשות רק
כמו שהוא על פי דין -
סופו שבא לידי כך חס'
ושלום, שיצטרך הוא
עצמו להזדקק לקבלת
צדקה ח"ו, ונס¹⁰, פי
כלנו צריכים לרחמי
שמים בכל עת, - רחמים מן השמים הנמשכים על ידי
באתערותא דלתתא - בהתעוררות העבודה למטה דוקא
בכל עת ובכל שעה, לעזור רחמינו על הצריכים לרחמים,

אגרת הקדש

והנה זהו עפ"י

שורת הדין גמור. אבל באמת גם אם הוא ענין דלא
שיך כ"כ ה"ט ראוי לכל אדם שלא לדקדק להעמיד
על הדין רק לדחוק חיי וליבנם לפני ולפנים משורת
הדין ולדאוג לעצמו ממארו"ל שכל המדקדק בכך סוף
בא לידי כך ח"ו וגם כי כולנו צריכים לרחמי שמים
בכל עת באתערותא דלתתא דוקא בכל עת ובכל
שעה לעזור רחמינו על הצריכים לרחמים וכל המאמץ

6. בהר כה, לו. 7. ב"מ סב, א. 8. ב"מ לג, א. בגמ' שם: "כל המקיים (ופרש"י מדקדק) בעצמו כך סוף בא לידי כך ח"ו". (לעין בד"ס). 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דאגה: (1 מהעתיד, 2) בנוגע לממון (מזוני)". 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בנוגע: (1 להווה, 2) גם לבני וחי".

הַצִּדְקָה אֵינָהּ רַק הַלְוָאָה לְהַקְדִּישׁ בְּרוּךְ-הוּא²⁸, בְּרַבְתִּיב: 28
 – כִּמוּ שִׁכְתוּב²⁹: "מְלוּחַ ה' חוֹנֵן דָּל, וְגִמְלוֹ יִשְׁלֵם לוֹ"
 29 בְּכַפְּלִים – לֹא רַק בְּעוֹלָם הַבָּא, אֲלֵא גַם בְּעוֹלָם הַזֶּה, דִּשְׁכַּר
 30 כָּל הַמִּצְוֹת לִיכָא – אֵינוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, לְבַד מְצַדֶּקָה³¹, –
 31 שֶׁאֵת שִׁכְרָה מְשַׁלְמִים
 32 בְּעוֹלָם הַזֶּה, לְפִי שֶׁהוּא
 33 טוֹב לְפָרִיזוֹת³⁴, בְּדִאִיתָא
 34 – כִּפִּי שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵאִים בּ –
 35 מִסִּכְתַּת קְדוּשֵׁין סוֹף פֶּרֶק
 36 קָמָא³⁰, וְגַם יֵשׁ לְחוּשׁ
 37 לְעֵנֶשׁ²¹, חֲסִידֵי שְׁלֹמֹה,
 38 כִּשְׁחַבְרֵיו נִמְנִים לְדַבֵּר
 39 מִצְוָה וְהוּא לֹא נִמְנָה
 40 עִמָּהֶם²², – כִּשְׁאֲחֵרִים
 41 מְבַנִּי הַקְהִילָה נוֹתֵנִים
 42 הַ"מַּעֲמָדוֹת" שֶׁלָּהֶם
 43 לְ"כּוֹלֵל" וְהוּא אֵינוֹ נוֹתֵן –
 44 הָרִי זֶה שֶׁהֵם מַצְטַרְפִּים
 45 יַחַד וְנִמְנִים לְדַבֵּר מִצְוָה
 46 וְאֵילוֹ הוּא אֵינוֹ מַצְטַרֵּף
 47 אֲתָם, בְּנוֹדֵעַ מִמָּאֲמָר
 48 רַן²³. – עַל כֵּךְ אֵת הַפְּסוּק²⁴ "חֲסִירוֹן לֹא יוֹכֵל לְהַמְנוֹת".
 49 וְלִשְׁמוּעִים יִנָּעַם, וְתִבְנֹא עֲלֵיהֶם בְּרַבְתִּיב טוֹב, בְּכָל מְלִי
 50 דְּמִיטֵב, הַמִּיכָּה ה' לְמוֹכִיכִים וְיִשְׁרִים²⁵, בְּנִפְשָׁם וְנִפְשׁ –
 51 כִּרְצוֹנָם וְכִרְצוֹן הַדּוֹרֶשׁ שְׁלֹמֹה מְכַל לֵב וְנִפְשׁ – כּוֹוֹנֵת רַבְנוּ
 52 הַזֶּקֶן, שֶׁהֵטוֹב שִׁיעֶשֶׂה אֲתָם הַשִּׁית יְהִי זֶה כִּפִּי רְצוֹנָם הֵם וְכִפִּי
 53 רְצוֹנָם שֶׁל רַבְנוּ הַזֶּקֶן.
 54

1 וְכָל הַמֵּאֲמִין לִכְבוֹ וְכוּבֵשׁ רַחֲמֵיו, יְהִיָּה מֵאִיזָה טַעַם שִׁיחִיָּה
 2 – גּוֹרֵם בְּךָ לְמַעֲלָה, לִכְבוֹשׁ וְכו' – אֵת הַרְחָמִים שֶׁלֹּמַעֲלָה, חֵם
 3 וְשְׁלֹמֹה. – כָּל זֶה הוּא הָרִי עֵנִין הַנוֹגַע לַעֲתִיד (וּבַהוּוּה, וּפּוֹעֵל
 4 שִׁיתָן עַד שִׁיחִי בְּשׁוּה עֵמָךְ – הוֹסַפְתָּ כ"ק אֲדַמּוּר שְׁלִיט"א); אַךְ,
 5 יֵשׁ בּוֹזֵה עֵנִין הַנוֹגַע גַּם
 6 לְעֵבֶר (הוֹסַפְתָּ כ"ק
 7 אֲדַמּוּר שְׁלִיט"א: וּפּוֹעֵל 1
 8 שִׁיתָן יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר יְהִי 2
 9 לְעַצְמוֹ – כִּיּוֹן שִׁזְהוּ) לִשְׁם 3
 10 כִּפְרַת עוֹנוֹת וּתִיקוֹן 4
 11 עוֹנוֹת שֶׁל הָעֵבֶר; וְיָמָּה 5
 12 גַּם, בִּי אָדָם – אֵין צִדִּיק 6
 13 בְּאַרְצֵן אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב 7
 14 תָּמִיד וְלֹא יִחְמָא¹¹, 8
 15 וְהַצִּדְקָה מְכַפֶּרֶת¹², 9
 16 וְנִמְנָה מִן הַפְּרָעָנוֹת 10
 17 וְכו' ¹³, וְלִזְמַן – וּלְכֹן, 11
 18 הִיא – הַצִּדְקָה הִיא, 12
 19 רְפּוּאָת הַגּוֹף וְנִפְשׁ¹⁴, 13
 20 מִמָּשׁ, "אֲשֶׁר עוֹר בְּעֵד 14
 21 עוֹר וְכָל אֲשֶׁר לְאִישׁ יִתֵּן
 22 בְּעֵד נִפְשׁוֹ"¹⁵. – הָרִי שֶׁלֹּא שִׁיךְ לְהַגְבִּיל עַצְמוֹ לַתֵּת רַק עַד
 23 לְסִכּוֹם מִסּוּיִים, כִּשֶּׁם שֶׁלֹּא שִׁיךְ לְהַגְבִּיל אֵת הַסִּכּוֹם שֶׁמוֹצִיאִים
 24 בְּשִׁבְלֵי רְפּוּאָה, שֶׁכֵּן, אָדָם נוֹתֵן כָּל אֲשֶׁר לוֹ לִשְׁם רְפּוּאָתוֹ, וְלִשְׁם
 25 הַצֵּלָת נִפְשׁוֹ. כָּל זֶה מְדוּבָר אֹדוֹת נִתְיָנָה; אַךְ, לֹא־מִיתוֹ שֶׁל דָּבָר,
 26 אֵין זֶה "נִתְיָנָה". שֶׁכֵּן, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁלֵּם זֹאת וּבַהֲכַפְלָה.
 27 וּבִלְשׁוֹן רַבְנוּ הַזֶּקֶן: בְּשִׁנָּה, אֵינוֹ מֵאֲמִינִים בְּנֵי מֵאֲמִינִים, בִּי

יום שישי כ"ד אלול

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קכה, יז נודע דבאתערותא... עד עמ' 250, וע"ש היטב.

55 יו. נודע¹ דב"אתערותא דלתתא", – על ידי ההתעוררות של
 56 עבודת האדם למשה,
 57 שְׁהָאָדָם מְעוֹרֵר בְּלִבּוֹ
 58 מִדַּת הַחֶסֶד – לַעֲשׂוֹת 15
 59 צִדְקָה וְחֶסֶד, וְ – מְעוֹרֵר 16
 60 רַחֲמָנוֹת – שֶׁלּוֹ, עַל כָּל 17
 61 הַצְרִיכִים לְרַחֲמִים – הוּא 18
 62 מְעוֹרֵר עַל יְדֵי כֵךְ "אֲתַעְרֹתָא דְלַעֲיָלָא", – הַתַּעֲוִרֹת לְמַעֲלָה,
 63 לְעוֹרֵר עַלְיוֹ רַחֲמִים
 64 רַבִּים מִמָּקוֹר הַרְחָמִים,
 65 – לֹא רַק מִדַּת הַרְחָמִים
 66 שֶׁבְּסִדֵּר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת,
 67 שֶׁהִיא רַחֲמִים בַּהֲגַבְלָה,
 68 אֲלֵא מִמָּקוֹר מִדַּת

אגרת הקדש

יז נודע דבאתערותא דלתתא שהאדם מעורר בלבו מדת החסד ורחמנות על כל הצריכים לרחמים אתערותא דלעילא לעורר עליו רחמים רבים ממקור הרחמים להשפיע לו הפירות

11. קהלת ז, כ. 12. ראה דבר"ר פ"ה, ג. 13. ראה ויק"ר רפכ"ז. 14. ראה תנחומא משפטים טו. 15. איוב יא, יד. וראה אגרת התשובה ספ"ג. 16. ראה ב"ב י, סע"א ופרש"י וחדא"ג מהר"ל שם. 17. משלי יט, יז. 18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה שלילת השכר דמצות בעוה"ז אינו נוגע בנדוד" (כ"א רק החיוב דישנו בצדקה). וי"ל דמרמז עוד טעם: סגולה לפרנסה בעוה"ז – בכל המצות אינה לבד בצדקה (וכמש"נ – בכפליים מנתינתו). 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מאי נפק"מ כאן הטעם? וי"ל דבזה מוסיף דאפילו אינו בסוג וחי אחיך – בכ"ז שייך הנ"ל, כיון שהוא בכלל בריות (ראה פל"ב) ועפ"ז יומתק שבאווראנט (שלא לדקדק) כל הג' הגבלות: אע"פ שנאמר: (1) וחי – לא ידקדק בזה, (2) אחיך – יתן גם לבריות, (3) עמך – לא יהי' בשווה כ"א יותר להמקבל". 20. מ, א. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לא רק מניעת שכר". 22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ובמילא גם אם נתן כבר לצדקה כדרוש לפני" ובמילא נתעלמו כל הענינים דלעיל – צריך ליתן עוד בעת המנין כו' – חידוש אגה"ק ז"ל. 23. חגיגה ט, ב. ברכות כו, א. 24. קהלת א, טו. 25. ל' הכתוב – תהלים קכה, ד. 1. זח"א פח, א.

הלשון הרגיל בזה הוא: גדולה, רבה, רמה, נישאה, אלא
 "מצותך" דייקא, – המצוה שלך דוקא היא בבחינת "רחבה
 מאד", כלי רחב ל"מאד" שלמעלה, היא מצות הצדקה, שהיא
 מצות ה' ממש, מה שהקדוש-ברוך-הוא בכבודו ובעצמו
 עושה תמיד להחיות
 העולמות, ויעשה – כך,
 לעתיד ביתר שאת ועו,
 – בכמות ובאיכות, מה
 שהקדוש-ברוך-הוא מחיה
 כעת העולמות ומה
 שיחיה לעתיד את
 העולמות ביתר חיות
 ובסוג חיות נעלה יותר,
 הרי זה ענין של צדקה
 מהקב"ה, לכן נקראת
 מצות הצדקה "מצותך",
 המצוה שלך. שכן, הקב"ה
 בעצמו עושה תמיד ענין
 הצדקה, וכמו שכתוב:
 "וישמרו דרך ה' לעשות
 צדקה בו", – הרי
 נקראת צדקה "דרך ה'",
 שהיא דרך ה', שהוא
 הולך בה, כמו דרך
 שהולכים בה מעיר
 לעיר, על דרך משל, כך

אגרת הקדש

בעוה"ז והקרן לעוה"ב. פי' הפירות היא השפעה
 הנשפעת ממקור הרחמים וחיי החיים ב"ה ונמשכת
 למטה מטה בבחינת השתלשלות העולמות מלמעלה
 למטה כו' עד שמתלבשת בעוה"ז הגשמי בבני חיי
 ומוזני כו' והקרן הוא כמ"ש רחבה מצותך מאד והל"ל
 מצותך דייקא היא מצות הצדקה שהיא מצות ה' ממש
 מה שהקב"ה בכבודו ובעצמו עושה תמיד להחיות
 העולמות ויעשה לעתיד ביתר שאת ועו וכמ"ש ושמרו
 דרך ה' לעשות צדקה כו' כמו דרך שהולכים בה
 מעיר לעיר עד"מ. כך הצדקה היא כח' גילוי והארת
 אור א"ס ב"ה סובב כל עלמין שיאיר ויתגלה עד עוה"ז
 באתערותא דלתתא בתורת צדקה וחסד חנם לעתיד
 בתחיית המתים ביתר שאת ויתר עז לאין קץ מבחינת
 גילוי (הארה) [ההארה] כנ"ע התחתון והעליון שהרי
 כל נשמות הצדיקים והתנאים והנביאים שהם עתה
 כנ"ע העליון ברום המעלות יתלבשו בגופותיהם לעתיד
 ויקומו בזמן התחייה ליהנות מזווי השכינה לפי

הרחמים, שממש הרחמים הם בלי הגבלה, כנזכר בפרק מ"ה
 בחלק הראשון של ספר ה"תניא", שזה נקרא "אב הרחמים" (לא
 "אב הרחמן" כי אם "אב הרחמים"), מקור הרחמים, משם
 נמשכים רחמים על האדם, להשפיע לו הפירות בעולם הזה,
 והקרן לעולם הבא.
 להלן יפרש רבנו הזקן,
 שהשפעת הפירות בעולם
 הזה, אין הכוונה רק
 ההשפעה בעניני עולם
 הזה, בבני חיי ומוזני, כי
 אם זה כולל גם ההשפעות
 וההשגות של גן עדן, שכל
 זה נקרא "עולם הזה"
 בהשוואה ל"עולם הבא"
 שהוא זמן תחיית המתים.
 כלומר, למרות
 שבהשוואה לעולם הזה
 ממש נקרא גן עדן בשם
 עולם הבא, שכן זה בא
 אחרי (ובתור שכר על)
 העבודה של עולם הזה,
 הרי, אבל, בהשוואה
 ל"עולם הבא" של זמן
 התחייה, נקרא כל סדר
 ההשתלשלות, גם
 העולמות הרוחניים וגן

הצדקה היא בחינת גילוי והארת אור אין-סוף ברוך-הוא
 "סובב כל עלמין", – מקיף וסובב על העולמות ומחיה אותם
 בחיות שאינה מצומצמת בהתאם למדרגתם, אלא היא למעלה
 מעלה מהן, שיאיר ויתגלה עד עולם הזה, ב"אתערותא
 דלתתא", – על ידי התערורות למטה, בתורת צדקה וחסד
 חנם, – זה יתגלה ויאיר לעתיד בתחיית המתים, ביתר שאת
 – בכמות, ויתר עז – באיכות, לאין קץ מבחינת גילוי (הארה)
 [ההארה] כנ"ע העליון והתחתון, – לעתיד תהיה כאן
 למטה התגלות הרבה יותר עליונה מאשר ההתגלות שבגן עדן
 התחתון ובגן עדן העליון, ההוכחה על כך היא, שהרי כל
 נשמות הצדיקים והתנאים והנביאים, שהם עתה כנ"ע
 עדן העליון ברום המעלות, – והמדרגות, יתלבשו
 בגופותיהם לעתיד¹⁰, ויקומו בזמן התחייה¹¹ להנות מזווי
 השכינה. – שיאיר בעולם הזה לנשמות בגופים, מן ההכרח
 הרי לומר, שתהיה זו התגלות עליונה בהרבה מאשר ההתגלות
 שבגן עדן העליון, שבגלל זה כדאי שהנשמות הנמצאות
 בדרגות העליונות ביותר בגן עדן העליון, תתלבשנה בגוף כדי
 לקבל הגילוי של זמן תחיית המתים, וזהו גילוי שהוא רק ענין

עדן בשם "עולם הזה". שכן, הם כולם ענינים ובחינות השייכות
 (גם כעת) לגילוי השגה ("הזה" הוא לשון גילוי), ואילו "עולם
 הבא" של זמן התחייה, הוא למעלה מגילוי השגה, כפי שיסביר
 להלן. פירוש, "הפירות" – היא השפעה הנשפעת – ונמשכת,
 ממקור הרחמים וחיי החיים ברוך-הוא, ונמשכת למטה
 מטה בבחינת השתלשלות העולמות מלמעלה למטה כו',
 – שמעולם ומדרגה נעלים יותר היא נמשכת לעולם ולמדרגה
 תחתונים יותר, ומאותו עולם ומדרגה, לעולם ולמדרגה
 תחתונים עוד יותר, עד שמתלבשת – ההשפעה, בעולם הזה
 הגשמי ב"בני חיי ומוזני" כו'. – בכל הענינים של השפעה
 גם בענינים הרוחניים ועד שההשפעה באה למטה בענינים
 גשמיים – הרי כל זה נקרא "פירות", שכשם שפירות האילן
 אינם כמו האילן עצמו שהוא תמיד אותו אילן, ואילו הפירות
 מתחלפים. כך משתנה ההשפעה מעולם לעולם, ו"הקרן" –
 הוא כמו שכתוב: "רחבה מצותך מאד", והרי ליה למימר
 – היה לו לומר, "מצותך" לשון רבים – לפי הפירוש הפשוט,
 שהכוונה היא למצוות בכלל, שאין להן קץ, היה צריך לומר
 "מצותיך" לשון רבים, (וגם לשון "רחבה" אינו מובן); – שכן,

2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משנה ריש פאה. פיה"מ שם. וראה ד"ה כל המרחם תש"ט (סה"מ תש"ט ע' 7 (הב) 3. רמב"ם
 הל' תשובה פ"ח ה"ח. 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה פמ"ח. 5. תהלים קיט, צו. 6. וירא יח, יט. 7. הערת כ"ק אדמו"ר
 שליט"א: "מצוות". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תורה". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "גילוי אלקות". 10. הערת כ"ק אדמו"ר
 שליט"א: "להעיר שמחלק לב' זמנים (ובמילא מובן שזהו גם ב' ענינים): לעתיד, בתחי'. וצ"ע".

37 שהנשמות מבינות ומשיגות אלקות בהשגת המהות, בַּנְדִיעַ
38 שְׁעֵנֵי הַנְּשָׁמוֹת בְּנִדְעוֹן הוּא מְהַשְׁגַת סוּדוֹת הַתּוֹרָה
39 שְׁעֵסֶק בְּעוֹלָם הַחַד בְּנִגְלָה, – ובגן עדן הוא מבין ומשיג את
40 הסודות שבתורה, בְּדִאֲתָא – כמו שכתוב בַּזֶּהר הַקָּדוֹשׁ

41 פְּרָשַׁת שְׁלַח¹⁵, – שם

42 מבואר סדר ה"מתיבתא"

43 של משה רבינו

44 ו"מתיבתא דרקייע", עד גם

45 של נשים צדקניות ומרים

46 הנביאה, וּבְנִמְרָא¹⁶

47 בְּעוֹבְדָא – בסיפור של

48 דְּרָבָה בַּר נַחֲמָנִי, – שם

49 מביאה הגמרא, שבענין

50 של ספק אם "בהרת

51 קדמה לשער לבן" או

52 "שער לבן קדמה לבהרת"

53 – פלוגתא (מחלוקת)

54 במתיבתא דרקייע (הקב"ה

55 אומר טהור, ומתיבתא

56 דרקייע אומרים טמא),

57 ואומרים מי מכריע

58 במחלוקת זו – רבה בר נחמני שהוא יחיד בנגעים ויחיד

59 באהלות. ב"לקוטי תורה" של רבנו הזקן, פרשת תזריע, ישנו

60 מאמר¹⁷ המסביר בפרוטרוט ענין מחלוקת זו וענין מתיבתא

61 דרקייע בכלל. על כל פנים, הגילוי שבגן עדן הוא גילוי בבחינת

62 "ממלא כל עלמין" – אור מצומצם. אָבֵל גִּלְיֵי הַהֲאָרָה

63 שְׁבִתְחִית הַמֵּתִים יִהְיֶה מִבְּחִינַת "סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין",

64 שְׁאִינָה בְּבָחִינַת צִמְצוּם וְשִׁעוּר וְגִבּוּל, אֲלֵא בְּלִי גִבּוּל

65 וְתִכְלִית, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּלִקוּטֵי אֲמָרִים – ספר ה"תניא",

66 פֶּרֶק מֵחַ בְּאֹר עֲנִין "סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין", – "סוֹכֵב כָּל

67 העולמות", שְׁאִינֵי כְּמִשְׁמַעוּ כְּמוֹ עֲגוּל, חֵם וְשִׁלּוּם, –

68 שמשמעו תהיה אור שהוא למעלה לגמרי מהדבר ושאינו

69 נמצא בתוך הדבר, אֲלֵא שְׁאִינֵי בְּבָחִינַת הַתְּלַבְּשׁוֹת וְכוּ', –

70 אלא המדובר הוא באור שאינו מתלבש בפנימיות הדבר על

71 ידי צמצומו בהתאם למדריגת הדבר, אלא הוא למעלה

72 במדריגה תוך הימצאו והשפעתו בדבר, וְעֵין שֵׁם הַיֵּטֵב.

1 של צדקה וחסד חינם. שכן, אין בכוח ההתעוררות למטה

2 להמשיך סוג גילוי כזה, ההתעוררות למטה היא רק בבחינת

3 "כלי" לקליטת גילוי זה. במה, איפוא, הגילוי שלעתיד נעלה

4 יותר אפילו מן הגילוי שבגן עדן העליון? יסביר רבנו הזקן

5 להלן: לְפִי שְׁהֲאָרָה

6 וְהִגְלִי שְׁבִנְדִיעוֹן הִיא

7 בְּחִינַת "מִמְלָא כָּל

8 עֲלָמִין"¹¹, – ממלא כל

9 העולמות – החיות

10 האלקית המצומצמת

11 ומותאמת לדרגת הנברא,

12 ומתלבשת בפנימיות

13 בנברא, שְׁהִיא בְּחִינַת

14 הַשְּׁתַּלְשֻׁלֹת מִמְדְּרָגָה

15 לְמִדְרָגָה – החיות יורדת

16 ומשתלשלת ומתצמצמת

17 ממדריגה למדריגה, עַל

18 יְדֵי צִמְצוּמִים עֲצוּמִים,

19 – המצמצמים ומקטינים

20 את החיות ואת הגילוי,

21 וּבְמִאֲמָר רַבּוֹתֵינוּ

22 וְזִרְזָנִם לְבִרְכָּה¹²: "בְּיֹד נִבְרָא עוֹלָם הָבָא", – כלומר, גן

23 עדן, שנברא באות יו"ד, והאות יו"ד היא הרי צמצום של

24 נקודה, וְהִיא בְּחִינַת חֻכְמָה עֲלִיָּא, – יו"ד היא בחינת חכמה

25 עליונה. שכן, ה'יו"ד של שם הוי' רומזת על "חכמה עילאה"

26 (עליונה), הראשונה מעשר הספירות של עולם ה"אצילות",

27 הַנִּקְרָאת – "חכמה" נקראת "עֲדָן הָעֲלִיּוֹן", – "עדן" שהוא

28 למעלה והוא מקור "גן עדן", הַמְּשַׁתְּלֶשֶׁת וּמַתְּלַבֵּשֶׁת בְּכָל

29 הָעוֹלָמוֹת, – בחינת וספירת ה"חכמה" משתלשלת ומתלבשת

30 בכל העולמות להוותם ולהחיותם, כְּמוֹ שְׁבִתְכֹכ¹³: "כָּלֵם

31 בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ כו'", – הרי שהתהוות כל הנבראים היא

32 מבחינת ה"חכמה", וְ"חֻכְמָה תְּחִיָּה כו"¹⁴, – הרי ש"חכמה"

33 היא החיות של העולמות, וּבְגֵן עֲדָן – בחינת ה"חכמה" היא

34 בְּבָחִינַת גִּלְיֵי הַהֲשָׁנָה לְכָל חֵד לְפִי שְׁעוּרָא דִּילִיָּה, – לכל

35 אחד לפי שיעורו, החיות האלקית של בחינת "חכמה"

36 בעולמות, היא בהעלם, ואילו בגן עדן היא באופן של גילוי,

יום שבת קודש כ"ה אלול

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 250, וזהו שארו"ל ועמרותיהם... עד עמ' קכו, וד"ל.

78 "ועמרותיהם בראשיהם"

79 וְנִהְיִין כו"¹⁹, – מזוי

80 השכינה, עֲמָרָה הִיא

81 בְּחִינַת מְקוֹף וְסוֹכֵב, –

82 כלומר, אור שאינו

אגרת הקדש

וזהו שארו"ל

ועמרותיהם בראשיהם ונהנין כו' עטרה היא בחינת

מקוף וסוכב ונקרא כתר מלשון כותרת והוא בחי'

73 וְזֶהוּ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ

74 וְזִרְזָנִם לְבִרְכָּה¹⁸: –

75 "העולם הבא אין בו לא

76 אכילה ולא שתיה וכו'

77 אלא צדיקים יושבין

11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה פמ"ח". 12. מנחות כט, ב. 13. תהלים קד, כג. 14. קהלת ז, יב. 15. קסג, א. 16. ב"מ פו, א. 17. ד"ה קא מיפלגי במתיבתא דרקייע. 18. ברכות יז, א. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועמרותיהם בראשיהם (מקין - ועוד ענין) ונהנין כו' (פנימי)".

המשתלשל ומתצמצם ממדריגה למדריגה ובא בהתגלות לכל
אחד בהתאם למדריגה שלו – אלא, האור והגילוי של תחיית
המתים, שהוא אור מקיף של "כתר" אינו מתצמצם אלא מאיר
לכולם בשווה, ויהיה זה בהתגלות גמורה, בהשגת המהות,

שמשגיג את המהות, כפי

שהדבר בענין הראיה

שרואים את המהות של

הדבר, כפי שנאמר על

לעתיד²⁶ "ונגלה כבוד ה'

וראו כל בשר יחדיו",

ראיית המהות. וזה

שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָם

לְבָרְכָהּ²⁷: "עֲתִידִים

צְדִיקִים שְׂיֵאֱמְרוּ

לְפָנֶיהָ קְדוֹשׁ, – כפי

שאומרים כעת "קדוש"

לפני הקדוש ברוך הוא, כי

"קְדוֹשׁ" הוּא בְּחִינַת מְבָדֵל, שְׂאֵינוּ בְּגֵדֵי הַשָּׁנָה וְדַעַת, כִּי

הוּא לְמַעַל מְעַלָּה מְבָחִינַת הַחֲכָמָה וְדַעַת שֶׁבִּנְיָן עָדָן, כִּי

"הַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא" כְּתִיב²⁸, הוּא בְּחִינַת "כְּתֵר עֲלִיּוֹן"

הַנִּקְרָא "אֵין" בְּזֵהר קְדוֹשׁ²⁹, וְהַשְׁפָּעָתוֹ וְהַאֲרֹתוֹ בְּבְחִינַת

גִּלּוֹי, – שִׁיּוּכְלוֹ לְהַשִּׁיגוּ בַּהֲשֵׁגַת הַמַּהוּת, הוּא דוֹקָא בְּשִׁנְשֻׁמָּה

תְּתַלְבֵּשׁ בְּגוּף וְזֶה אַחֵר הַתְּחִיָּה, – אַחֲרֵי תְחִיַּת הַמֵּתִים,

ומדוע הדבר כך, שבגן עדן, כשהנשמה היא בלי גוף, אין היא

יכולה להשיג בגילוי את אור הכתר, ואילו לעתיד לבוא בתחיית

המתים, כשהנשמה תהיה מלוכשת בגוף (כידוע³⁰ ההכרעה

כדעת הרמב"ן³¹, שתכלית השכר תהיה דוקא לנשמה בגוף בזמן

תחיית המתים), דוקא אז תוכל להשיג בגילוי את אור הכתר?

אומר על כך רבינו הזקן: כִּי "נַעֲוִין תִּתְּלָתָן – הַמַּדְרִיגָה

הַעֲלִיּוֹנָה בִּיּוֹתֵר שֶׁבְּתַחֲלָה", כְּסוּפֵן דוֹקָא, – כְּכַתּוּב בַּסֵּפֶר

יְצִירָה³² וּמִשְׁמַעוֹת הַדְּבָר, כִּפִּי פִירוּשׁ הַחֲסִידוֹת³³, שֶׁ"תַּחֲלָה"

שֶׁלֹּמַעַל גַּם מִהֲרָאשׁ הַמִּתְפַּשֵּׁט" (כמו המדריגות העליונות

ביותר של השתלשלות) – נמצאת ב"סוף" דוקא, במדריגת

"כתר" שלמעלה מהשתלשלות (למעלה אפילו מהמדריגה

הגבוהה ביותר של השתלשלות, שהיא "חכמה" הנקראת

"ראשית", שהיא היא ראשית ההשתלשלות). היכן זה יורד

1 מתצמצם ושאינו מתלבש בפנימיות בהתאם לדרגתו של כל

2 עולם או נברא, אלא הוא אור היורד למטה²⁰ ומאיר באופן

3 שהוא מקיף על הכל בשווה, וְנִקְרָא "כְּתֵר" מִלְשׁוֹן

4 "כּוֹתֶרֶת"²¹, – כפי שמובא במלכים א' פרק ו' על הכותרות

5 שנתן שלמה לעשות

6 לעמודים, אפשר שזו

7 ההוספה ב"כתר" לגבי

8 "עטרה", עטרה – היא הרי

9 על הראש, "תשית לראשו

10 עטרת פז"²², "ועטרותיהם

11 בראשיהם", ואילו כתר

12 מלשון כותרת – הוא על

13 עמודים, וכיוון שגילוי אור

14 הכתר לעתיד בתחיית

15 המתים בא הרי על ידי

16 קיום המצוות, שתר"ג²³

17 המצוות שמן התורה וז'

18 מצוות דרבנן, הם תר"ך עמודי אור (תר"ך אותיות "כתר")²³,

19 אפשר שלכן הוא מביא הלשון "כותרות" המובאת בקשר

20 לעמודים. שכן, זה כתר על עמודי המצוות, וְהוּא – בְּחִינַת

21 ה"כתר" היא בְּחִינַת מְצָע הַמַּחְבֵּר הָאֵרֶת – והתגלות

22 הַמַּאֲצִיל אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא לְהַנְאִיִּלִים, – של עולם

23 ה"אצילות", המאציל הוא הרי "אין סוף" והנאצלים הם הרי

24 ב"עולם", ש"עולם" בכלל הוא הרי ענין של גבול – הרי

25 הממוצע בין המאציל לבין הנאצלים, הוא בְּחִינַת וּסְפִירַת

26 ה"כתר", פנימיות הכתר שייכת למאציל, וּחִיצוֹנוּת הַכְּתֵר

27 שייכת לנאצלים, ועל ידי כך בְּחִינַת ה"כתר" היא ממוצעת בין

28 המאציל לנאצלים – כלומר, על ידי ה"כתר" נמשך מ"אור אין

29 סוף" אל הנאצלים של עולם ה"אצילות", וְלַעֲתִיד יֵאִיר וְיִתְגַּלֶּה

30 בְּעוֹלָם הַזֶּה לְכָל הַצְדִּיקִים שְׂיֵקוּמוּ בְּתַחֲיָה – בתחיית

31 המתים, ("וְעַמָּךְ כָּלֵם צְדִיקִים²⁴ כו"²⁵). – כלומר שלעתיד זה

32 יתגלה לכל בני ישראל. הרי, שהאור השייך כעת לנאצלים של

33 עולם ה"אצילות" בלבד, יאיר ויתגלה לעתיד לבוא למטה

34 בעולם הזה, ולא כפי שאמר לעיל בקשר לגן עדן, שהאור

35 המאיר בגן עדן מבְּחִינַת ה"חכמה", הוא בבְּחִינַת גִּלּוֹי וְהַשָּׁנָה

36 לכל אחד בהתאם למדריגתו. שכן, מדובר באור פנימי

20. הרבי שליט"א העיר, שלמרות שהאור מאיר גם למטה, אי אפשר לומר שהוא מאיר למטה כמו למעלה, שכן "סוכ"ע – גילוי שלו בעולם העליון והתחתון שווה, ויש עוד ענין שונה לגמרי – האם כמו שהוא למע' כך מתגלה: התנשאות המלך על כל בני המדינה בשווה, אבל אינו דומה כלל לכמו שהיא בעצמו (לא בעצמותו כ"א אפילו בגילוי ובהרגש דעצמו)". 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזה נוגע כאן, ולא הענין שהוא מל' כתר לי – שתיקה וביטול (לקו"ת במדבר סט, א. תער"ב בתחלתו)". 22. תהלים כא, ד. 23. תפלת ר' נחוניא בן הקנה, הובאה ונתבארה להלן סימן כט (קמט, סע"ב ואילך). 24. ישע"י ס, כא. 25. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הובא כאן כי זה מחילוקי תח"מ וג"ע: בתח"מ "ועמך כולם צדיקים", משא"כ ג"ע שלא כל העם זוכה – ראה תו"א יתרו עג, ב. לקו"ת וכו'". ולמרות שהוא אומר להלן "אך א"א להגיע למדריגה זו עד שיהא בג"ע תחלה" – הוסיף הרבי שליט"א, שלעיל כשהוא אומר "ועמך כולם צדיקים" הכוונה היא רק ש"כולם" – יעמדו בתח"מ, ויהיו אז: משה והאבות כו' ועד שואב מימין. ופשיטא – גודל החילוק שבין וז"ל בהגילויים דאז, וכאז"ל לפום שעו"ד (בג"ע) וכו'". 26. ישע"י מ, ה. 27. ב"ב עה, ב. 28. איוב כח, יב. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "במקום שהחכ' נמצאת (ג"ע) הכתר הוא בהעלם 'אין'". 29. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה משפטים קכא, סע"א: והחכמה כו'. ובכ"מ". 30. ספר המצוות להצ"צ (דרמ"צ) מצות ציצית. וראה גם לקו"ת צו טו, ג. 31. בשער הגמול. 32. פרק א' משנה ז'. 33. המשך תרס"ו ע' שמו.

שיעורו ומדריגתו, (הוספת כ"ק אדמו"ר שליט"א: ולאח"ז יקום
בתחה"מ – ע"י טל תורה – כמחז"ל³⁵) וְיִשְׁלַח תּוֹרָה מְחִייהוּ,
– כפי שחכמינו ז"ל אומרים "כל העוסק בתורה טל תורה
מחיהו" – בתחיית המתים, (הוספת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
ולאח"ז ש) וְהִקְצוֹת

היא תשיחך כו"ל³⁸, וְיִי
לְפָנֶיךָ. – שכפי המוסבר
במסכת אבות³⁹ זה מוסב
על עולם הבא, שכן
התחלת הפסוק⁴⁰ היא
"יחיו מתוך וגו' הקיצו"

ורגנו שוכני עפר", ולאחר מכן מסיים "כי טל אורות טליך" שעל
כך דורשת הגמרא "כל העוסק בתורה, אור תורה מחיהו",
כשהכוונה היא על "טל תורה". הרי כדי להגיע למדריגה
שתהיה בתחיית המתים, שיוכלו לקבל בגילוי את האור ה"סובב
כל עלמין", מן ההכרח שהנשמה תהיה לפני זה בגן עדן ותשיג
"חכמה עליונה" בהתאם לשיעורה ולמדריגתה, למרות שהשגת
הנשמה בגן עדן היא בבחינת "ממלא כל עלמין" בלבד, אור
פנימי (כמוסבר לעיל), אבל, הרי מאיר בה גם בחינת ה"כתר"
באופן של "מקיף", שלא בהתגלות ובהשגת המהות, אלא באופן
של "ידיעת המציאות" – דבר זה נותן כוח בנשמה, שבזמן
התחייה תוכל לקבל את האור ה"סובב" בהתגלות ובהשגת
המהות (כמובא במאמר "קא מיפלגי במתיבתא דרקייע" ב"לקוטי
תורה" פרשת תזריע, ש"אור הסובב" מאיר לנשמה בגן עדן
באופן של "מקיף"), הרי, שבגן עדן שהשגת הנשמה היא
בבחינת "ממלא כל עלמין" (אור פנימי), שם ההתגלות של ענין
ה"תורה" שהיא ענין של "מוזן" ואור פנימי, "ותורתך בתוך
מע"י⁴¹, כמובא בפרק ה' בחלק הראשון של ספר ה"תניא", אלא
שמאירה גם הארה מענין המצוות (שהן לבושים ומקיפים
לנשמה, כפי המובא ב"תניא" שם), ולעיתים, בתחיית המתים
יהיה עיקר ההתגלות מאור ה"סובב כל עלמין" על ידי ענין
המצוות, ועל ידי ועם ענין התורה "טל תורה" – ש"מחיהו"
ו"היא תשיחך".

1 בגילוי? – "בסופן" דוקא – בגוף גשמי, שלכן דוקא כשהנשמה
2 תהיה מלוכשת בגוף בזמן התחייה – תתגלה בה אז ההתגלות
3 הנעלה ביותר של אור הכתר, גילוי שאין בכוח הנשמה בגן עדן
4 לקבלו. והכוונה היא: לא זו בלבד שלגבי אור זה, כיוון שהוא
5 למעלה מהשתלשלות,

6 אין לגביו שום הבדל בין
7 נשמה לגוף. – לגבי הגילוי
8 של גן עדן שכאמור לעיל
9 הוא גילוי היורד
10 בהשתלשלות – קיים
11 הבדל בין נשמה לגוף,

12 לנשמה בגן עדן הוא יכול להתגלות, ואילו לנשמה בגוף אין
13 הוא יכול להתגלות. אך, לגבי אור ה"כתר" שהוא למעלה
14 לגמרי מהשתלשלות, אין שום הבדל בין נשמה לגוף – אלא
15 אדרבה, בגוף דוקא, שהוא "סופן" – דוקא שם "נערץ" (נמצא)
16 "תחלתן" אור ה"כתר", ו"סוף מעשה במחשבה תחלה כו",
17 פְּנוּדָע. – במחשבה ישנם "תחלת המחשבה" ו"סוף המחשבה",
18 ובמעשה ישנם "תחלת המעשה" ו"סוף המעשה" – והרי "סוף
19 מעשה" דוקא הוא בתחלת המחשבה, שלכן, על ידי מצוות
20 מעשיות דוקא הנעשות על ידי נשמה המלוכשת בגוף גשמי –
21 על ידי זה דוקא ממשיכים את אור ה"כתר", כפי שהוא אומר
22 כאן על ידי ענין הצדקה, וכללות המצוות הרי נקראות בשם
23 צדקה³⁴, שעל ידי מצוות ממשיכים אור ה"כתר". שכן, מצוות
24 מעשיות שהן "סוף מעשה" – הן דוקא הינן ב"תחלה" של
25 מחשבה – תכלית הכוונה ב"כתר" ו"רצון" לבריאת העולמות.
26 על כל פנים מוסבר מדוע יאמרו לעתיד לצדיקים "קדוש". שכן,
27 לצדיקים (ועמך כולם צדיקים" – כל בני ישראל) יומשך
28 ויתגלה אור שהוא קדוש ומובדל ולמעלה מהשגה, וכיוון שהם
29 יתעצמו עם האור שיהיה בהם בהתגלות – לכן הם עצמם
30 "קדוש". אך אי אפשר³⁵ להגיע למדרגה זו, – לקלוט
31 בהתגלות את האור הסובב כל העולמות, עד שיהיה כגן עדן
32 תחלה, להשיג בחינת חכמה עלאה – חכמה עליונה, כו')
33 [אפשר צ"ל³⁶: כל חד] כפום שיעורא דיליה, – כל אחד כפי

34. ראה ח"א פל"ז. לקמן סימן לב. 35. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מה ענין פיסקא זו כאן?! – וי"ל דבא לתרץ: ע"פ הנ"ל אינו מובן מחז"ל בכ"מ (וראה ג"כ לקמן סכ"ט) דשכר המצוות בג"ע (וכולל – מצות הצדקה). – והתירצן עפמשנ"ת לעיל ס"ג, אבל ה"ז רק "הארה דהארה" וכו' – כן אינו מובן "נשמות הצדיקים כו' שהם עתה בג"ע" כמה אלפי שנים (שהזכיר כאן לעיל) מאי נפק"מ ואהני להו להשכר (דתחה"מ). – ולזה מוכרח להמשיך בהי': אך א"א כו'. ומוסיף עוד ענין – תוס' ביי': תחה"מ בא ע"י שטל תורה מחיהו – שזהו שייך ותלוי (כמחז"ל זה) שיהי' בסוג "כל העוסק בתורה", ובמילא תלוי גם בהשגת "בחי' ח"ע כפום שיעורא דילי" שזהו בג"ע דוקא. ומוסיף עוד ענין – תוס' ביי': לאחר תחה"מ – השכר ד"תשיחך" – וה"ז היא (דוקא) תשיחך" (התורה, ח"ע דכפום שיעורא דילי' בג"ע). עפ"ז יומתק ג"כ שמסיים בב' סיום הכתוב: לכל תכלה גרי, אף שלא הביאו (ולא רמזו אפילו) ע"ע! אלא שמסתייע להענין שקדמו – וממתיק ע"ז גם הסדר דכתוב, שתחלה צ"ל "כל תכלה" (כי אא"פ כו' – כנ"ל) ורק אח"ז יבוא לרחבה מצותך מאד. אבל בתחלת האגרת אין מקום להזכיר "כל תכלה גו'" – שהרי ענינה ב' הרחבות שע"י הצדקה דלמטה". 36. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "במקום כו' – שלכאורה אינו מובן – ולכן הקיפוהו בחצו"ג – כ"ח. ז. א. כל חד". 37. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה כתובות קיא, ב. לעיל ספ"ו". 38. משלי ו, כב. 39. ספ"ו. 40. ישעי' כו, יט. 41. תהלים מ, ט.

יום ראשון	יום ראשון	יט אלול	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: נצו"י, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: צ"צו. נה"נז. תניא: טז. אהובי . . . 248 דף פ'.			

רבינו הזקן זייענדיג נאך אין וויטעבסק, האָט אמאָל געזאָגט א תורה אויפ'ן פסוק
אתם נצבים גו', און האָט געטייטשט מחוטב עצך ל' עצה, מ'דארף אויסהאקען די רבות
מחשבות בלב איש, שואב מימיך אויסשעפען די מים וואָס מצמיחים כל מיני תענוג.

רבינו הזקן, עוד בהיותו בווֹיטעבֶּסק, אָמר פֿעם תּוֹרָה עַל הַפֿסוק "אַתֶּם נִצְבִּים גּו'",
וּפִירֵשׁ: "מִחֻטֵּב עֲצָךְ" לְשׁוֹן עֲצָה, יֵשׁ לְעַקֵּר [=לְחַטֵּב] אֶת הַרְבּוֹת מִחֻשְׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ, "שׂאֵב
מִימֶיךָ" – לְשׂאֵב [הַחוּצָה] אֶת הַמַּיִם שֶׁמִּצְמִיחִים כָּל מִינֵי תַעֲנוּג.

יום שני	יום שני	כ אלול	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: נצבים וילך, שני עם פירש"י. תהלים: צז"קג. נח"ס. תניא: והנה זהו . . . לב ונפש.			

דער וואָס איז נידעריג און גראָב הערט ניט אָן די אייגענע גראָבקיט און
נידעריקייט.

זֶה שְׁנֵחוֹת וְגַם, אֵינוֹ חָשׂ אֶת גְּסוּתוֹ וּנְחִיתוֹתָיו הוּא.

יום שלישי	יום שלישי	כא אלול	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: נצבים וילך, שלישי עם פירש"י. תהלים: קד"קה. סא"סג. תניא: יז. נודע . . . 250 וע"ש היטב.			

אָבינו הָרֵאשׁוֹן – אַבְרָהָם, בְּגִלְל עֲבוּדָתוֹ בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ לְפָרֶסם אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ – אֶל
אַחַד – לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם, זָכָה לְהִנָּחֵל לְזִרְעוֹ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת אֶת הָאֱמוּנָה הַטְּהוֹרָה בְּה'
וּבְתוֹרָתוֹ, וְכָל אִישׁ וְאִשָּׁה בְּיִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵכֶם וְהֵעֵז לְמַסֵּר נַפְשָׁם עַל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.

יום רביעי	יום רביעי	כב אלול	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: נצבים וילך, רביעי עם פירש"י. תהלים: קו"קז. סד"סו. תניא: וזהו שארו"ל . . . מנוחה כו'.			

תורת החסידות דורשת, כי תחלה להוכחה צריכים להסיר את הצפרנים, ניט שטעכען
זיך, כי בטופרהא אחידן, יעדער שטאָך איז קליפה וסטרא אחרא, ואחר נטילת
הצפרנים צריך להיות נטילת ידים, כמבואר ענינה בדא"ה, המשכת המוחין למדות.

תּוֹרַת הַחֲסִידוֹת דּוֹרֶשֶׁת, כִּי תַחֲלָה לְהוֹכִיחַ צְרִיכִים לְהַסִּיר אֶת הַצִּפְרָנִים, לֹא לְדַקֵּר, כִּי
בְּטוֹפְרָהָ אַחִידָן [=בְּצִפְרָנִים נֶאֱחָזוֹת], כָּל דְּקִירָה הִיא 'קְלִפָּה' וְ'סִטְרָא אַחְרָא'; וְאַחַר נְטִילַת

הצפרנים צריך להיות נטילת ידים, כמבאר ענינה בדא"ח [דברי אלקים חיים, חסידות], המשכת המחין למדות.

יום חמישי	יום חמישי	כג אלול	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: נצבים וילך, חמישי עם פירש"י. תהלים: קח-קיב. סו"ס. תנאי: יח. כתיב . . . 252 בלק"א.			

ר' משה, בנו של רבנו הזקן, בלמדו – והוא אז כבן ח"א שנה – הסוגיא בשבחו של חכמים בגטין (סז א) נסתפק במאמר רשב"י [=רבי שמעון בן יוחאי] שם "שנו מדותי", שיש בזה שני פרושים: למדו תורת (רש"י) או מדותי כפשוטו. בתוך כך נכנס רבנו הזקן ואמר – בנגון, כדרך בקדש: תורה שנתנה לנו כלה מדות טובות, אפלו הענשין שבה הם באמת חסד וטוב, ושני הפרושים אחד הם, והא בהא תליא [=זה בזה תלוי]: אי אפשר להיות מדות טובות בלי תורה, ואי אפשר לתורה בלי מדות טובות. ככל הנ"ל קרה גם לה"צמח צדק" בהיותו בגיל ח"א שנה.

יום שישי	יום שישי	כד אלול	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: נצבים וילך, ששי עם פירש"י. תהלים: קיג-קיד. ע"ב. תנאי: והשנית היא . . . דעהו.			

אמאל איז יעדער ווארט וואס מ'האט געהערט געווען א תורה, און יעדער זאך וואס מ'האט געזעהן – א הוראה אין עבודה און הדרכה.

בעבר, כל אמרה ששמעו היתה תורה, וכל דבר שראו – הוראה בעבודה והדרכה.

שבת קודש	שבת	כה אלול	ה'תש"ג
אמירת כל התהלים בהשקפה. יום התעודות. סליחות – אחר חצות לילה ובסמוך לה. אבל בשאר הימים – באשמרת הבקר. באשר נצבים וילך נפרדות, מתחילין למפסיר וכן לשביעי – שבת פרשת נצבים – ראה נתתי לפניך גו'. שיעורים. חומש: נצבים וילך, שביעי עם פירש"י. תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד. עג"ה. תנאי: יט. עוטה . . . 254 דאצילות.			

אדמו"ר הזקן ספר: בהיותי במעזריטש, שמעתי ממורי ורבי הרב המגיד בשם מורו ורבנו הבעל-שם-טוב נשמתו-עדן: החדש השביעי שהוא החדש הראשון לחדשי השנה, הקדוש-ברוך-הוא בעצמו מברכו בשבת מברכים שהוא השבת האחרון דחדש אלול, ובכח זה ישראל מברכים את החדשים י"א פעמים בשנה. כתיב "אתם נצבים היום", ד"היום" קאי על ראש השנה שהוא יום הדין, וכמו שכתוב "ויהי היום גו'" ותרגם "והנה יום דינא רבא", ו"אתם נצבים" – קיימים ועומדים", והיגו שזוכים בדין. ובשבת שלפני ראש השנה, שהוא שבת האחרון דחדש אלול, קוראין אז פרשת "אתם נצבים", דזהו ברכתו של הקדוש-ברוך-הוא בשבת מברכים חדש השביעי, שהוא המשבע והמשביע ברב טוב לכל ישראל על כל השנה.

מתי נחשב העובר כילוד?

יום ראשון י"ט אלול ה'תשע"ג

והנה, בגמרא (נדה מב, ב) הובאו דברי רבי אושעיה גם לענין טומאת יולדת – שאם הולד הוציא ראשו חוץ ל'פרוזדור', הרי אף שעדיין לא יצא החוצה נחשב כילוד והאם טמאה טומאת לידה.

ומדייקים התוספות (שם ד"ה שהוציא) שהדברים אמורים דווקא חוץ לפרוזדור, אבל ב'פרוזדור' עצמו טהורה ועדיין אין הולד נחשב לילוד. ולפי זה הקשו מדברי הגמרא (שם יז, ב) "דם הנמצא בפרוזדור ספקו טמא", והרי הגמרא משווה שם דם נדה ללידה? ולכן חילקו בין דם נדה הנמצא ב'פרוזדור' שספקו טמא ללידה שהיא רק כאשר הולד הוציא ראשו חוץ ל'פרוזדור', שלא כמשמעות הגמרא. אבל לפי גרסת הרמב"ם שטומאת המילדת היא גזירה שמה תיגע בעובר 'משיצא לפרוזדור' כי אכן ביציאה ל'פרוזדור' בלבד נחשב העובר כילוד. וגם דם נדה טמא כשיצא ל'פרוזדור'.

(קונטרס אחרון יו"ד סי' קפג סק"ג)

הלכות טומאת מת פרק כה, הלכה יב: **מֵת עֲבָרָה בְּתוֹךְ מַעֵיָהּ וּפְשָׁמָהּ הִחִיָּה אֶת יָדָהּ וְנִנְעָה בּוֹ – הִחִיָּה מְמָאָה שְׂבָעָה... וְטֻמְאָת הַחִיָּה מְדַבְּרֵיהֶם, גִּזְרָה שְׁמָא תִּנָּע בּוֹ מְשִׁינָא לְפְרוֹזְדוֹר.**

מקור ההלכה הוא בדברי רבי אושעיא (חולין עב, א), שגם לדעת רבי ישמעאל הסובר שעובר מת במעי אמו אינו טמא, אם נגעה בו המילדת – נטמאת, גזירת חכמים שמה יוציא הולד את ראשו חוץ ל'פרוזדור' (המגיע עד פתח בית הרחם) "והרי הוא כילוד ומטמא" (רש"י שם) והמילדת טענה לחשוב שהיא טהורה כי עדיין לא נולד.

ואדמו"ר הזקן מדייק מלשון הרמב"ם – "שמה תגע בו משיצא לפרוזדור" – שגם אם העובר עדיין ברחם, אם הגיע ל'פרוזדור' הרי הוא כבר כילוד ומטמא (כי אין העובר מטמא עד שנולד. תוס' שם ד"ה גזירה). ואילו לפי הגרסה שלפנינו, "שמה יוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור" פירוש הדבר שהעובר נחשב כילוד רק בצאתו ל'בית החיצון' שמחוץ לפרוזדור הרחם.

אוהל זרוק חוצץ בפני הטומאה?

יום שני כ' אלול ה'תשע"ג

אין לחשוש לקבר התהום בארץ ישראל, ולכן די בחציצה כלשהי וגם 'אוהל זרוק' חוצץ. ועוד:

'אוהל זרוק' אינו אוהל רק כאשר הוא נישא באויר ("שידה... הפורחין באויר"), אבל אם הוא נגרר על הקרקע, כמו הדלתות שעל גבי השוורים, דינו כאוהל קבוע וחוצץ. ובספר 'מים טהורים' (פרה פ"ז מ"ב, חרד"ג א) מתירץ: בדבריו ש'אוהל זרוק' אינו אוהל אין כוונת הרמב"ם שכל דבר נייד אינו חוצץ כאוהל או שאינו מביא את הטומאה כאוהל, כי הניידות איננה מניעה לחציצה בפני הטומאה או להבאת הטומאה. אלא הכוונה ש'אוהל זרוק' המיטלטל ממקום למקום אינו נחשב אוהל אלא כלי, ו"הנכנס לארץ העמים בשידה חיבה ומגדל הפורחין באויר – טמא" (הל' טו"מ שם), כי מאחר שנחשבים ככלים מקבלים טומאה ואינם חוצצים בפני טומאת ארץ העמים, כי כלי טמא אינו חוצץ, אבל הדלתות שעל גבי השוורים הם פשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה ולכן חוצצות בפני הטומאה אף שהן ניידות.

הלכות פרה אדומה פרק ב, הלכה ז: **וּבְשִׁירָצוֹ לְהוֹת עַל חִבְיָהּ הַשּׁוֹרָף, מְבִיאִין שׁוֹרִים... וּמִנִּיחִים עַל גַּבֵּיהֶן דְּלָתוֹת, וְיוֹשְׁבֵי הַתֵּינִיקוֹת עַל גַּבֵּי הַדְּלָתוֹת, בְּדִי שִׁיחִיָּה חֲאֵהֶל מְבִדִּיל בֵּינֵם לְבֵין הָאָרֶץ, מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם.**

והקשו התוספות (סוכה כא, א, ד"ה ועל): אם 'אוהל זרוק' אינו נחשב אוהל, איך יכולות הדלתות שעל גבי השוורים לחצוץ בפני הטומאה? ותירצו שהסובר ש'אוהל זרוק' אינו אוהל יסבור שלא הביאו דלתות אלא רק שוורים, ובעלי חיים נחשבים כאוהל (כנלמד מהפסוק "בעצמות וגידים תסוכנני").

והקשה ה'משנה למלך' (הל' טו"מ פ"א ה"א): הרמב"ם כאן כתב שהביאו שוורים והניחו על גביהם דלתות, ומכל מקום סובר ש'אוהל זרוק' אינו נחשב אוהל (הל' טו"מ פ"א ה"ה). ואם כן תקשה עליו קושיית התוספות מדוע הדלתות חוצצות? ותירץ:

לטהרת פרה אדומה עשו מעלות יתירות ו"הרחקות גדולות הרחיקו מטומאת המת" (לעיל ה"א) אך מעיקר הדין

בין הים הגדול לשאר הימים

יום שלישי כ"א אלול ה'תשע"ג

חטאת. אמנם בהלכות מקוואות (פ"ט הי"ב) כתב הרמב"ם: "כל הימים מטהרין בזוחלין, ופסולים לזבים ולמצורעים ולקדש מהן מי חטאת". והדברים סותרים לכאורה בשני הפרטים האמורים, כי: א. לא חילק בין הים הגדול לשאר הימים; ב. מפורש ששאר הימים פסולים למי חטאת!

הלכות פרה אדומה פרק ו, הלכה י: **הֵימָּה הַגָּדוֹל – כְּמִקְוֵה, וְאֵינוֹ כְּמַעְיָן. לְפִיכָךְ אֵין מְמַלְאִין מִמֶּנּוּ לְקִדּוּשׁ. וְכָל הַתְּהוֹמוֹת פְּסוּלִין לְקִדּוּשׁ מִהֶן מִי חֲטָאֵת. וְשָׁאֵר הַיָּמִים – כְּמַעְיָן. מֵהַלָּכָה זֶה לַמַּדְנָה: א. יֵשׁ הַבְּדֵל בֵּין הַיָּם הַגָּדוֹל, לְשֵׁאֵר הַיָּמִים לְעֵנִין קִידּוּשׁ מִיִּחְטָאֵת. ב. שֵׁאֵר הַיָּמִים כְּשֵׁרִים לְמִי**

ומבאר ה'כסף משנה' (הל' מקוואות שם):

אכן הים הגדול פסול למיחטאת ושאר הימים כשרים, אלא, ששאר הימים כשרים דווקא 'באשבורן' [היינו מכונסים במקום אחד], אבל כשהן זוחלין – פסולים. כי מאחר ש"כל הנהרות פסוליין לקדש מי חטאת", גזרו אף על מי־הים הזוחלין "דכשהם זוחלין דמו לנהרות" ("אבל בזוחלין מן המעיין לא גזרו – לפי שעל הרוב הם מים מועטים ולא אתו לאיחלופי בנהרות").

ומעתה מיושב ההבדל בין שתי ההלכות:

בהלכות פרה – בהן מדובר בדיני מי חטאת – מפרט הרמב"ם את חילוקי הדינים בין הים הגדול (הפסול בין

באשבורן ובין בזוחלין) לשאר ימים (הפסולים כשהן זוחלין, וכשרים באשבורן). "וזהו שהאריך בלשון גבי ים הגדול וכתב 'הים הגדול כמקוה אינו כמעין', כלומר, אין לו דין מעין בשום ענין כלל. וגבי שאר ימים כתב שהם 'כמעין', כלומר, יש להם דין מעין בקצת ולא כים הגדול שאין לו דין מעין כלל בשום פנים".

ובהלכות מקוואות – העוסקות בדיני טבילה – סתם הרמב"ם וכתב שכל הימים פסולים למי חטאת, ולא פירט את ההבדל בין ים הגדול לשאר הימים שכשרים באשבורן "מפני שסמך על מה שכתב במקומו בהלכות פרה ששאר הימים הם כמעין".

האם יש שיעור להזאה? יום רביעי כ"ב אלול ה'תשע"ג

מהמים הכשרים שהרי הזאה מועילה "כל שנגע בו מן המים כל שהוא"?

ומתירן המהר"י קורקוס (מובא בכס"מ כאן):

לדעת הרמב"ם ההזאה אינה צריכה שיעור על גוף האדם, היינו שגם כמות קטנה ביותר של מים שיבואו על גופו מטהרת אותו, אך מכל מקום צריך שיהא שיעור במים כדי לטבול בהם את גבעולי האזוב שבהם מזים, ולכן כאשר המים מעורבים עם מים פסולים ההזאה פסולה, כי אין על האזוב שיעור שלם של מים טהורים.

ויש מתרצים:

אמנם כאשר המים אינם מעורבים הרי הם כשרים בכל שהוא, אך כשהמים מעורבים עם מים אחרים בטלה חשיבותם ושוב אינם כשרים בכל שהוא אלא צריכים שיעור (תפארת ישראל פרה פ"ט מ"א, בועז ב.).

הלכות פרה אדומה פרק ט, הלכה ח: מים מקדשין שנתערבו בהן מים אחרים כל שהוא... הרי אלו פסוליין.

בגמרא (זבחים פ, א) נחלקו תנאים בדבר: רבי אליעזר מכשיר וחכמים פסולים. ובטעמם של חכמים אמרו בגמרא שלדעתם משקה המתערב במשקה אחר נבלל ומתערב עמו לגמרי וכל טיפה וטיפה מעורבת משני המשקאות (כי 'יש בילה'), וכן לדעתם 'הזאה צריכה שיעור', וממילא כאשר מזים מהמים המעורבים אין שיעור שלם מהמים הכשרים שהרי מעורבים בהם גם המים הפסולים.

ולפי זה יש סתירה לכאורה בדברי הרמב"ם:

להלן (פ"ה ה"ח) פסק שהזאה אינה צריכה שיעור אלא "כל שנגע בו מן המים כל שהוא – טהור", ואם כן מדוע פסק כאן כחכמים שהמים המעורבים פסולים, והרי אע"פ שכל טיפה מעורבת גם מהמים הפסולים, די בכך שיש בה גם

מהו שיעור ההזאה? יום חמישי כ"ג אלול ה'תשע"ג

וה'משנה ראשונה' (פרה פ"ט מ"א) מבאר:

לדעת חכמים שמי הזאה צריכים שיעור, יש לעיין מהו השיעור? שכן השיעור 'כדי שיטבול בו ראשי גבעוליין' נאמר לגבי המים שבכלי, אבל וודאי אינו שיעור ההזאה על האדם שהרי מהמים שבכלי אפשר להזות על הרבה אנשים. ולכן צריך לומר שהוא הפחות שבשיעורים שיוכל להגיע בהזאה מרחוק, ואם באזוב יש מים כדי 'טופח על מנת להטפח' ומתויו על האדם, אזי בבשר האדם עצמו יהיה השיעור 'טופח' (ולא כדי להטפח). ולדעת רבי אליעזר שהזאה אינה צריכה שיעור – לא צריך שיהיה בבשר האדם אפילו 'טופח' ודי בלחלוחית כל שהיא, ועל זה כתב הרמב"ם ש"אם נגע כל שהוא... עלתה לו ההזאה".

וכיון שבכל אופן שיעור מועט זה צריך להיות במי ההזאה, הרי אם נתערבו מים פסולים במים המקודשים ויוז על האדם את השיעור הפחות ביותר, יש לחשוש שבגלל התערובת לא יהא במים אפילו שיעור זה, ולכן מים אלה פסולים להזאה.

הלכות פרה אדומה פרק יב, הלכה א: אדם שנתמא במת וזהו עליו – בין שנגע כל שהוא ממי הנדה בכל מקום מעור בשאר של מטא עלתה לו הדיה.

והקשה ה'כסף משנה' (פ"ט ה"ח):

לעיל (פ"ט ה"ח) פסק הרמב"ם "מים מקודשין שנתערב בהן מים אחר כל שהוא... הרי אלו פסוליין", והיינו כדעת חכמים (זבחים פ, א) שמי ההזאה צריכים שיעור ובמים שמעורבין במים אחרים אין שיעור כי בכל הזאה חלק מהמים פסול להזאה. ואם כן, איך פסק כאן שהזאה אינה צריכה שיעור?

ותירץ בשם מהר"י קורקוס:

ההזאה עצמה אינה צריכה שיעור, אבל בכלי שטובלים בו את האזוב ומזים ממנו כן צריך שיהיה שיעור – "כדי שיטבול בו ראשי גבעוליין של אזוב במים" (להלן פט"ו ה"א). ולכן אם נתערבו מים פסולים עם המים שנתקדשו, הרי הם פסולים להזאה, אבל כאשר בכלי יש שיעור, הרי אם הזו על הטמא אפילו כל שהוא עלתה לו ההזאה "כיון שאותו כל שהוא בא משיעור שלם".

הכשרה תורנית לראיית נגעים יום שישי כ"ד אלול ה'תשע"ג

להיות בקי בכל דיני הנגעים לפרטיהם?
ונחלקו המפרשים בביאור דברי הרמב"ם:
ה'כסף משנה' (שם) כתב, שאכן כשהכהן סומך על עצמו
צריך להיות בקי בכל דיני הנגעים, וכאן מדובר שסומך על
החכם, ובכל זאת נדרשת ממנו ידיעה בסיסית בדיני נגעים.
ומה שכתב הרמב"ם שם שאם אינו סומך על עצמו אפילו
כהן שוטה רואה את הנגעים, אין הכוונה לשוטה ממש אלא
'שוטה' ביחס לחכם הבקי בדיני נגעים.

אך ה'שפת אמת' (ערכין ג, א ד"ה שאינו בקי) כתב שכאשר אינו
סומך על פי עצמו כשר אפילו שוטה ממש שאינו מבין כלל
בדיני נגעים, ואם כן כאן מדובר בכהן הפוסק על פי עצמו,
ועל כך כותב הרמב"ם שצריך להיות בקי באופן "שיבין
ויאמר זו היא הבהרת..." ומה שכתב הרמב"ם להלן שאסור
להורות "עד שיוורנו רבו ויהיה בקי בכל הנגעים
ובשמותיהן..." כוונתו שעליו להיות ברמה כזו שאם יורנו
רבו דינים אלו יוכל להבינם, אך בפועל די שיהיה בקי בדיני
הנגעים שהוא רואה כעת.

הלכות טומאת צרעת פרק א, הלכה ג: שָׁכַל בָּהֶן
שְׂאִינוּ מִכִּיר הַמֵּרְאוֹת וְשִׁמּוֹתֵיהֶן בְּשִׁמְלֵמֶרְדִּין אוֹתוֹ וּמוֹדִיעִין
אוֹתוֹ – לֹא יֵרָאֶה הַנֶּגֶעַ, עַד שִׁבִּין וַיִּכִּיר וַיֹּאמֶר: זֶה הִיא
הַבְּהֵרַת זֶה הִיא סִפְחָתָהּ, זֶה הִיא הַשָּׂאת זֶה הִיא סִפְחָתָהּ.
להלן (פ"ט ה"ב) כתב הרמב"ם שאפילו כהן קטן או שוטה
יכול לראות נגעים, אם החכם שלצידו אומר לו את הדין
והכהן פוסק על פיו, וממשיך: "במה דברים אמורים,
כשהיה הכהן סומך על דברי החכם, אבל אם היה הכהן
רואה וסומך על דברי עצמו אסור לו לראות נגע מכל נגעים
עד שיוורנו רבו ויהיה בקי בכל הנגעים ובשמותיהן. בנגעי
אדם כולם, ובנגעי בגדים ובנגעי בתים".

ולפי זה, יש לעיין באיזה אופן מדובר בהלכה זו: אם
אינו סומך על עצמו אלא קובע על-פי החכם, הרי על כך
כתב הרמב"ם שאפילו כהן שוטה רואה את הנגעים ומדוע
כתב כאן שצריך שיבין ויאמר זו היא הבהרת וכו'? ואם
מדובר שסומך על עצמו, הרי מדברי הרמב"ם להלן משמע
שלא די בכך שיבין ויאמר "זוהי הבהרת..." אלא צריך

אור נעלה אינו נותן מקום לישות שבת קודש כ"ה אלול ה'תשע"ג

גם לטומאה ולטהרה יש משמעות פנימית: טומאה
מבטאת הרגשת ישות, וטהרה מבטאת התבטלות מוחלטת.
וכאן התעורר דיון: מה הדין כאשר יש ספק, האם ישות
האדם יש בה כדי לטמא?
'מתיבתא דרקיעא' אמרו טמא, שכן מצד האור המתלבש
בעולמות יש נתינת מקום לישות; ואילו 'הקדוש ברוך הוא'
אמר טהור, כי האור שלמעלה מהעולמות אינו נותן שום
מקום לישות, ולכן כל עוד לא נודע בבירור שהאדם נטמא
– הוא טהור.

וכיון שתורה "לא בשמים היא", אין לפסוק שטהור מפני
שהקב"ה אומר טהור. כך יובן כיצד יכל הרמב"ם לפסוק
שטמא.

(לקוטי תורה תורנית, כב, ג, לקוטי שיחות, יב, עמ' 64)

הלכות טומאת צרעת פרק ב, הלכה ט: סָפַק שֶׁעַד לָבֵן
קֵדָם סָפַק הַבְּהֵרַת קִרְפָּה – הָרִי זֶה טָמֵא.
בשאלה זו, ספק האם הבהרת קדמה לשער לבן וטמא
או השיער קדם לבהרת וטהור, נחלקו במתיבתא דרקיעא:
"קוב"ה אמר טהור, וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי טמא".
שאלו את רבה בר נחמני בעת יציאת נשמתו, והוא הכריע
כדעת הקב"ה (בבא מציעא פו, א).
ותמוה: איך שייך לומר ש'מתיבתא דרקיעא' תחלוק על
הקב"ה?

תורת החסידות מאירה אור בהיר על המאורע.
מדובר בשתי דרגות אלויות: 'הקדוש ברוך הוא' זו
דרגת האלויות המקודשת ומובדלת מהעולם – 'סובב כל
עלמין'; ואילו 'מתיבתא דרקיעא' מאירה האלויות שבערך
העולם – 'ממלא כל עלמין'.

המשך ביאור למס' פסחים ליום רביעי עמ' ב

נמרא

הגמרא מבררת מדוע הביא התנא את דיני החגיגה במשנתנו.
שואלת הגמרא: מאי תנא דקתני חגיגה – מה שנה התנא במשניות
הקודמות שמחמת כן שנה במשנתנו את דיני החגיגה, הרי התנא
עסק עד כה בענייני פסח, ואף במשנה הבאה הוא חוזר לעסוק
בהם. עונה הגמרא: התנא תנא – שנה במשנה הקודמת את דין
הקרבנות של הפסח על הכתפיים והקאָתו מחוץ לתחום, דלא דחי

8 שָׁכַל, וְמִשּׁוּם כִּךְ קָתַנִּי נִמִּי בַּמִּשְׁנָה אֶת דִּין הַחֲגִיגָה, דְּלֹא דְחִיא
9 אֶפִּילוּ שְׁחִיטָתָהּ אֶת הַשֶּׁבֶת. וְהָכִי קָאָמַר – וְכִךְ כּוֹנֵנֶת הַתְּנָא, אֵימָתִי
10 מִבִּיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה, בְּזִמְנָן שֶׁהוּא בָּא בְּחֹל בְּתַהֲרָה וּבְמוֹעֶט, אֵךְ בִּשְׁבֹּת
11 אֵין מִבִּיאִים אוֹתָהּ כֻּלָּל.
12 הַגְּמָרָא מְסִיקָה מִסְקָנָא הָעוֹלָה מִמִּשְׁנַתָּנוּ לַגְּבִי הַחֲגִיגָה: אָמַר
13 רַב אֲשִׁי, שְׂמַע מִיָּנָה – יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִמִּשְׁנַתָּנוּ, שְׁחִינִית אֶרְבָּעָה
14 עֶשְׂרִי

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - י"ט - ב"ה אלול ה'תשע"ג

יום ראשון י"ט אלול ה'תשע"ג

הלכות טומאת מת

פרק כד

א. בית שחלקו בקנקנים [של חרט] טהורות מן הארץ עד
הקורות, וטמא בהציו האחד - אם היה פי הקנקנים
כלפי הטהרה, הרי אלו מצילות; ואם היו כלפי הטמא,
אינן מצילות. טחן בטיט [ופיהם כלפי טומאה], בין
מבפנים בין מבחוץ - רואין: אם יכול הטיט לעמד בפני
עצמו, מציל; ואם לאו - אינו מציל, והרי הכל אהל אחד.
ב. בית שחלקו בנסרים [גזרי עץ] או ביריעות - אם חלקו
מן הצדדין [לאורכו], או מכלפי הקורות [בין הריצפה
לתקרה], והיתה הטמא בבית - כלים שבין המחיצה ובין
הכתל, או שבין המחיצה ובין הקורות, טהורין. היתה
הטמא בין המחיצה לכתל, או בין מחיצה לקורות -
כלים שבבית טמאין; שאין המחיצה מונעת הטמא שלא
תצא ותטמא, כענין שבארנו באהל שבתוך הבית. היו
הכלים בתוך עבי המחיצה עצמה - בין שהיתה הטמא
לפנים מן המחיצה, או שהיתה בתוך הבית - אם היה
מקום הכלים טפח על טפח, טמאים; ואם לאו, טהורין.
וכבר בארנו כיצד דין הבית, אם חלקו מכלפי ארצו.
ג. בית שהוא מלא תבן, ואין בינו לבין הקורות [של
תקרה] פותח טפח, טמא בפנים, בין בתוך התבן בין
שהיתה בין תבן לקורות - כל הכלים שפגגד יציאת
הטמא במלואו של פתח, טמאים. היתה טמא חוץ
לתבן במלואו של פתח - כלים שבפנים - אם יש במקומם
טפח על טפח על רום טפח, טהורין; ואם לאו, טמאין.
ואם יש בין תבן לקורות פותח טפח - בין כך ובין כך,
טמאין; שאין התבן חוצץ, מפני שפתח תבן דעתו לפנותו.
ד. כתל שבין שני בתים, וטמא בתוך הכתל - בית
הקרוב לטמא טמא, והקרוב לטהרה - [רחוק מן הטומאה]
טהור; היתה מחיצה למחיצה, שניהם טמאין. היתה טמא
באחד משני הבתים, והכלים בתוך הכתל - מחציו וכלפי
טמא טמאים, מחציו וכלפי טהרה טהורין; מחיצה
למחיצה, הרי הם טמאין. וכן מעזיבה - [שכבת טיט] שבין
הבית והעליה, והטמא בתוך המעזיבה - מחיצה ולמטה,
הבית טמא והעליה טהורה; מחיצה ולמעלה, העליה
טמא והבית טהור; מחיצה למחיצה, שניהם טמאין. היתה
טמא באחד מהם, וכלים בתוך המעזיבה - מחיצה וכלפי
טמא טמאין, מחיצה וכלפי טהרה טהורין; מחיצה
למחיצה, שניהם טמאין. היתה המעזיבה לאויר [תחת
השמים], וטמא בתוכה - מחיצה ולמטה - הבית טמא;

והעומד מלמעלה - אפלו כנגד הטמא - טהור, שהרי
פשטה הטמא בכל הבית. היתה הטמא מחציה ולמעלה
- הבית טהור, והעומד מלמעלה כנגד הטמא טמא.
מחיצה למחיצה - הבית טמא, והעומד מלמעלה כנגד
הטמא טמא; שהרי אי אפשר לצמצם [- לדייק].
ה. וכן כתל המשמש את הבית, ידון מחיצה למחיצה.
כיצד? כתל שהוא לאויר [תחת השמים], וגג הבית סמוך
לכתל, ואינו מרקב על הכתל - [הכותל בולט], וטמא
רצוצה בתוך הכתל - היתה מחציו ולפנים - הבית טמא,
והעומד מלמעלה על ראש הכתל טהור, כעומד על גג
הבית. היתה מחציו ולחוץ - הבית טהור, והעומד
מלמעלה כנגד הטמא טמא, שהרי לא פשטה טמא
בתוך הבית. היתה הטמא מחיצה למחיצה - הבית טמא,
והעומד מלמעלה טהור, שהרי פשטה טמא בבית. נטל
[- קילף שיכבה -] מהכתל מבפנים, או שהוסיף בכתל
מבחוץ, עד שנמצאת הטמא מחציה כתל ולפנים - הבית
טמא; נטל מבחוץ, או שהוסיף בעבי הכתל מבפנים, עד
שנמצאת הטמא מחציה כתל ולחוץ - הבית טהור. היתה
הטמא נתונה על גבי הכתל, אפלו מחציו ולפנים - הבית
טהור.

ו. בית המשמש את הכתל, ידון כקלפת השום [אף שכבה
דקה תחצוץ]. כיצד? החופר שני בוכים [קברים בסלע] או
שתי מערות זו בצד זו, עד שנמצאו שני בתים [- חללים]
חפורים בקרקע, ונעשה ביניהם כתל המבדיל בין שניהם,
והיתה טמא בבתים, וכלים בכתל - אם יש עליהם
כקלפת השום, טהורין. היתה טמא בכתל זה, וכלים
בבתים - אם יש עליהם כקלפת השום, טהורים. הנה
למדנו, שכתל בנין, נדון מחיצה למחיצה; וכתל הסלע -
הסלע משמש ככותל או שנעשה מגוש הארץ כשחופר
מכאן ומכאן, נדון כקלפת השום.

ז. כתל שחצו עביו בנין וחציו סלע, נדון מחיצה למחיצה.
ח. טמא שהיתה בין קורות [התקרה] הבית - אפלו אין
תחתייה אלא כקלפת השום, הבית טהור; ורואין את
הטמא פאלו היא רצוצה בארץ, ומטמא כנגדה בלבד.
ואם יש במקומה טפח על טפח, הכל טמא; וכן אם היתה
נראית בתוך הבית - בין כך ובין כך, הבית טמא. שני
פתחים זה על גבי זה, וטמא בכתל שביניהם - אם
נראית שהיא לתוך אחד מהם, הוא טמא והברו טהור;
ואם לאו, נדונין מחיצה למחיצה.

פרק כה

א. עמוד שהוא עומד בתוך הבית, וטמא רצוצה תחתיו
- טמא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, ואינו מטמא אלא
כנגד הטמא בלבד. ואם היה פרח [- קישוט] יוצא מעמוד

י. האשה שהפילה שליה, הבית טמא ודאי; חזקה הוא, 48
שאין שליה בלא ולד. 49

יא. מי שילדה שני ילדים, אחד חי ואחד מת - אם המת 50
יצא ראשון, החי טהור; שהרי לא נגע בו משיצא לאויר 51
העולם. ואם החי יצא ראשון, הרי הוא טמא; שהרי אי 52
אפשר שלא יגע בו המת משיצא לאויר העולם - מפני 53
שהוא מתגלגל אחרי כבדו, שאין בו רוח חיים כדי 54
להעמיד עצמו. 55

יב. האשה שילדה ולד מת, אפלו נפל קטן כמו שבארנו 56
- הרי היא טמאה טמאת שבעה. מת עברה בתוך מעיה, 57
ופשטה החיה [מילדת] את ידה ונגעה בו - החיה טמאה 58
שבעה, והאשה טהורה עד שיצא הולד; וטמאת החיה 59
מדבריהם - גזרה, שטמא תגע בו משיצא לפרודוד [של 60
האשה]. אבל מן התורה, אין מגע בית הסתרים [מקומות 61
מוסתרים בגוף] מגע; הואיל והוא בתוך המעים, הנוגע בו 62
טהור. וכן הבולע טבעת טמאה, וחזר ובלע אחריה טבעת 63
טהורה - אף על פי שנגעו זו בזו בודאי בתוך מעיו, אינו 64
מגע; והטמאה בטמאתה, והטהורה בטהורה. 65

כריף רחמנא דסינן

הלכות פרה אדמה

יש בכללן שתי מצוות עשה; וזה הוא פרטן: (א) דין 68
פרה אדמה; (ב) דין טמאת מי נדה וטהרתה. ובאור שתי 69
מצוות אלו - בפרקים אלו. 70

פרק א

א. מצות פרה אדמה, שתהיה בת שלש שנים או בת 72
ארבע; ואם היתה זקנה - פשרה, אלא שאין ממתניין לה, 73
שטמא תשחיר ותפסל. ואין לזקחין עגלה ומגדלין אותה, 74
שנאמר: "ויקחו אליך פרה", לא עגלה. מצאו עגלה - 75
פוסקין [ומשלמים] עליה דמים, וטהרה אצל בעליה עד 76
שתגדיל ותעשה פרה; ולזקחין אותה מתרומת הלשכה. 77
ב. זה שנאמר בתורה "תמימה" - תמימת אדמות, לא 78
תמימת קומה; אלא אם היתה ננסה, פשרה כשאר 79
הקדשים. היו בה שתי שערות לבנות או שחורות, בתוך 80
גמה אחת, או בתוך שתי כוסות [גומות] והן מוכיחות 81
[מונחות] זו על זו - פסולה. 82

ג. היו בה שתי שערות, עקרון [מקום צמיחת] מאדים 83
וראשון משחיר, עקרון משחיר וראשון מאדים - הכל הולך 84
אחר העקר; וגזוז במספרים את ראשון המשחיר, ואינו 85
חושש משום גזה בקדשים - שאין פגמתו לגזוז. 86

ד. וצריך שישאר מן המאדים כדי שתגטל בזוג - [87
מספריים] - שכל שצרה שאינה נטלת בזוג, הרי היא כאלו 88
אינה; לפיכך, אם היו בה שתי שערות לבנות או שחורות 89
שאין נלקטין בזוג - הרי זו פשרה. 90

ה. היו קרניה או טלפיה שחורים, יגד - [יחתוך]; גלגל 91
העין והשנים והלשון, אין מראיהן פוסלין בפרה. 92

ז. וכלים תחת הפרח - הכלים טהורים, שאינו מטמא 1
אלא כנגד הטמאה בלבד. 2

ב. ואם יש במקום הטמאה טפח על טפח על רום טפח 3
- הרי הוא כקבר סתום, ומטמא מכל סביבו; והבית כלו 4
טמא, שהרי האהיל על הקבר. 5

ג. טמאה שהיא בתוך הכתל, ומקומה טפח על טפח על 6
רום טפח - כל העליות הבנויות על כתל זה, אפלו עשור 7
- טמאות, שהרי הכתל כלו קבר סתום עד סופו; והוא 8
כתל כל העליות, וכל עליה מהן מאהלת על הקבר. בנה 9
בית בצד הכתל מכאן, ובית מכאן, ובנה עליה על גבי 10
שני הבתים, עד שנמצא ראש הכתל הטמא הוא באמצע 11
קרנע העליה - הרי העליה טמאה, שהרי האהילה על 12
הקבר. והעליה השניה הבנויה על גבה - טהורה, מפני 13
שהן זו על גב זו, ואין הכתל הטמא כתלה. 14

ד. חר גדול שבעבי הכתלים שדרך בני אדם לעשות אותו 15
לתשמיש, והוא הנקרא 'פרדסיק', שהיתה טמאה מנחת 16
בתוכו, ויש עליו דלתות סגורות - הבית טהור. היתה 17
הטמאה רצוצה בקרקעו, או בכתליו, או בגגו - רואין את 18
כל החר כלו כאלו הוא אטום, ורואין מקום הטמאה: אם 19
הוא בחצי עבי הכתל שלפנים, הבית טמא; ואם היתה 20
הטמאה מחצי כתל ולחוץ, הבית טהור; מחצה למחצה, 21
הבית טמא. 22

ה. שני פרדסקין זה בצד זה, או זה על גב זה, וטמאה 23
מנחת באחד מהם, ונפתח [הדלת] - הוא והבית טמא, 24
וחברו טהור; היתה טמאה רצוצה בתוך הבנין - רואין 25
את הפרדסקין כאלו הן אטומין, וידון מחצה למחצה. 26

ו. כזית מן המת מדבק באסקפת הבית מבחוץ, הבית 27
טהור; היה רצוץ תחת האסקפה, ידון מחצה למחצה. היה 28
מדבק למשקוף, הבית טמא. 29

ז. כלב שאכל בשר המת, ומת בתוך שלשה ימים [שלא 30
נתעכל], והרי הוא משל על האסקפה - רואין חלל 31
הטמאה מגופו [מהמקום בגוף בו נמצאת הטומאה]: אם 32
הוא מכנגד המשקוף ולפנים, הבית טמא; ומכנגד 33
המשקוף ולחוץ, הבית טהור. 34

ח. האשה שמת עברה בתוך מעיה - אם נעשה ראש 35
הגפל כפקה של שתי [כדור חוטי צמר] - כיון שנפתח 36
הרחם, עד שנגררה הראש, נטמא הבית מפני העבר, אף 37
על פי שעדין לא יצא. 38

ט. האשה שהיא מקשה לילד, ויצאת מבית לבית, 39
והפילה נפל מת בבית השני - הרי הבית הראשון טמא 40
בספק; שטמא כשהיתה בו, יצא ראשו של נפל זה. במה 41
דברים אמורים? בשלא היה ראש הגפל כפקה של שתי. 42
אבל אם העגיל ראש כפקה - הבית הראשון טהור; שאלו 43
נפתח רחמה שם, לא היתה יכולה להלך על רגליה; 44
לפיכך, אם היתה נטלת באגפים [בידי חברותיה], 45
והוציאה מבית לבית - הבית הראשון טמא בספק, אף 46
על פי שהעגיל ראש כפקה של שתי. 47

יג. כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף, שהיו טבולי יום
 [- טמאים שטבלו היום] - כשרים למעשה הפרה לקדש -
 לתת האפר במים] ולהזות מאפרה, ואף על פי שעדיין לא
 העירב שמשן; שזה שנאמר בכל הפרשה "איש טהור",
 הוא הטהור למעשה שני; אף על פי שאינו טהור לתרומה
 עד שיעירב שמשו - הרי זה טהור לפרה.
 יד. הצדוקין היו אומרים, שאין מעשה הפרה כשר אלא
 במעריב שמש; לפיכך היו בית דין בבית שני מטמאין את
 הכהן השורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו, וטובל, ואחר
 כך עוסק בה - כדי לבטל דברי אלו הגזים שמורין
 מהעולה על רוחם, לא מן הקבלה. וכן כל הכלים
 שמכניסין לתוכן אפר הפרה, כלן טבולי יום היו.
 טו. החותף שפופרת של קנה להניח בה אפר חטאת -
 יטמא אותה ויטבילנה, ואחר כך יניח בה. והחותף את
 השפופרת והמטבילה - טעון טבילה, מפני שעשאהו
 כטמא מת בשביעי שלו; ולפיכך אינה צריכה הזיה
 שלישי ושביעי, אלא מטמאה - כדי להראות לצדוקין,
 ומטבילה ונותן בה.

יום שני כ' אלול ה'תשע"ג

פרק ב

א. מעלות [- חומרות] יתרות עשו בטהרת פרה אדמה,
 והרחקות גדולות הרחיקו מטמאת המת בכל מעשיה;
 מפני שהיא כשרה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל
 בה. ומפני זה, כשמפרישין הכהן השורף אותה, מפרישין
 אותו ללשכה מוכנת בעזרה, וביית אבן היתה נקראת,
 מפני שכל בליה כלי אבנים שאין מקבלין טמא; ובכלי
 האבן היה משתמש כל שבעת ימי ההפרשה. ולא היו
 אחי הכהנים נוגעין בו, כדי להרבות בטהרתו.
 ב. שבעת ימים קדם שרפת הפרה, מפרישין כהן השורף
 אותה מביתו - כשם שמפרישין כהן גדול לעבודת יום
 הכפורים; ודבר זה, קבלה ממשה רבנו. וכן מפרישין
 אותו מאשתו - שמא תמצא נדה, ויהיה טמא שבעת ימים.
 ג. הלשכה שהיה יושב בה כל שבעה, צפונת מזרחית
 היתה, כדי להזכירו שזו כחטאת הנשחטת בצפון, אף על
 פי שהיא נשחטת בחוץ.
 ד. כל יום ויום משבעת ימי ההפרשה, מזין עליו מי
 חטאת, שמא נטמא למת, והוא לא ידע; חוץ מיום רביעי
 להפרשה, שאינו צריך הנזא, לפי שאי אפשר שהיה לא
 שלישי לטמאתו ולא שביעי - שאין הזיה בשביעי עולה
 משום הזית שביעי, עד שיזה בשלישי מלפניה. ומן הדין
 היה שאינו צריך הנזא אלא בשלישי ושביעי להפרשה
 בלבד, וזה שמזין יום אחר יום - מעלה יתרה עשו בפרה.
 ה. ברביעי בשבת היו מפרישין אותה, כדי שיחול רביעי
 שלו להיות בשבת; שההזיה אינה דוחה שבת, וברביעי
 אינו צריך הזיה.

ו. היה בה יבלת, וחתכה - אף על פי שצמח במקומה
 שער אדם, פסולה.
 ז. כל המזיזין הפוסלין הקדשים - פוסלין בפרה, שנאמר:
 "אשר אין בה מום"; היתה יוצא דפן [נולדה מדופן
 הבהמה לא באופן טבעי], או מחיר [- תמורה של כלב], או
 אהנן [- תמורה של זנות], או טרפה, או שגרבעה - פסולה;
 שכל הפוסל את הקדשים למזבח, פוסל את הפרה, ואף
 על פי שהיא קדשי בדם הבית, הואיל וקראה הכתוב
 "חטאת". ומתר לקח אותה מן הגוי, ואין חוששין שמא
 רבעה הגוי, שאינו מפסיד בהמתו. יתרה פרה על
 הקדשים, שהעבודה פוסלת בה - שנאמר: "אשר לא עלה
 עליה על", ורבגלה צרופה הוא אומר: "אשר לא עבד
 בה, אשר לא משכה בעל"; מה על האמור בעגלה, עשה
 שאר עבודות כעל - אף על האמור בפרה, יפסל בה שאר
 עבודות כעל. אלא שהעל פוסל בין בשעת עבודה בין
 שלא בשעת עבודה, ושאיר עבודות אין פוסלות אלא
 בשעת עבודה. כיצד? קשר עליה העל - אף על פי שלא
 חרשה בו, פסולה; הכניסה לרוש, אינה נפסלת עד שירוש
 בה. וכן כל כיוצא בזה. רכב עליה, נשען עליה, נתלה
 בזנבה ועבר בה את הנזר, קפל עליה את המוסרה -
 חבל, נתן טליתו עליה, נתן עליה כסית של שקין -
 פסולה. קשרה במוסרה - אם היתה מורדת וצריכה
 שמירה, כשרה; ואם לא היתה צריכה - פסולה; שכל
 שמירה שאינה צריכה, משוי הוא. עשה לה סנדל שלא
 תחליק, פרוט טליתו עליה מפני הזובבין - כשרה. זה
 הכלל: כל שהוא לצרכה, כשרה; לצרף אחר, פסולה.
 נעשית בה מלאכה מאליה, או שעלה עליה דבר מאליה -
 אם לרצונו, פסולה, שנאמר: "אשר לא עבד בה" - שאם
 עבד בה לרצונו, הרי זה כמי שעבד בה. לפיכך, אם שכן
 עליה העוף - כשרה; עלה עליה זכר - פסולה; ואין צריך
 לומר שהמעברת פסולה. הכניסה לרבקה [- צמד בקר],
 ודשה מאליה - כשרה; הכניסה כדי שתינק ותדוש -
 פסולה, שהרי עשת לרצונו. וכן כל כיוצא בזה.
 ח. פרה שנולד בה פסול, תפדה. וכן אם מתה, תפדה
 מפני עורה; אבל לא להאכיל בשרה לכלבים.
 ט. נשחטה לשם חלין - תפדה, ואינה מכפרת [- מטהרת];
 נשחטה על גב מערכתה [- מקום המערכה], אין לה פדיון
 עולמית.
 י. לקחו פרה, ומצאו אחרת נאה ממנה - הרי זו תפדה
 שלא במום.
 יא. אף כהן הדיוט, כשר לשרפת הפרה - שנאמר:
 "ונתתם אתה אל אלעזר הכהן", ועדין אהרן היה קם;
 ומפי השמועה [- ממשו רבינו] למדו: זו נעשת באלעזר,
 ושאיר כל הפרות - בין ככהן גדול בין ככהן הדיוט.
 יב. והעושה אותה - לובש ארבעה כלים [- בגדים] של
 כהן הדיוט, בין שעשה אותה כהן גדול, בין שעשה אותה
 כהן הדיוט.

מתוך מהדורת חזק

45 המשחה - תחתיהן חלול, מפני קבר התהום. והפירה
46 והשורף וכל המסעדין [- מסייעים] בשופחה, יוצאין מהר
47 הבית להר המשחה על גבי כבש זה.
48 ב. כיצד שורפין אותה? זקני ישראל היו מקדימין
49 ברגליהן להר המשחה, ובית הטבילה היה שם; וכהן
50 והמסעדין בשופחה והפירה יוצאין על הכבש, ובאין להר
51 המשחה. ומטמאין את הכהן, וסומקין הזקנים ידיהם על
52 הכהן, ואומרים לו: 'טבל אחת'. ואם היה כהן גדול,
53 אומרים לו: 'איש כהן גדול, טבל אחת'. ירד וטבל, עלה
54 ונסתפג. ועצים מסדרין היו שם, עצי ארזים ארזים
55 וכוורשים, ועצי תאנה חלקה. ועושים מערכה כמין מגדל,
56 ומפתחין בה חלונות [- מקומות פתוחים], כדי שתהיה
57 האור מלככת [- מתחזקת] בה; ומראה [- חזית] המערכה
58 במערב. וכופתין את הפירה בחבל של מגג [- מין גומי],
59 ונותנין אותה על גבי המערכה, ראשה לדרום ופניה
60 למערב. והכהן עומד במזרח, ופניו למערב, שוחט בימינו,
61 ומקבל הדם בשמאלו. ומזה באצבעו הימנית מן הדם
62 שבכפו השמאלית, שבע פעמים כנגד בית קדש הקדשים
63 - על כל הזאה, טבילת אצבע בדם. וישירי הדם שבאצבע,
64 פסולים להזיה; לפיכך, על כל הזיה - מקנח אצבעו
65 בגופה של פרה. גמר מלהזות, מקנח את ידיו בגופה של
66 פרה; וירד מן המערכה, והצית את האש בעצים קטנים,
67 והכניסן תחת עצי המערכה, ותתחיל האש בה [- בפרה].
68 והכהן עומד ברחוק, ומשמר לה עד שייצת האור ברבה,
69 וחקרע בטנה. ואחר כך נוטל עץ ארז, ואזוב אין פחות
70 מטפח, וצמר צבוע בתולעת משקל חמשה סלעים, ואומר
71 לעומדים שם: 'עץ ארז זה?' 'עץ ארז זה?' 'עץ ארז זה?'
72 'אזוב זה?' 'אזוב זה?' 'אזוב זה?' 'שני תולעת זה?' 'שני
73 תולעת זה?' 'שני תולעת זה?' - שלשה פעמים על כל
74 אחד ואחד, והם אומרים לו: 'הן! הן! הן!' - שלשה
75 פעמים על כל אחד ואחד. וכל כך למה? לפי שמייני
76 ארזים שבעה הן, ומייני אזוב ארבעה. והצבוע אדם - יש
77 שצובעין אותו בפואה, ויש שצובעין אותו בלבא, ויש
78 שצובעין אותו בתולעת; והתולעת - היא הגרגרים
79 האדמים ביותר הדומין לגרעיני התרובים, והן כמו האוג,
80 ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגר מהן. לפיכך מודיע לכל
81 ומגלה להן, שאלו הן המינין האמורין בתורה. והאזוב
82 האמור בתורה - הוא האזוב שאוכלין אותו בעלי בתים,
83 ומתבלין בו הקדרות. האזוב והארז והתולעת, שלשמן
84 מעצבין זה את זה. וכורך האזוב עם הארז בלשון של שני,
85 ומשליף אל תוף בטנה - שנאמר: "והשליף אל תוף שרפת
86 הפירה". ואינו משליף קדם שייצת האור ברבה, ולא אחר
87 שתעשה אפר; ואם השליף, פסולה, שנאמר: "אל תוף
88 שרפת" - לא קדם שייצת האור ברבה, ולא אחר שתעשה
89 אפר. בין שהשליף שלשמן כאחת, בין שהשליף זה אחר

1 ו. בכל יום יום מימי ההפרשה שמזין עליו כהן, מזין
2 עליו מאפר פרה מן הפרות שנשרפו כבד; ואם לא היה
3 שם אלא אפר פרה אחת בלבד, מזין ממנו עליו כל
4 הששה.
5 ז. כשמזין עליו בימי ההפרשה, אין מזה עליו אלא אדם
6 שלא נטמא במת מעולם, שהמזה צריך שיהיה טהור; ואם
7 תאמר, זה עליו איש שננטמא והזה עליו - שמא זה שהזה
8 עליו לא היה טהור מטמאת מת. וכן הפלים שממלאין
9 בהן ומקדשין להזות על הכהן השורף - כלם כלי אבנים
10 היו, שאין מקבלין טמאה. וכל הדברים האלו, מעלות
11 יתרות הן שעשו בה. וכיצד ימצא איש שלא נטמא במת
12 מעולם? תצרות היו בירושלים, בגויות על גבי הסלע,
13 ותחתיהן חלול, מפני [חשש] קבר התהום [- בעומק
14 האדמה]; והיו מביאין נשים צבורות, ויולדות שם,
15 ומגדלות שם את בניהם. ויכשירו להזות על הכהן
16 השורף, מביאין שורים - מפני שפרשיהם נפוחות -
17 ומניחין על גביהן דלתות, ויושבין התינוקות על גבי
18 הדלתות, כדי שיהיה אהל מבדיל בינם לבין הארץ, מפני
19 קבר התהום; וכוסות של אבן בידם, והולכין עד לשילוח.
20 הגיעו עד לשילוח, יורדין שם וממלאין - שאין לחש שם
21 מפני קבר התהום, שאין דרך בני אדם לקבר בנהרות;
22 ועולים, ויושבין על גבי הדלתות. והולכין עד שמגיעין
23 להר הבית. הגיעו להר הבית, יורדין ומתבלין על רגליהן,
24 מפני שכל הר הבית והעזרות, תחתיהן היה חלול מפני
25 קבר התהום; ומתבלין עד פתח העזרה, ובפתח העזרה
26 היה קלל [- כד] של אפר. נוטלין האפר, ונותנין במים
27 שבכוסות, ומזין על הכהן ששורף. ומטבילין היו את
28 התינוקות שממלאין ומקדשין ומזין על השורף, שאף על
29 פי שהן טהורין מטמאת המת - שמא נטמאו בטמאה
30 אחרת.
31 ח. תינוק שטבל למלאת ולהזות - לא ימלא בכליו תינוק
32 אחר, אף על פי שטבל; ותינוק שטבל להזות על כהן זה
33 - אינו מזה על כהן אחר, עד שטבל לשם מעשה זה
34 הכהן. וכן פלים שטהרום לחטאת זו - לא יתעסקו בהם
35 בפירה אחרת, עד שיטבילום לשמה. וכל הדברים האלו,
36 מעלות יתרות בפירה.

פרק ג

37
38 א. אין שורפין את הפירה אלא חוץ להר הבית, שנאמר:
39 "והוציא אתה אל מחוץ למחנה"; ובהר המשחה היו
40 שורפין אותה. וכבש [- גשר] היו עושין מהר הבית להר
41 המשחה, ותחתיו בגן כפין כפין [- קשתות], וכפה על כל
42 שני כפין, כדי שיהיו שתי רגלי הכפה על גג שני כפין
43 שתחתיה, כדי שיהיה תחת הכל חלול - מפני קבר
44 התהום. אף מקום שרפתה ומקום הטבילה שהיו בהר

ז. חסר אחת מן המתנות [- הזאות], פסולה. טבל שתיים, 47
 והנה אחת - הניתו פסולה; טבל אחת, והנה שתיים - אף 48
 על פי שלא חשב הנאה שניה, אלא טבל והנה אחרת - 49
 הניתו פסולה. כיצד? טבל אצבעו טבילה ששית, והנה 50
 ששית ושביעית - אף על פי שחזר וטבל אצבעו והנה 51
 שביעית, הניתו פסולה. הנה מטבילה שביעית, שביעית 52
 ושמינית - אפלו חזר וטבל טבילה שמינית והנה שמינית, 53
 כשרה; שפל שמוסיף על השבע, אינו כלום - והוא, שיהיה 54
 זה שהוסיף בהן אחר; אבל הפהן השורף אותה - אם 55
 הוסיף, פסולה, מפני שנחשק בדבר שאינו צריך בשעת 56
 שרפה. 57
 ח. הוציא את הדם חוץ ממערכתה, והנה - פסולה. 58
 ט. הנה מדמה בליה, אפלו הנה שש היות ביום ואחת 59
 בליה - פסולה. 60
 י. שחטה חוץ ממקום שרפתה, אפלו שחטה לפניו מן 61
 החומה [של ירושלים] - פסולה. 62
 יא. שרפה חוץ ממערכתה שנשחטה עליה, או שחלקה 63
 לשנים ושרפה בשתי מערכות, או ששרף שתיים במערכת 64
 אחת - פסולה; ואם אחר שנעשת אפר - מביא אחרת 65
 ושורף על גבה, ואינו חושש. 66
 יב. הפשיטה, ונתתה, ואחר כך שרף בלה - כשרה; ואם 67
 חסר ממנה כלום, אפלו מפרשה [אוכל שבמיעה] - 68
 פסולה. פקע [- יצא מחוץ לאש] מעורה או מבשרה, אפלו 69
 משערה, פזית - יחזיר; ואם לא יחזיר, פסולה. פקע חוץ 70
 למערכתה - מרבה עליו, ושורפו במקומו; פקע מקרניה, 71
 או מטלפיה, או מפרשה - אינו צריך להחזיר. 72
 יג. הפרה אינה נפסלת בלינה; לפיכך, אם נשחטה היום, 73
 והנה דמה בהלכותו, ונשרפה למחר - כשרה. 74
 יד. שרפה אונן או מחסר פפרה [- טבל ולא הביא קרבנו], 75
 כשרה; 76
 טו. שלא רחוצ ידים ורגלים - פסולה, מפני שמעשיה 77
 כעין עבודה. והיכן מקדש ידיו ורגליו? בכלי שרת בפנים 78
 [- בעזרה]. ואם קדש בחוץ, ומקלי חל, אפלו במקידה [- 79
 כוס] של תרש - כשר, הואיל וכל מעשיה בחוץ. וכן 80
 כשמטבילין את הפהן השורף אחר שקטמאין אותו כמו 81
 שבארנו, אינו צריך לחזר ולקדש, הואיל וכל מעשיה 82
 בטבולי יום. 83
 טז. שרפה שלא בעצים, או בכל עצים, אפלו בקש, ואפלו 84
 בגבבא [- קש הנשאר מחובר לקרקע] - כשרה; ומצותה, 85
 שלא ימעט לה עצים מן הראוי לה. אבל מרבה הוא לה 86
 חבילי אזוב ואזובין בזמן שרפתה, כדי לרבות את העפר; 87
 ויש לו [- מותר לו] לרבות עצים בשרפתה, עד שתעשה 88
 אפר. אבל משתעשה אפר - אם הוסיף בה אפלו עץ אחד, 89
 הרי זה כמערב אפר מקלה [- שריפה] באפר הפרה. 90
 יז. כל מעשה הפרה, מתחלה ועד סוף - אינו אלא ביום, 91
 ובזכרי קהנה; והמלאכה [של המתעסק בה] פוסלת בה, 92
 עד שתעשה אפר. אבל משתעשה אפר - אם כנס אפרה 93

1 זה, בין שהשליף לתוך גופה, או לתוך שרפתה, בין
 2 שנקרעה מאליה ואחר כך השליף, בין שנקרעה בידו או
 3 בכלי - כשרה.
 ג. נגמרה שרפתה - חובטין אותה במקלות, היא וכל עצי 4
 המערכה שנשרפה בהן, וכוברים את הכל בכבדות. וכל 5
 שחר שאפשר שיפתש ויהיה אפר, בין מבשרה בין מן 6
 העצים - כותשין אותו עד שיעשה אפר; ושאין בו אפר, 7
 מניחין אותו. וכל עצם מעצמיה שנשאר בלא שרפה - בין 8
 כך ובין כך היה נכתש. 9
 ד. אין מכניסין מאפרה כלום להניחו בעורה, שנאמר בו: 10
 "והניח מחוץ למחנה". ושלשה חלקים היו חולקין את כל 11
 אפרה - אחד נתן בחיל, ואחד בהר המשחה, ואחד 12
 מתחלק לכל המשמרות. זה שמתחלק לכל המשמרות, היו 13
 הכהנים מקדשין ממנו; וזה שנתן בהר המשחה, היו 14
 ישראל מזין ממנו; וזה שנתן בחיל, היה מוכן ומצנע - 15
 שנאמר: "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת", מלמד 16
 שמצניעין ממנו. וכן היו מצניעין מאפר כל פרה ופרה 17
 ששורפין, בחיל. ותשע פרות אדמות נעשו משנצטוו 18
 במצוה זו, עד שחרב הבית בשניה; ראשונה עשה משה 19
 רבנו, ושניה עשה עזרא, ושבע מעזרא עד חרבן הבית; 20
 והעשירית עושה המלך המשיח, מהרה יגלה (אמן כן יהי 21
 רצון). 22

פרק ד

א. אין שוחטין שתי פרות אדמות כאחת, שנאמר: "ושחט 24
 25 אתה".
 ב. לא רצת פרה לצאת [מהרפת] - אין מוציאין עמה שחרה 26
 [לפתותה], שלא יאמרו: 'שחרה שחטו'; ולא אדמה, שלא 27
 יאמרו: 'שתיים שחטו'. 28
 ג. פרה שנשחטה שלא לשמה, או שקבל או שהנה שלא 29
 לשמה, או לשמה ושלא לשמה, או שלא לשמה ולשמה, 30
 או שנעשת שלא בכהן, או במחסר בגדים, או שעשיה 31
 בבגדי זהב, או בבגדי חל - פסולה; שחטה על מנת לאכל 32
 מבשרה, או לשתות מדמה - כשרה, לפי שלא נאמר בה 33
 "ריח ניחוח". 34
 ד. קבל דמה בכלי - פסולה, שנאמר: "ולקח אלעזר הכהן 35
 מדמה באצבעו" - מצותה מצות יד, לא מצות כלי. 36
 ה. הנה בכלי, אפלו אחת מהן - הניתו פסולה; הנה אחת 37
 מהן בשמאל, הניתו פסולה. הנה שבעה כהנים - כאחת, 38
 הניתו פסולה; זה אחר זה, כשרה. הנה, ולא פון כנגד 39
 ההיכל - פסולה, שנאמר: "אל נכח פני אהל מועד" - עד 40
 שיכונן כנגד ההיכל, ויהיה רואהו. וכן אם שחטה או שרפה 41
 שלא כנגד ההיכל - פסולה, שנאמר: "ושחט אתה לפניו". 42
 ו. במה דברים אמורים? שהנה או שחט או שרף כנגד 43
 הדרום, או כנגד צפון, או שהיה אחזריו למקדש; אבל אם 44
 עמד בין מזרח ומערב, ופניו כנגד פתח ההיכל - אף על פי 45
 שלא פון כנגד פתח ההיכל בדקדוק, כשרה. 46

44 המתעסק בה בלבד - הוא הטמא וטעון טבילה, ומטמא
45 בגדים כל זמן שעוסק בה.
46 ג. במה דברים אמורים? בזמן שנשקפת כמצותה. אבל
47 אם נפסלה - המתעסק בה טהור. ארע פסול בשחיטתה,
48 אינה מטמאה בגדים. ארע בהזתה פסול - כל העוסק
49 בה לפני פסולה, מטמא בגדים; לאחר פסולה, אינו
50 מטמא בגדים.
51 ד. השלים לכנס את אפרה - המתעסק בה אחר בן
52 בחלוק האפר או בהצנעתו, וכן הנוגע בו - טהור. ולא
53 הפרה בלבד, אלא כל החטאות הנשקפות מן הפרים ומן
54 השעירים - השורף אותם מטמא בגדים בשעת שרפתו,
55 עד שיצטוו אפר; שהרי הוא אומר בפר ושעיר של יום
56 הכפורים: "והשרף אותם - יכבס בגדיו" - מפי השמועה
57 למדו, שזה בגין אב לכל הנשרפין, שיהיו מטמאין בגדים
58 עד שיצטוו אפר. במה דברים אמורים? בשלא ארע בהן
59 פסול, ונשרפו כמצותן בבית הדשן; אבל אם נפסלו
60 בעצרה - נשרפין שם בפסולי המקדשין, ושורפן טהור.
61 וכן המתעסק בהן משיצטוו אפר, אינו מטמא בגדים.
62 ואיזה הוא שורף? זה המסייע בשרפה - כגון המהפך
63 בכשר, והמשליך עצים, והמהפך באש, והחותה גחלים
64 כדי שתבער האש, וכיוצא בזה; אבל המציא את האור
65 לשרפן, והמסדר את המצנכה - טהור. וכן למדו מפי
66 השמועה, שהנושא פרים ושעירים הנשרפין להוציאן
67 לבית הדשן לשרפן - טמא ומטמא בגדים דין תורה, כל
68 זמן שהוא עוסק בהולכתו; וטעון טבילה והערב שמש;
69 כמו המשלח את השעיר לעזאזל, שהוא מטמא כל בגד
70 וכל כלי שיגע בו בפלים שעליו כל זמן שמתעסק
71 בשלוחו, שנאמר: "והמשלח את השעיר לעזאזל - יכבס
72 בגדיו".
73 ה. מאימתי מטמאין בגדים, הנושאין פרים ושעירים
74 הנשרפים? משיצאו בהם חוץ לחומת העזרה. נשואם
75 במוטות, ויצאו מקצת הנושאים חוץ לחומת העזרה,
76 והאחרונים לא יצאו - אלו שיצאו, מטמאין בגדים; ואלו
77 שעדין לא יצאו, אינן מטמאין בגדים עד שיצאו. יצאו
78 [הפרים] וחרזו לעזרה - הנושא אותן בעזרה, טהור עד
79 שיצא בהן. הנה עומד חוץ לעזרה, ומושך אותן משם
80 מאחר שחרזו - הואיל וכבר יצאו לחוץ, ויהי זה המושך
81 אותן בחוץ - הרי הוא ספק טמא.
82 ו. ומאימתי מטמא בגדים, המשלח את השעיר? משיצא
83 חוץ לחומת ירושלים, עד שעת דחיתו [דחיפתו] לעזאזל.
84 אבל אחר שדחה - אם נגע [הדוחה] בכלים ובגדים,
85 טהורים.
86 ז. הנוגע בפרים ושעירים הנשרפין עצמן, אפלו אחר
87 שיצאו - בין אדם בין בלים, בין אכלין בין משקין - הכל
88 טהור; וכן אם נגעו בשעיר המשלח עצמו בזמן הולכתו

1 בלילה, או שכנסתו אשה, או שעשה מלאכה אחרת בשעת
2 כניסתו - הרי זו כשרה. ומניין שאספת האפר בכל אדם
3 מישראל, חוץ מחרש שוטה וקטן? שנאמר: "ואסף איש
4 טהור", מפלל - שאינה צריכה בהן, וכאלו נאמר "אדם
5 טהור", בין איש בין אשה. ומניין שהמלאכה פוסלת בה?
6 שנאמר: "ושחט אתה לפניו" - מפי השמועה למדו, שלא
7 בא הכתוב אלא ללמד שאם נתעסק בדבר אחר בשעת
8 שחיטתה, פסלה. ונאמר: "ושרף את הפרה לעיניו",
9 שיהיו עיניו בה - ללמד שהמלאכה פוסלת בה משעת
10 שחיטתה עד שתעשה אפר; וכל העוסק בשרפתה ועשה
11 מלאכה אחרת - פסלה, עד שתעשה אפר.
12 יח. שחט את הפרה [בסכין ארוכה], ונשחטה בהמה
13 אחרת עמה, או נתחמכה דלעת עמה - כשרה; שהרי לא
14 נתפנו למלאכה - אף על פי שהבהמה שנשחטה עמה
15 כשרה לאכילה, שאין שחיטת החלין צריכה כוונה; אבל
16 אם נתפנו לחתוף הדלעת, ונתחמכה בשעת שחיטה -
17 פסולה, שהרי עשה עמה מלאכה.

יום שלישי כ"א אלול ה'תשע"ג

פרק ה

20 א. כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף, מטמאין בגדים
21 כל זמן עשייתן - שנאמר בשוחט ומשליך עץ ארז: "וכבס
22 בגדיו". ורחץ בשורו, ונאמר בשורף: "והשרף אותה -
23 יכבס בגדיו", ונאמר: "וכבס האסף את אפר הפרה";
24 למד שכל העוסקין בה מתחלה ועד סוף - מטמאין
25 בגדים וטעונין טבילה והערב שמש, דין תורה; אבל
26 המשמר אותה בשעת עשייתה, מטמא בגדים מדבריהם -
27 גזירה, שמא יזיז בה אבר.
28 ב. כל מקום שנאמר בתורה בטמאות "יכבס בגדיו", לא
29 בא ללמדנו שהבגדים שעליו בלבד הם הטמאים, אלא
30 ללמד שכל בגד או כלי שיגע בו הטמא הזה בשעת
31 חבורו במטמאיו - הרי הם טמאים; אבל אחר שיפרש
32 ממטמאיו, אינו מטמא בגדים. כיצד? הנושא את הנבלה
33 - אחד בגד שעליו, או כלי שיגע בו כל זמן שהוא נושא
34 אותה - הרי הן טמאין, ויהי הן ראשון לטמאה; וכן זה
35 הנושא, הרי הוא ראשון. פרש ממטמאיו, והשליך את
36 הנבלה - הרי הוא ראשון כמות שהיה, ואם יגע בכלי או
37 בגד - אינו מטמא אותו, שאין ולד טמאה מטמא בלים,
38 כמו שבארנו בתחלת הספר. וכן כל כיוצא בנבלה. וכן
39 כל העוסקין בפרה - אם נגע בבגד או בכלי בשעת
40 שחיטה או בשעת שרפה - הרי הן טמאין; אבל אחר
41 שיפרש ממעשיה - אף על פי שעדין לא טבל - אם נגע
42 בכלי, אינו מטמאו; מפני שהוא ולד טמאה. והפרה
43 עצמה אינה מטמאה, לא אדם ולא בלים שנגעו בה; אלא

פרק ו

47 שִׁיגְבְּרוּ הַמֵּיִם וַיַּעֲלוּ וַיִּשְׁכְּבוּ לַחֲבִית - פְּסוּלִין. וְאִם עָשָׂה
48 כֵּן בַּעֲלֵי קָנִים וְעַלֵּי אֲגוּזֵי, הָרִי הַמֵּיִם כְּשֵׁרִים. זֶה הַכֵּל:
49 דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טִמְאָה - אִם סִיעַ בּוֹ הַמֵּיִם כְּדִי שִׁיתַּמְלֵא
50 הַכֵּל, פְּסוּלִין; וְאִם סִיעַ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טִמְאָה,
51 כְּשֵׁרִים.

52 ט. הַמִּפְנָה אֶת [מִי] הַמַּעֲזֵן לְתוֹךְ הַגֶּת אוֹ לְתוֹךְ הַגָּבָא
53 [וגמא], וְחֹזֵר וּמֵלֵא בְּכָלִי מֵאוֹתוֹ הַגָּבָא אוֹ הַגֶּת - פְּסוּלִין;
54 שֶׁהָרִי צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לְקִיחַת הַמֵּיִם מִן הַמַּעֲזֵן בְּכָלִי,
55 בְּתַחֲלָה.

56 י. הֵיכָּל הַגָּדוֹל - כְּמִקְדָּה, וְאֵינוֹ כְּמַעֲזֵן; לְפִיכָף, אֵין מְמַלְאִין
57 מִמֶּנּוּ לְקִדּוּשׁ [מִי חֲטָאת]. וְכָל הַנִּהְרֹת - פְּסוּלִין לְקִדּוּשׁ
58 מִהֶן מִי חֲטָאת. וְשָׂאֵר הַמֵּיִם - כְּמַעֲזֵן.

59 יא. וְהַמֵּיִם הַנִּגְרָרִין [עוֹבְרִים] מִשְׂאֵר הַמֵּיִם [וְנִיחוּ בַשֶּׁפֶת
60 הַיָּם], וְהֵם הַנִּקְרָאִין 'זוֹחֲלִין' - פְּסוּלִין; וְהַזּוֹחֲלִין מִן
61 הַמַּעֲזֵן - הָרִי הֵן כְּמַעֲזֵן, וְכְשֵׁרִים.

62 יב. מֵיִם הַמִּפְּנִין [- מִזִּיקִים] וְהַמְכַזְבִּין, פְּסוּלִין. וְאֵלוֹ הֵם
63 הַמִּפְּנִין - הַמְלוּחִין אוֹ הַפּוֹשְׁרִין. וְהַמְכַזְבִּין - הֵן הַמַּעֲזֵנוֹת
64 שֶׁפְּעָמִים מְקִירִין [- זורמים], וּפְעָמִים חֲרִבִין וִיבָשִׁין; אֲפֹלוּ
65 הֵיוּ חֲרִבִין פַּעַם לְשָׁבַע שָׁנִים, פְּסוּלִין. אֲבָל אִם הָיוּ חֲרִבִין
66 בְּשָׁנִי בַצֵּרֶת, אוֹ לְשָׁנִים רַבּוֹת יָתֵר מִשְׁבַּע שָׁנִים, אוֹ שֶׁהָיוּ
67 מִימֵיהֶן פְּעָמִים מְרַבִּין וּפְעָמִים מוֹעֲטִין וְאֵינֶם חֲרִבִין - הָרִי
68 אֵלוֹ כְּשֵׁרִים. וּמַעֲזֵן שֶׁיֵּצֵא בְּתַחֲלָה [- חֲטָא] - כְּשֵׁר, וְאֵינוֹ
69 צָרִיךְ לְבָדֵק שֶׁמָּא יִכָּזֵב.

70 יג. מִי בָצִים [- מעורבים בטיט], וּמִי הַיִּרְדֵּן, וּמִי הַיַּרְמוּק
71 [שם נהר] - פְּסוּלִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִי תַעֲרֹכֶת [של מים
72 פסולין]. וְאֵלוֹ הֵן מִי תַעֲרֹכֶת - מֵיִם הַכְּשֵׁרִים לְקִדּוּשׁ
73 שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּמֵיִם פְּסוּלִין, אֵין מְמַלְאִין מִתַּעֲרֹכֶת שְׁנֵיהֶם;
74 אֲבָל מֵיִם כְּשֵׁרִים, כְּגוֹן מִימֵי שְׁתֵּי מַעֲזֵנוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ,
75 וְנִמְשְׁכוּ [- זרמו יחד] - מְמַלְאִין מִהֶן.

76 יד. הַמֵּיִם שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ שְׁנוּיִין מִחֲמַת עֶצְמָן [צבעם או טעמם]
77 - כְּשֵׁרִין.

78 טו. בָּאֵר שֶׁנִּפְל לְתוֹכָהּ חֲרִסִּית אוֹ אֲדָמָה, וְנִעֲשֶׂה מִימֶיהָ
79 עֲכוּרִין [- מלוכלכים] - מְמַלֵּא מִמֶּנּוּ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהִתְקִין;
80 נִפְל לְתוֹכָהּ שֶׁטֶף שֶׁל מִימֵי גִשְׁמִים - יִתְקִין עַד שֶׁתִּצָּל
81 [יהיו צלולים].

82 טז. אֲמַת [- תעלת] הַמֵּיִם הַבָּאָה מִרְחוֹק - הוֹאִיל וְתַחֲלָתָהּ
83 מִן הַמַּעֲזֵן, כְּשֶׁהָיָה לְמִלְאֵת מִמֶּנּוּ; וּבִלְבַד שִׁישְׁמִרְנָה שְׁלֵא
84 יִפְסִיקָנָה אָדָם [במחיצה], וְנִמְצָא מְמַלֵּא מִן הַמֵּיִם שֶׁפָּסְקוּ
85 תַּחֲלָתָן [- מקורן] מִן הַמַּעֲזֵן, שֶׁהֵן פְּסוּלִין.

פרק ז

87 א. הַמְּלֹאכָה - פּוֹסְלֵת בְּמֵיִם קֹדֶם שִׁיתְקַדְּשׁוּ [בנתינת אפר
88 עליהם], וְאֵינָהּ פּוֹסְלֵת בְּהִזָּה; וְדָבָרִים אֵלוֹ, דְּבָרֵי קִבְלָה
89 הֵן [ממשה רבינו]. כִּיצַד? הַמְּמַלֵּא מֵיִם לְקִדּוּשׁ [מִי חֲטָאת],
90 וְנִתְעַסַּק בְּמִלְאָכָה אַחֲרַת בִּשְׁעַת הַמְּלוּי, אוֹ בִּשְׁעַת הוֹלֶכֶת
91 הַמֵּיִם שְׁמֵלָא, אוֹ בִּצְעַת שְׁמֵעָרָה [- מוחא] אוֹתָם מְכָלִי לְכָלִי
92 - פְּסָלָן; לְעוֹלָם הַמְּלֹאכָה פּוֹסְלֵת בְּמֵיִם, עַד שֶׁיִּטִּיל לָהֶם

1 טְהוֹרִין; שֶׁאֵין אֵלוֹ מְטַמְּאִין אֲלָא לְמַתְעַסֵּק בָּהֶם בְּלִבָּהּ,
2 שְׁנֵאמַר: "וְהִשְׁרַף אוֹתָם - יִכְבֶּס בְּגִדָיו"; אֲבָל הַנוֹגֵעַ, טְהוֹר.

4 א. הַמֵּיִם שֶׁנּוֹתְנִין עָלָיו אֶפֶר הַפָּרָה - אֵין מְמַלְאִין אוֹתוֹ
5 אֲלָא בְּכָלִי, וּמִן הַמַּעֲזֵנוֹת הַנוֹבְעוֹת [- זורמות] אוֹ הַנִּהְרֹת
6 הַמּוֹשְׁכִין מִהֶן, שְׁנֵאמַר: "וְנָתַן עָלָיו מִיִּם חַיִּים אֶל כָּלִי".
7 וְנִתְּנָה אֶפֶר הַפָּרָה עַל הַמֵּיִם שֶׁנִּתְמַלְאוּ, הוּא הַנִּקְרָא
8 'קִדּוּשׁ'; וְהַמֵּיִם הָאֵלוֹ שֶׁנָּתַן עָלֵיהֶם הָאֶפֶר, הֵן הַנִּקְרָאִין
9 'מִי חֲטָאת' וּמֵיִם מְקַדְּשִׁין, וְהֵן שֶׁקָּרָא הַכְּתוּב 'מִי נִדְּה'.
10 ב. הַכֵּל כְּשֵׁרִין לְמִלְאֵת אֶת הַמֵּיִם, חוּץ מִחֲרֹשׁ שׁוֹטָה
11 וְקֶטֶן; וְהַכֵּל כְּשֵׁרִין לְקִדּוּשׁ, חוּץ מִחֲרֹשׁ שׁוֹטָה וְקֶטֶן. וְאֵין
12 מְמַלְאִין וְאֵין מְקַדְּשִׁין אֲלָא בְּכָלִי, וְאֵין מִזִּין אֲלָא מְכָלִי.
13 וְהַמְּלוּי וְהַקִּדּוּשׁ כְּשֵׁרִין בְּלִילָה, אֲבָל אֵין מִזִּין וְאֵין
14 מְטַבִּילִין אֲלָא בִּיּוֹם; וְכָל הַיּוֹם כְּשֵׁר לְהִזָּה וְלִטְבִּילָה.

15 ג. בְּכָל הַכֵּלִים מְמַלְאִין וּמִזִּין וּמְקַדְּשִׁין - אֲפֹלוּ בְּכָלִי
16 גָּלִילִים, וְכָלִי אֲבָנִים, וְכָלִי אֲדָמָה, וּבִסְפִינָה; וְאֶחָד כָּלִי
17 חֲרֹשׁ, וְאֶחָד כָּל הַכֵּלִים. אֲבָל אֵין מְמַלְאִין וְלֹא מְקַדְּשִׁין
18 וְלֹא מִזִּין בְּדַפְנוֹת הַכֵּלִים [שנשברו], וְלֹא בְּשׁוּלֵי [תחתית]
19 הַמַּחֲזֵן [כלי גדול], וְלֹא בְּמִגּוּפַת [- פקק] הַחֲבִית, וְלֹא
20 בְּחִפְּנָיו [- כפות ידיו], וְלֹא בְּבִיצַת הַתַּרְנֻגֶּלֶת, וְלֹא בְּשִׁקְתָּ
21 [- שקע מים] שֶׁבְּסִלְעַ; אֲבָל בְּבִיצַת הַיִּצְרִים [חומר גלמי של
22 חרס] כְּשֶׁהָיָה מִפְּנֵי שֶׁהָיָה כָּלִי אֲדָמָה.

23 ד. שׁוּלֵי [- תחתיות] כָּלִי עֵץ, וְכָלִי זְכוּכִית, וְכָלִי עֶצֶם -
24 אֵין מְקַדְּשִׁין בָּהֶן, עַד שִׁישׁוּף אוֹתָם וְיִתְקַן אוֹתָם וְיַעֲשֶׂה
25 אוֹתָם כֵּלִים בְּפָנֵי עֶצֶם; וְכֵן מִגּוּפָה שֶׁהִתְקִינָה לְהִיּוֹת כָּלִי,
26 מְקַדְּשִׁין בָּהּ. וּבִיצַת הַנַּעֲמִית [בת יענה], כְּשֶׁהָיָה לְקִדּוּשׁ בָּהּ;
27 וְאֵין צָרִיךְ לִזְמַר שֶׁהָיָה כְּשֶׁהָיָה לְמֵלֵא בָּהּ וְלִהְיוֹת מִמֶּנּוּ.
28 ה. כָּלִי שֶׁחִבְרוּ בְּאֶרֶץ אוֹ בְּסִלְעַ, אֲפֹלוּ חִבְרוּ בְּסִיד -
29 מְקַדְּשִׁין בּוֹ וּמִזִּין מִמֶּנּוּ. עָשָׂה עֲטָרָה שֶׁל טִיט סָבִיב לְכָלִי,
30 וְהַמֵּיִם שֶׁבְּכָלִי צָפִין עַד שֶׁהִלְכוּ לְעֲטָרָה - אִם נִטְלָה
31 הָעֲטָרָה עִם הַכֵּלִי - הָרִי הַמֵּיִם שֶׁבְּתוֹכָהּ כְּשֵׁרִים, שֶׁהָרִי הֵן
32 בְּכָלִי אֲדָמָה; וְאִם לֹא - הָרִי הֵן כְּמִי שֶׁהִקִּיף עֲטָרָה שֶׁל
33 טִיט בְּסִלְעַ אוֹ עַל הָאֶרֶץ וּמֵלֵא אוֹתָהּ מֵיִם, שֶׁהֵן פְּסוּלִין,
34 מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶן בְּכָלִי.

35 ו. כָּלִי חֲרֹשׁ שֶׁנִּקְבַּח בְּכוֹסֵם מִשְׁקָה [- מים נכנסים בו], אֵין
36 מְמַלְאִין וּמְקַדְּשִׁין בּוֹ; אֲבָל אִם נִקְבַּח בְּמוֹצִיא מִשְׁקָה [חור
37 קטן יותר], מְקַדְּשִׁין בּוֹ.

38 ז. כָּלִי שֶׁנִּקְבַּח מִלְמַטָּה, וּסְתָמוֹ בְּסִמְרִטוּטִין - פְּסוּל;
39 שֶׁהַמֵּיִם שָׁבוּ אֵינֶן עַל עֲגוּל הַכֵּלִי [עצמו], אֲלָא עַל הַפָּקַק
40 [הסתתמה]. הִנֵּה נִקְוֵב מִן הַצֵּד, וּפָקַקוּ - הָרִי זֶה כְּשֵׁר
41 לְמִלְאֵת וּלְקִדּוּשׁ וְלִהְיוֹת מִמֶּנּוּ.

42 ח. הַזּוֹלָף [- שואב] מֵיִם מִן הַמַּעֲזֵן בְּיָדָיו וּבְרַגְלָיו
43 וּבְחֻרְשִׁים [- שבירים], וְנָתַן לְתוֹךְ הַחֲבִית - פְּסוּלִין, מִפְּנֵי
44 שֶׁלֹּא נִתְמַלְאוּ בְּכָלִי. נָתַן אֶת הַחֲבִית בְּמֵיִם, וְדָחַק אֶת
45 הַמֵּיִם בְּיָדָיו אוֹ בְּרַגְלָיו אוֹ בַּעֲלֵי יָרְקוֹת כְּדִי שִׁיעֲבֹרוּ
46 לַחֲבִית - הָרִי אֵלוֹ פְּסוּלִין. וְכֵן אִם שָׁקְעוּ בְּמֵיִם, כְּדִי

מתוך מהדורת חזק

48 ו. הרוצה למלאת מים לקדשן, ומים אחרים לצרכיו -
49 ממלא את של צרכיו תחלה, וקושן וטוען לאחוריו;
50 ואחר כך ממלא את של חטאת, כדי שלא יתעסק במלאכה
51 אחר המלוי, ונותן לפניו, והולך.

52 ז. שנים שהיו ממלאין כל אחד ואחד לעצמו, והגביהו
53 זה על זה [אחד בעזרת השני], ונטל זה לזה קוץ מידו
54 או מגופו בשעת מלוי - אם מלאו שניהם לקדוש אחד,
55 המים פשרים; ואם מלאו לקדש כל אחד לעצמו - זה
56 שהגביה או הוציא את הקוץ, פסל מימיו.

57 ח. השואל חבל למלאת בו, ומלא, ונטל החבל בידו
58 ומימיו על כתפו, ופגע בפעלים בדרכו, ונתן להם את
59 החבל פשהוא מהלך - פשרין; ואם יצא [סטח] מן הדרך
60 כדי להוליך החבל בפעלים - פסל את המים.

61 ט. מי שהיה ממלא, ומשליך החבל שמלא בו על הארץ,
62 ואחר שמלא חזר וקבץ [כר] החבל על ידו - פסל
63 המים; ואם היה דולה ומקבץ לתוך ידו, דולה ומקבץ
64 [באותה שעה] - המים פשרים.

65 י. הממלא ונותן לחבית עד שימלא אותה מים, והצניע
66 את החבית שלא תשבר בשעה שהיה ממלא, או שפניה
67 על פיה על מנת לנגבה למלאת בה - פשר, שזה מצרף
68 המלוי הוא. אבל אם הצניעה או נגבה כדי להוליך בה
69 את [מ] הקדוש - פסול, שהרי עשה מלאכה שאינה לצרף
70 המלוי. וכן הממלא ונתן לשקת [שקע בסלע], ופנה
71 תרשים [שברים] מן השקת בשעת מלוי - אם בשביל
72 שתחזיק מים רבים - פשרים, שהרי זה צרף המלוי. ואם
73 בשביל שלא יהיו תרשים מעכבין אותו בשעה שהוא זולף
74 [- מוציא] את המים שמלא בשקת - הרי אלו פסולין.

75 יא. הממלא דלי לשחות, ונמלך וחשב עליו למי חטאת
76 - אם עד שלא הגיע הדלי למים חשב - מערה [שופר],
77 ואינו צריך לנגב [- לייבשו]; ואם משהגיע הדלי למים
78 חשב - מערה, וצריך לנגב, ואחר כך מלא בו לחטאת.
79 שלשל הדלי, ונפסק החבל מידו - אם עד שלא הגיע הדלי
80 למים חשב עליו - מערה, ואינו צריך לנגב. נמלך והוא
81 עודהו בתוך המים, וחשב עליו למי חטאת - מערה, ואינו
82 צריך לנגב. מים שמלאן למי חטאת, ואחר שנתמלאו
83 חשב עליהן לשחות - כשיטה את הכלי לשחות - פסל
84 המים, אף על פי שלא שתה מהן כלום.

יום רביעי כ"ב אלול ה'תשע"ג

פרק ח

87 א. מי שהיו מימיו [המיועדים למי חטאת] על כתפו, וצמד
88 והורה הורגה [הלכה] לאחרים, או שדן דין, או שחלצה
89 יבמה בפניו, או מאנה [יתומה קטנה שהשיאה], או
90 שהרצה לאחרים את הדרך, או שהרג נחש או עקרב, או
91 נטל אכלין מן השוק להצניען [- לאכנסן] - הרי המים
92 פסולין; שהרי נתעסק בדרך אחר קדם שיתן האפר על

1 את האפר. הטיל את האפר, ונתקדשו ונעשו מי נדה - אין
2 המלאכה פוסלת בהן, אלא מוליד המים המקדשים, או
3 מערה אותן מפלי כללי, והוא עוסק במלאכה אחרת, ואין
4 בכך כלום; וכן מזה מהן בידו אחת, והוא עושה מלאכה
5 ביד האחרת.

6 ב. השכר - פוסל בקדוש ובהנהגה, ואינו פוסל במלוי.
7 כיצד? הנוטל שכרו לקדש מי חטאת, או להזות מהן -
8 הרי אותן המים כמי המערה, והאפר כאפר מקלה
9 [שריפה], שאינו כלום. אבל נוטל הוא שכר למלאת המים
10 או להוליכן. ומקדשין אותן בחנם, ומזה מהן המזה בחנם.
11 היה המקדש או המזה וכן שאינו יכול להלך על רגליו,
12 ובא הטמא ובקש ממנו להלך עמו למקום רחוק לקדש או
13 להזות - הרי זה מרכיבו על החמור, ונותן לו שכרו כפועל
14 בטל שבטל מאותה מלאכה שבטלו ממנה. וכן אם היה
15 כהן, והיה מתטמא בטמאה המונעת אותו מלאכל תרומתו
16 בעת שילך עמו להזות או לקדש - הרי זה מאכילו
17 ומשקהו וסכו [בשמן]; ואם בטלו ממלאכה - נותן לו
18 שכרו כפועל בטל של אותה מלאכה; שכל אלו הדברים,
19 אינן שכר שגשגתו בקדוש או בהנהגה - שהרי לא הרויח
20 כלום, ולא נטל אלא כנגד מה שהפסיד.

21 ג. הממלא באתת ידו, ועושה מלאכה בידו האחרת, או
22 הממלא לו ולאחר, או שמלא לשנים באחת - שניהם
23 פסולין; שהמלוי מלאכה, ונמצא כל מלוי משניהם, באלו
24 עשה עמו מלאכה אחרת; ובכך הודענו שהמלאכה פוסלת
25 במלוי, בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחרים.

26 ד. הממלא לאחרים, אפלו מלא אלף חביות זו אחר זו
27 לאלף בני אדם - בלן פשרים; וכל אחד מהן נוטל המים
28 שלו, ומקדשן. מלא לעצמו חבית אחר חבית - אם נתפנן
29 לקבץ כל החביות לכלי אחד, ולהשליך עליהן את האפר,
30 ומקדשן בלן קדוש אחד - בלן פשרים, שהכל מלוי אחד
31 הוא. אבל אם נתפנן לקדש כל חבית וחבית בפני עצמה
32 - בלן פסולין, חוץ מן האחרונה; שהראשונה נפסלת
33 במלאכה שעשה קדם שקדש, והוא מלוי השניה; וכן
34 השניה נפסלת במלוי השלישית, ואין פשר אלא אחרונה.

35 ה. חמשה שמלאו חמש חביות לקדשן חמשה קדושין,
36 שישליך האפר על כל אחת ואחת בפני עצמה, ונמלכו
37 לערבן ולקדשן בלן קדוש אחד, או שמלאו לקדשן קדוש
38 אחד, ונמלכו לקדשן חמשה קדושין - בלן פשרין; שהרי
39 לא נתעסק הממלא במלוי אחר. אבל היחיד שמלא חמש
40 חביות לקדשן חמשה קדושין - אף על פי שחזר ונמלך
41 לקדשן קדוש אחד, אין פשר אלא אחרון; מלאן לקדשן
42 קדוש אחד, ונמלך לקדשן חמשה קדושין - אין פשר אלא
43 זו שקדש בתחלה. וכן אם אמר לאחר: 'קדש לך את אלו'
44 - אין פשר אלא זו שנתקדשה מהן בתחלה. אבל אם אמר
45 לו: 'קדש לי את אלו' - הרי בלן פשרין, שהרי לקדוש
46 אחד מלאן; ואף על פי שנתמלך לקדשן חמשה קדושין -
47 הרי לא קדש הוא, אלא אחר קדש לו.

ו. האומר לחברו: 'קדש לי ואקדש לך', וקדשו זה לזה -
הראשון כשר וזה שני פסול, שהרי קדש בשכר. אמר לו:
'מלא לי ואמלא לך', ומלאו זה לזה - הראשון פסול;
הואיל ובנותו שימלא לו חברו חלף [תמורת] מלוי זה, הרי
זה כממלא לו ולאחר, שהם פסולין. והשני כשר, שהמלוי
בשכר מתר, והרי לא עשה מלאכה אחר שמלא, ואין
בבנותו מלוי אחר.
ז. האומר לחברו: 'קדש לי [תן האפר במים] ואמלא לך'
[מים מהמעין] - שניהן כשרים; שהמלאכה אינה פוסלת
הקדוש, והמלוי בשכר מתר. 'מלא לי ואקדש לך' - שניהם
פסולין; זה שמלא בתחלה פסול - שהרי הוא כממלא
ומקדש כאחת, ופסול המים במלאכה; וזה שקדש
באחרונה פסול - שהרי קדש בשכר, וכאלו החזיר חוב
שעליו.
ח. ההולך לקדש - הרי זה נוטל את המפתח, ופותח
להוציא האפר; ונוטל קרדם, אם צריך לחפר בו אפר
הפרה; ונוטל סלם ומוליך ממקום למקום להביא האפר,
וכשר. ואם משנטל את האפר לקדש בו, פסה הכלי שהיה
בו האפר, או שהגוף [- סרג] את הדלת, או שזנקה [-
העמיד] את הכלי בצריך, קדם שישליך האפר למים - פסול
המים; אבל האפר כשר לקדש בו מים אחרים. זקף את
הכלי שיש בו האפר בידו, כדי שלא יתפזר - כשרים, מפני
שאי אפשר; שהרי אם הניחו בצריך, פסול; ואם פסחו,
פסול. נוטל את האפר, ורואה שהוא מרובה, והחזיר ממנו -
כשר; נתן האפר על המים, ורואה שהוא מרובה, ונטל ממנו
לקדש מים אחרים - כשר. קרסם עלי זית לחתות בו האפר
- אם בשביל שלא יחזיק אפר הרבה, פסול; ואם בשביל
שיכנס האפר בכלי, כשר.

פרק ט

א. ביצד מקדשין את המים באפר הפרה? נותן את המים
שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי, ונותן אפר על פני המים
כדי שיראה על פני המים, אף על פי שהיא חבית גדולה
מלאה מים, ומערב הכל. ואם נתן האפר תחלה, ואחר כך
נתן עליו המים - פסול. ומה הוא זה שנאמר בתורה 'ונתן
עליו מים חיים'? כדי לערב את האפר במים.
ב. המקדש צריך שיתפזן [למעשה], ויתן האפר בידו על
המים, שנאמר: "ולקחו לטמא" - עד שיהיה מתפזן
לקדוש, ולמלוי, ולהזהה. אבל אם נפל האפר מן הכלי
שיש בו האפר לתוך המים, או שנטל האפר בידו ודחפו
חברו או הרוח ונפל האפר מידו על המים, או שנפל
האפר מידו על צד הכלי או על ידו ואחר כך נפל למים
- הרי זה פסול.
ג. קדש פחות מפדי הנה בכלי זה, ופחות מפדי הנה
בכלי אחר - לא נתקדשו. היה האפר צף על פני המים,
וכנס ממנו מלמעלה, וקדש בו מים אחרים - הרי אלו
מקדשין. וכל שנגע במים, אין מקדשין בו פעם שניה, ואף

המים. אבל אם נוטל האכלין לאכלן ואכלן כשהוא מהלך,
או שהרג נחש או עקרב המעבבין אותו [מליך] - הרי
המים כשרים, שזה מצריך הולכת המים. זה הכלל: דבר
שהוא משום מלאכה שעשהו קדם מתן האפר - בין עמד
בין שלא עמד, פסול. ודבר שאינו משום מלאכה - אם
עמד, פסול; ואם לא עמד, כשרים. היה מהלך במים [- עם
המים], ופרץ [פילס דרכו] בשעת הלכו מקום שילך בו -
אף על פי שפרץ על מנת לגדר, כשרים; ואם גדר קדם
שיתן האפר, פסולין. וכן אם קצץ פרות לאכל - אף על
פי שבנותו להקצות [- לקצוץ] את השאר, כשרין; ואם
הקצה קדם מתן האפר, פסול.
ב. היה אוכל בשעת הולכת המים, והותיר, וזרק מה
שהותיר לתחת התאנה או לתחת המקצה [- מחצלת] - אם
נתפזן שלא יאבדו הפרות - הרי המים פסולין, שהרי עשה
מלאכה. ואם זרקן לפי שאין לו צורך בהן, הרי המים
כשרין. הממלא מים לקדשן, ומסרן לאחר לשמרון, ועשו
הבעלים מלאכה - לא נפסלו המים, שהרי מסרן לשומר.
ואם עשה השומר מלאכה - פסול, שהרי הם ברשותו,
והוא נכנס תחת הבעלים. היו שנים שומרין את המים,
ועשה אחד מהם מלאכה - המים כשרים, שהרי השני
משמר; חזר הראשון לשמר, ועמד השני ועשה מלאכה -
המים כשרין; עד שייעשו כל השומרין מלאכה כאחת.
ג. המקדש באחת ידו, ועשה מלאכה בשניה - אם לעצמו
קדש, פסול; שהרי עשה מלאכה קדם מתן אפר במים. ואם
לחברו קדש, המים כשרים; שאין זה פוסל מימיו של
חברו במלאכה שעשה, שאין המלאכה פוסלת בקדוש
אלא במים - והוא, שיהיה העושה הבעלים או השומר.
ד. המקדש לעצמו ולאחר כאחת - שלו פסול, שהרי
נפסלו המים של עצמו בעסק שנתעסק בקדוש חברו; אבל
אם קדש לשנים כאחת - שניהם כשרין, שאין מלאכתו
פוסלת מי אחרים.
ה. הממלא לעצמו בשתי ידיו כאחת [לשתי חביות] -
בקדוש אחד, פסול; בשני קדושין, כשר. קדש לעצמו
בשתי ידיו כאחת - בקדוש אחד, כשר; בשני קדושין,
פסולין. מלא וקדש בשתי ידיו כאחת - לעצמו, שניהם
פסולין. מלא לאחר בשתי ידיו כאחת - בקדוש אחד,
כשר; בשני קדושין, פסול. קדש לאחר בשתי ידיו כאחת
- בין בקדוש אחד בין בשני קדושין, שניהם כשרים; מלא
וקדש בשתי ידיו כאחת לאחר - המלוי פסול, והקדוש
כשר. זה הכלל: כל מלוי שעשה עמו מלאכה - בין שמלא
לעצמו בין שמלא לאחר, פסול. וכל מים שנתמלאו
בהלכתו, ועשה עמהן מלאכה קדם שיתן את האפר - אם
היו המים שלו, הרי הן פסולין; ואם היו של אחר, כשרין.
וכל דבר שבידו, ועשה מלאכה - בין שיש שם שומר
שאינו עושה מלאכה, בין שאין שם שומר - פסול. ודבר
שאינו בידו, ועשה מלאכה - אם יש שם שומר, לא פסול;
ואם אין שם שומר, פסול.

מראיהו, הרי המים פסולין; מפני שהיא כשופרת, והמים
נכנסין בתוכה ויוצאין מתוכה עם הלחה שבה.
יב. מים מקדשין ששחת מהן בהמה או חיה, פסולין. וכן
כל העופות, פסולין; חוץ מן היונה - מפני שהיא מוצצת,
ואין ריר יוצא מפיה ומתערב במים. וכן כל השרצים
ששתו, אינן פסולין; חוץ מן החלדה - מפני שהיא
מלקקת בלשונה, ונמצאת הלחה יוצאה מפיה במים.
יג. מי חטאת שנשתנו מראיהו מחמת עצמן, כשרין;
נשתנו מראיהו מחמת עשן, פסולין. הגלילו [נעשו קרח],
וחזרו ונמוחו - כשרים, אפלו נמוחו בחמה; אבל אם
הומחו באור, פסולין.
יד. אפר חטאת שנשתנו מראיו מחמת עצמו, או מחמת
עשן - כשר; נשתנה מחמת אבק, או שנפל לתוכו סיד או
גבסים, או שנתערב בו אפר מקלה [- שריפה], כל שהוא
- הרי זה פסול.
טו. החושב על מי חטאת לשותות - לא פסול, עד
שישפה מהן; ואם שפף מן הכלי לתוך גרונו, ולא נגעה
שפתו במים שבפלי - לא פסול.
טז. כלי שיש בו מים מקדשין שהניחו מגלה, ובא ומצאו
מכסה - הרי אלו פסולין; שמא אדם שאינו טהור לחטאת
נגע בהן, שהרי אדם כסוהו בודאי. הניחו מכסה, ובא
ומצאו מגלה - אם יכולה החלדה לשותות ממנו, או שירד
לו טל בלילה - פסולין. ואם לאו - כשרין, מפני שיש כאן
שתי ספקות: ספק אדם גלה, או בהמה וחיה או רמש;
ואם תמצא לומר אדם גלה, שמא טהור לחטאת היה או
אינו טהור.
יז. המוסר מים מקדשין, או מים שנתמלאו לקדוש,
לטמא לשמן - הרי אלו פסולין.
יח. שנים שהיו שומרין את המים, ונטמא אחד מהן -
כשרים, מפני שהן ברשותו של שני; טהר וחדר לשמר,
ונטמא השני - כשרים, מפני שהן ברשותו של ראשון.
נטמאו שניהם כאחת, המים פסולין.

פרק י

א. הממלא מים לקדוש [מי חטאת] - אינו צריך שיהיה
הוא עצמו המקדש והמזה, אלא מקדש אחד ומזה אחר.
וכן ממלא אדם בכלי, ומערה מפלי לכלי, ומקדש בכלי
אחר; ומערה המים המקדשין מפלי לכלי, ומזה מפלי
אחר.
ב. ממלא אדם מים, ומניחן אצלו בלא קדוש כל זמן
שירצה, ואין בכך כלום. ומוליכן ממקום למקום, ומעיר
לעיר, ונותן עליהן אפר ומקדשן בכל עת שירצה. וכן
המים המקדשין [שניתן בהם האפר], מניחן אדם אצלו
ימים ושנים, ומזה מהן בכל יום שהוא צריך, עד שיתמו;
ומוליכן ממקום למקום, ומעיר לעיר. ומשמר אדם אפר
הפרה אצלו, ומוליכו ממקום למקום, ומעיר לעיר. פעם

1 על פי שנגב; ואפלו נשבה הרוח ונתנה את האפר על גבי
2 המים - אינו מנגבו ומקדש בו.
3 **ד.** כלי קטן שהיה בתוך כלי גדול, והם מלאין מים,
4 והמים מערבין - כיון שנתן האפר במים שבפלי הגדול,
5 נתקדשו כל המים שבתוך הכלי הקטן, ואף על פי שהיה
6 פיו צר ביותר, ולא נכנס לו אפר; שהרי המים כלן
7 מערבין.
8 **ה.** היה ספוג בתוך המים בעת שנתן האפר - הרי המים
9 שבספוג פסולין, מפני שאינן בכלי. כיצד יעשה? זולף [-
10 שואב] את כל המים עד שהוא מגיע לספוג, ולא יגע
11 בספוג. ואם נגע בספוג - אף על פי שהמים צפין על גביו
12 כל שהן - פסולין, מפני שהמים שבספוג יוצאין [ע"י
13 גניעה בו] ומתערבין במים הכשרין. נפל ספוג לתוך המים
14 המקדשין - נוטלו וסוחטו חוץ לכלי, והמים שבפלי
15 כשרין.
16 **ו.** שתי שקתות [משקעים] שבאבן אחת, שנתן את האפר
17 לתוך אחת מהן - אין המים שבשניה מקדשין; ואם היו
18 נקובות [ומחוברות] זו לזו [בשיעור של -] כשופרת הנוד,
19 או שהיו המים צפין על גביהן אפלו בקלפת השום, ונתן
20 אפר לאחת מהן - הרי המים שבשניה מקדשין.
21 **ז.** שתי אבנים שהקיפן [- חיברם] זו לזו, ועשה אותן
22 שקת, וכן שתי צרבות [שברו קערות], וכן שקת שנתלקה,
23 ונתן אפר בחלק אחד מהן - המים שביניהן אינן מקדשין;
24 ואם חברן בסיד או בגבסים [- גבס], והן יכולות להנטל
25 כאחת - המים שביניהם מקדשין.
26 **ח.** מים מקדשין שנתערב בהם מים אחר כל שהוא,
27 ואפלו מים שנתמלאו לקדוש - הרי אלו פסולין; וכן אם
28 ירד לתוכם טל, הרי אלו פסולין. נפל לתוכן משקין ומי
29 פרות, יצרה [- יספור] הכל; וצריך לנגב הכלי, ואחר כך
30 יתן לתוכו מים מקדשין אחרים. נפל לתוכן דיו, קמוס,
31 וקלקנתוס [סוגי דיו], וכל דבר שהוא רושם - יצרה; ואינו
32 צריך לנגב - שאם ישאר שם דבר הרושם, הרי הוא נראה.
33 **ט.** המטביל כלי לחטאת במים שאינן ראויין לקדש -
34 צריך לנגב, ואחר כך יקדש בו; הטבילו במים הראויין
35 לקדש, אינו צריך לנגב. ואם הטבילו לאסוף בו מים
36 מקדשין - בין כך ובין כך, צריך לנגב.
37 **י.** קרויה [- קליפת דלת] שהטבילוה במים הראויין
38 לקדש, מקדשין בה; אבל אין אוספין לתוכה מי חטאת,
39 מפני שהמים שהטבילה בהן נבלעין בתוכה, ויוצאין
40 ומתערבין במי חטאת, ופסולין אותן. נטמאת, והטבילוה
41 - אין מקדשין בה; שהמשקין הטמאין הנבלעין בגופה,
42 יצאו ויתערבו במים שמקדשין אותן בתוכה.
43 **יא.** מים מקדשין שנפל לתוכם שקצים ורמשים ונתבקעו
44 [השקצים], או שנשתנו מראיהו [של מים] - פסולין; אפלו
45 היו יבשים ביותר, כגון הנמלה והדירה והכנה שבתבואה.
46 נפל לתוכה חפושית - אף על פי שלא נתבקעה ולא נשתנו

מאותה הטבילה על דבר שאינו מקבל טמאה, או על
הבהמה - אם נשאר מים באזוב, אינו צריך לחזור
ולתביל, אלא מזה מן הנשאר על האדם, או על הכלים
הטמאים; שהרי תחלת טבילתו כשהיה היתא. אבל אם טבל
את האזוב להזות על דבר שאינו מקבל טמאה, או על
הבהמה, והזה על האדם, או על הכלי הטמא - היתו
פסולה; עד שיחזור ויטבל האזוב פעם שניה, ויתפון להזות
על האדם או על דבר המקבל טמאה.
ט. הטביל את האזוב, ונתפון להזות על דבר שאינו מקבל
טמאה - המים המנטפים, כשרין; לפיכך, אם נטפו בכלי,
וחזר והטביל בהן את האזוב ככונה להזות על דבר המקבל
טמאה - היתו כשרה.
י. מי חטאת שנתמצטו - טובל אפלו ראשי גבעולין [של
האזוב], ומזה; ובלבד שלא יספג [- יקנח מדפני הכלי].
צלוחית שפיה צר - טובל ומעלה בדרךכו, ומזה; ואינו צריך
להזהר שמא יגע בצדי הכלי בפעם שניה.

יום חמישי כ"ג אלול ה'תשע"ג

פרק יא

א. ביצד מטהרין טמא מת במי נדה? לוקח אדם טהור
שלשה קלחין [- בדיס] של אזוב, ואוגן אגדה אחת, ובכל
בד ובד - גבעול אחד. וטובל ראשי גבעולין במי נדה
שפכלי, ומתפון ומזה על האדם או על הכלים, ביום
השלישי וביום השביעי, אחר שתפן החמה; ואם הזה
משעלה עמוד השחר, כשר. ואחר שיזה עליו ביום
השביעי, טובל ביום; ומעריב שמשו, והרי הוא טהור
לערב. טבל את האזוב בלילה, והזה ביום, או שטבל את
האזוב ביום, והזה בלילה - היתו פסולה. והמים מטמאין
משום מי חטאת, כמו שיתבאר, עד שתהיה טבילת האזוב
במים והיתו ממנו ביום השלישי וביום השביעי אחר
שתפן החמה; ואם עבר ועשה משעלה עמוד השחר, כשר
כמו שבארנו.
ב. מי שנטמא במת, ושהה כמה ימים בלא הזיה -
כשיבוא להזות, מונה בפניו שלשה ימים; ומזין עליו
בשלישי ובשביעי, וטובל בשביעי ומעריב שמשו. כמה
דברים אמורים? בעם הארץ שבא להזות, שאפלו אמר
'היום השלישי שלי' - אינו נאמן, שמא היום נטמא;
לפיכך צריך למנות בפניו. אבל חבר [- תלמיד חכם] שבא
להזות, מזין עליו או על בלו מיד. מי שהזה עליו
בשלישי, ולא הזה עליו בשביעי, ושהה כמה ימים - טובל
בכל עת שירצה אחר השביעי, בין ביום בין בלילה, ומזין
עליו ביום, בין קדם טבילה בין אחר טבילה; אפלו טבל
בליל תשיעי, או בליל עשירי - מזין עליו למחר אחר הגין.
ג. כל הטמאין מקבלין הזיה. ביצד? זבים וזבות נדות
ויולדות שנטמאו במת - מזין עליהן בשלישי ובשביעי,
והרי הן טהורין מטמאת מת, ואף על פי שהן טמאין

אחת, הולכין כלי שהיה בו מי חטאת בספינה בירדן,
ונמצא פזית מן המת בקרקע הספינה, ונטמאו המים.
באותה שעה גזרו בית דין הגדול, שאין מעבירין מי
חטאת ולא אפר חטאת בנהר ובספינה; ולא ישיטם על
פני המים, ולא יעמד בצד הנהר מכאן ויזרקם לצד השני.
אבל עובר הוא אדם במים עד צוארו, ובגדו אפר פרה או
מים מקדשין. וכן אדם וכלים הריקנין שהן טהורין
לחטאת, ומים שנתמלאו לחטאת ועדין לא נתקדשו -
מעבירין אותן בנהר ובספינה.
ג. וכן מעבירין מים מקדשין בספינה בים הגדול, ושטין
בהן על פני המים; שלא גזרו אלא על המים המקדשין
ועל האפר, בנהר וולא בים].
ד. המוליך מים לקדשן, ואין צריך לומר מים שנתקדשו
- לא יפשיל הכלי לאחוריו, אלא לפניו, שנאמר:
"למשמרת למי נדה" - בזמן שהם שמורין, הן מי נדה;
ואם לאו, פסולין. הרי שמלא שתי חביות - נותן לפניו
אחת, ואחת לאחוריו, מפני שאי אפשר [אחרת].
ה. מי חטאת ששקלן במשקל - אם הסיח דעתו [מהם],
פסולין; ואם לא הסיח דעתו, כשרין. אבל אם שקל דברים
אחרים במי חטאת - הואיל ועשין משקלת, פסולין; שאין
זו משמרת. כל אלו הטהורין שממלאין או שמקדשין או
שמוזין, וכן כל הכלים שממלאין ומקדשין בהן ושמוזין
מהן - אם היו בטבולי יום [- טמאים שטבלו היום] - אף על
פי שלא העריב שמשן, הרי אלו כשרים; שכל מעשה
הפרה והמלוי והקדוש וההזהה כשר בטבולי יום, כמו
שבארנו. ומפני הצדוקין מטמאין את כל כלי שטף [-
המיטהרים במקווה], ומטבילין אותן, ואחר כך משתמשין
בהן במי חטאת.
ו. הכל כשרין להזות - חוץ מאשה, וטמאים,
ואנדרוגינוס, ותינוק שאין בו דעת; אבל קטן שיש בו
דעת, כשר להזות. והערל [- שאינו מהול] כשר להזות,
שאין הערל טמא. קטן שיש בו דעת שהזה, והאשה
מסעדתו [- מטייעתו], כגון שאחזה לו המים בידה - היתו
כשרה; ובלבד שלא תאחז בידו בשעת הזיה; ואם אחזה,
היתו פסולה.
ז. המזה צריך להתפון, ולהזות על הטמא לטהרו; ואם
הזה שלא בכונה, היתו פסולה. אבל זה שמוזין עליו -
אינו צריך כונה, אלא מזין על האדם לדעתו ולדעתו.
המתפון להזות לפניו, והזה לאחוריו, לאחוריו, והזה לפניו
- היתו פסולה; נתפון להזות לפניו, והזה לצדדין של פניו
- היתו כשרה.
ח. המזה אינו צריך טבילה [במי הפרה] לכל הזיה, אלא
טובל את האזוב, ומזה הזיה אחר הזיה עד שיגמרו המים
[מהאזוב]. ומזה הזיה אחת על כמה בני אדם או כמה
כלים באחד - אפלו מאה; כל שנגע בו מן המים כל שהוא
- טהר; והוא, שיתפון המזה להזות עליו. טבל את האזוב,
ונתפון להזות על דבר שמקבל טמאה או על האדם, והזה

מתוך מהדורת חזק

47 כְּאֶחָד, וְהָיָה עַל אֶחָד מֵהֶן, וְנִטְפוּ הַמַּיִם מֵעַל הָרֹאשׁוֹן עַל
48 הַשֵּׁנִי - הָרִי הַשֵּׁנִי בִטְמֵאָתוֹ; עַד שִׁיפְלוּ הַמַּיִם עָלָיו מִהֲזִיזָה
49 הַמַּזְהָה, לֹא מִן הַתַּמְצִיזָה [ו- שֶׁנִּתְחַצְצוּ מִמָּקוֹם אֲחֵר]. הָיָה עַל
50 שְׁנֵי כְלִיִּם, וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם הָיָה עַל שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד, או
51 מִחֻבְרוֹ נִמְצָה עָלָיו - הֲזִיזוֹ פְסוּלָה.
52 ג. מִחֹטט שֶׁהָיָה נִתְּנָה עַל הַחֶרֶשׁ, וְהָיָה עָלֶיהָ, סֶפֶק עַל
53 הַמִּחֹטט הַזֶּה, סֶפֶק מִן הַחֶרֶשׁ נִמְצָה עָלֶיהָ - הֲזִיזוֹ פְסוּלָה.
54 ד. כְּלִיִּם הַמִּפְצָּלִין [ו- מוֹרֻכְבִּים מִחֻלְקִים] שֶׁהֵן מִחֻבְרֵינָה זֶה
55 לָזֶה בְּמִסְמָרֵין, כְּגוֹן מִסְפֶּרֶת [ו- מִסְפָּרִים] שֶׁל פְּרָקִין [ו-
56 חֻלְקִים] וְאֶזְמֵל שֶׁל רֵהִיטֵגִי וְכִיּוּצָא בָּהֶן - בְּשַׁעַת מְלֹאכָה,
57 חֲבוּר לְטִמְאָה וְלִהְיוֹתָה; וְשֶׁלֹּא בְשַׁעַת מְלֹאכָה, אֵינֶן חֲבוּר
58 לֹא לְטִמְאָה וְלֹא לִהְיוֹתָה. כִּיצַד הֵן חֲבוּר לְטִמְאָה וְלִהְיוֹתָה?
59 שָׂאֵם נִטְמָא אֶחָד מֵהֶן בְּשַׁעַת מְלֹאכָה, נִטְמָא הַשֵּׁנִי; וְאִם
60 הָיָה עַל אֶחָד מֵהֶן בְּשַׁעַת מְלֹאכָה - עֲלֵתָה לְשִׁנְיָתָהּ הַזֶּה,
61 וְכֹאֲלוֹ הֵן גּוֹף אֶחָד. וְכִיצַד אֵינֶן חֲבוּר לְטִמְאָה וְלִהְיוֹתָה?
62 שָׂאֵם נִטְמָא אֶחָד מֵהֶם שֶׁלֹּא בְשַׁעַת מְלֹאכָה, לֹא נִטְמָא
63 חֲבֵרוֹ; וְאִם נִטְמָאוּ שְׁנֵיהֶם, וְהָיָה עַל אֶחָד מֵהֶם שֶׁלֹּא
64 בְשַׁעַת מְלֹאכָה - לֹא טָהַר חֲבֵרוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם מִחֻבְרֵין.
65 וְזֶה הוּא דִּין תּוֹרָה. אֲבָל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים גְּזֵרוֹ שִׁינְיָתָהּ חֲבוּר
66 לְטִמְאָה אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְשַׁעַת מְלֹאכָה - גְּזֵרָה מִשּׁוּם שַׁעַת
67 מְלֹאכָה; וְלַעֲוֹלָם אִם נִגְזַר טִמְאָה בְּאֶחָד מֵהֶם, נִטְמָא
68 חֲבֵרוֹ. וְכֵן גְּזֵרוֹ עָלֵיהֶם שֶׁלֹּא יִהְיוּ חֲבוּר לִהְיוֹתָה, אֲפִלּוּ
69 בְשַׁעַת מְלֹאכָה - גְּזֵרָה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא בְשַׁעַת מְלֹאכָה;
70 וְלַעֲוֹלָם אִם הָיָה עַל אֶחָד מֵהֶם, לֹא טָהַר חֲבֵרוֹ עַד שִׁנְיָתָהּ
71 גַּם עָלָיו. הִנֵּה לְמִדְתָּ, שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁאֵתָּה שׁוֹמֵעַ 'חֲבוּר
72 לְטִמְאָה, וְאֵינוֹ חֲבוּר לִהְיוֹתָה' - אֵין זֶה אֱלָא גְזֵרָה
73 מִדְּבָרֵיהֶם, עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
74 ה. שְׁנֵי כְלִיִּם שֶׁחֻבְרָן עַד שֶׁנִּשְׁעֲשׂוּ כְּגוֹף אֶחָד, כְּגוֹן שֶׁתַּפֵּר
75 שְׁנֵי כְּבָדִים אוֹ שְׁתֵּי יָרִיעוֹת - הָרִי אֵלֹו חֲבוּר לְטִמְאָה
76 וְלִהְיוֹתָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּכִלִּי אֶחָד.
77 ו. שֶׁלֹּל [ו- תְּפִירָה חֲלוּשָׁה] הַכּוֹבֵסִין, וְהַכְּבֵד שֶׁהוּא תַּפּוּר
78 בְּכִלְאִים - הוֹאִיל וְהֵן עוֹמְדִין לְהִתְיָחַד, אֵינֶן חֲבוּר לִהְיוֹתָה,
79 וְהָרִי הֵן חֲבוּר לְטִמְאָה. וְכֵן הַסֵּלִים שֶׁבִּקְנָתָל [שְׁקִשׁוּרִים
80 וּמוֹנָחִים מִצִּידֵי הַחֲמוּר], וְהַמַּטָּה שֶׁל טֶרְפֵּל [ו- כְּלִי הַמְּסִיעֶה
81 לְדִישׁ], וְקֶרֶן [ו- רֹגֶל] שֶׁל כְּלִיכָה [ו- מִיִּסֵּת מִתִּים], וְקֶרֶנִּים [ו-
82 כְּלִי שֶׁתִּיהָ] שֶׁל יוֹצְאֵי דְרָכִים, וְשֶׁלֹּשֶׁלֶת [שֶׁתְּלוּיִים בָּה -]
83 הַמִּפְתָּחוֹת - חֲבוּר לְטִמְאָה, וְאֵינֶן חֲבוּר לִהְיוֹתָה, אֱלָא צְרִיף
84 שִׁינְעוּ הַמַּיִם מִן הַמַּזְהָה בְּכָל סֵל וְסֵל, וּבְכָל מִפְתָּח וּמִפְתָּח,
85 וּבְכָל קֶרֶן וְקֶרֶן, וּבְכָל קוֹרָה וְקוֹרָה מִמַּטָּה זֶה הַמִּפְצָּלָה.
86 ז. הַמִּחְבֵּר שֶׁלֹּשׁ כְּסָתוֹת [ו- שְׁמִיכוֹת] שֶׁל צֶמֶר, וְשֶׁשׁ שֶׁל
87 פִּשְׁתָּן, אוֹ שֶׁלֹּשֶׁה סְדִינִין, אוֹ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מִסְפָּחוֹת - הָרִי
88 אֵלֹו חֲבוּר לְטִמְאָה וְלִהְיוֹתָה; יָתֵר עַל כֵּן - חֲבוּר לְטִמְאָה,
89 וְאֵינֶן חֲבוּר לִהְיוֹתָה. חֲלוּק אֶחָד, וְטִלִּית אַחַת, וְקִלּוֹבֶקֶרֶין
90 אֶחָד - הָרִי הֵן חֲבוּר לְטִמְאָה וְלִהְיוֹתָה; אֲפִלּוּ הֵיוּ אֲרִפִּין
91 בְּיוֹתֵר, אוֹ רִחְבִּין בְּיוֹתֵר, כֹּל שֶׁהֵן. וְאֵיזָה הוּא קִלּוֹבֶקֶרֶין?
92 זֶה שְׁנֵי כְּבָדִים שֶׁמִּנְחִין צֶמֶר גָּפֶן בִּינְיָהֶן, וְתוֹפְרִין אוֹתָן
93 כְּאַחַת, וְעוֹשִׂין מֵהֶן חֲלוּק לִימּוֹת הַגִּשְׁמִים.

1 בִּטְמֵאָה אַחֶרֶת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיָה הַטָּהַר עַל הַטְּמָא" - הִנֵּה
2 לְמִדְתָּ, שֶׁהֲזִיזָה מוֹעֲלֵת לוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא טְמָא. וְכֵן
3 הָעֵרֶל מִקְבֵּל הֲזִיזָה. כִּיצַד? עָרֵל שֶׁנִּטְמָא בְּמַת, וְהָיָה עָלָיו
4 שְׁלִישִׁי וְשָׁבִיעִי - הָרִי זֶה טָהוֹר מִטְּמֵאָתָה מֵת; וְכִשְׂמֹול -
5 טוֹבֵל, וְאוֹכֵל בִּקְדָּשִׁים לְעֶרֶב.
6 ד. מִצְוַת אֲזוּב - שֶׁלֹּשֶׁה קְלָחִין, וּבְכָל קְלָח וְקְלָח גִּבְעוּל
7 אֶחָד; נִמְצָאוּ שְׁלֹשֶׁה גִּבְעוּלִין. וְשִׁירֵיו שְׁנַיִם [אִם אֶבֶד בַּד
8 אֶחָד אַחֵר שֶׁאֵגֵדֵם כְּשֶׁר]; וְאִם לָקַח שְׁנַיִם בְּתַחֲלָה, וְאֶגְדֵּן -
9 כְּשֶׁר. נִתְפָּרְדוּ הַגִּבְעוּלִין וְנִשְׁרֹו הָעֲלִין, אֲפִלּוּ לֹא נִשְׁאָר מִכָּל
10 גִּבְעוּל מֵהֶם אֱלָא כָּל שֶׁהוּא - כְּשֶׁר; וְשִׁירֵי [ו- שְׁאֵרִית]
11 הָאֲזוּב, כָּל שֶׁהוּא. קְלָח שֵׁשׁ בּוֹ שֶׁלֹּשֶׁה בְּדִין - מִפְּסָקֵן
12 [מִפְּרִידִים], וְאַחֵר כֶּף אוֹגֵד שֶׁלֹּשֶׁתָּן; שֶׁמִּצְוַת לִהְיוֹת אֲגֻדָּה,
13 אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְפָּרֵשׁ בְּתוֹרָה שִׁינְיָתָהּ אֲגֻדָּה. פְּסוּל וְלֹא
14 אֲגֻדּוֹ, אוֹ שֶׁאֲגֻדּוֹ וְלֹא פְּסוּל, אוֹ שֶׁלֹּא פְּסוּל וְלֹא אֲגֻדּוֹ,
15 וְהָיָה בּוֹ - כְּשֶׁר. הָאֲזוּב הַקָּצֵר - אוֹגֻדּוֹ [ו- קוֹשֶׁר] כְּחוּט עַל
16 הַכּוֹשׁ [ו- מִקֵּל] וְכִיּוּצָא בּוֹ, וְטוֹבֵל בְּמַיִם וּמַעֲלָה, וְאוֹחֵז
17 בְּאֲזוּב וּמַזָּה; נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם מִן הַחוּט הָיָה, אוֹ מִן הַכּוֹשׁ,
18 אוֹ מִן הַגִּבְעוּל - הֲזִיזוֹ פְסוּלָה.
19 ה. אֵין מִזִּין לֹא בִּיּוֹנְקוֹת הָאֲזוּב, וְלֹא בְּתַמְרוֹת, אֱלָא
20 בַּגִּבְעוּלִין. אֵלֹו הֵן בִּיּוֹנְקוֹת? גִּבְעוּלִין שֶׁלֹּא גָּמְלוּ [ו- לֹא
21 בְּשׁוּל]. וְכִי שֶׁהָיָה עָלָיו בִּיּוֹנְקוֹת, וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ - פְּטוּר.
22 וּמֵאֵימָתִי מִזִּין בְּאֲזוּב? מִשִּׁנְיָן [הַפְּרָח]. וְאֲזוּב שֶׁהָיָה בּוֹ מִי
23 נִדָּה, כְּשֶׁר לְטָהַר בּוֹ אֵת הַמַּצְרֵעַ. כָּל אֲזוּב שֵׁשׁ לוֹ שֵׁם לְוִי
24 [ו- נוֹסֵף], פְּסוּל; וְהָאֲזוּב שֶׁקּוֹרְאִין אוֹתוֹ 'אֲזוּב' בִּיחוד [ו-
25 בְּלִבָּד] - הוּא הַכְּשֶׁר, וְהוּא הָאֲזוּב שֶׁאוֹכְלִין אוֹתוֹ בַּעֲלֵי
26 בָתִּים. אֲבָל זֶה שֶׁקּוֹרְאִין אוֹתוֹ 'אֲזוּבִין', 'אֲזוּב פְּחִלִּית',
27 'אֲזוּב מִדְּבָרִי', 'אֲזוּב רֹמִי' - פְּסוּל.
28 ו. אֲזוּב שֶׁל אֶשְׁרָה [נֶעַץ שֶׁנִּשְׁטַע לַעֲבוּדָה זֹרָה], וְשֶׁל צִיר
29 הַנִּדְחָת, וְשֶׁל עֲבוּדָה זֹרָה, וְשֶׁל תְּרוּמָה טְמָאָה - פְּסוּל. שֶׁל
30 תְּרוּמָה טָהוֹרָה, לֹא יָזָה; וְאִם הָיָה, כְּשֶׁר.
31 ז. אֲזוּב שֶׁלֶקְטוֹ לְעֵצִים [ו- לַהֲסָקָה], וְנִפְּלוּ עָלָיו מִשְׁקֵין -
32 מִנְּגֻבּוֹ, וְהוּא כְּשֶׁר לִהְיוֹתָה. לִקְטוֹ לְאֶבְלִין [ו- לֹא כִילָה], וְנִפְּלוּ
33 עָלָיו מִשְׁקֵין - אֵף עַל פִּי שֶׁנִּגְבּוּ, פְּסוּל; שֶׁהָרִי נִטְמָא לִהְיוֹתָה
34 - שֶׁכָּל הַמִּשְׁקֵין וְכָל הָאֶבְלִין וְכָל הַכְּלִיִּים, הָרִי הֵם בְּטִמְאִין
35 לְעֵנִין חֲטָאֹת, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר. לִקְטוֹ לַחֲטָאֹת, הָרִי זֶה כְּנִלְקָט
36 לְעֵצִים; וְאִם נִפְּלוּ עָלָיו מִשְׁקֵין, מִנְּגֻבּוֹ וּמַזָּה בּוֹ.

פֶּרֶק יב

37
38 א. אֲדָם שֶׁנִּטְמָא בְּמַת, וְהָיָה עָלָיו - בִּין שֶׁנִּגְעַל כָּל שֶׁהוּא
39 מִמִּי הַנִּדָּה בְּכָל מָקוֹם מַעוֹר בְּשֶׁר שֶׁל טְמָא - עֲלֵתָה לוֹ
40 הֲזִיזָה; אֲפִלּוּ נִפְּלָה הֲזִיזָה עַל רֹאשׁ אֲצָבָעוֹ, אוֹ עַל רֹאשׁ
41 שְׁפָתָיו [ו- שְׁפָתָיו]. אֲבָל אִם נִגְעָה בְּלִשְׁוֹנוֹ, אֵינָה כְּלוּם; אֵף
42 עַל פִּי שֶׁהִלָּשׁוֹן בְּאֶבְרִים שֶׁבְּגָלוֹי לְעֵנִין טְמָאָה, כְּמוֹ
43 שֶׁבִּאֲרָנוּ, אֵינוֹ בְּאֶבְרִים שֶׁבְּגָלוֹי לְעֵנִין הֲזִיזָה וְטִבִּילָה. וְכֵן
44 כְּלִי שֶׁנִּטְמָא בְּמַת, וְהָיָה עָלָיו - בִּין שֶׁהִגִּיעַ לְגוּפוֹ שֶׁל כְּלִי
45 כָּל שֶׁהוּא מִמִּי נִדָּה, עֲלֵתָה לוֹ הֲזִיזָה.
46 ב. שְׁנֵי כְלִיִּים אוֹ שְׁנֵי כְּנֵי אָדָם, שֶׁנִּתְפָּקוּ לַהֲזוֹת עַל שְׁנֵיהֶן

ד. מי שנטמא ידיו בלבד בדרך המטמאים את הידים, כגון שנגע באכלין או במשקין וכיוצא בהן - אף על פי שהוא טהור לקדש, ואינו צריך אלא טבילת ידיו בלבד, כמו שיתבאר - הרי נטמא כל גופו לענין חטאת, וצריך טבילה; אפילו לא נטמא אלא ידו אחת - נטמא כלו, והרי הוא ראשון לטמאה.

ה. כל הטעון טבילה, בין מדברי תורה בין מדברי סופרים - מטמא את החטאת ואת אפר החטאת ואת המזה מי חטאת, במגע ובמשא. וכן מטמא את האזוב המכשר, ואת המים שנתמלאו ועדין לא נתקדשו, ואת הפלי הרקן הטהור לחטאת; מטמא כל אחד מאלו במגע, אבל לא במשא. ונטמא שנגע במקצת אפר החטאת, פסל את כלו.

ו. אין מונין לחטאת ראשון שני ושלישי, בדרך שמונין לתרומה ולקדש. ביצד? עשרה שטבלו לשם חטאת, ונטמא אחד מהם, אפילו לא נטמא אלא לגבי חטאת בלבד, כגון שנטמא ידו בלבד, ונגע בחבירו, וחבירו בחבירו, אפילו הם מאה - כלם טמאין לחטאת. וכן בלים הטהורים לחטאת, שנטמא כלי מהן, אפילו לא נטמאו אלא אחוריו בלבד לגבי חטאת, כגון שנגעו משקין באחוריו, ונגע כלי זה בכלי שני, ושני בשלישי - נטמאו הכלים כלן לגבי חטאת, ואפילו הן מאה.

ז. כל הראוי להתטמא במדרס הזב, אף על פי שהוא טהור לקדש, אם הגידו [הזיון] הטהור לחטאת - נטמא, אף על פי שלא נגע בו. וכן הטהור לחטאת שהניד את האדם שאינו טהור לחטאת, או שהניד את רקו, או את מימי רגליו של אדם זה - נטמא, אף על פי שלא נגע בו. אבל כלי שאינו ראוי למדרס - אינו מטמא את הטהור לחטאת, אלא אם כן נגע בו.

ח. כלי הטמא טמא [טומאת] מת, אם הגידו הטהור לחטאת - נטמא, ואף על פי שלא נגע בו, ואף על פי שאין טמא מת מטמא במשא, כמו שבארנו. ביצד? מפתח שהוא טמא מת שהיה תלוי בדלת, וסגר הטהור לחטאת את הדלת - הואיל והניד את המפתח הטמא, נטמא. וכן אם הסיט את השרץ ואת שכבת זרע - הרי זה טמא לחטאת, אף על פי שאין אלו מטמאין במשא, כמו שיתבאר.

ט. הטהור לחטאת שנגע בכלים שהיו למעלה מן הזב וכיוצא בו, והם הנקראין 'מדה' - אף על פי שהוא טהור לקדש, נטמא לחטאת; וכן כלי הטהור לחטאת שנגע במדה, נטמא לחטאת.

י. הטהור לחטאת שנגע באכלין ומשקין - בין טמאין בין טהורין, שכל אכלין ומשקין לגבי חטאת אינם טהורין - אם נגע בהם בידו, נטמא כל גופו, כמו שבארנו. נגע בהם ברגלו או בשאר גופו, או שהסיט בידו ולא נגע בהם - טהור. וכן אם נגע בידו בתנור, וכיוצא בו משאר בלים שאינם טהורין לחטאת - נטמא כלו; אבל אם נגע ברגלו בהם, הרי הוא טהור לחטאת כמו שהיה.

ח. כסוי המחס [יד] שהוא מחבר [למיחס] בשלשלתו - הנה על המחס, טהר הכל; הנה על הכסוי - לא טהר המחס, עד שיזה עליו.

ט. הזוג והענבל [- הפעמון ולשונית שלו], חבור לטמאה ולהזה; ואם הנה על אחד מהן, טהרו שניהן.

י. הטוי [- כלי טוויה] שטוין בו הפשתן, או שזרין בו החבלים - שלשה גופין יש בו; העץ שמלפפין עליו הטוי [- החוט], הוא הנקרא 'כוש' [- מקל]; והנחשת או הברזל שבראש העץ הנה, הוא הנקרא 'צנירה', שבה פותלין וטווין; והרחים שבאמצע הכוש, והיא הנקראת 'פקה'. הכוש שפותלין בו החבלים שנטמא - לא יזה לא על הפקה שלו, ולא על הכוש, אלא על הצנירה; ואם הנה על אחד משלשתן, טהר הכל. ושל פשתן - מזה על אחת משלשתן לכתחלה, ששלשתן חבור.

יא. עור של עריסה [שבחתית עריסת התינוק] שהוא מחבר לפקות [- כפתורים] - חבור לטמאה ולהזה; המלבן [של עץ] של מטות - אינו חבור לא לטמאה ולא להזה.

יב. כל ידות הכלים הקדוחות [שהחיבור ע"י קדח שבידית], כגון נצב [קת] הספין וכיוצא בו, שהנצב נקוב והברזל נכנס בו - חבור לטמאה ולהזה; אבל הידות הקדוחות [- שהחיבור ע"י 'חדק' שבידית], כגון עץ התנית שחעץ נכנס בברזל - אינו חבור להזה.

פרק יג

א. מעלות [- חומרות] יתרות עשו בטהרת החטאת [- פרה אדומה]: שהאדם הטהור, אפילו טבל לקדש, ועומד ומשמש על גבי המזבח - אינו טהור לחטאת, ולא לשרפתה, ולא למלי המים, ולא לקדשן [נתינת האפר לתוכן], ולא להזות, עד שיטבל לשם חטאת, ואחר כך יהיה טהור לחטאת. וכן הכלים - אפילו מזרק שבעורה - אינו טהור לחטאת, עד שיטבילוהו לשם חטאת. וכן כל האכלין והמשקין - אף על פי שהן טהורין, הרי הן לענין החטאת באכלין ומשקין טמאין.

ב. כל כלי הראוי למשכב או למושב - אף על פי שהוא טהור לגבי הקדש - הרי הוא כמדרס הזב [משכב מושב מרכב ומדרס שנטמאו באופנים שונים ע"י הזב], עד שיטבילוהו לשם חטאת. [התנא] יוחנן בן גודגדה היה אוכל [חולין] בטהרת הקדש כל ימיו, והיתה מטפתו כמדרס הזב לענין החטאת.

ג. כל ולד [- נולד מן] הטמאות - אף על פי שאינו מטמא אדם ולא בלים אפילו לקדש, כמו שבארנו - הרי הוא מטמא אדם וכלים לחטאת. לפיכך אמרו: 'המקדש מי חטאת, לא ינעל את הסנדל' - שמא יפלו משקין על הסנדל, ונמצא הסנדל טמא; שכל המשקין טמאין הן לגבי החטאת, ויתטמא זה המקדש בבגיצתו בסנדל, ונמצאו מי חטאת טמאים.

מתוך מהדורת חזק

ה. הטהור לחטאת שהיה עומד על גבי התנור, וכיוצא
 בו מפלים שאינם טהורים לחטאת, ופשוט ידו חוץ לתנור,
 וכלי שיש בו מי חטאת בידו, וכן קנה המטל על גבי
 התנור, ושני כלים שיש בהם מי חטאת תלוין בו, אחד
 מכאן ואחד מכאן - הרי אלו טמאין, לפי שאינן במקום
 הטהור לחטאת; והואיל והן נשענין על התנור, הרי הן
 כאלו מנחין על גביו. אבל אם היה עומד על התנור, וכידו
 כלי ריקן הטהור לחטאת, או מים שאינם מקדשין - הרי
 אלו טהורין כמות שהיו; היה עומד חוץ לתנור, ופשוט יד
 לחלון, ונטל כלי שיש בו מי חטאת, והעבירו על גבי
 התנור - הרי זה טהור. וכן הוזה שעברה על גבי טמאה,
 כגון משכב ומושב [של זב] וכיוצא בהן - הרי זו טהורה.
 ו. כלי שיש בו מי חטאת וכלי שיש בו קדש שנגעו זה
 בזה - הרי נטמא כלי של חטאת וכל שיש בו; אבל כלי
 הקדש, טהור כשהיה. וכן אם נגע הטהור לחטאת
 בשניהם בשתי ידיו כשהם מנחין על הארץ - הרי נטמא
 של חטאת; שהרי הטהור לחטאת נטמא בנגיעת הכלי
 שאינו טהור לחטאת, כמו שבארנו, וחזר וטמא את מי
 חטאת.
 ז. הגביה שני הכלים בשתי ידיו, שניהם טמאין; זה של
 חטאת נטמא מפני שנגע בו אדם שנגע בכלי שאינו טהור
 לחטאת, ושל קדש נטמא מפני זה שהגביהו והוא טמא
 בנשיאת מי נדה, שהם מטמאין במשא, מפני שנטמאו
 מחמת הכלי של קדש. לפיכך, אם היה הכלי של קדש
 כרוך בנר, והגביהו בנר ולא נגע בו, והגביה החטאת
 בידו שניה - שניהם טהורין; שהרי לא נגע בכלי, ולא
 נטמא לחטאת. אבל אם היה כלי הקדש - אפלו היה של
 חטאת בנר, שניהם טמאין.
 ח. הסיט [- הויז] את שני הכלים בידו, ולא נגע בהם -
 שניהם טהורין; שאין הכלי שאינו טהור לחטאת מטמא
 את הטהור לחטאת, עד שיעגע בו בידו, אלא אם פן היה
 ראוי למדרס, כמו שבארנו.
 ט. כל ספק הטמאות שהוא טהור לגבי תרומה, כמו
 שיתבאר - הרי הוא טהור לחטאת. וכל הספקות שתולין
 עליהן את התרומה [- מטמאים מספק] - אם נולדו
 בחטאת, הרי אלו נשפכין; ואם נעשו טהרות על גבי
 אותם כלים ואדם שגולדו להם ספקות אלו שהחטאת
 נשפכין עליהם - הרי אותן הטהרות תלויות. והרפפות [-
 רשתות מנטרים] אינן ככלים, והרי הן טהורות לתרומה
 ולקדש ולחטאת.
 י. דבלה [- גוש תאנים] של תרומה שנפלה לתוך מי
 חטאת, ונטלה ואכלה - אם יש בה כביצה, המים טמאין,
 בין שהיתה הדבלה טמאה, בין שהיתה טהורה; שכל
 האכלין, אפלו אכל קדש, אינו טהור לחטאת. והאוכלה
 חיב מיתה - מפני שאכל תרומה, והוא כבר נטמא במי

יא. הטהור לחטאת שהכניס ראשו ורבו לתוך מים
 שנתמלאו לחטאת - נטמא; מפני שהם שאובין, ומדברי
 סופרים, שהבא ראשו ורבו במים שאובין - נטמא, כמו
 שיתבאר.
 יב. הכל נאמנין על טהרת החטאת, ואפלו עמי הארץ;
 מפני חמרתה ומעלות אלו שנעשו בה, הכל נזהרין בה;
 והרי נאמר בתורה: "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת",
 כל ישראל ראויין למשמר. לפיכך, עם הארץ שהביא כלי
 מביתו, אפלו כלי חרש, ואמר: 'כלי זה טהור לחטאת' -
 הרי זה טהור; ומקדשין בו ומזין ממנו, ואף על פי שאותו
 כלי טמא לקדש ולתרומה. וכן עם הארץ שאמר: 'טהור
 אני לחטאת', או שהיו מי חטאת אצלו, ואמר: 'טהורין
 הן' - נאמן, שאין אדם מישראל מזלזל בה.

יום שישי כ"ד אלול ה'תשע"ג

פרק יד

א. כלי חרש שהיה בו אפר חטאת [- פרה אדומה], ונגע
 בו שרץ מצדו - טהורין; שאין כלי חרש מטמא מגבו,
 אפלו לגבי חטאת. הניח הכלי על גבי השרץ - אף על פי
 שלא נטמא הכלי, הרי האפר טמא, שנאמר: "והניח מחוץ
 למחנה במקום טהור", ואין זה מקום טהור. ולא על גבי
 השרץ בלבד, אלא אפלו הניחו על גבי אכל שני [-
 לטומאה], וכיוצא בו מדברים שטמאתן טמאה קלה, והן
 מדברי סופרים - הרי נטמא האפר, שנאמר: "במקום
 טהור", שלא יהיה על גבי שם טמאה בעולם. וכן כלי
 חרש שהיה בו אפר חטאת, ונתון על ארבה שבבית טמא
 - אם היה הכלי משלשל לבית [לחלק הארובה שבבית] -
 נטמא האפר, אף על פי שאין בארבה פותח [- חלל] טפח.
 ואם לא היה משלשל - אם היה בארבה פותח טפח, טמא.
 ב. היה הכלי של אבן - בין שיש בה פותח טפח בין
 שאין בה, האפר טהור.
 ג. וכן כלי חרש שיש בו אפר, או מים מקדשין, ומקף
 צמיד פתיל [- כיסוי מהודק], ונתון באהל המת - הרי
 האפר והמים טמאים, שאין החטאת נצלת בצמיד פתיל,
 שנאמר: "במקום טהור", ואין זה מקום טהור.
 ד. וכן אכלין ומשקין של קדש, אינם נצולין בצמיד
 פתיל; אבל מים שאינן מקדשין, וכלי ריקן הטהור
 לחטאת - נצל בצמיד פתיל. במה דברים אמורים? בשעה
 העלים טהורים; אבל אם נטמאו הבעלים, נפסלו המים
 בכל מקום שהם. ביצד? היו מימיו מקפין צמיד פתיל,
 והוא והם באהל המת - שניהם טמאים; הוא מבחוץ,
 והמים שאינם מקדשין מבפנים - שניהם טהורין; הוא
 בפנים, והמים בחוץ - כשם שהוא טמא, כך מימיו
 פסולין.

47 ה. אפר כשר שנתנו על גבי המים שאינן ראויין לקדשן,
48 ונגע בהם הטהור לתרומה - בין בידיו, בין בגופו -
49 נטמא; ונגע בהם הטהור לחטאת, אפלו בידיו - הרי זה
50 טהור כמות שהיה.

51 ו. מי חטאת שנפסלו, לא יגבלם [- יערבבם] בטיט - שלא
52 יעשם תקלה לאחרים, שמא יגע בטיט ויטמא; שמי
53 חטאת אינם בטלין בטיט, שנאמר: "חטאת היא".

54 ז. מי חטאת ששתאמן פרה - אף על פי שנשחטה בתוך
55 עשרים וארבע שעות [- מהשתיה], בשנה טהור, שנאמר:
56 "למשמרת למי נדה" - בזמן שהם שמורין, אינם בטלין;
57 אבל בזמן ששתאמן אותן פרה - בטלו [מהיות מי נידה],
58 שהרי אינן שמורין.

59 ח. המזה מחלון שמוין ממנו על הרבים [הטמאים], והזה
60 עליו, ונקנס למקדש, ואחר כך נמצאו המים פסולין - הרי
61 זה פטור; שחזקת המים שמוין מהם על הרבים, שהם
62 כשרין, והרי זה כאנוס. אבל אם הזה עליו מחלון של
63 יחיד, ונקנס למקדש, ונמצאו המים פסולין - חזב בקרבן
64 עולה ויורד; מפני שהיה לו לבדוק על המים, ואחר כך
65 יקנס למקדש. מחליקים היו העם במים ששוחתים בארץ
66 מחלון של רבים [שהוזו שם], ודורסים אותם, ונקנסים
67 למקדש; ולא היו חוששין להם שמא פסולין הם.

68 ט. המזה באזוב הטמא לחטאת - אם יש בו כביצה -
69 המים פסולין, והזיתו פסולה; אין בו כביצה - המים
70 כשרים, והזיתו פסולה. ואזוב זה מטמא חבירו, וחבירו
71 לחבירו, אפלו הם מאה; שאין מונין [דרגות טומאה]
72 לחטאת.

73 י. המגביה כלי שהזה עליו, והרי עליו מים כדי הזיה -
74 טהור; שהמים שעשו מצותן אינם מטמאין, כמו שבארנו.
75 בריף רחמנא דסינן

הלכות טמאת צרעת

76 יש בכללן שמונה מצוות - שש מצוות עשה, ושתיים
77 מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) להורות בצרעת
78 אדם כדינה הכתוב בתורה; (ב) שלא יקץ סימני טמאה;
79 (ג) שלא יגלח הנחש; (ד) שיהיה המצרע מפרסם בקריעת
80 בגדיו ופריעת ראשו ועטיה על שפם; (ה) טהרת צרעת;
81 (ו) שיגלח המצרע את כל שערו כשיטהר; (ז) דין צרעת
82 הפגד; (ח) דין צרעת הבית. ובאור מצוות אלו - בפריקים
83 אלו.
84

פרק א

85 א. צרעת עור הבשר - הוא שילבין מקום מן העור, ותהיה
86 הלבנונית כקרום ביצה ומקרום ביצה ולמעלה [- לבן
87 יותר]; אבל לבנונית שהיא דקה [כהה] מקרום הביצה
88 ולמטה - אינה צרעת, אלא בהק [פריחה] הוא.
89 ב. וארבע מראות יש בצרעת עור הבשר, ואלו הן: לבן
90

1 נדה. ואם אין בה כביצה, המים בטהרתם; שאין האכל
2 מטמא את אחרים, עד שיהיה בו כביצה - בין לתרומה
3 בין לקדש בין לחטאת.

פרק טו

4 א. הנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה, בין אדם בין
5 כלים - טמא, ואינו מטמא בגדים בשעת מגעו, שנאמר:
6 "והנגע במי הנדה, יטמא עד הערב"; הנה למדת, שמי
7 הנדה - אב מאבות הטמאות של תורה, וטמאת מגעם בכל
8 שהוא. ואם היה בהם כדי הזאה, מטמאין במגע ובמשא;
9 והנוגע בהן או הנושאן שלא לצורך - מטמא בגדים בשעת
10 מגעו או בשעת משאו, עד שיפרש ממטמאיו, שנאמר:
11 "וימזה מי הנדה, יכבס בגדייו"; אינו מדבר במזה על
12 הטמא - אם טהר את הטמא, קל וחמר שיהיה הוא טהור.
13 מפי השמועה [מחשה רבינו] למדו, שזה שנאמר: "וימזה
14 מי הנדה", לא נאמר אלא לשעור [טומאה] - שהנוגע או
15 הנושא מי הנדה שיש בהם כדי הזיה, שלא לצורך הזיה -
16 טמא ומטמא בגדים, דין תורה. וכמה הוא שעור הזאה?
17 כדי שיטבל ראשי גבעולין של אזוב במים. כמה דברים
18 אמורים, שמי חטאת מטמאין? בזמן שנגע בהם או נשאם
19 שלא לצורך, קדם שיעשו מצותם; אבל אחר שעשו
20 מצותם, אינם מטמאין כלל. ביצר? הרי שטבל את האזוב
21 והזה על האדם הטמא או על הכלים, והיו המים שותתין
22 ויורדין מעל הטמא לארץ, וכן המים הנתזין בשעת הזיה
23 על הארץ או על הטהור - הרי אותם המים טהורים,
24 והנוגע בהם והנושאם טהור. הטביל את האזוב להזות על
25 דבר שאינו מקבל טמאה - הרי המים המנטפין כשרין
26 להזות מהם, כמו שבארנו; לפיכך מטמאין טמאת מי
27 חטאת, לפי שלא עשו מצותם - שהרי הטבילה היתה
28 לשם דבר שאינו מקבל טמאה.
29

30 ב. אין מי חטאת מטמאין את הכל, קדם שיעשו מצותם
31 - עד שיהיו טהורין וכשרין להזיה. אבל מי חטאת
32 שנפסלו - כגון שנתערב בהם מים, או ששתת מהם
33 בהמה, וכיוצא בהן מדברים הפוסלין אותם - אם נגע
34 בהם הטהור לתרומה, נטמא; בין שנגע בידיו, בין שנגע
35 בשאר גופו. נגע בהן אדם הטהור לחטאת, ואפלו בידיו
36 - הרי הוא טהור כמות שהיה.

37 ג. מי חטאת שנטמאו, ונגע בהם אחר שנטמאו אדם
38 הטהור לתרומה - בין בידיו, בין בגופו - נטמא. נגע בהם
39 הטהור לחטאת בידיו, נטמא; נגע בשאר גופו, הרי הוא
40 טהור כמות שהיה.

41 ד. מי חטאת שנפלו לתוכם מי מעין, או מי מקוה, או מי
42 פרות - אם רב מי חטאת, מטמאין במשא; ואם רב מי
43 פרות, אין מטמאין; מחצה למחצה, מטמאין. אפר פרה
44 שנתערב באפר מקלה [- שריפה], וקדש בכלן - אם היה
45 הרב אפר פרה, מטמאין במי נדה; ואם היה הרב אפר
46 מקלה - אין מטמאין במגע, אבל מטמאין במשא.

ז. שעור כל נגעי צרעת, בין צרעת אדם בין צרעת בגדים
- בגדים [= חצי פול] תקלקי [שם מקום] שהוא מרבע;
והוא מקום מרבע מעור הבשר, כדי צמיחת שלשים ושש
שערות, שש שערות ארף ושש שערות רחב. וכל הפחות
מזה, אינו נגע צרעת.
ח. נגע שהיה רחבו כדי צמיחת חמש שערות - אפלו היה
ארכו אמה, הרי זה טהור; ואינו נגע צרעת, עד שיהיה בו
רבוע בגדים. וכל השעורין, הלכה למשה מסיני.
ט. כל מקום שנאמר 'בהרת', הוא הדין לשאר ארבעה
מראות של לבן או של פתוך; והוא - שיהיה הנגע בגדים
או יתר, ויהיה עמק מעור הבשר; וזה הוא שאנו קוראין
אותו 'בהרת' סתם. בהרת שהיא עזה בשלג, נראית באדם
שהוא לבן כהה; ובהרת שהיא כהה, נראית בפושי עזה;
לפיכך, אין משערין הכל אלא בבנינוי, שאינו לא לבן ולא
שחר.
י. שלשה סימני טמאה הן בצרעת עור הבשר: שער לבן,
והמחיה [- בשור בריא באמצעה], והפשיזן [- התפשטות
הצרעת]; ושלשתן מפרשין בתורה. כיצד? מי שנולדה בו
בהרת, ובה שער לבן או מחית בשר חי - כשיראהו הפה,
יחליטו ויאמר 'טמא'. לא היה בה שער לבן ולא מחיה -
יסגיר שבעת ימים, ובשביעי וראהו: אם נולד בבהרת
שער לבן, או מחיה, או שפשתה [- פשטה] והוסיפה - הרי
זה מחלט; לא נולד בה לא מחיה ולא שער לבן, ולא
פשתה בעור - יסגיר שבעת ימים. אם נולד בה אחד
משלשתן, מחליטו. ואם לאו - הרי זה טהור ויפטרונו,
שאין בנגעי עור הבשר הסגר יתר על שני שבעות; ואם
לאחר שפטרו וטהר, פשה הנגע, או נולד בו שער לבן,
או מחיה - הרי זה מחלט לטמאה.
יא. בהרת שהיתה עזה בשלג, ולאחר ההסגר נעשת כהה
כקרום ביצה, או שהיתה בתחלה כקרום ביצה, ונעשת
בשלג - הרי היא כמות שהיתה; שאין עזות המראה סימן
טמאה, ולא כהיתו [- חולשתו] סימן טהרה; אלא אם
נתמעט מארבע מראות, ונעשת כהה מקרום ביצה - שיהיה
נעשת בהק [- פריחה], ולפיכך טהור. אם כן, מה הוא זה
שנאמר בתורה: "והנה כהה הנגע, ולא פשה הנגע בעור
- וטהרו הכהן"? שאם כהה מארבע מראות, טהור; וכן
אם לא כהה, ולא פשה, ולא נולדה בו לא שער לבן ולא
מחיה - הרי זה טהור.

יום שבת קודש כ"ה אלול ה'תשע"ג

פרק ב

א. שער לבן, שהוא סימן טמאה בצרעת - אין פחות
משתי שערות; וכמה יהיה ארפן? כדי שיהיו נטלות בזוג
[- מספוריים]. היתה אחת ארפה ואחת קצרה משעור זה,
או אחת שחרה ואחת לבנה, או אחת מלמטה [בשורשה]
ונחלקה מלמעלה ונראת כשתיים, או שהיה עקרון [שורשן]

עז ביותר שאין למעלה ממנו, שהוא נראה בעור הבשר
בשלג; הוא הנקרא 'בהרת'. ולבן שהוא דקה [כהה] מזה
מעט, שנראה כצמר נקי של כבש בן יומו; הוא הנקרא
'שאת'. ולבן שדקה מן השאת מעט, שנראה כסיד ההיכל
[בבית המקדש]; הוא תולדת הבהרת, ונקראת 'ספחת' -
נספח וטפול. ולבן שדקה מסיד ההיכל מעט, ודקיה הוא
כקרום ביצה; הוא תולדת השאת, וגם זה נקרא 'ספחת'.
הנה למדת, שהמראה שהוא כסיד ההיכל, הוא ספחת
הבהרת, והמראה שהוא כקרום ביצה, הוא ספחת השאת;
שאין לשון ספחת, אלא טפלה. מכאן אמרו חכמים:
'מראות נגעים - שנים [המפורשים בתורה] שהן ארבעה:
בהרת וספחתה, שאת וספחתה'.
ג. ארבע מראות נגעים אלו - כלן מצטרפין זה עם זה, בין
להקל בין להחמיר, בין בתחלת ראית הנגע, בין בסוף
השבועה [של ההסגר], בין לאחר שנפטר [נטהר] המצרע
או נחלט [- נטמא]. כיצד? אחד נגע שהיה פלו לבן בשלג,
או כסיד ההיכל, או כצמר נקי, או כקרום ביצה, ואחד
נגע שהיה מקצת הלבן כמראה הבהרת, ומקצתו כמראה
השאת, ומקצתו כמראה הספחת - הכל כמראה אחד הוא
חשוב. אם כן למה מנאום חכמים, ואמרו 'מראות הנגעים
שנים שהן ארבעה'? כדי להבין במראות; שכל כהן שאינו
מכיר במראות ושמותיהם כשמלמדין אותו ומודיעין אותו
- לא יראה הנגע, עד שיעבין ויכיר ויאמר: 'זו היא הבהרת,
וזו היא ספחתה'; 'זו היא השאת, וזו היא ספחתה'.
ד. היה במראה הלבן מארבעה מראות אלו, מקצת
אדמימות מעורבת בו - גם זה נגע צרעת הוא, שנאמר:
"או בהרת לבנה אדמקמת"; והוא הדין לשאת, ולספחת
של שאת ולספחת הבהרת. והמראה הזה המערב
מלבנונית ומעט אדם, הוא הנקרא 'פתוך' [- מעורב].
וכיצד מראה הפתוך בארבעה מראות אלו? רואין כאלו
הן ארבעה כוסות מלאות חלב, ונתערב בכוס הראשון שני
טפי דם, ובשני ארבעה טפין, ובשלישי שמונה טפין,
וברביעי שש עשרה טפין. הפתוף שבבהרת, הוא כמראה
הכוס הרביעי; והפתוף שבשאת, כמראה כוס שלישי;
והפתוף שבספחת הבהרת, כמראה כוס שני; והפתוף
שבספחת השאת, כמראה הכוס הראשון.
ה. כל המראות, בין הלבן בין הפתוף - מצטרפין זה עם
זה, וכמראה אחד הן חשובין; ובין שהיה הנגע פלו לבן,
או מקצתו לבן ומקצתו אדמדם - הכל כמראה אחד הוא,
בין להקל בין להחמיר.
ו. כל מראה צרעת עור הבשר - אינה קרויה 'נגע' ולא
מטמאה, עד שיהיה מראה הנגע עמק מעור הבשר; לא
עמק במשישיתו [- שניתן למשוש], אלא במראית העין -
כמראה הסמה הנראית לעין עמקה מן הצל; אבל אם היה
מראה הלבן או הפתוף בשנה עם שאר העור, או גבוה מן
העור - אינו נגע, אלא כמו צמח מן הצמחים [- פריחה].
העולים בגוף.

48 וְהָיָה שְׁמֵי שְׁעֵרוֹת לְבָנוֹת בַּהֲרַת כְּגָרִיס - אֵינָן סִימָן
49 טְמֵאָה; עַד שֶׁיִּהְיֶה שְׁמֵי הַשְּׁעֵרוֹת בַּהֲרַת אַחַת.
50 ט. בַּהֲרַת כַּחֲצֵי גָרִיס, וְאֵין בָּהּ כָּלוּם, וְנוֹלְדָה בְּצִדָּה בַּהֲרַת
51 כַּחֲצֵי גָרִיס, וְכֵּה שְׁעָרָה אַחַת - הָרִי זֶה לְהַסְגִּיר; בַּהֲרַת
52 כַּחֲצֵי גָרִיס, וְכֵּה שְׁעָרָה אַחַת, וְנוֹלְדָה לוֹ בַּהֲרַת כַּחֲצֵי
53 גָרִיס, וְכֵּה שְׁעָרָה אַחַת - הָרִי זֶה לְהַסְגִּיר. בַּהֲרַת כַּחֲצֵי
54 גָרִיס, וְכֵּה שְׁמֵי שְׁעֵרוֹת, וְנוֹלְדָה לָּהּ בַּהֲרַת כַּחֲצֵי גָרִיס, וְכֵּה
55 שְׁעָרָה אַחַת - הָרִי זֶה לְהַסְגִּיר. בַּהֲרַת כַּחֲצֵי גָרִיס, וְאֵין בָּהּ
56 כָּלוּם, וְנוֹלְדָה לוֹ בַּהֲרַת כַּחֲצֵי גָרִיס, וְכֵּה שְׁמֵי שְׁעֵרוֹת -
57 הָרִי זֶה לְהַחֲלִיט; שְׁהָרִי קֹדְמָה הַבְּהֵרָה לְשְׁמֵי הַשְּׁעֵרוֹת
58 הַלְּבָנוֹת. סֶפֶק שְׁעָרָה לְבָן קֹדֶם, סֶפֶק הַבְּהֵרָה קֹדְמָה - הָרִי
59 זֶה טְמֵא; וְיִרְאֶה לִי, שֶׁטְמֵאָתוֹ בְּסֶפֶק.

פרק ג

60
61 א. אֵין הַמַּחֲזִיקָה [- בְּשׁוֹר בְּרִיא בְּאֻמְצָה הַנִּגְעָה] סִימָן טְמֵאָה,
62 עַד שֶׁתַּחֲזִיקָה כְּעֶדְשָׁה מְרַבֵּעַת אוֹ יָתֵר עַל זֶה; וְכֵּה שְׁעָרָה?
63 כְּדִי צְמִיחַת אַרְבַּע שְׁעֵרוֹת, שְׁתִּים אֶחָד וְשְׁתִּים רַחֲב; וְהוּא
64 שֶׁתַּחֲזִיקָה הַמַּחֲזִיקָה בְּאֻמְצָה הַבְּהֵרָה, וְהַבְּהֵרָה מִקְּפַת אוֹתָהּ
65 מִכָּל צֶדֶד, וְהִיא [הַבְּהֵרָה] יָתֵרָה עַל הַמַּחֲזִיקָה רַחֲב שְׁמֵי
66 שְׁעֵרוֹת מִכָּל צֶדֶד אוֹ יָתֵר. אָבֵל אִם הִיָּתָה הַמַּחֲזִיקָה בְּצִד
67 הַבְּהֵרָה, אֵינָה סִימָן טְמֵאָה; הִיָּתָה מִפְּזֻרָה, כְּגוֹן שֶׁהִיָּה
68 בְּשׁוֹר חֵי כְּתֻרְדָּל [- שִׁיעוֹר קֶטַן] בְּמָקוֹם זֶה וּבְשׁוֹר חֵי כְּתֻרְדָּל
69 בְּמָקוֹם אַחֵר - אָף עַל פִּי שֶׁהִכָּל בְּאֻמְצָה הַבְּהֵרָה, אֵינָן
70 מִצְטָרְפִּין לְכַעֲדָשָׁה, עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּמָקוֹם אֶחָד בְּאֻמְצָה
71 הַבְּהֵרָה, כְּעֶדְשָׁה מְרַבֵּעַת אוֹ יָתֵר.
72 ב. הַמַּחֲזִיקָה מִטְמֵאָה בְּכָל מְרָאֶה - בֵּין שֶׁהִיָּה מְרָאֶה הַמַּחֲזִיקָה
73 אָדָם, אוֹ שׁוֹר, אוֹ לָבָן; וְהוּא, שְׁלֹא יִהְיֶה הַלָּבָן מֵאַרְבַּע
74 מְרָאוֹת שְׁבָאֲרָנוּ.
75 ג. אֵין הַמַּחֲזִיקָה סִימָן טְמֵאָה, עַד שֶׁתַּחֲזִיקָה בְּגוֹפָהּ שֶׁל בְּהֵרָה.
76 כִּיצַד? בַּהֲרַת שֶׁהִיָּה בְּאֻמְצָה שְׁחִין [מִכָּה] אוֹ מְכֹה
77 [כְּוִיָּה] אוֹ מַחֲזִיקָה [- קְרוֹם שְׁעִלְיָהם] אוֹ בֶּהֱק [- פְּרִיחָה],
78 וְהַמַּחֲזִיקָה בְּתוֹךְ הַשְּׁחִין אוֹ בְּתוֹךְ הַמְּכֹה אוֹ בְּתוֹךְ מַחֲזִיקָה
79 אוֹ בְּתוֹךְ הַבֶּהֱק - אָף עַל פִּי שֶׁהַמַּחֲזִיקָה בְּאֻמְצָה הַבְּהֵרָה,
80 אֵינָה סִימָן טְמֵאָה; מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַשְּׁחִין אוֹ הַמְּכֹה
81 אוֹ מַחֲזִיקָה, אוֹ בְּתוֹךְ הַבֶּהֱק. וְכֵּן אִם הִקְיָה הַשְּׁחִין אֶת
82 מַחֲזִיקוֹ, וְהַמְּכֹה אֶת מַחֲזִיקוֹ, וְהַבֶּהֱק אֶת הַמַּחֲזִיקָה, אוֹ
83 שְׁנִסְמָךְ [- נִצְמָד] אֶחָד מֵהֶם לְמַחֲזִיקָה מִצִּדָּה, אוֹ שֶׁחָלַק אֶחָד
84 מֵהֶן אֶת הַמַּחֲזִיקָה וְנִכְנַס לְתוֹכָהּ - אֵינָה סִימָן טְמֵאָה; וְהָרִי
85 זֶה בְּבַהֲרַת שְׁאֵין בָּהּ סִימָן, וְיִסְגִּיר [שְׁבַעַה יָמִים]. הִלְכוּ לָהֶן
86 הַשְּׁחִין אוֹ הַמְּכֹה אוֹ הַבֶּהֱק שֶׁהִיָּה תַּחַת הַמַּחֲזִיקָה, אוֹ שֶׁהִיָּה
87 בְּצִדָּה, אוֹ שֶׁהִיָּה מִקְּפִיץ אוֹתָהּ, אוֹ שֶׁהִיָּה נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ,
88 וְנִמְצְאוּ הַמַּחֲזִיקָה לְבָדָה בְּתוֹךְ הַבְּהֵרָה בְּסוֹף שְׁבֻעַ רָאשׁוֹן,
89 אוֹ בְּסוֹף שְׁבֻעַ שְׁנִי - הָרִי זֶה יִחְלִיט [- יִטְמָאָהוּ הַכָּהֵן];
90 וְאִם לֹא הִלְכוּ לָהֶן, יִפְטֹר.

91 ד. הַמַּחֲזִיקָה - סִימָן טְמֵאָה לְעוֹלָם, בֵּין שֶׁקִּדְּמָה מַחֲזִיקָה אֶת
92 הַבְּהֵרָה, בֵּין שֶׁקִּדְּמָה בְּהֵרָה אֶת הַמַּחֲזִיקָה; לִפִּי שְׁלֹא נֶאֱמַר
93 בָּהּ: "וְהִיא הִפְכָּה". זֶה שְׁנֵאָמַר בְּתוֹרָה: "וְהִיא הִפְכָּה שְׁעָרָה"

1 מִשְׁחִיר וְרָאשׁוֹן מִלְּבִין - הָרִי זֶה טָהוֹר; הִיָּה עֲקָרָן מִלְּבִין
2 וְרָאשׁוֹן מִשְׁחִיר - אָף עַל פִּי שֶׁהִלְכָּן כָּל שְׁהוּא, טְמֵא.
3 ב. שְׁמֵי שְׁעֵרוֹת לְבָנוֹת שֶׁהֵן בְּתוֹךְ הַנֶּגַע - אָף עַל פִּי שֶׁיִּשַּׁש
4 שְׁעָרָה שְׁחֹר בִּיגִיָּה, וְהֵן מִפְּזֻרוֹת אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה -
5 הָרִי אֵלּוּ סִימָן טְמֵאָה; אָפֵלוּ הֵיָּה הַנֶּגַע כְּגָרִיס מִצְמָצֵם [-
6 בְּדִיקוּן], אֵין מָקוֹם שְׁעָרָה שְׁחֹר מִמַּעַט. וְכֵּן שֶׁהִיָּה שְׁמֵי
7 הַשְּׁעֵרוֹת בְּתוֹךְ הַבְּהֵרָה וְהִיא מִקְּפָתָהּ, וְכֵּן שֶׁהִיָּה בְּסוֹף
8 הַבְּהֵרָה - הָרִי זֶה טְמֵא; אָבֵל אִם הִיָּה בְּצִד הַבְּהֵרָה מִבְּחוּץ
9 - הָרִי זֶה טָהוֹר, עַד שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹר שְׁצוּמָחוֹת בּוֹ שְׁמֵי
10 הַשְּׁעֵרוֹת הַלְּבָנוֹת לָבָן. הִיָּה שְׁמֵי שְׁעֵרוֹת בְּתוֹךְ הַנֶּגַע,
11 וְשׁוֹכְבוֹת חוּצָה לוֹ - טְמֵא; הִיָּה חוּצָה לְנֶגַע, וְשׁוֹכְבוֹת
12 בְּתוֹכוֹ - אֵינָן סִימָן טְמֵאָה.

13 ג. לָבָן הַשְּׁעֵרוֹת, מִטְמֵא בְּכָל מְרָאֶה; בֵּין שֶׁהִיָּה לְבָנוֹת
14 כְּשִׁלְגָה, בֵּין שֶׁהִיָּה לְבָנוֹת לָבָן דֶּהָה [כַּהֲהָ] בְּיוֹתֵר - הוּאֵיל
15 וּמְרָאִיקָה לָבָן, טְמֵא.

16 ד. אֵין שְׁעָרָה לָבָן סִימָן טְמֵאָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּגוֹפָהּ שֶׁל
17 בְּהֵרָה. כִּיצַד? בַּהֲרַת וְתוֹכָהּ שְׁחִין [- מִכָּה] אוֹ מְכֹה [-
18 כְּוִיָּה] אוֹ בֶּהֱק [- פְּרִיחָה] אוֹ מַחֲזִיקָה [- קְרוֹם] הַשְּׁחִין אוֹ
19 מַחֲזִיקָה הַמְּכֹה, וְשְׁמֵי שְׁעֵרוֹת לְבָנוֹת בְּתוֹךְ הַשְּׁחִין אוֹ
20 הַמְּכֹה אוֹ הַבֶּהֱק שְׁבֻעַ הַנֶּגַע - אֵינָן סִימָן טְמֵאָה; וְהָרִי
21 זֶה בְּבַהֲרַת שְׁאֵין בָּהּ שְׁעָרָה לָבָן, וְיִסְגִּיר - אָף עַל פִּי
22 שֶׁהַבְּהֵרָה מִקְּפַת אֶת הַשְּׁחִין אוֹ אֶת הַמְּכֹה אוֹ אֶת מַחֲזִיקָהּ
23 אוֹ אֶת הַבֶּהֱק שֶׁיִּשַּׁש בָּהֶן שְׁמֵי הַשְּׁעֵרוֹת. וְכֵּן אִם הִיָּה שְׁחִין
24 אוֹ מְכֹה אוֹ מַחֲזִיקָה אוֹ בֶּהֱק מִקְּפִיץ אֶת שְׁמֵי הַשְּׁעֵרוֹת
25 הַלְּבָנוֹת, אוֹ סוּפוֹ לָהֶן בְּצִדָּה, אוֹ שֶׁהִיָּה חוֹלֵק בֵּין שְׁמֵי
26 הַשְּׁעֵרוֹת - הָרִי אֵלּוּ אֵינָן סִימָן טְמֵאָה; וְהָרִי הַבְּהֵרָה
27 כְּבַהֲרַת שְׁאֵין בָּהּ שְׁעָרָה לָבָן, וְיִסְגִּיר [שְׁבַעַה יָמִים].

28 ה. הִלְכוּ לָהֶן הַשְּׁחִין וְהַבֶּהֱק וְהַמְּכֹה שֶׁהִיָּה מִקְּפִיץ אֶת
29 הַשְּׁעֵרוֹת הַלְּבָנוֹת, אוֹ נִסְמְכִין לָהֶן, אוֹ חוֹלְקִין אוֹתָהֶן,
30 וְנִמְצְאוּ שְׁמֵי הַשְּׁעֵרוֹת בְּתוֹךְ הַבְּהֵרָה בְּגוֹפָהּ, בְּסוֹף הַשְּׁבֻעַ
31 הָרָאשׁוֹן, אוֹ בְּסוֹף הַשְּׁבֻעַ הַשְּׁנִי - הָרִי זֶה מִחְלֵט [- טְמֵא];
32 וְאִם לֹא הִלְכוּ לָהֶן, יִפְטֹר אוֹתוֹ [הַכָּהֵן].

33 ו. אֵין שְׁעָרָה לָבָן סִימָן טְמֵאָה, עַד שֶׁתַּקְדֵּם הַבְּהֵרָה אֶת
34 הַשְּׁעָרָה הַלָּבָן - שְׁנֵאָמַר: "וְהִיא הִפְכָּה שְׁעָרָה לָבָן", שֶׁתַּחֲפֹךְ
35 אוֹתוֹ הַבְּהֵרָה [אֶת הַשְּׁעָרָה לָבָן]; אָבֵל אִם קִדְּם שְׁעָרָה לָבָן
36 אֶת הַבְּהֵרָה - הָרִי הִיא כְּבַהֲרַת שְׁאֵין בָּהּ סִימָן טְמֵאָה,
37 וְיִסְגִּיר.

38 ז. הִיָּתָה בּוֹ בְּהֵרָה, וְכֵּה שְׁעָרָה לָבָן, וְהִחֲלִט בּוֹ [נִהִיָּה טְמֵא],
39 וְאַחֵר כֶּף הִלְכָה הַבְּהֵרָה, וְהִיָּתָה שְׁעָרָה לָבָן בְּמָקוֹמוֹ, וְטָהֵר,
40 וְאַחֵר כֶּף חִזְרָה בְּהֵרָה אַחֲרָה בְּמָקוֹם הַבְּהֵרָה הָרָאשׁוֹנָה,
41 וְהָרִי הַשְּׁעָרָה הַלָּבָן בְּתוֹכָהּ - זֶה הוּא הַנִּקְרָא 'שְׁעָרָה פְּקֻדָּה'
42 [- "פְּקוּדוֹן" מִהַבְּהֵרָה הָרָאשׁוֹנָה], וְאֵינָן סִימָן טְמֵאָה,
43 שְׁנֵאָמַר: "וְהִיא הִפְכָּה שְׁעָרָה לָבָן" - שֶׁתַּחֲפֹכְתוּ הִיא, לֹא
44 שֶׁתַּחֲפֹכְתוּ חֲבֵרָתָהּ.

45 ח. הִיָּתָה בּוֹ בְּהֵרָה כְּגָרִיס, וְכֵּה שְׁמֵי שְׁעֵרוֹת, וְהִחֲלִט,
46 וְהִלָּךְ מִמֶּנָּה כַּחֲצֵי גָרִיס, וְטָהֵר, וְנִשְׁאָרוּ שְׁמֵי הַשְּׁעֵרוֹת
47 כַּחֲצֵי גָרִיס הַנִּשְׁאָר, וְחִזְרוּ כַּחֲצֵי גָרִיס בְּמָקוֹם זֶה שֶׁהִלָּךְ,

47 ובסוף השבוע נתמצטה המחיה ממה שהיתה, או שהלך
48 הבשר החי בלו - אין זה פשיון; שאין בהקרת פושה
49 לתוכה, אלא לחוצה לה.
50 ב. אין הפשיון סימן טמאה, עד שיהיה אחר הסגר; אבל
51 אם בא בתחלה, וראה הכהן את הנגע שהוא פושה והולך
52 - אינו מחליט [- מטמא]; אלא מסגירו עד סוף השבוע,
53 ויראה.
54 ג. אין בהקרת פושה [- מהווה סימן לפסיון] לתוך השחין
55 [- מכה], ולא לתוך המכה [- כוויה], ולא לתוך מחית [-
56 קרום] השחין, ולא לתוך מחית המכה; ולא לראש ולא
57 לזקן, אף על פי שנקרחו והלך השער מהן, שנאמר: "ואם
58 פשה תפשה המספחת בעור". אבל בהקרת שפשת לתוך
59 הבהק [פריחה], הרי זה פשיון.
60 ד. השחין והמכה והבהק ומחית השחין ומחית המכה,
61 שהיו חולקין [מפרידים] בין האם [- הבהרת המקורית]
62 לפשיון [אחרי הסגר ראשון] - אינו סימן טמאה; הסגירו
63 [הסגר שני], והלכו להן עד שנמצא הפשיון סמוך לאם -
64 הרי זה מחלט.
65 ה. בהקרת כגריס, ופשתה פחצי גריס ועוד, והלך [התפא]
66 מן האם פחצי גריס - אף על פי שהנותר מן האם עם
67 הפשיון יתר מכגריס, הרי זה טהור; היתה כגריס, ופשת
68 [התפשטה] כגריס ועוד, והלכה לה האם - תראה בתחלה
69 [כבהרת חדשה], ויסגיר שבוע אחר שבוע. היתה בו בהקרת
70 והסגירו, והלכה בהקרת בסוף ימי הסגר, וחזרה בהקרת
71 במקומה כמות שהיתה - הרי היא כמות שהיתה [אינה
72 כחדשה]; נתמצטה בתוך ימי הסגר, ופשתה וחזרה כמות
73 שהיתה, או שפשתה ונתמצט הפשיון, וחזרה כמות
74 שהיתה - הרי זה יסגיר (או יפטור).
75 ו. בהקרת כגריס, ופשתה כגריס, ונולד בפשיון מחיה [בשר
76 בריא באמצעו] או שער לכן, והלכה לה האם - תראה
77 בתחלה [כבהרת חדשה]. היתה בו בהקרת כגריס והסגירו,
78 ובסוף השבוע והרי היא כסלע - ספק שהיא היא, ספק
79 שאחזת באה תחתיה - הרי זה טמא.
80 ז. בהקרת כגריס, וחוט [קטע דק נגוע] יוצא ממנה - אם יש
81 בו רחב שתי שערות - זקקה [זקקה כדי להיטמאות] -
82 לשער לכן ולפשיון, אבל לא למחיה; שאין המחיה סימן
83 טמאה - עד שתקיף אותה בהקרת, ויהיה בין סוף המחיה
84 וסוף ההקרת רחב צמיחת שתי שערות. היו שתי בהרות,
85 וחוט יוצא מזו לזו - אם יש בו רחב שתי שערות, מצרפן;
86 ואם לאו, אינו מצרפן. הסגירו שבוע אחר שבוע, ולא נולד
87 לו סימן טמאה ופטור, ולאחר הפטר פשה הנגע כל שהוא
88 - הרי זה מחלט.
89 ח. בהקרת שטהרה מתוך הסגר או מתוך החלט שהלכו
90 ממנה סימני הטמאה - אין מסגירין בה לעולם.
91 ט. בהקרת שכנסה [התמעטה] אחר הפטר [- טהרה],
92 ופשתה לכמות שהיתה, או שפשתה, וחזרה לכמות
93 שהיתה - הרי היא כטהרה.

1 לכן, ומחית בשר חי בשאת" - אינו צריך לשניהן, לשער
2 ולמחיה; אלא כל אחד מהן סימן טמאה. ולא נאמר שער
3 לכן עם המחיה, אלא לתן שער למחיה - שתהיה
4 [בגודלה] כדי לקבל שער לכן, שהוא שתי שערות.
5 ה. בהקרת כגריס מצמצם [- בדיוק], ובאמצעה מחיה
6 כעדשה מצמצמת - הרי זה מחלט. נתמצטה בהקרת, או
7 שנתמצטה המחיה, וכן אם רכתה המחיה שבתוך בהקרת
8 זו - טהור; שאין בהקרת מטמאה במחיה, עד שתהיה
9 יתרה על המחיה רחב שתי שערות מפל עד. היתה המחיה
10 פחותה מפעדשה, ורכת [- גדלה] המחיה עד שנעשת
11 כעדשה - הרי זה מחלט; נתמצטה המחיה ממה שהיתה,
12 או שהלכה לה - הרי זה כמות שהיה, ואין כאן סימן
13 טמאה.
14 ו. בהקרת יתרה מכגריס, ובה מחיה יתרה מפעדשה, ורבו
15 או שנתמצטו - טמא; ובלבד שלא תתמצט בהקרת
16 מכגריס, ולא תתמצט המחיה מפעדשה, ולא תקרב
17 המחיה לסוף [- קצה] ההקרת בפחות מכדי צמיחת שתי
18 שערות, כמו שבארנו.
19 ז. בהקרת כגריס, ובשר חי כעדשה או יתר מקיף אותה
20 מבחוץ, ובהקרת שניה מקפת את הבשר החי - הרי בהקרת
21 הפנימית להסגיר, שהרי אין בה סימן טמאה; ובהקרת
22 החיצונה להחליט, שהרי המחיה באמצעה. נתמצט הבשר
23 החי שביניהן, או שהלך בלו - בין שהיה מתמצט וכלה
24 מבפנים, בין שהיה מתמצט מבחוץ - הרי שתיקה כבהקרת
25 אחת שאין בה סימן טמאה.
26 ח. בהקרת שהיתה בראש אבר מן האברים, והמחיה
27 באמצע בהקרת בראש האבר - אינה סימן טמאה; מפני
28 שהמחיה חולקת את הנגע, ונמצא מקצתו שופע ויורד
29 מכאן ומקצתו שופע ויורד מכאן; ונאמר בנגעים: "וראהו
30 הכהן", עד שיהיה רואה הנגע בלו כצמת. ואלו הן ראשי
31 אברים שאין מטמאין במחיה: ראשי אצבעות ידים
32 ורגלים, וראשי אוננים, וראש החטם, וראש העטרה, וראשי
33 הדדין של אשה; אבל ראשי הדדין של איש, והיבלת [-
34 יבלת], והדלדולין [גידול בעור] - מטמאין במחיה.
35 ט. וכל ראשי אברים אלו, שהיה מקומן יושב [- שטוח]
36 כגריס - מטמאין בנגעים; אבל אם היו עגלין כרב ברית [-
37 טבע] כגריס, כהרין. כיצד? בהקרת כגריס בראש חטמו,
38 או בראש אצבעו, שופעת אילוף ואילוף - טהור, שנאמר:
39 "וראהו הכהן", עד שיראהו בלו כאחד.

פרק ד

40
41 א. הפשיון [- התפשטות הנגע] מטמא בכל שהוא - והוא,
42 שהיה הפשיון מאחד ממראות הנגעים; אבל אם היה
43 הפשיון מראה בהק [- פריחה], אינו פשיון. ואין הפשיון
44 סימן טמאה, עד שפשה חוץ לנגע; אבל אם פשה לתוך
45 הנגע, הרי הוא כמות שהיה. כיצד? בהקרת ובתוכה בשר חי
46 [בריא] פחות מפעדשה, והסגירה [הכהן שבעה ימים],

- 1 י. בהרת כגריס, ובה מחיה כעדשה, ושער לבן בתוף
- 2 המחיה, והחליטו, ולאחר החלט הלכה המחיה - טמא
- 3 מפני שער לבן; הלף השער הלבן - טמא מפני המחיה.
- 4 היה השער הלבן בתוף בהרת, והלף השער הלבן - טמא
- 5 מפני המחיה; הלכה המחיה - טמא מפני שער לבן.
- 6 יא. בהרת, ובה מחיה ופשוט - הלכה המחיה - טמא מפני
- 7 הפשוט; הלף הפשוט - טמא מפני המחיה. וכן בשער לבן
- 8 ובפשוט. החליטו בשער לבן, והלף השער, וחזר בו שער

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - י"ט - כ"ה אלול ה'תשע"ג

- 47 קדשים עד ליל תשיעי.
- 48 ד. מחסרי כפורים [טמאים שנותרו וטרם הביאו קרבן]
- 49 שחל יום הבאת קרבנותיהם בארבעה עשר - שוחטין
- 50 עליהם ומקריבין קרבנותיהם בארבעה עשר, בין קדם
- 51 שחיטת הפסח בין אחר שחיטתו; ואוכלין פסחיהם לערב.
- 52 ואין שוחטין עליהם, עד שימסרו קרבנותיהם לבית דין -
- 53 שמה יפשו, ולא יקריבו אותם.
- 54 ה. מצרע שחל שמיני שלו להיות בארבעה עשר, וראה
- 55 קרי [ונטמא] בו ביום - הרי זה טובל, ונכנס לעזרת נשים
- 56 ומביא קרבנותיו. ואף על פי שטבול יום [טמא שיטהר
- 57 בערב] אסור להכנס לעזרת נשים, הואיל ואסור להכנס
- 58 שם מדבריהם [של חכמים], כמו שבארנו בהלכות ביאת
- 59 המקדש, ויום זה הוא יום הקרבת הפסח במועדו - יבוא
- 60 עשה שיש בו פרת, וידחה אסור של דבריהם.
- 61 ו. טמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת, אין מזין עליו
- 62 אלא למחר; ואפלו חל שביעי שלו להיות בשלשה עשר
- 63 בניסן, והוא שבת - ידחה ליום ארבעה עשר, ומזין עליו;
- 64 ואין שוחטין עליו כמו שבארנו, אלא ידחה לפסח שני.
- 65 והלא אסור הדין בשבת משום שבות [איסור חכמים],
- 66 והפסח בפרת, והיאף העמידו דבריהם במקום פרת? מפני
- 67 שביום שהוא אסור בהדין משום שבות [יום השבת],
- 68 אינו זמן הקרבן שחייבין עליו פרת; לפיכך העמידו
- 69 דבריהם במקומם, אף על פי שהדבר גורם לעתיד לבוא
- 70 לעמוד במקום פרת.
- 71 ז. ישראל ערל שחל בערב הפסח, שוחטין עליו אחר
- 72 שחל. אבל גר שנתגייר ביום ארבעה עשר, ומל וטבל -
- 73 אין שוחטין עליו, שאינו אוכל לערב; והרי הוא כפורש
- 74 מן הקרבן [כנוגע בחמת], שצריך שבעת ימים ואחר כך
- 75 יטהר - גזירה, שמה יטמא גר זה למת לשנה הבאה ביום
- 76 ארבעה עשר, ויטבל ויאכל לערב, ויאמר: 'אשתקד כף
- 77 עשו לי ישראל כשמלתי: טבלתי, ואכלתי לערב'. והלא
- 78 גזירה זו מדבריהם, והפסח בפרת, והיאף העמידו דבריהם

יום ראשון י"ט אלול ה'תשע"ג

הלכות קרבן פסח

פרק ו

- 20 א. איזה הוא טמא שנדחה לפסח שני? כל מי שאינו יכול
- 21 לאכל את הפסח בלילי חמשה עשר מפני טמאתו, כגון
- 22 זבים וזבות נדות ויולדות ובוועלי נדות. אבל הנוגע בנבלה
- 23 ושרץ וכיוצא בהם ביום ארבעה עשר - הרי זה טובל,
- 24 ושוחטין עליו אחר שיטבל, ולערב כשיצריב שמשו, אוכל
- 25 את הפסח.
- 26 ב. טמא מת שחל שביעי שלו [יום טהרתו] להיות
- 27 בארבעה עשר - אף על פי שטבל והזה עליו, והרי הוא
- 28 ראוי לאכל קדשים לערב - אין שוחטין עליו, אלא נדחה
- 29 לפסח שני, שנאמר: "ויהי אנשים, אשר היו טמאים לנפש
- 30 אדם, ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא" - מפני
- 31 השמועה [מסורת ממושה רבינו] למדו, ששביעי שלהם
- 32 היה, ועל זה שאלו, אם ישחט עליהם והם יאכלו לערב,
- 33 ופרש שאין שוחטין עליהם. במה דברים אמורים?
- 34 בשנטמא בטמאות מן המת שהנזיר מגלח עליהן [אם
- 35 נטמא]; אבל אם היה טמא בשאר טמאות מן המת, שאין
- 36 הנזיר מגלח עליהן - שוחטין עליו בשביעי שלו אחר
- 37 שיטבל ויזה עליו, וכשיצריב שמשו אוכל פסחו.
- 38 ג. זב שרצה שתי ראיות [של זיבה], וספר שבעת ימים
- 39 וטבל בשביעי - שוחטין עליו, והוא אוכל לערב; ואם
- 40 ראה זוב אחר שנוזק הדם, הרי זה פטור מלעשות פסח
- 41 שני. וכן [אשה שראתה דם, ודינה -] שומרת יום [טהור]
- 42 כנגד יום [הטמא] - טובלת ביום השמור [הטהור], כמו
- 43 שבארנו בביאות אסורות, ושוחטין עליה, והיא אוכלת
- 44 לערב; ואם ראת דם אחר שנוזק דם הפסח, פטורה
- 45 מלעשות פסח שני. ואין שוחטין על הנדה בשביעי שלה
- 46 - שהרי אינה טובלת עד ליל שמיני, ואינה ראויה לאכל

מתוך מהדורת חזק

48 התהום; לפי שאי אפשר שלא יגע, ושלל יסיט, ושלל
49 יאחיל. וכבר בארנו טמאת התהום בהלכות גזירות.
50 יב. מי שעשה פסח בחזקת שהוא טהור, ואחר כך נודע
51 לו שהיה טמא בטמאת התהום - אינו חייב בפסח שני;
52 ודבר זה, הלכה מפי הקבלה [נמשה רבינו]. אבל אם נודע
53 לו שהיה טמא בטמאה ידועה [- שידע אדם על הימצאה],
54 חייב בפסח שני.
55 יג. מי שנטמא במת, והזה [עליו מאפר הפרה, בימין]
56 שלישי ושביעי, ובשביעי שלו נטמא בקבר התהום, ולא
57 ידע, ועשה פסח בחזקת שהוא טהור, ואחר כך נודע לו
58 שהיה טמא בטמאת התהום - אינו חייב בפסח שני; שפיון
59 שטבל בשביעי, פסקה טמאה הראשונה. אבל אם נטמא
60 בטמאת התהום בששי לטמאתו, ולא ידע עד שעשה
61 הפסח - הרי זה חייב בפסח שני; שחזקת הטמא טמא, עד
62 שיהיה טהור ודאי - שרגלים לדבר [- מסתבר שוודאי
63 נטמא].

יום שני כ' אלול ה'תשע"ג

פרק ז

65
66 א. רבים שהיו טמאי מת בפסח ראשון - אם היו מעוט
67 הקהל, הרי אלו נדחין לפסח שני בפסח ראשון; אבל
68 אם היו רב הקהל טמאי מת, או שהיו הכהנים או כלי
69 השרת [כלי המקדש] טמאים טמאת מת - אינם נדחין,
70 אלא יקריבו כלם הפסח בטמאה, הטמאים עם הטהורים,
71 שנאמר: "ויהי אנשים, אשר היו טמאים לנפש אדם" -
72 יחידים נדחים, ואין הצבור נדחה. ודבר זה - בטמאת המת
73 בלבד, כמו שבארנו בביאת המקדש.
74 ב. היו הקהל מחצה טהורים ומחצה טמאי מת - כלם
75 עושין בראשון, והטהורים עושין לעצמם בטהרה,
76 והטמאים עושין לעצמם בטמאה, ואוכלין אותו בטמאה.
77 ואם היו טמאי המת עודפין על הטהורים, אפלו אחר -
78 יעשו כלם בטמאה.
79 ג. היו האנשים מחצה טמאי מת, ומחצה טהורים, ובזמן
80 שאותה מונה הנשים בכלל האנשים, יהיו הרב טהורים -
81 הטהורים עושים את הראשון, והטמאין אינם עושין לא
82 את הראשון ולא את השני; אין עושין את הראשון, מפני
83 שהם מעוט; ואין עושין את השני, מפני שהנשים בשני
84 רשות, ונמצאו הטמאים מחצה, ואין מחצה עושין את
85 השני.
86 ד. היו רב הקהל זבים ומצרעים ובועלי נדות, ומעוטן
87 טמאי מת - אותם טמאי מת אין עושין הראשון, לפי שהם
88 מעוט; ואינן עושין את השני - שאין היחידים עושין את
89 השני אלא בזמן שעשו רב הקהל את הראשון, וכאן
90 הואיל ולא עשה רב הקהל בראשון, לא יעשו אלו המעוט
91 הטמאים למת את השני.
92 ה. היו רב הקהל טמאי מת, ומעוט זבים וכיוצא בהם -

1 במקום פרת ביום הקרבן, שהוא יום ארבעה עשר? מפני
2 שאין הגר מתחייב במצוות, עד שימול ויטבל, ואינו טובל
3 עד שירפא מן המילה, כמו שבארנו בענין הגרות; לפיכך
4 העמידו דבריהם במקום זה - שהרי זה המל יש לו שלא
5 לטבל עד שיבריא, ולא יבוא לידי חיוב פלל.
6 ח. מי שבא בבית הפרס [שדה שהיה בו קבר - ונחרש],
7 הרי זה מנפח [העפר] והולך; ואם לא מצא עצם, ולא
8 נטמא - שוחט ואוכל פסחו, ואף על פי שהלך בבית
9 הפרס; שטמאת בית הפרס מדבריהם, כמו שיתבאר
10 בהלכות טמאת מת, ולא העמידו דבריהם במקום פרת,
11 כמו שבארנו; וכן בית הפרס שנודש [- הקבר ברגלי אדם],
12 טהור לעושה פסח.
13 ט. האונן, ראוי לאכל הפסח לערב. מפני שאנינות לילה
14 מדבריהם, לא העמידו דבריהם בדבר זה במקום פרת,
15 אלא שוחטין עליו, וטובל, ואחר כך אוכל, כדי שיתפש
16 מאנינותו, ולא יסיח דעתו [- אולי נטמא בזמן אנינותו].
17 במה דברים אמורים? שמת לו המת אחר חצות, שכתב
18 נחמיה בקרבן פסח. אבל אם מת לו המת קדם חצות -
19 אין שוחטין עליו, אלא ידחה לשני; ואם שחטו עליו,
20 וזרקו הדם - טובל ואוכל לערב. מת לו מת בשלישה עשר,
21 ויקברו בארבעה עשר - הרי הוא ביום קבירה אונן
22 מדבריהם [של חכמים], ואינו תופס לילו מדבריהם;
23 לפיכך, שוחטין עליו וטובל ואוכל לערב אף בשאר
24 הקדשים. ויום שמועה [- שמע שמת קרובו, בתוך ל' יום
25 ממיתתו] ויום לקוט עצמות [מקברי הוריו, לקבר אחר],
26 הרי הוא ביום הקבירה; לפיכך, מי שלקטו לו עצמות מתו
27 ביום ארבעה עשר, או ששמע שמת לו מת - שוחטין
28 עליו, וטובל ואוכל בקדשים לערב.
29 י. מי שהיה חופר בגל [מפולת אבנים] לבקש [לחפשו] על
30 המת - אין שוחטין עליו; שמא ימצא שם מת בגל, והרי
31 הוא טמא בשעת שחיטה. שחטו עליו, ולא נמצא שם מת
32 - הרי זה אוכל לערב. נמצא שם מת אחר שזרק הדם -
33 אם נודע לו בודאי שהיה טמא בשעת זריקת הדם, כגון
34 שהיה גל עגל [- וודאי כולו היה מעל המת] - הרי זה חייב
35 בפסח שני; ואם ספק הדבר, ושם לא היה עומד על
36 הטמאה בשעת זריקה, ולא נטמא אלא אחר זריקה - הרי
37 זה פטור מפסח שני.
38 יא. מי שעבר בדרך, ונמצא [לאחר שעבר] מת משכב
39 לרחבה של דרך - אם היה המת טמאת התהום [- שלא
40 ידעו על הימצאו שם מעולם], אף על פי שהוא טמא
41 לתרומה, הרי זה טהור לפסח, ושוחט ואוכל פסחו. ואף
42 על פי שאפשר שנגע, הואיל והיא טמאת התהום, טהור
43 לפסח; ואף על פי שהמת שלם, והוא מן הקצצה אל הקצצה
44 [וודאי שעבר מעליו] - הרי זה עושה פסחו, עד שידע
45 בודאי שנטמא בו. במה דברים אמורים? בשהיה מהלך
46 ברגליו, שהרי אפשר שלא יגע. אבל אם היה רוכב, או
47 טוען משא - הרי זה טמא, אף על פי שהיא טמאת

45 שְׁנָאֹמֶר: "וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה, צִלִּי אֵשׁ וּמִצּוֹת,
46 עַל מִרְיִים יֹאכְלֶהוּ".
47 ב. וְאֵין מִצָּה וּמִרּוֹר מִעֲפָכִין; אִם לֹא מִצָּאוּ מִצָּה וּמִרּוֹר,
48 יוֹצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ בְּאֲכִילַת בֶּשֶׂר הַפֶּסַח לְבָדוֹ. אָכַל מִרּוֹר
49 בְּלֹא פֶסַח - אֵינוֹ מִצָּה, שְׁנָאֹמֶר: "עַל מִרְיִים יֹאכְלֶהוּ".
50 ג. מִצָּה מִן הַמִּבְחָר לְאָכַל בֶּשֶׂר הַפֶּסַח אֲכִילַת שֹׁבֵעַ;
51 לְפִיכָף, אִם הִקְרִיב שְׁלָמִי חֲגִיגָה בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר - אוֹכֵל
52 מִהֶם תִּחְלָה, וְאַחֵר כִּף אוֹכֵל בֶּשֶׂר הַפֶּסַח כְּדִי לְשַׁבֵּעַ מִמֶּנּוּ.
53 וְאִם לֹא אָכַל אֶלָּא פְּזִיזָה, יֹצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ. וְכֵן אֲכִילַת בֶּשֶׂר
54 פֶּסַח שְׁנֵי בְלִילֵי חֲמִשָּׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֵיךְ - מִצּוֹת עֲשֵׂה,
55 שְׁנָאֹמֶר בּוֹ: "עַל מִצּוֹת וּמִרְיִים יֹאכְלֶהוּ".
56 ד. וְשְׁנֵיהֶם אֵינָם נֶאֱכָלִין אֶלָּא צִלִּי אֵשׁ; וְהַאוֹכֵל מִהֶם פְּזִיזָה
57 נָא [צִלּוֹי מִטַּעַם] אוֹ מִבֶּשֶׂל בְּלִילֵי פֶסַחִים - לֹקָה, שְׁנָאֹמֶר:
58 "אֵל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא, וּבִשְׁל מִבֶּשֶׂל בְּמִים". אָכַל נָא
59 וּמִבֶּשֶׂל בְּאֶחָד - אֵינוֹ לֹקָה אֶלָּא אַחַת, לְפִי שְׁנֵיהֶם נִכְלְלוּ
60 בְּלֹא אֶחָד. אָכַל מִמֶּנּוּ נָא אוֹ מִבֶּשֶׂל מִבְּעוֹד יוֹם - אֵינוֹ
61 לֹקָה, שְׁנָאֹמֶר: "כִּי אִם צִלִּי אֵשׁ" - בְּשַׁעֲהַ שְׁמִצָּה לְאָכְלוֹ
62 צִלִּי, חֵיב עַל אֲכִילַת נָא וּמִבֶּשֶׂל; אָכַל מִבְּעוֹד יוֹם, פְּטוֹר.
63 ה. אָכַל מִמֶּנּוּ פְּזִיזָה צִלִּי מִבְּעוֹד יוֹם, עֹבֵר עַל מִצּוֹת עֲשֵׂה,
64 שְׁנָאֹמֶר: "וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה" - "בְּלִילָה", לֹא
65 בִּיּוֹם; וְלֹא הֵבִיא מִכָּל [הַנִּלְמַד מִ:] עֲשֵׂה, עֲשֵׂה הוּא.
66 ו. "נָא" שֶׁהִזְהִירָה עָלָיו תּוֹרָה - הוּא הַבֶּשֶׂר שֶׁהִתְחִיל בּוֹ
67 מַעֲשֵׂה הָאוֹר וְנִצְלָה מִעֵשׂ, וְאֵינוֹ רָאוּי לְאֲכִילַת אֲדָם עַדִּין.
68 אָכַל אִם אָכַל מִמֶּנּוּ בֶּשֶׂר חֵי - אֵינוֹ לֹקָה, וּבִטֵּל מִצּוֹת
69 עֲשֵׂה, שְׁנָאֹמֶר: "צִלִּי אֵשׁ" - הָא [הָרִי] שְׁאֵינוֹ צִלִּי, אֲסוּר.
70 צִלָּהּ כָּל צָרְכּוֹ עַד שְׁנִתְחַרְךָ, וְאָכְלוֹ - פְּטוֹר.
71 ז. "מִבֶּשֶׂל" שֶׁהִזְהִירָה עָלָיו תּוֹרָה - בֵּין שְׁנֵי מִבֶּשֶׂל בְּמִים,
72 בֵּין שְׁנֵי מִבֶּשֶׂל בְּשָׂר מִשְׁקִין אוֹ בְּמֵי פְרוֹת, שְׁנָאֹמֶר: "וּבִשְׁל
73 מִבֶּשֶׂל", רַבָּה הִכָּל.
74 ח. צִלָּהּ וְאַחֵר כִּף בִּשְׁלוֹ, אוֹ שִׁבְשְׁלוֹ וְאַחֵר כִּף צִלָּהּ, אוֹ
75 שִׁעֲשְׂהוּ צִלִּי קִדְרָה, וְאָכְלוֹ - חֵיב; אָכַל מִתֵּר לְסוּף אוֹתוֹ
76 בִּזְיָן וְשִׁמְן וְשָׂר מִשְׁקִין וּמֵי פְרוֹת, חוּץ מִן הַמִּים. וּמִתֵּר
77 לְטַבֵּל הַבֶּשֶׂר אַחֵר שְׁנִצְלָה, בְּמִשְׁקִין וּבְמֵי פְרוֹת.
78 ט. אֵין צוֹלִין אֶת הַפֶּסַח עַל גְּבִי פְלִי אָבֶן אוֹ פְלִי מִתְכוֹת
79 - שְׁנָאֹמֶר: "צִלִּי אֵשׁ", לֹא צִלִּי דְבָר אַחֵר; לְפִיכָף, אִם הָיָה
80 פְלִי מְגֻבַּב כְּדִי שֶׁתִּשְׁלַט בּוֹ הָאוֹר, צוֹלִין עָלָיו. וְאֵין צוֹלִין
81 אוֹתוֹ בְּשִׁפּוֹד שֶׁל מִתְכָּה - שֶׁהָרִי הַשִּׁפּוֹד חָם כָּלוּ, וְצוֹלָה
82 מִקּוֹמוֹ [נ] וְנִמְצָא, נִצְלָה מִחוּם הַשִּׁפּוֹד וְלֹא מִהָאֵשׁ].
83 י. הִסִּיק אֶת הַתַּנּוּר, וְגִרָף אֶת כָּל הָאֵשׁ, וְתִלָּהּ בַּתַּנּוּר,
84 וְצִלָּהּ - הָרִי זֶה אֲסוּר, שְׁאֵין זֶה צִלִּי אֵשׁ. תִּתְכּוּ וְצִלָּהּ עַל
85 גְּבִי גָחִלִים, הָרִי זֶה צִלִּי אֵשׁ. צִלָּהּ עַל גְּבִי סִיד אוֹ חֲרָסִית
86 [מִין סִיד] אוֹ חֲמִי טְבִירָה - הָרִי זֶה אֲסוּר; שְׁאֵין זֶה צִלִּי
87 אֵשׁ. כִּיצַד צוֹלִין אוֹתוֹ? תּוֹחֲבוּ מִתּוֹךְ פִּי עַד בֵּית נִקְבוֹתוֹ
88 [אֲחֻרָיו] בְּשִׁפּוֹד שֶׁל עֵץ, וְתוֹלָה אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַתַּנּוּר, וְהָאֵשׁ
89 לְמִטָּה. וְתוֹלָה כְּרָעִיו וּכְנֵי מַעֲיו בַּתַּנּוּר, חוּצָה לוֹ; וְלֹא
90 יִתְנֶם בְּתוֹכּוֹ [בְּתוֹךְ גִּרָּה], שֶׁזֶה כְּמִין בִּשּׁוּל הוּא. וְשִׁפּוֹד

1 טְמֵאִי מֵת עוֹשִׂין אֶת הָרִאשׁוֹן. וְהַזִּבִּין וְכִיּוֹצֵא בָהֶם אֵינָם
2 עוֹשִׂין, לֹא אֶת הָרִאשׁוֹן וְלֹא אֶת הַשֵּׁנִי: אֵינָם עוֹשִׂין
3 בְּרִאשׁוֹן, שְׁאֵין נִדְחִית בְּצִבּוֹר אֶלָּא טְמֵאָה הֵמָּה בְּלִבָּר;
4 וְאֵינָם עוֹשִׂין בַּשֵּׁנִי, שְׁאֵין עוֹשִׂין פֶּסַח שְׁנִי אֶלָּא אִם כֹּא
5 הָרִאשׁוֹן בְּטְהֵרָה, אָכַל אִם נַעֲשֶׂה הָרִאשׁוֹן בְּטְמֵאָה, אֵין
6 שֵׁם פֶּסַח שְׁנִי.
7 ו. הָיָה שְׁלִישׁ הֶקְהָל טְהוֹרִים, וְשְׁלִישׁ זָבִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶם,
8 וְשְׁלִישׁ טְמֵאֵי מֵת - אוֹתָם טְמֵאֵי מֵת אֵינָן עוֹשִׂין לֹא אֶת
9 הָרִאשׁוֹן וְלֹא אֶת הַשֵּׁנִי: אֵינָם עוֹשִׂים רִאשׁוֹן, שֶׁהָרִי הֵם
10 מוֹעֲצִים לְגַבִּי טְהוֹרִים עִם הַזָּבִים; וּבַשֵּׁנִי לֹא יַעֲשֻׂה, שֶׁהָרִי
11 מַעֲוֵט עָשׂוּ בְּרִאשׁוֹן כְּמוֹ שִׁבְאָרְנוּ. כִּיצַד מְשַׁעְרִים הַפֶּסַח
12 לִידַע אִם רַב הֶקְהָל טְמֵאִים אוֹ טְהוֹרִים? אֵין מְשַׁעְרִין כָּכָל
13 הָאוֹכְלִין - שְׁאֵפְשָׁר שִׁיְהִי עוֹשִׂים נִמְנִין [מִשְׁתַּתְּפִים] עַל
14 פֶּסַח אֶחָד, וּמְשַׁלְחִין אוֹתוֹ בִּיד אֶחָד לְשַׁחַט עֲלֵיהֶם; אֶלָּא
15 מְשַׁעְרִין כָּכָל הַנִּכְנָסִים לְעִזְרָה, וְעַד [כ] שֶׁהֵם [עַדִּין]
16 מִבְּחוּץ קֶדֶם שֶׁתִּפְגַּס פֶּת הָרִאשׁוֹנָה, מְשַׁעְרִין אוֹתָן.
17 ז. יָחִיד שֶׁנִּטְמָא בְּסִפֵּק [פסוק האם נטמא ב:] רְשׁוּת הַיָּחִיד
18 [- וְדִינוֹ כְּטַמָּא], כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר בְּמִקּוֹמוֹ - הָרִי זֶה יִדְחָה
19 לְפֶסַח שְׁנִי, כְּשֶׁאֵר טְמֵאֵי מֵת; וְצִבּוֹר שֶׁנִּטְמָא בְּסִפֵּק רְשׁוּת
20 הַיָּחִיד, יַעֲשֻׂה כָּלֶם בְּטְמֵאָה.
21 ח. פֶּסַח שֶׁהִקְרִיבוּהוּ בְּטְמֵאָה - הָרִי זֶה נֶאֱכָל כְּטְהוֹר,
22 שֶׁמִּתְחַלְתּוֹ לֹא כֹא אֶלָּא לְאֲכִילָה; וְאֵינוֹ נֶאֱכָל לְכָל טְמֵא,
23 אֶלָּא לְטְמֵאֵי מֵת שֶׁנִּדְחִית לָהֶם הַטְּמֵאָה הַזֹּאת, וְכִיּוֹצֵא
24 בָהֶם, מִטְמֵאֵי מַגֵּעַ טְמֵאוֹת. אָכַל הַטְּמֵאִים שֶׁהִטְמֵאָה
25 יוֹצֵאָה עֲלֵיהֶם מִגּוֹפָם, כְּגוֹן זָבִים וְזָבוֹת נְדוּת וְיוֹלָדוֹת
26 וּמַעֲרָעִים - לֹא יֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ. וְאִם אָכְלוּ, פְּטוֹרִין; מִפִּי
27 הַשְּׁמוּעָה [מִסּוּרַת מִמִּשְׁה רַבִּין] לְמַדוֹ, שֶׁהִנָּאֵל לְטְהוֹרִין,
28 חֵיבִין עָלָיו מִשּׁוֹם טְמֵאָה; וְהִנָּאֵל לְטְמֵאִין, אֵין חֵיבִין
29 עָלָיו מִשּׁוֹם טְמֵאָה. אֶפְלוּ אָכְלוּ טְמֵאֵי מֵת מִן הָאֲמוּרִין
30 [הַאֲבָרִים הַנִּקְרָבִים] שְׁלֹ, פְּטוֹרִין. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים,
31 שֶׁהִפֶּסַח יֹאכַל בְּטְמֵאָה? בְּשִׁנְטְמָאוּ הַצִּבּוֹר קֶדֶם זְרִיקַת
32 הַדָּם; אָכַל אִם נִטְמָאוּ לְאַחֵר זְרִיקַת הַדָּם, לֹא יֹאכַל.
33 ט. שֶׁחֲטוּהוּ בְּטְהֵרָה, וְנִטְמָאוּ רַב הַצִּבּוֹר קֶדֶם זְרִיקָה -
34 זֹרֵק אֶת הַדָּם, וְהִפֶּסַח לֹא יֹאכַל; גִּזְרָה, שֶׁמָּא יִטְמָאוּ אַחֵר
35 זְרִיקָה בְּשִׁנָּה אַחֲרָתָה, וְיֹאכְלוּהוּ בְּטְמֵאָה. הָיָה פְלִי שֶׁרַת
36 טְמֵאִים בְּשֶׁרֶץ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ - הָאֵיל וְאֵינָם מִטְמֵאִין אֶת
37 הָאֲדָם, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר בְּמִקּוֹמוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁמִּטְמֵאִין אֶת
38 הַבֶּשֶׂר, לֹא יַעֲשֻׂה אוֹתוֹ אֶלָּא הַטְּהוֹרִים, וְיֹאכַל אֵף עַל פִּי
39 שֶׁהוּא טְמֵא; מוֹטֵב שִׁיֵּאֲכַל בְּטְמֵאָה בֶּשֶׂר שֶׁהִיא בְּלֹא, וְלֹא
40 יֹאכְלוּהוּ טְמֵאֵי הַגּוֹף שֶׁהֵם בְּכֶרֶת, כְּמוֹ שִׁבְאָרְנוּ בְּהִלְכוֹת
41 פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין.

יום שלישי כ"א אלול ה'תשע"ג

פרק ח

א. אֲכִילַת בֶּשֶׂר הַפֶּסַח בְּלִילֵי חֲמִשָּׁה עָשָׂר - מִצּוֹת עֲשֵׂה,

מתוך מהדורת חזק

קדשים; ואם היה פסח שאסור לשבר בו עצם, קולף עד
הפרק, ומפרק האבר שיצא מקצתו מן הפרק, ומשליכו
לחוץ.
ג. שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד, צריכה כל
חבורה מהן לעשות לה הקף [מחיצה], שנאמר: "מן
הבשר חוצה" - מפי השמועה [מסורת ממש רבינו] למדו,
שצריך לתן לו חוצה [גבול] למקום אכילתו; ואלו הופכין
את פניהם הילף ואוכלין, ואלו הופכין את פניהם הילף
ואוכלין - כדי שלא יהא מצרכין.
ד. היה המים שמוזגין בו יינם באמצע הבית, בין שתי
החבורות - כשהשמש עומד למזג, קופץ [סוגר] את פיו
[ואינו אוכל] ומחזיר את פניו, עד שמגיע אצל חבורתו,
ואחר כך אוכל מה שפסיו; שאסור לאכל בשתי חבורות.
ומתר לכלה להחזיר פניה מבני חבורתה, ואוכלת - מפני
שהיא בושא לאכל בפניהם.
ה. שתי חבורות שנפרצה מחיצה מביניהן, אינן אוכלין;
וכן אם היתה חבורה אחת, ונעשית מחיצה ביניהם - אינן
אוכלין עד שתסתלק; שאין הפסח נאכל בשתי חבורות,
ואין נצטרין מחבורה לחבורה.
ו. בני חבורה שנכנסו שלשה מהם או יתר לאכל פסחן,
ולא באו שאר בני חבורה - אם נכנסו בשעה שדרך בני
אדם לאכל הפסחים, וחזר המעורר לכלם על השאר ולא
באו - הרי אלו שנכנסו אוכלין עד שישיבנו, ואין ממתינים
לשאר; ואפלו באו המתאחרין אחר כך, ומצאו אלו
השלשה שאכלו הכל - אינן משלמים להם דמי חלקם. אבל
אם נכנסו שנים בלבד, הרי אלו ממתינים. במה דברים
אמורים? בשעת כניסתם לאכל. אבל בעת שנפטרין
[שיוצאים], אין אדם צריך להמתין לחבורו; אפלו גמר אחד
בלבד מלאכל - יצא, ואינו צריך להמתין.
ז. המאכל כזית מן הפסח, בין מפסח ראשון בין מפסח
שני, למשמד לעבודה זרה [יהודי שהשתמד], או לגר תושב
[נכרי ששומר ד' מצוות בני נח] או שכיר [גוי] - הרי זה עובר
בלא תעשה; ואינו לוקה, אבל מפין אותו מפת מרדות.
ו"כן נכר" האמור בתורה, זה העובד אל נכר; ואין מאכילין
ממנו לגוי, אפלו גר תושב או שכיר - שנאמר: "תושב
ושכיר לא יאכל בו".
ח. ערל שאכל כזית מבשר הפסח - לוקה, שנאמר: "וכל
ערל לא יאכל בו"; "בו" הוא שאינו אוכל, אבל אוכל הוא
מצה ומרור. וכן מתר להאכיל מצה ומרור לגר תושב
ולשכיר.
ט. כשם שמילת בני ועבדיו מעבכת אותו מלשחט הפסח
- כך מעבכת אותו מלאכל, שנאמר: "וימלת אתו, אז יאכל
בו". כיצד? קנה עבד אחר שנשחט הפסח, או שהיה לו בן
שלא הגיע זמנו להמול אלא אחר שחיטת הפסח - הרי זה
אסור לאכל, עד שימול אותו. וכיצד יהיה הבן ראוי למילה
אחר שחיטת הפסח, ולא יהיה ראוי קדם שחיטה? כגון
שחלצתו חמה [שנחלה ונרפא], שצריך שבעת ימים מעת

של [עין] רמון היו בוררין לצליתו, כדי שלא יזרק את -
יצאון מימיו [של העין] ויבשלו.
יא. נגע הבשר בחרשו של תנור - יקלף את מקומו, מפני
שהוא צלי החרש.
יב. נטף מרטבו על החרש, וחזר אליו - יקלף את מקומו;
שכל המרק והלחה שתפרש ממנו כשיצלה - אסורה,
שהרי אינה בשר צלי.
יג. נטף מן הרטב שלו על הסלת [החמה, והתחמם
הרוטב] - יקמץ את מקומו, וישליכנו [- את הסולת, מפני
הרוטב הפסול].
יד. סכו בשמן של תרומה - אם חבורת הפהנים, יאכלו.
ואם של ישראל - אם חי הוא [- לפני צליה], ידיחנו
וינגב; ואם צלי, יקלף את החיצון. סכו בשמן של מעשר
שני - לא יעשנו דמים [- לפדותו בממון] על בני חבורה;
שאין פודין מעשר שני בירושלים, כמו שבארנו במקומו.
ואין צולין שני פסחים כאחד - מפני התערבבת, אפלו גדי
וטלה.
טו. כבר בארנו בכמה מקומות, שאין הפסח נאכל אלא
עד תצות, כדי להרחיק מן העברה [- שלא יאכלו אחר
שיעלה עמוד השחר]; ודין תורה שיאכל כל הלילה, עד
שיצלה עמוד השחר. וכבר בארנו בהלכות חמץ ומצה,
שהוא טעון [אמירת] הלל בשעת אכילתו, ושאין בני
חבורה חוזרין ואוכלין אחר שנגדמו בשנה, אפלו בתחלת
הלילה.
יום רביעי כ"ב אלול ה'תשע"ג

פרק ט

א. הפסח אינו נאכל אלא בחבורה אחת, ואין מוציאין
ממנו מן החבורה שיאכל בה. והמוציא ממנו כזית בשר
מחבורה לחבורה בלילי חמשה עשר - לוקה, שנאמר:
"לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה"; והוא, שייניחנו
בחוץ - שהוצאה כתובה בו, בשבת [כדיני שבת]; לפיכך,
צריך עקירה והנחה, בהוצאת שבת. ואין מוציא אחר
מוציא הפסח - שפיון שהוציאו הראשון, נפסל. מן האגף
[מקום הדלת שברוחב המשקוף] ולפנים, כלפנים; ומן
האגף ולחוץ, כלחוץ; והאגף עצמו, שהוא עבי הפתח -
כלחוץ. החלונות ועבי הפתלים, כלפנים; הגגים והעליות,
אינם בכלל הבית.
ב. בשר הפסח שיצא חוץ לחבורתו, בין בידון בין בשנגה
- נאסר באכילה; והרי הוא כבשר קדשים שיצא
חוץ לעזרה, או בשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומת
ירושלים - שהכל טרפה, ולוקין על אכילתו, כמו שבארנו
במעשה הקרבנות. אבר שיצא מקצתו - חותך הבשר ויורד
עד שהוא מגיע לעצם, וקולף את הבשר; כל שבפנים -
נאכל, וכל שבחוץ [- שיצא] - ישרף. וכשהוא מגיע לעצם,
חותך בקופיץ [סכין גדול], [כך דינו] אם היה שאר

יא. כשאדם אוכל את הפסח - חותף את הבשר ואוכל, 46
וחותף את העצמות מן הפרק, ומפרקן אם רצה; וכשיגיע 47
לגיד הנשה, מוציאו, ומניחו עם שאר הגידים והעצמות 48
והקרומות שיוצאין בשעת אכילה - שאין מנקין אותו 49
בשאר הבשר, ואין מחתכין אותו, אלא צולין אותו שלם. 50
ואם חתכו חתיכות חתיכות - בשר; והוא, שלא יחסר 51
אבר. צריך אדם להשתדל שלא ישאיר מבשר הפסח עד 52
בקר, שנאמר: "[ו]לא תותירו ממנו עד בקר"; וכן בשני 53
נאמר: "לא ישאירו ממנו עד בקר". ואם השאיר ממנו, בין 54
בראשון בין בשני - עובר בלא תעשה; ואינו לוקה על לאו 55
זה - שהרי נתק לעשה, שנאמר: "והנותר ממנו . . באש 56
תשרפו". 57
יב. כשמקריבין את הפסח בראשון, מקריבין עמו שלמים 58
ביום ארבעה עשר - מן הבקר או מן הצאן, גדולים או 59
קטנים, זכרים או נקבות, ככל זבחי השלמים. וזו היא 60
הנקראת 'חגיגת ארבעה עשר'; ועל זה נאמר בתורה: 61
"וזבחת פסח לה' אלהיך, צאן ובקר". אימתי מביאין עמו 62
חגיגה זו? בזמן שהוא בא בחל [שחל י"ד בחול] ובטירה 63
ובמעט [כשרבים השתתפו באותו קרבן פסח, ולא ישבעו 64
ממנו]. אבל אם חל יום ארבעה עשר להיות בשבת, או 65
שבת הפסח בטמאה, או שהיו הפסחים מרבים - אין 66
מביאין עמו חגיגה, ואין מקריבין אלא הפסחים בלבד. 67
יג. חגיגת ארבעה עשר - רשות, ואינה חובה; והיא 68
נאכלת לשני ימים ולילה אחד, ככל זבחי שלמים. ואסור 69
להניח מבשר חגיגת ארבעה עשר ליום השלישי, שנאמר: 70
"ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון - 71
לבקר"; מפי השמועה למדו, שזו אזהרה למניח בשר 72
חגיגת ארבעה עשר ליום ששה עשר - שנאמר: "לבקר", 73
עד בקר של יום השני. והמותיר, אינו לוקה; אלא ישרף 74
הנותר ממנה, כשאר הנותרים. 75
יד. בשר חגיגה שעלה עם הפסח על השלחן, וכל 76
התבשילין העולים עמו על השלחן - מתבשרין עמו, ואינם 77
נאכלים אלא עד חצות פסח עצמו: גזרה, מפני התערבות. 78
טו. מה בין פסח ראשון לפסח שני? הראשון - אסור 79
בחמץ ב'כל יראה' וב'כל ימצא', ואינו נשחט על חמץ - 80
כשיש חמץ ברשות הבעלים, ואין מוציאין ממנו חוץ 81
לחבונה, וטעון [אמירת] הלל באכילתו, ומביאין עמו 82
חגיגה, ואפשר שיבוא בטמאה אם נטמא רב הקהל טמאת 83
מת, כמו שבארנו. אבל פסח שני - חמץ ומצה עמו בבית, 84
ואינו טעון הלל באכילתו, ומוציאין אותו חוץ לבית 85
אכילתו, ואין מביאין עמו חגיגה, ואינו בא בטמאה. 86
ושניהם דוחין את השבת, וטעונין הלל בעשייתם, ונאכלין 87
צלי בבית אחד על מצה ומרור, ואין מותרין מהם, ואין 88
שורבין בהם את העצם. ולמה לא ישוה השני לראשון 89
לכל הדברים, מאחר שנאמר: "ככל חקת הפסח יעשו 90
אותו"? לפי שפרש בו מקצת חקי הפסח, ללמד שאינו 91
שוה לראשון אלא בדברים שנחפרשו בו; והן המצוות 92

1 לעת מיום הבראתו, וכגון שפאכה עינו ונרפאת אחר
2 שחיטה, או שהיה טמא (סתם - ולא נודע מינו) ונקרע
3 אחר שחיטת הפסח ונמצא זכר.

יום חמישי כ"ג אלול ה'תשע"ג

פרק י

א. השובר עצם בפסח טהור - הרי זה לוקה, שנאמר: 6
"ועצם לא תשברו בו"; וכן נאמר בפסח שני: "ועצם לא 7
ישברו בו". אבל פסח שבת בטמאה - אם שבר בו עצם, 8
אינו לוקה; מפי השמועה [מסורת ממש רבינו] למדו: 9
"לא תשברו בו" - בטהור, ולא בטמא. אחד השובר את 10
העצם בלילי חמשה עשר, או ששבר בו עצם מבעוד יום, 11
או ששבר אחר כמה ימים - הרי זה לוקה; 12
ב. לפיכך, שורפין עצמות הפסח בכלל הנותר מבשרו, 13
כדי שלא יבואו בהן לידי תקלה. 14
ג. אין חביין אלא על שבירת עצם שיש עליו כזית בשר, 15
או שיש בו מח; אבל עצם שאין בו מח, ושאין עליו כזית 16
בשר - אינו חבי על שבירתו. היה עליו כזית בשר, ושבר 17
העצם שלא במקום הבשר - חבי, אף על פי שהמקום 18
ששבר פנוי מבשר. 19
ד. והשובר אחר השובר בעצם אחד, לוקה. 20
ה. השורף עצמות והמחתף גידים, אינו חבי משום 21
שבירת עצם. 22
ו. פסח שהוא נא [צלוי מעט] או מבשל, ושבר בו את 23
העצם - לוקה. אפלו נפסל בטמאה ויציאנה - שיצא 24
ממקום אכילת החבורה [וכיצא בהם, יש בו אסור שבירת 25
העצם. כמה דברים אמורים? בשהיתה לו שעת הכשר 26
[מן שהיה כשר], ונפסל; אבל אם לא היתה לו שעת 27
הכשר, כגון שנתפגל [נפסל בהקרבנה] במחשבת הנמן 28
[שחשב לאוכלו אחר זמנו] או במחשבת שנוי השם [כגון 29
שלא לשם בעליו] - אין בו משום שבירת העצם. 30
ז. שבר עצם האליה [החזב] - אינו לוקה, שהרי אינה 31
ראויה לאכילה. 32
ח. הפוסחים, שהם כמו עצמים רבים, הרי אלו מתרין 33
לאכלם. 34
ט. היה גדי קטן ורף, שעצמותיו רבים - לא יאכל אותם, 35
שזה שובר עצם; ואם אכל, לוקה - שאחד השובר עצם 36
קשה, או השובר עצם רך. זה הכלל: כל שנאכל בשור 37
הגדול אחר שיתבשל - הוא שמותר לאכל כנגדו מן הגדי 38
הרף אחר צלייתו, כגון ראשי כנפים - [עצמות] ופוסחים. 39
י. גידין הרבין שסופן להקשות - אף על פי שהן ראויין 40
לאכילה עתה, ונאכלין בפסח - אין נמנין [מחשבים] 41
עליהם - [משתתפים ונוספים]. ונמנין על מח שבראש, מפני 42
שיכול להוציאו בלא שבירת עצם; ואין נמנין על מח 43
שבקולית, והוא העצם הסתום משני ראשיו - שהרי אינו 44
יכול להוציאו, אלא בשבירת העצם. 45

מתוך מהדורת חזק

בִּידוֹ כֶּסֶף, לֹא יָבִיא שְׁוֹה כֶּסֶף; וְאִפְלוּ הָיָה בִּידוֹ שְׁוֹה כֶּמֶה
וְהוֹכִיבִים, אֲסוּר לוֹ לַעֲלוֹת רִיקָם בְּלֹא כֶּסֶף וְלֹא קֶרֶבֶן. וְלִמָּה
אֲסוּר שְׁיַעֲלֶה בִּידוֹ שְׁוֹה כֶּסֶף? גְּזֵרָה, שְׁמָא לֹא יִמָּצֵא
לְמַכֵּר, אוֹ שְׁמָא יִמָּצֵאוּ הַמַּעֲוֹת סִיגִים [לֹא טוֹבִים].
ד. מִי שֶׁלֹא הִקְרִיב בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן עֹלֹת רֵאֵיתוֹ וְשִׁלְמִי
חֲגִיגָתוֹ, הֲרִי זֶה מִקְרִיבֵן בְּשָׂאָר יְמוֹת הַרְגֵּל, שְׁנֹאֲמַר:
"שִׁבְעַת יָמִים תַּחַג לָהּ" אֱלֹהֶיךָ - מַלְמַד שֶׁכֵּלֶם רֵאוּיִן
לְחֲגִיגָה, וְכֵלֶם תְּשַׁלְּמוּי רֵאשׁוֹן הֵם.
ה. וּמִצְוָה לְהַקְדִּים, וְלִהְיוֹת קָרִיב בְּרֵאשׁוֹן. לֹא הִקְרִיב
בְּרֵאשׁוֹן, בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מִזִּיד - יִקְרִיב בְּשִׁנִּי. וְכֵל הַמֶּאֱחָר
- הֲרִי זֶה מִגְּזֵה, וְעֲלִיו נֶאֱמַר: "נוֹגִי מִמוּעֵד אֶסְפָּתִי".
ו. עֲבַר הַרְגֵּל וְלֹא חָג [לֹא הִקְרִיב], אֵינִי חֲזֵב בְּאַחֲרֵיאוֹ
[אֵינִי חַיִּיב לְהִקְרִיב אִם אֵבֶד קֶרְבָּנוֹ]; וְעַל זֶה וְכִינִיָּא בּו
נֶאֱמַר: "מַעֲוָת, לֹא יוּכַל לְתַקֵּן".
ז. מִי שֶׁלֹא חָג בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חָג הַסְּכוּת - חוֹגֵג
אֶת כָּל הַרְגֵּל, וּבְיוֹם טוֹב הָאֶחָד, שֶׁהוּא שְׁמִינִי; וְאִם
הַשְּׁמִינִי, תְּשַׁלְּמוּי רֵאשׁוֹן הוּא. וְכֵן מִי שֶׁלֹא חָג בְּיוֹם חָג
הַשְּׁבוּעוֹת - חוֹגֵג כָּל שְׁבָעָה, וְיֵשׁ לוֹ תְּשַׁלְּמוּי כָּל שְׁשַׁת
הַיָּמִים שֶׁלֹאֲחֵר חָג הַשְּׁבוּעוֹת; וְדָבָר זֶה מִפִּי הַשְּׁמוּעָה
[מִסוּרַת מִמֶּשֶׁה רַבִּינוֹ] נֶאֱמַר, שֶׁחָג הַשְּׁבוּעוֹת [יֵשׁ לוֹ ז'
יָמִים] כַּחַג הַמִּצְוֹת לְתַשְׁלֹמוּי.
ח. עֹלֹת רֵאֵיָה וְשִׁלְמִי חֲגִיגָה, אֵינֶם דוֹחִין לֹא אֶת הַשְּׁבֹת
וְלֹא אֶת הַטְּמֵאָה, לְפִי שֶׁאֵין לָהֶם זְמַן קָבִיעַ כְּקֶרְבָּנוֹת
הַצִּבּוּר; שֶׁאִם אֵינִי חוֹגֵג הַיּוֹם, חוֹגֵג לְמַחֵר, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
אֲבָל דוֹחִין אֶת יוֹם טוֹב; אִם עַל פִּי שֶׁאֵין מִקְרִיבִין בְּיוֹם
טוֹב נְדָרִים וְנִדְבוֹת, מִקְרִיבִין עֹלֹת רֵאֵיָה וְשִׁלְמִי חֲגִיגָה
וְשִׁלְמִי שְׁמִחָה, שֶׁאֵין אֵלּוּ נְדָרִים וְנִדְבוֹת, אֲלָא חוֹבוֹת.
ט. כְּשֶׁמִּקְרִיב הַמִּקְרִיב עֹלֹת רֵאֵיתוֹ וְשִׁלְמִי חֲגִיגָתוֹ
וְשִׁמְחָתוֹ בְּיוֹם טוֹב, סוֹמֵךְ [יִידוֹ] עֲלֵיהֶם כָּל כַּחוֹ כְּדָרְךָ
שֶׁעוֹשֶׂה בְּשָׂאָר הַיָּמִים; אִם עַל פִּי שֶׁשְּׁמִיכָה אֵינָה מַעֲבָת, כְּמוֹ
שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּמַעֲשֵׂה הַקֶּרְבָּנוֹת, לֹא גִזְרוּ עָלֶיהָ מִשּׁוּם
שְׁבוֹת [- אִיסוּר חֻכְמִים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּבִהְמָה בַּחֲג].
י. הַמִּפְרִישׁ עֹלֹת רֵאֵיתוֹ וְנִדְבוֹת, יוֹרְשִׁיו חֲזִיבִין לְהִבְיָאָה.
מִתֵּר לְהִקְרִיב בְּחֵלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד נְדָרִים וְנִדְבוֹת - שְׁנֹאֲמַר:
"אֲלֵה תַעֲשׂוּ לָהּ" בְּמוֹעֲדֵיכֶם, לְכַד מִנְדְּרֵיכֶם וְנִדְבוֹתֵיכֶם,
מִכָּל - שֶׁקֶרְבִּין בְּרָגֵל. "לְעֹלֹתֵיכֶם", כְּגוֹן עֹלֹת מִצְרַע
וְעֹלֹת יוֹלָדָת; וְ"לְמִנְחֹתֵיכֶם", לְהִבְיָא [- מִלְּמַד עַל] מִנְחַת
חוּטָא וּמִנְחַת קִנְאוֹת [שֶׁל טוֹטֵה]; וְ"וְשִׁלְמֵיכֶם", לְרִבּוֹת
שִׁלְמִי נְזִיר. הַכֹּל קֶרְבִּין בְּמוֹעֵד [חוּל הַמוֹעֵד], וְאֵין קֶרְבִּין
בְּיוֹם טוֹב.
יא. מִי שֶׁהָיָה לוֹ אוֹכְלִין [- מִשְׁפּוּחַת] מִרְבִּין וְנִכְסִים מְעֻטִּין
- מִבִּיא שִׁלְמִי חֲגִיגָה [שֶׁהֵם לֹאכִילֵה] מִרְבִּין, וְעֹלֹת רֵאֵיָה
[שֶׁקֶרְבִּים לְגִמְרִי] מְעֻטִּין; הָיָה לוֹ אוֹכְלִין מְעֻטִּין וְנִכְסִים
מִרְבִּין - מִבִּיא עֹלֹת רֵאֵיָה מִרְבּוֹת, וְשִׁלְמִי חֲגִיגָה מְעֻטוֹת.

שְׁבִיבוּ, וְהֵם "חֲקַת הַפֶּסַח". שֶׁכָּלל זֶה שְׁנֹאֲמַר בְּמִצְוֹתָם,
שֶׁיִּלְקַח הַפֶּסַח מִבְּעֶשֶׂר, וְשֶׁהוּא טָעוֹן הַגָּעַת דָּם בְּאַגְדַּת
אֲזוּב לְמִשְׁקוֹף וְלִשְׁתֵּי הַמִּזְוֹת, וְשֶׁאֵכָל בַּחֲפוּזוֹן - אֵין
אוֹתָם הַדְּבָרִים נוֹהֲגִים לְדוּרוֹת, וְלֹא נַעֲשׂוּ אֲלָא בְּפֶסַח
מִצְרַיִם בְּלָבָד.

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיעֵן

יום שישי כ"ד אלול ה'תשע"ג

הלכות חגיגה

יֵשׁ בְּכָלֶלן שֶׁשׁ מִצְוֹת - אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּי מִצְוֹת
לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֵן: (א) לְהִרְאוֹת אֶת פְּנֵי ה';
(ב) לַחַג בְּשִׁלְשׁ רְגָלִים; (ג) לְשַׁמֵּחַ בְּרָגְלִים; (ד) שֶׁלֹא
יִרְאֶה רִיקָם; (ה) שֶׁלֹא יַעֲזֹב הַלְוִי מִלְּשִׁמְחוֹ וְלִתֵּן לוֹ
מִתְּנוּחָיו בְּרָגְלִים; (ו) לְהַקְהִיל אֶת הָעָם בַּחַג הַסְּכוּת
בְּמוֹצָאֵי שְׁמִשָּׁה, וּבְאֹר מִצְוֹת אֵלּוּ - בְּפָרָקִים אֵלּוּ.

פרק א

א. שֶׁלֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה נִצְטוּי יִשְׂרָאֵל בְּכָל רָגֵל מִשְׁלֹשָׁה
רְגָלִים, וְאֵלּוּ הֵן: הָרֵאֵיָה, שְׁנֹאֲמַר: "יִרְאֶה כָּל זָכוֹרֶךָ";
וְהַחֲגִיגָה, שְׁנֹאֲמַר: "תַּחַג לָהּ" אֱלֹהֶיךָ; וְהַשְּׁמִחָה,
שְׁנֹאֲמַר: "וְשִׁמְחָתָ בַּחֲגֵךְ". הָרֵאֵיָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה - הִיא
שִׁירָאָה פְּנִי בְּעֵזְרָה בְּיוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חָג, וְיָבִיא
עִמּוֹ קֶרֶבֶן עֹלָה, בֵּין מִן הָעוֹף בֵּין מִן הַבְּהֵמָה. וּמִי שֶׁבִּא
לְעֵזְרָה בְּיוֹם רֵאשׁוֹן, וְלֹא הִבִּיא עֹלָה - לֹא דִיּוּ שֶׁלֹא
עֲשֵׂה מִצְוֹת עֲשֵׂה, אֲלָא שֶׁעֲבַר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה,
שְׁנֹאֲמַר: "וְלֹא יִרְאוּ פְנֵי רִיקָם". וְאֵינִי לֹקֶה עַל לֹא זֶה,
שֶׁהֲרִי לֹא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה. הַחֲגִיגָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה - הִיא
שִׁיקְרִיב שְׁלָמִים בְּיוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חָג, כְּשִׁיבִיבֹא
לְהִרְאוֹת; וְהַדְּבָר יָדוּעַ, שֶׁאֵין הַשְּׁלָמִים בָּאִים אֲלָא מִן
הַבְּהֵמָה. וּשְׁתֵּי מִצְוֹת אֵלּוּ, שֶׁהֵן הָרֵאֵיָה וְהַחֲגִיגָה - אֵין
הַנָּשִׁים חֲזִיבוֹת בָּהֶן. הַשְּׁמִחָה הָאֲמוּרָה בְּרָגְלִים - הִיא
שִׁיקְרִיב שְׁלָמִים יָתֵר [בְּנוֹטָה] עַל שִׁלְמִי חֲגִיגָה, וְאֵלּוּ הֵן
הַנִּקְרָאִין 'שִׁלְמִי שְׁמִחָה', שְׁנֹאֲמַר: "וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים,
וְאָכַלְתָּ שֶׁם; וְשִׁמְחָתָ לְפָנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ". וְנָשִׁים חֲזִיבוֹת
בְּמִצְוָה זֹאת.

ב. הָרֵאֵיָה וְהַחֲגִיגָה - אֵין לָהֶן שְׁעוֹר מִן הַתּוֹרָה, שְׁנֹאֲמַר:
"אִישׁ כְּמִתְּנַת יָדוֹ וְגו'"; אֲבָל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים [- חֻכְמִים],
שֶׁלֹא יָהָא קֶרֶבֶן עֹלֹת רֵאֵיָה פָּחוֹת מִשְׁוֹה מְעָה כֶּסֶף, וְלֹא
שִׁלְמִי חֲגִיגָה פָּחוֹת מִשְׁוֹה שְׁתֵּי כֶּסֶף. וּמִצְוָה לְהִבְיָא כְּפִי
עֲשׂוֹ, שְׁנֹאֲמַר: "כְּמִתְּנַת יָדוֹ, בְּכַרְפַּת ה' אֱלֹהֶיךָ".
ג. שִׁלְמִי שְׁמִחָה, לֹא נִתְּנוּ בָּהֶם חֻכְמִים שְׁעוֹר. בַּעֲת
שֶׁיַּעֲלֶה אָדָם לִירוּשָׁלַיִם לַחַג - אִם הָיָה בִּידוֹ קֶרְבָּנוֹת
הָרֵאֵיָה, אוֹ יַעֲלֶה עִמּוֹ כֶּסֶף לְקִנּוֹת בּוֹ הַקֶּרֶבֶן. וְאִם אֵין

45 וטמא. חרש שוטף וקטן - מפני שאינם בני חיוב, הרי הם
46 פטורין מכל מצוות האמורות בתורה; וצ"ל וטמא - מפני
47 שאינם אוכלים בפקדשים ואינם ראויין לביאה, כמו
48 שבארנו בהלכות ביאת המקדש ובהלכות מצשה
49 הקרבנות.

50 ה. מי שהיה חגר או סומא ביום ראשון, ונתרפא בשני -
51 פטור מן הראיה ומן החגיגה; שביום חובתו היה פטור -
52 שכל ימות החג תשלומי ראשון הם, כמו שבארנו. וכן אם
53 נטמא בליל יום טוב הראשון - אף על פי ששטה למחר,
54 פטור; אבל אם נטמא ביום ראשון - הרי זה חייב להביא
55 חגיגתו וראיתו בתוך ימי הרגל, כשיטהר.
56 ו. מי שבא לעזרה בכל ימי החג, אינו חייב להביא עולה
57 בידו בכל עת שיפגס - שזה שנאמר: "ולא יראו פני
58 ריקם", אינו אלא בעקר הרגל בלבד, שהוא יום ראשון,
59 או תשלומי ראשון. ואם הביא בכל עת שיבוא - מקבלין
60 ממנו, ומקריבין אותה לשם עולת ראיה; שהראיה, אין
61 לה שעור.

62 ז. הפריש עשר בהמות לחגיגתו, והקריב מהן מקצתן
63 בראשון, ופסק - שוב אינו חוזר ומקריב השאר, שהרי
64 שיר אותן; ואם לא פסק, אלא דחקו היום, ולא יכול
65 להקריבן היום - מקריב השאר למחר.

66 ח. עולת ראיה אינה באה בזה אלא מן החלין, כשאר
67 הקרבנות שאדם חייב בהן. אבל שלמי חגיגה, באות
68 ממעות מעשר שני המערכות עם מעות חלין - לזכות מן
69 התעריכת בהמה, ומקריבה שלמי חגיגה; והוא, שהיה
70 שעור אכילה ראשונה מן החלין - מפני ששלמי חגיגה
71 חובה, וכל שהוא חובה אינו בא אלא מן החלין.

72 ט. ויוצא אדם ידי חובת שלמי חגיגה, במעשר בהמה;
73 ואין מביאין אותו ביום טוב - גזירה, שמא יעשר ביום
74 טוב.

75 י. יוצאין ישראל ידי חובת שלמי שמחה בנדרים ונדבות
76 ובמעשר בהמה, והכהנים - בחטאת ובאשם ובכזור
77 ובחזה ושוק; שמצוה זו היא לשמח באכילת בשר לפני
78 ה', והרי אכלו. אבל אין יוצאין ידי חובתם, לא בעופות
79 ולא במנחות - שאינם בשר המשמח. כבר בארנו בפסחים,
80 שחגיגת [קרבן חגיגה של] ארבעה עשר [בניסין] רשות;
81 לפיכך, אין אדם יוצא בה ידי חובת חגיגה, אבל יוצא בה
82 ידי חובת שמחה.

83 יא. מי שהיה לו שלמים נדר או נדבה, ושחטם מערב יום
84 טוב - אף על פי שאכלם ביום טוב - אינו יוצא בהם ידי
85 חובת חגיגה, שאינה באה אלא מן החלין; אבל יוצא בהן
86 ידי חובת שמחה.

87 יב. אף על פי ששחטן קדם הרגל - הואיל ואכל מהם
88 ברגל, יצא ידי חובתו; שאינו צריך לשחט שלמי שמחה
89 בשעת שמחה.

90 יג. לא יביא אדם [קרבן] תודה ביום ארבעה עשר, מפני

1 זה וזה מעט - על זה אמרו: 'לא יפחות ממעה לעולה,
2 ושתי פספ לשלמים'; זה וזה מרבה - על זה נאמר:
3 "בכרפת ה' אליהך אשר נתן לך".

יום שבת קודש כ"ה אלול ה'תשע"ג

פרק ב

6 א. נשים ועבדים, פטורין מן הראיה; וכל האנשים,
7 חייבים בראיה - חוץ מחרש ואלם ושוטה וקטן וסומא
8 וחגר וטמא וצור, וכן הזקן והחולה והרף והענג מאד
9 שאינן יכולין לעלות על רגליהן. כל אלו האחד עשר,
10 פטורין; ושאר כל האנשים, חייבין בראיה. החרש - אף
11 על פי שהוא מדבר, אפלו חרש באזנו אחת - פטור מן
12 הראיה. וכן הסומא בעינו אחת, או חגר ברגלו אחת -
13 פטור. האלם - אף על פי שהוא שומע, פטור. טמטום
14 [לא ידוע מינו] ואנדרגיס [יש בו סימני זכר ונקבה] -
15 פטורין, מפני שהן ספק אשה. מי שחציו עבד וחציו בן
16 חורין - פטור, מפני צד עבדות שבו. ומנין שכל אלו
17 פטורין מן הראיה? הרי הוא אומר: "יראה כל זכורף",
18 להוציא את הנשים. ומצות עשה שאין הנשים חייבות בה,
19 אין העבדים חייבין בה; ועוד הרי נאמר: "בבוא כל
20 ישראל", להוציא העבדים. ונאמר: "בבוא כל ישראל"
21 לראות - כשם שהם באין להראות לפני ה', כך הם באים
22 לראות הדר קדשו ובית שכינתו - להוציא סומא שאינו
23 רואה, אפלו נסמית עינו אחת, שהרי אין ראיתו שלמה,
24 גמורה. ושם נאמר: "למען ישמעו" - להוציא מי שאינו
25 שומע שמיעה גמורה. "ולמען ילמדו" - להוציא מי שאינו
26 מדבר, שכל המצוה ללמד מצוה ללמד. ונאמר: "בעלתך
27 לראות את פני ה'" - מי שיכול לעלות ברגליו, להוציא
28 חגר וחולה וזקן וענג. ויכר בארנו בהלכות ביאת
29 המקדש, שאין הטמא ראוי לביאה [למקדש]; וכן הערל,
30 מאוס בטמא.

31 ב. המקמץ, והוא שמלאכתו לקבץ צואת הכלבים וכיוצא
32 בהן לעבוד העורות או לרפואה, וכן המצרף נחשת
33 במחצב שלו, והעבדנין [מעבדי עורות] - אף על פי שהן
34 מאוסין מפני מלאכתן - הרי אלו מטהרין גופן ומלבושן,
35 ועולין בכלל ישראל להראות.

36 ג. כל קטן שיכול לאחז בידו של אביו, ולעלות
37 מירושלים להר הבית - אביו חייב להעלותו ולהראות בו,
38 כדי לחנכו במצוות, שנאמר: "יראה כל זכורף". ואם היה
39 הקטן חגר או סומא או חרש אפלו באחת - אינו חייב
40 לחנכו, אף על פי שהוא ראוי לרפואה; שאלו היה גדול
41 כך - היה פטור, כמו שבארנו.

42 ד. כל החייב בראיה, חייב בחגיגה [קרבן חגיגה]; וכל
43 הפטור מן הראיה, פטור מן החגיגה. וכלן חייבין בשמחה
44 - חוץ מחרש שאינו שומע ואינו מדבר, ושוטה וקטן וצורל

מתוך מהדורת חזק

- 1 [לחמין] הַחֶמֶץ שֶׁבָּהּ [שמביאין עמה]; שֶׁאֵין מְבִיאִין קֳדָשִׁים
2 לְבֵית הַפָּסוּל. וְאִם הָבִיא - יוֹצֵא בָּהּ יָדִי חוֹבֶת שְׁמִחָה, כְּמוֹ
3 שֶׁבִּצְרָנוּ.
4 יד. הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלִי תוֹדָה שֶׁאֲצֵא בָּהּ יָדִי חוֹבֶתִי לְשֵׁם
5 חֲגִיגָה' - חֵיב לְהִבִּיאַת תוֹדָה, וְאֵינוֹ יוֹצֵא בָּהּ יָדִי חֲגִיגָה;
6 שֶׁאֵין חֲגִיגָה בָּאָה אֶלָּא מִן הַחֲלִין. כְּשִׁיזְבַּח אָדָם שְׁלָמִי
7 חֲגִיגָה וְשְׁלָמִי שְׁמִחָה - לֹא יִהְיֶה אוֹכֵל הוּא וּבְנֵיו וְאִשְׁתּוֹ
8 בְּלֶבֶד, וְיִדְמָה שֶׁעָשָׂה מִצְוָה גְּמוּרָה, אֶלָּא חֵיב לְשִׁמְחָה
9 הַעֲנִיִּים וְהָאֻמָּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָלֹוִי וְהַגֵּר וְהַיִּתּוֹם
- 10 וְהָאֻמָּלָה - מֵאֲכִיל הֶלֶל, וּמִשְׁקָם כְּפִי עֲשׂוֹ. וּמִי שֶׁאֵכֹל
11 זִבְחִיו, וְלֹא שִׂמַּח אִלּוּ עִמּוֹ - עָלָיו נֶאֱמַר: "זִבְחֵיהֶם כֻּלָּהֶם
12 אוֹנִים לָהֶם, כָּל אֲכָלֵיו יִטְמָאוּ, כִּי לַחֲמֹם לִנְפֹשָׁם". וּמִצְוָה
13 בְּלוֹי יִתֵּר מִן הֶכֶל - לְפִי שֶׁאֵין לוֹ לֹא חֶלֶק, וְלֹא נִחְלָה,
14 וְאֵין לוֹ מִתְּנוּת בְּבֶשֶׂר; לְפִיכָךְ, צָרִיךְ לִזְמֹן לוֹיִים עַל שְׁלֹחָנוֹ
15 לְשִׁמְחָה, אוֹ יִתֵּן לָהֶם מִתְּנוּת בְּבֶשֶׂר עִם מַעֲשֵׂר שְׁלָהֶם, כְּדִי
16 שִׁימְצָאוּ בוֹ צָרִיכֵיהֶם. וְכָל הַעֲזוּב אֶת הַלְוִי מִלְשִׁמְחוֹ,
17 וְשִׁיחָה מִמֶּנּוּ מַעֲשֻׂרוֹתָיו בְּרִגְלִים - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה,
18 שֶׁנֶּאֱמַר: "הַשֶּׁמֶר לָךְ, פֶּן תַּעֲזוּב אֶת הַלְוִי".

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ט – כ"ה אלול ה'תשע"ג

- 19 יום ראשון י"ט אלול ה'תשע"ג
20 מצות עשה קז. קיג.
21 המצוה הק"ז — הצווי שֶׁנֶּצְטוּיֵנוּ לְהִיּוֹת הַמֵּת מִטְּמָא,
22 וּמִצְוָה זוֹ כּוֹלֶלֶת כָּל-דִּינֵי טְמֵאָת מֵת.
23 המצוה הקי"ג — הצווי שֶׁנֶּצְטוּיֵנוּ לַעֲשׂוֹת פְּרָה אֲדָמָה,
24 כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה מוֹכֶנֶת לְמָה שֶׁצָּרִיךְ בְּטַהֲרָה מִטְּמָאָת מֵת, כְּמוֹ
25 שֶׁאֵמַר יִתְעַלָּה: "וְהִיְתָה לְעֵדוּת בְּגִי'יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת"
26 (במדבר יט, ט). וְכִבֵּר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בַּמִּסְכָּת
27 הַמִּיְחָדֶת לָהּ, וְהִיא מִסְכָּת פְּרָה.
28 יום שני כ' אלול ה'תשע"ג
29 יום שלישי כ"א אלול ה'תשע"ג
30 מצות עשה קיג.
31 המצוה הקי"ג — הצווי שֶׁנֶּצְטוּיֵנוּ לַעֲשׂוֹת פְּרָה אֲדָמָה,
32 כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה מוֹכֶנֶת לְמָה שֶׁצָּרִיךְ בְּטַהֲרָה מִטְּמָאָת מֵת, כְּמוֹ
33 שֶׁאֵמַר יִתְעַלָּה: "וְהִיְתָה לְעֵדוּת בְּגִי'יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת"
34 (במדבר יט, ט). וְכִבֵּר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בַּמִּסְכָּת
35 הַמִּיְחָדֶת לָהּ, וְהִיא מִסְכָּת פְּרָה.
36 יום רביעי כ"ב אלול ה'תשע"ג
37 יום חמישי כ"ג אלול ה'תשע"ג
38 מצות עשה קח.
39 המצוה הק"ח — שֶׁצִּוּנוּ בְּדִינֵי מִי נִדָּה (מי הזאה,
40 שְׁמַעֲרִבִים בָּהֶן אֶת אִפְרַת הַפָּרָה הָאוֹדוּמָה וּמוֹזִים עַל טְמֵאָת מֵת —
41 אִדָּם אוֹ כְּלִי — לטֹהֲרוֹ), הַמִּטְהַרִּים בְּאַפֶּן מְסִים וּמִטְמָאִים
- 42 בְּאַפֶּן אַחֵר, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת מִצְוָה זוֹ (הלכות פרה
43 אדומה). דַּע, שֶׁשְּׁלֹשָׁה עֲשָׂר מִיְּנֵי הַטְּמָאוֹת הָאֵלֶּה שֶׁקֹּדֶם
44 מְנַיֵּם, וְהֵם: טְמֵאָת נִבְלָה וְטְמֵאָת שְׂרָצִים וְטְמֵאָת אֲגָלִים
45 וְטְמֵאָת נִדָּה וְטְמֵאָת יוֹלְדֵת וְטְמֵאָת צִרְעָת אָדָם וְטְמֵאָת
46 צִרְעָת הַבְּגָד וְטְמֵאָת צִרְעָת הַבֵּית וְטְמֵאָת הַזֵּב וְטְמֵאָת
47 הַזֵּבָה וְטְמֵאָת שִׁכְבַּת זָרַע וְטְמֵאָת מֵת וְטְמֵאָת מִי נִדָּה
48 וְטַהֲרָתָם — כָּל-אֶחָד מֵהֶם מְפָרֵשׁ בְּתוֹרָה, וּבְכָל-מִצְוָה
49 מֵאֵלֶּה יֵשׁ מִקְרָאוֹת הַרְבֵּה וְדִינִים וְיִתְנָאִים, כְּמוֹ שֶׁתְּחַבֵּב
50 בְּפִרְשֵׁת "וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי" וּבְפִרְשֵׁת "אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ"
51 וּבְפִרְשֵׁת "זֹאת תִּהְיֶה" וּבְפִרְשֵׁת "וַיִּקְחוּ אֵלָיו פְּרָה
52 אֲדָמָה"; וְאַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת אֵלּוּ כּוֹלְלוֹת כָּל-הַמִּקְרָאוֹת
53 שֶׁבָּאוּ בְּטְמָאוֹת אֵלּוּ. אֲבָל דִּינֵי כָּל-הַמִּינִים הָאֵלֶּה וְהִלְכוֹת
54 כָּל-מִין מֵהֶם — הָרִי סֵדֵר טְהוֹרוֹת כּוֹלֵל כָּל-זֶה. מֵהֶם
55 מִינִים שֶׁנִּתְיַחֲדוּ לָהֶם מִסְכָּתוֹת — מִהֶן מִסְכָּת טְהוֹרוֹת
56 וּמִסְכָּת מְכִשִּׁירִין וּמִסְכָּת עֶקְצִים, שֶׁשְּׁלֹשׁ מִסְכָּתוֹת אֵלּוּ
57 כּוֹלְלוֹת טְמָאָת אֲגָלִין בְּלֶבֶד, וּבְשִׁבְלִיָּה נִתְחַבְּרִי; אֵף אִם
58 נִדְּמָן בָּהֶם דִּין מִדִּינֵי שֶׁאֵר הַטְּמָאוֹת, הָרִי לֹא בָּאוּ שָׁם
59 אֶלָּא בְּמִקְרָה. בְּדוּמָה לְכֹף כּוֹלֶלֶת מִסְכָּת נִדָּה כָּל-דִּינֵי
60 מִצְוֹת טְמָאָת נִדָּה וְזִבְהָ וְטְמָאָת יוֹלְדֵת, וּבַמִּסְכָּת כִּרְתוּת
61 יֵשׁ גַּם-כֵּן חֶלֶק מִדִּינֵי טְמָאָת יוֹלְדֵת. מִסְכָּת נִגְעִים כּוֹלֶלֶת
62 כָּל-דִּינֵי נִגְעֵי אָדָם וּבְגָד וּבֵית; וּמִסְכָּת זִבִּים כּוֹלֶלֶת
63 כָּל-דִּינֵי זִב וְזִבָּה וְשִׁכְבַּת זָרַע; וּמִסְכָּת אֶהְלוֹת כּוֹלֶלֶת
64 כָּל-דִּינֵי טְמָאָת מֵת; וּמִסְכָּת פְּרָה כּוֹלֶלֶת דִּינֵי מִי נִדָּה
65 לְטַמֵּא וּלְטַהֵר. אֲבָל טְמָאָת נִבְלָה וְטְמָאָת שְׂרָץ לֹא יִחַדּוּ
66 לָהֶן מִסְכָּתוֹת, אֶלָּא דִּינֵיהֶן מְפֹרָשִׁים בְּכַפָּה מְקוֹמוֹת בְּסֵדֶר
67 זֶה, רַבָּם בַּמִּסְכָּת בָּלִים וּטְהוֹרוֹת. וְכֵן דְּבָרוֹ עַל שְׁאֵלוֹת
68 רְבוּת מִסּוּג זֶה בַּמִּסְכָּת עֲדִיּוֹת. וְכִבֵּר פִּרְשָׁנוּ אֲנִי סֵדֶר זֶה
69 כִּלּוֹ, כְּלוּמָר: סֵדֶר טְהוֹרוֹת, פְּרוּשׁ שֶׁאֵין צָרִיךְ לַעֲזֹב בְּסִפּוֹ
70 אַחֵר עִמּוֹ בְּשׁוּם דְּבָר מַעֲנִיגֵי הַטְּמָאָה וְהַטְהָרָה.

יום שישי כ"ד אלול ה'תשע"ג

מצות עשה קח. קא.

מצות עשה קח.

המצוה הק"ח — שְׁצַנְנוּ בְּדִינִי מִי נְדָה (מי הזאה, שמעריבים בהן את אפר הפרה האדומה ומוזים על טמא מת — אדם או כלי — לטהרו), הַמְטַהְרִים בְּאֶפְסֵן מִסִּיִּם וּמִטְמָאִים בְּאֶפְסֵן אַחֵר, כְּמוֹ שִׁתְּבָאָר בְּהִלְכוֹת מִצְוָה זוֹ (הלכות פרה אדומה). דע, שְׁשֻׁלְשָׁה עֶשֶׂר מִיְּנֵי הַטְּמָאוֹת הָאֵלֶּה שֶׁקֹּדֶם מְנִינָם, וְהֵם: טְמֵאָת נִבְלָה וְטְמֵאָת שְׂרָצִים וְטְמֵאָת אֲכָלִים וְטְמֵאָת נְדָה וְטְמֵאָת יוֹלָדָת וְטְמֵאָת צִרְעָת אָדָם וְטְמֵאָת צִרְעַת הַבְּגָד וְטְמֵאָת צִרְעַת הַבֵּית וְטְמֵאָת הַזֵּב וְטְמֵאָת הַזֵּבָה וְטְמֵאָת שִׁכְבַּת זָרַע וְטְמֵאָת מֵת וְטְמֵאָת מִי נְדָה וְטְהָרָתָם — כָּל־אֶחָד מֵהֶם מִפְּרֹשׁ בְּתוֹרָה, וּבְכָל־מִצְוָה מֵאֵלֶּה יֵשׁ מִקְרָאוֹת הַרְבֵּה וְדִינִים וְתַנְאִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּפָרָשַׁת "וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי" וּבְפָרָשַׁת "אִשָּׁה כִּי תִזְרֹעַ" וּבְפָרָשַׁת "זֹאת תִּהְיֶה" וּבְפָרָשַׁת "וַיִּקְחוּ אֱלִיף פֶּרֶה אֲדָמָה"; וְאַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת אֵלּוּ כּוֹלְלוֹת כָּל־הַמִּקְרָאוֹת שֶׁבָּאוּ בְּטְמָאוֹת אֵלּוּ. אֲבָל דִּינֵי כָּל־הַמִּינִים הָאֵלֶּה וְהִלְכוֹת כָּל־מִין מֵהֶם — הֲרִי סֵדֶר טְהוֹרוֹת כּוֹלֵל כָּל־זֶה. מֵהֶם מִינִים שֶׁנִּתְיַחֲדוּ לָהֶם מַסְכָּתוֹת — מֵהֵן מַסְכָּת טְהוֹרוֹת וּמַסְכָּת מִכְשִׁירִין וּמַסְכָּת עֶקְצִים, שֶׁשֻׁלַּשׁ מַסְכָּתוֹת אֵלּוּ כּוֹלְלוֹת טְמֵאָת אֲכָלִין בְּלִבְד, וּבִשְׂבִילָהּ נִתְחַבְּרוּ; אֵף אִם נִזְדַּמְּנָן בָּהֶם דִּין מִדִּינֵי שְׂאֵר הַטְּמָאוֹת, הֲרִי לֹא בָּאוּ שָׁם אֲלָא בְּמִקְרָה. בְּדוּמָה לְכָךְ כּוֹלֵלַת מַסְכָּת נְדָה כָּל־דִּינֵי מִצְוֹת טְמֵאָת נְדָה וְזֵבָה וְטְמֵאָת יוֹלָדָת, וּבְמַסְכָּת פְּרִיתוֹת יֵשׁ גַּם־כֵּן חֵלֶק מִדִּינֵי טְמֵאָת יוֹלָדָת. מַסְכָּת נִגְעִים כּוֹלֵלַת כָּל־דִּינֵי נִגְעֵי אָדָם וּבְגָד וּבֵית; וּמַסְכָּת זָבִים כּוֹלֵלַת כָּל־דִּינֵי זָב וְזֵבָה וְשִׁכְבַּת זָרַע; וּמַסְכָּת אֶהְלוֹת כּוֹלֵלַת כָּל־דִּינֵי טְמֵאָת מֵת; וּמַסְכָּת פֶּרֶה כּוֹלֵלַת דִּינֵי מִי נְדָה לְטַמֵּא וּלְטַהֵר. אֲבָל טְמֵאָת נִבְלָה וְטְמֵאָת שְׂרָץ לֹא יִחַדּוּ לָהֵן מַסְכָּתוֹת, אֲלָא דִּיגִיָּהֶן מִפְּנֵי כִּכְמָה מְקוּמוֹת בְּסֵדֶר

יום שבת קודש כ"ה אלול ה'תשע"ג

מצות לא תעשה שח. שז.

המצוה הש"ח — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְתְּלוֹשׁ סִמְנֵי צִרְעַת אוֹ לְכוֹתָם (באש) כְּדִי שִׁישְׁתַּנֶּה מְרָאָה, וְהוּא אָמְרוּ: "הַשְּׂמֵר בְּנִגְע־הַצִּרְעָת" (דברים כד, ח). וְלִשׁוֹן סִפְרֵי (פרשת תצא שם): "הַשְּׂמֵר בְּנִגְע־הַצִּרְעָת" (דברים כד, ח) — בְּלֹא־תַעֲשֶׂה. וְלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה (נגעים פרק ז משנה ד): "הַתּוֹלֵשׁ סִמְנֵי טְמֵאָה וְהַפְּנֶה אֶת־הַמַּחֲזִיחַ (הַבֹּשֶׂר הַחַי שֶׁבִּנְגַע) — עוֹבֵר בְּלֹא־תַעֲשֶׂה" וְלוֹקָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִקְוָמוֹ.

המצוה הש"ז — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְגַּלֵּחַ שְׂעַר הַנֶּתֶק (נגע בשער), וְהוּא אָמְרוּ: "וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח" (ויקרא יג, לג). וְלִשׁוֹן סִפְרָא (פרשת תזריע): "מִנִּין לְתוֹלֵשׁ סִמְנֵי טְמֵאָה מִתּוֹךְ נִתְקוֹ שְׂעוֹבֵר בְּלֹא־תַעֲשֶׂה? שֶׁנֶּאֱמַר: וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח".

המשך ביאור למס' פסחים ליום שישי עמ' ב

אלו, חֵיב חטאת. שכיון ששחטו לשם אנשים שאינם ראויים לאכלו, נפסל הפסח בכך כמבואר במשנה לעיל (אס), ולא ניתנה שבת להידחות מפני שחיתו. אך אם שחטו לְאוֹכְלֵיוֹ – בני אדם שיכולים לאכול ממנו וְשִׁלָּא לְאוֹכְלֵיוֹ, דהיינו לשם שניהם, או ששחטו לַמַּנּוּי וְשִׁלָּא לַמַּנּוּי, או לְמִזְבִּין וְלַעֲרִלִים, או לְטַמְאִין וְלַטְהוֹרִין, פְּטוּר, שכן באופן זה הפסח כשר כמבואר שם במשנה. אופנים נוספים של פסח שנשחט בשבת בפסול: שֶׁחֲטוּ וְנִמְצָא שְׁחִיָּה הַפֶּסַח בְּעַל מוֹם, וְהֲרִי פֶסוּל הוּא לְהַקְרִיבָה, חֵיב, שְׁשׁוּגָה הוּא וְלֹא אֲנוֹס, כִּיּוֹן שְׁחִיָּה עָלָיו לְבַקְרוּ מִמוּמִים קוֹדֶם שְׁחִיתוֹ. אֵךְ אִם

שֶׁחֲטוּ וְנִמְצָא טְרִיפָה בְּסִתְרָה, דהיינו באחד מאבריו הפנימיים שלא ניתן היה לבדוקו לפני השחיטה, פְּטוּר, משום שאנוס הוא בכך. וכן אם שֶׁחֲטוּ, וְנִזְדַּע לוֹ לֵאחֲרַי מִכֵּן שְׂעוֹד קוֹדֶם הַשְׁחִיטָה מִשְׁכּוֹ הַבְּעָלִים אֶת יָדָם מִהַפְסֹח וּנְמַנּוּ עַל פֶּסַח אַחֵר, או שֶׁחֲטוּ בַעֲלֵיו קוֹדֶם הַשְׁחִיטָה, או שֶׁנִּמְצָאוּ קוֹדֶם הַשְׁחִיטָה, שֶׁבֶּכֶל הָאוֹפְנִים הִלְלוּ לֹא נִיתְּנָה שְׁבֵת לְהִידְחוֹת מִפְּנֵי הַשְׁחִיטָה, פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁשֶׁחֲטוּ בְּרִשׁוּת, שֶׁבִּשְׂעַת הַשְׁחִיטָה לֹא יָדַע שֶׁכֵּן הוּא, וְגַם לֹא הָיָה מוֹטֵל עָלָיו לְבַדּוֹק זֹאת, וְנִחְשָׁב אֲנוֹס.

מלכים-א יט יז-כא

יז והיה הנמלט מחרב חזאל ימית יהוא והנמלט מחרב יהוא ימית אלישע: יח והשארתי בישראל שבעת אלפים כל-הברפים אשר לא-כרעו לפניו וכל-הפה אשר לא-נשק לו: יט וילך משה וימצא את-אלישע בן-שפט והוא חרש שנים-עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר ויעבר אליהו אליו וישלח אדרתו אליו: כ ויעזב את-הבקור וירץ אחרי אליהו ויאמר אשקה-נא לאבי ולאמי ואלכה אחריך ויאמר לו לך שוב כי מה-עשיתי לך: כא וישב מאחוריו ויקח את-צמד הבקר ויזבחהו ובכלי הבקר בשלם הבשר ויתן לעם ויאכלו ויקם וילך אחרי אליהו וישרתהו:

מלכים-א כ א-ו

א ובן-הרד מלך-ארם קבץ את-כל-חילו ושלשים ושנים מלך אתו וסוס ורכב ויעל ויצל על-שמרון וילחם בה: ב וישלח מלאכים אל-אחאב מלך-ישראל העירה: ג ויאמר לו פה אמר בן-הרד פספף וזהבך ליהוא ונשיך ובניך הפזובים ליהם: ד ויען מלך-ישראל ויאמר כדברך אדני המלך לך אני וכל-אשר-לי: ה וישבו המלאכים ויאמרו כה-אמר בן-הרד לאמר פיי-שלחתי אליך לאמר פספף וזהבך ונשיך ובניך לך תתן: ו כי אס-פעת מחר אשלח את-עבדי אליך וחפשו את-ביתך ואת בתי עבדיך והיה כל-מחמד עניך ישימו בידם ולקחו:

רש"י

ידעתי כי תתנם לי, אבל אחרת אני גוזר עליך: (ו) כל מחמד עניך ישימו בידם ולקחו. והלא כל הראשונים דברי חמדה הם, אלא מהו מחמד עניך, חמדה מתוך חמדה, זה ספר תורה, שנאמר בו (תהלים יט יא): הנחמדים מזהב ומפז רב, אמר אחאב בלבד, דבר גדול זה מבקש, אין זה שלי לבדי, של זקני ישראל היא, לפיכך: ויקרא לכל זקני הארץ, (מדרש תנחומא שמות כט, סנהדרין קב ב) אף על פי שהיו עובדין עבודה זרה, היו מכבדין את התורה:

מצודת ציון

(יט) צמדים. כן יקרא זוג הבקר, כי הולכים מחוברים יחד, והוא מלשון (במדבר יט טו) צמיד פתיל: (כ) אשקה. מלשון נשיקה: (כא) מאחוריו. מאחרי אליהו: בשלם. בשל להם, רוצה לומר: להעם, וכן (יהושע טו יט) ארץ הנגב נתתני, ומשפטו: נתת לי: (ו) וחפשו. ענין דרישה וביקור:

מצודת דוד

(יז) והיה הנמלט. לפי שבקש נקמה מישראל, צוה לו המקום למשוך אלו, והם יהיו השלוחים בדבר הנקם, כי חזאל ירבה להשמידם, והנמלט ממנו ימית יהוא, כי יהרוג כל בית אחאב וכל עובדי הבעל ונאף שיהוא הרגם טרם מלוך חזאל, עם כל זאת אמר לשון נמלט, כי אילו לא המיתם יהוא, היו נמלטים מחרב חזאל, על כי המה אין מדרכם לרדת במלחמה, להיות

הם נהרגים ביד חזאל: ימית אלישע. אמרו רבותינו ז"ל שהם הנערים המנוערים מן המצות, שהרגם בקללתו: (יח) והשארתי. אף שתמשול במ חרב חזאל, לא יכלה הכשרים שבהם, שיהיו במספר שבעת אלפים, אשר המה חשבון כל הברכים וכו', כי זולת אלו לא ימצא בהם עוד כשרים: (יט) והוא חורש. הולך אחר הבקר החורש: שנים עשר צמדים לפניו. כי היו שם י"ב חורשים, ובכל אחד צמד בקר, והוא באחרונה בשנים העשר, אם כן הלכו לפניו י"ב, כי גם צמדו הלך לפניו, כי דרך החורש ללכת אחרי הבקר: אדרתו. השליך עליו קצת מאדרתו, לרמוזו שיהא נביא לה', וילבש גם הוא אדרת כמנהג הנביאים, וכמו שנאמר (זכריה יג ד): ולא ילבשו אדרת וכו': (כ) אשקה נא. כדרך השואלים רשות ונפטרים ללכת מאתם: לך שוב. לך לנשק אביך ואמך כאשר אמרת, ושוב אלי: כי מה עשיתי לך. כי הנפלאות והניסים מה שעשיתי, אזי המה גם לך. רצה לומר: גם אתה תעשה כמוהם, אם תלך אחרי: (כא) ובכלי הבקר. שהמה מעצים: ויתן לעם. שהיו עמו בחרישה, ועשה זאת לגדול השמחה: (א) וסוס ורכב. רוצה לומר: הרבה סוס ורכב, כראוי לל"ב מלכים: (ד) כדברך. כאשר דברת כן הוא, כי חשב שכל שאלת בן הדד היה להיות הכל תחת ממשלתו, ולהטיל עליהם המס ושעבוד, ולעשר כספו וזהבו, ולכן הודה לו: (ה) כי שלחתי וכו' לי תתן. רצה לומר: לבבי לא כן ידמה, כי מה ששלחתי אליך וכו', הכוונה ההיא אשר נתן אותם לי: (ו) כי אם כעת מחר. רצה לומר: כי כשלא תתן בעצמך, ואם אהיה מוכרח לשלח עבדי אליך כעת הזאת למחרת, לחפש את אשר בבייך לקחת בעל כרחך, הנה דע לך שהמה יקחו כל מחמד עניך, מלבד הכסף והזהב:

תהלים צא א"טז.

א יֵשֶׁב בְּסֹתֵר עֲלִיּוֹן בְּצֶל שְׁדֵי יִתְלוֹנָן: ב אִמֹר לַיהוָה מַחְסֵי וּמִצּוֹדֹתַי אֱלֹהֵי אֲבֹתַי: ג כִּי הוּא יַצִּילֶךָ מִפֶּחַ יָקוֹשׁ מִדְּבַר הָוֹת: ד בְּאֲבֹרְתוֹ: ה יִסֹּךְ לְךָ וְתַחַת־כַּנְפָּיו תַּחֲסֶה צִנָּה וְסַחֲרָה אֲמָתוֹ: ו ה' לֹא־תִירָא מִפֶּחַד לִילָה מִחֵץ יַעוֹף יוֹמָם: ז מִדְּבַר בְּאֶפֶל יֶהֱלֶךְ מִקְטָב יִשׁוּד צְהָרִים: ח יִפֹּל מִצִּדֶּךָ: ט אֶלֶף וּרְבֵבָה מִיְמִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יֵגֶשׁ: י ח רק בְּעֵינֶיךָ תִּבְיֹט וְשִׁלְמַת רַשָּׁעִים תִּרְאֶה: יא כִּי־אֲתָה יְהוָה מַחְסֵי עֲלִיּוֹן שְׁמָת מַעוֹנֶךָ: יב לֹא־תֵאָנֶה אֵלֶיךָ רָעָה וְנִנֵּעַ לֹא־יִקְרַב בְּאֵהָלֶךָ: יג כִּי מִלֹּאכֵיו יִצְוֶה־לְךָ לְשִׁמְרֶךָ בְּכָל־דְּרָכֶיךָ: יד עַל־כַּפֵּים יִשְׁאֹנֶךָ פֶּן־תִּגָּפֶן בְּאֵבֶן רִגְלֶךָ: יו עַל־שֹׁחַל וּפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמָם כִּפּוּר וְתַנִּין: יז כִּי בִי חֶשֶׁק וְאֶפְלָטָהוּ אֲשַׁגְּבֶהוּ בִּידְעֵי שָׁמַי: יח יִקְרָאֵנִי: יט וְאֶעֱנֶהוּ עֲמוּאֲנֹכִי בְצָרָה אֲחַלְצֶהוּ וְאֲכַבְּדֶהוּ: כו אֶרְךָ יָמִים אֲשַׁבִּיעֶהוּ וְאֶרְאֶהוּ בִּישׁוּעָתִי:

רש"י

תירא. אם תבטח בו: מחץ יעוף יומם. שד המעופף כחץ: (ו) מדבר, ומקטב. שמות שדים הם, זה מזיק בלילה וזה מזיק בצהרים: ישוד. ישודד: (ז) יפול מצדך אלף. לשון חנייה כמו (בראשית כ"ה) על פני כל אחיו נפל: מצדך. משמאלך יחנו אלף שדים ואלך לא יגשו להזיק: (ח) ושלמת. כליון, ולמה: (ט) כי אתה. אמרת: ה' מחסי. והרי זה מקרא קצר: עליון שמת מעונך. את הקב"ה שמת מעון מבטחך: (י) לא תאנה. לא תקרה וכן והאלה"ה אנה לידו (שמות כא): (יב) פן תגופ. פן תכשל וכן כל לשון נגיפה אצופי"ר בלע"ז:

מצודת ציון

(א) יתלוֹנָן. ענין התמדה וכן צדק ילין בה (ישעיה א): (ב) ומצודתי. ענין מבצר חזק: (ג) מפח. מרשת: יקוש. מלשון מוקש: הוות. ענין שברון כמו הוה על הוה (יחזקאל ז): (ד) באֲבֹרְתוֹ. בכנפיו: צנָה. דומה הוא למגן: וסַחֲרָה. לבוש מברזל מסבבת הגוף סחור סחור: (ו) בֶּאֱפֶל. בחשך: מִקְטָב. נקרא כן מענין כריתה כמו אהי קטבך שאל (הושע יג): יִשׁוּד. מל' שרידה וגולה: (ט) מַעוֹנֶךָ. מלשון מעון ומדור: (י) תֵּאָנֶה. ענין הזדמנות כמו והאלהים אנה לידו (שמות כא): (יא) לֶךְ. עליך: (יב) תִּגּוֹף. ענין הכאה כמו ונגפו אשה הרה (שם): (יג) שֹׁחַל. שם משמות האריה: וּפֶתֶן. מין נחש: כִּפּוּר. ארי בחור: וְתַנִּין. מין נחש: (יד) אֲשַׁבִּיעֶהוּ. ענין התחזקות: (טו) אֲחַלְצֶהוּ. ענין הוצאה ושלילה:

מחסי ועל אל עליון תשים מעונך ר"ל תבטח בו כאדם הבוטח במדורו לחסות בו מזרם וממטר: (י) לא תאונה. אז לא תזדמן לך רעה: וננע וגו'. כפל הדבר במ"ש: (יב) על כפיים. המלאכים ההם ישאו אותך על כף ידם ולא יעזבוך ללכת בארץ רגלי כי פן תכה רגליך באבן המוטל בארץ והוא משל על גודל השמירה וההשגחה: (יג) תִּדְרֹךְ. תרמוס עליהם ברגליך ולא זייקו אותך: (יד) כִּי בִי חֶשֶׁק. כה יאמר ה' הואיל וחשק בי לכן אצילהו מן החיות הממיתים: כי ידע שמי. הואיל והוא יודע ומכיר שמי להיות חרד מפני: (טו) יִקְרָאֵנִי. לכן כאשר יקרא אלי אענה אותו: עמו אנכי בצרה. בעת בוא צרה בעולם אהיה עמו להצילו ממנו: אֲחַלְצֶהוּ. אוציא אותו מן הצרה ועוד ארבה כבודו: (טז) אֲשַׁבִּיעֶהוּ. יהיה שבע מהם לגודל הריבוי: ואֶרְאֶהוּ. בעיניו יראה בימיו תשועת ה':

יהל אור

ואענהו וגו'. מענין בדרך ויעקב הלך לדרכו בת"א ס"פ ויצא בד"ה וישכם לבן. ומענין כי מלאכיו יצוה לך בד"ה כנשר יעיר ועמ"ש בענין אם בדרכי תלך בד"ה מהלכים בין העומדים:

מצודת דוד

(א) יושב וגו'. אמר בל' קריאה אל מול היושב אתה היושב בסתר עליון ר"ל המתבודד בעבודת ה' ובעיון סתרי תורתו: בצל וגו'. אתה המתלוֹנָן וכו' וכפל הדבר במ"ש: (ב) אומר לה'. אומר אני לך בעבור ה' אשר הוא מחסי וכו': (ג) כי הוא יצילך. אשר הוא יצילך מפח הלוכד ומדבר המשבר: (ד) באֲבֹרְתוֹ. בכנפיו יסוך ויגן עליך: אמתו. אמיתת הבטחתו היא כצנה וסוחרה: (ה) לא תירא. על כי יסוך עליך לא תירא מפחד: (ו) מדבר. מן המזיק דבר ההולך באופל: מִקְטָב. מן המזיק קטב השודד נפשות בעת צהרים: (ז) יפול. אף אם בעת הדבר יפלו אנשים רבים מצדך ומימינך ומ"מ אליך לא יגש הדבר ההוא ולא יזיק לך: (ח) רק וגו'. מיתת האנשים תביט רק בעיניך ותראה תשלומין הרשעים הנופלים אבל לא יגעו בך לרעה: (ט) כי אתה. כאשר תאמר אתה ה'

מחסי ועל אל עליון תשים מעונך ר"ל תבטח בו כאדם הבוטח במדורו לחסות בו מזרם וממטר: (י) לא תאונה. אז לא תזדמן לך רעה: וננע וגו'. כפל הדבר במ"ש: (יב) על כפיים. המלאכים ההם ישאו אותך על כף ידם ולא יעזבוך ללכת בארץ רגלי כי פן תכה רגליך באבן המוטל בארץ והוא משל על גודל השמירה וההשגחה: (יג) תִּדְרֹךְ. תרמוס עליהם ברגליך ולא זייקו אותך: (יד) כִּי בִי חֶשֶׁק. כה יאמר ה' הואיל וחשק בי לכן אצילהו מן החיות הממיתים: כי ידע שמי. הואיל והוא יודע ומכיר שמי להיות חרד מפני: (טו) יִקְרָאֵנִי. לכן כאשר יקרא אלי אענה אותו: עמו אנכי בצרה. בעת בוא צרה בעולם אהיה עמו להצילו ממנו: אֲחַלְצֶהוּ. אוציא אותו מן הצרה ועוד ארבה כבודו: (טז) אֲשַׁבִּיעֶהוּ. יהיה שבע מהם לגודל הריבוי: ואֶרְאֶהוּ. בעיניו יראה בימיו תשועת ה':

(ב) רְבוּת ר"פ וישלח פע"ה דפ"ד ע"ד ואף רבקה אמו ברכתו כנגדן שנאמר יושב בסתר עליון וגו' וכך אמרה לו כי מלאכיו יצוה לך וגו'. כיון שאמרה לו בלשון הזה ברכתו רה"ק יקראני

ה רבי אליעזר אומר: ה"שרץ... ונעלם ממנו" (ויקרא ה, ב) – על העלם שרץ חיב, ואינו חיב על העלם מקדש. רבי עקיבא אומר: "ונעלם ממנו והוא טמא" (שם) – על העלם טמא חיב, ואינו חיב על העלם מקדש. רבי ישמעאל אומר: "ונעלם... ונעלם" שתי פעמים (שם שם, ב-ג), לחיב על העלם טמא ועל העלם מקדש.

פ ר ק ש ל י ש י

א שבועות שתיים, שהן ארבע: שבועה שאכל, ושללא אכל, ושאכלתי, ושללא אכלתי. שבועה שלא אכל, ואכל כל שהוא – חיב; דברי רבי עקיבא. אמרו לו לרבי עקיבא: היכן מצינו באוכל כל שהוא, שהוא חיב, שזה חיב? אמר להן רבי עקיבא: וכי היכן מצינו במדבר ומביא קרבן, שזה מדבר ומביא קרבן? שבועה שלא אכל,

פירוש ברטנורא

ה ר' אליעזר אומר השרץ ונעלם. דאמר קרא (ויקרא ה) או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו, וקרא יתירה הוא, דהא לעיל כתיב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא, ושרץ בכלל דבר טמא הוא, אלא ללמדך שאם ידע שנשמה ודאי ואינו יודע אם בשרץ או בנבילה אינו חיב קרבן אם אכל קודש עד שתהיה לו ידיעה בתחלה אם בשרץ נטמא או בנבילה נטמא. ור"ע סבר, דכיון דידע ודאי שנשמה אע"ג דלא אתברורא ליה הטומאה שנשמה אם בשרץ או בנבילה, חיוב, ותרווייהו פטרי על העלם מקדש. ור' ישמעאל מחיב, והלכה כרבי ישמעאל:

ג א שבועות שתיים. שאוכל ושללא אוכל. הם השתיים המפורשות, דכתיב (ויקרא ה) להרע או להטיב, דמשמע להבא. לא אוכל, להרע. אוכל, להטיב: שאכלתי ושללא אכלתי. הם השתיים הנוספות ממדרש חכמים: מדבר ומביא קרבן. בשביל בטול דבורו. וכיון דמשום בטול דבורו הוא, אף זה בטול דבורו הוא. שהאומר לא אוכל, דעתו לאסור עצמו בכל שהוא: שבועה שלא אוכל ואכל ושתה. אע"ג דשתיה בכלל אכילה אינו חיב אלא אחת, דהוי ליה כאוכל וחזרו ואוכל בהעלם אחד: שלא אוכל ושללא אשתה. הו' להו שתי שבועות. ואע"ג דמבי אמר לא אוכל אתסר ליה בשתיים, דשתיה בכלל אכילה,

משניות מבוארות – קהתי

הזכרנו בהקדמה לבאור משנה ב בפרק א. פרק זה עוסק בדיני שבועות ביטוי ושבועת שוא. ענייני שבועות אלו בארנו בהקדמה למשנה א פרק א, וכן בבאור משנה א שם. משנתנו מתחילה לבאר פרטי הדינים של שבועות ביטוי.

שבועות שתיים, שהן ארבע – ששנינו לעיל פרק א משנה א, כיצד? האומר: **שבועה שאכל** – כלומר נשבע אני שאוכל היום, ו**שללא אכל** – או שאמר: שבועה שלא אוכל היום; שתי השבועות הללו, שהן על העתיד, מפורשות הן בתורה, שנאמר (ויקרא ה, ז): "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב", ומשמע: להרע או להטיב להבא. וחכמים דרשו מריבוי הכתוב, כמבואר להלן (משנה ח), והוסיפו עוד שתי שבועות ביטוי, שהן על העבר, כגון: **שאכלתי** – האומר: שבועה שאכלתי, ו**ושללא אכלתי** – או שאמר: שבועה שלא אכלתי; הרי אלו "שבועות שתיים שהן ארבע", שעליהן נאמר (שם שם, ה): "והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה, והביא את אשמו..." דהיינו שחייב להביא קרבן עולה יורד; ואם עשה במזיד, חייב מלקות. **שבועה שלא אכל** – מי שנשבע ואמר: שבועה שלא אוכל היום, ו**ואכל כל שהוא** – אפילו פחות מכלית, **חיב** – מלקות אם הוא מזיד, וקרבן אם הוא שוגג. **דברי רבי עקיבא** – הסובר, שאפילו אכל כל שהוא עבר על שבועתו. **אמרו לו** – חכמים – **לרבי עקיבא: היכן מצינו באוכל כל שהוא, שהוא חיב, שזה חיב** – והלא בכל איסורי אכילה אין אדם חיב עד שיאכל כזית? **אמר להן רבי עקיבא: וכי היכן מצינו במדבר ומביא קרבן** – שיהא אדם חיב קרבן משום שביטל את דיבורו אף על פי שלא עשה מעשה, ואף לא חטא בשעת דיבורו? **שזה מדבר ומביא קרבן** – והרי זה, הנשבע שלא יאכל, מביא קרבן על שביטל דברי שבועתו! וכיון שאינו חיב אלא משום ביטול דיבורו, לפיכך אפילו אכל כל שהוא, הרי ביטול דיבורו, שכל האומר "לא אוכל", דעתו לאסור עצמו בכל שהוא (וש"י). האומר: **שבועה שלא אכל, ואכל ושתה** – בהעלם אחד, אינו חיב אלא אחת – משום שבועה אחת בלבד, ואף על פי ששתיה בכלל אכילה היא, והרי זה כאילו גם נשבע שלא ישתה, מכל מקום דינו כאילו אכל וחזר ואכל בהעלם אחד, ולא עבר אלא על שבועה אחת. בגמרא אמרו: "שבועה שלא אוכל, ושתה – חיב", שהשתיה בכלל אכילה היא; ושני טעמים בדבר: א. משום סברא, שכן אומר אדם לחבורו: בוא ונטעם (ונאכל) משהו, ונכנסים ואוכלים ושוחים. ב. משום שכתוב (דברים יד, כג): "ואכלת לפני ה' אלהיך... מעשר דגןך תירושך ויצהרך", וכן כתוב (שם שם, כז): "ונתת הכסף בכל אשר תאוו נפשך בבקר ובצאן

באור משנה ה

בענין ידיעות הטומאה כתוב בתורה (ויקרא ה, ב): "או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא, ונעלם ממנו והוא טמא". ובאה משנתנו להשמיע, שנחלקו תנאים בדיני טומאת מקדש וקדשיו, על פי מדרש הכתוב הזה, כפי שיבואר.

רבי אליעזר אומר: ה"שרץ... ונעלם ממנו" – כיון שנאמר: "או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו", הרי בא הכתוב ללמדנו: **על העלם שרץ חיב** – אם ידע תחילה שנשמה בשרץ, ואחר כך נעלמה ממנו טומאתו זו, ונכנס למקדש בטומאה, הריהו חיב קרבן עולה יורד, ואינו חיב על העלם מקדש – אבל אם ידע שנשמה ונעלם ממנו מקדש, אינו חיב קרבן. **רבי עקיבא אומר: "ונעלם ממנו והוא טמא"** – כתוב זה בא ללמדנו: **על העלם טמא חיב** – אם ידע בתחילה שנשמה, ונעלמה ממנו טומאתו, ונכנס למקדש כשהוא טמא, הריהו חיב קרבן, ואינו חיב על העלם מקדש – אבל אם ידע שנשמה ונעלם ממנו מקדש, אינו חיב. בגמרא מבואר, שרבי אליעזר ורבי עקיבא נחלקו ביניהם כדלקמן: רבי אליעזר סובר, שאינו חיב על העלם טומאה, אלא אם כן ידע בתחילה שנשמה בשרץ, או שנשמה בנבילה. אבל אם בתחילה לא ידע אלא שנשמה, ולא ידע במה נשמה, בשרץ או בנבילה, הרי זה פטור. ורבי עקיבא סובר, שאם רק ידע בתחילה שנשמה, אף על פי שלא היה ברור לו במה נשמה, בשרץ או בנבילה, הרי זה חיב קרבן על העלם טומאה, אם נכנס למקדש או אכל קודש. כך היא דעת חזקיה (בגמרא יח, ב); אבל לדעת ר' יוחנן (שם יט, א), לא נחלקו רבי אליעזר ורבי עקיבא אלא ב"משמעות דורשים", ולשניהם די אם ידע שנשמה, אף על פי שלא ידע במה. מכל מקום (אף לדעת חזקיה) שניהם מודים שאינו חיב על העלם מקדש, כמו שבארנו לעיל. **רבי ישמעאל אומר: "ונעלם... ונעלם" שתי פעמים** – פעמיים כתוב "ונעלם" בפרשת ידיעות הטומאה (ויקרא ה, ג-ד): בפסוק ב כתוב: "ונעלם ממנו והוא טמא ואשם", ואחר כך בפסוק ג כתוב: "ונעלם ממנו והוא ידע ואשם", מכאן שבא הכתוב לחיב על העלם טמא ועל העלם מקדש – שכן אם נעלמה ממנו טומאתו, ובין אם זכר שנשמה, אלא שנעלם ממנו מקדש, ונכנס לתוכו כשהוא טמא, הרי זה חיב קרבן, כמו ששנינו במשנה א. והלכה כרבי ישמעאל.

באור משנה א

החל בפרקנו ועד סוף המסכת נישנים דיני שבועות, שהם עיקר המסכת, כמו שכבר

וְאָכַל וְשָׁתָה – אֵינוֹ חַיֵּב אֲלָא אַחַת. שְׁבוּעָה שְׁלֹא אָכַל וְשָׁלֹא אֶשְׁתָּה, וְאָכַל וְשָׁתָה – חַיֵּב שְׁתֵּים.
ב שְׁבוּעָה שְׁלֹא אָכַל, וְאָכַל פֶּת חֲטִיין וּפֶת שְׁעוּרִין וּפֶת פְּסָמִין – אֵינוֹ חַיֵּב אֲלָא אַחַת. שְׁבוּעָה שְׁלֹא אָכַל פֶּת חֲטִיין וּפֶת שְׁעוּרִין וּפֶת פְּסָמִין, וְאָכַל – חַיֵּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.
ג שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֶשְׁתָּה, וְשָׁתָה מִשְׁקִין הִרְבָּה – אֵינוֹ חַיֵּב אֲלָא אַחַת. שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֶשְׁתָּה יוּן וְשִׁמּוֹן וְדָבֶשׁ, וְשָׁתָה – חַיֵּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.
ד שְׁבוּעָה שְׁלֹא אָכַל; וְאָכַל אֲכָלִים שְׂאִינָן רְאוּיִין לְאֲכִילָה, וְשָׁתָה מִשְׁקִין שְׂאִינָן רְאוּיִין לְשִׁתָּה – פָּטוּר. שְׁבוּעָה שְׁלֹא אָכַל; וְאָכַל נִבְלוֹת וּטְרֵפוֹת, שְׁקָצִים וּרְמֻשִּׁים – חַיֵּב; רַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר. אָמַר: קוֹנֵם אֶשְׁתִּי נִהְיִית לִי אִם פִּירוּשׁ בִּרְטִנּוּרָא

וכי הדר ואמר תו לא אשתה הוה לן למימר דאין שבועה חלה על שבועה, שאני הכא, כיון דאמר ברישא לא אוכל והדר אמר לא אשתה גלי דעתיה דהך אכילה דאמר ברישא אכילה גרירתא היא:

ב חייב על כל אחת ואחת. מרקאמר פת פת על כל מין ומין, שמע מינה לחלק. דאי לאסור עליו מינים הללו ותו לא, הוה ליה למימר פת חטים וכן של שעורים וכן של כוסמין:

ג שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש. בגמרא מוקי לה כגון שהיה חבירו מסרב בו ואומר לו בא ושתה עמי יין ושמן ודבש. היה לו לומר שבועה שלא אשתה עמך ותו לא, דכי אשתבע, אמאי דמסרב בו אשתבע, יין ושמן ודבש למה לי, שמע מינה לחלק:

ד ואכל נבילות חייב. דראויין לאכילה הן אי לאו דרחמנא אסרינהו: ר' שמעון פוטר. דמושבוע ועומד הוא עליהם. ופולגתא דר' שמעון ותנא קמא בבבלי דברים המותרים עם דברים האסורים, כגון באומר שבועה שלא אוכל שחוטות וטריפות. ת"ק סבר מנו דחילא שבועה אשחוטות חילא נמי אמריפות. דאיסור חל על איסור באיסור כולל. ור' שמעון סבר אין איסור חל על איסור באיסור כולל. ואין הלכה כר' שמעון: אשתו אפורה. שהרי אכל אוכלים.

משניות מבוארות – קהתי

שפירט מיני משקאות אלו בשבועתו, כדי להתיר לעצמו מיני משקאות אחרים, שהואיל וחברו לא הזמינו אלא לשתות עמו יין ושמן ודבש, יכול היה לומר "שבועה שלא אשתה", ולא היה צריך לפרט בשבועתו כל משקה ומשקה, וכיון שפירט גילה דעתו, שנשבע על כל משקה ומשקה בפני עצמו; הלכך אם עבר ושתה – יין ושמן ודבש, חייב על כל אחת ואחת – שעבר על שלוש שבועות, וחייב עליהן שלוש קרבנות אם הוא שוגג, ושלש פעמים מלקות אם הוא מזיד.

באור משנה ד

משנתנו באה ללמד במי שנשבע שלא יאכל, ואכל דברים שאינם ראויים לאכילה, או שאכל דברים האסורים מן התורה באכילה.

האומר: **שבועה שלא אכל; ואכל אכלים שאינן ראויין לאכילה** – כמו שנבאר להלן, ושתה – או שתה – ממשקין שאינן ראויין לשתיה, פטור – שלא עבר על שבועתו, לפי שהנשבע שלא יאכל, אינו מתכוון אלא למאכלים הראויים לאכילה, ולמשקים הראויים לשתיה. אמר: **שבועה שלא אכל; ואכל נבילות וטריפות, שקצים ורמשים** – דברים האסורים באכילה מן התורה, חייב – שאף על פי שמושבוע ועומד מהר סיני שלא לאכלם, מכל מקום חלה עליהם שבועתו, וכשאכל אותם, חייב אף משום שבועת ביטוי. **רבי שמעון פוטר** – שסובר רבי שמעון: אין שבועה חלה על דברים, שאדם מושבע ועומד עליהם מהר סיני שלא לאכלם, ולכן כשאכל דברים האסורים, אינו חייב עליהם משום שבועת ביטוי. לפי מסקנת הגמרא (שבועות כד, א).

ענין רש"י דבור המתחיל "אלא כדבא" מתפרשת משנתנו, שבין ברישא ובין בסיפא מדובר במי שאמר סתם: "שבועה שלא אוכל", דהיינו שלא פירש בשבועתו אילו דברים שלא יאכל, וסובר תנא קמא, ששבועה זו אינה כוללת דברים שאינם ראויים לאכילה, כגון עפר. ברם, כוללת היא אף דברים האסורים מן התורה באכילה, לפי שמצד עצמם ראויים הם לאכילה. ואמנם הלכה היא, שאין איסור חל על איסור, אבל כיון ששבועתו כוללת גם דברים המותרים וגם דברים האסורים, הרי מתוך שחלה שבועתו על דברים המותרים, חלה אף על דברים האסורים, שכן באיסור כולל, לדעת תנא קמא, איסור חל על איסור. ורבי שמעון סובר, שאף באיסור כולל אין איסור חל על איסור, ולכן אין שבועתו חלה על דברים האסורים. – בארנו את המשנה לפי פירוש רש"י, אבל הר"ן והרמב"ם ואחרים אינם מפרשים כרש"י, אלא כפי שאמרנו בגמרא בתחילת הסוגייה (שבועות כג, ב): "ירישא בסתם וסיפא במפרש", כלומר

ובין ובסתר... ואכלת שם". אבל האומר: **שבועה שלא אכל ושתה אשתה** – שפירט בשבועתו גם אכילה וגם שתיה, ו**אכל ושתה** – אפילו בהעלם אחד, **חייב שתים** – ואף על פי שכשאמר "שלא אוכל" נאסר כבר בשתיה, כמו שבארנו לעיל, וכשהוא מוסיף ואומר "ושלא אשתה", הרי זו שבועה בתוך שבועה, ושנינו (נדרים ב, ג): "אין שבועה בתוך שבועה, כיצד? שבועה שלא אוכל, שבועה שלא אוכל – ואכל, אינו חייב אלא אחת" – כאן שונה הדבר, שהואיל ופירט ואמר "ושלא אשתה", הרי גילה דעתו שלא נתכוון בדבריו הראשונים, "שלא אוכל", אלא לאכילה בלבד, ולכן יש כאן שתי שבועות מיוחדות. אחת על האכילה, ואחת על השתיה, ואם אכל ושתה אפילו בהעלם אחד, חייב שתי חטאות אם הוא שוגג, ושתי פעמים מלקות אם הוא מזיד.

באור משנה ב

משנתנו ממשיכה בדיני שבועת ביטוי, ולאחר שלמדנו במשנה הקודמת בענין אכילה ושתיה, מוסיפה משנתנו ללמד במיני מאכלים שונים, כפי שיבואר.

האומר: **שבועה שלא אכל, ואכל פת חטין ופת שעורין ופת פסמין** – בהעלם אחד, **אינו חייב אלא אחת** – חטאת אחת אם הוא שוגג, ומלקות אחת אם הוא מזיד, שכן בשבועתו כלל כל מיני מאכלים. אבל אם אמר: **שבועה שלא אכל פת חטין ופת שעורין ופת פסמין** – שפירט בדבריו שבועתו מיני פת שונים, ו**אכל** – מכל המינים הללו, אפילו בהעלם אחד, **חייב על כל אחת ואחת** – על כל פת ופת. בגמרא מבואר, שהואיל ופירט ואמר "פת, פת" על כל מין ומין, גילה דעתו ששבועתו חלוקת הן ולכן חייב על כל אחת ואחת.

באור משנה ג

במשנה הקודמת למדנו בענין שבועת ביטוי לגבי מיני מאכלים שונים. משנתנו מוסיפה ללמד באותו ענין לגבי משקאות שונים.

האומר: **שבועה שלא אשתה, ושתה משקין הרבה** – מיני משקאות שונים, בהעלם אחד, **אינו חייב אלא אחת** – שלא עבר אלא על שבועה אחת, לפי שכלל בשבועתו כל מיני משקאות. אבל האומר: **שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש** – בגמרא מבואר, כגון שהיה חבירו מפציר בו, שיבוא ושתה עמו יין ושמן ודבש, ונשבע ואמר: "שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש", ובכגון זה אין לומר

אֶכְלָתִי הַיּוֹם; וְהוּא אָכַל נִבְלוֹת וּטְרֵפוֹת, שֶׁקָּצִים וּרְמָשִׁים – הָרִי אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה. ה' אֶחָד דְּבָרִים שֶׁל עֲצָמוֹ, וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁל אֲחֵרִים, וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מָמֵשׁ, וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶם מָמֵשׁ. בִּיצֵד? אָמַר: שְׂבֻעָה שֶׁאֵתָּן לְאִישׁ פְּלוֹנִי, וְשֶׁלֹּא אֶתָּן; שְׂנֵתָתִי, וְשֶׁלֹּא נִתְּנִי; שְׂאִישִׁי, וְשֶׁלֹּא אִישִׁי; שִׁישְׁנָתִי, וְשֶׁלֹּא יִשְׁנָתִי; שְׂאֲזֹרֶק צָרוֹר לִי, וְשֶׁלֹּא אֲזֹרֶק; שְׂזֹרְקָתִי, וְשֶׁלֹּא זֹרְקָתִי. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמֵר: אֵינוֹ חֵיב אֵלָּא עַל הָעֵתִיד לָבֹא, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה, ד): "לְהֵרַע אוֹ לְהִיטִיב". אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: אִם כֵּן, אֵין לִי אֵלָּא דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן הֶרְעָה וְהִטְבָּה; דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶן הֶרְעָה וְהִטְבָּה מִזֵּין? אָמַר לוֹ: מִרְבּוֹי הַפְּתוּב. אָמַר לוֹ: אִם רַבָּה הַפְּתוּב לְקָדָה, רַבָּה הַפְּתוּב לְקָדָה.

ו' נִשְׁפַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה, וְלֹא בְּטָל – פְּטוּר; לְקִיָּם, וְלֹא קִיָּם – פְּטוּר; שֶׁהִיָּה בְּדִין שֶׁיֵּהָא חֵיב, כְּדַבְּרֵי רַבִּי יְהוּדָה פִּירוּשׁ בִּרְטוּנָא

ואפילו לר' שמעון. דמעמא דפטור בקמייתא לאו משום דלאו בני אכילה נהנה, אלא שאין שבועה חלה על דבר איסור: ה' ואחד דברים של אחרים. כדמפרש שאתן לפלוני: שאין בהן ממש. תרי גווני משמע, כגון שנה, ומשמע שאין בהם הנאה כגון שאזרוק צרור לים: מריבוי הכתוב. לכל אשר יבטא האדם. ופלוטא דר' עקיבא ור' ישמעאל, דר"ע דריש בכל התורה רבוי ומעוטי, ורבי ישמעאל דריש כללי ופרטי. ר"ע דריש או נפש כי תשבע ריבה, להרע או להטיב מיעט, לכל אשר יבטא חזר וריבה, ריבה ומועט וריבה, ריבה הכל. מאי ריבה, ריבה כל מילי לשעבר כלהבא. ומאי מיעט, מיעט דבר מצוה. ור' ישמעאל דריש, או נפש כי תשבע כלל, להרע או להטיב פרט, לכל אשר יבטא חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש להבא, אף כל להבא. והלכה כר"ע: ו' נשבע לבטל את המצוה וכו' פטור, משום שבועת ביטוי. אבל לוקה הוא משום שבועת שוא: שהיה בדין שיהיה חייב כדברי רבי יהודה בן בתירא.

משניות מבוארות – קהתי

שאין בו ממש. וכן הנשבע: שְׂאֲזֹרֶק צָרוֹר לִי, וְשֶׁלֹּא – או שלא – אֲזֹרֶק; או שנשבע על שעבר: שְׂזֹרְקָתִי, וְשֶׁלֹּא זֹרְקָתִי – אף זו שבועת ביטוי בדבר שאין בו ממש, שאין לאדם כל תועלת וכל הפסד בזריקת צרור לים. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמֵר: אֵינוֹ חֵיב אֵלָּא עַל הָעֵתִיד לָבֹא – רבי ישמעאל חולק על מה ששנינו בתחילת מסכתנו: "שבועות שתיים שהן ארבע", והוא סובר, שאין אדם חייב משום שבועת ביטוי אלא אם כן נשבע על העתיד, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְהֵרַע אוֹ לְהִיטִיב" – ומשמעו: להבא. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: אִם כֵּן – אם אתה לומד חיוב שבועת ביטוי ממשמעות הכתוב "להרע או להטיב", אֵין לִי – לחייב משום שבועת ביטוי, אֵלָּא לגבי דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן הֶרְעָה וְהִטְבָּה – כמו שכתוב: "להרע או להטיב", דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶן הֶרְעָה וְהִטְבָּה מִזֵּין – שחייב בהם משום שבועת ביטוי? אָמַר לוֹ – רבי ישמעאל לרבי עקיבא: מִרְבּוֹי הַפְּתוּב – שנאמר (סם): "לכל אשר יבטא האדם בשבועה", ובא כתוב זה לרבות דברים שאין בהם הרעה והטבה, שאף בהם יש חיוב משום שבועת ביטוי. אָמַר לוֹ – רבי עקיבא לרבי ישמעאל: אִם רַבָּה הַפְּתוּב לְקָדָה, רַבָּה הַפְּתוּב לְקָדָה – כשם שנלמדים דברים שאין בהם הרעה והטבה מריבוי הכתוב, כך נלמדות מריבוי הכתוב אף שבועות על העבר. בברייתא בגמרא מבואר, שרבי עקיבא דורש את הכתוב במידה של "ריבוי ומיעוט": "או נפש כי תשבע" – ריבה, "להרע או להטיב" – מיעט, "לכל אשר יבטא האדם בשבועה" – חזר וריבה; ריבה ומיעט וריבה – ריבה הכל (בין דברים שאין בהם הרעה והטבה. ובין שבועות על העבר). ומה מיעט (הכתוב)? מיעט דבר מצוה, שאם נשבע לבטל או לקיים דבר מצוה, אינו חייב משום שבועת ביטוי, כפי שנלמד במשנה הבאה. ורבי ישמעאל דורש את הכתוב הזה במידה של "כלל ופרט וכלל", שאין אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש להבא, "להרע או להטיב", אף כל להבא, והרי הכלל בא לרבות אפילו דברים שאין בהם הרעה והטבה, והפרט בא למעט שבועות על העבר (עין גמרא שבועות כו, א). והלכה כרבי עקיבא.

באור משנה ו

כבר הזכרנו במשנה הקודמת, שמשנתנו באה ללמד, שאין שבועת ביטוי חלה על דבר מצוה.

נִשְׁפַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה – שלא לקיים מצוות עשה, כגון שלא יניח תפילין; או לעבור על "לא תעשה", כגון שיאכל טרפות, וְלֹא בְּטָל – את המצוה כפי שנשבע, פְּטוּר – משום שבועת ביטוי;

שברישא מדובר אמנם באומר סתם: "שבועה שלא אוכל", אבל אין שבועה זו כוללת אף דברים האסורים מן התורה באכילה, שאף אלו הם אוכלים שאינם ראויים לאכילה, ולכן אם אכל נבלות וטרפות, שקצים ורמשים, אינו חייב עליהם משום שבועתו. ברם, בסיפא מדובר "בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים", דהיינו כגון שאמר במפורש: "שבועה שלא אוכל נבלות ושחטות", ובכגון זה איסור כולל הוא, שנחלקו תנא קמא ורבי שמעון, אם חל בו איסור על איסור, אם לאו, כמו שבארנו לעיל. והלכה כחננא קמא. אָמַר: קוֹנֵם אִשְׁתִּי נְהִיגִית לִי – ביטוי של נדר הוא (עין משנה נדדים א, ב), כלומר: תהא אשתי אסורה בנדר ליהנות משלי (ומדובר כאן בדברים שאינם משועבדים לה). אִם אֶכְלָתִי הַיּוֹם; וְהוּא אָכַל נִבְלוֹת וּטְרֵפוֹת, שֶׁקָּצִים וּרְמָשִׁים – ואין זה מנדרי שגגות שמותרים (עין משנה נדדים ג, ב), שכן מדובר כאן בכגון שידע בשעת השבועה שאכל את הדברים הללו (יחוספות יום טוב), הָרִי אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה – ליהנות משלו, כפי שנדר; שהואיל ואכל אותם קודם שנדר, הרי גילה דעתו, שמחשיבם כדברים הראויים לאכילה; ואפילו רבי שמעון שפוטר לעיל בשבועת ביטוי, מודה בזה שאשתו אסורה, שלא פטר בשבועת ביטוי אלא משום שאין איסור חל על איסור, ולא משום שאינם ראויים לאכילה, וכיון שאכלם, נדרו קיים.

באור משנה ה

משנה זו באה לפרט באלו דברים נוהגת שבועת ביטוי. כן באה המשנה להשמיענו מחלוקת רבי ישמעאל ורבי עקיבא, אם חייבים קרבן על שבועת ביטוי לשעבר. אֶחָד דְּבָרִים שֶׁל עֲצָמוֹ – שבועת ביטוי נוהגת בין בדברים הנוגעים לנשבע עצמו, כגון שיאכל או שלא יאכל, כמו שלמדנו במשניות הקודמות, וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁל אֲחֵרִים – ובין בדברים הנוגעים לאחרים, כמבואר להלן, וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מָמֵשׁ, וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶם מָמֵשׁ – בין לגבי דברים שיש בהם ממש, ובין לגבי דברים שאין בהם ממש, כמו שהמשנה מפרשת והולכת. בִּיצֵד – נוהגת שבועת ביטוי בדברים של אחרים ובדברים שאין בהם ממש? אָמַר: שְׂבֻעָה שֶׁאֵתָּן לְאִישׁ פְּלוֹנִי – מתנה, וְשֶׁלֹּא אֶתָּן – או שאמר: שבועה שלא אתן לאיש פלוני; שְׂנֵתָתִי, וְשֶׁלֹּא נִתְּנִי – או שנשבע על שעבר, ואמר: שבועה שנתתי לאיש פלוני, או: שבועה שלא נתתי; זוהי שבועת ביטוי בדברים של אחרים. שְׂאִישִׁי, וְשֶׁלֹּא אִישִׁי – אמר: שבועה שאישן, או: שבועה שלא אישן; וכן הנשבע על שעבר: שִׁישְׁנָתִי, וְשֶׁלֹּא יִשְׁנָתִי – זוהי שבועת ביטוי בדבר

בַּן בְּתִירָא. אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה בֶּן בְּתִירָא: מָה אִם הָרִשׁוּת שְׁאִינוּ מְשַׁבֵּעַ עָלֶיהָ מִהֵר סִינִי, הֲרִי הוּא חַיֵּב עָלֶיהָ – מִצּוּהָ שֶׁהוּא מְשַׁבֵּעַ עָלֶיהָ מִהֵר סִינִי, אֵינוּ דִּין שִׁיחָא חַיֵּב עָלֶיהָ? אָמְרוּ לוֹ: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּשִׁבְעַת הָרִשׁוּת, שְׁכָן עֲשֶׂה בָּהּ לֹא כְּהֵן, תֹּאמַר בְּשִׁבְעַת מִצְוָה שְׁלֹא עֲשֶׂה בָּהּ לֹא כְּהֵן, שְׁאִם נִשְׁבַּע לְבַטֵּל וְלֹא בַּטֵּל – פְּטוּר. ז' שְׁבִיעָה שְׁלֹא אֵכֵל כֶּכֶר ז', שְׁבִיעָה שְׁלֹא אֵכֵל לֶחֶם, שְׁבִיעָה שְׁלֹא אֵכֵל לֶחֶם – וְאֵכֵלָהּ, אֵינוּ חַיֵּב אֶלָּא אַחַת. זוּ הִיא שְׁבִיעַת בָּטוּי, שְׁחֵבִין עַל זְדוּנָה מִכּוֹת, וְעַל שְׁגָגָתָה קֶרֶבֶן עוֹלָה וְיוֹרֵד. שְׁבִיעַת שְׂוִי – חֵבִין עַל זְדוּנָה מִכּוֹת, וְעַל שְׁגָגָתָה פְּטוּר.

ח אֵיזוֹ הִיא שְׁבִיעַת שְׂוִי? נִשְׁבַּע לְשִׁנּוֹת אֶת הַיָּדוּעַ לְאָדָם: אָמַר עַל הַעֲמוּד שֶׁל אָבִן שֶׁהוּא שֶׁל זֶהָ, וְעַל

פירוש ברטנורא

כלומר שאילו לדברי ר' יהודה בן בתירא הוא חייב משום שבועת ביטוי, שהיה ר' יהודה בן בתירא אומר מה אם הרשות ש'הוא חייב עליה ממהר סיני, הרי הוא חייב עליה – וקרא כתיב להרע או להטיב, דמשמע דבר שיש בו הן ולאן. ואין הלכה כר' יהודה בן בתירא:

ז שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה. מעמא דאמר שלא אוכל והדר אמר שלא אוכלנה הוא דאינו חייב אלא אחת, שאין שבועה חלה על שבועה. אבל אמר תחלה שלא אוכלנה והדר אמר שלא אוכל ואכלה כולה חייב שתיים, דכי אמר שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל כולה וכי הדר אמר שלא אוכל כיון שאכל ממנה כוית חייב, הלכך השבועה האחרונה חייאל, ומחייב כי אכל מינה כוית, וכי הדר אמר שלא אוכלנה חייב משום שבועה ראשונה: שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה. אע"פ דמשבועה שלא אוכלנה שניה שמענין דאין שבועה חלה על שבועה, תנא לן שבועה שלישית לאשמועינן דחייבא הוא דליכא אשבעות בתרייתא, הא שבועות הן ולא יצאו לבטלה, ואם ימצאו מקום יחולו, שאם נשאל לחכם על הראשונה עלתה שניה תחתיה ונאסר דבר משום שבועה שניה, וכן אם נשאל על השתיים חלה השלישית. לפי שהחכם עוקר הנדר מעיקרו והוי כמי שלא נדר וחלה השניה למפרע, שהרי הראשונה כמי שאינה הואיל ונשאל עליה, וכן כשנשאל על השתיים הרי כאילו אינם וחלה השלישית למפרע:

משניות מבוארות – קהתי

בלשון "שלא אוכל כיכר זו", הוסיף ונשבע בלשון "שלא אוכלנה", וחזר על שבועתו זו פעמיים: – ויש הבדל בין הלשונות הללו, שהאומר: שבועה שלא אוכל כיכר זו, כיון שאכל ממנה כוית, חייב; ואילו האומר: שלא אוכלנה, אינו חייב עד שיאכל את כולה; – לפיכך אם עבר על שבועתו אלו, נִאָּכְלָה – ואכל את כל הכיכר, אֵינוּ חַיֵּב אֶלָּא אַחַת – משום שבועה אחת, שהוואיל ונשבע תחילה שלא יאכל מהככר אפילו כוית, הרי שבועתו השנייה, שלא יאכל כל הכיכר, כלולה בתוך שבועתו הראשונה, ואין שבועה חלה על שבועה (שנאסר) שנשבע עליה שבועה ראשונה, נאסרת עליו, וכשחזר ונשבע, הרי זה נשבע לקיים את המצוה, ושנינו: נשבע לקיים את המצוה, ולא קיים, פטור. – רש"י (שבועות ז, א). ברם, אם אמר תחילה: שבועה שלא אוכלנה, ואחר כך אמר: שבועה שלא אוכל כיכר זו, ואכל את כולה, חייב שתיים, שכן משבועה אחת נשבע שבועתו השנייה, וכשנאסר לאכול כולה, נתחייב משום שבועתו הראשונה (גמרא שבועות כז, ב). ולמה נקטה המשנה גם שבועה שלישית? בגמרא מבואר, שמשנתנו באה להשמיענו, שאמנם אין חיוב על השבועות הנוספות, אבל לא יצאו לבטלה, שאם נשאל לחכם על שבועתו הראשונה והתירה לו, הריהו נאסר בכיכר משום שבועתו השנייה, וכן אם נשאל על שתי השבועות הראשונות, חלה השבועה השלישית; שכן החכם עוקר הנדר מעיקרו, והוא הדין לשבועת ביטוי, וכשנשאל על שבועתו הראשונה, הרי זה כאילו לא נשבע שבועה זו, וחלה שבועתו השנייה למפרע; וכן כשנשאל על השתיים, חלה השלישית למפרע (עיי' רש"י, ברטנורא). זו היא שְׁבִיעַת בָּטוּי, שְׁחֵבִין עַל זְדוּנָה מִכּוֹת, וְעַל שְׁגָגָתָה קֶרֶבֶן עוֹלָה וְיוֹרֵד – שאם עבר על השבועה במזיד, הריהו חייב מלקות; ואם היה שוגג, חייב להביא קרבן עולה ויורד, כמבואר בפרק א משנה ב. בגמרא מבואר, שהמשנה באה כאן להשמיענו, שאין אדם חייב מלקות אלא במי שנשבע שלא יאכל, ואכל, כפי שמדובר ברישא של משנתנו. אבל הנשבע שיאכל ולא אכל, אינו לוקה, לפי שאין לוקים על לאו שאין בו מעשה (שבועות כא, ב). שְׁבִיעַת שְׂוִי – כפי שיבואר עניינה במשנה הבאה, חֵבִין עַל זְדוּנָה מִכּוֹת – אם היה מזיד, הריהו לוקה, וְעַל שְׁגָגָתָה פְּטוּר – אם היה שוגג פטור לגמרי.

באור משנה ח

כהמשך לסיום המשנה הקודמת, באה משנתנו ללמד, שיש סוגים שונים של שבועת שווא, שחייבים עליהם משום "לא תשא את שם ה' אלהיך לשווא". אֵיזוֹ הִיא שְׁבִיעַת שְׂוִי – ששנינו במשנה הקודמת, שחייבין על

בפירוש המשניות להרמב"ם מבואר הטעם, לפי שאמרה התורה: "להרע או להיטיב", ומכאן שאין אדם חייב משום שבועת ביטוי אלא "על דבר שאי אפשר בו שייטיב במקום להרע, או ירע במקום להיטיב, והם דברי רשות", כלומר שאילו בדבר מצוה כשייטב "להיטיב" ולאכול דבר איסור, הוא מירע לנפשו; וכשנשבע "להרע" שלא לאכול חמץ בפסח, הוא מייטיב לנפשו ("תוספות יום טוב"). ברם, לוקה הוא משום שבועת שווא. לְקַיֵּם – נשבע לקיים את המצוה, וְלֹא קַיֵּם – אותה, פְּטוּר – משום שבועת ביטוי, שאין שבועת ביטוי חלה על דבר מצוה; ואף משום שבועת שווא אינו חייב, שכן מותר לו לאדם לזרז את עצמו בשבועה, כדי לקיים את המצוה (גמרא נדרים ח, א). ובאה המשנה להשמיענו דין זה, שהנשבע לקיים את המצוה ולא קיים, פטור, לפי שְׁהֵיחָה בְּדִין – שאפשר היה ללמוד בקל וחומר, שְׁהֵיחָה חֵבֶן – משום שבועת ביטוי, כְּדִבְרֵי רַבִּי יְהוֹדָה בֶּן בְּתִירָא, שכן אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה בֶּן בְּתִירָא: מָה אִם הָרִשׁוּת – שבועת הרשות, דהיינו שנשבע לעשות דבר שהוא רשות ולא מצוה, שְׁאִינוּ מְשַׁבֵּעַ עָלֶיהָ מִהֵר סִינִי – לעשותה, וכיון שנשבע שבועת ביטוי, הֲרִי הוּא חַיֵּב עָלֶיהָ – על שבועתו זו, אם לא קיימה, מִצְוָה – שבועה בדבר מצוה, שְׁהוּא מְשַׁבֵּעַ עָלֶיהָ מִהֵר סִינִי – לקיימה, אֵינוּ דִּין שִׁיחָא חַיֵּב עָלֶיהָ – משום שבועתו? והרי קל וחומר הוא! אָמְרוּ לוֹ – חכמים לרבי יהודה בן בתירא: לֹא – אין זה קל וחומר. אִם אָמַרְתָּ בְּשִׁבְעַת הָרִשׁוּת – שחייב עליה, שְׁכָן עֲשֶׂה בָּהּ – הכתוב, לֹא כְּהֵן – שכן אם נשבע לעשות את הדבר ולא עשאו, ובין אם נשבע שלא לעשות את הדבר ועשאו, הריהו חייב משום שעבר על שבועתו, תֹּאמַר בְּשִׁבְעַת מִצְוָה – שאם נשבע לקיים את המצוה ולא קיים, יהא חייב משום שבועתו? שְׁלֹא עֲשֶׂה בָּהּ לֹא כְּהֵן – שהרי בשבועת מצוה אין דינו של ה"לאו" כדינו של ה"הן", שְׁאִם נִשְׁבַּע לְבַטֵּל – את המצוה, וְלֹא בַּטֵּל – אותה, פְּטוּר – אף לרעתך, לפי שמושב עומד מהר סיני לקיים את מצוות התורה; וכיון שאין שבועת ביטוי חלה על ביטולה של מצוה, אף על קיומה של מצוה אינה חלה, שהרי כתוב: "להרע או להיטיב", ומשמע: דבר שיש בו הן ולאן, כמו שבארנו לעיל.

באור משנה ז

משנה זו באה ללמדנו במי שנשבע שבועת ביטוי וחזר על שבועתו כמה פעמים. האומר: שְׁבִיעָה שְׁלֹא אֵכֵל כֶּכֶר ז', וחזר ואמר: שְׁבִיעָה שְׁלֹא אֵכֵל לֶחֶם, שְׁבִיעָה שְׁלֹא אֵכֵל לֶחֶם – שלאחר שאמר שבועתו הראשונה

הַאִישׁ שֶׁהוּא אִשָּׁה, וְעַל הָאִשָּׁה שֶׁהִיא אִישׁ; נִשְׁבַּע עַל דָּבָר שְׂאִי אֶפְשָׁר: אִם לֹא רֵאִיתִי גִמְלָה שְׁפוּרָה בְּאוֹיֵר, וְאִם לֹא רֵאִיתִי נֶחֱשׁ בְּקוֹרֶת בֵּית הַבֵּד, אָמַר לְעֵדִים: בּוֹאוּ וְהַעֲדוּנִי, שְׁבוּעָה שְׂלֵא נִעֲדִיךָ; נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה: שְׂלֵא לַעֲשׂוֹת סִכָּה, וְשְׂלֵא לְטוֹל לֹלֶב, וְשְׂלֵא לְהִנִּיחַ תְּפָלִין – זֶה הִיא שְׁבוּעַת שְׂוֹא, שֶׁחֵיבִין עַל זְדוּנָהּ מִכּוֹת וְעַל שְׁנִגְתָּהּ פְּטוֹר.

מַ שְׁבוּעָה שְׂאֵכֶל כֶּכֶר זֶה, שְׁבוּעָה שְׂלֵא אֶכְלָנָה – הִרְאֵנוּהָ שְׁבוּעַת בְּטוּי, וְהַשְׁנִיָּה שְׁבוּעַת שְׂוֹא. אֶכְלָה – עֵבֶר עַל שְׁבוּעַת שְׂוֹא; לֹא אֶכְלָה – עֵבֶר עַל שְׁבוּעַת בְּטוּי.

י שְׁבוּעַת בְּטוּי נִזְהָגָה בְּאֻנְשִׁים וּבְנָשִׁים, בְּרַחוּקִים וּבְקִרְבָּיִם, בְּכָשָׁרִים וּבְכַפְסוּלִין, בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְשְׂלֵא בְּפָנֵי בֵּית דִּין, מִפִּי עֲצָמוֹ; וְחֵיבִין עַל זְדוּנָהּ מִכּוֹת, וְעַל שְׁנִגְתָּהּ קֶרֶן עוֹלָה וְיוֹרֵד.

פירוש ברטנורא

ח אִם לֹא רֵאִיתִי גִמְלָה שְׁפוּרָה בְּאוֹיֵר. כלומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם לא ראיתי וכו': נחש בקורת בית הבד. כתבנות קורת בית הבד וצורתה. דאילו כעובי קורת בית הבד לא הוי שבעות שוא, דאיכא טובא: שבעות שלא נעידך. ביטול מצוה היא, דהא חייב להעיד שנאמר (ויקרא ה) אם לא יגיד ונשא עונו:

ט אֶכְלָה עֵבֶר עַל שְׁבוּעַת שְׂוֹא. הכי קאמר, אכלה, עבר על שבעות שוא לחודא. לא אכלה, עבר אף אשבעות ביטוי. דמכי נשבע שאוכל כבר ז' חייב לאכלה, וכי הדר נשבע שלא יאכלנה הרי נשבע לבטל את המצוה, ולוקה משום שבעות שוא בין יאכל בין לא יאכל, ואי לא אכיל לה חייב שחוש, משום שבעות שוא ואף משום שבעות ביטוי:

י בְּאֻנְשִׁים וּבְנָשִׁים. אידי דבעי למתני שבעות העדות נזהגת באנשים ולא בנשים כו' תנא בשבעות ביטוי שנוהגת בכל אלו: ברחוקים ובקרובים. כגון שאתן לפלוני. בין רחוק בין קרוב: בכשרים ובכפסולים. בכשר לעדות ופסול: מפני עצמו. שהוציא הוא שבעות מפיו. אבל אם השביעוהו אחרים אכלת ולא אכלת, ואמר לא אכלתי ואכל או להיפך. פטור אם לא ענה אמן. ואם ענה אמן אחר שהשביעו חבירו, הוי כנשבע מפני עצמו וחייב:

משניות מבוארות – קהתי

זדונה מכות ועל שגגתה פטור? נשבע לשנות את הידוע לאדם – נשבע על דבר שהוא ידוע שאינו כן, כגון: אָמַר עַל הַעֲמִיד שֶׁל אָבִי שֶׁהוּא שֶׁל יָהּ, וְעַל הַאִישׁ שֶׁהוּא אִשָּׁה, וְעַל הָאִשָּׁה שֶׁהִיא אִישׁ – בגמרא מבואר, שאין זו שבעות שוא אלא אם כן ידוע לפחות לשלושה בני אדם שאין הדבר כמו שנשבע. הרי סוג אחד של שבעות שוא. נשבע על דבר ששאי אפשר – שאינו מציאותי, כגון שאמר: ייאסרו כל הפירות שבעולם עלי בשבעות, אם לא ראיתי גמל שפורח באויר, ואם – או אם – לא ראיתי נחש בקורת בית הבד – שצורתו כקורה שנותנים על הזיתים בבית הבד כדי לסחוט את שמנם (עיין ברטנורא ו"תוספות יום טוב"). – שבעות זו שבעות שוא היא, "שהרי בודאי לא נתכוון הנשבע לאסור עליו הפירות, שאילו היה מתכוון לכך, היה לו לאסור בלא שום תנאי, שהרי עכשיו גם כן הפירות אסורים עליו, ולמה תלה נדרו בדבר שאינו? אלא ודאי לא לאסור הפירות נתכוון, אלא לקיים שראה אותו דבר, ולפיכך לוקה משום שבעות שוא" (הר"ן). לפי הסבר זה, אפילו לא אמר "יִיאָסְרוּ כָל הַפִּירֹת שֶׁבְּעוֹלָם" (כפי שמבואר בגמרא), אלא אמר: "יִיאָסְרוּ פְּרִי פְּלוֹנִי עָלַי בִּשְׁבוּעָה, אִם לֹא רֵאִיתִי גִמְלָה שְׁפוּרָה", הרי זו שבעות שוא (עיין "תוספות יום טוב", שם מובא הסבר אחד בשם התוספות והרא"ש). – זהו סוג שני של שבעות שוא. אָמַר לְעֵדִים –

באור משנה ט

משנה זו באה ללמד במי שנשבע שתי שבעות, שחתה סותרת את חברתה. האומר: שְׁבוּעָה שְׂאֵכֶל כֶּכֶר זֶה, ואחר כך אמר: שְׁבוּעָה שְׂלֵא אֶכְלָנָה – והרי השבעה השנייה סותרת את שבעות הראשונה, הִרְאֵנוּהָ שְׁבוּעַת בְּטוּי – כמבואר לעיל בפרקנו, וְהַשְׁנִיָּה שְׁבוּעַת שְׂוֹא – שכן משנשבע שבעות הראשונה, נתחייב לאכול את הכיכר, וכשנשבע אחר כך שלא יאכלנה, הרי נשבע לבטל את המצוה, הלכך שבעות השנייה שבעות שוא היא, כמו ששינוי במשנה הקודמת. אֶכְלָה – אכל את הכיכר, והרי קיים את שבעות הראשונה, עֵבֶר עַל שְׁבוּעַת שְׂוֹא – בלבד, וחייב עליה מלקות. לֹא אֶכְלָה – אם לא אכל את הכיכר, עֵבֶר עַל שְׁבוּעַת בְּטוּי – בגמרא מבואר: אף על שבעות ביטוי, שכן משנשבע את שבעות השנייה, עבר בזה על שבעות שוא, כפי שבארנו לעיל, אלא כיון שלא אכל את הכיכר, ולא קיים את שבעות הראשונה, הריהו חייב אף משום שבעות ביטוי.

באור משנה י

משנתנו והמשנה שלאחריה נישנו משום המשנה הראשונה בפרק הבא; שכן שם נלמד: "שבעות העדות נזהגת באנשים ולא בנשים, ברחוקין ולא בקרובין, בכשרים ולא בכפסולין"... ובאה משנתנו ללמד ששבעות ביטוי נזהגת בכלם.

שְׁבוּעַת בְּטוּי נִזְהָגָה בְּאֻנְשִׁים וּבְנָשִׁים – אף אשה שנשבעה שבעות ביטוי, ועברה על שבעות, חייבת; בְּרַחוּקִים וּבְקִרְבָּיִם – כגון שאמר: שבעה שאתן לפלוני, אין הברל אם פלוני רחוק או קרוב קרבת משפחה; בְּכָשָׁרִים וּבְכַפְסוּלִין – בין באדם שהוא כשר לעדות ובין שהוא פסול (עיין משנה טנהדיו ג, ג); בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְשְׂלֵא בְּפָנֵי בֵּית דִּין – בין שנשבע בפני בית דין ובין שנשבע שלא בפני בית דין, מִפִּי עֲצָמוֹ – שהוא עצמו הוציא את השבעה מפיו. אבל אם השביעוהו אחרים אינו חייב אלא אם כן ענה אמן, כפי שנלמד במשנה הבאה. וְחֵיבִין עַל זְדוּנָהּ מִכּוֹת, וְעַל שְׁנִגְתָּהּ קֶרֶן עוֹלָה וְיוֹרֵד – משנתנו באה להשמיע, שכל אלו שנימנו לעיל, דינם שווה, שאם היו מזידיים חייבים מלקות, ואם היו שוגגים חייבים להביא קרבן עולה ויורד ("תפארת ישראל").

זדונה מכות ועל שגגתה פטור? נשבע לשנות את הידוע לאדם – נשבע על דבר שהוא ידוע שאינו כן, כגון: אָמַר עַל הַעֲמִיד שֶׁל אָבִי שֶׁהוּא שֶׁל יָהּ, וְעַל הַאִישׁ שֶׁהוּא אִשָּׁה, וְעַל הָאִשָּׁה שֶׁהִיא אִישׁ – בגמרא מבואר, שאין זו שבעות שוא אלא אם כן ידוע לפחות לשלושה בני אדם שאין הדבר כמו שנשבע. הרי סוג אחד של שבעות שוא. נשבע על דבר ששאי אפשר – שאינו מציאותי, כגון שאמר: ייאסרו כל הפירות שבעולם עלי בשבעות, אם לא ראיתי גמל שפורח באויר, ואם – או אם – לא ראיתי נחש בקורת בית הבד – שצורתו כקורה שנותנים על הזיתים בבית הבד כדי לסחוט את שמנם (עיין ברטנורא ו"תוספות יום טוב"). – שבעות זו שבעות שוא היא, "שהרי בודאי לא נתכוון הנשבע לאסור עליו הפירות, שאילו היה מתכוון לכך, היה לו לאסור בלא שום תנאי, שהרי עכשיו גם כן הפירות אסורים עליו, ולמה תלה נדרו בדבר שאינו? אלא ודאי לא לאסור הפירות נתכוון, אלא לקיים שראה אותו דבר, ולפיכך לוקה משום שבעות שוא" (הר"ן). לפי הסבר זה, אפילו לא אמר "יִיאָסְרוּ כָל הַפִּירֹת שֶׁבְּעוֹלָם" (כפי שמבואר בגמרא), אלא אמר: "יִיאָסְרוּ פְּרִי פְּלוֹנִי עָלַי בִּשְׁבוּעָה, אִם לֹא רֵאִיתִי גִמְלָה שְׁפוּרָה", הרי זו שבעות שוא (עיין "תוספות יום טוב", שם מובא הסבר אחד בשם התוספות והרא"ש). – זהו סוג שני של שבעות שוא. אָמַר לְעֵדִים – כגון שראו שהלווה את חברו, בּוֹאוּ וְהַעֲדוּנִי – בואו לבית דין והעידו לי עדותכם; והם אמרו: שְׁבוּעָה שְׂלֵא נִעֲדִיךָ – כלומר שנשבעו שלא יעידו לו, הרי זו שבעות שוא, לפי שנשבעו לבטל מצוות התורה, שנאמר (ויקרא ה, א): "אִם לֹא יִגִּיד וְנִשְׂא עוֹוֹנוֹ", ובכלל, אִם נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה – כגון: שְׂלֵא לַעֲשׂוֹת סִכָּה – כלומר, שלא לשבת בסוכה בחג הסוכות, וְשְׂלֵא לְטוֹל לֹלֶב – או שלא לקיים מצוות נטילת לולב בחג הסוכות, וְשְׂלֵא לְהִנִּיחַ תְּפָלִין – או נשבע שלא יניח תפילין; הרי זה סוג שלישי של שבעות שוא (עיין במשנה תורה להרמב"ם הל' שבעות א, ה; שם מובא עוד סוג לפי הירושלמי, "שנשבע על דבר ידוע שאין בו ספק לאדם שהוא כן, כגון על האבן שהיא אבן", ושם בהלכה ז לפי הגמרא שלנו: "שנשבע על דבר שאין כוח בו לעשות, כגון שלא יישן שלושה ימים, לילה ויום, רצופים..."). זו היא שְׁבוּעַת שְׂוֹא, שֶׁחֵיבִין עַל זְדוּנָהּ מִכּוֹת וְעַל שְׁנִגְתָּהּ פְּטוֹר – בגמרא (שבועות כא, ב) מבואר, שפיסקה זו, שנשתתה כבר בסוף המשנה הקודמת, חוזרת כאן להשמיענו, שכל

יא שְׁבוּעַת שְׁוֹא נֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, בְּרַחֲוִקִים וּבְקָרֹבִים, בְּפִשְׁרִים וּבְפִסּוּלִים, בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְשֵׁלָא בְּפָנֵי בֵּית דִּין, וּמִפִּי עֲצָמוֹ; וְחִיבִין עַל זְדוּנָה מְכּוּת, וְעַל שִׁגְגָּתָהּ פְּטוּר. אַחַת זֹו וְאַחַת זֹו, הַמְשַׁבֵּעַ מִפִּי אֲחֵרִים – חֵיב. בִּיצֵד? אָמַר: לֹא אֶכְלָתִי הַיּוֹם וְלֹא הִנַּחְתִּי תַּפְלִין הַיּוֹם, מִשְׁבִּיעַךְ אָנִי, וְאָמַר: אֲמֵן – חֵיב.

פ ר ק ר ב י ע י

א שְׁבוּעַת הָעֵדוּת נֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְנָשִׁים, בְּרַחֲוִקִין וְלֹא בְקָרֹבִין, בְּפִשְׁרִים וְלֹא בְפִסּוּלִין, וְאִינָהּ נֹהֶגֶת אֶלָּא בְּרֵאוּיִין לְהָעֵיד; בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְשֵׁלָא בְּפָנֵי בֵּית דִּין, מִפִּי עֲצָמוֹ; וּמִפִּי אֲחֵרִים – אֵין חֵיבִין עַד שְׂיִכְפְּרוּ בֵּהֶן בְּבֵית דִּין; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין מִפִּי עֲצָמוֹ וּבֵין מִפִּי אֲחֵרִים – אֵינֶן חֵיבִין עַד שְׂיִכְפְּרוּ בֵּהֶן בְּבֵית דִּין.

פירוש ברטנורא

יא שְׁבוּעַת שְׁוֹא כו' בְּרַחֲוִקִים וּבְקָרֹבִים. נִשְׁבַּע עַל אִישׁ שֶׁהוּא אִשָּׁה, בֵּין רַחֲוִק בֵּין קָרֹב: אַחַת זֹו וְאַחַת זֹו. אַחַת שְׁבוּעַת שְׁוֹא וְאַחַת שְׁבוּעַת בִּישּׁוּא, מוֹשְׁבַע מִפִּי אֲחֵרִים חֵיב בְּדַעֲנֵי אֲמֵן:

ד א שְׁבוּעַת הָעֵדוּת נֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְנָשִׁים. דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא ה') וְהוּא עַד, בְּרֵאוּיִין לְהָעֵיד הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְאִשָּׁה אֵינָה רְאוּיָה לְהָעֵיד, דְּכַתִּיב (דְּבָרִים י"ט) וְעִמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים, אֲנָשִׁים וְלֹא נָשִׁים. וְהוּא קָרָא בְּעֵדִים הוּא דְּכַתִּיב, נֹאמַר כֹּאן שְׁנֵים וְנֹאמַר לְהֵלֵךְ שְׁנֵים, עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים (שם י"ז): וְלֹא בְּקָרֹבִים. דְּפִסּוּלֵי עֵדוּת נִינְהוּ, דְּכַתִּיב (שם כ"ד) לֹא יוֹמְתוּ אֲבוֹת עַל בָּנִים, בְּעֵדוּת בָּנִים. וְהוּא הָרִין לְשֹׂאֵר קָרֹבִים: וְלֹא בְּפִסּוּלִים. כִּגוֹן חֵיבִי מִיתוּת וְחֵיבִי מַלְקוּת וְגוֹלָן, דְּאִיקְרוּ רִשְׁעִים, וְהַתּוֹרָה אִמְרָה אֵל תִּשֶׁת רִשָּׁע עַד: וְאִינָה נֹהֶגֶת אֶלָּא בְּרֵאוּיִין לְהָעֵיד. לֹאפוּקִי מֶלֶךְ שְׁאִינוּ מַעִיד, וְהַפִּסּוּלִים לְעֵדוּת מְדַרְבְּנָן כִּגוֹן מִשְׁחָק בְּקוֹבֵיא וּמִפְרִיחֵי יוֹנָה: בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְשֵׁלָא בְּפָנֵי בֵּית דִּין, אִם מִפִּי עֲצָמוֹ נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת שְׁוֹא יוֹדַע לֹךְ עֵדוּת, חֵיב, בֵּין נִשְׁבַּע בְּפָנֵי בֵּית דִּין

משניות מבוארות – קהתי

ב א ו ר מ ש נ ה י א

כַּהֲמֶשֶׁךְ לַמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת מוֹסִיפָה מִשְׁתַּנּוּת לַלְמַד, שֶׁאִף שְׁבוּעַת שְׁוֹא נֹהֶגֶת בְּכָל אֶלּוּ, שֶׁשֵּׁנִינֵי לַעֲלִי, שֶׁשְׁבוּעַת בִּישּׁוּא נֹהֶגֶת בָּהֶם.

שְׁבוּעַת שְׁוֹא נֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים – בֵּין אֲנָשִׁים וּבֵין נָשִׁים שֶׁנִּשְׁבַּעוּ שְׁבוּעַת שְׁוֹא, חֵיבִים; **בְּרַחֲוִקִים וּבְקָרֹבִים** – כִּגוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע עַל אִישׁ שֶׁהוּא אִשָּׁה, או עַל אִשָּׁה שֶׁהִיא אִישׁ, אֵין הַבְּדֵל בֵּין רַחֲוִק וּבֵין קָרֹב, **בְּפִשְׁרִים וּבְפִסּוּלִים** – בֵּין בָּאֵרֶם שֶׁכָּשֶׁר לְעֵדוּת וּבֵין בְּפִסּוּל לְעֵדוּת, **בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְשֵׁלָא בְּפָנֵי בֵּית דִּין**, וּמִפִּי עֲצָמוֹ – כַּמְבֹאֵר בַּמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת בְּעֵינֵי שְׁבוּעַת בִּישּׁוּא, וְחִיבִין עַל זְדוּנָה מְכּוּת, וְעַל שִׁגְגָּתָהּ פְּטוּר – כָּל אֶלּוּ שֶׁנִּמְנָנוּ לַעֲלִי, אִם הִיוּ מוֹדִידִים בְּשְׁבוּעַת שְׁוֹא, חֵיבִים מַלְקוּת, וְאִם הִיוּ שׁוֹגְגִים, פְּטוּרִים לְגַמְרִי, שֶׁאֵין מְבִיאִים קָרְבַּן עַל שְׁבוּעַת שְׁוֹא. **אַחַת זֹו וְאַחַת זֹו** – בֵּין שְׁבוּעַת שְׁוֹא וּבֵין שְׁבוּעַת בִּישּׁוּא, הַמְשַׁבֵּעַ מִפִּי אֲחֵרִים – כַּמּוּ שִׁיבּוּאָר בַּהֲמֶשֶׁךְ הַמִּשְׁנָה, **חֵיב** – כְּדִין הַנִּשְׁבַּע מִפִּי עֲצָמוֹ. **בִּיצֵד** – הַמוֹשְׁבַע מִפִּי אֲחֵרִים חֵיב? **אָמַר: לֹא אֶכְלָתִי הַיּוֹם וְלֹא** – או לֹא – **הִנַּחְתִּי תַּפְלִין הַיּוֹם**, וְאָמַר לוֹ חֲבֵרוֹ: **מִשְׁבִּיעַךְ אָנִי** – שֶׁלֹא אֶכְלָתִי הַיּוֹם, או שֶׁלֹא הִנַּחְתִּי תַּפְלִין הַיּוֹם, וְאָמַר: **אֲמֵן** – וְעֵנָה אֲמֵן לְאַחַר שֶׁהִשְׁבִּיעוּ חֲבֵרוֹ, **חֵיב** – עַל הַשְּׁבוּעָה, אִם אָמַר דְּבָרֵי שֶׁקֶר. – בַּגְמָרָא אָמְרוּ: "כָּל הָעוֹנָה אֲמֵן אַחֵר שְׁבוּעָה, הִרִי זֶה דּוֹמָה לְמוֹצֵיא שְׁבוּעָה בְּפִי, שֶׁכְּתוּב בְּסוּטָה (בַּמִּדְבָּר ה, כב): "וְאִמְרָה אִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן". בְּרַם, אֵין לְמַדִּים מִסּוּטָה שֶׁצָּרִיךְ לַעֲנוֹת "אֲמֵן" פַּעַמִּים, אֶלָּא דִּי "אֲמֵן" אֶחָד, שֶׁכֵּן אִף הַסּוּטָה אֵינָה עוֹנָה "אֲמֵן" פַּעַמִּים אֶלָּא מִשּׁוּם גִּלְגּוּל שְׁבוּעָה, כַּמְבֹאֵר בַּמִּסְכָּת סוּטָה פֶּרֶק בַּ מִּשְׁנָה ה'.

ב א ו ר מ ש נ ה י א

פֶּרֶק זֶה עוֹסֵק בְּפִרְטֵי הַדִּינִים שֶׁל שְׁבוּעַת הָעֵדוּת; וְכַבֵּר בְּאֵרֶנוּ בַּחֲקֵמָה לַמִּשְׁנָה אַ בְּמִסְכְּתָנוּ, שֶׁאֵם עֵדִים יֵדְעוּ עֲדוּת מִמּוֹן, שֶׁאֶחָד חֵיב לְחַבְרוֹ כֶּסֶף, וְכִשְׁדַּרְשׁ מֵהֶם הַתּוֹכֵעַ שִׁיבּוּאָר יֵעֲרִידוּ לוֹ בְּבֵית דִּין, נִשְׁבַּעוּ לוֹ שְׁאִינֶם יוֹדְעִים לוֹ עֲדוּת, הִרִי שְׁבוּעָה זֹו נִקְרָאת בִּלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה "שְׁבוּעַת הָעֵדוּת", וְחֵיבִים עָלֶיהָ קָרְבַּן עוֹלָה וְיִזְרֹד, כַּמּוּ שֶׁכְּתוּב (וַיִּקְרָא ה, א וַאֲלֵךְ): "וְנִפְשִׁי כִי תִחַסַּת וְשִׁמְנָתָה קוֹל אֶלֶּה וְהוּא עַד אוּ רָאָה אוּ יָדַע, אִם לֹא יִגִּיד וְנִשָּׂא עוֹנוֹ... וְהִיָּה כִי יֵאָשֵׁם... וְהִתְדַּחַּה אֲשֶׁר חֲסָא עֲלִיתָ, וְהִבִּיא אֶת אֲשִׁמּוֹ עַל דֵּחַ חֲסָאָתָהּ אֲשֶׁר חֲסָא נִקְבָה מִן הָצֵאן כִּשְׁבָה אוּ שְׁעִירַת עֹנִים לְחֲסָאָתָהּ... וְאִם לֹא תִגִּיעַ יָדוֹ דִּי שֶׁהָ וְהִבִּיא אֶת אֲשִׁמּוֹ אֲשֶׁר חֲסָא שְׁנֵי תוֹרִים אוּ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה... וְאִם לֹא תִשְׁגִּי יָדוֹ לְשְׁנֵי תוֹרִים אוּ לְשְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה וְהִבִּיא אֶת קָרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חֲסָא עֲשִׂירֵית הָאִיפָה טֹלַת לְחֲסָאָתָהּ". מִשְׁתַּנּוּת בָּאָה לַלְמַד שֶׁשְׁבוּעַת הָעֵדוּת אֵינָה נֹהֶגֶת אֶלָּא בְּרֵאוּיִים לְהָעֵיד. כֵּן בָּאָה הַמִּשְׁנָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ, שֶׁאֵם הוֹשְׁבַעוּ הָעֵדִים מִפִּי אֲחֵרִים אֵינֶם חֵיבִים עַד שִׁיכְפּוּר בְּבֵית דִּין, וְאִילוּ אֵם נִשְׁבַּעוּ הָעֵדִים מִפִּי עֲצָמָם נִחְלָקוּ בֹוה רַבִּי מֵאִיר וְחֲכָמִים, אִם חֵיבִים הֵם כִּשְׁלֹא כִפְרוּ בְּבֵית דִּין, אִם לֹא, כְּפִי שִׁיבּוּאָר.

שְׁבוּעַת הָעֵדוּת נֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְנָשִׁים – שֶׁנֹּאמַר (שם): "וְהוּא עַד", בְּרֵאוּיִין לְהָעֵיד מְדַבֵּר הַכְּתוּב, וְאִשָּׁה אֵינָה רְאוּיָה לְהָעֵיד, שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים יט, יז): "וְעִמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים", וְדַרְשׁוּ: אֲנָשִׁים וְלֹא נָשִׁים; וּבַגְמָרָא לְמַדִּים בְּגוֹרָה שׁוּוּה "שְׁנֵי, שְׁנֵי" מֵהַכְּתוּב (שם שם, טז) "עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים", מֵה שֶׁם מְדוּבָר בְּעֵדִים, אִף כֹּאן – "וְעִמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים" – מְדוּבָר בְּעֵדִים; **בְּרַחֲוִקִין וְלֹא בְקָרֹבִין** – קָרְבַּת מִשְׁפָּחָה, שֶׁקָּרֹבִים פְּסוּלִים לְעֵדוּת (עֵינֵי מִשְׁנָה סְנַהֲדֵרִין ג, ז); **בְּפִשְׁרִים וְלֹא בְפִסּוּלִין** – לְעֵדוּת מַחֲמַת עֲבִירָה, כִּגוֹן חֵיבִי מִיתוּת וְחֵיבִי מַלְקוּת (עֵינֵי הַקְּדָמְתָנוּ לְבֹאֵר הַמִּשְׁנָה סְנַהֲדֵרִין ג, א); **וְאִינָה נֹהֶגֶת אֶלָּא בְּרֵאוּיִין לְהָעֵיד** – בַּגְמָרָא מְבֹאֵר, שֶׁמִּשְׁתַּנּוּת בָּאָה כֹּאן לְהוֹצִיא מֶלֶךְ, שֶׁכֵּן שְׁנִינוּ (סְנַהֲדֵרִין ג, ב): "הַמֶּלֶךְ לֹא מַעִיד", וְכֵן הַפִּסּוּלִים לְעֵדוּת מְדַרְבְּנָן, כִּגוֹן הַמִּשְׁחָק בְּקוֹבֵיא (עֵינֵי מִשְׁנָה סְנַהֲדֵרִין ג, א); **בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְשֵׁלָא בְּפָנֵי בֵּית דִּין**, מִפִּי עֲצָמוֹ – אִם הָעֵד נִשְׁבַּע מִפִּי עֲצָמוֹ לְתוֹכֵעַ, שְׁאִינוּ יוֹדַע לוֹ עֲדוּת, הִרִי הוּא חֵיב מִשּׁוּם שְׁבוּעַת הָעֵדוּת, בֵּין שֶׁנִּשְׁבַּע בְּבֵית דִּין וּבֵין שֶׁנִּשְׁבַּע שֶׁלֹא בְּבֵית דִּין; וּמִפִּי אֲחֵרִים – אֲבָל אִם הִשְׁבִּיעַ הַתּוֹכֵעַ אֶת הָעֵדִים שִׁיעִידוֹ לוֹ, כִּגוֹן שֶׁאָמַר: מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם שֶׁתְּבֹאֲרוּ וְתַעֲדִינוּ, וְאָמְרוּ לוֹ: אֵין אֲנוּ יוֹדְעִים לֹךְ עֲדוּת, אֲבָל לֹא הוֹצִיאֻו שְׁבוּעָה מִפִּיהֶם, וְאִף לֹא עֲנוּ אֲמֵן, אֵינֶן חֵיבִין – מִשּׁוּם שְׁבוּעַת הָעֵדוּת, **עַד שְׂיִכְפְּרוּ בֵּהֶן בְּבֵית דִּין** – אֶלָּא אִם כֵּן כִּפְרוּ בְּפָנֵי בֵּית דִּין שְׁאִינֶם יוֹדְעִים לוֹ עֲדוּת; **דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר** – וְטַעֲמֹ, לְפִי שֶׁכְּתוּב (וַיִּקְרָא ה, א): "אִם לֹא יִגִּיד וְנִשָּׂא עוֹנוֹ", וּמִכֹּאן שְׁאִינוּ חֵיבִים אֶלָּא אִם כֵּן כִּפְרוּ בְּמִקּוֹם שֶׁאִילוּ הִיָּה מְגִיד שֶׁם עֲדוּתוֹ הִיָּה מוֹעִיל, וְהַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּמוֹשְׁבַע מִפִּי אֲחֵרִים, שֶׁנֹּאמַר (שם): "וְשִׁמְנָתָה קוֹל אֶלֶה". בְּרַם, בְּנִשְׁבַּע מִפִּי עֲצָמוֹ – לוֹמַד רַבִּי מֵאִיר מִשְׁבוּעַת הַפִּיקְדוֹן, שֶׁאִפִּילוֹ כִּפְרוּ חוּץ לְבֵית דִּין, חֵיב (גַּמְרָא). **וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין מִפִּי עֲצָמוֹ וּבֵין מִפִּי אֲחֵרִים, אֵינֶן חֵיבִין עַד שְׂיִכְפְּרוּ בֵּהֶן בְּבֵית דִּין** – אִף הַנִּשְׁבַּע מִפִּי עֲצָמוֹ אֵינוֹ חֵיב מִשּׁוּם שְׁבוּעַת הָעֵדוּת, אֶלָּא אִם כֵּן כִּפְרוּ בְּפָנֵי בֵּית דִּין, שְׁאִינוּ יוֹדַע לוֹ עֲדוּת. בְּרַם, הַשְּׁבוּעָה יִכּוּלָה לְהִיּוֹת קוֹדֶם שְׁבָא לְבֵית דִּין, כְּפִי שֶׁנִּלְמַד לְהֵלֵךְ (מִשְׁנָה ג). בַּגְמָרָא מְבֹאֵר, שֶׁחֲכָמִים לְמַדִּים אֲמַנִם שְׁבוּעַת הָעֵדוּת מִשְׁבוּעַת הַפִּיקְדוֹן, שֶׁהִנִּשְׁבַּע מִפִּי עֲצָמוֹ חֵיב; אֲבָל חוֹלְקִים הֵם עַל רַבִּי מֵאִיר, הַמוֹסִיף לַלְמוּד מִשְׁבוּעַת הַפִּיקְדוֹן, שֶׁחֵיב הַנִּשְׁבַּע מִפִּי עֲצָמוֹ – מִשּׁוּם שְׁבוּעַת הָעֵדוּת – אִפִּילוֹ כִּפְרוּ שֶׁלֹא בְּפָנֵי בֵּית דִּין (כַּמּוּ שֶׁהִזְכִּירוּ עוֹלָם). שֶׁהוּאִיל וּמְפֹרָשׁ בְּשְׁבוּעַת הָעֵדוּת, שֶׁהַמּוֹשְׁבַע מִפִּי אֲחֵרִים אֵינוֹ חֵיב עַד שִׁיכְפּוּר בְּבֵית דִּין, כַּמְבֹאֵר לַעֲלִי, לְפִיכֵן לְמַדִּים מִכֹּאן חֲכָמִים, שֶׁאִף הַנִּשְׁבַּע מִפִּי עֲצָמוֹ אֵינוֹ חֵיב מִשּׁוּם שְׁבוּעַת הָעֵדוּת,

ב וְחִיבִין עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה, וְעַל שְׁגָגָתָהּ עִם זְדוֹן הָעֵדוּת, וְאִינֵן חִיבִין עַל שְׁגָגָתָהּ. וְמָה הֵן חִיבִין עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה? קֶרְפֵּן עוֹלָה וְיֹוֹרֵד.

פירוש ברטנורה

שלא בפני כ"ד: ומפי אחרים. כגון משביע אני עליכם שחבואו ותעידוני, ואמרו לו אין אנו יודעים לך עדות: אינם חייבין עד שיכפרו בכ"ד. דכתיב (ויקרא ה') לא יגיד ונשא עונו, במקום שאלו היה מגיד היה מועיל. וקרא במושבע מפי אחרים כתיב. ואין הלכה כר' מאיר: **ב וְחִיבִין**. קרבן עולה ויורד על זדון השבועה. שהרי לא נאמר בה ונעלם: ועל שגגתה עם זדון העדות. שידעו ששבועה זו אסורה אבל אין יודעים לחייבים עליה קרבן: ואין חייבים על שגגתה. אם שוגגים הם לגמרי, כסבורים שאין יודעין לו עדות ואח"כ נזכרו. שהרי הן אנוסים ולא קרינן בהו ונשבע על שקר:

משניות מבוארות – קהתי

סבורים שאינם יודעים לו עדות, ואחר כך נזכרו, אינם חייבים קרבן, שהרי אנוסים הם, ואינם נקראים "נשבעים לשקר" (רש"י); אבל יש תמיהם על פירוש זה, שאם כן, הרי הטעם הוא פשוט: מפני שנשבעו על האמת (תוספות, שבועות לא, ב). מכאן יש מבארים, שכוונת רש"י היא, שבאותה שעה שנשבעו "אין אנו יודעים", יודעים היו, אלא שלא נתנו דעתם על כך, ונמצא שמה שנשבעו, שאינם יודעים לו עדות, לא נשבעו על האמת. שאילו היו נותנים אל לבם באותה שעה, היו רואים שידעו, שהרי מיד כשנתיישוב, נזכרו בלא שום חידוש ידיעה. ואף על פי כן כיון שהיו סבורים לישבע על האמת, הרי הם פטורים, משום שאנוסים היו (הר"ן). והוא הזכיר בשגגו בשבועה, דהיינו שלא ידעו העדים ששבועה זו אסורה, שפטורים (עיי' "תוספות יום טוב"). ומה הן חייבין על זדון השבועה – או על שגגתה עם זדון העדות? ויש גורסים: ומה הן חייבין על זדונה? קרבן עולה ויורד – כמבואר בהקדמה לבאור המשנה הקודמת, לפי הכתוב בתורה (ויקרא ה').

עד שיכפור בבית דין (עיי' גמרא שבועות לא, א). והלכה כחכמים.

באור משנה ב

משנה זו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה ללמדנו, כיצד הוא החיוב משום שבועת העדות.

וְחִיבִין – קרבן, כמפורש בסוף משנתנו, **עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה** – אם היו מזידיים לגמרי בשבועתם, היינו שידעו עדות למי שתבע מהם שיעידו לו, ונשבעו במזיד לשקר, וגם ידעו שמתחייבים קרבן על שבועתם זו. בגמרא מובאת ברייתא: בכולן (בכל הכתובים בקרבן עולה ויורד, כגון שבועת ביטוי, וטומאת מקדש. – רש"י) נאמר בהו "ונעלם", וכאן (בשבועת העדות) לא נאמר בה "ונעלם" – לחייב על המזיד כשגג. **וְעַל שְׁגָגָתָהּ עִם זְדוֹן הָעֵדוּת** – או שהיו שוגגים לגבי השבועה, כלומר שלא ידעו שחייבים קרבן על שבועה זו (גמרא). אבל היו מזידיים בענין העדות, שידעו לו עדות ונשבעו לשקר שאינם יודעים. **וְאִינֵן חִיבִין עַל שְׁגָגָתָהּ** – אם היו שוגגים לגמרי, שהיו

המשך ביאור למס' פסחים ליום שבת קודש עמ' א

היתה מוטלת עליו מצות מילה בשבת זו, אינו חשוב טועה בדבר מצוה, ולפיכך חייב חטאת. ואילו בסיפא מדובר שמל רק את זה שזמנו לאחר השבת מפני שטעה לחשוב שזה התינוק שזמנו בשבת, ולכן פטור רבי יהושע מפני שהיה טרוד עדיין במילתו של התינוק השני שמוטל עליו למולו בשבת. ומוכח איפוא מהרישא שלפי רבי מאיר מתחייב הטועה בדבר מצוה כשלא היה טרוד בדבר מצוה המוטלת עליו כעת. משיבה הגמרא בתמיהה: וְתַסְבְּרָא – וכי סבור אתה לומר שזהו טעמו של רבי מאיר בברייתא שמחייב את המל של ערב שבת בשבת, והלא יש להקשות על כך, מַה הָתֵם – ומה שם בסיפא דלא עָבִיד מַצְוָה – שלא עשה מצוה כשמל את התינוק שזמנו לאחר השבת, אף על פי כן פָּסַר אותו רבי יהושע ולדעת רבי מאיר, הִיכָא דָּקָא עָבִיד מַצְוָה – במקום שעשה מצוה, כגון ברישא שמל את התינוק של ערב שבת שכבר הגיע זמנו, וכי יתכן לומר שמתחייב אותו רבי יהושע על כך. ובהכרח לומר שהטעם שרבי מאיר מחייב ברישא אינו משום שכבר אינו טרוד בדבר מצוה, אלא מטעם אחר. הגמרא מביאה ביאור אחר לדברי רבי מאיר בברייתא, ועל פיו יתבאר טעמו של רבי מאיר ברישא: אָמְרִי דְּבִי – אמרו בבית מדרשו של רבי ינאי, בְּרִישָׁא שְׁחִיב רבי יהושע ולדעת רבי מאיר את המל של ערב שבת בשבת מדובר כְּגוֹן שְׁקָדָם וְמַל את שֵׁל שְׁבֶת בְּעֶרְבֵי שְׁבֶת, כלומר, שנתחלק לו לגמרי בין שני התינוקות, ומל את של שבת בערב שבת, מתוך שכבר שזה התינוק שזמנו בערב שבת, ולמחרת בשבת עדיין לא נודעה לו טעותו, ולכן מל את השני שזמנו היה אתמול, מתוך שסבר שזמנו היום,

בְּשֶׁבֶת לפני שמל את התינוק השני, כלומר, שבשבת היו שניהם מוטלים לפניו, והוא מל קודם את זה שזמנו בערב שבת. דְּאִיכָא תָּךְ בְּשֶׁבֶת דְּמָרִיד בֵּיהּ – שבאותה שעה ישנו עדיין לפניו התינוק שזמן מילתו בשבת והוא טרוד במילתו, ומשום כך פטור רבי יהושע, שהרי טרוד בדבר מצוה הוא, אולם הִכָּא במשנתנו מדובר כְּגוֹן שְׁקָדָם וְשִׁחְטִינְהוּ לְאִימורֵי צִיבור בְּרִישָׁא – שקדם ושחט את קרבנות הציבור בתחילה, וכששחט את הזבח השני לשמם כבר לא היה טרוד בשחיטתם, ולפיכך אין לפטורו, שאינו נחשב לטועה בדבר מצוה. מקשה הגמרא: אִי הָכִי – אם כן נמצא, שמה ששינוי בהמשך המשנה ר' מאיר אומר, אֵף הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם אִימורֵי צִיבור פְּטוּר' מדובר גם כן אֵף עַל גַּב דְּקָדָם וְשִׁחְטִינְהוּ לְאִימורֵי צִיבור בְּרִישָׁא – שקדם ושחט את האימורי ציבור בתחילה, ואינו טרוד בקיום מצוה זו, ואף על פי כן פטור רבי מאיר משום טועה בדבר מצוה, וְהַתִּנְיָא בברייתא, ר' חִיָּא (מֵאֲבֵל עֶרֶב) אָמַר בְּשֵׁם ר' מֵאִיר, לֹא נִחְלְקוּ ר' אֱלִיעֶזֶר וְר' יְהוֹשֻעַ עַל מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִינוּקוֹת, אֶחָד לְמֹול עֶרֶב שֶׁבֶת וְאֶחָד לְמֹול בִּשְׁבֶת, וְשָׁכַח וְמַל אֶת שֵׁל עֶרֶב בְּשֶׁבֶת, דְּחִיב, ואף על פי שעשה מצוה. עַל מַה נִּחְלְקוּ, עַל שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִינוּקוֹת, אֶחָד לְמֹול אַחֵר הַשֶּׁבֶת וְאֶחָד לְמֹול בִּשְׁבֶת, וְשָׁכַח וְמַל אֶת שֵׁל אַחֵר הַשֶּׁבֶת בִּשְׁבֶת, דְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲיִיב חֲטָאתָ, וְר' יְהוֹשֻעַ פּוֹטֵר, מִשּׁוּם שֶׁטַעַה בְּדָבָר מִצְוָה, וְאֵף עַל גַּב שֶׁלֹא עָשָׂה מִצְוָה בְּמִילָה זו. והבינה הגמרא עתה בדבריו של רבי מאיר, שברישא מחמת ששניהם הגיע זמן מילתם, טעה לחשוב ששניהם זמנם היום, ומל תחילה את התינוק שזמנו בשבת, ולאחר מכן, מל את התינוק שזמנו בערב שבת, ואף שעשה מצוה, מכל מקום כיון שבשעה שמלו כבר לא

רש"י

מנא הני מילי. דאינו מזה על הכפורת אותן שתיים אחת של מעלה בפר ואחת של מעלה בשעיר על גג הכפורת ממש: **לא יאמר למטה בשעיר.** לא יאמר ולפני הכפורת דהיינו למטה דשעיר דכתיב ביה והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת דלא צריך דסוף סוף גמר ממטה דפר שהרי לא פירש בו כמה הזאות וילפינן ליה לקמן ממטה דפר דכתיב ביה ולפני הכפורת יזה שבע פעמים וביון דסוף סוף גמר מיניה לישתוק קרא מיניה וליגמרה לכולה מילתא דמטה דשעיר ממטה דפר דאיתקוש להדידי דכתיב ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר דבשלמא למעלה ידידי איצטריך דמפורש בו אחת דכתיב והזה אותו על הכפורת ואותו חדא משמע ובמעלה דפר לא פירש אחת: **למה נאמר.** למטה דשעיר לאקושי ליה מעלה דשעיר ולומר על הכפורת כלפני הכפורת מזה לפני דלאו ממש נוגע בכפורת דהא לפני על הארץ משמע אף על דלא ממש נוגע בכפורת אלא לענין שיהא מצדד ידו למטה: **אדרבה לא יאמר למעלה כפר דלא צריך.** דסוף סוף גמר לקמן ממעלה דשעיר שפירש בו אחת: **למה נאמר לאקושי.** לפני דפר לעל דפר שהמופנה בא ללמד: **מה על על ממש.** דהא על פני הכפורת כתיב אף לפני על ממש שיהו דמים נוגעים בעביה של כפורת: **אי אמרת בשלמא למטה דשעיר לאקושי.** כדאמרן למעלה דפר דקשיא לך לא יאמר מיבעי ליה לכדתניא וכו':

הכפורת, מה למעלה בשעיר אחת,

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

נה עמוד א. מבררת הגמרא: **מנא הני מילי** - מהיכן יודעים דין זה שכשהיו מזים אחת למעלה בפר ובשעיר לא היו מזים על גג הכפורת ממש. מבארת הגמרא: **אמר רב אחא בר יעקב, אמר רבי ירמיה, אמר רבא, (ויקרא טז טו) 'ושחט את שעיר החטאת וגו' והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת'**, וכך נדרש, **לא יאמר** הכתוב הזאות **למטה בשעיר** דהיינו 'ולפני הכפורת', **דלא צריך** לכותבו, **דנמר** - שניתן ללמוד **ממטה דפר**, שהרי בהזאת דם השעיר לא פירשה התורה מנין ההזאות, ולהלן למדים מניינם בהיקש מפר, שכתוב בו 'ולפני הכפורת יזה שבע פעמים מן הדם באצבעו' ולמדים גם על ההזאות של שעיר שהיו שבע הזאות, ומאחר והוקש שעיר לפר כדי ללמוד מהזאות למטה של פר, **למה נאמר** כלל הזאות למטה אצל שעיר, והלא כשם שלמדים את מנין ההזאות מפר, כך אפשר ללמוד על גוף ההזאה שצריך להזות מדם השעיר למטה. אלא יש ללמוד ממה שהתורה כתבה הזאה למטה בשעיר בכדי **לאקושי 'על'** - מה שכתוב 'על הכפורת' **'לפני'** - למה שכתוב 'לפני הכפורת', **מה 'לפני'** הכפורת **דלאו על** - שלא היה נוגע בכפורת עצמה, ש'לפני' משמע על הארץ, **אף 'על'** - מה שכתוב 'על הכפורת' **דלאו על** ממש, שלא היה מזה על גג הכפורת ממש.

מקשה הגמרא: **אדרבה**, נלמד להיפך, **לא יאמר למעלה בפר** את הכתוב 'והזה וגו' על פני הכפורת' **דלא צריך**, **דנמר ממעלה דשעיר**, שהרי לא כתבה תורה מנין בהזאה למעלה של פר, ולמדים להלן מהזאות השעיר למעלה שכתוב בו 'והזה אותו' שמשמע הזאה אחת, ואם כן **למה נאמר** כלל ההזאה של פר למעלה, הרי אפשר ללמוד גם את עיקר ההזאה למעלה משעיר. ועל כרחך שבא **לאקושי 'לפני'** הכפורת שנאמר למטה **'לעל'** הכפורת שנאמר למעלה, **מה 'על' על ממש**, שצריך שיגע על הכפורת **אף 'לפני' על ממש** וצריך שיגע בעביה של כפורת. ואם כן עדיין קשה מנין שההזאה לא היתה נוגעת ממש בכפורת.

דוחה הגמרא: **האי מאי** - ומה קושיא היא זו, **אי אמרת בשלמא למטה דשעיר** נכתב בכדי **לאקושי 'על'** 'לפני' וללמדנו שאף 'על' אינו נוגע בכפורת ממש. אפשר לבאר שלמעלה דפר שהקשינו 'לא יאמר למעלה בפר', **מיבעי ליה** - צריך לדרשה **לכדתניא דבי רבי אליעזר בן יעקב, דתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב**, נאמר בתורה **'על פני הכפורת כדמה'**, **זה בנה אב שכל מקום שנאמר 'פני' אינו אלא קנים** - לצד מזרח, ובכך כל הפסוק נדרש ואינו מיותר. **אלא אי אמרת למעלה דפר לאקושי** ולומר שאף 'לפני הכפורת' הכוונה שיגע ממש, אם כן **למטה דשעיר למאי אתא**, הרי אפשר ללמוד מפר. ועל כרחך שמקשים 'על' 'לפני' שאינו נוגע ממש.

תנו רבנן, נאמר בפסוק לגבי דם השעיר 'והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת', **למדנו מפסוק זה כמה מזה למעלה בשעיר, אחת** - שלשון 'אותו' משמע אחד, אבל **למטה בשעיר איני יודע כמה הזאות**, שלא כתבה תורה מנין בהזאותיו. מבארת הבריייתא: **הריני דן, נאמרו דמים למטה בפר**, 'ולפני הכפורת יזה שבע פעמים', ו**נאמרו דמים למטה בשעיר**, 'ולפני הכפורת', **מה למטה בפר שבע, אף למטה בשעיר שבע, או בלך לדרך זו ללמוד באופן אחר, נאמרו דמים למעלה בשעיר** 'והזה אותו על הכפורת', ו**נאמרו דמים למטה בשעיר** 'ולפני' שכן משמע הלשון 'אותו', **אף למטה בשעיר אחת**, ולפי זה בהזאה של שעיר, בין למעלה ובין למטה היתה הזאה אחת.

אמר לו רבי עקיבא, או חלוקה – לכאורה ניתן להחליף ולדון את
הקל וחומר בצורה הפוכה, מה אם הוא שהיא אסורה רק משום
שבות, ואף על פי כן אינה דוחה את השבת לצורך הקרבת הפסח,
השבת שהיא אסורה משום מלאכה, אינו דין שלא תדחה את
השבת, וממילא כשיחול ערב פסח בשבת לא יקריבו את הפסח.
אמר לו רבי אליעזר, עקיבא, כיצד אתה אומר קל וחומר זה, הרי
עקרת בכך את מה שכתוב בתורה (במדבר טו) ויגששו בני ישראל
את הפסח במועדו, שממנו לומדים שיש להקריב את הפסח
במועדו בין כשחל בחול ובין כשחל בשבת, ואין קל וחומר יכול
לדחות את הנלמד מדרשת הכתוב.
אמר לו רבי עקיבא לרבי אליעזר, רבי, הבא לי מועד לאלו במועד
לשחיטה. כלומר, מהפסוק 'במועדו' ניתן אמנם ללמוד לגבי
שחיטת הפסח שנקבע לה מועד [וערב פסח] לעשייתה, שתדחה את
השבת, אך לא ניתן ללמוד ממנו לגבי הפעולות הנזכרות לעיל
והרכבתו של הקרבן, הבאתו מחוץ לתחום וחיתוך יבלתו שאין
מועד קבוע לעשייתו וניתן לעשותו לפני ערב פסח, ומשום כך אינן
דוחות את השבת.
כלל אמר רבי עקיבא, כל מלאכה – פעולה שאפשר לעשותה מערב
שבת, אינה דוחה את השבת לצורך הקרבת הפסח, אפילו אם
אסורה רק מדרבנן. אבל השחיטה של הקרבן, שאי אפשר לעשותה
מערב שבת, דוחה את השבת.

נמרא

שנינו במשנה שהקרבת הפסח דוחה את השבת. הגמרא מביאה
ברייתא המספרת מעשה בענין זה: תנו רבנן, הלכה זו שהקרבת
הפסח דוחה את השבת, נתעלמה מבני בתירא שהיו נשיאי
הסנהדרין בארץ ישראל. שפעם אחת חל ארבעה עשר בניסן להיות
שבת, ושבו בני בתירא ולא ידעו אם הקרבת הפסח דוחה את
השבת, אם לאו, ואמרו, כלום – האם יש כאן אדם שיודע אם פסח
דוחה את השבת אם לאו. אמרו להם, אדם אחד יש כאן שעלה
מבבל וחלל תבילי שמו, ששימש את שני גדולי הדור שמעיה
ואבטליון, והוא יודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו. שלחו בני
בתירא וקראו לו להלל שיבוא אליהם, ואמרו לו, כלום אתה יודע
אם הפסח דוחה את השבת אם לאו. אמר להם הלל, הלא פשוט
שדוחה, שהרי וכי רק פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת,
וקלא תרבה יותר מאלהם פסחים – תמידים ומוספים הבאים
מכבישים כמו קרבן פסח יש לנו בשנה שדוחין את השבת. כלומר,
יש ללמוד מהקרבנים של התמידים והמוספים בשבת, שאף
הקרבת הפסח דוחה את השבת. אמרו לו, מניין לך – מהיכן למדת
זאת שדין הפסח כדין התמיד. אמר להם, נאמר 'מועדו' בציווי על
הקרבת הפסח, ונאמר 'מועדו' בציווי על הקרבת התמיד, ויש
ללמוד בגזירה שוה, מה – כשם ש'מועדו' האמור בתמיד מצינו
אצלו שקרבן זה דוחה את השבת, אף 'מועדו' האמור בפסח
עבודתו דוחה את השבת. ועוד טעם ללמוד מקרבן התמיד, שהרי
כל וחומר הוא, ומה תמיד שאין ענוש – נענשים בקרת כשלא
מקריבים אותו, ואף על פי כן דוחה את השבת, פסח שענוש בקרת,
וכי אינו דין שדוחה את השבת.
המשך המעשה: מאחר שראו בני בתירא את גדלותו של הלל
בתורה, ונוכחו לראות שהוא גדול מהם, מיד הושיבוהו בראש
ומינוהו לנשיא הסנהדרין עליהם, ויהי דורש כפי שהיה נהוג
שהנשיא עושה, כל אותו היום כולו בהלכות הפסח. התחיל הלל
מןמקומו – להקניט ולהעציב את בני בתירא בדרבים על ששכחו
את ההלכה ואמר להם, מי – מה גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה
נשיא עליכם, עצלות שהייתה בכם, שלא שמשותם את שני גדולי
הדור שמעיה ואבטליון ומחמת כן לא זכרתם שהקרבת הפסח דוחה
את השבת.
הברייתא מספרת על שאלה שהעלו בני בתירא בפני הלל: אמרו

לו בני בתירא להלל, רבי, אם שבת אדם ולא הביא סבין מערב
שבת לעזרה לצורך שחיטת הפסח בשבת, מהו – כיצד יעשה, הרי
בשבת אסור להביאו דרך רשות הרבים מפני שניתן היה להביאו
מאתמול. אמר להם, הלכה זו שמעתי ושכחתי, אלא הנה לך
לישראל – נניח לציבור לנהוג כפי המקובל בידם, מפני שאף אם
אין נביאים הן, על כל פנים בני נביאים הן. כלומר, ראו כיצד
ינהגו הציבור כיון שניתן להסתמך על מנהגם שיהיה כראוי.
ואכן, למקרה, בשבת ערב פסח, מי ששכחו היה מלה, תוחבו – תחב
את הסבין בצמרו וכך הביאו לעזרה, ומי ששכחו גדי, שאין לו
צמר אלא שיער שאין הסבין נתפס בו, תוחבו בין קרניו. ואף הלל
את המעשה שעשו הציבור, ונזכר בהלכה, ואמר, אכן כך
מקובלני מפי שמעיה ואבטליון שמותר לעשות כן לצורך הבאת
הסבין.
הגמרא מבארת את הדרשה שאמר הלל: אמר מר, נאמר 'מועדו'
בפסח ונאמר 'מועדו' בתמיד, מה 'מועדו' האמור בתמיד דוחה את
השבת, אף 'מועדו' האמור בפסח דוחה שבת. מקשה הגמרא: ותמיד
נזכר – [עצמו] מנלו דדחי – מנין לנו שדוחה הקרבנות את השבת.
אלימא משום דכתיב ביה 'במועדו', שמשמעותו שמקריבים אותו
בזמן שנקבע לו ואפילו בשבת, אם כן קשה, שפסח נמי הוא כתיב
ביה 'מועדו', ומה ניתן היה ללמוד שדוחה את השבת, ומדוע
הוצרך הלל ללמודו מהתמיד. אלא על כרחך שהפסוק 'מועדו' לא
היה משמע ליה להלל ללמוד ממנו שהפסח קרב אפילו בשבת,
משום שניתן להעמידו דווקא בזמן ההיתר, דהיינו בימות החול,
ואם כן הבא נמי לגבי התמיד מה שנאמר 'מועדו' לא משמע ליה –
אין משמעותו כך, ולא ניתן ללמוד זאת ממנו. ואם כן חזרת
הקושיא, מנין שהקרבת התמיד דוחה את השבת. מתרצת הגמרא:
אלא למדו שהקרבת התמיד דוחה שבת ממה דאמר קרא (במדבר
כה) לענין קרבן מוסף בשבת 'עולת שבת בשבתו על עולת התמיד', מה
דהיינו שקרב בנוסף לקרבן התמיד, מבבל – וממילא משמע
[שעולת] דתמיד בקרב בשבת. וממנו למדו בגזירה שוה לקרבן פסח
שאף הוא קרב בשבת.
הגמרא דנה בקל וחומר שאמר הלל לבני בתירא: אמר מר, ועוד,
כל וחומר הוא, ומה תמיד שאין ענוש בקרת דוחה את השבת, פסח
שענוש בקרת אינו דין שדוחה את השבת. מקשה הגמרא: ואיך
למיפרך – הרי ניתן להקשות, כיצד לומדים דין הפסח מהתמיד, מה
לתמיד שדינו חמור מדין הפסח, שכן הוא תמיד, שקרב בכל יום,
ועוד שהוא כליל – שקרב כולו למזבח ואין משאירים ממנו
לאכילה, ומשום כך דוחה את השבת, מה שאין כן הפסח שאינו
קרב כי אם אחת בשנה וגם אינו קרב כולו למזבח, לא ידחה את
השבת. מתרצת הגמרא: את הקל וחומר אמר להו הלל ברישא –
בתחילה, ופרבנה – והם הקשו עליו באופן הנזכר, והדר – ולאחר
מכן, מאחר שקבל הלל את קושייתם, אמר להו את הגזירה שוה
מקרבן התמיד שהובאה לעיל.
מקשה הגמרא: וכי מאחר דאמר – שלמד הלל מרבנותיו גזירה שוה
זו, קל וחומר למה לי – למה הוצרך לאומרו. מתרצת הגמרא: אכן
הלל למד מהגזירה שוה ולא הוצרך לקל וחומר, אלא לדידהו
קאמר להו – אמר להם זאת לשיתם, דבשלא את הגזירה שוה
הנזכרת לא גמריהו – לא למדתם מרבנותיכם, ואף לא סברתם
אותה מעצמכם מחמת הכלל דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא
אם כן למדה מרבו, אלא קל וחומר דאדם דן מעצמו אף אם לא
שמעו מרבנותיו, איבעי לבו למידן – הייתם צריכים ללמוד ולומר
שהפסח דוחה את השבת. ואמרו ליה בני בתירא להלל, הקל וחומר
שהבאת פריקא – [מופרך] הוא כמבואר לעיל, ולפיכך לא למדנו
אותו.
שנינו בברייתא שתחבו את הסבנים על גבי הבהמות כדי להביאם
לעזרה. הגמרא מבררת דין זה: אמר מר, למקרה, מי ששכחו מלה
תוחבו לו בצמרו, גדי, תוחבו לו בין קרניו.

פסחים. פרק ששי – אלו דברים דף סו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קן רש"י תוספות

אמר לו רבי עקיבא או חילוף – או אני אחליף הדין, דפשיטא לי דהואה מעבבא, וילפינן בכל חומר מנינה לשחיטה שתעבב. במועדו – "ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו".
הבא לי מועד לאלו – שיהא זמן קבוע להן כמה שקבוע לשחיטה. הילכך, כיון דלא קביע להו וימנא, ומצי למיעבד להו מאתמול לא דחו. והואה נמי, לאו מגופיה דפסח היא, ולא

כתיב בה מועד. **גמרא** הלכה זו – שפסח דוחה שבת. בני בתירה – נשיאים היו. אמר להן – הלל. וכי פסח אחרי יש לנו שדוחה את השבת וחלא יותר ממאתים פסחים יש לנו שדוחין את השבת – כלומר, יותר ממאתים קרבנות יש שדוחין שבת בשנה. חמשים שבתות השנה, בכל שבת ושבת ארבעה כבשים, שנים לתמידים ושנים למוספין – הרי מאתים, לבד שבת שבתוך פסח ובתוך החג שקריבין בהן מוספי היום, שבעת טלאים בפסח וארבעה עשר לחג. מה מועדו הנאמר בתמיד – ולקמיה פריך: תמיד גופיה מנא להו. והיה יושב ודורש – כדרך שהנשיא עושה. מקנמרן – לשון קניטה ועצבון, קונטרס"ר בלעז. מהו – הבאת סבין אינה דוחה, דהא אפשר למיעבד מאתמול, ומה יעשה? שמעתי ושכחתי – לקמן מפרש טעמא. בני נביאים הן – ותראו מה יעשו. למחר – בארבעה עשר בשבת. שפסחו מלה תחב לו בצמרו – את הסבין, ומי שפסחו גדי – שאין לו צמר, אלא שיער, שאין יכול לתחבו בצמרו – תחב לו בין קרניו. ואין זה משאני לעבור עליו משום שביטל בהמתו – דלאו אורחיה בכי האי מלאכה, ובענין זה הביאו סביניקין. ראה – הלל, זה המעשה שעשו. ונוכר הלכה – כך שמעתי. כך מקובלני – שכן הלכה, כמו שעשו אלו. פסח נמי כתיב ביה במועדו – ולא שמעת ליה מנינה, ומתמיד יפלת ליה. אלא על כרחיך מדביעת למילף מתמיד – לא משתמע להו דחיית שבת. דאמרי: במועדו דקאמר – בזמן התירא קאמר. הכא בתמיד נמי לא משמע להו, ומנא ליה? אלא אמר קרא – במוספין: "עולת שבת בשבתו על עולת התמיד" – לבד מעולת התמיד, אלמא תמיד נמי דחי. אמר מר ועוד קל וחומר ב' ופריכות – מהא פריכא: שכן כליל, שכן תדיר. וכי פאחר דימיר – מרבתי שגזירה שוה זו לכך באה, דקיימא לן אין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן נתקבלה ובאה מסיני, דדילמא קרא למילתא אחרייתי אתא. ובין דהוא כך קיבל – הרי הוא כמו שנכתב בגופו בפירוש, ולמה ליה קל וחומר, שהוא דבר סברא מדעתו ומלבוה הכי קאמר נתי דגזירה שוה לא גמרינו – מרבתיכס, גזירה שוה צריכא רב, דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן למדה מרבו. אלא קל וחומר ב', אמרו לו קל וחומר – דאית ביה לא ידיעין, דפריכא הוא, כדאמרן: שכן תדיר.

והא

מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת – ולקמן יליף מ"על עולת התמיד". תימא: דבשמעתין לא דריש ממשמעות דמועדו, וכן הא דפסח דחי טומאה ליפינן לקמן מ"איש איש" – איש נדחה ואין ציבור נדחין. ובתמיד ליפינן מגזירה שוה ד"מועדו" "מועדו". ובפרק "כיצד צולין" (לקמן ע"א), משמע דדריש לה ממשמעות דמועדו. דתניא: "ידיבר משה

אמר לו רבי עקיבא: או חלוף; מה אם הִזָּה שְׁהִיא משום שְׁבוֹת אֵינָה דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת, שְׁחִיטָה שְׁהִיא משום מְלָאכָה - אֵינֶוּ דִּין שְׁלֹא תִדְּחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. אמר לו רבי אֵלִיעֶזֶר: עֲקִיבָא, עֲקֶרְתָּ מַה שְּׁכָתוּב בַּתּוֹרָה "בְּמוֹעֲדוֹ" - בֵּין בַּחוּל בֵּין בַּשֶּׁבֶת. אמר לו: רבי, הֲבֵא לִי מוֹעֵד לֵאלֹו בְּמוֹעֵד לִשְׁחִיטָה! כָּלֵל אֱמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כָּל מְלָאכָה שְׁאֵפְשֶׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מִעֶרֶב שֶׁבֶת - אֵינָה דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. שְׁחִיטָה שְׁאִי אֵפְשֶׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מִעֶרֶב שֶׁבֶת - דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. גַּמְרָא תֵּנוּ רַבָּנִן: הִלָּכָה זֹו נִתְעַלְמָה מִכְּנִי כְּתִירָא. פֻּעַם אַחַת חַל אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר לְהוֹיֹת בַּשֶּׁבֶת, שְׁכָחוּ וְלֹא יָדְעוּ אִם פֶּסַח דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת אִם לֹאוֹ. אֲמָרוּ: כָּלוּם יֵשׁ אֲדָם שִׁיזְדַּע אִם פֶּסַח דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת אִם לֹאוֹ? אֲמָרוּ לָהֶם: אֲדָם אֶחָד יֵשׁ שְׁעָלָה מִבְּבֵל, וְהִלֵּל הַבְּבֵלִי שָׁמוּ, שְׁשִׁימָשׁ שְׁנֵי גְדוּלֵי הַדּוֹר שְׁמַעְיָה וְאַבְטָלְיוֹן יוֹדְעִים אִם פֶּסַח דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת אִם לֹאוֹ. שְׁלָחוּ וְקִרְאוּ לוֹ. אֲמָרוּ לוֹ: כָּלוּם אַתָּה יוֹדֵעַ אִם הַפֶּסַח דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת אִם לֹאוֹ? אֱמַר לָהֶם: וְכִי פֶסַח אֶחָד יֵשׁ לָנוּ בַּשָּׁנָה שְׁדוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת? וְהִלֵּא הִרְבֵּה יוֹתֵר מִמָּאֲתַיִם פֶּסָחִים יֵשׁ לָנוּ בַּשָּׁנָה שְׁדוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת. אֲמָרוּ לוֹ: מִנֵּן לָךְ? אֱמַר לָהֶם: נֹאמַר "מוֹעֵדוֹ" בְּפֶסַח וְנֹאמַר "מוֹעֵדוֹ" בַּתִּמִּיד. מַה מוֹעֵדוֹ הָאֱמוֹר בַּתִּמִּיד - דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת, אֵף מוֹעֵדוֹ הָאֱמוֹר בְּפֶסַח - דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. וְעוֹד, קַל וְחוֹמֵר הוּא: וְכֹה תִּמִּיד שְׁאִין

עָנוּשׁ פֶּרֶת דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת, פֶּסַח שְׁעָנוּשׁ פֶּרֶת - אֵינֶוּ דִּין שְׁדוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. מִיֵּד הוֹשִׁיבוּהוּ בְּרֹאשׁ וּמִינּוּהוּ נִשְׂיֵא עֲלֵיהֶם, וְהִיָּה דוֹרָשׁ כָּל הַיּוֹם כּוּלֹו בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח. הַתַּחֲלִיל מְקַנְמָרְן בְּדַבְּרִים, אֱמַר לָהֶן: מִי גֵרָם לָכֶם שְׁאֵעָלָה מִבְּבֵל וְאַהִיָּה נִשְׂיֵא עֲלֵיכֶם - עֲצָלוֹת שְׁהִיתָה בָּכֶם, שְׁלֹא שְׁמִישְׁתֶּם שְׁנֵי גְדוּלֵי הַדּוֹר שְׁמַעְיָה וְאַבְטָלְיוֹן. אֲמָרוּ לוֹ: רַבִּי, שְׁכַח וְלֹא הִכִּיָּא סָבִין מִעֶרֶב שֶׁבֶת מוֹחִי? אֱמַר לָהֶן: הִלָּכָה זֹו שְׁמַעְיָה וְשְׁכַחְתִּי. אֵלָּא, הֵנֹח לָהֶן לִישְׁרָאֵל אִם אֵין גְּבִיָּאִים הֵן - בְּנֵי גְבִיָּאִים הֵן. לְמַחֵר, מִי שְׁפִסְחוּ טָלָה - תוֹחְבוּ בְּצִמְרוֹ, מִי שְׁפִסְחוּ גְּדִי - תוֹחְבוּ בֵּין קֶרְנָיו. רָאָה מַעֲשֶׂה וְנוֹכַר הִלָּכָה, וְאֱמַר: כִּדְּ מְקוּבְּלָנִי מִפִּי שְׁמַעְיָה וְאַבְטָלְיוֹן. אֱמַר מֶר: נֹאמַר מוֹעֵדוֹ בְּפֶסַח וְנֹאמַר מוֹעֵדוֹ בַּתִּמִּיד, מַה מוֹעֵדוֹ הָאֱמוֹר בַּתִּמִּיד דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת - אֵף מוֹעֵדוֹ הָאֱמוֹר בְּפֶסַח דוֹחָה שֶׁבֶת. וְתִמִּיד גּוֹפִיָּה מְנַלן דְּדַחִי שֶׁבֶת? אֵילִימָא מִשּׁוּם דְּכָתִיב בִּיה בְּמוֹעֵדוֹ - פֶּסַח נָמִי הָא כְּתִיב בִּיה מוֹעֵדוֹ, אֵלָּא מוֹעֵדוֹ לֹא מִשְׁמַע לִיה, הֲכָא נָמִי: מוֹעֵדוֹ לֹא מִשְׁמַע לִיה. אֵלָּא אֱמַר קִרָּא: "עוֹלֹת שֶׁבֶת בַּשֶּׁבֶתוֹ עַל עוֹלַת הַתִּמִּיד" מִבְּבֵל [עוֹלָה] דְּתִמִּיד קֶרְבָּה בַּשֶּׁבֶת. אֱמַר מֶר: וְעוֹד, קַל וְחוֹמֵר: וְכֹה תִּמִּיד שְׁאִין עָנוּשׁ פֶּרֶת דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת, פֶּסַח שְׁעָנוּשׁ פֶּרֶת - אֵינֶוּ דִּין שְׁדוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. אֵיפֵא לְמִפְרָד: מַה לְתִמִּיד - שְׁכֵן תִּדִּיר

וְכָלִיל! קַל וְחוֹמֵר אֱמַר לָהֶו בְּרִישָׁא וּפְרִיכָוָה, וְהָדָר אֱמַר לָהֶו גְּזִירָה שְׁוָה. וְכִי מֵאַחַר דְּגִמַּר גְּזִירָה שְׁוָה, קַל וְחוֹמֵר לָמָּה לִי? אֵלָּא לְיִדְדֵיהּ קֹאמַר לָהֶו: בְּשִׁלְמָא גְּזִירָה שְׁוָה לֹא גְמִרִיתוּ - דְּאֵין אֲדָם דִּן גְּזִירָה שְׁוָה מַעֲצָמוּ, אֵלָּא קַל וְחוֹמֵר דְּאֲדָם דִּן מַעֲצָמוּ - אֵיבְעִי לָבוּ לְמִידָן! אֲמָרוּ לִיה: קַל וְחוֹמֵר פְּרִיכָא הוּא. אֱמַר מֶר: לְמַחֵר מִי שְׁפִסְחוּ טָלָה - תוֹחְב לֹו בְּצִמְרוֹ, גְּדִי - תוֹחְב לֹו בֵּין קֶרְנָיו.

והא

והא קא עביד עבודה בקדשים כהלל – בירושלמי מפרש בענין אחר: דכל עבודה של צורך הקרבן אין בו מעילה, וליף מפרה, היכי ולא חשיב עבודה מידי ולצרכה לפסלה, הכי נמי לא חשיב עבודה להחזיק במעילה. ומייתי הא דתנן במסכת פרה (פרק שני משנה א): רכב עליה ותלה בונבה ועבר בה את הנזר, קיפל עליה את המוסרה נתן טליתו עליה – פסולה. אבל קשרה במוסרה, עשה לה סנדל

בשביל שלא תחליק, פירס טליתו עליה מפני הזבובים – כשירה, זה הכלל: כל שהוא לצרכה – כשירה, מביאה כשהיא חולין לעורה – בפרק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא פא.ב) גבי קונה שתי ילדות פריך: ליתוס דילמא לאו בכורים נידה, וקא מעיל חולין לעורה, וביחוד"ע (חולין קל"א) נמי, דקאמר: טעמא דכתב רחמנא "זה" הא לאו הכי הוה אמינא: חולין חייבין בחזה ושוק – הא בני תנופה, והיכי לעיבד? ליפניהו – "לפני ה" כתיב, ואי מנואי – קא מעיל חולין לעורה. התם ודאי אסור שעושה בהן תנופה כדרך שעושה בקרבן. אבל הכא, שמכניס טלה חולין בעורה, ואינו עושה שום דבר שעושה בקרבנו, שיראה במקריב חולין לגבה – שרי. כדאשכחן ב"הקומץ רבד" (מנחות כא.ב) שהיו אוכלים חולין בעורה כדי לאכול מנחת על השבע.

מחמר כלאחר יד הוא – הוה מצי לשנויי: כשהוא מהלך מנזרו עליו, וכשהוא עומד נוטל ודמנו. דכי האי גונא שרי בריש "מי שהחשיך" (שבת קנ"א). בלאחר יד נמי אסור מדרבנן – הוה מצי למיפריך: הלא משתמש בבעלי חיים, דאסור מדרבנן.

הנח להו לישראל – ואם תאמר: והא במתניתין אסר שבות דרבנן, כיון דאפשר לעשות מערב שבותו ויש לומר: שבות בהמתו קיל משבות עצמו. ויא"ץ ציבור נדחין – תימה: דהכא לא ממעטינן מ"איש אלא רוב ישראל, ובפרק קמא דסנהדרין (ז.ז) דרשינן: "והוצאת את האיש והוא" איש ואשה אתה מוציא לשעריך, ואי אתה מוציא כל העיר כולה לשעריך, ואיכא דממעט התם שבת! ויש לומר: דשאני התם, דמצינו שחלק בעיר גדרתה. אי נמי: טובא איש ואשה כתיבי התם. אלא אמר ריש לקיש וישלחו מן המזבח – תימה לרבינו שמשון בן אברהם: לדריש לקיש, הניחא לרבי יהודה – אלא לרבי שמעון, דאמר לקמן דלהכי כתב רחמנא טמא מת זב ומצורע לפי שחלוקים בשלוח מחנוה, פסח דרדחי טומאה מנא ליה? הכתוב

והא קא עביד עבודה בקדשים! כהלל. דתניא: אמרו עליו על הלל, מימיו לא מעל אדם בעולתו. אלא מביאה חולין לעורה ומקדישה, וסומך ידו עליה ושוחטה. פסח בשבת היכי מצי מקדיש ליה? והתנן: אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרמין ואין מנביחין תרומה ומעשרות, כל אלו ביום טוב אמרו, קל וחומר בשבת! הני מילי בחובות שאין קבוע להן זמן, אבל בחובות שקבוע להן זמן – מקדישין. דאמר רבי יוחנן: מקדיש אדם את פסחו בשבת והניגיתו ביום טוב. והלא מחמר! מחמר בלאחר יד. מחמר בלאחר יד נמי, נהי דאיסורא דאורייתא ליכא – איסורא מדרבנן מיהא איכא! היינו דקא בעי מצייה: דבר שיש לו היתר מן התורה, ודבר שבות עומד לפניו, לעקר בלאחר יד במקום מצוה מאי? אמר להן: הלכה זו שמעתי ושכחתי. אלא, הניחו להן לישראל אם אין נביאים הן – בני נביאים הן, אמר רב יהודה אמר רב: כל המתנהר, אם חכם הוא – חכמתו מסתלקת ממנו, אם נביא הוא – נבואתו מסתלקת ממנו. אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו – מהלל. דאמר מר: התחיל מקנמן בדרבים, וקאמר להן: הלכה זו שמעתי ושכחתי. אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו – מדרבנן, דכתיב: חדלו פרוץ בישראל חדלו עד שקמתי בדבורה שקמתי אם בישראל וגו', וכתיב: "עורי עורי בדבורה עורי עורי דברי שיר וגו'". ריש לקיש אמר: כל אדם שפועם, אם חכם הוא – חכמתו מסתלקת ממנו, אם נביא הוא – נבואתו מסתלקת ממנו. ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה ואת חקת התורה אשר צוה ה' את משה וגו' מפלל דמשה איצטל מצייה. אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו – מאלישע, דכתיב: "לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך וגו'", וכתיב: "ועתה קחו לי מנגן ויהי המנגן ותהי עלי יד ה' אמר רבי מני בר פטיש: כל שפועם, אפילו פוסקין עליו גדולה מן השמים – מורידין אותו. מנלן – מאליאב, שנאמר: "ויחר אף אליאב בדרוד ויאמר למה [זה] ירדת ועל מי נמשכת

מעת הצאן ההנה במדבר אני ידעתי את וזנך ואת רוע לבבך פי למען ראות המלחמה ירדת". וכי אול שמואל לממשחיהו, בכלהו פתיב: "לא בזה פחר ה'", ובאליאב פתיב: "ויאמר ה' אל שמואל אל תביט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו" – מפלל דהוה רחים ליה עד האידינא. אשפחן תמיד ופסח דדחו שבת, דדחו טומאה מנא לן? אמרי: פי היכי דיליף פסח מתמיד לענן שבת, הכי נמי יליף תמיד מפסח לענן טומאה, ופסח גופיה מנא לן? אמר רבי יוחנן, דאמר קרא: "איש איש פי יהיה טמא לנפשו" – איש נדחה לפסח שני, ואין ציבור נידחין לפסח שני, אלא עבדי בטומאה. אמר ליה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן: אימא איש נדחה לפסח שני – ציבור לית להו תקנתא לא בפסח ראשון ולא בפסח שני? אלא אמר רבי שמעון בן לקיש, מהכא: "וישלחו מן המזבח כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפשו". ואמר טמא מתים ואל ואמר זבין ומצורעין, ואני אומר: אם טמא מתים משתלחין – זבין ומצורעין לא כל שפון?!

פסחים דף סו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קט

המנדיגים שלפניה והתפארה במעשיה. וכתב בהמשך השירה
 (שם ה יב) "עורי דבורה עורי עורי דברי שיר" וגו', דהיינו, שהיא
 השתתקה מחמת נסנתלקה נבואתה, וביקשה שתחזור לה
 נבואתה כדי שתוכל להמשיך בשירה. ומכאן למדנו, שהגאון
 מביאה לידי הסתלקות הנבואה.
 הגמרא מביאה מאמר נוסף בעני המאמר הקודם: ריש לקיש אמר, **אמר,**
כל אדם שבוועם, אם חכם הוא, חכמתו מסתלקת ממנו, ואם נביא
הוא, נבואתו מסתלקת ממנו.
 מבאר הגמרא את מקור דברי ריש לקיש: מה שאמר שאם חכם
 הוא חכמתו מסתלקת ממנו, נלמד מהמעשה שהיה עם משה.
 דכתיב בענין יציאתם של משה ואלעזר הכהן לקראת השבים
 ממלחמת מדין (במדבר לא יד-טו), **"וַיִּקְרָא מֹשֶׁה עַל פְּקֻדֵי הַחֵייל וְגו'**
הַבָּאִים מִצִּבְאָה הַמִּלְחָמָה. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הַחֵייתִם כָּל נֶקֶבָה,
שְׁכַעַס מֹשֶׁה עַל שֶׁרִי הַצָּבָא שֶׁהִשְׁאִירוּ אֶת הַנֶּקֶבוֹת בַּחַיִּים. וְכָתִיב
לֵאחֲרַי מִכֵּן (שם לא כא) 'וַיֹּאמֶר אֲלֵעֶזֶר הַכֹּהֵן אֶל אֲנָשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים
לְמִלְחָמָה וְזֹאת הָקֵת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וְגו', שלמדנו
 אלעזר כיצד להכשיר את הכלים שלקחו ממדין. והלא מבואר
 בפסוק שמה שרינו נצטוו על הלכות אלו מפי ה', **מִכָּל - וְיֵשׁ**
לְלִמּוּד מֹדָה, דְּמֹשֶׁה אֵינֶעֱלֵם מִיָּדָה - שעתה נשכחו ממש ההלכות
 אלו מפני שכעס, ולפיכך לא לימדוהו הוא עצמו את בני ישראל.
 ומה שאמר ריש לקיש שאם נביא הוא, הכועס, **נבואתו מסתלקת**
ממנו, נלמד מהמעשה שהיה עם אלישע. דכתיב שאמר אלישע
 הנביא ליהורם מלך ישראל כשירד אליו עם יהושפט ומלך ארם
 לשמוע את דבר ה' (מלכים ב' יד ט), **"וְלֹאִי בְּנִי יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲנִי**
נִשְׂאָ, אִם אֲבִיט אֲלֵיךְ וְאִם אֲרִאךְ וְגו'. כלומר, שלולי שרצה לחלוק
 כבוד ליהושפט, לא היה מביט כלל אל יהורם שהיה רשע. וכתב
 לאחר מכן (שם טו טז), שאמר אלישע כשרצה שתנוח עליו רוח
 הנבואה **"עֲתָה קָחוּ לִי מִנֶּנֶן כִּנְנֹן מִמֶּנֶן וְהִנֵּה עֲלֵי יָד ה' וְגו'.**
 ומכאן למדנו, שמחמת שכעס על יהורם הסתלקה ממנו נבואתו,
 והוצרך לשמוע נגינה שתעביר ממנו את כעסו, ורק לאחר מכן
 'ותהי עליו יד ה' היא רוח הנבואה.
 הגמרא מביאה מאמר נוסף בגנות הכעס: **אמר רבי מני בר פטיש,**
כל שבוועם, אפילו אם שופקין עליו - קבעו לגביו שיוכח לגדולתו,
מן השמים, מוֹרִידִין אוֹתוֹ מִמֶּנָּה. שואלת הגמרא: מִנָּה שכן הוא.
 משיבה הגמרא: **מֵאֵלֵיבָּ, אחיו של דוד המלך, שֶׁנֶּאֱמַר לגביו**
בראיתו את דוד בשדה המערכה של ישראל מול פלשתים (שמואל
א' יז כח) 'וַיַּחַר אֶף אֵלֵיבָּב בְּדוֹד וַיֹּאמֶר, לֹמֶה [זה] יִרְדֹּת וְעַל מִי נִשְׁתַּף
מִעַתָּה הַצָּאן הַהֵנָּה בַּמִּדְבָּר, אֲנִי יִדְעִיתִי אֶת יוֹדֶךָ וְאֶת עַל לִבְךָ בִּי לְמַעַן
רְאוֹת הַמִּלְחָמָה יִרְדֹּת', שכעס על דוד משום שחשב שנשט את
 הצאן כדי לבוא לראות את המלחמה, ולא ידע שדוד נשלח על
 ידי אביו להביא צידה לו ולאחיו שבשדה המערכה. ומצינו שבי
אֵל - [הלך] שְׁמוּאֵל לְמִשְׁחִיתוֹ - למשוך למלוכה את אחד מבני
 ישי אבי דוד על פי צויו ה', **כְּבָלְהוּ -** כאשר העביר ישי לפניו את
 כל אדני דוד חוץ מאליאב, כתיב שאמר שמואל (שם טז טז-טז), **"לֹא בָּה**
בָּחַר ה' שִׁיחִיהֶם מִלֶּךְ, שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁמַּעוֹלָם לֹא נִבְחָרוּ לְכָךְ, וְכָלֵילֵיבָב
כשראה אותו שמואל וחשב שהוא הגון למלכות, כתיב (שם טז טז)
"וַיֹּאמֶר ה' אֶל שְׁמוּאֵל, אֵל תִּבֶּט אֶל מִרְאֶהוּ וְאֵל נֶבֶה קוֹמָתוֹ, בִּי
מִאֲסִיתָיו, מִכָּל - ומשמע מלשון זו, **וְהָיָה רָחִים לִּי עַד הַיָּדִינָא**
- שאהבו ה' עד עתה ובחר בו למלוך, ורק עתה מאסו מפני שהוא
 רגז, ונמצא שמאחר שכעס הפסיד את הגדולה שנפסקה לו.
 שנינו לעיל את מקור הדין שהפסד והתמיד קרבים בשבת. עתה
 מבררת הגמרא את מקור הדין שהפסד והתמיד קרבים אף
 בטומאה. שואלת הגמרא: **אֵשְׁכֶּחַן -** מצינו את מקור הדין לגבי
 תמיד ופסח דדחו [י-שירודים] שבת, כמבואר לעיל (א-ט), אבל הדין
 דדחו שני קרבנות אלו את הַטּוֹמְאָה, דהיינו שמקריבים אותם
 כשרוב הציבור טמאים, **מָנָא לָן. משיבה הגמרא: אֲמַר, בִּי הֵיכִי**
דִּילָן - כשם שלומדים (שם) **פֶּסַח מִתְּמִיד בְּגוֹזֵרָה שוֹה לְעֵינֵי שְׂדוּחָה**
שָׁבֶת, הֵכִי נִמְי וְלִילָה תְּמִיד פֶּסַח בְּגוֹזֵרָה שוֹה זֶה לְעֵינֵי הַקֶּרְבָּנוֹת
בְּטוֹמְאָה. שואלת הגמרא: וְפֶסַח גּוֹפִיָּה [עצמון] מָנָא לָן - מהיכן
 למדנו שקרב אפילו בטומאה. משיבה הגמרא: **אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן,**

מקשה הגמרא: **וְהָא -** והרי כשמניח את הסכין על בהמת הקרבן,
קָא עֲבִיר עֲבִירָה - משתמש בקדשים הוא, וזה אסור כפי שנלמד
 מהכתוב (דברים טו יט) **"לֹא תַעֲבֹד בַּבְּכוֹר שׁוֹרְךָ. מתרצת הגמרא:**
 אותם שעשו כן, נהגו בזה כפי שנהג תמיד הַלֵּל לעשות בהבאת
 קרבנותיו. דתניא, **אֲמַרוּ עָלָיו עַל הַלֵּל, מִיָּמָיו לֹא מַעַל אָדָם בְּעוֹלָתוֹ**
- מעולם לא נכשל אדם באיסור מעילה בקרבן עולה של הלל.
 משום שלא היה מקדישה מחוץ לעזרה, **אֵלָּא הִיָּה מִבֵּיתָא ו-את**
 הבהמה] כשהיא עדיין חולין, **לְעִזְרָה, וּמִקְדִּישָׁה, וְסוּמָךְ יָדוֹ עָלֶיהָ**
וְשׁוֹמְתָה, ונמצא שבזמן הקצר שבין הקדשתה לשחיטתה לא היתה
שהות למעול בה. ואף כאן הוקדשו הבהמות לקרבן פסח רק
משהובאו לעזרה, ולפיכך יכלו להניח עליהן את סכיניהם בעודן
חולין.
 הגמרא שבה ומקשה על תירוץ זה: **פֶּסַח בְּשָׁבֶת הֵיכִי מִצִּי מִקְדִּישׁ**
לִּיה - כיצד יכלו להקדיש את פסחיהם בשבת, וְהָתֵּן בַּמִּשְׁנָה
 בביצה (לז), **אֵין מִקְדִּישִׁין הַקִּדְשׁוֹת לַשְּׁמִימִים בְּיוֹם טוֹב, וְכֵן אֵין**
מִקְדִּישִׁין - לומר 'ערכי' או 'ערך פלוני' עלי, **וְאֵין מִקְדִּישִׁין -** לומר
 'הרי בהמה זו חרם', **וְאֵין מִנְּבִיחִין -** אין מפרישים מן הפירות
 תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת. מסיימת המשנה: **כָּל אֵלּוֹ הַאיִסוּרִים, בְּיוֹם טוֹב**
אֲמָרוּ אותם, וְקָל וְחֹמֶר שֶׁהֵם אִסוּרִים בְּשָׁבֶת שְׁחִמּוּרָה מִמֶּנּוּ. ואם
 כן קשה מה שאמרנו לעיל שהוקדשו הבהמות רק משהובאו
 לעזרה בשבת. מתרצת הגמרא: **הֵיכִי מִיָּלִי שאסור להקדיש בשבת,**
בְּחֻבּוֹת ו-קדשים] שְׁאֵין קְבוּעִי לָהֶן וְכֵן לְהַקְרִיבָן, כְּגוֹן חֲטָאוֹת
ואשמוות, אֵלָּא בְּחֻבּוֹת שֶׁקְבוּעִי לָהֶן וְכֵן, כְּגוֹן פֶּסַח. מִקְדִּישִׁין אותן
ביום הקרבתן אפילו כשחל בשבת, שמאחר שהקרבתן דוחה את
השבת, אף הקדשתן כן. וכמו דָּאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִקְדִּישׁ אָדָם אֶת
פֶּסַח בְּשָׁבֶת שְׁחַל בַּה עֶרֶב פֶּסַח, וְאֵת קֶרֶבן הַנִּיחָתוֹ בְּיוֹם טוֹב.
 מוסיפה הגמרא להקשות: כיצד הולכין את הבהמות ברשות
 הרבים כשהסכינים עליהם, וְהֵלָּא המנהיג בשבת בהמה ברשות
 הרבים כשמוטל עליה משאוי, עובר על איסור 'מְחַמֵּר'. מתרצת
 הגמרא: הדבר מותר משום שבאופן זה הרי הוא מְחַמֵּר בְּלֵאחֲרֵי יָד
 - בשינוי מהדרך הרגילה, שכן אין הדרך להטיל משאוי על טלה.
 שבה הגמרא ומקשה: **מְחַמֵּר בְּלֵאחֲרֵי יָד נִמְי, נְחִי ו-אִמְנָסוּ דְאִיפּוֹרָא**
דְּאוֹרִייתָא לִיבָא, אֵךְ אִיפּוֹרָא מִדְּרַבְּנֵי מִיָּהָ ו-על כל פנים] אֵיבָא,
 ואם כן עדיין קשה, כיצד הותר הדבר. מתרצת הגמרא: אכן, הֵיכִינָּה
 דְּקָא בְּעֵי מִיָּהָ - זה מה ששאלו בני בתירא את הלל, האם ניתן
 להתיר להביא את הסכין באופן זה. ושאלתם היתה, מה הדין
 כשיש דָּבָר ו-מעשה] שֶׁשֶׁ לוֹ הֵיחָר מִן הַתּוֹרָה - שמן התורה הוא
 מותר, ודָּבָר שְׁבוֹת עוֹמֵד לִפְנֵינוּ - וכדי לעשותו צריך לעבור על
 איסור שבות. והוא רוצה לַעֲקֹר - לעבור עליו בְּלֵאחֲרֵי יָד - בשינוי,
 ועושה זאת בְּמִקּוֹם מִצּוֹן - לצורך מצות הקרבת הפסח, מֵאֵי -
 האם זה מותר. ואמר לָהֶן הַלֵּל, הִלְכָה זוֹ שְׁמַעְתִּי וְשָׁכַחְתִּי, אֵלָּא
 הִנֵּחוּ לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל, אִם אֵין נְבִיאִים הֵן, גְּנִי נְבִיאִים הֵן.
 הגמרא מביאה מאמר בעונשו של המתגאה, שזמנו מתבאר
 הטעם שהלל שכח את ההלכה ששאלוה: **אמר רב יהודה, אמר**
רב, כָּל הַמְתַּיְהָר - המתגאה, **אם חכם הוא, נענש שחֲכָמְתוֹ**
מסתלקת ממנו, ואם נביא הוא, נענש שְׁנִבְוִיתוֹ מסתלקת ממנו.
 מבאר הגמרא את מקור דברי רב: מה שאמר שאם חכם הוא
 חֲכָמְתוֹ מסתלקת ממנו, נלמד מהמעשה שהיה עם הלל. דָּאֲמַר מִר
 בברייתא לעיל, הַתְּחִיל הַלֵּל מִמֶּנֶּחֱמֵן ו-את בני בתירא] בְּדָרִים,
 שציערם על ששכחו את הדין משום עצלות שבהם ושמחמת כן
 הוא התמנה לנשיא, וזה גרם לו שלאחר מכן כששאלוה לגבי
 הבאת הסכין, קָאֲמַר לָהֶן הִלְכָה זוֹ שְׁמַעְתִּי וְשָׁכַחְתִּי. ומכאן שהגאון
 מביאה לידי הסתלקות החכמה.
 ומה שאמר רב שאם נביא הוא, זה שהתגאה, **נבואתו מסתלקת**
ממנו, זאת למדנו ממה שנאמר אצל דְּבוּרָה. דכתיב בשירה
 שאמרה דבורה לאחר שניצחו ישראל את סיסרא שר צבאו של
 מלך כנען (שופטים ה ז), **"הָדָלוּ פְּרוּצֵי יִשְׂרָאֵל תְּהִלּוֹ עַד שִׁקְמָתִי דְּבוּרָה**
שִׁקְמָתִי אִם בְּיִשְׂרָאֵל וְגו'. כלומר, שבני ישראל חדלו לשבת בערי
 הפריז שאין להם חומה, מפחד האויבים, עד שִׁקְמָתִי דבורה
 להנחיל את ישראל והפסיקו לפחד. ובדבריה אלה השפילה את

לַעֲשֶׂה, כלומר, שהתורה נתנה בו דין 'לאו הניתק לעשה' שאין
 לוקים עליו, משום שמשמע שזו תקנתו, שאם עבר על הלאו יקיים
 את העשה ולא יענש.
 הגמרא מקשה על דברי רב חסדא: אִיִּתְּיָבִית, שנינו בברייתא,
 מְצוּרָע שְׁנֵכְנֵס לִפְנֵים מִמְּחִיצָתָהּ, נידון בְּאִיִּרְעִים מַלְקוּת. וְכֵן וְזִבּוֹת
 שְׁנֵכְנֵסוּ לִפְנֵים מִמְּחִיצָתָהּ, דהיינו, להר הבית שהוא 'מחנה לוי',
 נידונים בְּאִיִּרְעִים מַלְקוּת. וְטָמֵא מֵת מוֹתֵר לִכְנֵס לְמַחְנֵה לְוִיָּה, וְלֹא
 טָמֵא מֵת בְּלִבָּד אֶמְרֵה, אֵלֶּא אֲפִילוּ אֵת הַמֵּת עֲצָמוֹ מוֹתֵר לַהֲכַנֵּס
 לָשֵׁם, שְׁנֵכְנֵס לִגְבֵי מִשְׁהָ רַבִּינוּ בְּצִאתוֹ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם
 (שמות יט יט) 'וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ, וַיַּעֲמֵם' שִׁמְעֵה
 בְּמִחְיצָתָהּ, דהיינו במחנה לוי, שהרי משה היה לוי, ואם כן קל
 וחומר שטמא מת מותר להכנס לשם. הרי מפורש בברייתא
 שהמצורע שנכנס למחנה ישראל, לוקה, ושלא כדברי רב חסדא.
 מיישבת הגמרא: תָּנָא הֵיא – מחלוקת תנאים יש בענין הלימוד
 מ'בדד ישב', דְּתַנְיָא בברייתא, נאמר במצורע 'בְּדֵר יֵשֵׁב מִחוּץ
 לְמַחְנֵה מוֹשְׁבֹו', ומשמעות הפסוק 'בדד ישב' היא שְׁלִבָּדוֹ יֵשֵׁב, ובא
 ללמדנו שבישיבתו מחוץ למחנה לא יהיו טָמְאִים אֲחֵרִים, כגון זבים
 וטמאי מתים, וְיִשְׁבֵּינָם עִמּוֹ, דהיינו ששילוחו חמור משלהם,
 שמשתלח אף ממחנה ישראל. ועדיין יָבֹול היית לומר שיהיו וְכֵן
 וְטָמְאִים מֵתִים מְשִׁתְּלָחִין לְמַחְנֵה אֲחֵת, דהיינו ששילוחם שוה, תִּלְמוּד
 לֹאִמֵר בפרשת שילוח המחנות (במדבר א ה) 'וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת מַחְנֵיהֶם'
 בלשון רבים, ולא נאמר 'מחנם', ומכאן שבא הכתוב ליתן מִתְּנָה
 לָוִיָּה וּמַחְנֵה לְוִיָּה, כלומר, שבא ללמדנו שכל אחד מהטמאים
 הנזכרים בפסוק שלפניו כן משתלח למחנה אחר, דְּבִרְיָ רַבִּי יְהוּדָה.
 רַבִּי שְׁמֵעוֹן אֹמֵר, אֵינוֹ צָרָה – אין צורך בדרשה מ'בדד ישב' כדי
 ללמדנו שהמצורע משתלח מחוץ לשלושה מחנות, שהרי הוא
 אֹמֵר (שם פסוק ב) 'וַיִּשְׁלַחוּ מִן הַמַּחְנֵה כָּל צִרְעוֹ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא
 לְנִפְשׁוֹ, וּמִשָּׁם נִתֵּן לַלְמוּד אֵת הַחִילּוּקִים שִׁישׁ בְּשִׁילוּחָם שֶׁל
 הַטְּמָאִים. שכן קשה, יֹאמֵר הַכְּתוּב שִׁישׁ לִשְׁלַח טָמֵא מֵת, וְלֹא יֹאמֵר
 שִׁישׁ לִשְׁלַח טָמֵא זָב, וְאֵנִי הֵייתִי אֹמֵר מַעֲצָמִי וְלֹמַד בְּקֵל וְחוֹמֵר,
 אִם טָמֵא מֵתִים מְשִׁתְּלָחִין, וְכֵן שְׁטוּמָתוֹ יוֹתֵר חֲמוּרָה לֹא כִּלְ שִׁבֹן,
 אִם כֵּן לָמָּה נִאֲמַר שִׁישְׁתִּלְחוּ הַזָּב, לִיתֵן לוֹ מִתְּנָה שְׁנֵינִי לְשִׁילוּחוֹ,
 שִׁבְנוֹסָף לְשִׁילוּחוֹ מִמְּחֵנֶה שְׂכִינָה מִשְׁתַּלַּח גַּם מִמְּחֵנֶה לְוִיָּה. וְכֵן
 קִשָּׁה, יֹאמֵר הַכְּתוּב שִׁישׁ לִשְׁלַח זָב וְלֹא יֹאמֵר שִׁישׁ לִשְׁלַח מְצוּרָע,
 וְאֵנִי הֵייתִי אֹמֵר מַעֲצָמִי, אִם זָבִין מְשִׁתְּלָחִין, מְצוּרָעִין שְׁטוּמָתוֹ
 חֲמוּרָה יוֹתֵר לֹא כִּלְ שִׁבֹן, אִם כֵּן לָמָּה נִאֲמַר שִׁישְׁתִּלְחוּ מִמְּחֵנֶה שְׂכִינָה
 לִיתֵן לוֹ מִתְּנָה שְׁלִישִׁית לְשִׁילוּחוֹ, שִׁבְנוֹסָף לְשִׁילוּחוֹ מִמְּחֵנֶה שְׂכִינָה
 וְלְוִיָּה מִשְׁתַּלַּח גַּם מִמְּחֵנֶה יִשְׂרָאֵל. וּמִמִּילָא בְּשִׁהוּא אֹמֵר בַּמְצוּרָע
 'בְּדֵר יֵשֵׁב', לֹא הוֹצֵר לַלְמוּדוֹ שֶׁהַמְצוּרָע מִשְׁתַּלַּח מִמְּחֵנֶה יִשְׂרָאֵל,
 אֵלֶּא בֵּא הַתָּבוֹב לְנִתְקֹן לַעֲשֶׂה וּלְפִטוֹר אוֹתוֹ מִמַּלְקוֹת אִם נִכְנֵס
 לָשֵׁם. וְנִמְצָא שֶׁרַב חֲסֵדָא סָבַר כְּשִׁיטַת רַבִּי שְׁמֵעוֹן, שֶׁהַכְּתוּב 'בדד
 ישב' בא לנתקו לעשה, ואילו הברייתא ששנינו בה שמצורע
 שנכנס לפנים ממחיצתו לוקה נקטה בדעת רבי, יהודה, שסבר
 שפסוק זה לומדים שהמצורע משתלח יותר משאר טמאים ואין
 אומרים שנתקו הכתוב לעשה לפטרו ממלקות.
 הגמרא דנה בדברי רבי שמעון שהיה ניתן ללמוד את שילוח הזב
 בקל וחומר משילוח טמא מת. שואלת הגמרא: מֵאֵי חוּמְרִיהָ – מזה
 חומרנו דָּוִב מִטָּמֵא מֵת. משיבה הגמרא: שִׁבֹן אֵצֶל הַזָּב מִטָּמֵא
 יוֹצֵאָה עָלָיו מְנוּפֹה. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֲדָרְבָּה, טָמֵא מֵת חֲמוּר מִמֶּנּוּ,
 שִׁבֹן מִעוֹן הַזָּבֵה שֶׁל מִי חֲטָאָה בִּימִים שְׁלִישִׁי וְשִׁבְעִי לְטַהֲרָתוֹ, ואילו
 הזב נטהר בטבילה בלבד. מתרצת הגמרא: אֲבָן, אֵין כּוּוֹנֵת, ואילו
 שמעון לומר שניתן ללמוד את שילוח הזב מטמא מת, אלא כוונתו
 היא, שהרי אֶמֶר קָאָה – הפסוק דלעיל לגבי המחויבים בשילוח
 'טָמֵא לְנִפְשׁוֹ, וְהוֹסִיף 'יְכָל טָמֵא' כדי לְרַבּוֹת טָמֵא שֶׁרִץ לְשִׁילוּחַ
 מִמְּחֵנֶה שְׂכִינָה כְּטָמֵא מֵת. וְמִתּוֹךְ שִׁבֹן חֲמוּר מִטָּמֵא שֶׁרִץ הִיָּה נִתֵּן
 לַלְמוּד אֵת שִׁילוּחוֹ מִמֶּנּוּ בְּקֵל וְחוֹמֵר, אֵלֶּא שֶׁנִּכְתַּב שִׁילוּחוֹ בְּפִירוֹשׁ
 כדי ללמדנו שמשתלח גם ממחנה לוי.
 שואלת הגמרא: וְטָמֵא חוּמְרִיהָ שֶׁל הַזָּב מִטְּמֵא שֶׁרִץ, משיבה
 הגמרא: בְּדָאִמְרֵהּ, שֶׁהוּמָא יוֹצֵאת מְגוּפוֹ. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא:
 אֲדָרְבָּה, טָמֵא שֶׁרִץ חֲמוּר מִמֶּנּוּ, שִׁבֹן מִטָּמֵא בְּאִוְנָה, ואילו הזב אינו
 נטמא כשראה מחמת אונס. מתרצת הגמרא: אֶמְרֵה,

אֵלֶּא על כרחך יש ללמוד מכאן שִׁישׁ לִף שִׁעָה – וְזִמּוֹן שִׁבָּה וְכֵן
 וּמְצוּרָעִין מְשִׁתְּלָחִין מִן הַעוֹרָה וְאֵין טָמֵא מֵתִים מְשִׁתְּלָחִין מִמֶּנּוּ,
 וְכֵן זִמּוֹן הוּא, זֶה פֶּסַח הָקָא בְּטוּמָאָה. שכאשר רוב הציבור טמאי
 מתים מקריבים אותו בטומאה ואף נכנסים טמאי מתים לעזרה
 להקריבו, ולפיכך הוצרך הכתוב לצוות על שילוחם של הזבים
 והמצורעים ממנה אף בזמן זה.
 אביי דוחה את המקור שהביא ריש לקיש: אֶמֶר אַבְיִי, אִי הָכִי
 שהפסוק בא ללמדנו כדברי ריש לקיש, לִיטָא נָפִי – הרי יש לנו
 לומר גם כן, שִׁישְׁמֵר הַכְּתוּב שִׁישׁ לִשְׁלַח זָב וְטָמֵא מֵתִים, וְלֹא יֹאמֵר
 שִׁישׁ לִשְׁלַח מְצוּרָע, וְאֵנִי הֵייתִי אֹמֵר מַעֲצָמִי וְלֹמַד בְּקֵל וְחוֹמֵר,
 אִם זָב מְשִׁתְּלָחִי, מְצוּרָע שְׁטוּמָתוֹ חֲמוּרָה יוֹתֵר לֹא כִּלְ שִׁבֹן, וְכֵי
 שִׁיךְ שֹׁגֵם כֵּאֵן נִתְרַץ כְּדִלְעִיל שֶׁהַצִּוּוֹי לִגְבֵי מִצְוֵרָע אֵינוֹ מִיּוֹתֵר,
 אֵלֶּא בֵּא לַלְמוּדוֹ שִׁישׁ לִף שִׁעָה – וְזִמּוֹן שִׁמְצוּרָעִין מְשִׁתְּלָחִין מִן
 הַעוֹרָה וְאֵין וְכֵן וְטָמֵא מֵתִים מְשִׁתְּלָחִין מִמֶּנּוּ, וְאִיּוֹה, זֶה פֶּסַח הָקָא
 בְּטוּמָאָה. והלא אין לומר כן, שהרי לפי זה אף הַזָּב עוֹשֶׂה אֵת
 הַפֶּסַח כְּשֶׁרֹב הַצִּיּוּר טְמָאִים, וְכֵי תִּיטָא הָכִי נָפִי שֶׁאֵין כֵּךְ הַדִּין,
 וְהִתֵּן בְּמִשְׁנֵה לַהֲלֹן (צדא), פֶּסַח הָקָא בְּטוּמָאָה, לֹא יֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ זָכִיר
 וְזִבּוֹת נְדוּת וְיִזְלִזוּת, וְאִם אֲכָלוּ מִמֶּנּוּ, פְּטוּרִין. וּמֵאֲחֵר שֶׁלִּפְי דְרָשׁ
 רִישׁ לְקִישׁ נִמְצָא שֶׁאֵף הַזָּב עוֹשֶׂה אֵת הַפֶּסַח בְּטוּמָאָה, וְדִין זֶה אֵינוֹ
 נִכּוֹן כַּמְבּוּאָר בְּמִשְׁנֵה, מוכח שאין לדרוש כדבריו.
 עתה מיישב אביי את המקור שהביא רבי יוחנן: אֵלֶּא אֶמֶר אַבְיִי,
 לְעוֹלָם לֹמְדִים שֶׁהַפֶּסַח בֵּא בְּטוּמָאָה מְקָרָא קָמָא – מהפסוק הקודם
 שהביא רבי יוחנן לעיל, שנאמר בענין פסח שני 'אִישׁ, וְדוֹרָשִׁים
 שִׁ'אִישׁ' נִדְחָה לַפֶּסַח שְׁנִי וְאֵין צִיּוּר נִדְחִין אֵלֶּא עוֹשִׂים בְּטוּמָאָה,
 וְזֶה שֶׁהַקְשָׁה רִישׁ לְקִישׁ שֶׁנִּתֵּן לְדְרוֹשׁ זֹאת בְּאֻפֵּן אַחֵר, שִׁחִיד
 נִדְחָה לַפֶּסַח שְׁנִי וְאֵילוּ צִיּוּר שְׁרֹבֵם טְמָאִים לֹא מְקָרִיבִים אֵת
 הַפֶּסַח כָּלָל, עַל כֵּךְ יֵשׁ לְהַשִּׁיב שֶׁאֵם כֵּן הִיָּה הַדִּין, נִיכְתָּב רְחִמָּא
 'אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא', אולם התיבה 'לְנִפְשׁוֹ' לָמָּה לִי לְכֹתְבָהּ.
 שהרי בפשטות 'לנפש' בא למעט שאר טומאות שמחמירים בהם
 יותר מטומאת מת, ואם נאמר שאף הציבור שנטמאו במת אינם
 מקריבים את הפסח כלל, אִם כֵּן אֵין חִילּוּק בֵּין טוּמָאָה מֵת לְשֹׂאֵר
 טוּמָאֹת וְהִיָּה נִתֵּן לְכֹתוֹב טוּמָאָה סָתֵם. וְכֵי תִיטָא שִׁהוּא 'לְנִפְשׁוֹ',
 לְהָכִי הוּא דְּתַנְיָא – לִכְךָ נִכְתַּב, כִּדִּי לַלְמוּדוֹ שֶׁדְּרוּקָא הַטָּמֵא מֵת הוּא
 דְּנִתְּנָה לְנִפְשׁוֹ שְׁנִי, אֲכָל שִׁיָּר הַטָּמֵאִים לֹא נִדְחִים לַפֶּסַח שְׁנִי אֵלֶּא
 אֵינֵם מְקָרִיבִים כָּלָל אֵת הַפֶּסַח, וְזֹהִי הַמּוֹרָתָם, וְהִתְנָא, וְכֵן הִיָּה
 לומר שלא יהיו עוֹשִׂין פֶּסַח שְׁנִי אֵלֶּא מִי שֶׁהוּא בִּיד נִיסָן טָמֵא מֵתִים
 וְכֵן מִי שֶׁהִיָּה בְּדֵר רְחוּקָה מִן הַמִּקְדָּשׁ, אֲבָל מִי שֶׁהוּא וְכֵן וּמְצוּרָעִין
 וְכֵן נְדוּת בִּיד נִיסָן, מִיָּנִין שֶׁאֵף הֵם עוֹשִׂים פֶּסַח שְׁנִי אִם הִסְפִּיקוּ
 לְהִטְהָר, תִּלְמוּד לומר 'אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא', שִׁישְׁמֵעֵה שֶׁכָּל
 הַטְּמָאִים בִּיד נִיסָן עוֹשִׂים פֶּסַח שְׁנִי. וְאִם כֵּן חוֹזֵר הַשְּׂאֵלָה, 'לְנִפְשׁוֹ'
 לְהָכִי הַחֲמָנָה לָמָּה לִי. אֵלֶּא עַל כִּרְחֹךְ הָכִי קָאָמֵר – כֵּךְ יֵשׁ לְדִיִּיק
 מִהַפֶּסַח, שֶׁדְּרוּקָא 'אִישׁ' יָחִיד שֶׁהוּא טָמֵא מֵת נִדְחָה לְנִפְשׁוֹ שְׁנִי, וְאֵין
 צִיּוּר שְׁרֹבֵם טְמָאִים מֵתִים נִדְחָה לְנִפְשׁוֹ שְׁנִי, אֵלֶּא עָבְדִי – מְקָרִיבִים
 אֵת הַפֶּסַח בְּמוֹעֵדוֹ בְּטוּמָאָה. וְעַתָּה מִיּוֹשֵׁב שֶׁנִּכְתַּב בַּפֶּסַח 'לנפש'
 כִּדִּי לַלְמוּדוֹ, כִּי עָבְדִי – שְׁמֹה שֶׁמְקָרִיבִים צִיּוּר שְׁרֹבֵם טָמֵא אֵת
 הַפֶּסַח בְּטוּמָאָה, הֵיִינוּ בְּטוּמָאָה טָמֵא מֵת, אֲכָל כָּכָל אַחַת מִשְׁאֵר
 הַטוּמָאֹת, לֹא עָבְדִי – אֵין עוֹשִׂים הַצִּיּוּר אֵת הַפֶּסַח בְּטוּמָאָה אֵלֶּא
 נִדְחִים לַפֶּסַח שְׁנִי.
 נצטוונו בתורה שלא יכנסו טמאים למקדש ולשאר מקומות שיש
 בהם קדושה. אלא שחלוק דינם בענין זה, שלטמא מת ולטמא
 שרץ נאסר להכנס רק ל'מחנה שכינה', דהיינו לפנים משער ניקנור
 שהוא פתח העזרה, לזב ולבעל קרי אסור להכנס גם ל'מחנה
 לוי', דהיינו להר הבית כולו, ואילו המצורע משתלח גם מ'מחנה
 ישראל', דהיינו, שאסור לו להכנס לפנים מהחומה בכל אחת
 מערי ישראל. ואגב שהוזכר לעיל שילוח המצורעים, מביאה
 הגמרא מחלוקת בדין מצורע שנכנס באיסור: אֶמֶר רַב הִסְדָּא,
 מְצוּרָע שֶׁעָבַר וְנִכְנֵס לִפְנֵים מִמְּחִיצָתָהּ, דהיינו לפנים מהחומה של
 אחת מערי ישראל, פְּטוּר מִמַּלְקוֹת, שְׁנֵכְנֵס לִי (מו) בדין
 המצורע 'כִּלְ יָמֵי אֲשֶׁר הִנָּע בוֹ טָמֵא, טָמֵא הוּא, בְּדֵר יֵשֵׁב, מִחוּץ
 לְמַחְנֵה מוֹשְׁבֹו' (בְּדֵר יֵשֵׁב לְבָדוֹ יֵשֵׁב מִחוּץ לְמַחְנֵה מוֹשְׁבֹו), וְהִיָּה
 שֶׁהַכְּתוּב – הַפֶּסַח נִתְקֹן – הוֹצִיאָו מֵאִיסוּר לֹא תַעֲשֶׂה הַכְּנִיסוֹ

פסחים. פרק ששי – אלו דברים דף סז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קיא רש"י

הכתוב נתקן לעשה – פירש בקונטרס: דכתיב "כל ימי אשר הנגע בר" משמע דניתוק לאו הוא כל ימיו בדר ישוב, שאם עבר ונבנס – יחזור ויצא, ואין בו עונש אחר. כמו "לא יוכל לשלחה כל ימיו". וקשה לרבינו יצחק: דאם כן הוה ליה לאיתורי רישיה דקרא בספרים. ועוד הקשה רבינו יצחק בן אשר: דלא דמי, ד"לא יוכל לשלחה כל ימיו" משמע

דליכא לאו אלא כשמשלחה כל ימיו, אבל הכא לא משמע מקרא הכי. ואומר רבינו יצחק: דהאי נתקו לעשה – לא הוי כשאר לאו הניתק לעשה, שהעשה כתוב אחר הלאו בסמוך, משמע שלתקן הלאו בא. כמו "לא תותירו ממנו הנותר" וגו' (שמות יב) וכמו "לא תקח על הבנים שלח תשלח" (דברים כב). אלא הכי פירושו: הכתוב נתקו לעשה, דכיון דכל הטמאים היו בכלל "ולא יטמאו את מחנהם" ופרט במצורע בפני עצמו עשה – אתא להוציא מכלל האחרים, לנתקן מן הלאו וליתנו בעשה. אבל היכא שאינו כתוב הלאו אלא על דבר אחד – לא מתקנין את הלאו בעשה, אלא הוי לאו ועשה. וקשה: דבעל נמי לא לילק אם נבנס לפנים ממחיצתו, שהכתוב נתקו לעשה, דכתיב: "ויצא אל מחוץ למחנה!" ויש לומר: דהכא בחד קרא איכא תרי עשה: "בדר ישוב מחוץ למחנה מושבו". דהאי ניתוק עשה נראה דלא מהני אלא במחנה שלישית, דלא גרע מזה הוואל ואיכא ואקמי ניתוק למחנה שלישית. ובמחנה שכינה חייב ברת, דלא גרע ממוסר כפורים. וכן משמע בפרק "כל הפסולים" (ובחים לבג). דקאמר: ואי ביאה במקצת שמה ביאה – היכי מעילי יהיה לבהונות אידי ואידי עשה שיש בו ברת הוא! אמר ליה: ומטונך, הוואל דחותר לצרעתו – חותר לקרוי. ואיכא למידיח דהדיא ברבי יהודה, דלא חשיב ליה לקמן ניתוק לעשה. ובועל נדות שכתבסו בר – רבינו יצחק בן אשר לא גרס ובעולי נדות בחדו זבין, דהא אמרינן לקמן: בועל נדה כטמא מת למחנה, ובתוספתא ליתיה. **מאי** חומרא דוב שכן טומאה יוצאה מגופו – הוא הדין דהוה מצי למימר שכן מטמא משכב ומושב וכלי חרס בהיסט, כדלקמן. אלא ניהא ליה למינקט חומרי דלא מצי למימר להו בסמוך גבי חומר בוב במצורע.

עצמו. שגאמר: "ויקח משה את עצמות יוסף עמו", "עמו" – במחיצתו! תנאי היא. דתנאי: "בדר ישוב" – לבדו ישוב, שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו. יכול יהו זבין וטמאי מתים משתלחין למחנה אחת – תלמוד לומר: "ולא יטמאו את מחניהם" – ליתן מחנה ליה ויחנה ליה, דבדי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר: "וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש", ואמר טמאי מת ואל ואמר טמאי זב, ואני ואומר: טמאי מתים משתלחין – זבין לא פל שפן? למה נאמר זב – ליתן לו מחנה שניה. ואמר זב ואל ואמר מצורע, ואני אומר: זבין משתלחין – מצורעין לא פל שפן? למה נאמר מצורע – ליתן לו מחנה שלישית. כשהוא אומר "בדר ישוב" – הכתוב נתקו לעשה. **מאי חומריה דוב מטמא מת – שפן טומאה יוצאה עליו מגופו. אדרבה, מטמא מת חומר, שפן טעון הוצאה שלישית וישובי! אומר קרא: "טמא" – "וכל טמא" – לרבות מטמא שרין, וזב חומר מטמא שרין, ומאי חומריה? בראמון. אדרבה, שרין חומר שפן מטמא באונס! אמרי:**

כי
ומצורע משתלח אף מחנה ישראל, דהיינו כל העיר. מחנה לוי – כל הר הבית חוץ לחומת העזרה. עמו – ומשה לוי היה. תנאי היא – דאיכא תנא דלא מייית ליה קרא לעשה, אלא ליתן לו מחנה שלישית. שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו – כגון זבין וטמאי מתים. למדנו לשלוחו של מצורע שהוא חומר מכול, יכול יהו זבין וטמאי מתים משתלחין למחנה אחת תלמוד לומר לא יטמאו את מחניהם תן מחנה ליה ומחנה ליה – מדרל כתיב מחנה, משמע מחנה לכל אחד ואחד. והתם תרתי מחנות כתיבי: "וישלחו מן המחנה", "מחוץ למחנה תשלחם". והאי מחוץ למחנה דמצורע – ליתן לו מחנה שלישית. אינו צריך – האי "מחוץ למחנה" ליתן לו מחנה שלישית להוציא, ודכולו מהתם נפק, דעל כרחך כולן חומרים הם מזה בטומאותיהן. דאי כולו שוה לענין מחנות – לכתוב שילוח בקל, ואנא דיענא כל שכן דחומר בעי שילוח. ומדכתבינורו כולו, שמע מינה שילוחו של זה לא כשילוחו של זה. זב לא כל שכן – לקמיה פריך: מאי חומריה דוב מטמא מת? לרבות טמא שרין – לשילוח. והוא הדין לנוגע בבבליה וכל טמאי מגע. ובין דכתב רבוייא לטמאי מגע – לא איצטרך למיכתב זב, דחמיר מטמא שרין, שהרי טומאה יוצאה עליו מגופו: זב אינו מטמא מחמת אונס – אם ראה מחמת מאכל ומשתה, או חולי, או קפיצה, כדאמר במסכת נדה בפרק "בנות כותים" (להא: "מבשרו") – ולא מחמת אונס. ומשינן: כי האי גרסא זב טמאי נמי מטמא, כגון טומאת טמאי שרין שאינו אלא טומאת ערב.

אלמא יש לך שעה שובין ומצורעין משתלחין – מן העזרה, וטמאי מתים נבנסים לתוכה. **בטומאה** – כשרוב ציבור טמאין במת עושין פסח בטומאה, ובין ומצורעין שבהן נדחין. **מצורע חמור מוב** – לקמן מפרש חומריה. ואיזה זה בו? – בתמיה. **לא יאכלו ממנו** – דכי דייקנן: איש נדחה ואין ציבור נדחין – בטמא נפש הוא

רדייקנן. גבי "איש כי יהיה טמא" לא כתיב אלא "לנפש", ובירידה דייקנן איש ולא ציבור. אלמא מהתם יליף. דאי מ"וישלחו" כדריש לקיש – זב נמי לישתרי. אלא לעולם מקרא קמא – ובכדייקנן: איש נדחה, ואין ציבור נדחין. ודקשיא: לך אימא ציבור כלל לא – אם כן, דדייקא דמעטנין ציבור מהאי דינא לחומרא ממעטנין, למאי הילכתא כתב "לנפש" למעוטי זבין ומצורעין? לכתוב טומאה סתם, ונשמע דבכל טומאות יחיד נדחה לשני, וציבור לית להו תקנתא. דעל כרחך "לנפש" למעוטי זבין ומצורעין אתא, ולאחמורי עליה. ואי לגבי ציבור לא מחמיר עליה, ולמימר דבטומאת מת הוא דאין ציבור נדחין אלא עושין פסחיהן בטומאה, אבל בטומאת יזבה וצרעת אפילו ציבור נמי נדחין, לגבי מאן מחמיר עליה? וכי תימא לגבי יחיד מחמיר עליה, וקאמר טמא נפש הוא דאית ליה תשלומין לשני, אבל זב ומצורע – אפילו נטהר בשני, לית ליה תקנתא בתשלומין – והתנאי: יכול לא יהו חייבין לפסח שני אלא טמא נפש ב'. תלמוד לומר איש איש – כי יהיה טמא, משמע: כל טומאה, מדרל כתיב לנפש ברישא. אי נמי "איש כי יגע בבית", שמע מינה למידרשיה באנפיה נפשיה הוא, "לנפש" למה לזי אתא על כרחך מיעוטא דציבור דלא קאיל אתא. ולמימרא דאין נדחין, אלא עושין בטומאה, ומשום הכי כתיב "לנפש" למימר דבטומאת מת הוא דאקיל עליה, אבל יזבה וצרעת לא. לפנים ממחיצתו – מוהיצא שנאסר ליכנס בה, דהיינו לפנים מחומת כל ערי ישראל כדאמר לקמן: מצורע משתלח חוץ למחנה ישראל. פסור – ממלקות דלא יטמאו את מחניהם. נתקו לעשה – ואף על גב דלאו בתר לאו כתיב, על כרחך לנתוק לאוי אתא. דקימא לן לאו שניתק לעשה אין לוקק עליו. דאי לאטעוניה עשה ולא תעשה – הא כתב ביה עשה אחרניא: "וישלחו מן המחנה", אבל זבין וטמאי מתים לא נתקו לעשה. ואף על גב דעשה יתייר כתיב – כל חד וחד למילתיה מדריש בספרי, ועוד, דבהאי כתיב: "כל ימי אשר הנגע בו" וגו', משמע כל ימיו בבד ישוב קאי, דאם עבר ונבנס – יחזור ויצא, ואין בו עונש אחר, כדדרשין "כל ימיו" דאונס את הנערה במסכת מכות (טו,א): כל ימיו בעמוד והחור קאי, ומנתקין ליה ללאוי. זב – מדחיתו הר הבית. דאסור לכנס במחנה ליה, כדלקמן, שכל הטמאין אין משתלחין אלא מן העזרה לבדה, חוץ מזה ובעל קרי שמשתלחין אף מהר הבית,

ומצורע משתלח אף מחנה ישראל, דהיינו כל העיר. מחנה לוי – כל הר הבית חוץ לחומת העזרה. עמו – ומשה לוי היה. תנאי היא – דאיכא תנא דלא מייית ליה קרא לעשה, אלא ליתן לו מחנה שלישית. שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו – כגון זבין וטמאי מתים. למדנו לשלוחו של מצורע שהוא חומר מכול, יכול יהו זבין וטמאי מתים משתלחין למחנה אחת תלמוד לומר לא יטמאו את מחניהם תן מחנה ליה ומחנה ליה – מדרל כתיב מחנה, משמע מחנה לכל אחד ואחד. והתם תרתי מחנות כתיבי: "וישלחו מן המחנה", "מחוץ למחנה תשלחם". והאי מחוץ למחנה דמצורע – ליתן לו מחנה שלישית. אינו צריך – האי "מחוץ למחנה" ליתן לו מחנה שלישית להוציא, ודכולו מהתם נפק, דעל כרחך כולן חומרים הם מזה בטומאותיהן. דאי כולו שוה לענין מחנות – לכתוב שילוח בקל, ואנא דיענא כל שכן דחומר בעי שילוח. ומדכתבינורו כולו, שמע מינה שילוחו של זה לא כשילוחו של זה. זב לא כל שכן – לקמיה פריך: מאי חומריה דוב מטמא מת? לרבות טמא שרין – לשילוח. והוא הדין לנוגע בבבליה וכל טמאי מגע. ובין דכתב רבוייא לטמאי מגע – לא איצטרך למיכתב זב, דחמיר מטמא שרין, שהרי טומאה יוצאה עליו מגופו: זב אינו מטמא מחמת אונס – אם ראה מחמת מאכל ומשתה, או חולי, או קפיצה, כדאמר במסכת נדה בפרק "בנות כותים" (להא: "מבשרו") – ולא מחמת אונס. ומשינן: כי האי גרסא זב טמאי נמי מטמא, כגון טומאת טמאי שרין שאינו אלא טומאת ערב.

1 **כ**י האי גוונא זב נמי טמויי מטמי באונס – תימה לרבינו שמשון בן אברהם: אבתי שרץ
2 חמור, שטמא בבערשה – מה שאין בן בוב. דבר' נתן מוקמינן לה, דבעי חתימת פי
3 האמה, דהוי טפי אפילו מוגריס, כדמוכח בסמוך; ואומר רבינו יצחק: דאם דהו מפורין
4 הערשה ידיה יותר מוחתמת פי האמה ומגריס. ודוחק, ונראה לתרץ: דאיכא למימר טמא מת
5 יוכיח, דבכזית. וכי פריך בסמוך: אדרבה בעל קרי
6 חמור שכן מטמא במשחו – לא שריך טמא מת
7 יוכיח, דהא אין משולח אלא חוץ למחנה אחר.
8 ושם רוצה שיהא מצורע משתלח חוץ לשתי
9 מחנות, כבעל קריש.
10 **כ**ן טעון פריעה ופרימה – תימה לרבינו יצחק:
11 אמאי לא קאמר נמי שכן מטמא בביאה –
12 הבא אל האהל? **ואסור** בתשמיש המטה –
13 כמאן דאמר בפרק קמא דמועד קטן (ו.ב.) דמחולט
14 אסור בתשמיש המטה. **שב** עושה משבח
15 ומושב – פירש בקונטרס: דהא דתניא בתורת
16 כהנים דמצורע עושה משבח ומושב – לא לטמא
17 אדם ובגדים, אלא לטמא אוכלין ומשקין. אבל
18 ליכא למימר דהא מיירי במצורע בימי ספרו דאינו
19 עושה משבח ומושב, כדקתני בהדיא בתורת
20 כהנים. דהא אמר הבא דמשולח חוץ לשלש
21 מחנות, ובשילוחי מסכת נגעים (פרק ארבעה עשר
22 משנה ג) תן דבימי ספרו הוי בטמא שרץ, אלמא
23 אינו משולח אפילו חוץ למחנה לזה. דהא דקתני
24 נמי התם: ונבסג לפנים מן החומה – לאו דוקא
25 לפנים מן החומה. ועוד: דמסיק הבא שכן טעון
26 פריעה ופרימה – והיינו במחולט.
27 ודקשה דרב משה מפטיש"א: דתניא בתורת
28 כהנים: (אשר ישבח) איש אותה – פרט
29 למצורע. ואי מצורע לא מטמא משבח ומושב –
30 למה לי למעוטי? מדיחי יחידי שתטמא את בועלה?
31 דמנדה לא ילפא – שכן מטמאה משבח ומושב.
32 אלא ודאי מטמאה משבח ומושב, להכי איצטרך
33 קרא למעוטי. ויש לומר: דאסמכתא עלמלא היא.
34 ועוד דקשה, מהא דאמר: לזכר לרבות מצורע
35 למענייתיו אקשיה רחמנא לזכ, מה זב ראייתו
36 מטמא במשא כו'. ודואיל ואיתקש – אין דיקש
37 למחצה, ולמשבח ומושב נמי איתקש! ולאו פירכא
38 היא, דאם כן למחנות נמי נימא דאיתקש – ואם
39 כן מאי פריך הבא? והא דתנן בפרק בתרא דמסכת
40 זבין (פרק חמישי משנה ו.) תנוגע בוב ובובה
41 במצורע כו' אחד תנוגע אחד המסיטו ואחד
42 תנושא ואחד הנישא. אלמא משמע דמצורע מטמא בהיסט, ובשעתין משמע דלא מטמא!
43 אומר רבינו תם: דהא דקתני נישא דמשמע דמטמא בהיסט לא קאי אמצורע אלא אשאר.
44 **ואיתקש** בעל קרי לזב – הבא משמע דבעל קרי נמי טמא מטעם ראייה. ואומר רבינו
45 יצחק: דפליגא אוהזיא דריש "המפלת" (נדה כב.א), דקאמר התם, בעא מיניה
46 רבא מרב הונא: הוראה קרי בקיסם מהו? אמר ליה: ותיפוק ליה דהוא עצמו אינו מטמא אלא
47 בחתימת פי האמה! וקאמר למימרא דנוגע הוי פירוש מדבעי חתימת פי האמה. אלמא:
48 משמע התם דמטעם נגיעה טמא ובפרק "ורא דופן" (שם מב.א) דקאמר שכבת זרע לרואה
49 במשחו לנוגע בכערשה פליגא אדשעמעתא ד"המפלת". **מחילות** לא נתקדשו – ואם
50 תאמר: דהא אמר בפרק שני דזבחים (כד.א), נעקרה אבן ועמד במקומה מהו כו'? ומסיק: לעולם
51 פשיטא ליה דכי קריש דוד רצפה – עד ארעית תושמא קרישו ויש לומר דב"כיצר צולין'
52 (לקמן פו.א) מסקינן: כי אמר ר' יוחנן – בפתחות לחול, אבל פתחות לקדש – קודש.
53 **האי** טומאת שבעה כתיב ביה והאי טומאת כו'. הוי מצי לשנויי כדמשני בפרק קמא דיומא
54 (ו.ב.) לעולם לטומאת שבעה, וסיפא איצטריכא ליה. אלא שחמור הימנו בועל נדה שטמא
55 משבח ומושב לטמא אוכלין ומשקין.

מפרך

וגו' (ויקרא טו). מה שרץ מטמא באונס – אם נפל עליו שרץ מת. מטמא באונס – כגון אם ראה מחמת רוב מאכל ומשתה.

1 **זב** נמי מטמא באונס – כגון בראיה ראשונה, שאין בה אלא טומאת ערב, דאיתקש
2 לשכבת זרע, דכתיב (ויקרא טו) "זאת תורת הוב ואשר תצא ממנו שכבת זרע", והיינו
3 ראייה ראשונה, דלא מנה ביה בהאי קרא אלא חורא זיבה, דאולינן בתר מניינא דקרא,
4 כדאמרין במגילה (תא.א): מנה הכתוב שתיים וקראו טמא כו'. **מטמא באונס** – מהאי
5 דיקש גופיה נפקא ליה לרב הונא: מה קרי
6 מטמא באונס, אם ראה מחמת רוב מאכל
7 ומשתה, דגבי קרי לא כתיב מיעוטא – אף
8 ראייה ראשונה של זב מטמאה באונס. וזב
9 דומה ללזבן ביצה חמורה, מהא דהא, דאילו
10 ללזבן ביצה שאינה מורת. **פריעה** – פריעת
11 הראש, גידול שיער. **פרימה** – בבגדים. **ואסור**
12 בתשמיש המטה – כדכתיב (ויקרא יד) "וישב
13 מחוץ לאהל", ואין אהל אלא אשתו, למאן
14 דאמר במועד קטן (ו.ב.) קל וחומר לימי חלוטו
15 – איכא חומרא טובא. ולמאן דאמר ימי ספרו
16 דוקא – אפילו הכי חומרא מהא דהא, דאילו
17 זב לא מיתסר מידי בתשמיש. זב – עושה
18 משכבו ומושבו אב הטומאה, לטמא אדם
19 תנוגע בו טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו,
20 אף על פי שלא נגעו הבגדים במשכבו. אבל
21 מצורע, אף על גב דתניא בתורת כהנים: עושה
22 משבח ומושב – לא אב הטומאה לטמא אדם
23 לטמא בגדים, אלא לטמא אוכלין ומשקין.
24 **ומטמא בלי חרס בהיסט** – דכתיב (ויקרא
25 טו): "וכלי חרס אשר יגע בו הוב ישבר", ותניא
26 בתורת כהנים: יכול אפילו נגע בו הוב
27 מאחוריו יתא טמא – תלמוד לומר: "אשר יגע
28 בו", ולחלן הוא אומר "אשר תבושל בו", מה
29 "בו" האמור להלן מאחוריו – אף "בו" האמור
30 כאן אינו מטמא במגע אלא מאחוריו. אם כן,
31 מאחור שלמדנו שטמא אותו מאחוריו – מה
32 תלמוד לומר "אשר יגע בו"? פירוש: ומה חלק
33 בו ומה הוסיף בו בכלי חרס בטומאת הוב
34 מבשאר טומאות במגעו שהוא כבולו – הוי
35 אומר זה היסטו. ומשנינן זב וכל זב לרבות
36 קרי כזב, וכיון דאיתריבי בעל קרי לשתלח
37 חוץ לשתי מחנות – לא איצטרך מצורע,
38 דחמור מבעל קרי. **ופריעין מאי חומרא**
39 **בראשין** – וכיון דלא איצטרך, ובתביה
40 רחמנא – ליתן לו מחנה שלשית. אורבא
41 כו'. **במשחו** – כעין חרדל ובפחות מכאן,
42 במסכת נדה (מ.ב.) ומצורע שיעורו כגריס בתורת כהנים. **כחתימת פי האמה** – כדי
43 סתימת נקב פי אמתו, וליף לה מ'החתיים בשרו את זוכו' במסכת נדה (מ.ב.). **ואיתקש**
44 **בעל קרי לזב** – דכתיב: "זאת תהיה תורת הוב ואשר תצא ממנו שכבת זרע". מה
45 זב צריך כחתימת פי האמה – אף בעל קרי. אלמא מצורע חמור, דאולא ליה פירכא
46 דכל שהוא, וכי איצטרך ליתן לו מחנה שלשית. וכל – דכתיב גבי מצורע מאי (כל)
47 מרבי גבי דין מצורע? **שפיר קאמר רבי שמעון** – דמפיק ליה מזהא קרא דין שילוחין,
48 ולמה לי קרא אחרינא: החוה – צרע חוב לכדריי אליעזר אתי, לאקשינאו לטמא מת
49 לפוטרו מן ההיכרת בפסח הבא בטומאה. ואף על גב דלא איתשרי לזו לבתחלה בביאת
50 מוקדש, אין **טמא** מותם משתלחין – כגון פסח הבא בטומאה, דאיתשרי (טמא) מותם
51 לבתחלה כשרוב הצבור טמאי מותם כדכתיב איש וכו') כדלעיל בשמעתין. אין זבין
52 ומצורעין משתלחין – שילוחן הראשון בברית. ומיהו, לבתחלה לא איתשרי, דהא טמא
53 לנפש גלי רחמנא דאין ציבור נדחין, דא בשאר טומאות נדחין. מיהו, אהני דיקשא
54 לפוטרו מן ההיכרת. **מחילות** לא נתקדשו – דני תרתי מילי שמענינו כי הדדי מרביה,
55 וכי הדדי אמרינאו. מחילות ומעורת שלתחת העורה לא נתקדשו בקדושת עורה. **ובעל**
56 קרי משתלח בו' – והיינו כברייתא, דהא איתקש לזב. **לשומאתן** – דאין טמא שבעה
57 כזב וכטמא מת. **שומאת ערב** כהרי"א כתיב ביה – "כי תצא ממנו שכבת זרע, ורחץ במים"
58

פסחים דף סז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קיג

סובר, והרי שפיר [יפה] קאמר רבי שמעון, שמהפסוק של וישלחו
מן המחנה' עצמו ניתן ללמוד את החילוקים שיש בדין שילוח
הטמאים, ואין צורך בפסוק הנוסף שהביא רבי יהודה. מתרצת
הגמרא: סבר רבי יהודה שההוא – מה שהוזכר בפסוק צרוע חב,
מיפני ליה – נצרך לבריתא, רבי אליעזר אומר, יכול היית לומר
שאם דחקו [נ-דחקו] זבין ומצורעין ונכנסו לעזרה כפסח קמא
בטמא כשרוב הציבור טמאי מתים, יכול יהו חייבין על כך כרת,
תלמוד לומר (במדבר ה א) 'וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל
טמא לנפש', שהקיש הכתוב את הטמאים זה לזה, כדי ללמדנו,
שרק בשעה שטמאי מתים משתלחין מן העזרה ואסורים להכנס
אליה, אף זבין ומצורעין משתלחין ממנה ומתחייבים על כך כרת,
אך כאשר אין טמאי מתים משתלחין מן העזרה ומותרים להכנס
אליה, כגון כשהפסח בא בטומאה, אין זבין ומצורעין משתלחין מן
העזרה לענין שיתחייבו על כך כרת. ומאחר שסבר רבי יהודה
שהפסוק נצרך לדרשתו של רבי אליעזר ואינו מיותר, היה צריך
ללמוד את חילוקי המחנות מפסוקים אחרים.
הגמרא חזרת לרדן בדברי הברייתא: אמר ר' זב' וכל זב' לרבות
בעל קרי. מסייע ליה – יש מכאן סיוע לדברי רבי יוחנן, דאמר רבי
יוחנן, מחילות שתחת העזרה לא נתקדשו בקדושתה, ובעל קרי
משתלח חוץ לשתי מחנות, ממחנה שכינה וממחנה ליה. שלדינו
השני יש סיוע ממה שהתבאר בדברי הברייתא, שבעל קרי
משתלח ממחנה ליה כזב.
הגמרא מקשה על דברי רבי יוחנן: מיתבי, שנינו במשנה (ובים פ"ה
מ"א), בעל קרי הרי הוא כמנע – כמי שנגע בשרץ. מאי לאו כוונת
המשנה היא להשוותם לענין מחנותם, שכשם שטמא שרץ
משתלח רק ממחנה שכינה כך גם בעל קרי, ושלא כדברי רבי
יוחנן. מתרצת הגמרא: לא זוהי כוונת המשנה, אלא כוונתה
שושים הם לענין משך טומאתם, שאינם טמאים שבעה ימים כזב
וטמא מת אלא טומאת ערב בלבד.
שבה הגמרא ומקשה: וכי ניתן לבאר את המשנה לענין משך
טומאתם, והרי האי [טמא שרץ] טומאת ערב כתיב ביה בפירוש,
והאי [בעל קרי] טומאת ערב כתיב ביה בפירוש, ולא מסתבר
שתשמיענו המשנה דינים המפורשים בתורה, אלא לאו צריך
לומר שכוונת המשנה להשוותם לענין מחנותם. מתרצת הגמרא:
לא, לעולם כוונתה להשוותם לענין דין טומאתם, והא קמשמע לן,
דבעל קרי כמנע שרץ, מה – כשם שמנע שרץ טמא את האדם
גם באונס, כגון שנפל עליו שרץ מת שלא ברצונו, אף בעל קרי
טמא [נטמא] גם באונס, כגון שראה מחמת ריבוי אכילה
ושתיה.
הגמרא שבה ומקשה על דברי רבי יוחנן: מיתבי, שנינו בהמשך
אותה משנה,

כי האי גוונא זב נמי טמאי באונס – אף זב הנטמא בטומאה
כזו הדומה לטומאת שרץ דהיינו טומאת ערב, נטמא אף באונס,
וכדרך הוונא, דאמר רב הונא, ראיה ראשונה של זב שנטמא מחמתה
רק עד הערב, מטמאה אותו אף באונס. נמצא שאין שום חומרא
בטמא שרץ יותר מבזב, ומאחר שזב חמור ממנו שטומאתו יוצאת
מגופו ניתן היה ללמוד את שילוח הזב בקל וחומר מטמא שרץ.
נתבאר לעיל בדברי רבי שמעון ש'צרוע' שנזכר בפסוק הוא
מיותר, שכן ניתן ללמודו בקל וחומר מזב. הגמרא דנה בקל וחומר
זה. שואלת הגמרא: מאי חומריה דמצורע מוב. משיבה הגמרא:
שכן מצורע טעון פריעה – שיגדל את שערות ראשו, ופריעה –
ויפרום את בגדיו, ואומר בתשמיש המטה, מה שאין כן זב שאינו
מחויב בדברים אלו. מקשה הגמרא: אדרבה, זב חמור ממנו, שכן
טמא משכב ומשכב שתחתיו ועושה אותם אב הטומאה, וכן
טמא כלי חרס כהיפס – על ידי הזוהו, אף אם לא נגע בו, מה שאין
כן מצורע. מתרצת הגמרא: אכן, אין כוונת רבי שמעון לומר שניתן
ללמוד את שילוח המצורע מזב, אלא כוונתו היא, שהרי אמר קרא
[הפסוק דלעיל] לגבי המחויבים שילוח זב', והוסיף 'וכל זב' כדי
לרבות בעל קרי ושילוח ממחנה ליה כזב. ומתוך שמצורע חמור
מבעל קרי היה ניתן ללמוד את שילוחו ממנו בקל וחומר, אלא
שנכתב שילוחו בפירוש כדי ללמדנו שמשתלח גם ממחנה ישראל.
שואלת הגמרא: ומאי חומריה של המצורע מבעל קרי. משיבה
הגמרא: דאמריה, שטעון פריעה ופרימה ואסור בתשמיש המטה.
מקשה הגמרא: אדרבה, בעל קרי חמור ממנו, שכן טמא כמשעו
קרי שיוצא ממנו, ואילו המצורע נטמא רק כשנראה בו נגע בגודל
של בגרס לפחות. מתרצת הגמרא: סבר לה רבי שמעון ברבי נתן,
דתניא, רבי נתן אומר משום רבי ישמעאל, זב צריך שתצא ממנו
זיבה בשיעור של פתיתים – כדי סתימת הנקב של פי האמה כדי
שיטמא, ולא הווי לו חממים, אלא סברו שנטמא בזיבה בשיעור
כלשהו. ואיתקש ליה – והוקש בעל קרי לזב, שאף הוא נטמא רק
כשיוצא ממנו קרי בשיעור זה של כחיתים פי האמה. ומאחר
ששיעור זה גדול משיעור בגרס שנאמר במצורע, נמצא שאין
שום חומרא בבעל קרי יותר ממצורע, ולפיכך ניתן היה ללמוד את
שילוחו מבעל קרי בקל וחומר.
הגמרא דנה עוד בדברי רבי שמעון. שואלת הגמרא: וכל צרוע'
למה לי, כלומר, מאחר שביארה הגמרא בדברי רבי שמעון
שמרבים מ'וכל' שנאמר בטמא מת את טמא שרץ וכן מ'וכל'
שנאמר בזב את בעל קרי, מה לומדים מ'כל' שנאמר לגבי מצורע.
משיבה הגמרא: אכן אין לומדים ממנו דבר, אלא אידי – אב
דכתיב בהמשך הפסוק 'כל זב', כתיב נמי בתחילת הפסוק 'כל
צרוע'.
הגמרא דנה בדעת רבי יהודה. מקשה הגמרא: ורבי יהודה מה

המשך ביאור למס' פסחים ליום ראשון עמ' ב

לית לחו תננתא להקריב את הפסח לא כפסח ראשון ולא כפסח
שני. ואם כן לא ניתן ללמוד מכאן שמקריבים את הפסח בטומאה.
רבי שמעון בן לקיש דורש ממקור אחר שהפסח קרב בטומאה:
אלא אמר רבי שמעון בן לקיש, מהכא – מכאן יש ללמוד זאת, ממה
שנאמר למשה בזמן שהיו בני ישראל במדבר (שם ה), 'צו את בני
ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש'.
שלא כדאמריה קשה, דאמר הכתוב לשלח טמאי מתים, ואלא אמר
לשלח זבין ומצורעין, ואני הייתי אומר מעצמי ולולמוד בקל וחומר,
אם טמאי מתים משתלחין מן המחנה, זבין ומצורעין שחמורים
יותר, שכן טומאתם יוצאת עליהם מגופם, לא כל שכן
מששתלחים מהמחנה.

דאמר קרא בענין פסח שני (במדבר ט יא), 'איש איש כי יהיה טמא
לנפש או בדרך רחקה לכם או לדתיתכם, ונעשה פסח לה' בחודש
השני בארבעה עשר יום בין הערבים, שאדם שלא הקריב את
הפסח בזמנו מחמת טומאתו או מפני שהיה רחוק מן המקדש,
מקריב אותו בידי אייר. ומכאן יש ללמוד, שדווקא איש יחיד
שנטמא נדחה להקריב בפסח שני, ואין הציבור שנטמאו רובם
נדרחין לפסח שני, אלא עבדי – מקריבים את הפסח במועדו
בטומאה.
רבי שמעון בן לקיש מקשה על המקור שהביא רבי יוחנן: אמר ליה
רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן, אמאי – אמור באופן אחר את הדיוק
מהפסוק, איש יחיד טמא נדחה לפסח שני, אך ציבור שרובו טמא

1 בועל נדה הרי הוא כמטא מת. מבררת הגמרא: לגבי מאי השוואה
2 אותם המשנה, אילימא לענין משך טומאתם, הרי האי ו-טמא מת
3 טומאת שבעה ימים כתיב ביה בפירוש, והאי ו-בועל נדה טומאת
4 שבעה ימים כתיב ביה בפירוש, ולא הוצרכה המשנה להשמיענו
5 דין זה. אלא לאו כוונתה להשוותם לענין מנהגם, שכשם שטמא
6 מת משתלח רק ממחנה שכניה כך גם בועל נדה. ומדיפסא –
7 ומתוך שבסיפא של המשנה לענין מנהגם הוי – מדובר, משמע
8 שברישא נמי לענין מנהגם מדובר, ולא לענין הטומאה באונס,
9 ואם כן חזרת הראיה שבעל קרי משתלח רק ממחנה שכניה כמגע
10 שרץ, ושלא כדברי רבי יוחנן. מתרצת הגמרא: מידי איריא – וכי
11 ראייה היא, הא כדאיתא והא כדאיתא – זו כפי שהיא וזו כפי שהיא,
12 כלומר, יתכן שהרישא של הברייתא עוסקת באופן ההיטמאות
13 ואילו הסיפא עוסקת בדין שילוח הטמאים.

14 הגמרא שבה ומקשה על דברי רבי יוחנן: מיתבי, שנינו בברייתא
15 בענין שילוח הטמאים, מצודע חמור מוב במה שמשתלח ממחנה
16 ישראל, וזב חמור מטמא מת במה שמשתלח ממחנה לוי, יצא
17 בעל קרי שטמא מת חמור ממונו. מבררת הגמרא: מאי כוונת
18 הברייתא במה שאמרה יצא בעל קרי שטמא מת חמור ממנו, לאו
19 – האם אין הכוונה שיש יצא מכלל זב שמשתלח גם ממחנה לוי, וזב
20 לכלל טמא מת שהותר במחנה זה, דהא טמא מת חמור ממונו
21 ומבעל קרי ומותר במחנה לוי, וכל שכן בעל קרי הקל שיהא
22 מותר בו. וסוברת איפוא הברייתא שלא כדברי רבי יוחנן שאמר
23 בעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות. מתרצת הגמרא: לא זוהי
24 כוונת הברייתא, אלא כוונתה שיש יצא בעל קרי מכלל מחנה – מקום
25 מושבו של טמא מת, ונקבם למחנה – מקום מושבו של זב, כלומר
26 שמשתלח בזב משתי מחנות, ואף על גב דטמא מת חמור ממונו
27 (דמותר) [ומותר] במחנה לוי, והכלל הוא שככל שהטומאה
28 חמורה יותר השילוח חמור יותר, מכל מקום יצא בעל קרי מכלל
29 זה שאף שטומאתו קלה הרי הוא חמור מטמא מת להיאסר במחנה
30 לוי כזב. וטעם הדבר, מאחר שיש שני טמאים שלא התפרש
31 דינם, בעל קרי וטמא שרץ, ויש שני ריבויים בענין שילוח מחנות
32 (במדבר ח ב), האחד מ'וכל זב' והשני מ'וכל טמא לנפש', למאי דדמי
33 ליה מדימין ליה – מדמים כל טמא שלא התפרש לטמא שהתפרש
34 דומה לו, ומאחר שבעל קרי דומה לזב שהטומאה יוצאת עליו
35 מגופו, הרי הוא משתלח כדומה לזב. ומתנהג במחנה לוי.

36 הגמרא מביאה לימוד נוסף שבעל קרי משתלח ממחנה לוי: תני
37 תנא – שנה אחד החכמים [שהיה רגיל לשנות ברייתות] ברייתא
38 קמיה דרב יצחק בר אבדימי, מה שנאמר בתורה (דברים כג א) לגבי
39 בעל קרי 'כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא
40 אל מחוץ למחנה, זו מחנה שכינה, שהוא משתלח ממנו, והמשך
41 הפסוק 'לא יבא אל תוך המחנה, זו מחנה לוי, שגם ממנו משתלח,
42 ומכאן לבעל קרי אם נטמא בעורה שיש יצא חוץ לשתי מחנות אלו.
43 מקשה הגמרא: אמר ליה רב יצחק בר אבדימי למי ששנה בפניו את
44 הברייתא, אפתי לא עיליתי אפיקתי. כלומר, לפי ברייתא זו
45 תחילה נאמר בפסוק שהנטמא במחנה שכניה צריך לצאת ממנו,
46 וממילא נמצא שנכנס למחנה לוי, ואילו המשך הפסוק מזהירנו
47 שלא יכנס כלל למחנה לוי, ומשמע שמדובר כשעומד מחוצה
48 לו, ואין זה מתיישב בלשון הפסוק. וזה מה שתמה רב יצחק בר
49 אבדימי, 'עדיין לא דנת בכניסתו למחנה לוי וכבר אתה דן בו
50 כאילו יצא ממנו'. לישנא אחרת – לשון אחרת בנוסח תמיהה זו,
51 אפתי לא אפיקתי עיליתי – הלא כשנמי עליו הכתוב לצאת
52 ממחנה שכניה הרי הוא נכנס למחנה לוי, ועדיין לא הצריכו
53 הפסוק לצאת ממחנה לוי וכבר הוא דן בכניסתו אליו ומוזהירו על
54 כך כאילו עומד מחוצה לו. מתרצת הגמרא: אלא אימא – אמור
55 בלשון הברייתא, ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה לוי שהנטמא
56 בו מצודה לצאת ממנו, ולא יבא אל תוך המחנה זו מחנה שכינה,
57 שבצאתו ממחנה לוי מזהירו הכתוב שלא יכנס למחנה שכניה.
58 הגמרא מקשה על הדרשה של הברייתא: מתקף לה רבנא, מנין
59 לנו ללמוד מהפסוק שילוח בעל קרי ממחנה לוי, אימא שאדי
60 ואדי – זה וזה, כלומר, שני הציונים שבו, נאמרו לאסור את

61 שהיית הטמא במחנה שכינה, ולהשמיענו לעבור – [שעובר] עליו
62 בעשה שנאמר 'ויצא, אם אינו יוצא, ובלא תעשה איסור' ולא
63 יבוא. מתרצת הגמרא: אם כן שזו כוונת הפסוק, לימא קרא ויצא
64 אל מחוץ למחנה ולא יבא אל תוך, והיינו לומדים עשה ולא תעשה
65 לבעל קרי במחנה שכניה, ואילו תיבת 'המחנה', למה לי לכותבה.
66 אלא ששם מינה – מוכח מכאן שבא הפסוק ליתן – [להוסיף] לו
67 לבעל קרי מחנה אחרת לשילוחו, לומר שמשתלח אף ממחנה
68 לוי.
69 שנינו במשנה: אלו דברים בפסח דוחין את השבת וכו' ומיחוי קרביו
70 וכו'. מבררת הגמרא: מאי מיחוי קרביו. מבארת הגמרא: רב הונא
71 אמר, ששנינו [את המעיים] כספין, לרדוק אותם מהלכלוך
72 שבתוכם כדי שלא יסריחו עד הערב. (רב) תניא בר רב אמר,
73 הכוונה היא לשירקא דמעיין – הליחה שאדוקה במעיים דשקא
74 אנב דחנקא דספינא – שיוצאת על ידי דחיקת הסכין עליהם, ואף
75 פעולה זו הותרה בשבת. מבארת הגמרא: אמר רבי (אליעזר)
76 [אלעזר], מאי טעמא – מהו נימוקו דתניא בר רב לפרש כך את
77 המיחוי שבמשנה, דכתיב לגבי הצדיקים לעתיד לבא (ישעיה ח יז)
78 'והקבוצות מהים גרים יאכלו', שואלת הגמרא: מאי טעמא – כיצד
79 הוא למד מפסוק זה. עונה הגמרא: דקדמתנא – על פי מה שתרצנו
80 רב יוסף פסוק זה בשם רבי יוחנן בן עזיאל 'ונקסיהן דרשינא
81 צדיקא יתסנו' – ואת נכסי הרשעים ירשו הצדיקים, ומכאן
82 שהרשעים נקראו 'מהים' על שם שהם רעים ושנואים, ולפיכך
83 מתפרש המיחוי שבמשנה כסילוק הליחה המאוסה והבוזיה ממעי
84 הקרבן.

85 הגמרא מבארת את תחילת הפסוק שהובא לעיל: 'ורעו כבשים
86 דכבד' (שם), כלומר שלעתיד לבא ירעו ויתענגו ישראל, אמר
87 מנשא בר ירמיה אמר רב, 'כדבר' היינו כמרוכר גם – כפי
88 שהובטח להם על ידי הנביא. מבררת הגמרא: מאי כמרוכר גם,
89 כלומר, מה היתה אותה הבטחה. מבארת הגמרא: אמר אבין, זו
90 שמובאת בהמשך הפסוק, 'והקבוצות מהים גרים יאכלו', דהיינו,
91 שהצדיקים ירשו את נכסיהם של הרשעים. מקשה הגמרא: אמר
92 ליה רבא לאבין, בשלמא אי כתיב 'והקבוצות' בלי ואי החיבור,
93 דקדמתנא – ניתן לומר כדברך, שסוף הפסוק הוא ההבטחה
94 הנזכרת בתחילתו, אך השלמא – [עתה] דכתיב 'והקבוצות' עם ואי
95 החיבור, משמע שמיילתא אחריתי – [דבר אחר] קמאמר הפסוק
96 בסופו, ואין זו ההבטחה הנזכרת.
97 רבא מבאר באופן אחר: אלא אמר רבא, כוונת הפסוק היא כדכר
98 תנאל אמר רב, דאמר רב תנאל אמר רב, עתידין צדיקים שיהיו את
99 המתים, שהיו כתיב תנא תנא לגבי הצדיקים 'ורעו כבשים דכבד',
100 וכתיב תנא בספר מיכה (ז יד), לגבי אחרית הימים 'ורעו כבש וגלעד
101 כימי עולם'. ויש לדרוש את הפסוק ש'קש' זה – הכוונה היא
102 לאלישע תנא מן הקשן, שהרי נאמר (דברי הימים א' ח יב) 'וינני וישפט
103 בקשן', וכתיב לגבי אלישע הנביא (מלכים ב' ג יא) 'פה אלישע בן שפט
104 אשר יצק מים על ידי אליהו', הרי שהיה בנו של שפט שישב בבשן,
105 ו'גלעד' זה אליהו, שנאמר לגבי אליהו הנביא (מלכים ב' יא ז) 'ויאמר
106 אליהו התשבי מתושבי גלעד' וגו'. ומאחר שמצינו שאליהו ואלישע
107 החיו מתים ונאמר בהם לשון 'רעה', לומדים גזירה שוה שגם
108 הרעה' שנאמרה בצדיקים לעתיד לבא פירושה שעתידים
109 להחיות מתים, וזו הכוונה 'כדבר', כמדובר באליהו ואלישע
110 שהחיו מתים.

111 הגמרא מביאה עוד דרשה שהצדיקים יחיו מתים: אמר רבי שמואל
112 בר חנני, אמר רבי יוחנן, עתידים צדיקים שיהיו מתים, שנאמר לגבי
113 אחרית הימים (זכריה ח ד) 'עוד יישבו זקנים וזקנות בקרבות וירושלם
114 ואיש מושענתו בידו מרוכ ומים', וכתיב אצל אלישע כששלח את
115 גיחזי משרתו אל בן השונמית המת (מלכים ב' ד כט) 'ויאמר לגיחזי וגו'
116 וישפט מושענתי על פני הנער, שציוהו להחיותו על ידי המשענת,
117 ויש לפרש שאף כשנאמר בזכריה 'איש מושענתו בידו' הכוונה
118 היא שמשענת 'איש', דהיינו צדיק, תשמש אותו להחיות מתים.
119 הגמרא ממשיכה לדון בביאור הנבואות בענין לעתיד לבא: עולא
120 רמי – הקשה סתירה בין הפסוקים לענין תחיית המתים, כתיב

פסחים. פרק ששי – אלו דברים דף סח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קטז רש"י

1 בועל נדה כממא מת – סיפא דמתניתין דלעיל היא. מצורע חמור מוב – למחנותיה,
2 כדאמרו. וכן זב מטמא מת. יצא בעל קרי – מפרש ואזיל מאי היא. לא יצא מכלל טמא
3 מת בו – והכי משמע: יצא בעל קרי מכלל זה, דהך לפי חומר טומאתו חומר שלוחו.
4 יצא בעל קרי, שאף על פי שטמא מת חמור ממנו, שהוא טומאת שבעה זה טומאת ערב
5 – אפילו הכי, לענין מחנות בעל קרי חמור. דעל
6 כרחיק כי כתיב "וכל זב" – לרביי בעל קרי
7 אתא לכלל זב. "וכל טמא" – לרביי טמא שרץ
8 לכלל טמא מת אתא, דכל חד וחד למאי דדמי
9 ליה מדמינן ליה. ובעל קרי דומה לזב,
10 שהטומאה יוצאת עליו מגופו. ויצא אל מחוץ
11 למחנה – בבעל קרי כתיב "כי ידיה בך איש"
12 וגו'. הכי גרסין. ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה
13 שכניה ולא יבא אל תוך המחנה זו מחנה ליה
14 מכאן שבעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות –
15 דקאמר קרא שאם נטמא בעורה יצא משתייהן.
16 אמר ליה אבתי לא אעילתיה אפיקתיה – עדיין
17 לא הכנסתו למחנה ליה, וכבר הוצאתו ממנה?
18 דמדקאמר לא יבא לתוכה – מכלל דעומד
19 חוצה לה, וקאמר לא יבנס. והא אבתי לא
20 אישתעי בזה שיצא ממחנה שכניה ועומד
21 במחנה ליה לשלחו ממנה, וקא מזהר ליה שלא
22 יבנס כאילו כבר יצא. אבתי לא אעילתיה
23 כלומר, עדיין לא ידבר על כניסתו מה תהא
24 עליה, אפיקתיה ודבר עליו כאילו יצא. לישנא
25 אחרינא גרסינן: אבתי לא אפיקתיה אעילתיה.
26 עדיין לא הוצאתי לצאת ממחנה ליה, וכבר
27 הוזהרתי שלא יבנס. והיינו אעילתיה – כבר
28 אתה מדבר בכניסתו. אלא אימא הכי ויצא אל
29 מחוץ למחנה זו מחנה ליה – וכשכא לצאת
30 ממנה אל יבנס במחנה שכניה. ואי לא אזו כתיבי
31 שתי מחנות, הוה מוקמינא ליה בעומד במחנה
32 שכניה, ומצריכו לצאת ממנה, אבל עומד
33 במחנה ליה – אין משתלח, והשתא דכתיבין
34 שתי מחנות, על כרחיך הכי תוקמא. אם כן –
35 נימא "וישלחו מן המחנה ולא יבא אל תוך"
36 ולישתוק. מנקבן בסכין – שיצא הרעי. שאם
37 נירחבו בתוכן, יסריחו קודם שתחשך. ולשון
38 מיחיו – שמוציא פרש רכה דנמחת בתוכה,
39 דשנפיר בלעו. כמו וממחה ושופך (מעשר שני
40 פרק חמישי משנה א), וכמו המחנה וגמלו (לעיל
41 להא). לישנא אחרינא: מיחיו לשון נקיבה
42 וחיובל, כמו "תמחה את זכר עמלק" (דברים
43 כה). שירקא דמציא – ליחה האדוקה במעים

כשירין

1 בועל נדה כממא מת. למאי? אלימא לטומאתם –
2 האי טומאת שבעה פתיב ביה, והאי טומאת שבעה
3 פתיב ביה. אלא לאו – למחנותם. ומדסיפא למחנותם
4 – הוי רישא נמי למחנותם! מידי איריא? הא פדאיתא
5 והא פדאיתא. מיתבי: מצורע חמור מוב, וזב חמור
6 מטמא מת, יצא בעל קרי שטמא מת חמור ממנו.
7 מאי יצא? לאו יצא מפלג זב ובא לכלל טמא מת,
8 דהא טמא מת חמור ממנו ומותר במחנה ליה? לא,
9 יצא ממחנה טמא מת ונכנס למחנה זב. ואף על גב
10 דטמא מת חמור ממנו, דמותר במחנה ליה – למאי
11 דרמי ליה מדימין ליה. תני תנא קמיה דרב יצחק
12 בר אבדימי: "ויצא אל מחוץ למחנה" – זו מחנה
13 שכניה "לא יבא אל תוך המחנה" – זו מחנה ליה,
14 מפאן לבעל קרי שיצא חוץ לשתי מחנות. אמר ליה:
15 אבתי לא עילתיה אפיקתיה? לישנא אחרינא: אבתי
16 לא אפיקתיה עילתיה? אלא אימא: "מחוץ למחנה"
17 – זו מחנה ליה, "לא יבא אל תוך המחנה" – זו
18 מחנה שכניה. מתקף לה רבינא: אימא אידי ואידי
19 למחנה שכניה, ולעבור עליו פעשה ולא תעשה! אם
20 כן לימא קרא "ויצא אל מחוץ למחנה ולא יבא אל
21 תוך", "המחנה" למה לי? שמע מינה: ליתן לו מחנה
22 אחרת. "ומיחיו קרביו וכו'". מאי מיחיו קרביו? רב
23 הונא אמר: שמונקבן בסכין. רב חייא בר רב אמר:
24 שירקא דמציא דנפקא אנב דוחקא דספינא. אמר
25 רבי אליעזר: מאי טעמא דחייא בר רב – דכתיב:
26 "וחרבות מחים גרים יאכלו". מאי משמע – דמתרגם
27 רב יוסף: ונכסיהו דרשיעיא צדיקיא יחסנון. ורעו
28 כבשים דברבם, אמר מנשיא בר ירמיה אמר רב:
29 כמדובר בם. מאי כמדובר בם? אמר אביי: "וחרבות
30 מחים גרים יאכלו". אמר ליה רבא: בשלמא אי פתיב
31 "חרבות" – דקאמרת, השתא דכתיב "וחרבות" –
32 מילתא אחרייתא קאמר. אלא אמר רבא: דרוב חננאל

"והקמר

1 בועל נדה כממא מת – סיפא דמתניתין דלעיל היא. מצורע חמור מוב – למחנותיה,
2 כדאמרו. וכן זב מטמא מת. יצא בעל קרי – מפרש ואזיל מאי היא. לא יצא מכלל טמא
3 מת בו – והכי משמע: יצא בעל קרי מכלל זה, דהך לפי חומר טומאתו חומר שלוחו.
4 יצא בעל קרי, שאף על פי שטמא מת חמור ממנו, שהוא טומאת שבעה זה טומאת ערב
5 – אפילו הכי, לענין מחנות בעל קרי חמור. דעל
6 כרחיק כי כתיב "וכל זב" – לרביי בעל קרי
7 אתא לכלל זב. "וכל טמא" – לרביי טמא שרץ
8 לכלל טמא מת אתא, דכל חד וחד למאי דדמי
9 ליה מדמינן ליה. ובעל קרי דומה לזב,
10 שהטומאה יוצאת עליו מגופו. ויצא אל מחוץ
11 למחנה – בבעל קרי כתיב "כי ידיה בך איש"
12 וגו'. הכי גרסין. ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה
13 שכניה ולא יבא אל תוך המחנה זו מחנה ליה
14 מכאן שבעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות –
15 דקאמר קרא שאם נטמא בעורה יצא משתייהן.
16 אמר ליה אבתי לא אעילתיה אפיקתיה – עדיין
17 לא הכנסתו למחנה ליה, וכבר הוצאתו ממנה?
18 דמדקאמר לא יבא לתוכה – מכלל דעומד
19 חוצה לה, וקאמר לא יבנס. והא אבתי לא
20 אישתעי בזה שיצא ממחנה שכניה ועומד
21 במחנה ליה לשלחו ממנה, וקא מזהר ליה שלא
22 יבנס כאילו כבר יצא. אבתי לא אעילתיה
23 כלומר, עדיין לא ידבר על כניסתו מה תהא
24 עליה, אפיקתיה ודבר עליו כאילו יצא. לישנא
25 אחרינא גרסינן: אבתי לא אפיקתיה אעילתיה.
26 עדיין לא הוצאתי לצאת ממחנה ליה, וכבר
27 הוזהרתי שלא יבנס. והיינו אעילתיה – כבר
28 אתה מדבר בכניסתו. אלא אימא הכי ויצא אל
29 מחוץ למחנה זו מחנה ליה – וכשכא לצאת
30 ממנה אל יבנס במחנה שכניה. ואי לא אזו כתיבי
31 שתי מחנות, הוה מוקמינא ליה בעומד במחנה
32 שכניה, ומצריכו לצאת ממנה, אבל עומד
33 במחנה ליה – אין משתלח, והשתא דכתיבין
34 שתי מחנות, על כרחיך הכי תוקמא. אם כן –
35 נימא "וישלחו מן המחנה ולא יבא אל תוך"
36 ולישתוק. מנקבן בסכין – שיצא הרעי. שאם
37 נירחבו בתוכן, יסריחו קודם שתחשך. ולשון
38 מיחיו – שמוציא פרש רכה דנמחת בתוכה,
39 דשנפיר בלעו. כמו וממחה ושופך (מעשר שני
40 פרק חמישי משנה א), וכמו המחנה וגמלו (לעיל
41 להא). לישנא אחרינא: מיחיו לשון נקיבה
42 וחיובל, כמו "תמחה את זכר עמלק" (דברים
43 כה). שירקא דמציא – ליחה האדוקה במעים

33 אמר רב. דאמר רב חננאל אמר רב: עתידין צדיקים שיחיו את המתים, פתיב הכא: "ורעו כבשים דברבם", וכתיב התם:
34 "ורעו בשן וגלעד כימי עולם". "בשן" – זה אלישע הכא מן הבשן, שנאמר: "ויעני ושפט בבשן", וכתיב: "פה אלישע בן
35 שפט אשר יצק מים על ידי אליהו". גלעד' זה אליהו, שנאמר: "ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד וגו'". אמר רבי שמואל
36 בר נחמני אמר רבי יוחנן: עתידים צדיקים שיחיו מתים, שנאמר: "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחבות ירושלים ואיש משענתו
37 בידו מרב ימים" וכתיב "ושמות משענתי על פני הנער". עולא רמי, פתיב: "פלע הפות לגצה", וכתיב: "פי הנער בן מאה שנה
38 ימות!" לא קשיא; פאן – בישראל, פאן – בגוים. וגוים מאי פעו התם? דכתיב: "ועמדו זרים ורעו צאנכם וכני נזר אפריכם
39 וברמיכם". רב חסדא רמי, פתיב: "והפרה הלכנה ובושה החמה", וכתיב: "ויהי אור הלכנה באור החמה ואור החמה יהיה
40 שבעתים באור שבעת הימים!" לא קשיא; פאן – לעולם הבא, פאן – לימות המשיח. ולשמואל, דאמר: אין בין העולם הזה
41 לימות המשיח אלא שיעבוד מלכות בלבד, מאי איכא למימר? אידי ואידי לעולם הבא, ולא קשיא; פאן במחנה שכניה, פאן
42 במחנה צדיקים. רבא רמי, פתיב: "אני אמית ואחיה", וכתיב: "מחצתי ואני ארפא", השתא אחווי מחי – מרפא לא כל שפן? אלא
43 אמר תקדוש ברוך הוא: מה שאני ממות אני מחיה, כמו שמחצתי ואני ארפא. תנו רבנן: "אני אמית ואחיה" יכול מיתה באחד
44 וחיים באחד בדרך שהעולם נזהג – תלמוד לומר: "מחצתי ואני ארפא" מה מפה ורפואה באחד – אף מיתה וחיים באחד. מפאן
45 תשובה לאמרים אין תחיית המתים מן התורה. דבר אחר: בתחלה מה שאני ממות אני מחיה, והדר מה שמחצתי ואני ארפא.

מפרך פריבא – הילכך, הווא דעירובין ליכא לאוקמא ביבשה – דהא קתני סיפא: "ואם בבלי כאן וכאן אסור" ויבשה, כיון דמפרבא – אפילו בכלי נמי שריא. והבי מוכח בפרק בתרא דעירובין (קמא). **ומה** שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו כו' – תימה לרבינו יצחק: מה קל וחומר הוא וזה? דלמא שאני הני – משום דאפשר לעשותן מערב שבת. ור' אליעזר גופיה אית ליה זה

החילוק. ומשום הכי בפרק 'רבי אליעזר דמילת' (שבת קלבא) מצריך תרי קראי, חד למילת וחד למכשיריה משום דאפשר לעשותן מערב שבת. דאמר התם: מילת וכל מכשיריה דוחין את השבת, דברי ר' אליעזר. מנא ליה לרבי אליעזר הא – דאמר קרא: "וביום השמיני" ביום – ואפילו בשבת. והדר קאמר: על כרחך לא פליגי רבנן עליה אלא במכשירים, אבל מילת – דברי הכל דחיא, מנא לן, והשתא מאי קבעי מנא לן? תיפוק מזהא קרא דביום דריש מילת ר' אליעזר מכשירים! אלא על כרחך משום דבעינן תרי קראי למילת ולמכשיריה, כדפרישית. ונראה לרבינו יצחק: דודאי לר' אליעזר לא צריך האי קל וחומר, דהא אפילו מכשירי פסח, דהוה מלאכה גמורה – דחו שבת, אף על גב דאפשר לעשותן מערב שבת. כדקאמר (לקמן טסא), בגמרא וליעבדיה, דהא שמינן ליה לרבי אליעזר דאמר מכשירי מצוה דחו. והא דקאמרין הכא קל וחומר – לדבריהם דרבנן קאמר. כלומר: אף על גב דאפשר לעשותן מערב שבת, כיון דליכא אלא שבות בעלמא – יותר יש להתירם משחיטה עצמה, דהיא מלאכה גמורה אף על גב דאי אפשר לעשותה מבערב. ותימה לרבינו יצחק: מכשירי פסח מנא ליה לרבי אליעזר דדחו שבת? דהא גבי מילת מצריך תרי קראי! וכי תימא דגמר מסוכה ולולב ומצה ושופר ועומר ושתי הלחם, דמוכח התם דרדו מכשיריהם שבת – הא איכא למיפרך: דמה להנך – שכן בשעת דחיתו מיד יכול לקיים מצותו, אבל פסח אינו נאכל אלא בלילה. ועוד: אי מהתם ילין – אמאי איצטריך במועדו גבי פסח, דקאמר ר' אליעזר דדחו שבת? דהא גבי מילת מצריך תרי בשבת. (שיך למשנה סהב) **מה** ראהי רשות למצוה. משמע דמכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מערב יום טוב אסירי לר' אליעזר. ודקשה ר' שמעון כהן: דברשי "תוליד" (שבת קלזב), אמרין דרבי אליעזר עדיפא מדר' יהודה ושרי אפילו מכשירי דאפשר מערב יום טובו ותירץ לו רבינו יצחק: ולא שרי אלא דוקא במשמרת דלא דמאי מלאכה כולי האי. **הכל** מודים בעצרת דבעינן לכס – תימה לרבינו יצחק כן אשר: אם כן מאי קאמר רבי אליעזר מה ראהי רשות למצוה? דנימא: עצרת תוכיח שהיא מצוה! ויש לומר: דהא דבעי רבי אליעזר בעצרת לכס לאו דוקא מקרא. אלא מסברא.

אם

בתשעה הם מתעניין? והלא בעשירי מתעניין? אלא לומר לך: כל האוכל ושותה בתשעה בו – מעלה עליו הכתוב פאילו כותעה תשיעי ועשירי. רב יוסף ביומא דעצרתא אמר: עבדי לי עגלא תלתא. אמר: אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא? רב ששת כל תלתין יומין מתדר ליה תלמודיה, ותלי וקאי בעיברא דרשא ואמר: חדאי נפשאי, חדאי נפשאי, לך קראי לך תנאי. איני? והאמר רבי אלעזר: אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר: "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי!" מעיקרא פי עבדי איניש – אדעתא דנפשיה קא עבדי. אמר רב אשי: ולמאי דקאמר רבי אליעזר נמי יום טוב רשות – אית ליה פירכא: ומה יום טוב שהתיר בו מלאכה של רשות – לא התיר שבות ששמה, שבת שלא התיר בה אלא מלאכה של מצוה – אינו דין שלא תתיר שבות ששמה?!

ורבי

כשרין כל הלילה – כדכתיב (ויקרא ו) "על מוקדה על המזבח כל הלילה", ויכול להקטירין כל הלילה, ואף על פי כן אין ממתנין להם עד שתחשך, אלא מחללין שבת עליהן, כדכתיב (במדבר כח) "ועלת שבת בשבתו על עולת התמיד", אלמא חביב למחר מצוה בשעתה. חותבין יכלת במקדש – דלא גזר על השבות במקדש. **הא ווא ביד** – שחוטבה בידו ולא בסכין, דאין בה אלא משום שבות – ואפילו הכי אסור בלחה, הואיל ומצי למיעבד מאתמול. וההיא דעירובין – ביבשה, דאפילו שבות ליכא, וברבי אליעזר לא מצי לאוקמא לההיא דעירובין, ונימא רבי אליעזר דהיא, דאמר במתניתין דוחין, משום דקתני התם: ואם בכלי דהוי מלאכה גמורה – כאן וכאן אסור. ואי רבי אליעזר דהיא, הא אמר מכשירי מצוה דוחין את השבת אפילו במלאכה גמורה, במסכת שבת (קל,א), דתנן: רבי אליעזר אומר, אם לא הביא כלי מערב שבת – מביא שבת. **הא** – דעירובין – ביד, ומתניתין – בכלי, דהוי מלאכה גמורה. ובעירובין בפרק בתרא איתא גמי כולה דך סוגיא, ומקשנין התם: והא גבי שבות תני לה, דקתני אלו שמשום שבות לא אידיחו כו' – אלמא לאו בכלי קאי. **מפרך פריבא** – אלא קרי לה חתיכה, **מאי טעמא לא אמר** הא ביד הא בכלי – ונוקמין למתניתין דעירובין נמי בלחה. **הא קתני** התם – בעירובין דאסור, ולמה לי למיהדר למסתמא הכא בפסחים? ורבי יהושע – דמפיך שמחת יום טוב ראהי לפסח, אויל לטעמיה דאמר שמחת יום טוב מצוה היא, ואפילו הכי לא דחיא שבות דהואי לעשות מבעוד יום. דבעינן נמי לכס – שישמחו בו במאכל ומשתוה, להראות שנות ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו. כל האוכל ושותה כו' – בפרק בתרא דיומא מוקמינן להא דרשא אליבא דמאן דאמר אן אדם מוזהר על תוספת עניו להתחיל ולהתענות מבעוד יום. ואפילו למאן דאית ליה מוסיפין מחול על קודש – מקרא אחרינא נפקא ליה, מ"בירוש ובקציר תבשלות". הילכך, כי אתא האי "בתשעה" – להכי אתא, והכי קאמר: מה שאתם עושים בתשעה, דהיינו אכילה ושתיה, אני קורא עניו. תילתא – שליש לבטן, ומובחר הוא. עבדי לי – דהיא מצוה לאנשי ביתו להכין לו סעודה. **אי לאו האי יומא** – שלמדתי תורה ונתיירוממתי – דהיינו אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף, ומה ביני לביןם. ותלי – נשען. **חדאי נפשאי** – שמדו נפשי. לך קראי לך תנאי – בשבילך ולצורךך שנית וקרת. **איני** – וכי אין הנאה בתלמוד תורה אלא ללומדיה לברם? אם לא בריתי – של יומם ולילה, דהיינו תלמוד תורה שכתוב בו (יהושע א) "והגית בו יומם ולילה". **אית ליה פירכא** – למילתיה, דאמר: מלאכת מצוה דוחה כל שכן שבות ומצוה – שפיר מהדר ליה רבי יהושע, יום טוב ויכח מקל וחומר: ומה שמחת יום טוב שהיא רשות, והתרתה בו משום מלאכה, לא התרתה בו משום שבות, שבת שלא התרתה בה אלא מלאכת מצוה, כגון שחיטת קרבנות צבור, אינו דין שלא תתיר שבות, אפילו של מצוה? ורבי

שמים וארץ, שנאמר: "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי!" מעיקרא פי עבדי איניש – אדעתא דנפשיה קא עבדי. אמר רב אשי: ולמאי דקאמר רבי אליעזר נמי יום טוב רשות – אית ליה פירכא: ומה יום טוב שהתיר בו מלאכה של רשות – לא התיר שבות ששמה, שבת שלא התיר בה אלא מלאכה של מצוה – אינו דין שלא תתיר שבות ששמה?!

פסחים דף סח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה" עוז והדר" (ליום שלישי) קיז

אומר לגבי שמיני עצרת (במדבר כט לה) 'עצרת תהיה לכם' ומשמע
 שיום טוב נועד להנאת הגוף באכילה ושתייה. ונחלקו רבי אליעזר
 ורבי יהושע ביישוב הסתירה שבין הפסוקים, רבי אליעזר סבר,
 שיום טוב צריך להיות או בולו לה' על ידי לימוד תורה, או בולו
 לכם באכילה ושתייה. ורבי יהושע סבר, שההוראה לאדם היא
 חלקהו, חציו לה' וחציו לכם.
 הגמרא מדברת בענין ימים שיש לשמוח בהם באכילה: (עכ"ם
 סימן). אמר רבי אלעזר, הכל מודים בעצרת – חג השבועות דקעין
 – שיש צורך נמי בלכם, דהיינו לשמוח באכילה ושתייה, מאי
 טעמא, יום שניתנה בו תורה, ואין צורך לשמוח בו כדי להראות
 שיום זה ראוי ומקובל על עם ישראל. אמר רבה, הכל מודים בעצרת
 דקעין נמי לכם, מאי טעמא, מאחר שכתוב (ישעיה נח יג) 'תקראת
 לשבת עונג' צריך לענג את השבת במאכל ובמשנה. אמר רב יוסף,
 הכל מודים בפורים דקעין נמי לכם, מאי טעמא, ימי משתה
 ושמחה' פתח בית (אסתר ט טב).
 מביאה הגמרא מעשה בענין מצות אכילה בימים טובים: מר בריה
 ו-בנו דרבינא, פולח שחא הוה יתיב בתעניתא – כל השנה היה
 יושב בתענית לבר – חוץ מעצרתא – מנשבותא, ופניא – ופורים,
 ומעלי ו-ערב יומא דביעורי. מבארת הגמרא: בעצרת לא התענה,
 מאחר שהוא יום שניתנה בו תורה, וצריך לשמוח בו, ובפניא לא
 התענה, מאחר ש'ימי משתה ושמחה' פתח לגביה, ומה שלא
 התענה במעלי יומא דביעורי, הוא משום דתני חייא בר רב מדפתי,
 נאמר בפסוק בענין יום כיפור (ויקרא כג לה) 'ועניתם את נפשותיכם
 בתשעה לחדש'. תמזה דברייתא, וכי בתשעה (חס) מתענין – וכי
 ניתן לפרש את הפסוק כפשוטו שמתענים בתשיעי בתשרי, והלא
 בעשרי בתשרי מתענין, אלא בא הפסוק לומר לה, שכל האוכל
 ושותה בתשעה בו, מעלה עליו הכתוב כאלו הוא מתענה תשיעי
 ועשרי, וכונת הפסוק לומר, שבערב יום כפור יש מצוה לאכול
 ולשתות כדי שיהיה כח להתענות ביום כיפור עצמו.
 הגמרא מספרת מענין חשיבותו של חג השבועות: רב יוסף ב'ומא
 דעצרתא אמר לאנשי ביתו, עבדי לי עגלא תלתא – הכינו לי עגל
 שנולד שלישי לאמו והוא מובחר. אמר, אי לא האי יומא של מתן
 תורה דקא קרים – שגרם לי להתרומם מתוך לימוד התורה, בפה
 יוסף' איבא בשוקא – הרי יש רבים בשוק ששם יוסף' כשמי, ולא
 הייתי נבדל מהם, על כן אני שמח ביום זה.
 עוד בענין השמחה בלימוד התורה: רב ששת כל תלתין ו-שלושים
 יומין קהדר ליה תלמודיה – היה חוזר על לימודו, ולאחר מכן תלי
 וקא בעיבא דדשא – היה נשען ועומד אצל בריח הדלת, ואמר
 חדא נפשא – שמחי נפשי, חדא נפשא, לה קראי – בשבילך
 ולצורךך למדתי (במקרא) לה תנאי – שניתני (במשנה), כדי שתהיי
 שוכנת בטח לעולם הבא. מקשה הגמרא: איני – האם כך הוא
 שרק הלימוד נהנה מלימודו, והאמר רבי אלעזר, איילמלא לימוד
 התורה לא נתקיימו שמם וארץ, שנאמר (ירמיה כג לה) 'אם לא בריית
 יוםם ויללה חקת שמם וארץ לא שמתי', ש'בריתי יומם ויללה'
 היינו לימוד התורה שעליו נצטוונו (יהושע א ט) 'לא ימוש ספר
 התורה הזה מפיק וקיתת בו יוםם ויללה', ואם כן בזכות הלימוד
 מתקיים העולם כולו. מתרצת הגמרא: אכן כל העולם מתקיים
 בזכות לימודו, אך מעיקרא פי עבדי איניש – מלכתחילה כשאדם
 לומד, איקרא דנפשיה קא עבדי – לצורך עצמו הוא לומד, לקיים
 את הצויו של 'והיית'.
 הגמרא שבה לדון בדברי רבי אליעזר שמאחר שהותרה מלאכה
 בשבת לצורך הקרבת הקרבן כל שכן שיתרו איסורי שבות לצורך
 זה: אמר רב אשי, ולמאי דקאמר רבי אליעזר נמי – אף לפי מה
 שאמר רבי אליעזר שהאכילה ביום טוב רשות, ואין להוכיח ממנה
 למלאכת מצוה, עדיין אית ליה פירכא – יש דחייה לדבריו כפי
 שטען רבי יהושע, מקל וחומר. והדחייה היא, ומה יום טוב שיהקל
 הכתוב ויתיר בו מלאכה של רשות לצורך אוכל נפש, אף על פי
 כן לא התיר בו שבות שיעשה כשניתן לעשותה קודם יום טוב, שבת
 החמורה שלא התיר בה אלא מלאכה של מצוה, אינו דין שלא התיר
 שבות שיעשה כשניתן לעשותה קודם שבת, אלא ודאי יש לאסור
 בשבת אפילו שבות של מצוה.

שנינו במשנה: אלו דברים בפסח דוחין את השבת וכו' והקטר
 חלבי וכו'. הגמרא מביאה ברייתא המבארת את דין הקטר
 החלבים בשבת: תנאי, אמר רבי שמעון, בא וראה בפה חכמה
 מצוה שממהרים לקיים אותה בשעתה – בזמנה, שהרי הקטר חלבים
 ואפרים ופדרים של התמידים והמוספים הקרבים בשבת פשרים
 להיעשות כל הלילה שלאחר יום הקרבנות, ואף על פי כן אין
 מקטינים להם עד שתחשך, אלא מקטירים אותם בו ביום. שמתוך
 שעיקר זמן הקטרתם ביום, נדחת השבת מפניהם מאחר שחביבה
 מצוה בשעתה. ולפיכך אף בערב פסח שחל בשבת מקטירים את
 חלבי הפסח בו ביום ולא בלילה שלאחריו, כדי לקיים את המצוה
 בשעתה.
 שנינו במשנה: הרקבתו והבאתו וכו' וחתרכת יבלתו, אין דוחין את
 השבת. הגמרא מבררת את דין חיתוך היבלת. מקשה הגמרא:
 וימניה – ויש להקשות על משנתנו ממה ששנינו בעירובין (קג),
 חותכין ובלת פקדש בשבת, מאחר שלא גזרו במקדש על אסורי
 'שבות', אבל לא פקדניה, ואם רוצה לחותכה בפלי, כאן וקאן –
 במקדש ובמדינה, אסור. ומשמע שמתוך שבת לחתוך יבלת ביד
 במקדש, ושלא בדברי משנתנו. מתרצת הגמרא: רבי אלעזר ורבי
 יוסי בר חנינא תירצו קושיא זו, חד – אחד מהם אמר, אידי ואידי
 זו זו, שתי המשניות, עוסקות בחיתוך הנעשה ביד, אלא שהא –
 משנתנו שאוסרתו עוסקת ביבלת לחה, שאף על פי שהאיסור
 לחותכה ביד מדרבנן, ובמקדש הותרו איסורי דרבנן, מכל מקום
 כאן אסרו זאת חכמים כיון שניתן היה לחותכה לפני שבת, ואילו
 הא – המשנה בעירובין עוסקת ביבלת יבשה, שאפילו מדרבנן אין
 איסור לחותכה. וחד אמר, אידי ואידי פלחה, ולא קשאי, הא –
 בעירובין מדובר כשחותכה ביד, והדבר מותר ככל איסורי דרבנן
 שהותרו במקדש, ואילו הא – במשנתנו מדובר כשחותכה בפלי,
 והיא מלאכה גמורה שלא הותרה במקדש.
 הגמרא מבררת מדוע לא תירץ כל אחד מהאמוראים כחבירו.
 שואלת הגמרא: ולמאן דאמר – הא ביד הא בפלי, מאי טעמא לא
 אמר, אידי ואידי ביד ולא קשאי הא פלחה והא ביבשה. עונה
 הגמרא: אמר לה, יבלת יבשה מפרך פירכא – נפרכת מאליה,
 וגמילא אין נקראת הסרתה 'חיתוך'. שואלת הגמרא: ולמאן דאמר
 אידי ואידי ביד ולא קשאי הא פלחה הא ביבשה, מאי טעמא לא
 אמר, אידי ואידי פלחה ולא קשאי הא ביד הא בפלי. עונה הגמרא:
 אמר לה, וכי ניתן להעמיד את משנתנו כשחותכה בפלי, הא ו-הרי
 כבר קתני התם בעירובין, אם בפלי כאן וקאן אסור, ואם כן מדוע
 שתכתוב משנתנו דין זה שנית. מבארת הגמרא: ואידך – אמורא זה
 שהעמיד את משנתנו בכלי ישיב, שהא דקתני – מה ששנה התנא
 את דין החיתוך בפלי כהא, הוא משום שאת פלוגתא ו-מחלוקתם
 דרבי אליעזר ורבי יהושע אתא לאשמועינן – בא להשמיענו, כדי
 לחדש שרבי אליעזר מתיר את חיתוך היבלת אפילו בכלי.
 שנינו במשנה: אמר רבי אליעזר, והלא דין הוא, ומה אם שחיטה
 וכו' שהיא משום מלאכה דוחה את השבת, אלו שהן משום שבות
 לא ידחו את השבת. אמר לו רבי יהושע, יום טוב יוכיח, שהתירו
 בו משום מלאכה ואסור בו משום שבות. אמר לו רבי אליעזר מה
 זה יהושע, מה ראה רשות למצוה. הגמרא מבארת את סברותיהם
 של רבי יהושע ורבי אליעזר: רבי יהושע שהוכיח את דינו
 ממלאכת יום טוב למעמיה – הולך בזה לשיטתו, דאמר, שפחת יום
 טוב באכילה ושתייה נמי מצוה היא, ואף על פי כן לא הותרה
 לצרכה אפילו פעולות שאסורות רק משום שבות, כשניתן היה
 לעשותם לפני יום טוב, ולפיכך ניתן להוכיח ממנה להקרבת
 הפסח. דתנאי, רבי אליעזר אומר, אין לו לאדם לנהוג ביום טוב אלא
 או שיהיה אוכל ושותה כל היום, או שיהיה יושב ושותה – לומד
 כל היום, גם אם מחמת כן יתענה. ואילו רבי יהושע אומר, חלקהו
 ו-את יום טובו, חציו לאכילה ושתיה, וחציו ללימוד בבית המדרש.
 הרי שסובר רבי יהושע שיש מצוה לאכול ולשתות ביום טוב.
 הגמרא ממשיכה בביאור מקור סברותיהם: ואמר רבי יוחנן,
 ושניהם – רבי אליעזר ורבי יהושע, מקרא אחד דרשו. שכתוב אחד
 אומר לגבי שביעי של פסח (דברים טו ט) 'עצרת לה' אלהיך, ומשמע
 שיום טוב צריך להיות מוקדש כולו לעבודת ה', ואילו כתוב אחד

1 הגמרא מבארת את דעתו של רבי אליעזר בענין: ורבי אליעזר,
2 סבר שאין להוכיח ממלאכת רשות למלאכת מצוה, מפני ששבות
3 דמצינה עדיף ליה – עדיפה לדעתו על שבות הנעשית לצורך רשות.
4 ומשום כך, ביום טוב, אף שהתירו מלאכה לצורך שמחת החג לא
5 התירו שבות לצורכה, מפני ששמחת החג רשות. אך בשבת
6 שהתיר המלאכה בה הוא לצורך מצות הפסח, אף את השבות
7 התירו חכמים כדי שלא תידחה המצוה.
8 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את המשא ומתן בין רבי אליעזר
9 לרבי עקיבא: תנאי, אמר רבי אליעזר, ומה לי, כלומר, מדוע שיהיה
10 הבדל בין מכשירי מצוה שונים הנצרכים להקרב הפסח, הרי אם
11 מצאנו שדחו מכשירי מצוה שלאחר שהייתה את השבת, שהותר בה
12 מיחוי קרביו של הקרבן אף על גב דאיתעביד ליה – שנעשתה
13 והושלמה כבר המצוה שהיא צורך גבוה, וכי לא נאמר שדחו גם
14 מכשירי מצוה שלפני שהייתה, כגון חיתוך היבלות, את השבת, כדי
15 שניתן יהיה לקיים את המצוה.
16 אמר לו רבי עקיבא, דמה לי, כלומר, מה יש לתמוה בדין זה, הרי
17 אם דחו מכשירי מצוה שלאחר שהייתה את השבת, זה רק מפני שהרי
18 כבר דחתה השחיטה את השבת, ומחמת כן לא אסרו חכמים את
19 השבות הנצרכת לאחר מכן, אך ובי תאמר שדחו מכשירי מצוה
20 שלפני שהייתה את השבת, כשעדיין לא דחתה השחיטה את
21 השבת.
22 הברייתא מביאה טענה נוספת שטען רבי עקיבא: דבר אחר טען
23 רבי עקיבא לרבי אליעזר, אין להתיר איסורי שבת לפני השחיטה
24 מאחר שיש לחשוש שמא ימצא הובח פסול ונמצא מחלל את
25 השבת למפרע, מאחר שלא עשה מצוה. מקשה הגמרא על טענה
26 זו: אי הוי שיש לחשוש לזה, וכי נשתחט נמי לא נשתחט קרבנות
27 בשבת, שמא ימצא הובח פסול ונמצא מחלל את השבת למפרע.
28 מסיקה הגמרא: אלא הא – טענה זו שחוששים לפסול בזבח אמר
29 ליה רבי עקיבא לרבי אליעזר ברישא – בתחילה, ופרביה – והקשה
30 לו רבי אליעזר את הקושיא הנזכרת, ותרר – ולאחר מכן חזר רבי
31 עקיבא ואמר ליה הך טענה דמה לי אם דחו' שהובאה לעיל.
32 שנינו במשנה: השובב רבי עקיבא ואמר הוזה תוכיח וכו' שהיא
33 משום מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת, אף אתה
34 אל תמנה על אלו, שאף על פי שחן משום מצוה ודן משום שבות
35 לא ידחו את השבת. אמר לו רבי אליעזר, ועליה אני דן, ומה אם
36 שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת, הוזה שהיא משום
37 שבות אינו דין שדוחה את השבת. אמר לו רבי עקיבא, או חילוק,
38 מה אם הוזה שהיא משום שבות אינה דוחה את השבת, שחיטה
39 שהיא משום מלאכה אינו דין שלא תדחה את השבת. אמר לו רבי
40 אליעזר, עקיבא, עקרת מה שכתוב בתורה 'במועדו' בין בחול בין
41 בשבת.
42 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את המשך המשא ומתן בין רבי
43 אליעזר לרבי עקיבא: תנאי, אמר לו רבי אליעזר, עקיבא, בשחיטה
44 השבתני באופן של שחוק וגיוחון, בשחיטה תהא מיתתו, כלומר,
45 קיללו שימות בידי אדם. אמר לו רבי עקיבא, רבי, אל תכפירני –
46 אל תכפור במה שלמדתי לגבי הוזה, בשעת חדין – עתה שאנו
47 דנים בה, הרי כך מקובלני מקד, הוזה שבות היא, ואף על פי כן
48 אינה דוחה את השבת אף לצורך הקרבת הפסח.
49 מקשה הגמרא: ובי מאחר דהוא (רבי אליעזר) אנגריה – לימד את
50 רבי עקיבא דין זה, מאי מעמא קא תרר ביה – חזר בו ואמר שהוזה
51 כן דוחה שבת. מתרצת הגמרא: אמר עולא, רבי אליעזר בי אנגריה,
52 לגבי הוזה דתרומה – שמזים על כהן טמא לטהרו כדי שיוכל
53 לאכול בתרומה אנגריה שאינה דוחה את השבת, וזאת משום
54 דהפרשת תרומה גופה לא דחיה שבת. ורבי עקיבא נמי בי אותביה
55 – כשהקשה על רבי אליעזר, מהוזה דתרומה אותביה, שעל אף
56 שהיא לצורך מצוה של אכילת תרומה והיא אסורה משום שבות
57 בלבד, אינה דוחה את השבת. והוא (רבי אליעזר) כבר שמהוזה
58 דפסח – שמזים על טמא מת כדי שיוכל להקריב את הפסח קא
59 מויתב ליה רבי עקיבא, ולפיכך ענה לו שהוזה זו דוחה שבת כדין
60 הקרבת הפסח.

61 הגמרא מקשה על תירוצו של עולא: מתיב רבה, שנינו בברייתא,
62 השובב רבי עקיבא לרבי אליעזר ואמר, הוזה תוכיח מת תוכיח שאין
63 לומר את הקל וחומר שאמרת, והיינו כשחלל היום השביעי שלו
64 ושאז יש להזות עליו מאפר פרה אדומה לטהרו (במדרב טי) להיות
65 בשבת ובערב הפסח, כלומר, בערב פסח שחל בשבת, שהזאתה היא
66 לצורך מצוה, כדי שיוכל להקריב את הפסח, והיא אסורה משום
67 שבות, ואינה דוחה את השבת. הרי מפורש בברייתא שרבי עקיבא
68 הקשה מהוזה שלצורך אכילת הפסח, ולא מהוזה שלצורך
69 תרומה כדברי עולא. מסיקה הגמרא: אלא ונדא הוזה דפסח
70 אנגריה רבי אליעזר את רבי עקיבא שאינה דוחה שבת.
71 שבה הגמרא ומקשה: וכי מאחר דאנגריה שכן הדין, מאי מעמא
72 קא פרר ליה רבי אליעזר ולמד בקל וחומר שתדחה הוזה זו
73 שלצורך הפסח את השבת. מתרצת הגמרא: רבי אליעזר נגריה
74 (תלמודו) איתעקר ליה – נעקר ונשכח ממנו מחמת שחלה, ואתא
75 (ובא) רבי עקיבא לאדבורי נגריה – להוכיח לו את תלמודו, ולשם
76 כך אמר לו שיש ללמוד קל וחומר מהוזה לשחיטה, כדי שרבי
77 אליעזר יזכר שהוא עצמו לימדו שהזאת הפסח אינה דוחה שבת
78 ויחזור בו. מקשה הגמרא: ונקמא ליה – ומדוע לא אמר רבי עקיבא
79 לרבי אליעזר ביהדיה – בפירוש שכן לימדו ושכח. מתרצת
80 הגמרא: כבר רבי עקיבא, לאו אויה ארעא – אין זה דרך ארץ
81 שיאמר תלמיד לרבו ששכח מה שלימדו, משום שמתבייש בכך.
82 הגמרא מבארת מדוע אין ההוזה דוחה את השבת. מקשה
83 הגמרא: והוזה, מאי מעמא לא דחיה שבת, מכדי (הרי) מלול
84 בעלמא הוא – אין בה אלא איסור טלטול מדרבנן של מי ההוזה,
85 ואם כן תרחי שבת משום הקרבת הפסח. מתרצת הגמרא: אמר
86 רבה, גזירה שמא יחללנה – אקדה הצלוחית שבה מי ההוזה, הוזה
87 וישכח ששבת היום ויעבירה ארבע אמות פרשית תרבים כדי
88 להזות על הטמא, ונמצא מחלל את השבת באיסור דאורייתא.
89 מקשה הגמרא: ולרבי אליעזר, ניעבירה – שיעבירם ברשות הרבים,
90 דהא אמר רבי אליעזר, מכשירי מצוה דוחין את השבת אף כשעושה
91 מחמתם מלאכה גמורה, והוזה זו היא הרי מכשיר למצות הקרבת
92 הפסח. מתרצת הגמרא: אמר, הני מילי שמכשירי מצוה דוחים
93 שבת, היינו דווקא היכא דנגברא גופיה חוי – כשהאדם עצמו ראוי
94 לקיים את המצוה, וממילא רמי חיובא עליה – מוטל חיוב המצוה
95 עליו, ומחמת כן נדחית השבת אף מפני מכשירי המצוה. אמר רבה
96 ו-כאן דנגברא גופיה לא חוי – שהאדם עצמו אינו ראוי עתה
97 להקריב את הפסח מחמת טומאתו, לא רמי חיובא עליה – אין מוטל
98 עליו חיוב מצוה זו, וממילא אין כאן 'מכשירי מצוה' שתידיחה
99 השבת מפניהם.
100 הגמרא מביאה חידוש דין שאמר רבה לדעת רבי אליעזר, על פי
101 מה שביארו בשיטתו: אמר רבה, לדברי רבי אליעזר, קטן (תנינו)
102 בריא, מחמין לו חמין לרוחצו בהם כדי להקריבו (להבריא)
103 ולחזקו ולמולו בשבת על אף שיש בו חילול שבת, דהא חוי ליה
104 – שהרי הוא ראוי למילה ומחויב בה, ורחיצתו היא מכשיר למצוה
105 זו. אך קטן חולה שמסוכן למולו כל עוד לא רחצוהו, אין מחמין לו
106 בשבת חמין להקריבו ולמולו, דהא עתה לא חוי ליה למילה, ואין
107 כאן חיוב מצוה שידחה את השבת.
108 מקשה הגמרא: אמר רבא, ואי בריא הוא אותו תינוק וניתן למולו
109 אף ללא רחיצה, למה ליה – מדוע הוא זקוק לחמין כדי להקריבו
110 והרי הוא בריא, ואם כן זהו חילול שבת שלא לצורך, הואיל וניתן
111 למולו גם ללא רחיצה. מסיקה הגמרא: אלא אמר רבא, ודאי אם
112 כן שהכל ו-כל התינוקות חולין חן נחשבים אצל מילה ומסוכן
113 למולם ללא רחיצה, ולפיכך קטן בריא ואחד קטן חולה, אין
114 מחמין לו חמין להקריבו ולמולו בשבת, דהא לא חוי למילה לפני
115 רחיצתו, ולפיכך אין היתר לחלל שבת לצורך מילתו, אלא יחממו
116 את המים מערב שבת.
117 אביי מקשה על מה שביארו בשיטת רבי אליעזר, שמכשירי מצוה
118 דוחים את השבת רק כשהאדם ראוי לקיום המצוה: אייתיביה אביי
119 על רבה ממה ששנינו בברייתא, ערל גדול שלא מל את עצמו
120 בערב פסח ובשל כך לא הקריב את הפסח, עניש ברת, דברי רבי
121 אליעזר. והא קמא דנגברא גופיה לא חוי להקרב הפסח בעודו ערל,
122

פסחים. פרק ששי – אלו דברים דף סט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קיט רש"י

ורבי אליעזר — אמר לך: האי לא קל וחומר הוא, דשבות מצוה עדיפא משבות דרשות. הלכך, יום טוב דשמונתו רשות — גזרו על שבות שלה. אבל שבת, דדחיית מלאכה שבו משום מצוה היא — לא גזרו חכמים בה על השבות לדחות את המצוה. שלאחר שחיטה — מיחיו קרבי, ואף על גב דאיתעביד ליה צורך גבוה. לא ידחו בו' — בתמיה, למיעבד צורכי גבוה. דמה לי — כלומר, דין הוא כן, ומה לי לתמוה, שהרי דחתה שחיטה כבר את שבת במצותה. הלכך, הואיל וניתנה לדחות כבר — לא גזרו בה שוב על שבות הצריך. ברישא — אמר ליה האי טעמא, שמוא ימצא זבח פסול. ופריכה — ואמר ליה: אם כן משחט נמי לא נשחט. בשחיטה השבתני — דבר שחוק וגחוך שאמרת 'או חילוק'. ומה אם הואה שהיא שבות אינה דוחה — שחיטה לא כל שכן שלא תדחה ובאת לעקור את מה שכתוב בו "במועד", ויודע היית שאין זה קל וחומר. אל תכפירני — אל תכפור במה שלימדנתי: הואה, אף על פי שהיא שבות — אינה דוחה. ולכך דנתי קל וחומר זה לפניך, אף על פי שאינו כדאי, אלא כדי שתשים אל לבך: אחרי שבא זה לדון שחיטה מהזוהא, מכלל דבהזוהא פשיטא ליה דלא דחיא. מתוך כך תזכור מה שלימדנתי דלא דחיא, ותחזור כן ממה שאתה אומר ועליה אני דן. כשעת הדין — בשמנה זו שאנו נזין עליה. ומהאחר דאנמריה — רבי אליעזר גופיה דלא דחיא, מאי טעמא פריך ואמר: עליה אני דן? הוואה דתרומה — הבא להוות עליו לטוהר כדי לאכול תרומה, אנמריה דלא דחיא שבת. דהא הפרשת תרומה גופא לא דחיא שבת. הוואה טמא סת' בו' — אלמא דבהזאת פסח חשיבו, וקאמר אינה דוחה שבת. אלמא דאנמריה רבי אליעזר דאניה דוחה, מדרשטא ליה כולי האי. אלא ודאי הוואה פסח אנמריה — ומאי גזירת שבות איכא בהזוהא — גזירה שמוא יעבידה בידו. וכשהיה דין עליה עם רבי עקיבא, שכח דבר זה מלמודו. והכי נמי אמרינן בעבודת זרה בפרק "כל העלמים" (מזב). רבי אליעזר גמריה איעקר ליה, ואתא רבי עקיבא דאנמריה גמריה. דוחין את השבת — אפילו מלאכה גמורה, במסכת שבת (קל,א). חיבא דגברא חזי — כגון להביא איזמל למילה דרך רשות הרבים, שכבר התינוק ראו למול. אבל חיבא דגברא לא חזי, כגון האי טמא — לא רמיא חיובא עליה, ואין אלו מכשירי מצוה. אמר רבה לדברי רבי אליעזר — דאמר, כל חיבא דגברא לא חזי ליבא חיובא עליה. קמן בריא — דכלאו רחיצה ראוי למול. מחמין לו חמין — בשבת, קודם מילה. להברותו — להיות בריא וחזק. קמן חולה — שכל זמן שלא ירחצוהו בחמין לא יראה למול, ואם ירחצוהו יראה למילה. הכל אצל מילה חולין הן — כל זמן שלא נרצחו בחמין, ואפילו לרבי אליעזר צריך להיות לו מחמין חמין מערב שבת: אייתיביה אביי עיר — גדול, שלא מל ערב הפסח. ענוש ברת — בשביל שהיה ראוי לתקן משש שעות, מזמן דשחיטת הפסח ולמעלה, ולא ניתקן. ולא דמי לטמא ושהיה בדרך דיוקה, שאין יכולין לתקן באותן שש שעות, וממקמי הכי לא רמיא חיובא עליה. אלמא, אף על גב דלא חזיא — רמיא מצוה עליה חיבא דאפשר למיתקן. והזוהא נמי תדחה שבת, דהא מצוה רמיא עליה ליתקן לכך. ואי קשיא, הא דקיימא לן (לקמן צב,א) דהפרש מן הערלה כפורש מן הקבר, וצריך הוואה שלישי ושביעי, ואפילו מל אינו ראוי — הא אוקמינן להדיא בערל גרי שנתגייה, בפרק "אחשה". הכי גרסינן: אמר רבה קסבר רבי אליעזר אין שוחטין חורקין על טמא שרץ.

אבילת פסחים לא מעבבא — פירוש: בכי האי גוונא, שיש בידו לתקן עצמו ואינו מתקן — לא מעבבא. אבל בטמא גמור — מעבבא, דהוי דומיא דחולה חקן. ולא כפירוש הקונטרס, דפירש דהא דכתיב "איש לפי אכלו" — היינו למצוה. דהא לעיל (סא, א) אוקימנא ליה לעבב, ומסיק ב"כיצד צולץ" (ע"ב) מ"איש לפי אכלו" דבעינן גברא דהוי לאבילה.

האי מייחא חזי ותקני הוא דלא איתקן — הקשה רבינו יצחק בן אשר: אם כן אמאי אמר ר' אליעזר לעיל שלא מל ענוש ברת — הא מייחא חזי אלא דלא איתקן? ויש לומר: דשאני חתם דמחוסר מעשה בגופו, וחשבין ליה שלא לאוכליו. **הלכה** כר' עקיבא — הא דלא פריך הלכתא למשייתא — מפורש ובפרק "ארבע מיתות" סנהדרין (נא"ב).

וצריכא דאי אשמעינן כ' — אדרב יהודה עבדי צריכותא. אמאי איצטריך למיפסק בתרין כ' עקיבא. דאי אדר' עקיבא — הוה ליה לאצרכי דהיא דפרק "שתי הלחם" (מנחות צ"א) גבי חביתי כהן גדול, דמסיק דהם: ככל אמר ר' עקיבא כ'.

אבל מילה שנברתו עליה שלש עשרה בריתות אימא דנידחי — תימה: מה מועיל מה שנברתו עליה שלש עשרה בריתות? הא איכא קרא באפי נפשיה למכשירין, כדפירשתי לעיל! ונראה לרבינו שמשון בן אברהם לפרש: דאי לא דפסק רב יהודה כ' עקיבא גבי מילה — הוה אמנא דסבירא ליה בכל מקום כ' אליעזר, וגבי פסח דפסק כ' עקיבא — היינו לחזמיר מדרבנן, שלא ידו מכשירין דוחין שבת. אבל גבי מילה דנברתו עליה שלש עשרה בריתות — לא. לאו

21 - **לְאִכְלִיָּה, אֲבִילַת פִּסְחִים לֹא מַעֲבָבָא!** אָמַר לִיה רַב אֲדָא בַר אָבָא לְרָבָא: אִם כֵּן נִמְצָא פִּסַּח נִשְׁחַט שְׁלֹא לְאוֹכְלָיו! אָמַר לִיה: שְׁלֹא לְאוֹכְלָיו לְחֻלָּה לְזָקֵן דְּלֹא חֲזִי, אָבֵל הָאִי - מִיּוֹחָא חֲזִי, תַּקִּינִי הוּא דְּלֹא מִתְקַן. "כֹּלֵל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא וכו'". אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא. וְהָנִי נִמִּי גַבִּי מִלָּה בִּי הָאִי גְּוֹנָא, כֹּלֵל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כֹּל מִלָּאכָה שְׁאֵפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מַעֲרַב שֶׁבֶת - אִינְה דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. מִלָּה, שְׂאִי אֲפֻשֶׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מַעֲרַב שֶׁבֶת - דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא. וְצָרִיקָא, דְּאִי אֲשַׁמְעִינָן גַּבִּי פִּסַּח - הָתֵם דְּהוּא מְכַשְׁרֵי מִצְוָה לֹא דָחוּ שֶׁבֶת - מִשּׁוּם דְּלֹא נִגְרַתּוּ עָלֶיהָ שֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת, אָבֵל מִלָּה דִּנְכַרְתּוּ עָלֶיהָ שֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת, אָבֵל מִלָּה דִּנְכַרְתּוּ עָלֶיהָ שֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת - הָתֵם הוּא דְּמְכַשְׁרֵי מִצְוָה לֹא דָחוּ שֶׁבֶת דְּלִיפָּא בְּרַת, אָבֵל פִּסַּח דְּאִיפָּא בְּרַת - אִימָא לִידְחִי, צָרִיקָא. **מִשְׁנָה** אִימְתִּי מִבֵּיא חֲגִיגָה עִמּוֹ - בְּזִמְנִי שְׁהוּא בָּא בְּחוּל, בְּמִתְהַרֵּר, וּבְמוֹעֵט. וּבְזִמְנִי שְׁהוּא בָּא בְּשֶׁבֶת, בְּמִרוּבָּה, וּבְטוּמָאָה - אִין מִבֵּיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה. חֲגִיגָה הִיְתָה בָּאָה מִן הַצֹּאן, מִן הַבֶּקֶר, מִן הַכֶּבֶשִׂים וּמִן הָעוֹזִים, מִן הַזִּבְרִים וּמִן הַתְּקֻבּוֹת, וְנִאֲכָלְתָּ לִשְׁנֵי יָמִים וְלִיְלָה אֶחָד. **גְּמָרָא** מָאי תֵּנָא דִּקְתַּנִּי חֲגִיגָה? תֵּנָא הִרְבַּתָּ וְהִבְאָתָּ דְּלֹא דָחִי שֶׁבֶת וְקַתְנִי נִמִּי חֲגִיגָה דְּלֹא דָחִיָּה שֶׁבֶת, וְהָכִי קֹאמְרִי: אִימְתִּי מִבֵּיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה - בְּזִמְנִי שְׁהוּא בָּא בְּחוּל בְּמִתְהַרֵּר וּבְמוֹעֵט. אָמַר רַבִּי אֲשִׁי, שְׂמַע מִינָּה: חֲגִיגָה אֲרַבְעָה עֶשְׂרִי לֹא

1 וכל שביחיד נדחה כ' — והכי פירושו: היינו טעמא דרבי אליעזר לא רמיא חיובא דפסח
2 אטמא מת בשביעי שלו — הואיל ולא חזי. ואערל רמיא חיובא, ואף על גב דלא חזי.
3 ומשום דלא רמיא מצות הזאה למצות מילה, דמצות הזאה כדי לעשות פסח — לא רמיא
4 אציבור, שהרי מותרין לעשות בטומאה אף על פי שיכולין לטוהר. דקסבר רבי אליעזר:
5 אין שוחטין חורקין על יחיד טמא שרץ שלא

6 טבל, ואף על פי שראוי לערב. וכן על טמא מת
7 שחל שביעי שלו להיות בערב הפסח, שראוי נמי
8 לערב. וטמא שרץ נקט — מישום דפלוגתא גביה
9 הוא בפרק "האשה" (ע"ב). וביון דקא סבר אין
10 שוחטין חורקין על דיהיד, אלא נדחה לשני —
11 על כרחיק ציבור עושין בטומאה אם ירצו, וכל
12 שביחיד נדחה ציבור עושין בטומאה, דכתיב
13 "איש" — איש נדחה, ואין ציבור נדחין. אלמא:
14 לא רמיא מצות הזאה דפסח אציבור. ומילתא
15 דליתיה בציבור — ליתיה בירך, דמצות פסח
16 יחד לכל ישראל נאמר. אבל ערילות, דלא
17 נדחה אצל ציבור, ולא הותרו לעשות פסח
18 ערלים, ואילו כולו ציבור ערלים — אמרינן
19 להו קומו מהולו, יחיד נמי אמרינן ליה בחול קום
20 מהול. והוא דציבור לא אמרינן להו קומו אוז.
21 יחיד נמי — לא רמיא זביה לעיליה לחותו, וביון
22 דלא רמיא עליה — לא ניתנה שבת לדחות
23 אצלה. אבל אי הוה סבירא ליה כבאן דאמר
24 שוחטין חורקין על טמא שרץ, כיון דלא קרינא
25 ביה איש נדחה — לא הוה קרינא נמי אין ציבור
26 נידחין למישרניהו לעשות בטומאה, אלא
27 אמרינן להו קומו אוז. ומדרמיא הזאה אציבור
28 — הוה רמיא נמי איחיד, כדי להחזיר באבילה.
29 ודחיא שבת. אמר ליה — התם האי דאיתיה
30 ביחיד — משום דעבוד ציבור בראשון הוא. ואי
31 לא עבד ציבור בראשון, כגון רוב ציבור זבין,
32 דלא הותרה טומאת זביה בציבור, ומיעטין
33 טמאי מתים — אין עושין לא את הראשון ולא
34 את השני. ערל וטמא שרץ ושאר — הדומין לו,
35 כגון כל טמאי טומאת ערב שראויין ליתקן. וכיון
36 טמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח. מריא
37 מיהדר אטמא שרץ — לאיתויי מקרא יתירא,
38 שמע מינה: סבירא ליה להאי תנא אין שוחטין
39 חורקין על טמא שרץ. דאי סבירא ליה שוחטין
40 חורקין עליו — למא לי לאהדורי עליה מקרא
41 יתירא לחיוביה ממילא הוא עומד בברת, שהרי
42 הוא כטחור גמור שראוי לעשות פסחו על ידי
43 שליח לשולחו בעודה. דכי פטר קרא מברת —
44 הנך דלא יכלו לעשות פסח פטר. אלא ודאי אין
45 שוחטין חורקין עליו סבירא ליה, ואפילו הכי
46 מייחב ליה ברת — משום דיכול לטבול וליתקן
47 משהגיע זמן שחיטתו. ואף על גב דציבור כי האי
48 גוונא לא אמרינן להו זילו טבולו, דכיון דיחיד
49 נדחה — ציבור עבדי בטומאה. אלא אמר רבא
50 — אי הוה סבירא ליה אין שוחטין, דמעבבא ליה
51 הואותו משחיטת פסחו — ודאי דחיא שבת לרבי

אליעזר, אף על גב דליתא בציבור. אלא קסבר: שוחטין חורקין. הלכך הזאה למאי אתאי — לאבילה, דהא לא מעבבא לה לשחיטה ולזריקה. **אבילת פסחים לא מעבבא** — ודא
דכתיב (שמות יב) "איש לפי אכלו" — למצוה. אם כן — דטמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח בשבת שוחטין חורקין עליו, ואף על פי שאין סופו להיות חיוב. **ומא פסח וזה נשחט**
שלא לאוכליו — ותנן באידך פירקא (לעיל סא, א) שחטו שלא לאוכליו — פסול. כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לה לעשותה מערב שבת —
אין מביאין עמו חגיגה. וכן מביאין עמו חגיגה. **ומא פסח וזה נשחט** — לרבי אשמעינן הלכה כרבי עקיבא בתרין: מילה שלש עשרה בריתות נאמרו בה, באותה פרשה שנאמרה לאברהם (בראשית יז).
ולייבא ברת — לבו ביום, אם ימול למחר. **משנה אימתי מביאין עמו חגיגה** — בגמרא בעי: מאי תנא לעיל דקתני חגיגה. עמו — עם הפסח בארבעה עשר בניסן בדילוף בגמרא.
בזמן שנא בחול ובפסח — דאף על גב דפסח דחי שבת וטומאה, חגיגה לא דחיא שבת. ובמקום — שהיה הפסח מועט לאבילת בני החבורה, ואוכלין החגיגה תחלה כדי שיזא פסח
גמור שביעתו, ותיחשב לקח אבילה. כמריבה — שהיתה חבורה מועטת, ודי להם פסח לבדו. מן הצאן ומן הבקר כו' — מה שאין כן בפסח, שאינו מן הבקר ולא מן העקבות. **גמרא**
תנא הריבית כו' — וקאמר נמי בדרך סיפא, אימתי מביאין כו', ואשמעינן דחגיגה נמי לא דחיא שבת, אפילו שחיטה דילה.

פסחים דף סט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קכא

59 לְאִכְלִיָּה – שִׁיכּוּל לֹאכּוֹל אֶת פֶּסַחּוֹ בַּעֲרָב, וְהָרִי אִכְלִיתָ פֶּסַחִים לֹא
 60 מְעַבְכָּא – אֵינָה מַעֲבֵבֶת אֶת הַמַּקְרִיב מִלְצָאֵת יָדִי חוּבּוֹתוֹ, וְגַם אִם
 61 לֹא יִטְהַר לַעֲרֵב וַיֹּאכֵל מִן הַפֶּסַח, כִּבְר יֵצֵא יְדֵי חוּבַת קֶרֶב הַפֶּסַח
 62 בַּהֲקִרְבּוֹתָ עַל גְּבִי הַמּוֹזֵב, וּמִמִּילָא אֵין סִיבָה לְהַתִּיר לוֹ אֶת הַהִזָּהָה
 63 בַּעֲרָב פֶּסַח שְׁחָל בִּשְׁבֹת.
 64 מַקְשָׁה הַגִּמְרָא: אָמַר לִיה רַב אֲדָא בַר אֲבָא לְרַבָּא, אִם בֶּן נִמְצָא
 65 שֶׁפֶסַח זֶה נִשְׁחָט שְׁלֹא לְשֵׁם אֱלֹהִי, שְׁהָרִי נִשְׁחַט לְשֵׁם טַמָּא שְׁאִינוּ
 66 עֵתִיד לֹאכּוֹלוּ בַּעֲרָב, וְהָרִי שְׁנִינוּ (לַעֲלִי סֵא) שֶׁפֶסַח כּוֹזֵה פֶסוּל.
 67 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אָמַר לִיה, מַה שְׁנִינוּ שְׁהַפֶּסַח שֶׁנִּשְׁחַט שְׁלֹא
 68 לְאִכְלִיָּה פֶסוּל, הֵינּוּ כִּגוֹן שֶׁנִּשְׁחַט לְחֹלָה וְלִזְקָן דְּלֵא חָיו – שְׁאִינִם
 69 רְאוּיִים לֹאכּוֹלוּ מִפְּנֵי חוֹלְשָׁתָם, וְאֵין בִּיבּוּלְתָם לְתַקֵּן עֲצָמָם
 70 וּלְאֹכּוֹלוּ, אֲכָל הָאֵי – טַמָּא זֶה, מִיָּהוּא חָיו – רָאוּי הוּא לֹאכּוֹל אֶת
 71 הַפֶּסַח אִם יִטְבּוֹל וַיִּטְהַר, וְרַק תִּקְוִי הוּא דְּלֵא מִתְקָן – לֹא תִיקֵן
 72 עֲצָמוֹ מִטּוֹמָאָתוֹ כִּדִּי שִׁיכּוּל בְּפוּעַל לֹאכּוֹלוּ, וּלְפִיכָן נִחְשָׁב שֶׁנִּשְׁחַט
 73 הַפֶּסַח לְאֹכּוֹלִיו.
 74 הַגִּמְרָא חוֹזֶרֶת לְבַאֵר אֶת דְּבָרֵי הַמִּשְׁנָה. שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: כָּלֵל אָמַר
 75 רַבִּי עֲקִיבָא וְכוּ', כֹּל מִלֵּאכָה שֶׁאֲפָשַׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מִעֲרֵב שְׁבֹת, אֵינָה
 76 דּוֹחָה אֶת הַשְּׁבֹת, שְׁחִיטָה שְׂאִי אֲפָשַׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מִעֲרֵב שְׁבֹת, דּוֹחָה
 77 אֶת הַשְּׁבֹת. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, חֶלְכָּה קֶרְבִּי עֲקִיבָא. וְתַנּוּ נָמִי
 78 (שְׁבֹת קַל) גְּבִי מִילָּה בִּי הָאֵי גְּוֹנָא – בִּאֻפּוֹן דּוּמָה, כָּלֵל אָמַר רַבִּי
 79 עֲקִיבָא, כֹּל מִלְּאכָה הַנִּצְרַכָּת לַעֲשִׂיתָ מִילָּה שְׁחָל זְמַנָּה בִּשְׁבֹת,
 80 שֶׁאֲפָשַׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מִעֲרֵב שְׁבֹת, כִּגוֹן הַבָּתָּא סָכִין לְמִילָּה דְּרַךְ רִשּׁוֹת
 81 הָרַבִּים, אֵינָה דּוֹחָה אֶת הַשְּׁבֹת, אֲךָ הַמִּילָּה עֲצָמָה, שְׂאִי אֲפָשַׁר
 82 לַעֲשׂוֹתָהּ מִעֲרֵב שְׁבֹת, שְׁהָרִי זְמַנָּה קִבּוּעַ לְיוֹם הַשְּׁמִינִי לְלִידָה, דּוֹחָה
 83 אֶת הַשְּׁבֹת, וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב גַּם שֶׁחֶלְכָּה קֶרְבִּי עֲקִיבָא.
 84 וְצִרִיכָא – וְצִרִיךְ הִיא רַב לַהֲשִׁמְעֵנוּ שְׁהִלְכָה קֶרְבִּי עֲקִיבָא, גַּם בַּעֲנֵין
 85 מַכְשִׁירֵי קֶרֶב פֶּסַח וְגַם בַּעֲנֵין מַכְשִׁירֵי מִילָּה. דְּאֵי אֲשַׁמְעִינוּ – שֶׁאִם
 86 הִיא מִשְׁמִיעֵנוּ רַק לְנִפְּי מַכְשִׁירֵי פֶסַח, הֵייתִי אוֹמֵר שְׁדוּקָא הָתָם
 87 (דְּהוּא מַכְשִׁירִי) (הוּא דְּמַכְשִׁירִי) מִצְוָה שְׁנִיתָ לַעֲשׂוֹתָם בַּעֲרָב שְׁבֹת
 88 לֹא דָחוּ שְׁבֹת, מִשּׁוּם דְּלֹא נִבְרְתוּ עָלֶיהָ – עַל מִצְוַת הַפֶּסַח שְׁלֹשׁ
 89 עֲשָׂרָה בְּרִיתוֹת וְאֵינָה חֲמוּרָה כֹּל כֵּךְ, אֲכָל מִילָּה דְּנִבְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ
 90 עֲשָׂרָה בְּרִיתוֹת, אֵימָא לִידְחִי – יִדְחוּ מַכְשִׁירֵיהָ אֶת הַשְּׁבֹת בְּכָל אֻפּוֹן,
 91 שְׁלֹא כְּדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וְאֵי אֲשַׁמְעִינוּ שְׁהִלְכָה קֶרְבִּי עֲקִיבָא רַק
 92 לְגַבִּי מַכְשִׁירֵי מִילָּה, הֵייתִי אוֹמֵר שְׁתָּתָם הוּא דְּמַכְשִׁירֵי מִצְוָה שְׁנִיתָ
 93 לַעֲשׂוֹתָם בַּעֲרָב שְׁבֹת, לֹא דָחוּ שְׁבֹת, מִשּׁוּם דְּלִיכָא חִיּוּב בְּרֵית עַל
 94 הָאֵב אִם לֹא יִמּוֹל אֶת בְּנוֹ הַיּוֹם אֲלֵא מוֹחַר, אֲכָל פֶּסַח דְּאֵיכָא בּו
 95 בְּרֵית אִם לֹא יִשְׁחַטְנוּ בִּיד נִסָּן, אֵימָא לִידְחִי – יִדְחוּ מַכְשִׁירֵיוֹ אֶת
 96 הַשְּׁבֹת גַּם כְּשֶׁנִּיתֵן לַעֲשׂוֹתָם מֵאֲתַמּוּל, צִרִיכָא – אֲכַן צִרִיךְ הִיא רַב
 97 לַהֲשִׁמְעֵנוּ בְּשֵׁנִי הָעֲנִינִים שְׁהִלְכָה קֶרְבִּי עֲקִיבָא.

משנה

98 יֶחֱד עִם קֶרֶבֶן פֶּסַח הָיוּ מִבְּאִיִּים קֶרֶבֶן חֲגִיגָה שֶׁנִּקְרָא 'חֲגִיגַת אַרְבַּעַה
 99 עֶשֶׂר', וְנִחְלָקוּ הַתְּנָאִים לְגַבִּיז הָאֵם הוּא נִלְמַד מִדְּרַשַׁת הַכְּתוּבִים,
 100 וְהוּא חוּבָה מִן הַתּוֹרָה, וְשִׁאִינוּ נִלְמַד מִן הַכְּתוּבִים, וְהוּא חוּבָה
 101 מִדְּרַבָּנָן, הַמִּשְׁנָה בִּבְאֵר מִקְרִים הָיוּ מִבְּאִיִּים אוֹתוֹ. מִבְּרֹתָה
 102 הַמִּשְׁנָה: אֵימָתִי מִבְּאִי חֲגִיגָה עָמָּ – עִם קֶרֶבֶן הַפֶּסַח, מִשְׁבִּיבָה מִשְׁבִּיבָה:
 103 בִּזְמַן שֶׁהוּא ו-קֶרֶבֶן הַפֶּסַח בָּא בְּחֹל, בְּתַהֲרָה – שַׁעֲשׂוֹ אֶת הַפֶּסַח
 104 בְּתַהֲרָה, וּבְמִוָּעָט – שְׁהִיא בִּשְׂרֹו מוּעָט מַכְדִּי לַהֲשִׁבֵּעַ אֶת בְּנֵי
 105 הַחֲבוּרָה שֶׁנִּמְנָו עֲלֵיו, וּבִאֻפּוֹן זֶה הָיוּ אוֹכְלִים אֶת הַחֲגִיגָה תַּחֲלִילָה,
 106 וּבִגְמַר שְׁבִיעֵתָם הָיוּ אוֹכְלִים אֶת הַפֶּסַח. וְאֵילוֹ בִּזְמַן שֶׁהוּא בָּא
 107 בְּשִׁבְתָּה, אוּ בְּמִוָּעָט – שִׁישׁ בּוֹ הִרְבָּה כִּדִּי לַהֲשִׁבֵּעַ אֶת בְּנֵי הַחֲבוּרָה,
 108 וּבְמִוָּעָטָה – שְׂרׁוֹב הַצִּיבּוֹר אוֹ רׁוֹב הַכֹּהֲנִים טַמְאֵי מֵתִים אֵין מִבְּאִיִּין
 109 עָמָּ חֲגִיגָה, מֵאַחַר שְׁאֵינָה דּוֹחָה שְׁבֹת וְטוֹמָא, וּבְמִוָּרְבָּה אֵין
 110 צִרִיכִים לוֹ.
 111 דִּינִים נׁוסְפִים בְּקֶרֶבֶן חֲגִיגָה: חֲגִיגָה הֵייתָ בָּאָה מִן הַצֵּאָן, מִן הַתְּקַרָּה,
 112 מִן הַתְּקַשִּׁים וּמִן הָעוֹשִׁים, מִן הַתְּקַרִּים וּמִן הַתְּקַבּוֹת. וְנִאֲכָלְתָּ לְשֵׁנִי יָמִים
 113 וְלִילָה אֶחָד.
 114

1 וְכָלֵל נִקּוּט בִּידְעִינוּ, שְׁכָל שְׂאִילוֹ אִירַעַה טוֹמָאָה מִסּוּיִמַת בְּיָחִיד
 2 בִּאֻפּוֹן כּוֹזֵה שְׁנִיחָה לַפֶּסַח שְׁנִי, כְּשֶׁאִירַע הַדְּרָב בְּרׁוֹב הַצִּיבּוֹר, עֲנִידִי
 3 – עוֹשִׂים הַצִּיבּוֹר אֶת הַפֶּסַח בְּטוֹמָאָה אִם יִרְצוּ, וְאִינִם חִיּוּבִים
 4 לַהֲיִטְהַר. וְכָלֵל נׁוסֵף הוּא, שְׁכָל מִילָּתָא ו-חִיּוּב דְּאֵיכָא בְּצִיבּוֹר –
 5 שְׁמוּטָל עַל הַצִּיבּוֹר לַעֲשׂוֹת כִּדִּי שִׁיכְשְׂרוּ לַהֲקִרְבַת הַפֶּסַח, אֵיכָא
 6 בְּיָחִיד – מוּטָל גַּם עַל הַיָּחִיד לַעֲשׂוֹתוֹ, וְכָל מִילָּתָא דְּלֵיתָא – שְׁאִין
 7 מִחוּיָבִים בּוֹ בְּצִיבּוֹר, לֵיתָא בְּיָחִיד, מֵאַחַר שֶׁמִּצְוַת הַפֶּסַח נִאֲמַרְהָ
 8 לְכָל יִשְׂרָאֵל בִּיחָד. וּלְפִיכָן, בְּפֶסֶל עֲרִילוֹת, דְּאֵי בּוֹלִיָּה צִיבּוֹר ו-כָּל
 9 הַצִּיבּוֹר עֲרִילִים נִינְהוּ ו-הֵם, אֲמַרְיִן לָהּ קוּמוּ מְהֵלִי וְנִשְׁפִּיכוּ
 10 וְעִבְדִּי פֶסַחָא – אוֹמְרִים לָהֶם קוּמוּ וּמוֹלוּ אֶת עֲצָמָם וְעֵשׂוּ אֶת
 11 הַפֶּסַח, שְׁכֵן פֶּסוּל זֶה לֹא הוֹתֵר בְּצִיבּוֹר, מִמִּילָא יָחִיד נָמִי כְּשֶׁהוּא
 12 עַרְל אֲמַרְיִן לֵיה קוּם מְהֵל וְעִבְדִּי פֶסַחָא, וְאֵי לֹא מְהֵל וְעִבְדִּי – וְאִם
 13 לֹא מֵל כְּכִדִּי שִׁיכּוּל לַעֲשׂוֹת אֶת הַפֶּסַח, עָנֹשׁ בְּרֵית. אֲךָ בְּפֶסֶל
 14 טוֹמָאָה שֶׁמִּצְוַת מֹת, דְּאֵי בּוֹלִיָּה צִיבּוֹרָא טַמְאִין נִינְהוּ לֹא מִדִּינָן
 15 עָלֵיהֶו – לֹא חִיּוּבִים לַהֲזוֹת עֲלֵיהֶם כִּדִּי לְטַהֲרָם, אֲלֵא אִם רוּצִים
 16 עֲבָדִי אֶת הַפֶּסַח בְּטוֹמָאָה, יָחִיד נָמִי כְּשֶׁהוּא טַמָּא, פֶּסַח מְהֵל מְהֵלָה
 17 וְטַהֲרָה, וּלְפִיכָן אֵין דּוֹחָה הַזָּהָה וְזֶה אֶת הַשְּׁבֹת.
 18 הַגִּמְרָא מַקְשָׁה עַל הַכָּלֵל שֶׁאֲמַר רַבָּא 'כֹּל מִילָּתָא דְּלִיתָא בְּצִיבּוֹר,
 19 לִיתָא בִּיחָד': אָמַר לִיה רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַבָּא, וְהָרִי פֶסַח
 20 שְׁנִי דְּלִיתָהּ – שְׁאִינוּ נׁוֹהָג בְּצִיבּוֹר, שְׁלַעוֹלִם אֵין הַצִּיבּוֹר עוֹשִׂים
 21 פֶּסַח שְׁנִי, וְאֵיכָא בְּיָחִיד. וְהָרִי לְפִי רַבָּה, כֹּל דִּין מִדִּינֵי הַפֶּסַח שְׁלֹא
 22 הַתְּחִיבּוֹ בּוֹ הַצִּיבּוֹר גַּם הַיָּחִיד פֶּסוּר מִמֶּנּוּ. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אָמַר
 23 לִיה, שְׂאִי הָתָם – שׁוֹנָה הַדְּרָב לְגַבִּי פֶסַח שְׁנִי, דְּהָא כִּבְר עֲבָדִי לִיה
 24 ו-עֵשׂוּ צִיבּוֹרָא אֶת הַפֶּסַח בְּרָאשׁוֹן, וּמֵאַחַר שְׁאִין פֶּסַח שְׁנִי חִיּוּב
 25 בְּפִנֵּי עֲצָמָו, אֲלֵא הוּא מוּעַד נׁוסֵף לְקִיּוּם חוּבַת הַפֶּסַח, נִחְשָׁב הַדְּרָב
 26 שֶׁהַתְּחִיבּוֹ בּוֹ הַצִּיבּוֹר, וּלְפִיכָן מִתְחַיֵּב בּוֹ גַּם הַיָּחִיד. אֲמַנֵם, בִּאֻפּוֹן
 27 שֶׁהַצִּיבּוֹר אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶת הַפֶּסַח בְּרָאשׁוֹן, כִּגוֹן שְׁהָיוּ רׁוֹבֵם זְבִים, גַּם
 28 הַיָּחִיד שְׁלֹא עֲשָׂאוּ מַחֲמַת שְׁהִיא טַמָּא מֵת אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶת הַשְּׁנִי.
 29 הַגִּמְרָא מַקְשָׁה קוּשִׁיא נׁוסֶפֶת עַל הַכָּלֵל שֶׁאֲמַר רַבָּה, וְדוֹחָה
 30 בַּעֲקֻבּוֹתֶיהָ אֶת בִּיאָרוֹ בְּשִׁטַּת רַבִּי אֲלִיעֶזֶר: מִיִּתְיָבִי, שְׁנִינוּ
 31 בְּבִרְיָתָא, וְכֹל הֵייתִי לׁוֹמֵר שְׁלֹא יְהָא עָנֹשׁ בְּרֵית מִי שְׁלֹא עֲשָׂה אֶת
 32 הַפֶּסַח, אֲלֵא דּוּקָא מִי שְׁתֵּתָה פְּחוּר וְשְׁלֹא הִיָּה בְּדִרְדֵּךְ רְחוּקָה בִּשְׁעַת
 33 הַקֶּרְבָּנוֹ, אֲךָ עַרְל וְטַמָּא שְׂרִין וְשִׁאֲרָא כֹּל הַטַּמְאִים שְׁהָיוּ יִכּוּלִים לְתַקֵּן
 34 אֶת עֲצָמָם לְהוֹתִי רְאוּיִים לֹאכּוֹל אֶת הַפֶּסַח בַּעֲרָב, מִנֵּין שְׁעֵנְשֵׁנִים
 35 בְּכֹרֶת בְּשִׁלָּא עֲשׂוֹ זֹאת, תִּלְמִיד לׁוֹמֵר (בְּמִדְּבַר טִי) 'וְהָאֵישׁ אֲשֶׁר הוּא
 36 טְהוֹר וּבְדִרְדֵּךְ לֹא הִיָּה וְחִדֵּל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח, וְנִבְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא
 37 מִעֲמֻמָּה, שִׁיכֵל הַפֶּסַח לְכַתּוֹב 'וְהַטְהוֹר שְׁלֹא הִיָּה בְּדִרְדֵּךְ רְחוּקָה',
 38 וּמִיִּתּוֹר הַמִּילָּה 'וְהָאֵישׁ מֵרַבִּים אֶת אֱלֹהִים שְׁהָיוּ יִכּוּלִים לְתַקֵּן אֶת
 39 עֲצָמָם לַעֲרֵב וְלֹא עֲשׂוֹ זֹאת. מִדִּיִּקַּת הַגִּמְרָא בְּדַבְרֵי הַבְּרִייתָא:
 40 מִדְּקָא מְהֵרָ – מִכָּן שֶׁמִּחְזוֹר הַתְּנָא אֲטַמָּא שְׂרִין לְלוּמְדוֹ מִן הַרִיבּוּי,
 41 מוֹכֵחַ דְּקַסְבֵּר שְׁאִין שׁוֹחֲטִין וְוִוִּרְקֵן אֶת הַפֶּסַח עַל טַמָּא שְׂרִין, וְכֵן
 42 עַל טַמָּא מֵת בְּשִׁבְעֵי לְטַהֲרָתוֹ, דְּאֵי סָבַר שׁוֹחֲטִין וְוִוִּרְקֵן עַל טַמָּא
 43 שְׂרִין, לְמַעַל לִיה אֲלֵהֲדוּרִיָּה עָלֶיהָ לְלוּמְדוֹ מִן הַרִיבּוּי, תֵּינּוּ – הָרִי הוּא
 44 כְּפִתּוֹר גְּמוּר הַמוֹזֵב בְּפִירוּשׁ בְּפֶסֶק, שְׁכֵן אֶף שְׁאִינוּ רְשָׁאֵי לַהֲכַנֵּס
 45 לַעֲזֹרָה וּלְהַקְרִיב בַּעֲצָמוֹ אֶת הַפֶּסַח מִפְּנֵי טוֹמָאָתוֹ, וְאֶף אִם יוֹז עֲלִיו
 46 וַיִּטְבּוֹל יִיטְהַר רַק לַעֲרֵב, יִכּוֹל לְשַׁלּוֹחַ שְׁלִיחַ שִׁקְרִיב אֶת הַפֶּסַח
 47 בַּעֲבוּרָו, וּלְעֵרֵב יִאכְלֵנוּ בְּטַהֲרָה. אֲלֵמָּא – אֲלֵא מוֹכֵחַ מִהַבְּרִייתָא,
 48 שֶׁאֵף עַל גֵּב דְּלֵא חָיו – שֶׁהִטְמָא אֵינוֹ רָאוּי לְהַקְרִיב אֶת הַפֶּסַח כֹּל
 49 זְמַן שְׁלֹא הָיוּ עֲלִיו וְטַבֵּל, מִכֵּל מִקּוֹם [מִבְּאִי] חִיּוּבָא עָלֶיהָ – מוּטָל
 50 חִיּוּב הַפֶּסַח עֲלִיו, וְצִרִיךְ לְתַקֵּן עֲצָמוֹ כִּדִּי שִׁיכּוּל לְהַקְרִיב עַל יָדִי
 51 שְׁלִיחַ, וּלְאֹכּוֹלוּ בַּעֲרָב בְּטַהֲרָה, וּמוֹכֵחַ בּוֹ כֵּן שֶׁאֵף עַל גֵּב דְּלִיתָהּ
 52 – שְׁאִין חִיּוּב בְּצִיבּוֹר שֶׁנִּשְׁטַמְאוּ בַּמֵּת, אוּ בִּשְׂרִין, לְטַהֲרָא עַל עֲצָמָם,
 53 אֵיכָא – וְשִׁנּוּן בְּיָחִיד, שְׁלֹא כְּדִבְרֵי רַבָּה. וְאִם כֵּן שׁוֹב חוֹזֶרֶת
 54 הַקּוּשִׁיא מְדוּעַ לְשִׁטַּת רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אֵין הַזָּהָה דּוֹחָה שְׁבֹת.
 55 הַגִּמְרָא מְבִיאָה תִּירוּץ אַחֵר מִיִּישֵׁב אֶת שִׁטַּת רַבִּי אֲלִיעֶזֶר: אֲלֵא
 56 אָמַר רַבָּא, קַסְבֵּר רַבִּי אֲלִיעֶזֶר שׁוֹחֲטִין וְוִוִּרְקֵן אֶת הַפֶּסַח עַל טַמָּא
 57 שְׂרִין, וְהוּא תִּדִּין לְטַמָּא מֵת בְּשִׁבְעֵי שְׁלֹו, וְאֶף קוֹדֵם הַזָּהָה וְטַבִּילָה.
 58 וּמִמִּילָא, תְּוָאָה לְמָא – לְשֵׁם מַה צִּרִיכִים לַהֲזוֹת עֲלֵיו, עַל כִּרְחֵךְ

לְאוּ חֻבָּה הִיא – אֵינָה חֻבָּה מִן הַתּוֹרָה. דִּיאִ סְלָקָא דְעֵתָךְ חֻבָּה
הִיא, תִּיְתִי – תְּבוּאָה וְתוֹקֵר בְּשִׁבְתָּ, וְתִיְתִי בְּמִדְּוָתָהּ, וְתִיְתִי בְּטוֹמָאָה.
שְׁהִירִי כָל קֶרֶבן חֻבָּה שְׁקֻבּוּעַ לוֹ זְמַן דְּרוּחָה שְׁבַת וְטוֹמָאָה, וְכֵן אֵילֹ
הִיתָה חֻבָּה לֹא הִיָּה לָנוּ לְבַטֵּל הַבִּתּוּחָה כְּאִשְׁרֵי בִּשְׂרֵי הַפֶּסַח מֵרֻבָּה
לְאוֹכְלִיו.

מִבְּרֵית הַגִּמְרָא: וּבְמִעוּט מִיְהוּ מָאִי מַעְמָא אֲתִיָּא – עַל כָּל פְּנִים,
מֵאַחֲרֵי שֶׁאֵין חֻיּוֹב לְהִבְיָא חֲגִיגָה, מִדּוּ הִטְעַם שְׁמִיבִיאִים אוֹתָהּ
כְּשִׁבְשֵׁר הַפֶּסַח מוּעוֹט לְאוֹכְלִיו. מִבְּאֵרֶת הַגִּמְרָא: הִטְעַם הוּא
בְּדִתְנִיָּא, חֲגִיגָה הִנֵּה בְּהָאָה עִם הַפֶּסַח, נִאֲכָלֶת תְּחִילָה – לִפְנֵי הַפֶּסַח, בְּרִי
שִׁיְהָא הַפֶּסַח נִאֲכָל עַל הַשֻּׁבָּע – שִׁיאֲכֻלְהוּ בְּסוּף אֲכִילָתָם כִּשְׁהֵם
שְׁבָעִים וַיִּהְיֶה מֵאֲכִילָתוֹ, וְתוֹחִיהּ לָהֶם אֲכִילָה שְׁחוּבָה כְּדֹרֶךְ
הַמִּלְכִּים.

שְׁנִינֵי בַּמִּשְׁנָה: וְנִאֲכָלֶת לְשָׁנֵי יָמִים וְכו' וְלִילָה אַחַד. הַגִּמְרָא מְבִיאָה
בְּרִייתָא הַחוּלְקֶת עַל הַמִּשְׁנָה: מִתְּנִיתִין דְּלֹא בְּכֵן תִּימָא, תְּנִינֵי
בְּבִרְיָתָא, בְּן תִּימָא אוֹמֵר, חֲגִיגָה הִנֵּה בְּהָאָה עִם הַפֶּסַח, אָף עַל פִּי שְׁהִיא
מִקְרַבְנוֹת הַשְּׁלָמִים הַנֶּאֱכָלִים לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה, מִכָּל מְקוֹם הָרִי
הִיא כְּפֶסַח וְאֵינָה נִאֲכָלֶת אֶלָּא לְיוֹם וְלִילָה כְּמוֹתוֹ, דְּהֵינִי, עַד חֲצוֹת
לֵיל ט"ו, וְחֲגִיגָתָהּ חֲמִשָּׁה עָשָׂר נִאֲכָלֶת לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה אַחֶר, דְּהֵינִי,
עַד סוּף יוֹם ט"ז. וְעוֹד שָׁנָה בֵּן תִּימָא: וְחֲגִיגָתָהּ אֶרְבָּעָה עָשָׂר יוֹצֵא בָּהּ
מִשּׁוּם חֻיּוֹב שְׁלָמֵי שְׁמִיחָה, אִם לֹא הִקְרִיבָה בִּי"ד אֶלָּא לְמַחֲרָתָה, וְאֵין
יוֹצֵא בָּהּ מִשּׁוּם חֻיּוֹב חֲגִיגָה שֶׁל יוֹם טוֹב. מִפְּנֵי שְׁכָל קֶרֶבן שְׁחוּבָה
עַל הָאֵדָם לְהִבְיָא, אֵינִי יוֹצֵא יְדֵי חֻבּוֹתוֹ כְּשִׁמְבִיאֵי מִבְּהֵמָה שְׁכֹכֵר
הַקּוֹדֶשֶׁה בְּקִדּוּשֵׁת קֶרֶבן אַחֲרָי, אֲךָ לִגְבֵי שְׁלָמֵי שְׁמִיחָה לְמִדָּה

הַגִּמְרָא (חֲגִיגָה ח.) שְׁנִיתִין לְהִבְיָאִים גַּם מִבְּהֵמָה כְּאִלָּה.

מִבְּרֵית הַגִּמְרָא: מָאִי מַעְמָא רַבֵּן תִּימָא שְׁחִיגִית בִּי"ד נִאֲכָלֶת רַק לְיוֹם
וְלִילָה. מִבְּאֵרֶת הַגִּמְרָא: בֵּן תִּימָא דִּרְשׁ בְּדִתְנִי – כִּפִּי שֶׁשָּׁנָה רַב
לְחִיָּא, בְּרִיָּה (בְּנוֹ, שְׁנִינֵי לֵד כֹּהֵן) וְלֹא לְיוֹן לְבָכָר וְכֹהֵן
הַפֶּסַח, וְיֵשׁ לְדֹרוּשׁ שֶׁלֹּבֶת חֲגִיגָתָהּ וְהַפֶּסַח, בְּמִשְׁמַעוֹ,
וְאִמֵּר רַחֲמָנָא – וְאִמְרָה הַתּוֹרָה לִגְבֵי שְׁנֵיהֶם לֹא לְיוֹן, דְּהֵינִי,
שְׁאִסוּר לְהִלִּינֵם וְלִהְיוֹתִיר מֵהֶם לְמַחֲרָתָה. וּמִכָּאֵן שְׁחִיגִית בִּי"ד
נִאֲכָלֶת, כְּפֶסֶתָהּ, רַק עַד חֲצוֹת הַלֵּילָה שְׁלֵאֲחֵר יוֹם הַקְּרִבָּתָהּ.

הַגִּמְרָא מְבִיאָה כְּמָה סְפִיקוֹת בְּדַעַת בֵּן תִּימָא, הָאֵם חֲגִיגָתָהּ בִּי"ד הִיא
כְּפֶסֶתָהּ גַּם בְּעֵינֵיהֶם נֹסְפִים: אִיבְעִיָּא לָהּ – הַסְתַּפְקוֹ בְּנֵי הִישִׁיבָה, לְבֵן
תִּימָא, הָאֵם חֲגִיגָתָהּ בִּי"ד נִאֲכָלֶת דְּרוּקָא שְׁכִיחָא צָלִי – צְלוּיָה, כְּדִין
הַפֶּסַח, אוֹ אֵין נִאֲכָלֶת דְּרוּקָא צָלִי, אֶלָּא אָף מִבּוּשְׁלָתָהּ וְשְׁלוּקָהּ,
כְּשִׁאֵר קֶרֶבְנוֹת. וְשׁוֹרֵשׁ הַסְּפֵק הוּא, בִּי אֶקְשִׁיָּה רַחֲמָנָא – כְּשִׁהֲקִישָׁה
וְהַשְׁוֹתָהּ הַתּוֹרָה אֶת חֲגִיגָתָהּ בִּי"ד לְפֶסַח בְּפֶסֶק שְׁחוּבָה לְעִיל, הָאֵם
דְּרוּקָא לְעֵינֵי לִינָה (וְהוֹתֵרֶת בִּשְׂרֵי מִן הַקֶּרֶבן לְמַחֲרָתָה) הִקְשִׁיָּה אוֹתָהּ,
אֶבְל לְעֵינֵי צָלִי לֹא, וְאֵם כֵּן נִתֵּן לְאוֹכְלָהּ גַּם כְּשִׁהֲיָה מִבּוּשְׁלָתָהּ
וְשְׁלוּקָהּ, כְּשִׁאֵר הַקֶּרֶבְנוֹת. אוֹ דִּילֵמָא – אוֹ שְׁמָא נִאֲמַר, לֹא שְׁנָא –
אֵין הֵדִין שׁוֹנָה, וְהִהִיקֵשׁ הוּא בֵּין לְעֵינֵי לִינָה, וּבֵין לְעֵינֵי אֲכִילָתָהּ
צָלִי.

הַגִּמְרָא פּוֹשְׁטָה אֶת הַסְּפֵק: תָּא שְׁמַע מִמִּשְׁנָה, שְׁשִׁינֵי בַּהּ (לְמַקֵּן קֶסֶט).
שְׁהֵבן שׁוֹאֵל אֶת אֲבִיו בְּלִיל הַסֵּדֶר, מָה נִשְׁתַּנָּה הַלֵּילָה הַזֶּה מִכָּל
הַלֵּילוֹת וְכו' שְׁבָכֵל הַלֵּילוֹת אֲנִי אוֹכְלִין בִּשְׂרֵי צָלִי, שְׁלוֹק, וּמִבּוּשָׁל,
הַלֵּילָה הַזֶּה כּוֹלֵל צָלִי, וְאִמֵּר רַב חֲסִדָּא, מִשְׁנָה זוֹ מִדְּבָרֵי בֵּן תִּימָא
הִיא, שְׁלִישִׁיתוֹ כָּל הַקֶּרֶבְנוֹת שְׁבָאוֹתוֹ הַלֵּילָה, הַפֶּסַח וְחֲגִיגָתָהּ בִּי"ד,
נִאֲכָלִים דְּרוּקָא צָלִי. מְסִיקָה הַגִּמְרָא: שְׁמַע מִינָהּ – אֲכֵן מוֹכַח מִכָּאֵן
שְׁלִפִי בֵּן תִּימָא אָף חֲגִיגָתָהּ בִּי"ד נִאֲכָלֶת דְּרוּקָא צָלִי.

עוֹד סְפִיקוֹת בְּדַעַת בֵּן תִּימָא: אִיבְעִיָּא לָהּ, לְבֵן תִּימָא, הָאֵם חֲגִיגָתָהּ
בִּי"ד בָּהָּ מִן הַקֶּרֶבן כְּשִׁאֵר שְׁלָמִים, אוֹ אֵינָה בָּהָּ מִן הַקֶּרֶבן, אֶלָּא
דְּרוּקָא מִן הָצֵאן, כְּפֶסֶתָהּ. וְכֵן הַסְּפֵק, הָאֵם בָּהָּ מִן הַבְּהֵמָה
הַנֶּקֶבּוֹת כְּשִׁאֵר שְׁלָמִים, אוֹ אֵינָה בָּהָּ מִן הַנֶּקֶבּוֹת, אֶלָּא דְּרוּקָא מִן
הַזֹּכֵרִים, כְּפֶסֶתָהּ. וְכֵן הַסְּתַפְקוֹ, הָאֵם בָּהָּ מִבְּהֵמָה בֵּת שְׁתֵּי שְׁנֵים
כְּשִׁאֵר שְׁלָמִים, אוֹ אֵינָה בָּהָּ מִבְּהֵמָה בֵּת שְׁתֵּי שְׁנֵים, אֶלָּא דְּרוּקָא
מִבְּהֵמָה בֵּת שְׁנֵיהֶם, כְּפֶסֶתָהּ. וְשׁוֹרֵשׁ הַסְּפִיקוֹת הוּא, בִּי אֶקְשִׁיָּה רַחֲמָנָא
– כְּשִׁהֲקִישָׁה הַתּוֹרָה אֶת חֲגִיגָתָהּ בִּי"ד לְפֶסַח, הָאֵם דְּרוּקָא לְמִדֵּי
דְּאֲכָלֶתָהּ – לְעֵינֵי אוֹפֵן אֲכִילָתָהּ הַקֶּרֶבן הִקְשִׁיָּה, אֶבְל לְכָל מִלֵּי –
לְשִׁאֵר הַעֲנִינִים, כְּגוֹן מִין וְגִיל הַבְּהֵמָה מִמִּנָּה מוֹבָא הַקֶּרֶבן, לֹא
הִקְשִׁיָּה, וּמִמִּילָא לְעֵינֵים אֵלּוּ דִּינָה כְּשִׁאֵר שְׁלָמִים הַבָּאִים אָף מִן

הַבֶּקֶר וּמִן הַנֶּקֶבּוֹת וּמִבְּהֵמָה בְּנוֹת שְׁתֵּי שְׁנֵים. אוֹ דִּילֵמָא לֹא שְׁנָא,
וְהוֹקֶשֶׁה חֲגִיגָתָהּ בִּי"ד לְפֶסַח לְכָל דִּינֵיהּ, וּלְפִיכָךְ הִיא בָּאָה כְּמוֹתוֹ
דְּרוּקָא מִן הָצֵאן וּמוֹכֵר בֶּן שָׁנָה.

הַגִּמְרָא פּוֹשְׁטָה אֶת הַסְּפִיקוֹת: תָּא שְׁמַע מִבְּרִייתָא, חֲגִיגָה הִנֵּה בְּהָאָה עִם
הַפֶּסַח הָרִי הִיא בְּכֶפֶסֶת, וְהֵינִי, שְׁפָאָה מִן הָצֵאן וְאֵינָה בָּהָּ מִן הַקֶּרֶבן,
בָּהָּ מִן הַזֹּכֵרִים וְאֵינָה בָּהָּ מִן הַנֶּקֶבּוֹת, בָּהָּ בֵּת שְׁנֵיהֶם וְאֵינָה בָּהָּ
בֵּת שְׁתֵּי שְׁנֵים. וְאֵינָה נִאֲכָלֶת אֶלָּא לְיוֹם וְלִילָה, וְאֵינָה נִאֲכָלֶת אֶלָּא
צָלִי, וְאֵינָה נִאֲכָלֶת אֶלָּא לְמִנּוּי – לְאוֹתָם שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ בְּפֶסַח לְפָנֵי
שְׁחִיתוֹתוֹ. מוֹכִיחָה הַגִּמְרָא: מָאֵן שְׁמַעְתָּ לִיָּה דְּאֵיתִי לִיָּה הָאִי כְּכֶרָא –
מִי הִרְנָא שְׁשִׁמַּעַת שְׁסוּבֵר כֶּךָ, שְׁחִיגִית בִּי"ד אֵינָה נִאֲכָלֶת אֶלָּא לְיוֹם
וְלִילָה כְּפֶסֶתָהּ, הִלָּא הוּא בֶּן תִּימָא, וְאֵם כֵּן שְׁמַע מִינָהּ שְׁלִישִׁיתוֹ
כּוֹלְחוֹ מִיְלְתָא בְּעֵינֵי – יֵשׁ לְנַהוּג בְּחִיגָה אֶת כָּל דִּינֵי הַפֶּסַח. מְסִיקָה
הַגִּמְרָא: שְׁמַע מִינָהּ – אֲכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ כֶּךָ מִבְּרִייתָא.

עוֹד סֵפֶק בְּדַעַת בֵּן תִּימָא: אִיבְעִיָּא לָהּ, לְבֵן תִּימָא, יֵשׁ בָּהּ (וּבְחִיגָתָהּ
בִּי"ד) מִשּׁוּם אִיסוּר שְׁבִירַת עֵצִים כְּמוֹ בְּפֶסֶתָהּ, אוֹ אֵין בָּהּ מִשּׁוּם שְׁבִירַת
הָעֵצִים. וְשׁוֹרֵשׁ הַסְּפֵק הוּא, הָאֵם אָף עַל גֵּב (דְּכִי אֶקְשִׁיָּה) (דְּאֶקְשִׁיָּה)
רַחֲמָנָא בְּכֶפֶסֶת, הָרִי אִמֵּר קָרָא – נִאֲמַר בְּפֶסֶק (שְׁמוֹת יב) וְעֵצִים לֹא
תִשְׁבְּרוּ בָּהּ, וְאֵם כֵּן שֶׁלְדֹרֵשׁ שְׁדוּקָא בּוֹ (וּבְפֶסֶתָהּ אִסוּר לְשִׁבּוֹר
עֵצִים, וְלֹא בְּחִיגָתָהּ. אוֹ דִּילֵמָא, הָאִי בּוֹ, בְּכֶשֶׁר וְלֹא בְּכֶסֶל הוּא
דְּאֵתָא – שְׁתִּיבַת בּוֹ בָּאָה לְלַמְדָּנוּ שְׁדוּקָא בְּקֶרֶבן פֶּסַח כְּשִׁר אִסוּר
לְשִׁבּוֹר עֵצִים אֲךָ בְּפֶסֶל מוֹתָר, אֲךָ אֵינָה מִמַּעֲטָה אֶת חֲגִיגָתָהּ בִּי"ד
מֵאִיסוּר זֶה.

הַגִּמְרָא מְנַסֶּה לְפִשּׁוֹת אֶת הַסְּפֵק: תָּא שְׁמַע מִמִּשְׁנָה (שְׁקָלִים פ"ח מ"ג),
סְפִין הַמִּיּוֹעֵדֶת לְשַׁחֲטָה שְׁנִינֵי צִמָּאִת (וּשְׁנִינֵי צִמָּאִת) בִּירוּשָׁלַיִם בְּאֶרְבָּעָה
עָשָׂר בְּנִיסָן, שׁוֹחֲטִין בָּהּ הַמוֹצָא, אֶת קֶרְבָּנוֹ מִיָּד, אִם יִרְצֶה, וְאֵינוֹ
צָרִיךְ לְהַטְבִּילָה מִפְּנֵי חֲשֵׁשׁ טוֹמָאָה. הוֹאִיל וְאָף אִם נִטְמָאָה, בּוֹדֵאִי
כִּבֵּר הַטְּבִילָה בְּעִלְיָה בִּי"ג בְּנִיסָן כְּדִי שִׁיעָרִיב שְׁמִשְׁהָ בְּאוּר לִי"ד
וְתוֹתֵר, וְיִוְכַל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ לְשַׁחֲטָה הַפֶּסַח. אֲךָ אִם נִמְצָאָה
בְּשִׁלְשָׁה עָשָׂר בְּנִיסָן, הֵדִין הוּא שְׁשׁוֹנָה (וְחִזּוֹר) וּמִסְבִּיל אֶת הַסְּכִין
מִחֲמַת סֵפֶק טוֹמָאָה. שְׁהוֹאִיל וְיִכְלֹל בְּעִלְיָה לְהַטְבִּילָה בְּמִשְׁךְ כָּל
אוֹתוֹ הַיּוֹם וְעַדִּין תְּהִיָּה טְהוֹרָה לִי"ד, חוֹשְׁשִׁים שְׁעִדִּין לֹא עָשׂוּ
זֹאת. אוֹלָם הַמוֹצָא בִּירוּשָׁלַיִם קוֹפִיץ – סְכִין גְּדוֹלָה שְׁבִירָה כָּלֵל
אֵינָה מִשְׁמַשֶּׁת לְשַׁחֲטָה אֶלָּא לְחִיטּוֹךְ בִּשְׂרֵי וְשִׁבִּירַת עֲצָמוֹת, בֵּין
שְׁנִינֵי צִמָּאִת בָּהּ – בִּי"ד, וּבֵין בָּהּ בִּי"ג, שׁוֹנָה וּמִסְבִּיל אוֹתָהּ, אִם
רוֹצֵה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, שְׁמֵאֲחֵר וְקֶרֶבן הַפֶּסַח אִסוּר בְּשִׁבִּירַת עֵצִים אֵין
הַבְּעִלִּים זְקוּקִים לָהּ בִּי"ד וְיִתְכֵּן שְׁעִדִּין לֹא הַטְּבִילָה, אֶלָּא הַמְתִּינוּ
עַד סִמוּךְ לְבִין הַשְּׁמִשּׁוֹת שֶׁל יִי"ד, כְּדִי לְהַטְבִּילָה לְצוּרֶךְ מַחֲרָה.

מִבְּרֵית הַגִּמְרָא: מִנֵּי – כְּדַעַת מִי נִשְׁתַּנָּה הַמִּשְׁנָה, אִילֵּימָא כְּדַעַת
רַבֵּן הַחוּלְקִים עַל בֵּן תִּימָא וְאֵינֵם מְקִישִׁים אֶת חֲגִיגָתָהּ בִּי"ד לְפֶסֶתָהּ,
וּמִמִּילָא לְשִׁטְתָם וְדֵאִי שֶׁאֵין בְּחִיגָה זוֹ מִשּׁוּם אִיסוּר שְׁבִירַת עֵצִים,
הָרִי מָאִי שְׁנָא – בְּמָה שׁוֹנָה סְפִין שִׁישׁ לְהַנִּיחַ דְּמִסְבִּיל אוֹתָהּ בְּעִלְיָה
בִּי"ד, מְקוֹפִיץ שֶׁאֵין לְהַנִּיחַ שְׁמִטְבִּילָה בְּעִלְיָה בִּי"ג. וְדֵאִי בּוֹזֵה דְּחִיָּא
– שְׂרָאִיָּה לְשִׁימוֹשׁ בִּי"ד לְצוּרֶךְ שְׁחִיטָה הַפֶּסַח, וְקֶשֶׁה אִם כֵּן, הִיא
קוֹפִיץ נִפְיִי יֵשׁ לְהַנִּיחַ שְׁמִטְבִּילָה בִּי"ג, דְּהָא חֲזִי לְשִׁימוֹשׁ בִּי"ד לְצוּרֶךְ
שְׁבִירַת עֲצָמוֹת הַחֲגִיגָה, וְאֵם בְּאֵמֶת נִשְׁתַּנָּה הַמִּשְׁנָה כְּדַעַת חֲכָמִים,
מִדּוּעַ חִילְקָה וְאִמְרָה שְׁהַמוֹצָא קוֹפִיץ בִּי"ד צָרִיךְ לְשׁוּב וְלְהַטְבִּילָה.
מְסִיקָה הַגִּמְרָא: אֶלָּא לֹא צָרִיךְ לִזְמֹר רַבֵּן תִּימָא הִיא, שְׁסוּבֵר שְׁדִינֵי
חֲגִיגָתָהּ בִּי"ד שׁוּם לְדִינֵי הַפֶּסַח, וְשְׁמַע מִינָהּ, שְׁסוּבֵר שִׁישׁ בָּהּ (וּבְחִיגָתָהּ
בִּי"ד) מִשּׁוּם אִיסוּר שְׁבִירַת הָעֵצִים, וּמִמִּילָא אֵין בְּקוֹפִיץ שׁוּם שִׁימוֹשׁ
בִּי"ד וְלֹא מִזְדַּרְזִים לְהַטְבִּילָה בִּי"ג, וְלִכְךָ הַמוֹצָא בִּי"ד צָרִיךְ
לְחִזּוֹר וְלְהַטְבִּילָה.

דוּחָה הַגִּמְרָא: לֹא, לְעוֹלָם הַמִּשְׁנָה כְּדַעַת רַבֵּן, וּמִדּוּבֵר בְּגוֹן שְׁכָא
הַפֶּסַח בְּשִׁבְתָּהּ, דְּהֵינִי, שְׁחָל עֶרֶב פֶּסַח בְּשִׁבְתָּהּ, שְׁהוֹאִיל וְאֵין
מְקִרְבִּים בּוֹ חֲגִיגָה אֵין הַבְּעִלִּים זְקוּקִים לְקוֹפִיץ בִּי"ד, וְעַל כֵּן אֵינֵם
מִזְדַּרְזִים לְהַטְבִּילָה בִּי"ג.

הַגִּמְרָא דוּחָה אֶת הָאִפְשָׁרוֹת לְהַעֲמִיד שְׁהַמִּשְׁנָה כְּדַעַת רַבֵּן
וּבְעֶרֶב פֶּסַח שְׁחָל בְּשִׁבְתָּהּ. מְקַשֶּׁה הַגִּמְרָא: וְהָאֵם מְקַדְּתִינִי סִיפָא, חֵל
אֶרְבָּעָה עָשָׂר לְהִיּוֹת בְּשִׁבְתָּהּ, אָף אִם מִצָּא בּוֹ קוֹפִיץ שׁוֹחֲטִין בָּהּ מִיָּד
וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַטְבִּילָה, שְׁאֵף עַל גֵּב שֶׁאֵין הַבְּעִלִּים זְקוּקִים לְקוֹפִיץ
בִּי"ד שְׁחָל בְּשִׁבְתָּהּ מֵאַחֲרֵי שֶׁלֹא מְקִרְבִּים בּוֹ חֲגִיגָה, וְלִצּוּרֶךְ שְׁחִיטָה

פסחים. פרק ששי – אלו דברים דף ע עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קכג רש"י

על השבע – שיהו נהנין באכילתו, ותיחשב להן. ונאכלת לשני ימים – חגיגת חמשה עשר, דנפקא לן במסכת חגיגה (ט,ט) מ"דוחותם אותה". יוצא בו משום שמחה – אם עיכבה עד למחר ושחטה – יוצא בה משום שמחה, משום שלמי שמחה. ואף על גב שמופרשת ועומדת היא כבר, ושלמי שמחה חובה הן, והא דקיימא לן (לקמן עא,א): כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, כדנתיא בספרי: "זבחת פסח בו" עד צאן ובקר", והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים, אם כן למה נאמר "בקר" – להקיש כל הבא מצאן ובקר לפסח. מה פסח דבר שהוא חובה, ואינו בא אלא מן החולין – אף כאן שהוא חובה ואינו בא אלא מן החולין. הני מילי בחובות דעלמא, אבל שלמי שמחה איתרבי במסכת חגיגה (ח,א) מדתניא בסיפרי "שומחת" – לרבות כל מיני שמחה. יכול אף בעופות ומנחות – תלמוד לומר "בחור", מי שחגיגה באה מן, יצאו עופות. מכאן אמרו: ישראל יוצאים ידי חובתן בנדרים ונדבות בו, אף על גב דמחויב ועומד הוא. ואין יוצא בה – משום חגיגת חמשה עשר, כדאמרן: דבר שיש בו חובה אינו בא אלא מן החולין, כלומר, משלו, ולא ממה שהוא מחויב ועומד. וזו כבר תליקדשה מאתמול. מאי טעמא – אין נאכלין אלא ליום ולילה. נאכלת צלי – צריך לאוכלה צלי. הלילה הוה כולו צלי – מתניתין היא בפרק בתרא. כולו צלי, ואפילו החגיגה. למידי דאביה – דאדורת לינה צווי אכילה היא. האי סברא – אינה נאכלת אלא ליום ולילה. שמע מינה בולח איתין – בולחו מילי דתקדשה מאתמול. מאי טעמא – דקשא. שוחט בה – פסחו מיד, ואין צריך להטבילה זה המוצאה, דמסתמא הטבילה בעליה, אם טמאה היתה הטבילה בשלשה עשר כדי שיהא הערב שמש, ותהא טהורה בארבעה עשר. שונה ומטביל – כלומר, אף על פי שספק שמה הטבילה הבעלים – זה שונה ומטבילם מספק, שמה עדיין לא הטבילה, שהיה להן שדות ביום להטבילה ולהעריב שמשו. קופיין – סכין גדול הוא, ורובן אינן לשחיטה אלא לחיתוך בשר ולשבירת עצמות. בין בזה בין בזה – אפילו נמצאת בארבעה עשר. שונה ומטביל – דמתוך שאין שבירת העצם בפסח, אין הבעלים צריכין לה כל ארבעה עשר עד למחר, ויש לומר לא הטבילה, שהיה לו שדות ביום להטבילה סמוך לבין השמשות לצורך מחר. פני – הא דמשמע דאין שבירת עצמות בערב הפסח. אי נימא רבנן – דלא מקשי חגיגה לפסח, ואין בה איסור שבירת עצם. מאי שנא סבין דמטביל – לה בעליה מאתמול, ומוקמינן לה השתא בחוקת טהרה למוצאה – משום דחזיא ליה לבעלים בארבעה עשר לפסח לשחוט, הילכך אטבלה מאתמול וידהוי ליה הערב שמש. והא לא חישינן, שנה אבדה לו זה ימים רבים – דודאי היום נפלה ממנו. דמתוך שבשעת הרגל העם רב, אין שוחה שם במקום נפילתה שלא תמצא. חזי לחגיגה – לשבירת עצמות, ואטבלה מאתמול. ואמאי המוצאה בארבעה עשר שונה ומטביל? שנא – ערב הפסח בשבת, דאין חגיגה באה עמו. הלכך לא צריכה לבעלים בארבעה עשר. חל ארבעה עשר לחיות בשבת שוחט – בקופיין זה מיד, ואין צריך להטביל. דאף על גב דשמה בעלים היה להן סכין לשחוט, ולא היתה קופיין זו להן אלא לשבירת עצמות, והיוס אין שבירת העצם בשבת – אפילו הכי, כיון דצריכה להן ביום טוב אחר שבת – כבר הטבילה מערב שבת. דהא בשבת לא מצו לאטבול, כדאמרין במסכת ביצה (יז,ב) חל יום טוב להיות אחר שבת – מטבילין את הכל מלפני השבת. ובחמשה עשר – אם מצאה ביום טוב עצמו. שוחט בה – שלמים מיד, דודאי הטבילה בעלים מאתמול. הרי היא כסבין – ואפילו נמצאת בארבעה עשר שחל להיות בחול – שוחט בה מיד, דודאי הוטבלה עם הסכין בשלשה עשר, הואיל וקשורה עמו. מכלל דרישא – דקתני: "בין בזה בין בזה שונה ומטביל". לאו בשבת עסקינן – דאם לא כן קשיא רישא אסיפא. ואפילו הכי קאמר דאין בו שבירת עצמות. אלמא: אסור לשבור עצמות בחגיגת ארבעה עשר.

לאו חובה היא – כלומר: אינו חייב מן התורה להביאה. דאי סלקא דעתך חובה היא מן התורה – שוב אין לנו לומר שיש חילוק בין שבת לחול, דהוי קרבן הקבוע לו זמן ותייתי במרובה ובטומאה. אלא דדאי לאו חובה היא, ואינה באה אלא כדי שיאכל הפסח על השבע. ואומר רבינו יצחק בן אשר: דמשמע בירושלמי דהא דפסח נאכל על השבע – היינו מדרבנן, גזירה משום שבירת עצם. שאם לא היתה באה על השבע, מתוך שהוא רעב לאכול הבשר שסביב העצמות – היה בא לידו שבירתו. וקשה לרבינו יצחק: דהשתא משמע דלרבנן דבן תימא דבסמוך חזיא חגיגת ארבעה עשר דרבנן, ולקמן (עא,א) משמע שהיא מן התורה, דתניא: "לא ילין מן הבשר" וגו' – לימור על חגיגת ארבעה עשר שנאכלת לשני ימים! ויש לומר: דאשכחן בפרק קמא דחגיגה (ח,א) תנא דסבירא ליה שהיא מדרבנן. דקאמר רב אשי: הא קא משמע לן חגיגת חמשה עשר – אין, חגיגת ארבעה עשר – לא, אלמא קסבר: חגיגת ארבעה עשר לאו דאורייתא, והשתא לבן תימא, ולתנא דלקמן דאית להו חגיגת ארבעה עשר דאורייתא – דוד שבת. והשתא אתי שפיר דהיא דריש "חמדי נשחט" (לעיל טז,ב): בארבעה עשר שחל להיות בשבת בו. והא מדרקתני סיפא חל ארבעה עשר להיות בשבת בו – ואם תאמר: אמאי לא פריך אי בשבת – הדיכי שרי להטביל כלים? הא קיימא לן דלא מוקי ולא טובלין ולא פירכא היא. דאיכא למימר שונה ומטביל לאחר יום טוב. וארבעה עשר ושלשה עשר (שחל להיות בשבת) אמציאה קאי. מאי

אינה פאה בת שתי שנים? כי אקשיה רחמנא לפסח – לא. או דילמא לא שנא? תא שמע: חגיגה הפאה עם הפסח – הרי היא בפסח; פאה מן הצאן ואינה פאה מן הפקר, פאה מן הזכרים ואינה פאה מן הנקבות, פאה בת שנתה ואינה פאה בת שתי שנים. ואינה נאכלת אלא ליום ולילה, ואינה נאכלת אלא צלי, ואינה נאכלת אלא למנויו. מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא – בן תימא, שמע מינה: בולחו מילתא בעינן. שמע מינה. איבעיא להו: לכן תימא, יש בה משום שבירת עצם או אין בה משום שבירת העצם? אף על גב דכי אקשיה רחמנא לפסח – אמר קרא "בו" – בו ולא בחגיגה. או דילמא האי "בו" – בכשר ולא בפסול הוא דאתא? תא שמע: סבין שנמצאת בארבעה עשר – שוחט בה מיד, בשלשה עשר – שונה ומטביל. קופיין, בין בזה ובין בזה – שונה ומטביל. מני? איילמא רבנן – מאי שנא סבין דמטביל – דחזיא לפסח, קופיין נמי הא חזי לחגיגה! אלא לאו דבן תימא היא, ושמע מינה: יש בה משום שבירת העצם. לא, לעולם רבנן, ובגון שבא בשבת. והא מדרקתני סיפא: חל ארבעה עשר לחיות בשבת – שוחט בה מיד, ובחמשה עשר שוחט בה מיד. נמצאת קופיין קשורה לפסח – הרי היא כסבין. מכלל דרישא לאו בשבת עסקינן! ואלא שבא במרובה

מאי טעמא דבן דורתי דכתיב חבחת פסח וכו' – רש"י פירש: דבחגיגת ארבעה עשר מיירי. ולפירשו צריך לומר דלבן תימא, אף על גב דאית ליה הוקשא אחרינא לעיל חגיגת ארבעה עשר לא דחיא שבת, אף על גב דלכל מילי אקשיה חגיגה לפסח. דאפילו לשבירת עצם אקשיה, אי לא דכתב "בו". מדקאמר רב אשי בסמוך: ואנן טעמא דפרושין ניקו וניפרשו. ואי בן תימא נמי סבירא ליה דרחאי

שבת – לא הוה מתמה כולי האי. וטעמא בדילפינן בסמוך מ"חגותם אותו" וגו' דלא דחיא שבת אף על גב דקרבן ציבור היא – הכי נמי לבן תימא. ואף על גב דקרא "וחגותם אותו" בחגיגת חמשה עשר כתיב – סברא הוא להשוות החגיגות יחד. ולהכי איצטרך לבן דורתיא למילף מ"חבחת פסח" שהוקשו לענין זביחה ואפילו בשבת. לאפוקי שלא נקיש החגיגות יחד. ולא מצי למילף מהוקשא דבן תימא בדפרישתו. וקשה: דלעיל קאמר רב אשי דאי חובה היא – תיתי בשבת. משמע דלבן תימא ולהנא דלקמן דאית להו חגיגת ארבעה עשר דאורייתא – דחיא שבת, אם כן מאי קמתמה רב אשי ואנן טעמא דפרושין ניקו וניפרשו? ועוד: תיקשי להחזיא דאמר ב"הוציאו לו" (יומא גא), נקוט האי כללא בידך: כל שזמנו קבוע – דוחא את השבת ואת הטומאה, ואפילו דידדי. הא איבא חגיגת ארבעה עשר דקבוע לה זמן ולא דחיא! לכך נראה לרבינו יצחק עיקר: דהכא איירי בחגיגת חמשה עשר, כדמוכח במייתי קרא ד"וחגותם אותו", ואתי שפיר דלא כיל ב"הוציאו לו" אלא דבר שקבוע לו זמן יום אחד ולא יותר, אבל חגיגת חמשה עשר – לא חשיב לבן כן זמן קבוע, כיון שיש לה תשלומין כל שבעה. ומכל מקום פריך שפיר: הא ודאי קרבן ציבור הוא, דאף חגיגת חמשה עשר חשיבה זמנה קבוע, כדאמרין בפרק שני דביצה (כב): אמר לון בית הלל אף זו קבוע לא זמן. דתנן: עבר הרגל ולא חג – אינו חייב באחריותו. ואין להקשות: אם כן, אמאי הוצרך בן דורתיא לפרוש ולהתרחק כדי שיהיה בדרך רחוקה ויפטר? והלא דחה יכול להביא חגיגתו כל שבעה, כדילפינן בסמוך! ואמר רבינו יצחק: דילמא ידורה בן דורתיא סבירא ליה מדאיתקש חגיגת חמשה עשר לפסח – שמע מינה אין לה תשלומין. והא דמוקי בן דורתיא קרא ד"חבחת פסח" בחגיגת חמשה עשר ולא בחגיגת ארבעה עשר – דהא דסבר דחגיגת ארבעה עשר לא דאורייתא. **המשנה** דרבי ציבור הוא – נקט קרבן ציבור משום דאיכא תנא דתלי בהכי, בפרק "יש קרבנות" (תמורה יד, א): דתנן: יש בקרבנות ציבור שאין ביחוד, שקרבנות ציבור דוחין את השבת ואת הטומאה. ומיזה, בפרק "הוציאו לו" (יומא גא) אמרינן: כל שזמנו קבוע – דוחה את השבת וטומאה אפילו ביחוד. וקצת קשה: דהכא קרי ליה קרבן ציבור משום דאית בבינופאי, וכן בימא (אבל בחגיגה ו, א) קרי ליה קרבן יחיד.

הא ודאי קרבן ציבור – תימה לרבינו שמשון בן אברהם: מה בכך אם הוא קרבן ציבור? והא פסח ותמיד ושעירי ראש חודש ועומר ושתי הלחם לכולהו מצריכין קרא, כ"ביצר צולין" (לקמן עו, א) שידחו שבת, ואם כן הכא מנא לן? ואומר רבינו יצחק: דחגיגה בכלל שאר קרבנות מועדות, דהאי קרא ד"וחגותם" כתיב בסוף פרשת "פינחס". **שולמים** ששחטו מערב יום טוב וכו' – נראה לרבינו יצחק: דאפילו הקדישם מתחלה ושחטן לשם חגיגת חמשה עשר איירי. דאי לשם שלמים דעלמא – אין יוצא משום חגיגה אפילו שחטן ביום טוב, דכל דבר שבתוכה אין בא אלא מן החולין. לכך נראה דהקדישן ושחטן לשם חגיגה,

דחואל דהוי דבר שבתוכה ואינו בא אלא מן החולין, שצריך להקדישם לשם כן – סברא הוא שישחט נמי בשעה הראויה לחגיגה. וראייה לדבר, מדאמר לעיל: שבעה שמונה הוה אלא מבאן לחגיגה וכו', ואי יכול לשחטה מערב יום טוב – אכתי שמונה הוה. וקשה לרבינו יצחק בן אשר: והא קרא ד"חבחת שלמים" לא כתיב גבי שמחת יום טוב אלא גבי דה, עיבל, והיכי

ליקף מינה יום טוב? ויש לומר: דאיכא למימר דבכל ענין קאמר קרא, דבעינן זביחה בשעת שמחה.

במרוצה. מנא ידעי? ואלא שפא במומא. סוף סוף מנא ידעי? דמית נשיא. דמית נשיא אימת? אולימא דמית בשלשה עשר - ספין למה לי דמטביליה? ואלא דמית בארבעה עשר - מאי שנא ספין דמטביל, ומאי שנא קופיין דלא מטביל לה? לא צריכא דנשיא גופם בשלשה עשר. ספין דחד ספיקא - מטביל לה, קופיין דתרי ספיקי - לא מטביל לה. תניא יהודה בן דורתיא פירש הוא ודורתיא בנו והלך וישב לו בדרום. אמר: אם יבוא אליהו ויאמר להם לישראל: מפני מה לא חגגתם חגיגה בשבת, מה הן אומרים לז? תמהני על שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון שהן חכמים גדולים ודרשנין גדולים, ולא אמרו להן לישראל: חגיגה דוחה את השבת. אמר רב: מאי טעמא דבן דורתיא - דכתיב: "וחבחת פסח לה" אלהיך צאן ובקר" והלא אין פסח אלא מן הכבשים ומן העזים! אלא: "צאן" - זה פסח, "בקר" - זו חגיגה. ואמר רחמנא "וחבחת פסח". אמר רבי אשי: ואנן טעמא דפרושים ניקו וניפרושו? אלא קרא לבדרב נחמן הוא דאתא. דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב: מניין למותר הפסח שקרב שלמים - שנאמר: "וחבחת פסח לה" אלהיך צאן ובקר" וכי פסח מן הקרב בא? והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים. אלא: מותר הפסח יהא לבדרב הניא מן הצאן ומן הקרב. ורבנן, מאי טעמא לא דחי שבת? הא ודאי קרבן ציבור הוא! אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בן ספרא, אמר קרא: "וחגתם אותו חג לה" שבעת ימים בשנה". שבעה? שמונה הווי! אלא מכאן לחגיגה שאינה דוחה את השבת. כי אתא רבין אמר, אמרת ללני רבותי: פעמים שאי אתה מוצא אלא ששה, בגון שחל יום טוב הראשון של חג בשבת. אמר אביי: אבין תכלא לימא כי הא מילתא? שמונה - לא משפחת לה כלל. שבעה - איתא ברוב שנים. אמר עולא אמר רבי אלעזר: שלמים ששחטן מערב יום טוב אינו יוצא בהן לא משום שמונה ולא משום חגיגה. משום שמונה, דכתיב: "וחבחת ושמוחה" - בעינן זביחה בשעת

במריבה – בחבורה מועטת, שהפסח מרובה להן, ולא יביאו חגיגה. מנא ידעי – הבעלים בשלשה עשר שתהא חבורתו מועטת? הרי כל שעה באין ונמנן עליו אנשים מעלמא, וקונים להן בו חלק מן הבעלים עד שעת שחיטה – הלכך לא קים ליה שתהא חבורה מועטת, ומטביל לקופיין שמוא יביאו חגיגה ויצטרבו לשבירת עצמות. **שפא במומא** – שרוב ציבור טמאין. ותנן: בזמן שבא בטומאה – אין מבאין עמו חגיגה. וזה המוצא שחור, ואף על פי שאף הטהורים עושין בטומאה עם הציבור – מטבילה לשבר בה עצמות חגיגת חמשה עשר, שאינה באה בטומאה. מנא ידעי – הבעלים בשלשה עשר, כשטבילין סכיניהם, שיהו רוב ציבור טמאין? דמית נשיא – ומצוה לכל ישראל להתעסק בו. אי נימא בשלשה עשר – כשהיו מטהרין כליהם. ספין למה ליה – לאטביליה – לא מירה, הרי היא עתיד לטעוק! וזה המוצא, אם טהור הוא – למה מחזיקא בטוהרה, ושוחט בה שלמי חגיגתו ביום טוב. אלא דמית בארבעה עשר – וכשהטבילו כליהם בשלשה עשר הצידיין לארבעה עשר, לא היו יודעין שיבוא בטומאה, אם כן גם את הקופיין הטביל לשבירת העצמות דחגיגת ארבעה עשר. **ומאי שנא ספין** – דאמרין אטבילה מרתא ממול, ומאי שנא קופיין דלא אמרינן אטבילה מרתא ממול? לא צריכא דנשיא גופם בשלשה עשר – ולא גרסינן ומת בארבעה עשר, דמה לי מת ומזה לי לא מת. ספין דחד ספיקא הוא – דאיכא למימר שמוא ימות הנשיא ויעשו פסח בטומאה – משום דך ספיקא לא אימנע מלאטבולה, דאטבילה, דחשיב שמוא לא ימות ויעשה פסח טהרה. אבל קופיין דתרי ספיקי – אית ליה, מסליק ליה מתורת טבילה: שמוא ימות ולא יביאו חגיגת לא בארבעה עשר ולא בחמשה עשר, או אפילו לא ימות – שמוא אני לא אצטרך לחגיגת ארבעה עשר, שתהא חבורתי מועטת ויבא פסח במריבה. ואי משום חגיגתו חמשה עשר – עריין שם חתונה להטבילה בארבעה עשר. הלכך לא אטבילה מרתא בשלשה עשר. בן דורתיא פירש – מן החכמים ונבדל מהם, מפני שהיו אומרים אין חגיגת ארבעה עשר דוחה שבת. וישב לו בדרום – רחוק מירושלים, שלא לעלות לרגל ויתחייב בפסח ובחגיגה. דקסבר: חגיגה חובה ואפילו במריבה, ואנן טעמא דפרושים וכו' – וכו' וכו' דהוצרכו לדרוש המקראות אחר טעמי המבדילים מן החכמים? מותר הפסח – בין שהפריש פסחו ואבד ונתכפר באחר ואחר כך נמצא זה, בין שהפריש מעות לפסחו וחלה קדושת פסח על כולו, והחולו טלאים וניתותרו מן המעות. שקרב שלמים – במועד או לאחר הרגל. לדבר הכא מן הצאן ומן הבקר – היינו שלמים, ששכרינן לבא מכל צאן ומכל בקר, זכר ונקבה. **אמאי לא דחיא שבת** – ואפילו חגיגת חמשה עשר, הא ודאי קרבן ציבור הוא – דהא אתי בכינופאי כי פסח, ומנן קבוע לה. וחגותם אותו – חג הסוכות כתיב, דתשלומין ידידה כל שמונה. הלכך שמונה הוי, אלא לאו שמע מינה אין לך חגיגה שדוחה שבת. הלכך לא משכחת שמונה לעולם. בגון שחל יום טוב הראשון של חג להיות בשבת – דמטי נמי שמיני עצרת בשבת, דאין כאן אלא ששה. אבין תכלא – קורב את בניו דהיה. לימא כי האי מילתא – שאילה שאינה הוגנת בשעת

פסחים דף ע עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום חמישי) קכה

רב מבאר את טעמו של בן דורתאי: אמר רב, מאי טעמא דבן
דורתאי, דכתיב (דברים טו ב) 'וּבְחַתּ פֶּסַח לֵה' אֱלֹהֶיךָ צֵאן וּבְקָרְךָ. וְהָלַךְ
לא ניתן לפרש את הכתוב כפשוטו, שכן אין פסח בא אלא מן
הקבשים וּמִן הָעֵזִים ולא מן הבקר. אלא יש לבאר בכונת הפסוק
ש'צֵאן' זה פסח, ו'בְקָרְךָ' זו חגיגה, שכן החגיגה באה אף מן הבקר,
ואמר רחמנא 'וּבְחַתּ פֶּסַח', דהיינו שקראה התורה לחגיגה 'פסח',
ואם כן דינה כמוהו ודוחה שבת.
רב אשי מבאר את דעת חכמים: אמר רב אשי, ואנן טעמא דפרושים
ניקין ונפרש – וכי הוצרכנו לפרש את טעמם של הפורשים
החכמים ולדרוש את הפסוקים כשיטתם, אלא קרא – והפסוק
שדרש רבן לְדַרְבֵּן נִחְמֵן הוּא דְאֵתָא – ללמדנו את דרשתו של רב
נחמן בא, דאמר רב נחמן, אמר רבא בר אבתי, מניין למותר הפסח
– שהשוקדש לשם פסח ואבד, והפרישו בעליו שה אחר תחתיו
והקריבוהו, ולאחר מכן מצאו את השם האבוד, שנקרב בתורת
שְלָמִים ברגל או לאחריו, שְנֵאמַר 'וּבְחַתּ פֶּסַח לֵה' אֱלֹהֶיךָ צֵאן
וּבְקָרְךָ. וְכִי פֶסַח מִן הַבְּקָר בָּא, וְהָלַךְ אֵין פֶּסַח בָּא אֱלָא מִן הַקֶּבֶשִׁים
וּמִן הָעֵזִים. אלא מכאן למותר הפסח, והא קרב לְדַרְבֵּן הַבָּא מִן הַצֵּאן
וּמִן הַבְּקָר, דהיינו שלמים. שאין לך קרבן הקרב מכל סוגי הצאן
והבקר בין מזכרים ובין מנקבות אלא שלמים בלבד.
מקשה הגמרא: וְרַבֵּנָן שחולקים על יהודה בן דורתאי וסוברים
שכל קרבנות החגיגה אינם דוחים את השבת ואף חגיגת ט"ו, מאי
טעמא לא דחי חגיגת ט"ו את השבת, הא ודאי קרְבֵּן צִיּוּר הוּא.
שהרי גם היא, כמו הפסח, מובאת באסיפת הציבור וקבוע לה זמן.
מתרצת הגמרא: אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בן ספרא, אמר
קרא לגבי הקרבת החגיגה בחג הסוכות (ויקרא כג מא) 'וְחֻגְתָּם אִתּוֹ חֹג
לֵה' שְבַעַת יָמִים בְּשָׁנָה, וקשה, וכי שְבַעַת יָמִים בלבד ניתן
להקריבה, הרי שמונת חוץ, שכן אף בשמיני עצרת יכול להקריבה
אם לא הספיק לפני כן, אלא מכאן לְחֻגְתָּה שְאִינִה דוחה את השבת,
וממילא רק בשבעה מתוך שמונת ימי החג ניתן להקריבה.
הגמרא מביאה קושיא על דרשת הפסוק: כִּי אֵתָא – וכשבא רבין
לבבל אמר, אמרתי לפני רבותי, פְעָמִים שָאִי אֵתָה מוֹצֵא אֱלָא שְשָׁה
יָמִים בהם ניתן להקריב את החגיגה, והיינו כְּגוֹן שָחֵל יוֹם מוֹזֵב
הַרְאִשׁוֹן שֶׁל חַג בְּשַׁבָּת, שבאופן זה אף שמיני עצרת חל בשבת
וממילא רק בששת ימי חול המועד ניתן להקריבה. ואם כן קשה,
כיצד אומר הפסוק שישנם שבעה ימים להקרב את החגיגה בסוכות.
מתרצת הגמרא: אמר אביי, אֲבִין תִּבְלָא – אבין השכול! לֵימָא כִּי
הָא מִלְּתָא – וכי יתכן שאדם כמוהו יקשה קושיא כזו שאינה
הוגנת. הרי ברור שכונת הדרשה היא ששְמִנָה יָמִים להקריבה לא
מִשְׁבַּחַת לֵה כָּלָל – לא תמצא באף שנה, אך שְבַעַת יָמִים אֵתָא
בְּרֹוב הַשָּׁנִים, כשיום טוב ראשון חל בחול, ועל שנים אלו דיברה
התורה.
הגמרא מביאה דין בחיוב שלמי שמחה וקרבת חגיגה והבאים בכל
שלושת הרגלים: אמר עולא, אמר רבי אילעא, שְלָמִים שְשָׁחֲטִין
מִעֲרֵב יוֹם מוֹזֵב, אֵינוּ יוֹצֵא בְהֵן יְדֵי חוּבְתוֹ לֹא מִשּׁוֹם שְלָמִי שְמִחָה
וְלֹא מִשּׁוֹם חֲגִיגָה, ואף אם יאכל מהשלמים בחג. מבארת הגמרא:
מִשּׁוֹם שְמִחָה אֵינוּ יוֹצֵא, דְכִתְּבִיב בְּעֵינֵן מַה שֶׁנִּצְטוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּכַנִּיסָתָם לֹאֲרִץ לְבִנוֹת מִזְבֵּחַ בְּהָר עֵיבַל (דברים כו ז), 'וּבְחַתּ שְלָמִים
וְאֶבְרַת שֶׁם וְשִׁמְחָת', ומשמע דְבְעֵינֵן – צריך שתהיה אף הַזְכִּיחָה

בְּמִרְוּבָה – כשבשרו מרובה ודיו להשביע את בני החבורה
המועטים, שבאופן זה הדין הוא שאין מקריבים עמו חגיגה, ולכך
אין הבעלים מזדריים להטביל את הקופיץ ב"ג. דוחה הגמרא
אפשרות זו ומקשה: מָנָא יָדְעִי – מדיחין ידעו הבעלים ב"ג שיהא
פסחם מרובה, הרי כל שעה עשויים להצטרף לחבורתם עוד בני
אדם ולהגדילה. ומאחר שכך, תמיד חוששים הבעלים שמא
ייתרבו בני החבורה ולא יספיק בשר הפסח להשביעם ויצטרכו
להקריב גם את החגיגה, ומזדריים להטביל את הקופיץ ב"ג.
הגמרא חוזרת ומעמידה את המשנה כדעת רבנן ובאופן אחר:
וְאֵלָא מדובר ברישא שְשָׁה פֶסַח בְּמִרְוּבָה, שבאופן זה הדין הוא
שאין מקריבים עמו חגיגה, וממילא אין הבעלים זקוקים לקופיץ
ב"ד. שבה הגמרא ומקשה: סוּף סוּף מָנָא יָדְעִי – מדיחין ידעו
הבעלים ב"ג שבערב פסח יהיו רוב הציבור טמאים ולא יצטרכו
לקופיץ. מתרצת הגמרא: מדובר דְמִית – (שמות) נְשִׂא – המלך או
ראש הסנהדרין, שמצוה על כל ישראל להתעסק בקבורתו
ולהיטמא לו.
מבשרת הגמרא: דְמִית נְשִׂא אֵימָת – אימתי, אֵילִימָא דְמִית בְּשִׁלְשָׁה
עָשָׂר, סְבִין לְמָה לִי דְמִתְבְּלִיָּה – איזה סיבה תהיה לבעליה
להטבילה, הרי יודע שעתידי לעשות את הפסח בטומאה מחמת
התעסקותו בקבורת הנשיא. ואם כן מדוע נאמר במשנה שמוצא
הסכין רשאי להחשיבה כטהורה. מסיקה הגמרא: וְאֵלָא מדובר
דְמִית בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר, ואת כליהם הטבילו כבר ב"ג כשהיו סבורים
שיעשו את הפסח בטהרה. מקשה הגמרא: אם כן מאי שְנָא סְבִין
שְמַנִּיחִים דְמִתְבְּלִיָּה אותה בעליה, וּמָאִי שְנָא קוֹפִיץ שְמַנִּיחִים דְלֹא
מִתְבְּלִיָּה לֵה בעליה וצריך הוצא להטבילה, הרי כשהפסח בא
בטהרה מקריבים עמו חגיגה שמונת לשבור בה עצמות, ואם כן
ודאי הטבילו הבעלים אף את הקופיץ.
מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא אלא דְנְשִׂאִי הִיָּה גוֹסֵס בְּשִׁלְשָׁה עָשָׂר,
והיה הדבר בספק, האם ימות ויקרב הפסח בטומאה, או שלא ימות
ויקרב בטהרה. ולפיכך את הסכין, דְחֵי סְפִיקָא הִיָּה בה לבעליה,
אולי ימות הנשיא ולא יצטרך שתהא טהורה, ואולי לא ימות
ויצטרך שתהא טהורה, מִתְבְּלִיָּה לֵה – מניחים שהטבילה מפני
האפשרות שלא ימות ויעשו את הפסח בטהרה. אך את הקופיץ,
דְחֵי סְפִיקָא יש בה לבעליה, שאולי ימות הנשיא ולא יביאו חגיגה
לא ב"ד ולא בט"ו, ואף אם לא ימות, הרי יתכן שפסחו יהיה
מרובה ולא יקריב עמו חגיגה, וממילא מניחים שלא חשש לצד
הרחוק שיצטרך לה ולא מִתְבְּלִיָּה לֵה ב"ג. נמצא, שניתן להעמיד
משנה זו כדעת רבנן, וממילא אין להוכיח ממנה לגבי דעת בן
תימא בענין איסור שבירת עצם בחגיגת י"ד.
הגמרא מביאה דעה החולקת על דיני משנתנו שחגיגת י"ד אינה
דוחה שבת: תִּנְיָא בברייתא, יְהוּדָה בֶּן דִּוְרְתַאי פִּירֵשׁ ונבדל מן
החכמים שהיו אומרים שחגיגת י"ד אינה דוחה שבת, הוא ודורתאי
כְּגוֹן, מזמנת שנהלך עליהם כפי שיבואר, וְהָלַךְ וַיֵּשֶׁב לוֹ בְּדִירוֹ רְחוֹק
מירושלים, כדי שלא יתחייב בפסח וחגיגה. וכך אמר, אִם יָבֹא
אֱלִיָּהוּ הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, מָפְנִי מֵה לֹא חֲנֻתָם – (הקרבתם)
את החגיגה של י"ד בְּשַׁבָּת, מָה הֵן אומרים לו. תִּמְחֵנִי עַל שְנֵי גְדוּלֵי
הַדִּוּר שְמִינָה וְאֶבְרַתִּי, שֶׁהֵן חֲכָמִים גְּדוּלִים וְדִרְשָׁנִים גְּדוּלִים וְלֹא
אָמְרוּ לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל שְחִינָה דוחה את השבת.

המשך ביאור למס' פסחים ליום רביעי עמ' א

דוחה שבת הואיל והאדם אינו ראוי למצות הפסח, למצות
מילה, שהערל חייב למול את עצמו אף על פי שאינו ראוי
למצות הפסח, משום שפסק רבי אילעא, אֵין שוֹחֲטִין את הפסח
וְיוֹחֲקִין את דְמוֹ עַל – (עבור) שְׁמָא שָׂרִין גַּם שְטִבּוּל, ואם לא טבל
נדחה לפסח שני, ואף על גב שיכול לטבול ולהיטהר עד זמן
אכילתו בערב, וכן אין שוחטין את הפסח על טמא מת שחל
השביעי לטהרתו בערב פסח עד שיטבול, ואף על גב שיכולים
להוות עליו ויטבול ויטהר עד הערב, ואם לא טבל נדחה לפסח
שני.

ואף על פי כן קָהְנִי – שְעָנוּשׁ בְּרַת על שביטל מצוה זו, אֱלָמָא –
מוכח אם כן, שלדעת רבי אליעזר רְמִי חִיּוּבָא עֲלֵיהּ – מוטל על
האדם חיוב המצוה בין כשראו לקיימה כעת, ובין כשאינו ראוי
לקיימה כעת אך יכול לתקן את עצמו ולקיימה. והרי גם על טמא
מת בערב פסח מוטל חיוב הקרבת הפסח מאחר שיכול להכשיר
ולתקן את עצמו על ידי הזאה, ואם כן חוזרת הקושיא, מדוע לא
התיר רבי אליעזר הזאה זו כדין כל מכשירי מצוה הדוחים את
השבת.
מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּה, אינה דומה מצות הזאה, שאינה

בַּשְּׁעֵת הַשְּׁמִינָה וְלִבְנֵי, שהרי שחטן בערב יום טוב שעדיין אינו זמן
שמחה, שנוהגת רק בימי החג. ומשום חֲגִיגָה לא יצא. משום
שהחגיגה הִי דָּבָר שֶׁבְּחֻבָּה – קרבן שחובה על האדם ממצות
התורה להביאו, וְכָל דָּבָר שֶׁבְּחֻבָּה אֵינוֹ בָּא אֶלָּא מִן הַחֻלִּין, ולא
מבמה שחבר קדושה בקדושת קרבן אחר. כמבואר במנחות (פב),
ומאחר שבהמה זו הוקדשה כבר לשלמים אינו יוצא בה ידי חובת
חגיגה.

הגמרא מביאה ראיה לדברי רבי אלעזר: לִימָא מְסִיעֵי לִיה – נאמר
שמהברייתא המובאת להלן יש ראיה לרבי אלעזר, ששנינו
בברייתא, נאמר בחג הסוכות (דברים טו טו) 'וְהָיְתָה אִתְּךָ שִׁמְחָה'
ולבאורה פסוק זה מיותר, שהלא כבר נאמר (שם טז יג-יד) 'חַג הַסֻּכֹּת
תַּעֲשֶׂה לָּךְ וגו' וְשִׂמְחָתָךְ בְּחֻגְךָ', אלא שבא הפסוק לְרִבּוּת לִילֵי יוֹם
טוֹב הָאֶחָדָן (ו-שמיני עצרת) לחיוב שִׁמְחָה, והיינו שיש לשמוח על
ידי אכילת שלמים בלילה זה, וישחטם בערב יום טוב. ומקשה
הברייתא: אָתָּה אָמַר שיש לרבות את לילי יום טוֹב הָאֶחָדָן
לשמחה, או (ו-שנא) אֵינוֹ כֵּן אֶלָּא יש לרבות את לילי יום טוֹב
הָרִאשׁוֹן, וחייב לשחוט שלמים בערב החג כדי לאוכלם בלילה.
ומיישבת הברייתא: תִּלְמוּד לִיּוֹמֵר 'אֶךְ' (שִׁמְחָה) חֶלֶק – תיבת 'אך'
באה תמיד למעט, ובאן היא באה לחלק את הריבוי שריבוינו
לעיל, ולמעט ממנו את אחד הלילות, ויש לנו לומר שהכוונה
ללילה הראשון. מבררת הגמרא: מָאִי מַעְמָא – מדוע מרבה
הברייתא את הלילה האחרון לשמחה וממעטת את הראשון ולא
להיפך, לָא מִשּׁוּם דְּאֵין לוֹ בְּמָה יִשְׁמַח בלילה הראשון, מפני שאינו
יכול לשחוט את השלמים אלא רק בערב החג שאינו זמן שמחה,
ובאופן זה אינו יוצא ידי חובתו, כדברי רבי אלעזר.

דוחה הגמרא: לֹא, בְּרִתְנֵי מַעְמָא – אין זה הטעם אלא כפי שביארה
הברייתא עצמה את הטעם בהמשך דבריה. שמקשה הברייתא,
מָה רְאִיתָ לְרִבּוּת לִילֵי יוֹם טוֹב הָאֶחָדָן וְלַחֲזִיצָא לִילֵי יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן,
ומתרתא, מִכָּרְהָ אֵנִי אֵת לִילֵי יוֹם טוֹב הָאֶחָדָן שִׁישׁ מִצּוֹת שִׁמְחָה
לִפְנֵינוּ בימי החג ובלילותיה, וּמוֹצִיא אֵנִי לִילֵי יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שְׁאֵין
מִצּוֹת שִׁמְחָה לִפְנֵינוּ בימים שלפני החג. שיותר מסתבר לדרוש מן
הכתוב שיש להמשיך בשמחה שכבר התחייב בה, מאשר לדרוש
שיש להתחיל בשמחה.

רב יוסף מקשה על דברי רבי אלעזר: מְתִיב רַב יוֹסֵף, שנינו
בברייתא, חֲגִיגָה אֲרֻבְקָה עֲשֶׂי יוֹצֵא בָּהּ מִשּׁוּם חִיּוּב שְׁלָמֵי שִׁמְחָה,
וְאֵין יוֹצֵא בָּהּ מִשּׁוּם חִיּוּב חֲגִיגָה שֶׁל יוֹם טוֹב. ולדברי רבי אלעזר
אִמָּאִי יוצא בה ידי שמחה, הָא בְּעֵינֵינוּ – הרי לשם כך אנו צריכים
שתהיה הוֹבִיחָה בַּשְּׁעֵת שִׁמְחָה, וְלִבְנֵי – ואין כאן, שהרי שוחטה
בִּידֵי. מתרתא הגמרא: אָמַר רַב אִידִי בַר אֲבִין, מדובר שְׁעִיבָב את
שחיטת החגיגה וְשִׁמְחָה בִּטּוֹ שהוא זמן שמחה.
הגמרא מביאה סיוע לדברי רב אידִי: אָמַר רַב אִשִּׁי, הֲכִי נִמְי
מִסְתַּבְרָא שֶׁמְדוּבַר כששחטה בִּטּוֹ, דְּאֵי לֹא תִּמָּא הֲכִי אֵלָּא תִּמָּא
ששחטה בִּידֵי, יִקְשֶׁה, הָא מְתִנְתָּא מָאֵן קִתְנֵי לָהּ – ברייתא זו מִ
שנאה, הלא כֵּן תִּמָּא שנאה, כמפורש לעיל (ע), ולשית כֵּן תִּמָּא
הָא פְסִלָה לָהּ בְּלִיגָה – הרי חגיגת י"ד נפסלת בליגה, שהרי סובר
שנאכלת רק ליום ולילה כפסח, וביום ט"ו אסורה באכילה, ואם כן
ודאי אינו יוצא בה ידי חובת שמחה. מסיקה הגמרא: שְׁמַע מִנֶּה –
אכן מוכח מכאן שמדובר כששחטה בִּטּוֹ.

רבא מקשה על דברי רבי אלעזר: מְתִיב רַבָּא שנינו במשנה (סוכה
מב) בענין המצות הנוהגות בחג הסוכות, שמצות אמירת הַקֵּלָל
וּמִצּוֹת הַשְּׁמִינָה נוהגות שְׁמִנָּה יָמִים. וְאֵי אִמְרַת בְּעֵינֵינוּ וְכִיחָה בַּשְּׁעֵת
שִׁמְחָה, הָא וְאֵין סְנִיָּין אֶלָּא מְשַׁבְּחַת לָהּ – הרי פעמים רבות לא
תמצא שתנהג השמחה אֶלָּא שְׁבָכָה יָמִים, ולא שמונה כדברי
המשנה, והיינו כְּגוֹן שֶׁחָל יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן לְהִיּוֹת בַּשְּׁבֵת. ששחיטת
שלמי השמחה אינה דוחה שבת, ואף בערב החג לא ניתן לשחוטם
מאחר שאינו 'זמן שמחה', נמצא שלא ניתן לאכול שלמי שמחה
ביום טוב זה. מתרתא הגמרא: אָמַר רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוּדָה,
באופן זה מְשַׁמְחֵה – מקיים את מצות השמחה בְּאִכִּילַת שְׁעִירֵי
הַזִּנְדָּלִים. שבכל יום מימי החג היה קרב שעיר לחטאת, ואף בשבת
היו מקריבים אותו.

דוחה הגמרא: אָמַר רַבָּא, לא ניתן לתרץ כך מאחר ששְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת

בְּדָבָר – ישנן שתי ראיות המוכיחות שלא ניתן לקיים מצות שמחה
בשעירי הרגלים. תָּרָא – ראייה אחת, דְּשְׁעִירֵי הַזִּנְדָּלִים הקרבים
בשבת, הֵי נֶאֱכָלִין לִילֵי אֵין נֶאֱכָלִין, כלומר, הבא לאכול מבשרם
בשבת צריך לאכולו חי מפני שאין בישולו וצלייתו דוחים את
השבת, והרי שִׁמְחָה בְּאִכִּילַת בָּשָׂר הֵי לִבְנֵי. וְעוֹד רְאִינָה, שהרי רק
הַכֹּהֲנִים אֹכְלִין מהם, כדן חטאת, ואם כן, יִשְׂרָאֵל בְּמָה שְׁמִיחָה.
שבה הגמרא ומתרתא באופן אחר: אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָא, מְשַׁמְחֵה
בְּכִסּוּת נִקְיָה וְיָוֵן יָשׁוּן, שאף דברים אלו מביאים לידי שמחה.
הגמרא מביאה דעה החולקת על דברי עולא משמו של רבי
אלעזר בענין שלמי שמחה: כִּי אָתָּה (ו-שנא) רַבִּין לִבְבַל אָמַר
בשם רַבִּי אֱלֵעָזָר, שְׁלָמִים שְׁשִׁחְטוּן מְעַרְבֵי יוֹם טוֹב, יוֹצֵא בָּהֶן מִשּׁוּם
שִׁמְחָה וְאֵין יוֹצֵא בָּהֶן מִשּׁוּם חֲגִיגָה. יוֹצֵא מִשּׁוּם שִׁמְחָה, משום שלא
בְּעֵינֵינוּ וְכִיחָה בַּשְּׁעֵת שִׁמְחָה, ולא יוצא מִשּׁוּם חֲגִיגָה, משום שְׁתֵּי דָבָר
שִׁמְחָה וְכָל דָּבָר שֶׁבְּחֻבָּה אֵינוֹ בָּא אֶלָּא מִן הַחֻלִּין.

הגמרא מקשה על דברי רבין: מִיִּתְיָבִי מִמָּה שִׁשְׁנִינוּ בברייתא,
'וְהָיְתָה אִתְּךָ שִׁמְחָה' לְרִבּוּת לִילֵי יוֹם טוֹב הָאֶחָדָן לְשִׁמְחָה, אָתָּה אָמַר
לְרִבּוּת לִילֵי יוֹם טוֹב הָאֶחָדָן, או אֵינוֹ אֶלָּא לְרִבּוּת לִילֵי יוֹם טוֹב
הָרִאשׁוֹן, תִּלְמוּד לִיּוֹמֵר 'אֶךְ' חֶלֶק, מָאִי מַעְמָא – מדוע לא מרבים את
הלילה הראשון, לָא מִשּׁוּם דְּאֵין לוֹ בְּמָה יִשְׁמַח. דהיינו, שאינו
יוצא ידי חובתו בשחיטת השלמים בערב החג הואיל ואינו זמן
שמחה, ושלא כדברי רבין שסבר שאין צריך וְכִיחָה בשעת שמחה.
דחו בני הישיבה, לֹא, בְּרִתְנֵינוּ, מָה רְאִיתָ לְרִבּוּת לִילֵי יוֹם טוֹב
הָאֶחָדָן וְלַחֲזִיצָא לִילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן. מִכָּרְהָ אֵנִי לִילֵי יוֹם טוֹב
הָאֶחָדָן שִׁישׁ שִׁמְחָה לִפְנֵינוּ וּמוֹצִיא אֵנִי לִילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שְׁאֵין
שִׁמְחָה לִפְנֵינוּ.

הגמרא חוזרת לדון בענין קרבן חגיגה: אָמַר רַב בְּהֵנָא, מִנֵּין לִאימורי
חֲגִיגָה מְשַׁחֵה עֲשֶׂי שְׁנַפְסָלוֹ בְּלִיגָה אִם לֹא הוּקְטְרוּ עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר
שֶׁל יוֹם ט"ו, שְׁנַפְסָמִר (שמות כג יד) 'לֹא יִלֵּן חֶלֶב חָגִי עַד בֹּקֶר', וְחֵלֶב
חָגִי הֵינִי אימורי החגיגה, וְסִמְיָד לִיה – ובסמוך לפסוק זה נאמר
בענין מצות הבאת הביכורים (שם כג ט) 'וְאִשִּׁית בְּכוּרֵי אֲדָמְתְּךָ
תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ, והרי זה כאילו נכתב 'עד בוקר ראשית',
'מִיִּמְרָא' – ללמדנו דְּהָא 'בֹּקֶר' הֵינוּ הַבֹּקֶר הָרִאשׁוֹן שלאחר הקרבת
החגיגה, דהיינו בוקרו של יום ט"ו.

רב יוסף מקשה על דבריו: מְתִיב רַב יוֹסֵף, מַעְמָא שמעמידים
את הפסוק בבוקר הראשון הוא משום דְּכָתֹב 'וְאִשִּׁית', הָא אִם לֹא
כָּתֹב 'וְאִשִּׁית', הָיָה אִמְנִיָא שְׁמָא 'בֹּקֶר', בֹּקֶר שְׁנֵי שלאחר הקרבת
החגיגה, דהיינו בוקר יום י"ז, וקשה, מִי אִיבָא מִידִּי – וכי מצאנו
דבר מעין זה בשאר הקרבנות דְּבִשְׁר אִיפְסִיל לִיה מִאֲוִתָּא – שבשר
הקרבן נפסל לאכילה כבר מהערב, וְאֵילוּ הָאִמּוּרִין שֶׁלֹּא יִפְסְלוּ
עַד צִפְרָא – הבוקר שלמחרת. ואם כן לא יתכן שאימורי חגיגת ט"ו
שנאכלת עד סוף יום ט"ו ונפסלת באכילה מליל י"ז, יפסלו רק
למחרת ביום י"ז, ובהכרח שאימוריה נפסלים כבר בבוקר ט"ז,
מבלי שנודק ללמוד זאת מסמיכות הפסוקים.

אבִּי דוחה את הקושיא: אָמַר לִיה אֲבִי, אֶלְמָה לֹא – מדוע אתה
אומר שלא מצאנו קרבן שאימוריו נפסלים לאחר שנפסל בשרו,
וְהָרִי מִצָּאנוּ בְּפִסְתָּה, לְרַבִּי אֱלֵעָזָר כֵּן עֲזָרִיה, דְּבִשְׁר הַקֶּרֶב אִיפְסִיל לִיה
מִחֲצוֹת לֵיל ט"ו, וְאֵילוּ הָאִמּוּרִין לֹא נִפְסְלוּ עַד צִפְרָא שלמחרת.
ואם כן, אף בחגיגת ט"ו היה מקום לומר, שאף על פי שבשר הקרבן
נפסל לאכילה כבר מליל י"ז, הַאימּוּרִים יִפְסְלוּ רק מהבוקר

שלמחרת, ולפיכך נצרכנו ללימוד של רב כהנא.
רבא מבאר את קושייתו של רב יוסף: אָמַר רַבָּא, רַב יוֹסֵף הֲכִי קָא
קִשְׁיָא לִיה, כִּיצַד יִתְכַּן הִיא לומר ש'בוקר' הֵינִי הַשְּׁנִי ולא הראשון,
מִי אִיבָא מִידִּי דְּאֵילוּ תִנָּא של הברייתא שתובא להלן, לְעֵנִין זִמְן
פְסוּל הַבִּשְׂר של הקרבן לֹא בְּעֵי לְסַמִּיכוֹת של התיבה 'וְאִשִּׁית' כִּדִּי
לומר ש'בוקר' שנאמר בו הֵינִי הראשון, וְאֵילוּ רַב בְּהֵנָא, לְעֵנִין
הַאימּוּרִין שֶׁקְדוּשַׁת חֲמורָה מְקוּדֶשֶׁת בָּשָׂר וּבִשָּׁל כֵּן עֵיכּוּב
פְסִילתָם חֲמור יוֹתֵר, בְּעֵי 'וְאִשִּׁית' כִּדִּי ללמוד שנפסלים מהבוקר
הראשון.

מבררת הגמרא: מָאִי הִיא אותה ברייתא. משיבה הגמרא: דְּתִנָּא,
נאמר בפסוק (דברים טו ט) לגבי חגיגת י"ד 'לֹא יִלֵּן מִן הַבִּשְׂרָא אֲשֶׁר
תִּזְכֶּה בְּעֶרֶב בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן לְבֹקֶר',

פסחים. פרק ששי – אלו דברים דף עא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קכז

רש"י תוספות

לרבות לילי יום טוב האחרון — נראה לרבינו יצחק בן אשר דהוא הדין ללילות אחרות, איצטריך ריבוי משום דהאי קרא ד"ושמחתם לפני ה' שבעת ימים" דררשינן מניה שלמי שמחה, דרשינן נמי מניה בפרק "לולב וערבה" (סוכה מג.א) במקדש לולב שבעת ימים. והתם ימים ולא לילות. ומיהו, לילי יום טוב האחרון איצטריך ריבויא טפי, משום דשמיני רגל בפני עצמו הוא. והוא אמנא לא יתא מחוייב

לזכות שמחה ביום שביעי לצורך שמיני, כמו שאינו מחוייב בערב יום טוב לצורך הלילה. **או** אינו אלא לילי יום טוב הראשון — ולא בא למעוטי שאר לילות, אלא לילי יום טוב האחרון. **לאו** משום דאין לו במה ישמח — ואם תאמר: אם כן תיפוק ליה מאידך קרא דבעינן זביחה בשעת שמחה! ויש לומר: דאי מוהתם, ה"א דלא בעינן זביחה בשעת שמחה אלא בחגיגה של יום טוב, שיכול לשחוטה בו ביום. אבל הכא, שאין יכול לשחוטה בלילה — לא, להכי איצטריך אך למעט.

לילי יום טוב האחרון — פירש בקונטרס: דווקא לילה, אבל יום שמיני — לא. וקשה לרבינו יצחק בן אשר, דהתנן: והלל והשמחה שמונה, וליכא למימר משום ליל שמיני קחני שמונה — דליכא שמונה לילות, דליל יום טוב ראשון לא קחשיב. ועוד: דומיא דהלל, דעיקר ביום. ועוד, דכי פריך לקמן: ואם איתא, זימנין דלא משכחת לה שמונה כגון שחל להיות יום טוב הראשון בשבת. ואי כפירוש הקונטרס — תיקשי נמי לכולי עלמא דכשחל יום שמיני באחד בשבת או ליכא אלא שבעה, דמתי יוכל לשחוט לליל שמיני שהוא מוצאי שבת? דאי שחטי שבת — איפסלא לה. הלכך נראה לפרש דלילי יום טוב האחרון לאו דווקא, דהוא הדין ביום.

מנין לאימורי חגיגה שנפסלין בלינה שנאמר "ולא יליך כר" — מהבא נפקא בכל אימורין.

לימד

בשעת שמחה — ביום טוב, שהוא זמן שמחה. והיית אך שמח — קרא ויתרא הוא, דכתיב לעיל מניה: "והג הסוכות תעשה לך שבעת ימים", וסמך ליה "ושמחת בחגך". והדר כתיב: "שבעת ימים תחוג וגו' והיית אך שמח". לרבות לילי יום טוב האחרון — ואין שמחה אלא באכילת שלמים. ויום טוב האחרון גופיה לא, דהא תרי זימני "שבעת ימים" כתיב גבי שמחה, כדפרישית, וממילא אימעטי שמיני. **או**

אינו אלא לרבות לילי יום טוב הראשון — ואף על פי שאין קרבן בלילה, נלמד שהטעינו הכתוב לשחוט שלמים מערב יום טוב לשמחת לילי יום טוב. אך (שמח) חלק — כל אכין ודקין מיעוטי. **מאי טעמא** — משוינן מיעוטא ללילי ראשון, וריבויא ללילי אחרון, ולא אמרינן איפכא? לאו משום דאמרינן אין לו במה ישמח? דשלמים הנשחטין מבערב לאו שמחה היא, דבעינן זביחה בשעת שמחה. שיש שמחה לפניו — כל ימות ולילות החג. חגיגת ארבעה עשר כו' — קא סלקא דעתיה דרב יוסף בששחוטה בארבעה עשר קאמר. **הא מתיניא** — בן תימא אמרה לעיל, ולבן תימא איפסילא לה. דהא אמר: אין נאכלת אלא ליום ולילה. והשמחה — בשלמים. שחל יום טוב בשבת — ומעברב אין יכול לשחוט, דהא בשעת שמחה בעית. **אמר רב חונא** — דהאי מקרבן שמחה ליכא אלא שבעה. אלא הא דקתני: השמחה שמונה — משמחו בשעירי הרגלים. שעירי ההטאת האמור בראשון שבכל יום היה שעיר בא משל ציבור, וכל חטאות החיצונות נאכלות, וכל קרבן ציבור הקבוע דוחה שבת. חי נאכלין — אם בא לאוכלו בשבת לא יאכלנו כי אם חי, דאין צלליה ובישולו דוחה שבת. ובשר חי אין כאן שמחה. **ועוד** — נהי נמי דיש שמחה בבשר חי, הרי חטאות אין נאכלות אלא להנשים והן אוכלין, וישראל במה ישמחו? לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה — כשאר לילי החג. **או אינו אלא כו'** — כדפרישית. לאימורי חגיגת חפשה עשר שנפסלין בלינה — ואף על פי שזמן אכילת

בשרה כל יום המזרת. וסמך ליה "ראשית ביכורי" וגו' — ודרוש ביה בקר ראשון. דבשר איפסיל ליה טאורתא — משחשבה, ועבר יום ששה עשר. ואימורין יכשרו עד בקר שבעה עשר. דאי בקר בקר שני — בקר של שבעה עשר. **רבי אלעזר בן עזריה** — בפרק בתרא (קכב). דאמר: מדאורייתא אכילת פסח עד חצות, ותו לא. הכי קשיא ליה — אף על גב דאותיב מלתא אחרית. וסי איכא מיד — כלומר, אפשר להיות משמעות המקרא בקר שני, אנן חזינן תנא דמתניתין דלקמן דאפילו לבשר שהוא קל מאימורין לא בעי ראשית, ובקר דכתיב ביה משמע ליה לתנא בקר ראשון. ורב כהנא באימורין דחמירא קדושתיהו לא משמע ליה בקר דכתיב גבייהו בקר ראשון בלא ראשית. **אשר תזבח בערב** — בחגיגת ארבעה עשר מייד, דנשחטת עם הפסח בערב. דהא ליכא למימר בערב של יום טוב הראשון עצמו קאמר קרא — דאם כן מאי בערב? הלא שחיתון ביום כולו. שנאכלת לשני ימים — דהאי בקר בוקרין של ששה עשר קאמר קרא.

או

בשעת שמחה - וליכא. **משום חגיגה** - הוי דבר שבחובה, וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין. **לימא מסייע ליה: "והיית אך שמח"** - לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה. **אתה אומר** לילי יום טוב האחרון, או אינו אלא לילי יום טוב הראשון? **תלמוד לומר: "אך"** (שמח) - חלק. **מאי טעמא** - לאו משום דאין לו במה ישמח? לא, בדתני טעמא: מה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב ראשון? **מרבה אני לילי יום טוב האחרון** - שיש שמחה לפניו, ומוציא אני לילי יום טוב ראשון שאין שמחה לפניו. **מתיב רב יוסף: חגיגת ארבעה עשר יוצא בה משום שמחה, ואין יוצא בה משום חגיגה. אמאי? הא בעינן זביחה בשעת שמחה, וליכא! אמר רב אידי בר אבין: שעריב ושחמיה. אמר רב אשי: הכי נמי מסתברא, דאי לא תימא הכי - הא מתינתא מאן קתני לה** - בן תימא, בן תימא - **הא פסלה לה בלינה! שמע מינה. מתיב רבא: ההלל והשמחה שמונה. ואי אמרת בעינן זביחה בשעת שמחה** - **הא זמנין סגיאין דלא משכחת לה אלא שבעה, כגון שחל יום טוב הראשון להיות בשבת! אמר רבי הונא פריה דרב יהודה: משמחו בשעירי הרגלים. אמר רבא: שתי תשובות בדרך. חדא: דשעירי הרגלים חי נאכלין, צלי אין נאכלין, ושמחה בחי ליכא. ועוד: פהגים אוכלין, וישראל במה שמחים? אלא אמר רבי פפא: משמחו בכסות נקיה וזין יטון. כי אתא רבין אמר רבי אלעזר: שלמים ששחמין מערב יום טוב יוצא בהן משום שמחה, ואין יוצא בהן משום חגיגה. יוצא משום שמחה - לא בעינן זביחה בשעת שמחה. ולא משום חגיגה - הוי דבר שבחובה, וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין. **מתיבי: "והיית אך שמח"** - לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה. **אתה אומר** לרבות לילי יום טוב האחרון, או אינו אלא לרבות לילי יום טוב הראשון? **תלמוד לומר: "אך"** - חלק. **מאי טעמא** - לאו משום דאין לו במה ישמח? לא, בדתניא: מה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב הראשון - **מרבה אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו, ומוציא אני לילי יום טוב הראשון שאין שמחה לפניו. אמר רב פהנא: מנין לאימורי חגיגת חמשה עשר שנפסלין בלינה** - שנאמר: "ולא ילין חלב חגי עד בקר" וסמך ליה 'ראשית'. למימרא דהאי "בקר" - בקר ראשון, מתקוף לה רב יוסף: **טעמא דכתב 'ראשית' הא לא כתב ראשית** - הוה אמינא: מאי "בקר" - בקר שני. מי איפא מיד דבבשר איפסיל ליה מאורתא, ואמורין עד צפרא? אמר ליה אבין: אלמא לא? והרי פסח לרבי אלעזר בן עזריה, דבבשר איפסיל ליה מחצות ואמורין עד צפרא! אמר רבא, רב יוסף הכי קא קשיא ליה: מי איפא מיד, דאלו תנא לבבשר לא בעי ראשית, ורב פהנא לאימורין בעי ראשית. מאי היא - דתניא: "לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב פיום הראשון לבקר"**

לימד

לימוד על חגיגת ארבעה עשר שנאכלת לשני ימים ולילה אחד – תימנה לרבינו יצחק: דתניא בסוף פרק "כל הפסולים" (ובחים לו,א): "ובשר זבח תורת שלמים" – למנוה תורה שנאכלת ליום ולילה, מנין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח – תלמוד לומר "שלמים" ופירש בקונטרס דהם: שלמים הבאים מחמת פסח – היינו חגיגת ארבעה עשר. והשתא

ההיא ברייתא כמאן? דלתנא דשמעתין נאכלת לשני ימים, ולכן תימא (לעיל ע"א) גמי נאכלת ליום ולילה נפקא ליה מדרהוק לפסח, והתם נפקא ליה מדרבתי: "זבח תורת שלמים" על כן נראה לרבינו יצחק דשלמים הבאים מחמת פסח דקתני דהם – היינו מותר הפסח שקרב שלמים. והשתא אתי שפיר, ולקמן פרק "האשה" (פ"ט,א) אמרינן דמותר הפסח נאכל ליום ולילה, ומנא לן אי לא מקרא דהתם. ובתורת חכמים, בפרשת "צו" את אהרן" משמע בהדיא כפירוש רבינו יצחק, דרדיש התם האי קרא ד"בשר זבח תורת שלמים" לשלמים הבאים מחמת פסח, ובתר הכי מיייתי ההיא דשמעתין, ורדיש מ"לא ילך מן הבשר אשר תזבח בערב" וגו' – בחגיגה הבאה עם הפסח התשוב מדרב שתאכל לשני ימים ולילה אחד. אלא משמע דההיא דלעיל איירי במותר הפסח שקרב שלמים.

והאיך כוליה לחגיגת ארבעה עשר – תימא לרבינו שמשון בן אברהם: כיון דכוליה קרא בחגיגת ארבעה עשר איירי, ומאי בקר בקר שני – אם כן תאכל לשני ימים ושני לילות, דקרא משמע שאינה נפסלת עד בקר שני – אבל ליל בקר שני נאכלת

כל היכא דכתב בקר סתמא בקר ראשון – תימנה לרבינו יצחק: דבסוף "ערכי פסחים" (לקמן קכב) דרש בקר בקר שני, אף על גב דכתבי סתמא.

שמעת

לימוד על חגיגת ארבעה עשר שנאכלת לשני ימים ולילה אחד. או אינו אלא ליום ולילה? **כשהוא אומר:** "ביום הראשון לבקר" – הרי בקר שני אומר. או אינו אלא בקר ראשון, ומה אני מקיים חגיגה הנאכלת לשני ימים ולילה אחד – חוץ מזה. **כשהוא אומר בו "אם נדר או נדרבה"** – לימוד על חגיגת ארבעה עשר שנאכלת לשני ימים ולילה אחד. **אמר מר:** "או אינו אלא בקר ראשון", הא אמרת כשהוא אומר "ביום הראשון לבקר" הרי בקר שני אומר! הכי קאמר: או אינו אלא בשתי חגיגות הפסח, **מדבר, אחת חגיגת ארבעה עשר ואחת חגיגת חמשה עשר, וזו לבוקרה וזו לבוקרה.** הדר אמר: אלא דקרא לן חגיגה הנאכלת לשני ימים ולילה אחד, אם כן "אם נדר או נדרבה" במאי? אי חגיגת ארבעה עשר – הא פתיב בה יום ולילה, אי חגיגת חמשה עשר – הא פתיב בה יום ולילה. אלא האי לחגיגת חמשה עשר, והאיך כוליה קרא לחגיגת ארבעה עשר. **לימוד על חגיגת ארבעה עשר שנאכלת לשני ימים ולילה אחד.** מעמא דכתיב "ביום הראשון לבקר", דמאי בקר – בקר שני. **הא כל היכא דכתיב בקר סתמא – בקר ראשון, ואף על גב דלא פתיב ביה 'ראשית', משנה הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת – חייב עליו חטאת.** ואשאר כל הזבחים

ששחטו לשם פסח, אם אינו ראויין – חייב, ואם ראויין הן – רבי אליעזר מתייב חטאת, ורבי יהושע פוטר. אמר ליה רבי אליעזר: מה אם הפסח שהוא מותר לשמו, כששניה את שמו – חייב. וזבחים שהן אסורין לשמו, כששניה את שמן – אינו דין שיהא חייב? אמר ליה רבי יהושע: לא, אם אמרת בפסח ששניהו בדבר אסור – האמר בזבחים ששניהו בדבר המותר. אמר ליה רבי אליעזר: אימורי ציבור יוכיחו, שהן מותרין לשמן והשוחט לשמן חייב? אמר ליה רבי יהושע: לא, אם אמרת באימורי ציבור – שיש להן קצבה, האמר בפסח – שאין לו קצבה. **רבי מאיר אומר:** אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור. שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו, לערליו ולטמאין – חייב. לאוכליו ושלא לאוכליו, למנויו ושלא למנויו, למולין ולערלים, לטמאין ולטהורין – פטור. שחטו ונמצא בעל מום – חייב. שחטו ונמצא טריפה בפתר – פטור. שחטו ונודע ששחטו בערלים את ידם, או שמתו, או שנשחטו – פטור, מפני ששחטו ברשות.

גמרא

אינו ראויין – לפסח, כגון עגל או איל כן שתי שנים או נקבה – חייב עליו חטאת אם נעלמה ממנו שבת, או כסבור שמותר לשחוט אחרים לשם פסח בשבת. דהאי לא טועה בדבר מצוה הוא, דהכל יודעין שאין זה כשר לפסח. **ואם ראויין הן** – כגון שהוא שוה כן שנה של שלמים ששחטו לשם פסח, דמתוך שטור ובהלך לשחוט פסחו טעה בזה, ולא נזכר שהקדישו לדבר אחר. **רבי אליעזר מחייב חטאת** – שטעה בדבר מצוה. ורבי יהושע פוטר – דקסבר: טעה בדבר מצוה, ועשה בדבר מצוה כל דהו – פטור מחיוב חטאת שבה. וזה עשה מצוה, שהקריב קרבן, וכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירי, ואף הנשחטין לשם הפסח רבי יהושע מכשיר להו, בפרק "תמיד נשחט" (ס"ב,א). **מה אם פסח שמותר** – לשחוט בשבת לשמו, שיהא את שמו – מודית לי דחייב חטאת, דקתני לעיל. ששנה בדבר האסור – ששחטו לשם קרבנות אחרים, שאסורין לשחוט בשבת. ששניה בדבר המותר – ששחטו לשם פסח, שמותר לשחוט בשבת. **אימורי ציבור** – קרבנות האמורין בציבור בשבת, כגון תמיד ומוספין, ויכחו – שמותרין לשחוט לשמן, והשוחט שאר זבחים לשמן בשבת – חייב. שיש להן קצבה – שאינו רואה אחרים הרבה עוסקין בשחיטתן, וכיון שנשחט התמיד – יודע הוא שאין צריך לשחוט עוד. הלכך אין זה טועה אלא שוגג, דלא היה לו לטעות בדבר. **תאמר בפסח שאין לו קצבה** – שהכל צריכין לכך, והרי הוא רואה את אחרים הרבה עוסקין בכך, וטורד להעסק במצוה. ואפילו שחט הוא פסחו כבר, ומצא זבח זה עומד בעורה, וכסבור שהוא פסח ושחטו לשם מי שהוא, וטעה על כך. הלכך: טועה בדבר מצוה הוא. **רבי מאיר אומר** – השוחט אחרים כל שבתות שנה לשם אימורי ציבור – פטור. שחטו בשבת שלא לאוכליו – דפסח פסול הוא. ונעלמה ממנו שבת, או כסבור שכשר. שלא לאוכליו – לחולה ולזקן – חייב חטאת, דלא ניתנה לידחות שבת אצל שחיטה זו. לאוכליו ושלא לאוכליו וכו' פטור – דהא פסח כשר הוא, כדתנן ב"תמיד נשחט" (ס"א,א) דמקצת אוכלין לא פסלי. שחטו ונמצא בעל מום חייב – דשוגג הוא ולא אנוס, דהוה ליה לבקריה. ששחטו בערלים את ידם – ממנו קודם שחיטה, ונמנו על אחר. או שמתו, או שנשחטו – דעכשיו לא ניתנה לידחות שבת אצלו. פטור – שאנוס הוא, דלא היה יודע שכן, ולא היה לו לבדוק

על כך.

גמרא

פסחים דף עא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה - עוז והדר" (ליום שישי) קכט

משנה

משתנו דנה במי ששחט בשבת קרבנות שלא כהלכתו, אם חייב
 חטאת משום חילול שבת: **הפסח** ו-קרבן פסחון **ששחטו** בשוגג **שלא**
לשמו - שלא לשם קרבן פסח **בשבת** שחל בו י"ד בניסן, מפני שהיה
 סבור שכשם שמותר לשחטו לשמו, כך מותר לשחטו שלא לשמו,
 חייב עליו **חטאת**, כיון שהקרבן פסול ולא קיים בו את מצותו,
 ונמצא שחילול שבת שלא לצורך. ו**שאר כל הזבחים** - שאר
 קרבנות **ששחטו** בי"ד בניסן שחל בשבת **לשם קרבן פסח**, אם הם
 בהמות **שאינן ראויין** לפסח כלל, כגון ששחט עגל או איל בן
 שנתיים או כבשה של שלמים, מתוך ששחט בשבת היום, או
 שהיה סבור שמותר לשחטו וזבחים אחרים לשם קרבן פסח בשבת,
 חייב חטאת, שהרי אסור להקריב בשבת קרבן שאין זמנו קבוע.
ואם ראויין הן לפסח, כגון ששחט לשם פסח שה בן שנה שהוקדש
 לשלמים, ומחמת טרדתו לשחוט את פסחו, טעה בקרבן זה וסבר
 שפסח הוא, רבי **אליעזר מחייב חטאת**, ואף על פי שטעה בדבר
 מצוה, כלומר שטעותו היתה מחמת טירדתו לקיים מצות קרבן
 פסח. כל שהיה, פטור, ואדם זה הרי התכוין לקיים מצות קרבן
 פסח, אלא שמתוך שהיה טרוד ובהול לשחוט פסחו, טעה וסבר על
 שלמים שהוא פסח, וגם עתה קיים בהקדמה זו מצות הקרבת
 שלמים.
 המשנה מביאה משא ומתן בין רבי אליעזר לרבי יהושע: **אמר לו**
רבי אליעזר לרבי יהושע, הלא ניתן ללמוד מקל וחומר לחייבו,
 שהרי **מה אם הפסח שהוא מותר לשחטו לשמו** בשבת שחל בו י"ד
 בניסן, אף על פי כן **בששחטו את שמו**, דהיינו ששחטו שלא לשמו,
 מודה אתה שחייב, כמבואר בתחילת המשנה, ו**זבחים אחרים**, כגון
 שלמים, **שחל אסורין** לשחוטם בשבת אפילו **לשמן**, **בששחטו את**
שמן ושחטם בשבת שלא לשמם, אינו דין **שהיה חייב**. **אמר לו רבי**
יהושע, לא - אין להוכיח מקרבן פסח, שכן **אם אמרת בפסח שחייב**,
 משום **ששחטו בדרך אסור** - ששחטו לשם קרבנות שאסור
 לשחטם בשבת, ולא טעה בדבר מצוה, **האמר לחייבו בשאר זבחים**
ששחטו בדרך המותר - ששחטם לשם פסח שמותר לשחוט בשבת,
 ונמצא שטעה בדבר מצוה המוטלת עליו בשבת זו.
 מדברי רבי יהושע משמע שפותר בכל אופן ששינה לדבר המותר.
 רבי אליעזר מוכיח לו שאין הדבר כן. **אמר לו רבי אליעזר**, **אימורי**
ציבור - קרבנות ציבור שיש להקריבם בשבת, כגון תמידים
 ומוספים, יזכיהו כשיטתי, שהרי **הן מותרין לשחוטם לשמן** בשבת
 וזו מצותם, ואף על פי כן **השוחט קרבנות אחרים לשמן** של
 קרבנות אלו בשבת, חייב, ואף ששינה אותם לקרבן שמותר
 להקריב ביום זה. ואם כן אף השוחט שאר זבחים לשם פסח יש לו
 להתחייב. **אמר לו רבי יהושע**, לא - אין להוכיח מהם, שכן **אם**
אמרת באימורי ציבור ושהשוחט קרבנות אחרים לשמן חייב **שיש**
להן קצבה - מספר קצוב שמקריבים מהם כל שבת, ואין אדם
 רואה אנשים רבים שעוסקים בשחיטתם, ומששחטו התמידים
 והמוספים יודע הוא שאין צריך לשחוט עוד לקרבנות אלו, ואם
 שכח ושחט קרבן אחר לשמן של אלו, אין זה נחשב טועה בדבר
 מצוה, שכן לא היה לו לטעות בכך, **תאמר** כך אף **בפסח שאין לו**
קצבה - שאין מספר קצוב לקרבן פסח, שכן הכל צריכים להקריבו,
 וכיון שראה רבים אחרים העוסקים בכך אף הוא היה טרוד
 להתעסק במצוה זו, ומתוך כך טעה לחשוב על קרבן אחר שהוא
 פסח ושחטו לשמו, והרי זה טועה בדבר מצוה ואימורי ציבור: רבי
 המשנה מביאה דעה המקילה אף בשבת שלא אימורי ציבור: רבי
 מאיר אומר, אף **השוחט בכל שבתות השנה קרבנות אחרים לשם**
אימורי ציבור, פטור, ואף שיש להם קצבה, משום שעל כל פנים
 טעה בדבר מצוה.
 אופנים נוספים של פסח שנשחט בשבת שלא כהלכתו: **שחטו שלא**
לאוכלו - לשם זקן או חולה שאינם יכולים לאכול ממנו כוית, וכן
 אם שחטו **שלא למנויו** - לשם בני אדם שלא נתמנו על קרבן זה
 לפני שחיטתו, או ששחטו לשם **עזרין** - שלא נמולו ולשם **ממאין**,
 ושווגג היה, ששחט בשבת היום, או שחשב שהפסח כשר באופנים

המשך בעמוד צה

הרי זה לימוד על חגיגת ארבעה עשר שנאכלת לשני ימים ולילה אחד.
 דהיינו, שנאכלת ביום י"ד, ליל ט"ו ויום ט"ו, ואסור להלך אותה
 לבוקר יום ט"ו, ומה שנאמר 'לבקר' הכוונה לבוקר יום ט"ו. מקשה
 הברייתא: או אינו - שמא אינו כן **אלא נאכלת ליום ולילה בלבד**,
 יום י"ד וליל ט"ו, ומה שנאמר 'לבקר' היינו בוקר של יום ט"ו שבו
 נאסרת באכילה. מתרצת הברייתא: **בשהוא אומר 'ביום הראשון'**
(לבקר), משמע שנאכלת כל היום הראשון של פסח, דהיינו ט"ו,
 וממילא **הרי בקר שני אומר** - בהכרח שה'בוקר' שבפסוק מדבר
 בבוקר של יום ט"ו. שבה הברייתא ומקשה: או אינו - שמא אין
 כוונת הכתוב כן **אלא לבקר הראשון** דהיינו בוקר של ט"ו, ואם
 תקשה, **במה אני מקיים** את מה שלמדנו מפסוק אחר, שיש חגיגה
הנאכלת לשני ימים ולילה אחד, אשיב לך שאני מקיים זאת בחגיגה
 אחרת חוץ מזו. דוחה הברייתא: **בשהוא אומר** בו - בענין אכילת
 קרבן שלמים (ויקרא טו) **אם נדר או נדבה וזבח קרבנו**, ביום הקריבו
 את זבחו ויאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל, בא ללמד ששלמי
 הרשות נאכלים לשני ימים ולילה שביניהם, ובייתור התיבה 'אם'
 הוא בא לרבות לדין זה אף שלמי חובה, והרי זה לימוד על חגיגת
 ארבעה עשר שנאכלת לשני ימים ולילה אחד שאף היא משלמי
 החובה, ואם כן, לא שייך לבאר שהפסוק 'לא יליך' המדבר בחגיגת
 י"ד, מורה על אכילתה ליום ולילה בלבד.
 הגמרא מבארת את דברי הברייתא: **אמר מר** - הובא לעיל
 בברייתא, **או אינו אלא בקר ראשון**, מקשה הגמרא: **הא אמרת**,
בשהוא אומר 'ביום הראשון' (לבקר) הרי בקר שני אומר, כלומר,
 הרי הברייתא כבר הוכיחה שה'בוקר' שבפסוק היינו בוקר יום
 השני, ומדוע היא שבה ומסתפקת אולי הכוונה לראשון. משיבה
 הגמרא: **הכי קאמר**, או אינו אלא שבשתי חגיגות הקדוש **בדבר**,
 אחת חגיגת ארבעה עשר ואחת חגיגת חמשה עשר, וזו **לבוקר** וזו
לבוקרה. כלומר, שחלקו הראשון של הפסוק 'לא יליך' מן הבשר
 אשר תזבח בערב' נאמר לגבי חגיגת י"ד, שנאכלת ביום י"ד
 ובלילה שאחריו ואיסור הלילה שלה חל בבוקר ט"ו, ואילו חלקו
 השני של הפסוק 'ביום הראשון לבקר' אמור לגבי חגיגת ט"ו
 שקרבה ביום הראשון של חג הפסח, וללמדנו שנאכלת ביום זה
 ובלילה שאחריו ואיסור הלילה שלה חל בבוקר ט"ו.
 הגמרא מבארת את המשך דברי הברייתא: **הדר** - חזר התנא ודחה
 את הקושיא ואמר, כיצד ניתן לבאר כך את הפסוק, **אלא דקיימא**
לן - הרי מקובל בידינו שיש חגיגת הנאכלת לשני ימים ולילה אחד,
ואם בן את ייתור התיבה 'אם' בפסוק 'אם נדר או נדבה' שממנו
מריבים שאף שלמי חובה, ובכללם החגיגה, נאכלים לשני ימים
 והלילה שביניהם, **במא** - באיזה קרבן חגיגה נעמיד. **אי בחגיגת**
ארבעה עשר, **הא בתיב מה שנאכלת ליום ולילה בלבד**, כפי
 שלמדנו מחלקו הראשון של הפסוק 'לא יליך', ואי בחגיגת חמשה
 עשר, **הא בתיב אף מה יום ולילה בלבד**, וכפי שלמדנו מחלקו השני
 של הפסוק 'לא יליך'. **אלא** על כרחך שהיא - הפסוק של 'אם נדר'
 בא ללמדנו על חגיגת חמשה עשר שנאכלת לשני ימים ולילה אחד,
והאיה בוליה קרא - כל אותו פסוק של 'לא יליך', לענין חגיגת
 ארבעה עשר נאמר, ולימוד על חגיגת ארבעה עשר שנאכלת לשני
 ימים ולילה אחד כפי שדיקה ממנו הברייתא בראשית דבריה.
 עתה שבה הגמרא לפרש את קושיותו של רב יוסף ובעקבותיה
 נדחים דברי רב כהנא: שנתבאר אם כן מתוך דברי הברייתא,
 שמשמע שפירשנו שה'בוקר' שנאמר בפסוק היינו הבוקר השני,
 הוא משום **דבתיב 'ביום הראשון לבקר'**, שמשמעו חתוגית י"ד
 נאכלת כל היום הראשון, דהיינו ט"ו, וממילא למדנו **דמא 'בקר'**,
בקר השני, דהיינו בוקר ט"ו, ואם כן **הא משמע**, שכל **היקא דבתיב**
'בקר' סתמא (לבד) היינו בקר ראשון, ואף על גב דלא בתיב ביה -
 בסמיכות אליו 'ראשית', ורואים שאף כשמדובר בבשר הקרבן
 שקל בדינו מהאימורים נדרשנו ללימוד מיוחד לומר ש'בוקר' אינו
 בוקר ראשון, ורק מחמת שנאמר 'ביום הראשון לבקר' הסקנו
 שהכוונה כאן לבוקר השני. ואם כן, כל שכן שאת ה'בוקר' שנכתב
 אצל אימורי החגיגה יש לפרש שהוא הבוקר הראשון גם ללא
 הסמיכות של תיבת 'ראשית', שלא כדברי רב כהנא.

נמרא

שנינו במשנה, שהשוטט את הפסח שלא לשמו בשבת חייב חטאת. והנה, באדם המקריב קרבן שלא לשמו, שייך בזה שני אופנים. האחד הוא 'עוקר', דהיינו שיועד שקרבן זה אינו הקרבן שלשמו הוא שוחט, וכגון בעניינינו, ששחט קרבן פסח לשם שלמים בעודו יודע שקרבן פסח הוא. והשני הוא 'טועה', דהיינו שטועה וסבור שהוא הקרבן שלשמו הוא שוחט, וכגון ששחט קרבן פסח לשם שלמים, כיון שסבור היה ששלמים הוא. ונחלקו אמוראים במנחות (מט.) בדין עקירה זו שנעשית בטעות, רבה סובר עקירה בטעות אין שמה עקירה, ובאילו לא עקרו, ורב חסדא סובר עקירה בטעות שמה עקירה. הגמרא דנה אם משנתנו עוסקת ב'עוקר' או ב'טועה'. שואלת הגמרא: **בְּמֵאָה עֶסְקִינָן** – באיזה אופן מדובר, **אִלִּימָא** – אם נאמר שמדובר בְּמֵאָה וסבור שהוא הקרבן שלשמו הוא שוחט, וכגון שסבור היה שקרבן פסח זה שלמים הוא, ולכן שחטו שלא לשמו, אם כן שְׂמַעְתָּ מִיָּה – יש לך ללמוד ממשנתנו המחייבתו חטאת, שְׂעִיקָהּ בְּמַעֲוֵת הָיְיָ עֲקִירָה – מחשבת שלא לשמה העוקרת את שם הקרבן לשם קרבן אחר, עוקרתו אף כשהיא בטעות, דהיינו אם המקריב טעה וסבור שהוא הקרבן שלשמו הוא שוחט, ולא עקר ממנו שם פסח בכוונה, אף היא חשובה עקירה כאילו עקר מדעת, שהרי המשנה מחייבתו חטאת משום שחילל שבת על ידי ששחט קרבן פסח באופן שהוא פסול, ודהיינו ששחטו שלא לשמו, ואם עקירה בטעות אין שמה עקירה, הרי פסח כשר הוא הדוחה את השבת, ואין נחשב כלל ששחטו שלא לשמו. ומכך שמשנתנו פוסלת את הפסח, קשה על רבה הסובר במנחות (מט.) שעקירה בטעות אין שמה עקירה. ואלָא תאמר שמשנתנו עוסקת בְּעֹקֵר מדעת את הפסח, דהיינו שיועד שקרבן זה פסח הוא, ועוקרו במתכוין לשם קרבן אחר, אם כן **אִימָא סִיפָא** – אמור ובאר את מה שנאמר בהמשך המשנה, וישָׁאָר כָּל הַנֶּחֱבִים שֶׁשָּׁחֲטוּ בַיּוֹד בניסן שחל בשבת, לְשׁוֹם (לשם) הַפֶּסַח, אִם הֵם בַּהֲמוֹת שְׂאִינָן רְאוּיִין לַפֶּסַח, חַיִּיב חֲטָאָה, ואם רְאוּיִין הֵן, רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר מְחַיֵּיב מְחַטָּא, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר, וְאִי – ואם מדובר במשנה בְּעֹקֵר מדעת, מֶה לִּי אם הם רְאוּיִין וְמֶה לִּי שְׂאִינָן רְאוּיִין, כלומר, אם משנתנו עוסקת בטועה, מובן הדבר שיש לחלק בין ראויים לשאינם ראויים, שבראויים קרוב האדם לבא לידי טעות ולחשוב שקרבן פסח הם, ונחשב כטועה בדבר מצוה, ובאינם ראויים, כיון שהכל יודעים שאין זה חשך לפסח, אין זה נחשב כטועה, אבל אם מדובר בעוקר, אין מקום לחלק בין ראויים לשאינם ראויים, שהרי הוא יודע שאין זה פסח, ועוקרו בכוונה לשם פסח, ומדוע פוטר רבי יהושע בראויים, והרי לא טעה בדבר מצוה אלא עקר מדעת את שמם לשם פסח. מכריחה הגמרא: **אֵלָא פְּשִׁטָא** – פשוט הוא שבסיפא מדובר בְּמַעֲוֵה וסבר ששחט קרבן פסח, ורבי יהושע פוטר וְאִם הִיתָה הַבְּהֵמָה מִן הָרְאוּיִים לַקֶּרְבָן פֶּסַח) כיון שנחשב 'טועה' בדבר מצוה, ואם כן יש לתמוה, ובי רַשִּׁיָא – תחילת המשנה האומרת 'הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת חייב' עוסקת בְּעֹקֵר, וְסִיפָא – המשך המשנה האומרת 'ושאר כל הובחים ששחטם לשם פסח' וכו' עוסקת בְּמַעֲוֵה, הרי לא מסתבר לומר שהמשנה תעסוק בשני אופנים שונים ותסתום ולא תפרש.

מסיקה הגמרא: **אִמֵּר רַבִּי אֲבִין, אֵין** – אכן בהכרח צריך לומר שרַשִּׁיָא בְּעֹקֵר וְסִיפָא בְּמַעֲוֵה.

הגמרא מביאה מעשה בענין זה: **אֲשֶׁכְּחִיהּ** (ו-מצאו) רב יצחק בר יוסף לרבי אבהו, דְּהָהּ קָאִי בְּאוּבְכִלּוּפֵי רַבִּינֵי – שהיה עומד בתוך חבורה גדולה מאוד של בני אדם. אִמֵּר לִיה רב יצחק בר יוסף לרבי אבהו, מְתִינִין מֵאִי – משנתנו כיצד היא מתפרשת. אִמֵּר לִיה רבי אבהו לרב יצחק בר יוסף, רַשִּׁיָא בְּעֹקֵר וְסִיפָא בְּמַעֲוֵה, תָּנָא מִיָּה אֲרַבְעִין וְיָמִין – למד ממנו רב יצחק בר יוסף דבר זה ארבעים פעמים, ומחמת רוב השינון, דְּמִי לִיה – היתה דומה לו הידיעה הזאת, בְּמֵאָה דְּמִנְהָא בְּכִסִּיָּה – כאילו היא מונחת ושמורה לו בכיסו.

הגמרא מקשה על פירוש זה (שרישא בעוקר וסיפא בטועה) מדברי

רבי אליעזר במשנה: תָּנָן – שנינו במשנתנו בהוכחת רבי אליעזר שהשוטט שאר זבחים לשם פסח חייב, אִמֵּר רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר, מֶה אִם פֶּסַח שְׂמוֹתָ לִשְׁחֹטוֹ בִּשְׁבֹּת לְשָׁמוֹ, בְּשִׁשְׁיָה אֵת שְׁמוֹ לִשְׁחֹטוֹ זֶבַח אַחֵר, חַיִּיב חֲטָאָה (כפי ששנינו ברישא), וְנֶחֱבִים שֶׁהֵן אֲסוּרִין לִשְׁחֹט בִּשְׁבֹּת לְשָׁמוֹ, בְּשִׁשְׁיָה אֵת שְׁמוֹ לִשְׁחֹט פֶּסַח, אֵין דִּין שְׂחֵא חַיִּיב חֲטָאָה. וְאִם אֵיתָא – ואם ישנו לפירוש דלעיל במשנה, הָא לֹא דְּמִי – הרי אין שני המקרים דומים, כיון דְּרַשִּׁיָא עוסקת בְּעֹקֵר וְאֵילו **סִיפָא בְּמַעֲוֵה**, וניתן לומר שדווקא העוקר מדעת את שם הקרבן מתחייב משום חילול שבת, אך לא העושה זאת בטעות. מתרצת הגמרא: לְרַבִּי אֲלֵיעֶזֶר שדרש קל וחומר זה, לֹא שְׁנִי לִיה – אין לדעתו הבדל בדין בין עוקר לטועה, ואם בעוקר חייב, יש לחייבו אף בטועה.

שבה הגמרא ומקשה: אמנם רבי אליעזר אינו סובר שיש חילוק בין עוקר לטועה, ולכך דרש קל וחומר מעוקר לטועה, אך לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּשִׁנִּי לִיה – שיש הבדל לדעתו בין עוקר לטועה, שהרי רק בטועה בדבר מצוה פטר, לְשִׁנִּי לִיה חַיִּיב – כך היה לו לתרץ לרבי אליעזר, שאין ללמוד כלל טועה משום עוקר, ולמה השיב לו שטעם החיוב ברישא הוא משום ששינה לדבר האסור.

מתרצת הגמרא: חַיִּיב קְאָמֵר לִיה – כך אמר לו רבי יהושע לרבי אליעזר, לְרַבִּי – לדעתי דחיית הקל וחומר היא פשוטה, שהרי לֹא דְּמִי – הרישא והסיפא אינם דומים, שכן רַשִּׁיָא בְּעֹקֵר וְסִיפָא בְּמַעֲוֵה, ולכן אף שברישא מודה אני שחייב, בסיפא סובר אני שפטור. אולם גם לְרַבִּי דְּלִידֵךְ – לדעתך שאין הבדל בין עוקר לטועה, לֹא – אין להוכיח מהרישא לסיפא, שאם אֲמַרְתָּ בְּפֶסַח שְׂשִׁיָה אֵת שְׁמוֹ לְרַבִּי הָאֲסוּר (ואין כאן שנינו ב'דבר מצוה') שהוא חייב, תִּאמָר שיהא חייב גם בְּנֶחֱבִים שְׂשִׁיָה אֵת שְׁמוֹ לְרַבִּי הַפּוֹטֵר, וטעה ב'דבר מצוה'.

שנינו במשנה: אִמֵּר לִיה (ו-לו) רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר, אִימֹרִי צִיבֹר – קרבנות ציבור שיש להקריבם בשבת, כגון תמידים ומוספים, וְיִבְיָהוּ, שֶׁהֵן מוֹתְרִין לִשְׁחֹטם בִּשְׁבֹּת לְשָׁמוֹ, וְהַשּׁוֹחֵט בִּשְׁבֹּת קרבנות אחרים לְשָׁמוֹ, חַיִּיב חֲטָאָה. אִמֵּר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, לֹא, אִם אֲמַרְתָּ בְּאִימֹרִי צִיבֹר, שְׁכֵן יֵשׁ לָהֶן קֶצֶבָה, תִּאמָר בְּפֶסַח שְׂאִין לוֹ קֶצֶבָה – שאין לו מספר קצוב, ואף אם הוא עצמו כבר הקריב פסחו, אפשר שאחר כך מצא טלה עומד בעורה, וסבור היה שהוא אבוד מבעליו, ושחטו לשם בעליו.

הגמרא מקשה על דברי רבי יהושע מדבריו במקום אחר: לְמִימָרָא דְּכָל חַיִּבָא – האם ניתן לומר שבכל דבר דְּאֵיתָ לִיה – שיש לו קֶצֶבָה מְחַיֵּיב רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ את מי שטעה בו וחילל שבת, וְהָרִי מְצִינוּ בְּתִינּוּקוֹת – באופן שהיו לאדם שני תינוקות למול, האחד נולד בערב שבת, וחמץ מילתו הוא בערב שבת שלאחריו, והשני נולד בשבת וחמץ מילתו בשבת שלאחריה, דִּישׁ לָהֶן קֶצֶבָה, שכן יודע הוא שרק אחד מהם מוטל עליו למול בשבת, וְתָנָן במסכת שבת (קלז.), מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִינּוּקוֹת, אֶחָד שְׁצִרִךְ לְמוֹלוֹ אַחֵר הַשָּׁבֶת – ביום ראשון, וְאֶחָד שְׁצִרִךְ לְמוֹלוֹ בַּשָּׁבֶת, וְשָׂכַח הַמּוֹחֵל וּמָל אֶת שְׁלֹ אַחֵר הַשָּׁבֶת, בְּשָׁבֶת, חַיִּיב חֲטָאָה משום חילול שבת. ואף רבי יהושע הסובר שהטועה בדבר מצוה פטור מחטאת, מודה בזה שחייב, שכן לא עשה מצוה במילת תינוק זה שמל אותו קודם זמנו. אך אם היו לו שני תינוקות, אֶחָד שְׁצִרִךְ לְמוֹלוֹ בְּעֶרֶב שָׁבֶת, וְאֶחָד שְׁצִרִךְ לְמוֹלוֹ אוֹתוֹ בַּשָּׁבֶת, וְשָׂכַח וּמָל אֶת שְׁלֹ עֶרֶב שָׁבֶת בַּשָּׁבֶת כיון שסבור היה שהוא התינוק שצריך למולו בשבת, רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר מְחַיֵּיב חֲטָאָה, כיון שמילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת, ואינו פוטר את מי שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר, כיון שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה, ואף שלא נהג כשורה וחילל שבת, הרי מצות מילה קיים בתינוק זה. והרי שפטר רבי יהושע אף כשיש לו קצבה, שכן לא היה עליו למול בשבת רק תינוק אחד, ואם כן יש לו לפטור גם את מי ששחט בשבת זבח שמצא בעורה לשם אימורי ציבור, ואף על פי שיש להם קצבה.

מתרצת הגמרא: אִמֵּר רַבִּי אֲמִי, הָכָא בְּמֵאָה עֶסְקִינָן – כאן במשנה של תינוקות במה המדובר, בְּגִין שֶׁקָּדַם וּמָל אֶת שְׁלֹ עֶרֶב שָׁבֶת

פסחים. פרק ששי – אלו דברים דף עב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קלארש"י

גמרא אי נימא בטועה – כסבור שהוא זבח אחר. שפעת מינה – מדרתני חייב, אלמא: פסול הוא. עקירה בטעות – שלא נתכוון לעקור שם פסח ממנו – הוא עקירה כעוקר מדרת. מה לי שאנין ראויין – עוקר לאו טועה בדבר מצוה הוא, ואמאי פטר ליה רבי יהושע בראיין? והלא לא טעה בו, שידוע שאינו פסח. רישא – "הפסח ששחטו".

שמעת מינה עקירה בטעות היא עקירה – אומר רבינו יצחק: דפלוגתא היא ב"התכלת" (מנחות מט,א). **הא** לא דמי רישא בעוקר בו – ומאי קאמר ר' יהושע שכן שינה שמו בדבר האסור? אפילו שינה שמו לדבר המותר נמי חייב, כיון שהוא עיקר. **לרבי** יהושע דשני ליה לימא ליה הכי – תימא לרבינו שמשון בן אברהם: תא אפילו אי מוקמינן כולה בטועה – על כרחך רבי יהושע

לדבריו רבי אליעזר קאמר. דלדידיה, רישא אפילו שינה לדבר המותר – חייב, כיון דלא עשה מצוה. דמתניתין מוקמינן בגמרא כרבי שמעון, דאית ליה היכא דלא עשה מצוה חייב לרבי יהושע, בפרק "רבי אליעזר דמילה" בסופו (שבת קלז,א), דאמר רבי שמעון: לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על שני תינוקות, אחד למול אחד השבת ואחד בשבת ושכח ומל את של אחד השבת בשבת – דחייב, משום דלא עשה מצוה. אם כן, מה שהוצרך לומר דרישא דרישנה לדבר האסור – היינו לדבריו רבי אליעזר, דלרבי אליעזר בסיפא נמי לא עשה מצוה, דפסל לעיל אתרים לשם פסח. ואומר רבינו יצחק: דבכמה מקומות מצי למימר ולטעמיה, ולא קאמר. ועוד: דלא דמי לתינוקות, דהתם ודאי חייב כשמל של אחד השבת בשבת – לפי שלא עשה מצוה, וגם לא ניתנה שבת לידחות אצל אותו תינוק. אבל פסח ששינה לדבר המותר – פטור, כיון שניתנה שבת לידחות אצל אותו פסח אם היה שוחטו לשמו.

לדידך לא אם אמרת בפסח בו – תימא לרבינו שמשון בן אברהם: מה משיב ר' יהושע לדברי ר' אליעזר: תאמר בובחים ששינה שמן לדבר המותר. כיון לר' אליעזר לא שני בין עוקר לטועה, מה מועיל מה ששינה לדבר המותר? והלא לר' יהושע עוקר לדבר המותר חייב – הוא הדין טועה לר' אליעזר! ומפרש דחייב קאמר ר' יהושע לר' אליעזר: נהי דלא שני לך בין עוקר לטועה, מכל מקום יש לחלק דרישא תרתי לגירעותא – עוקר, ולדבר האסור. וסיפא תרתי לטיבותא, וטועה, ולדבר המותר. **שקדם** ומל של שבת בערב שבת – הוה מצי לפלוגי בדידיה בין קדם ומל ללא קדם. אלא דנקט רבותא בסיפא, דמל של אחר השבת בשבת פטור, אף על גב דלא עשה מצוה – כיון שניתנה שבת לידחות. ורישא נמי קא משמע לן רבותא, דנקט ערב שבת אף על גב דעשה מצוה – חייב, כיון שלא ניתנה שבת לידחות. באשתו

גמרא במאי עסקינן? אילימא בטועה – שפעת מינה: עקירה בטעות היא עקירה. אלא בעוקר, אימא סיפא: ושאך כל הזבחים ששחטן לשום הפסח, אם אינן ראויין – חייב. אם ראויין הן, רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר. ואי בעוקר – מה לי ראויין מה לי שאינן ראויין? אלא פשיטא בטועה. רישא בעוקר וסיפא בטועה? אמר רבי אבין: אין, רישא בעוקר וסיפא בטועה. אשכחיה רב יצחק בר יוסף לרבי אבהו דהיה קאי באוכלוסא דאנשי, אמר ליה: מתניתין מאי? אמר ליה: רישא בעוקר וסיפא בטועה. תנא מיניה ארבעין וימין, ודמי ליה פמאן דמנחא בכיסיה. תנן, אמר רבי אליעזר: מה אם פסח שמוותר לשמן, כששינה את שמו – חייב, וזבחים שהן אסורין לשמן, כששינה את שמן – אינו דין שהיה חייב? ואם איתא – הא לא דמי: דרישא בעוקר וסיפא בטועה! לרבי אליעזר לא שני ליה. לרבי יהושע דשני ליה, לישני ליה הכי! הכי קאמר ליה: לדידי לא דמי, רישא בעוקר וסיפא בטועה. לדידך – לא אם אמרת בפסח ששינה את שמו לדבר האסור, תאמר בזבחים ששינה את שמן לדבר המותר. אמר ליה רבי אליעזר: אימורי ציבור יוכיחו, שהן מותרין לשמן והשוחט לשמן חייב. אמר לו רבי יהושע: לא אם אמרת באימורי ציבור ששן יש להן קצבה, תאמר בפסח – שאין לו קצבה. למימרא דכל היכא דאית ליה קצבה מחייב רבי יהושע? והרי תינוקות דיש להן קצבה, ותנן: מי שהיו לו שני תינוקות, אחד למולו אחד השבת ואחד למולו בשבת. ושכח ומל את של אחד השבת בשבת – חייב. אחד למולו בערב שבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת – רבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר! אמר רבי אמי: הכא במאי עסקינן – בגון שקדם ומל את של ערב שבת בשבת, דאיכא הך דשבת דטריד ביה.

הכא – בגון שקדם ושחטניהו לאימורי ציבור ברישא. אי הכי, רבי מאיר אומר: אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור. אף על גב דקדים ושחטניהו לאימורי ציבור ברישא? והתניא, רבי חייא [מאכל ערב] אמר רבי מאיר: לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על שהיו לו שני תינוקות, אחד למול ערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת – דחייב. על מה נחלקו – על שהיו לו שני תינוקות, אחד למול אחד השבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של אחד השבת בשבת, דרבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר. ותסברא? מה התם דלא עביד מצוה – פטר רבי יהושע, היכא דקא עביד מצוה מחייב? אמרי דבי רבי ינאי: רישא בגון שקדם ומל את של ערב שבת בשבת, ורבי יהושע פוטר, וסבור שזה העומד של שבת

הוא. ואף על גב דטריד ביה, דרמיא מצוה עליה כפי מחשבתו וגם עשה מצוה – אפילו הכי חייב, משום דלא ניתנה שבת לידחות אצלו. וסיפא ניתנה שבת לידחות אצל של שבת, וטעה בדבר מצוה – פטור, ואפילו לא עשה מצוה לרבי מאיר פטור. והשוחט לשם אימורי צבור ניתנה שבת לידחות אצל קרבן צבור, ואף על גב דקדים שחטניהו לאימורי צבור – הרי שכתב ועל ידי שטרוד בובח זה בימים שעבר, וידוע שובח זה עומד ליקרב – נבחר ושכח שחטו אימורי צבור, ושחטן לשמן.

1 **באשתו** נמי קא עביד מצוה – ובסמוך נמי פריך: והא איכא שמחת עונה. ותימה: הא
2 באשתו נדה קיימין, דליכא מצוה ולא שמחת עונתו ואומר רבינו יצחק: דפריך
3 אלישנא בתרא, דפטור טעה בדבר מצוה אף על פי שלא עשה מצוה. הלכך פריך: והא איכא
4 שמחה וטעה בדבר מצוה! ומסיק דהוה ליה לשילול.

5 **סמוך** לווסתה – אין לפרש דידוע שהוא סמוך
6 לווסתה, ומסתפקא ליה אם נדה גמורה
7 היא אם לאו. דאם כן ביבמותו אמאי פטור? כיון
8 דידוע שהוא סמוך לווסתה, וסמוך לווסתה
9 דאורייתא, דנפקא לן מיהוהרת את בני ישראל.
10 אלא יש לפרש: שאינו יודע אם הוא סמוך לווסתה
11 אם לאו, דהוה ליה לשילול כיון שאינו יודע. והא
12 דאמר בפרק שני נדרה (טזא) דכל הנשים בחוק
13 טהרה לבעליהן – היינו כשידוע שלא הגיע זמן
14 ווסתה, דלא חיישין שמא שינתה ווסתה. והוא
15 הדין דהוה מצי למימר שאינו יודע אם היא נדה
16 גמורה או לאו. אלא נקט דאפילו יודע שאינה
17 נדה, כיון דמסתפקא ליה אם הוא סמוך לווסתה –
18 באשתו חייב. ומידה, הוה מצי לאשמעינן במסתפקא
19 ליה אם היא נדה גמורה. ואפילו הכי ביבמותו
20 פטור.

לדברי

שלא נתנה שבת לדחות. [וסיפא נתנה שבת לדחות
אצלן]. הכא – הרי נתנה שבת לדחות אצל קרבן
ציבור. אמר ליה רב אשי לרב כהנא: הכא נמי הרי
נתנה שבת לדחות אצל תינוקות דעלמא! אמר ליה:
לנבי דהאי גברא מיהת לא איתיהיב. "ושאר כל
הזכחים ששחקין לשום פסח אם אין ראויין חייב
ואם ראויין רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע
פוטרי". מאן תנא דשני ליה בין ראויין לשאינן ראויין?
רבי שמעון היא. דתניא: אחד הזכחים הראויין ואחד
זכחים שאינן ראויין, וכן השוחט לשם אימורי ציבור
– פטור, דברי רבי מאיר. אמר רבי שמעון: לא נחלקו
רבי אליעזר ורבי יהושע על שאינן ראויין שחייב, על
מה נחלקו – על הראויין. שרבי אליעזר מחייב חטאת,
ורבי יהושע פוטר. אמר רב ביבי אמר רבי אלעזר:

פוטר היה רבי מאיר אפילו עגל של זבחי שלמים ששחטו לשום הפסח. אמר ליה רבי זירא
לרב ביבי: והאמר רבי יוחנן מודה היה רבי מאיר בבעלי מומין! אמר ליה: בבעלי מומין
– לא מריד בהו, והאי – מריד ביה. בעא מיניה רבא מרב נחמן: חולין לשום פסח מאי
לי אמר רבי מאיר? אמר ליה: פוטר היה רבי מאיר אפילו חולין לשום פסח. והאמר רבי
יוחנן: מודה היה רבי מאיר בבעלי מומין! בעלי מומין לא מיחלפי, הני – מיחלפי. ומעמא
דרבי מאיר משום איחלופי ולא איחלופי? והאמר רב ביבי אמר רבי אלעזר: פוטר היה
רבי מאיר אפילו עגל של זבחי שלמים ששחטו לשום הפסח. אלמא: מעמא דרבי מאיר
משום דמריד – אמר ליה: מריד, אף על גב דלא מחלף, מחלף אף על גב דלא מריד.
לאפוקי בעלי מומין, דלא איחלופי מחלף ולא ממריד מריד. יתיב רבי זירא ורבי שמואל
בר רב יצחק אקילעא דרבי שמואל בר רב יצחק, ויתבי וקא אמרי. אמר רבי שמעון בן
לקיש: נתחלף לו שפור של נותר בשפור של צלי ואכלו – חייב. ורבי יוחנן אמר: אשתו
נדה בעל – חייב, ובמתו נדה בעל – פטור. איכא דאמרי: כל שפן בההיא דמחייב, דלא
עשה מצוה. אית דאמרי: בההיא פטור. מאי מעמא? התם הוא דהיה ליה לשילול, אכל
הכא דלא הוה ליה לשילול – לא. ורבי יוחנן, מאי שנא ובמתו – דקא עביד מצוה, אשתו
נמי קא עביד מצוה! באשתו מעוברת. והא איכא שמחת עונה! שלא בשעת עונתה. והאמר
רבא: חייב אדם לשמח אשתו בדבר מצוה! סמוך לווסתה. אי הכי, אפילו ובמתו נמי!
ובמתו כיון מינה, אשתו לא כיון מינה. ורבי יוחנן כמאן? אילימא פרבי יוסי – דתנן, רבי
יוסי אומר: יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, ושכח והוציא את הלולב לרשות
הרבים – פטור, מפני שהוציא ברשות. דילמא שאני התם דומנו בהול. ואילא רבי יהושע
דזכחים – דילמא התם נמי זמנו בהול. ואילא פרבי יהושע דתינוקות – התם נמי זמנו
בהול. ואילא פרבי יהושע דתרומה – דתנן: היה אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה
או בן חלוצה, רבי אליעזר מחייב קרן וחומש, רבי יהושע פוטר. דילמא כדרך ביבי בר
אביו. דאמר רב ביבי בר אביו: בתרומה בערב הפסח, דומנה בהול. אי נמי: שאני תרומה
דיאקרי עבודה, ועבודה רחמנא אכשר. דתנן: היה עומד ומקריב ונודע שהוא בן גרושה או
בן חלוצה – תקרבנות פולן שהקריב על גבי המזבח פסולין, ורבי יהושע מכשיר. ואמרין:
מאי מעמא דרבי יהושע – דכתיב: "כרד ה' חילו ופעל ידיו תרצה". ותרומה היכא איקרי
עבודה – דתניא: מעשה פרבי מרפון שלא בא אמש לבית המדרש. לשחרית מצאו רבן
גמליאל, אמר לו: מפני מה לא באת אמש לבית המדרש? אמר לו: עבודה עבדתי. אמר
לו: כל דברך אין אלא דברי תימיה, וכי עבודה בזמן הזה מנעו? אמר לו: הרי הוא אומר

עבודת

1 ואחד זכחים שאינן ראויין – לפסח. פטור – הואיל וטרוד במחשבת לבו מאז דופרשו,
2 וידוע שעליו להקריבם – טועה ושוחטן לשם פסח. על שאינן ראויין שחייב – דלאו
3 טועה הוא. אפילו עגל – דסלקא דעתך אמינא ליכא דטעי בה. לא מריד בהו – אין
4 מחשבת הקרבנות בלבד עד דנה. האי מריד ביה – כל ימי הפרשתן בלבד, ועסקו ואומר:
5 מתי אפנה ואקריבנן. חולין לשם פסח מה לי
6 אמר רבי מאיר – כלומר, מה רבי מאיר אמר
7 לנו בז מודה היה רבי מאיר בבעלי מומין –
8 הואיל ולא בני קרבן ניהו, לא יכול לומר טועה
9 הוא – וחייב. הכא נמי: חולין לשם פסח יהא
10 חייב, הואיל ולא בני קרבן ניהו. הני מחלפי –
11 חולין בקדשים מיחלפי, ויכול לומר: טעיתי,
12 סבור הייתי קדשים הן. משום הכי פטור. הני לא
13 מיחלפי – בעלי מומין בקדשים לא יכול לומר
14 טעיתי, כסבור קדשים הן – משום הכי חייב.
15 אלמא מעמא משום מרידא – ולא משום
16 איחלופי. וחולין לא מריד בהקרבנות. אקילעא –
17 לפני הבית, כעין בית שער, וקורין פורי"א.
18 בשפור של צלי – של קודש הראוי. ואבילת
19 קדשים מצוה, דכתיב (שמות כט): "ואכלו אותם
20 אשר כופר" וגו'. חייב – דטעה בדבר מצוה ולא
21 עשה מצוה. ונותר חייבים על זדונו כרת וסגנתו
22 חטאת, דכתיב (ויקרא טז): "ואוכלי עונו ישא".
23 אשתו נדה בעל חייב – כדמקוץ לקמיה
24 בסמוך לווסתה, ובמעוברת, דלאו מצוה היא.
25 ולקמיה מפרש ואזיל, אם חלוק הוא על ריש
26 לקיש, או מוסיק על דבריו. כל שכן בההוא –
27 נותר. דמחייב – דאין שם לחלוטות מצוה. אבל
28 הכא, אף על גב דמעוברת – מיהו מצות שמחת
29 אשתו איכא. בשפור – ליכא למאן נישיליה.
30 ורבי יוחנן מאי שנא ובמתו – דפטור. ואף על
31 גב דהוה ליה לשילול. דקא עביד – מצות יבום.
32 בביאה ראשונה קאמר. אשתו – מצות פריה
33 ורביה. עונה – לפי מה שהוא, חמיר או גמול או
34 טייל או תלמיד, כדמפרש בכתובות (סאב).
35 לשמח את אשתו – אפילו שלא בשעת עונתה,
36 אם רואה שמתאווה לו. ומשני בסמוך לווסתה
37 דמזוהרין ישראל לפרוש מנשותיהן סמוך
38 לזמן ווסת נדותיהן, כדאמרין בשבועות (יחב).
39 "והזהרתם את בני ישראל" "הזהרה בנדתה" –
40 מכאן אזהרה לבני ישראל שיהו פורשין
41 מנשותיהן כו'. אי הכי יבמתו נמי – סמוך
42 לווסתה לא רמיא מצוה עליה. כיון מינה – בוש
43 ממנה לשואלה אם סמוך לווסתה הוא. ורבי
44 יוחנן – דאמר פטור כמאן. ברשות – של מצוה
45 שהיה טרוד בה. דומנה בהול – שקבע לה
46 היום, וטרוד באם לא עכשיו אימתי, דולך אצל
47 בקי ללמדו. דיובחים – דפטור במתניתין בשוחט
48 לשם פסח, משום דטעה בדבר מצוה ועשה
49 מצוה. זמנו – של פסח בהול הוא היום למחר
50 פן יעבור זמנו. בן גרושה – כהן חלל זר גמור
51 הוא, דכתיב בבית הנזשא גרושה (ויקרא כא)
52 "לא יחלל זרעו" – שמחללו מדין כהונה. קרן
53 וחומש – שהרי אכלה שוגג. ורבי יהושע פוטר
54 – שטעה בדבר מצוה. דיאקרי עבודה –
55 אבילתה כדלקמן. ועבודה – של חלל בשוגג
56 רחמנא אכשרה, דתנן כו'. כרד ה' חילו –
57 בכתבים כתיב: "יישמו קטורה באפר" וגו'. וסמך
58 ליה "כרד ה' חילו" – חללים שבו. אמש –
59 בערב.

עבודת

פסחים דף עב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלג

ידוע על פי שלפי מחשבתו וטעותו טרוד הוא וסבור שמוטלת עליו מצוה למולו, ואף עשה מצוה בכך, מכל מקום חייב, מפני שלא נתנה אותה שבת ללחות – להידחות ולהתחלל מפני מצות מילה, שהרי התינוק שזמן מילתו בשבת כבר נימול בערב שבת, והתינוק שזמן מילתו בערב שבת, הרי אין מילתו דוחה שבת, ונמצא שלא היתה מוטלת עליו מצות מילה ביום זה ולא היה טרוד בדבר מצוה, [ואילו בסיפא – במקרה האמור בסוף דברי הברייתא, דהיינו במל את של אחר השבת בשבת, נתנה שבת ללחות אצלו, שהרי מוטל עליו למול את התינוק שזמן מילתו בשבת, וטירדו במצוה המילה גרמה לו לטעות ולמול במקומו את התינוק שזמן מילתו לאחר השבת, והרי הוא טועה בדבר מצוה, ובכך מובן החילוק שבין הרישא לסיפא. ולפי זה מובן אף מה ששנינו שרבי מאיר פוטר אף בשוחט שאר קרבנות לשם אימורי ציבור, והעמדתו דבריו אף באופן ששחט לאחר שכבר קרבו אימורי הציבור, כיון שהקא – כאן במשנתנו, הרי נתנה שבת ללחות אצל קרבן ציבור, דהיינו אצל התמידים והמוספים שצריך להקריבם בשבת, ולכן פטר רבי מאיר את השוחט וזבחים אחרים לשמם. ואף על פי שבשבת זו כבר קרבו קרבנות הציבור, ובכך לא היה מוטל עליו להקריבם, מכל מקום כיון שעל ידי שהיה טרוד בזבוח זה בתקופה שעברה, ויודע שזבוח זה עומד ליקרב, שכח שכבר נשחטו היום אימורי ציבור (שמצותם מוטלת עליו היום) והלך ושחט לשמם, ולכן נחשב לטועה בדבר מצוה.

הגמרא מקשה על הביאור: אמר ליה רב אשי לרב כהנא, הקא נמי – אף כאן ברישא של הברייתא, דהיינו במל את של ערב שבת בשבת וקדם ומל את של שבת בערב שבת, הרי נתנה שבת ללחות אצל התינוקות דעלמא – שאר תינוקות שבעולם שזמן מילתם חל בשבת זו, שהרי מותר למול את כל התינוקות שהיום זמן מילתם, ויש לפוטרו לדעת רבי מאיר. מתרצת הגמרא: אמר ליה רב כהנא לרב אשי, לנבי דהאי נכרא מיתה לא איתיהיב – אצל אותו אדם על כל פנים, לא ניתנה שבת זו להידחות לצורך מילה, שהרי אין מצות מילתם מוטלת עליו ואינו טרוד בהם.

שנינו במשנה: ושאר כל הנוכחים ששחטן לשום פסח, אם אין ראויין, תייב, ואם ראויין, רבי אליעזר מחייב תפאת ורבי יהושע פוטר.

הגמרא מבארת שחילוק זה בדעת רבי יהושע בין ראויים לראויים, אינו לדברי הכל. מבררת הגמרא: מאן תנא דשני ליה – מיהו התנא שלדעתו שינה רבי יהושע וחילק בין ראויין לשאינן ראויין, ופוטר את השוחט שאר זבחים לשם פסח רק באופן ששחט קרבנות הראויים לפסח. משיבה הגמרא: רבי שמעון היא, דתנא בברייתא בענין השוחט שאר זבחים בשבת שחל בו י"ד בניסן לשם פסח, אחד הנוכחים הראויין, ואחד הנוכחים שאינן ראויין, וכן השוחט בשבת קרבנות אחרים לשם אימורי ציבור – קרבנות ציבור הדוחים את השבת, פטור, וטעם הדבר הוא, הואיל ומאז שהופרשו קרבנות אלו היה טרוד בהם במחשבתו ויודע שעליו להקריבם, וטירדה זו גרמה לו לטעות ולשחטם בשבת לשם פסח או לשם אימורי ציבור שמצותם מוטלת עליו היום, הרי הוא טועה בדבר מצוה. דברי רבי מאיר. שיטה חולקת: אמר רבי שמעון, לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על שאינן ראויין, שחייב, ואינו נחשב לטועה בדבר מצוה, הואיל והכל יודעים שאין אלו כשרים לפסח, על מה נחלקו, על הראויין, שרבי אליעזר מחייב תפאת ורבי יהושע פוטר. ומשנתנו המחלקת בדעת רבי יהושע בין ראויים לראויים, ומחייבת לדעתו בשחט את שאינם ראויים, שנויה כדעת רבי שמעון ולא כדעת רבי מאיר.

הגמרא דנה בשיטת רבי מאיר: אמר רב ביבי אמר רבי אליעזר, פוטר היה רבי מאיר אפילו בעגל של זבחי שלמים ששחטו לשום תפסת, ואף שאינו דומה לשה ואין אדם עשוי לטעות בזה, מכל מקום יש לומר שמתוך טרדתו בהקרבתו נתחלק לו בשה, והרי הוא טועה בדבר מצוה. מקשה הגמרא: אמר ליה רבי יודא לרב ביבי, והאמר רבי יוחנן, מודה היה רבי מאיר בשוחט בשבת בעגלי מומין – קרבנות הדוחים את השבת שנפל בהם מום ונדרו מהקריבה, שחייב, שכן

ידוע לכל שאינם קרבים כלל. ומדברי רבי יוחנן מבואר שלא פטר רבי מאיר אלא באופן שעלול לטעות, ואם כן אף בעגל יש לחייבו, שהרי ידוע לכל שאינו קרב לפסח ואין מצוי שיטעו וחילפו בינו לבין שה. מתרצת הגמרא: אמר ליה רב ביבי לרבי זירא, לעולם פוטר רבי מאיר משום טועה בדבר מצוה אף בדבר שאינו מתחלק, אלא שבעגלי מומין חייב משום דלא פוטר בזה – לא היה טרוד בהם להקריבם עד עתה, שהרי אינם עומדים להקריבה כלל, ואילו תאי – עגל זה שהוקדש לשלמים, פוטר ביה – היה טרוד בו להקריבו, ומאז שהוקדש עסקו הוא בו ואומר מתי אפנה ואקריבנו, ומחמת כן טעה והקריבו בשבת לשם פסח, ונחשב כטועה בדבר מצוה.

הגמרא ממשיכה לדון בדעת רבי מאיר: פגע מיניה רבא מרב נחמן – שאל רבא את רב נחמן, השוחט ב"ד בניסן שחל בשבת כבש של חולין לשום – (לשם) פסח כיון שטעה וחשב שקרבן פסח הוא, מאי לי אמר רבי מאיר – מה אמר לנו רבי מאיר בזה, האם פוטרו כדיון טועה בדבר מצוה או לא. אמר ליה רב נחמן לרבא, פוטר היה רבי מאיר אפילו בשוחט חולין לשום פסח. הקשה רבא לרב נחמן: והאמר רבי יוחנן, מודה היה רבי מאיר בעגלי מומין ששחטם בשבת לשם קרבן הדוחה את השבת שחייב, וטעמו משום שאינם בני קרבן ואינו טועה להחליפם עם קרבנות הראויים, ואם כן אף בשוחט חולין לשם פסח יהא חייב, הואיל ואינם בני קרבן ואינו טועה בהם. מתרץ רב נחמן: בעגלי מומין לא מיחלפי – אינם מתחלפים, ואין אדם טועה ומחליף בינם לבין הקרבנות, שכן מומם ניכר, אך הני – בהמות חולין אלו, מיחלפי – מתחלפים בבהמות של קדשים, ויכול לומר שטעה וסבר שבהמות קדשים הן שהוקדשו לשם קרבן הדוחה את השבת, ולכן פטור. שב רבא ומקשה: ופטעמא דרבי מאיר משום איחלופי ולא איחלופי – וכי טעמו של רבי מאיר לחייב או לפטור הוא משום שיש לחלק בין בהמות המתחלפים לבהמות שאינם מתחלפים, והאמר רב ביבי אמר רבי אליעזר, פוטר היה רבי מאיר אפילו עגל של זבחי שלמים ששחטו לשום תפסת, ובדאי אין אדם עשוי להחליף בין עגל לבין שהה שקרב לפסח, אלמא – אלא מוכח שפטעמא דרבי מאיר לפטור הוא משום דפטר – שהיה טרוד בהקרבת הקרבן, ומתוך כך טעה והקריבו לשם פסח, ולא משום שמתחלק לו, והרי בבהמות של חולין אין שייך טעם זה, שהרי אינם עומדות להקריבה ואינו טרוד בהם. אמר ליה רב נחמן לרבא, רבי מאיר פוטר את הטועה באחד משני האופנים, או כאשר פוטר אף על גב דלא מחלק – טרוד בהקרבתו ואף שאינו מתחלק, ובגון עגל של שלמים ששחטו לשם פסח, או כאשר מחלק אף על גב דלא פוטר – מתחלק אף שאינו טרוד בהקרבתו, ובגון שה של חולין ששחטו לשם פסח, ולאפוקי – להוציא את השוחט בעגלי מומין, דלא איחלופי מחלק – שאינם מתחלפים בקרבנות, שכן מומם ניכר, וגם לא מפורי פוטר – אינו טרוד בהם, כיון שאינם עומדים להקריבה, ולכן מחייב רבי מאיר אם שחטם בשבת לשם פסח.

הגמרא ממשיכה לדון בדיון טועה בדבר מצוה, ומבארת דעתם של רבי יוחנן וריש לקיש בענין יתיב – ישב רבי זירא ועמו רבי שמואל בר רב יצחק, אפילו קא – בפרוודור שלפני ביתו דרבי שמואל בר רב יצחק, ויתבי וקא אסרי – וישבו ואמרו, אמר רבי שמעון בן לקיש, נתחלק לו שפוד של נותר – שפוד שתחוב בו בשר קרבן שנותר לאחר שעבר זמן אכילתו, בשפוד של צלי – בבשר קרבן שמצוה לאוכלו, דהיינו שהתכוון לאכול בשר קדשים הראוי לאכילה, ובטעות נתחלק לו בבשר נותר, ואכלו, חייב חטאת, כדיון אוכל נותר בשוגג, ואף שטעה בדבר מצוה וחשב שבשר שמצוה לאכול הוא, מכל מקום חייב, כיון שלא עשה מצוה באכילת הנותר, ורבי יוחנן אמר, אשתיה נדה בעל בשוגג, חייב חטאת, משום שלא עשה מצוה בבעילתו, כפי שיבואר להלן, אך אם נקמתו נדה בעל בשוגג, פטור.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדעת רבי יוחנן, אם בא לחלוק על ריש לקיש או להוסיף על דבריו: איבא דאמרי – יש שאמרו, שכיון שבבעל אשתו נדה מחייב רבי יוחנן, ואף שיש בבעילתו

בימות המשיח כיון שטובר שבאותו זמן ישאר אור השמש והירח
כפי שהוא כיום. מתרצת הגמרא: אידי ואידי – זה וזה ושני
הפסוקים כוונתם לעולם הבא שלגביו מודה שמואל שהטבע
ישתנה, ולא קשיא, כן – הפסוק האומר שהשמש והירח יתביישו
ולא יאירו, עוסק במחנה שכינה, שבו יהיה אור חזק, זיו השכינה,
כאן – והפסוק האומר שאור הלבנה והחמה יתחזק עוסק במחנה
צדיקים.
הגמרא חזרת לדון בענין תחיית המתים: רבא רמי – הקשה, בתיב
(דברים לב ט) 'אני אמות ואחיה', ובתיב בהמשך הפסוק 'מחצתי ואני
ארפא', וקשה, הרי השתא – עתה השמיענו הפסוק בתחילתו
שאחיו מחי – שה' מחיה את המתים, ואם כן מרפא – שירפא את
המוכים, לא כל שכן שהוא יכול, ולכאורה מיותר לומר זאת. אלא
הביאור בפסוק הוא, שכדי שלא יטעו לחשוב שאני אמות ואחיה
אין פירושו שה' יחיה את המתים, אלא שיהיה ויזון את החיים
ויברא את הנולדים, לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא, מה [מי] שאני
ממית, אותם אני מחי, כמו שן-מן שמתצמי ואני ארפא היינו את
המוכים, שהרי אין רפואה שייכת אלא אצלם.
הגמרא מביאה ברייתא שמבארת את הפסוק כדברי רבא: תנו
רבנן, נאמר בפסוק (שם) 'אני אמות ואחיה', וכול היית לומר שכוונת
הפסוק היא שתהיה מיתה באדם אחד וחייה באדם אחד, כלומר,
שהקדוש ברוך הוא ימית אדם זה ויחיה אדם אחר, בדרך שהעולם
נוהג בזמן הזה, שאנשים מתים ואחרים נולדים, תלמוד לומר
בהמשך הפסוק 'מחצתי ואני ארפא', ויש ללמוד מכך שמה מכה
ורפואה באחד – כשם ש'מחצתי ואני ארפא' מדבר באותו אדם
שהוכה שירפאהו הקב"ה, שהרי אין רפואה אלא למכה, אף מיתה
וחיים באחד – כך גם במה שנאמר 'אני אמות ואחיה' הכוונה היא
שלעתיד לבא יחיה הקב"ה את אותם שמתו, ומכאן תשובה
לאומרים אין תחיית המתים מן התורה, שכן בפסוק זה מוכח שיחיה
הקב"ה את המתים. דבר אחר, הפירוש הוא אומר הקדוש ברוך
הוא, בתחלה מה שאני ממית אני מחי, כלומר, כפי שהיה האדם
כשהמתו אותו כך יהיה כשאקים אותו לתחייה, אף אם בחייו היה
בו מום, והנה, מה שמתצמי ואני ארפא – ולאחר שיקומו המתים
ארפא את מומיהם.

בפסוק אחד (ישעיה כה ח) 'בלע המות לנצח', דהיינו, שלעתיד לבא
יבולע מלאך המות ולא ישלש עוד להמית בני אדם, ובתיב בפסוק
אחר (שם סה כ) 'לא יהיה משם עוד עול ימים וזמן אשר לא ימלא
את ימיו כי הנער בן מאה שנה ימות', כלומר, שיארכו האנשים
ימים ואם ימות אדם בן מאה שנה יאמרו שנער מת, הרי שלעתיד
לבא יהיו אנשים שימותו. ותירץ עולא, לא קשיא, כאן – בפסוק
הראשון מדובר ב'ישראל', שמהם אכן לא ימותו כלל לעתיד לבא,
ואילו כאן – בפסוק השני מדובר בעובדי כוכבים, שמהם ימותו, אך
לאחר אריכות ימים.
מקשה הגמרא: ועובדי כוכבים מאי בעו התיב – מה יעשו שם עובדי
כוכבים, כלומר, הרי באותו זמן לא יחיו כלל גוים מאחר שלא
יקומו בתחיית המתים. מתרצת הגמרא: הכוונה לגוים דתיב
לגביהם (שם סא ח) 'ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נבר אפריכם
ובורמיהם', ופירוש הפסוק הוא, שלעתיד לבא יעמדו גוים [זרים]
וירעו את צאן ישראל, ונכרים יחרשו את שדותיהם ויעבדו
בכרמיהם, וגוים אלו יארכו ימים אך ימותו לבסוף, ובהם עוסק
הפסוק השני.
הגמרא דנה עוד בביאור הנבואות לעתיד לבא: רב חסדא רמי,
בתיב (ישעיה כד כג) 'תחפרה הלבנה ובושה תחפה כי מלך ה' צבאות
בהר ציון ובירושלים', ופירוש הפסוק הוא שלעתיד לבא יתביישו
החמה והלבנה ולא יאירו, ובתיב בפסוק אחר (שם ל כה) 'ויהיה אור
הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים
ביום חבש ה' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא', הרי שאורם דווקא
יתחזק לעתיד לבא. ותירץ רב חסדא, לא קשיא, כאן לעולם הבא
כאן לימות המשיח – בימות המשיח יתחזק אור הלבנה ויהיה כאור
החמה, ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים, אך
בעולם הבא יתביישו השמש והירח ולא יאירו כלל מפני שיהיו
בעולם רק זיו וזרח מראה השכינה.
מקשה הגמרא: ולשמואל דאמר שאין שינוי בין העולם הזה ו-של
עכשיו לימות המשיח, אלא שיעבוד מלכות בלבד – שלא יהיו
ישראל משועבדים למלכי האומות, אך שאר הדברים לא ישתנו,
מאי איבא למימר – כיצד הוא יתירך את הסתירה בין הפסוקים,
הרי לשיטתו אין לפרש שהפסוק 'יהיה אור הלבנה' וגו' עוסק

אגרות קודש

ב"ה, ימי הסליחות תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ג הוו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ צנמ"ס כו" מו"ה שלמה שי

... מסיבה נתעב המשלוח ובנתיים התראינו.

ובמה שהעיר כת"ר בבכורות מא, א - עפ"ש"כ ברגמ"ה שם הרא"י ממה דחרס משמע חרוץ
(דאותיות ס' צ' מתחלפין).

ועפ"ז: (א) מובן אמרו בש"ס: כיון דאמר מר גרב זה החרס (דלכאורה מאי אולמי' דחרס
מגרב). (ב) עכ"ל דנגע הוא כו' - בא לראי' דמקום כאן לחילוף, כיון דבכל הנגעים צ"ל עמוק מן הצל
(אף שלשימן טומאה מספיק אם רק מראהו עמוק, ולא ממשו). כן עיין בזה תורה תמימה לתזעיר יג, ג.

תקותי אשר למרות הסוסיו בעת שיחתנו, ידבר במקומות המתאימים ע"ד הענין דכל כבודה
גוי' ושאיין יוצאת מענין זה. והרי אפילו בריוח גשמי ורק דיחיד וישנה הבטחה דואברכה מברכך - שמע
רב כו' על שלא דיבר רב הונא (אף שלא הי' זה מתפקידו כלל) על השמא (כפרש"י מגילה כז, ב). וכש"כ
וקי"ו וכו'.

שילמדנו פרטי המצוה, אבל במצות יבום שאין קבוע לה זמן, ואינו
 בהול לקיימה היום, אפשר שאף רבי יוסי יודה שהוא חייב.
 הגמרא מנסה למצוא מקור לדברי רבי יוחנן מדברי תנא אחר:
 ואלא דברי רבי יוחנן שנויים כרבי יהושע דקב"ה, כלומר, כדברי
 רבי יהושע במשנתו לגבי זבחים, שפטר את השוחט בשבת שאר
 זבחים לשם הפסח, מתוך שטרוד הוא במצות הפסח וגם קיים
 מצוה בשחיטה זו. דוחה הגמרא: דילמא ה"מ זמנו כהול – יתכן
 שגם שם פטור דווקא משום שזמנו בהול, שהרי צריך לשחוט את
 הפסח קודם שקיעת החמה.
 שבה הגמרא ומנסה באופן אחר: ואלא כרבי יהושע דתינוקת,
 כלומר, כדברי רבי יהושע במשנה שהובאה לעיל (ע"א), שפטר את
 מי שמל בטעות בשבת תינוק שזמן מילתו חל בערב שבת, מתוך
 שהיה טרוד במילתו של תינוק אחר שזמנו בשבת זו. דוחה הגמרא:
 ה"מ זמנו כהול כיון שצריך למולו קודם שיעבור היום השמיני.
 שבה הגמרא ומנסה באופן אחר: ואלא דברי רבי יוחנן שנויים כרבי
 יהושע דתרומה, דה"מ (תרומות פ"ח מ"א) ה"ה כהן אוכל בתרומה, ונודע
 שהוא כן גרושה או כן חלוצה והרי הוא חלל שדינו כזר ואסור
 בתרומה. רבי אליעזר מחייב אותו ליתן לכהן כהן וחומש על כל
 התרומות שאכל עד עתה, כדן זר שאכל תרומה בשוגג, ורבי
 יהושע פוטר, משום שטעה בדבר מצוה, שהרי סבר שהוא כהן,
 ומצוה לכהן לאכול תרומה. הרי מוכח מכאן שרבי יהושע פוטר
 בטועה בדבר מצוה אף שאין זמנו בהול, שהרי אין זמן קצוב
 לאכילת תרומה, וכמו כן יש לפטור מחטאת את הנועל יבמותו
 נדה. דוחה הגמרא: דילמא – שמא יש לומר כדבר רבי אבי,
 דאמר רב רבי אבי בר אבי, משנה זו עוסקת בתרומה של חמץ בערב
 הפסח, דמנה כהול, כיון שבהמשך היום נאסר חמץ באכילה ויש
 לשורפו, ודווקא בתרומה זו פטר רבי יהושע את בן הגרושה
 והחלוצה משום טועה בדבר מצוה, אבל אם אכל תרומה שאינו
 בהול לאכלה מודה רבי יהושע שחייב. אי נמי – ובאופן נוסף ניתן
 לדחות, שאני – שונה הדין בתרומה, דאיקרי – שנקראת אכילתה
 'עבודה', ועבודה של חלל בשוגג רחמנא אכשר – התורה הכשירה.
 דה"מ במסכת תרומות (שם) ה"ה כהן עומד ומקריב, ונודע שהוא כן
 גרושה או כן חלוצה והרי הוא חלל שפסול לעבוד במקדש, כל
 הקרבנות פולין שהקריב על גבי המזבח עד עתה הרי הם פסולין,
 ורבי יהושע מכשיר אותם, ופוסל רק את הקרבנות שיקריב מכאן
 ולהבא. ואמרין – ואמרנו בזה, מאי מעמא דרבי יהושע – מהו
 טעמו של רבי יהושע, דה"מ (דברים לג יא) בברכת משה לשבט לוי
 'כרף ה' חילו ופעל ידיו תרצה', ודורשים מהפסוק שאפילו פעולת
 ידיהם ועבודתם של הכהנים החללים 'חילו' רצויה לפני המקום,
 ואין עבודתם נפסלת למפרע כשנודע שהם חללים. ולפי שנקראת
 אכילת תרומה 'עבודה' וכפי שיתבאר מיד, אין החלל מתחייב
 עליה אם נודע לו פסולו לאחר שכבר אכל, ואין הטעם משום
 טועה בדבר מצוה.
 שואלת הגמרא: ותרומה היבא איקרי – היכן היא נקראת 'עבודה'.
 משיבה הגמרא: דתניא בברייתא, מעשה כרבי טרפון שלא בא אמש
 ו-בערב לבית המדרש, לשחרית ו-בבוקר מצא רבן גמליאל ואמר
 לו, מפני מה לא באת אמש לבית המדרש. אמר לו רבי טרפון,
 עבודה עברתי. אמר לו רבן גמליאל, כל דבריו אינן אלא דברי תימה
 – דברים תמוהים, וכי עבודה בזמן הזה שבית המקדש חרב מנין
 כיצד תיתכן. אמר לו רבי טרפון, הרי הוא – (הכתוב) אומר (במדבר
 יח

1 לחלוחית של מצוה, כל שכן בההיא – במקרה שדבר בו ריש
 2 לקיש, דהיינו אוכל נותר בשוגג, דמחייב רבי יוחנן, דהרי לא עשה
 3 מצוה כלל בכך שאכל נותר. ואית דאמרי – ויש שאמרו, בההיא –
 4 בנתחלה לו שפוד של נותר בשפוד של צלי, פטור לדעת רבי יוחנן,
 5 ואינו מחייב אלא בבוועל אשתו נדה, מאי מעמא – ומה הטעם
 6 לחלק ביניהם, ה"מ הוא ה"ה ליה לשיילי – שם בבוועל אשתו נדה,
 7 היה לו לשואלה קודם בעילתו אם היא מותרת, וכיון שפשע ולא
 8 עשה כן אינו נחשב לטועה בדבר מצוה וחייב חטאת, אבל ה"מ
 9 דלא ה"ה ליה לשיילי – כאן בנותר שלא היה לו את מי לשאול אם
 10 הבשר מותר באכילה, לא יתחייב, משום שנחשב לטועה בדבר
 11 מצוה.
 12 הגמרא מבררת בדעת רבי יוחנן, מה טעם החילוק בין אשתו
 13 ליבמתו. מקשה הגמרא: ורבי יוחנן שחילק בין אשתו ליבמתו, מאי
 14 שניא – במה שונה בועל יבמתו שפטור עליה, הרי זה משום דקא
 15 עבדי מצוה – שקיים בה מצות יבום, ואף שהיה לו לשאלה אם
 16 מותרת היא, מכל מקום כיון שמחמת טירדתו בקיום המצוה בא
 17 לידי שגגה זו, נחשב טועה בדבר מצוה ופטור, אם כן, אשתו נמי
 18 קא עבדי מצוה – הרי גם בבועל אשתו הוא מקיים מצוה של
 19 פריה ורביה ויש לפטור. מתרצת הגמרא: מדובר באשתו מעוברת,
 20 שבעילתה אינו מקיים מצוה זו.
 21 שבה הגמרא ומקשה: והא איבא – והרי יש בה מצוה של שמחת
 22 עונה – שחייב אדם לפקוד את אשתו, כל אחד ב'עונה' שנקבעה
 23 לו לפי עיסוקו, ומצוה זו הרי נוגעת אף במעוברת. מתרצת הגמרא:
 24 מדובר כשבא עליה שלא בפני עונתה – לא בזמן שמחויב
 25 לפקדה, ואין בכך מצוה. מקשה שוב הגמרא: והאמר רבא, תני
 26 אדם לשמח את אשתו כדבר מצוה – (בתשמיש) אף שלא בשעת
 27 עונתה, כשרואה שמתאויה לכך. מתרצת הגמרא: מדובר שבא
 28 עליה קמוף לזנות – בעונה שרגילה לראות דם נידתה, שאסור
 29 לשמש בזמן זה, ואין בזה מצוה.
 30 מקשה הגמרא: אי ה"מ – אם כן שמדובר באופן שבא עליה סמוך
 31 לווסתה ולכן חייב, אפילו יבמתו נמי – אי גם ביבמתו יש לחייבו,
 32 שהרי אין מוטל עליו מצות יבום סמוך לווסתה, ונמצא שלא היה
 33 טרוד בדבר מצוה. מתרצת הגמרא: יבמתו, כיון מינה – בוש היבם
 34 ממנה לשואלה אם היא סמוכה לווסתה, כיון שאין לבו גס בה
 35 עדיין, ואשתו, לא כיון מינה – אינו בוש הימנה, והיה לו לשואלה
 36 אם היא סמוכה לווסתה. ולפי שפשע בזה ובא עליה מבלי לשאלה
 37 אינו נחשב טועה בדבר מצוה, אלא שוגג, ולכך חייב חטאת.
 38 הגמרא מבררת מיהו התנא עליו הסתמך רבי יוחנן: ורבי יוחנן
 39 שפטר את הבא על יבמתו נדה משום שנחשב כטועה בדבר מצוה,
 40 כמאן – כשיטת איזה תנא אמר זאת. אילימא – אם נאמר שדבריו
 41 שנויים כרבי יוסי, דה"מ (סוכה מא) רבי יוסי אומר, יום טוב הראשון
 42 של חג – (חג הסוכות) שחל להיות בשבת, ושבת ששבת היום,
 43 והוציא את הלולב מרשות היחיד לרשות הרבים ללכת עמו לחכם
 44 שילמדנו כיצד מקיימים מצות נטילת לולב, ועבר על מלאכת
 45 הוצאה, פטור, מפני שהוציא בראשונה, כלומר, מפני שחילל את
 46 השבת מתוך שהיה טרוד במצות נטילת לולב, ועסוק וממהר
 47 לעשותה, ורבי יוסי פוטר את הטועה בדבר מצוה. ומכאן למד רבי
 48 יוחנן שהוא הדין לבא בשוגג על יבמתו נדה שפטור כיון שבא לכך
 49 מתוך טרדתו במצות יבום. דוחה הגמרא: דילמא שאני ה"מ – יתכן
 50 שלגבי לולב הדין שונה כיון דמנו כהול, שצריך להספיק לקיים
 51 מצותו בו ביום, ולפיכך הוא טרוד וממהר ללכת לאדם בקי

9 עֲקִינָן – אינה עוסקת בערב פסח שחל בשבת, משום שאם כן הרי
10 היא נסתרת מהסיפא שנאמר בה שאם נמצאה ב"ד שחל להיות
11 בשבת אין צורך להטביל את הקופיץ. ועל כרחך שאין להעמיד
12 את המשנה כרבנן, אלא כבן תימא, ומוכח אם כן מהמשנה, שסבר
13 שאף בחגיגת י"ד נאמר איסור שבירת עצמות.
14 הגמרא דוחה מסקנא זו שהמשנה כבן תימא, ומנסה להעמיד
15 אפשרות אחרת לבארה כדעת רבנן: וְאֵלָּא מדובר ברישא כְּשֶׁבֶא
16 הפסח

1 הפסח שמא יש להם סכין, מכל מקום הרי יצטרכו לה בט"ו לצורך
2 חגיגת חמישה עשר, ומאחר שבשבת אסור להטביל כלים בודאי
3 כבר הטבילה ב"ג, וכן אם מצא קופיץ בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר, שוֹחֵט בָּהּ
4 מִיָּד את השלמים שמקריב, שמתוך שהבעלים זקוקים לה ביום זה
5 ודאי הטבילה לפני יום טוב, ואם נִמְצְאָת קוֹפִיץ קְשׁוּיָה לְפָנֶיךָ, אף
6 כשנמצאה ב"ד שחל בחול הרי היא כְּפָסֶיךָ ורשאי לשחוט בה בלא
7 שיטבילנה, שכן ודאי הוטבלה עם הסכין ב"ג הואיל וקשורה
8 עמה. מִכָּלֵל דְּרִישָׁא – משמע שהרישא של הברייתא לאו בְּשֶׁבֶת

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז אלול, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מעש"ק, בו כותב מאשר עבר עליו וסדר חייו עתה, ומסיים בפירוט איזה בעיות.

(א) לפעמים מרגיש אדישות בעניינים רוחניים ועד לכדי מלחמה עם היצר וכו'.

ידועה הוראת רז"ל אשר אל יפול לב האדם עליו ע"י תופעות כהאמור, ומבוארים העניינים בכ"מ, ועיין ג"כ בספר תניא קדישא במקומות המצוינים בהפתח בסופו ומהם פרק ז"ך.

(ב) איך להדוף מחשבות בלתי רצויות.

בכלל העצה בזה, ע"י היסח הדעת [ולא על ידי מלחמה עם המחשבה, שזהו דורש עיון בה שזהו היפך של היסח הדעת], אלא כיון שהמחשבה משוטטת תמיד, היסח הדעת הוא ע"י שמעסיקים המחשבה בענין שונה לגמרי ומה טוב בענין של תורה ומצוה, ואם מעט אור דוחה הרבה חשך עאכ"כ הרבה אור.

(ג) התחלה וסדר בתקון המדות.

מובן שאין לקבוע מסמרות בזה שהרי תלוי הרבה בתכונת הנפש של כאו"א ואין דיעותיהם שוות, ולכן יתייעץ עם זקני אנ"ש אשר בסביבתו, המכירים אותו, או שיפרט עניניו לפניהם, והם יורוהו. ונקודה כללית בתקון האמור הוא, הליכה צעד אחר צעד מדרגא לדרגא ולא דלוג וקפיצה, שאין ענינם אלא הוראת שעה לעת מן העתים. כמובן הדברים אמורים בהנוגע רק לגדרים ופרישות בשטח האמור, שהרי מה שאסור אסור לעשות ואין לחכות לימים עד שיגיע לדרגא שיבינו האיסור וכו' שלכן לא רק דילוג וקפיצה הסדר בזה כי אם עקירה לגמרי ממקום הראשון למקום חדש, ומובן ריחוק המקומות מן הקצה אל הקצה, וע"פ המבואר בתניא, שהעובר אפילו על דקדוק קל של ד"ס אסור וקשור הוא בידי החיצונים ר"ל, והשומר אפילו על דקדוק קל של ד"ס מתקשר ומתאחד עי"ז עם אין סוף ב"ה, יעוין שם.

(ד) במ"ש האם לשנות מקום דירתו, ולאן.

ההחלטה בזה תלוי בהרבה פרטים, כן בהנוגע לדירה - ביותר חשובה דעת זוגתו תחי' שהרי האשה היא הנקראת עקרת הבית.

וזכות התעסקותו בהפצת היהדות בסביבתו שכותב אודותה ובודאי יוסיף בזה כהנה וכהנה, שהרי הכרח ודרישת השעה היא, תעמוד לו להוספה בברכות השי"ת בהמצטרך לו ולב"ב שי'.

בברכת כתיבה וחתימה טובה ולבשו"ט בכהנ"ל.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 יז. והנהגים היתר אף ביום שאין הקר גדול מכל מקום אין מוחין בידם¹⁷ שמוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו
- 2 מזידים ואף ביום שהקר גדול אין לחמם בית החרף שני פעמים ביום השבת כי די במה שהסיק התנור
- 3 פעם ראשון בבקר ומכל מקום הכל לפי הקר ולפי בית החרף אם ממשוך החם זמן מרובה והחכם עיניו
- 4 בראשו¹⁸:

חלק ב סימן רעו דיני נר שהדליק הנכרי בשבת סעיף יז

הלכתא רבתא

נד] מוחין בידם - יש שלימדו זכות¹¹⁶ על המנהג שנתפשט, שנכרי מדליק את התנור אף אם אין הקור גדול, דמכיון שעיקר מגמתנו בשביל הילדים, שהם ברובא דרובא של הבתים, ואף מביאים ילדים לבית-המדרש, וילדים הולכים לבית הזקנים ומשתהים שם,

ציונים והוספות

(116) אשל אברהם (בוטשאטש) סימן זה ובמהד"ת. (117) כן הדגישו פוסקים רבים.

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ח מותר לומר לנכרי אחר השבת מדוע לא עשית דבר
 - 2 פלוני בשבת שעברה אע"פ שמבין מתוך דבריו שרצונו
 - 3 שיעשנו בשבת הבאה אין בכך כלום כיון שאומר לו כן
 - 4 בחול ואין באמירתו זו שום (רמז) ציווי לעשותה בשבת
 - 5 הבאה אלא שהנכרי מבין כן מעצמו (והוא שעשיית מלאכה
 - 6 זו היא בענין שאין צריך למחות כשרואה את הנכרי עושה
 - 7 אותה בשבת כגון שאין המלאכה נעשית בחפצים של
 - 8 ישראל והנכרי (אינו) שכירו של ישראל אלא רגיל לעשות
 - 9 לו בטובת הנאה עיין סי' רמ"ד ורנ"ב):
 - 10 ט במקום שיום השוק הוא בשבת אסור ליתן מעות לנכרי
 - 11 מערב שבת שיקנה לו חפץ פלוני אם אותו חפץ אינו
 - 12 מצוי לקנות באותו מקום אלא ביום השוק כמו שהוא רגיל
 - 13 בעיירות קטנות שהרי זה כאלו אמר לו בפירוש לקנות
 - 14 בשבת שהוא יום השוק (אבל בד' וה' מותר ליתן לו מעות
 - 15 מטעם שנתבאר בסי' רנ"ב) ואם מצוי קצת לקנות גם בשאר
 - 16 ימים מותר ליתן לו מעות אפילו בערב שבת ובלבד שלא
 - 17 יאמר לו קנה בשבת וגם לא יאמר לו שהוא הולך בדרך
 - 18 במוצאי שבת מיד ויצטרך הנכרי לקנותו בשבת שהרי זה
 - 19 כאומר לו בפירוש לקנות בשבת כמ"ש בסי' רנ"ב וכן הדין
 - 20 לענין כל דברים אלו בנותן כלים לנכרי למכור וטוב שלא
 - 21 לדור כלל בעיר שיום השוק הוא בשבת כי אי אפשר שלא
 - 22 יחטא ואם השוק אינו בשכונת היהודים אין לחוש:
 - 23 י מותר לומר לנכרי בערב שבת הילך מעות בהלוואה וקנה
 - 24 בהם לעצמך חפץ פלוני למחר ביום השוק ואני אחזור
 - 25 ואקחנו ממך אחר השבת בפירעון חוב מעות אלו ואתן לך
 - 26 ריוח:
- יא מי ששכר לו נכרי בקבלנות להוליך סחורתו למקום
פלוני ובא הנכרי ולקח הסחורה מבית ישראל בשבת
אע"פ שאין כאן איסור אלא מפני מראית העין כמ"ש בסי'
רמ"ו ראוי לקנסו בממון לפי עשרו או במלקות כפי ראות
עיני בית דין אם אין לו ממון ואם טעה שסבר שמותר אין
קונסין אותו ונאמן לומר שעשה בשוגג ואם לקח הסחורה
מביתו מבעוד יום אע"פ שמפליג מן העיר בשבת מותר
כמ"ש שם:
- יב דבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשותו בשבת אלא
משום שבות מותר לישראל לומר לנכרי לעשותו בשבת
והוא שיהיה שם מקצת חולי אף על פי שאינו כולל את כל
הגוף ולא סכנת אבר או לצורך מצוה אומר ישראל לנכרי
לעלות באילן בראש השנה כדי להביא משם שופר לתקוע
בו או לומר לו שיביא לו חמין בשבת מחצר לחצר שאין
ביניהם עירוב (או דרך כרמלית עיין במ"ש סי' שכ"ה) כדי
להרחיץ בהם המצטער.
- יש אומרים שהוא הדין במקום הפסד לא גזרו על שבות
כגון לטלטל ע"י נכרי סחורה מוקצה הנפסדת ע"י גשמים
(ואפילו להביאה לבית דרך כרמלית אם אי אפשר בענין
אחר) ויש לסמוך על דבריהם במקום הפסד גדול (והוא
הדין לצורך גדול אע"פ שלא שייך שם הפסד).
- וכל זה בדבר שעושה אותו הנכרי בשבת כדרך שהוא עושה
בחול אבל דבר שמשנה בעשייתו מדרך החול אף על פי שהוא
שבות גמור מותר לעשותו אפילו ע"י ישראל במקום צער
כמ"ש בסימן שכ"ח ויש אומרים שהוא הדין במקום הפסד
יש לסמוך על דבריהם במקום הפסד גדול (עיין סימן של"ו):

12 תבואה היה לנו בשנה פלונית כמה דינרים הוציא בחתנות
13 בנו וכיוצא באלו שהם בכלל שיחה בטלה המחשב אותם
14 בשבת כמחשב אותם בחול ובלבד שלא ירבה בהם שאסור
15 להרבות בשיחה בטלה בשבת כמ"ש למעלה:
16 **יד** מותר לומר לפועל הנראה בעיניך שתוכל לעמוד עמי
17 לערב אע"פ שמתוך כך מבין שצריך לו לערב לשוכרו
18 למלאכה לפי שלא נאסר אלא דבור מפורש שנאמר ודבר
19 דבר דבור אסור הרהור דהיינו מה שמבין מתוך דבריו הרי
20 זה מותר אבל לא יאמר היה נכון עמי לערב שזהו כמדובר
21 בפירוש שרוצה לשכרו:

חלק ב' סימן שז דיני שבת התלויים בדבור טעפים ח"ד

1 **יג** אסור לאדם לחשוב חשבונותיו בפיו בשבת גזרה שמא
2 יכתוב בין חשבון העתיד להיות בין חשבון שעבר כבר
3 אלא שצריך לו עדיין לידע אותו כגון כך וכך הוצאתי על
4 בנין פלוני לשכר הפועלים ועדיין נשאר בידו משכר
5 הפועלים שצריך לידע מה שנתן להם כדי שידע מה שמגיע
6 להם עדיין ואפילו אם לפי חשבון לא יגיע להם כלום מכל
7 מקום עכשיו קודם החשבון זה מסתפק לו שמא מגיע להם
8 כלום הרי זה חשבון הצריך לו ויש לגזור שמא יכתבנו
9 לזכרון.
10 אבל אם ידוע לו שאין מגיע להם כלום ממנו הרי זה חשבון
11 שאינו צריך לו כלל ומותר לחשבו בשבת וכן כמה סאים

לקוטי תורה

27 האדם, שהוא יש מיש [היינו שפעולתו היא בדבר
28 שכבר יש לו מציאות קודם הפעולה, כמו אומן
29 העושה כלי מחתיכת כסף - שחומר הכסף קיים גם
30 לפני עשיית הכלי] רק שהאדם משנה את הצורה
31 על ידי הכח שלו, ולפיכך לאחר שהאדם סיים את
32 פעולתו, שוב אין הדבר "צריך עוד לכח הפועל,
33 מאחר שגם מתחלה הי' יש גמור".

34 [אבל התהוות העולמות (אינה "יש מיש", אלא)
35 היא התהוות ובריאה "יש מאין", ולפיכך העולמות
36 והנבראים אינם דבר נפרד מאלקות -]

37 **אלא** שהן בחינת התפשטות הארה וזיו מאורו
38 יתברך, כמו זיו השמש.
39 מציאות העולם אינה אלא כמו האור והזיו
40 המתפשט מן השמש, אשר לפי "שאין לזיו השמש
41 סיבה אחרת כלל זולת השמש", לכן "צריך הוא
42 תמיד להשמש ואינו דבר נפרד בפני עצמו, שהרי
43 בלילה שהשמש הולך מתחת לארץ הי' כלא הי'
44 הזיו". וכך גם בנבראים: היות שאין להם שום
45 סיבה אחרת זולתו ית', ונבראו "מאין המוחלט
46 ממש", "על כן הם צריכים תמיד אל מקורם
47 להתהוותם מאין, כמו הזיו שצריך כל רגע
48 להמאור".

49 וזהו ש"אברהם הי' עומד וצווח בשם הוי' א-ל
50 עולם", כלומר שהי' מכריז ומפרסם לכל באי
51 העולם שאף לאחר שברא הקב"ה את עולמו לא
52 נעשה העולם דבר נפרד בפני עצמו, כי אין לו שום
53 מציאות "עצמאית", נפרדת מאלקות. וזהו "א-ל

1 **בפרק זה יבאר (בקיצור) היסוד העיקרי הזה של**
2 **אחדותו ית', דאע"פ שהקב"ה ברא ריבוי עולמות**
3 **ונבראים, מכל מקום "בידיעתו ית'" אינם תופסים**
4 **מקום כלל וכלא חשיבי ממש, והוא ית' המציאות**
5 **האמיתית היחידה;**

6 **ומפרק שלישי ואילך יבאר כיצד ההתבוננות בדבר**
7 **זה מעוררת את האהבה לאלקות בלב האדם.**

8 **וענין התבוננות שבתפלה הוא, איך שהוא ית'**
9 **אל עולם, ולא אל העולם.**

10 עיקר ההתבוננות בתפלה - שעל-ידה מעוררים
11 מהשינה את בחינת "אברהם" (האהבה לה') - הוא
12 בענין שכתוב באברהם: "ויקרא שם בשם ה' א-ל
13 עולם". ולכאורה תמוה: הרי הי' לו לומר "א-ל
14 העולם", היינו שהשי"ת הוא אלקה של העולם,
15 ולמה נאמר "א-ל עולם"?

16 אך ביאור הענין הוא, כי "א-ל העולם" משמעו
17 שהקב"ה הוא הא-ל של העולם, היינו שקיים עולם
18 שהוא "מציאות יש" ודבר בפני עצמו, והוא יתברך
19 מחי' ומקיים אותו ושולט עליו.

20 [אבל האמת היא:]

21 **שאין העולם ענין בפני עצמו.**

22 לפי האמת, גם לאחר שהקב"ה ברא את
23 העולם, לא נעשה העולם מציאות "יש" בפני עצמו
24 ודבר נפרד מאלקות, מאחר שהוא צריך למקורו
25 תמיד שלא תבטל מציאותו - "כי התהוות
26 העולמות אינה כמו פעולה גשמית הנפעלת מכח

40 החיות האלקית ממנו ית' הוא רק כמו אור וזיו
41 המתפשט מן השמש - יש להקדים ולבאר אשר
42 ב"המשכה" המתפשטת ממקורה יש שני אופנים,
43 הנקראים בלשון החסידות "אור" ו"שפע":

44 דוגמא ל"שפע" בגשמיות: המערה ומשפיע מים
45 מכלי לכלי אחר, כך שהמים שהיו בכלי הראשון, הם
46 עצמם "נשפעים" ונמשכים אל הכלי השני ללא כל
47 שינוי במהותם.

48 ודוגמא ל"שפע" בהשפעה רוחנית: רב המוסר
49 לתלמיד סברא שכלית, הרי הסברא שהוא "משפיע"
50 לתלמיד היא אותה סברא עצמה כפי שהיא מובנת
51 בשכלו של הרב [ואף אם הרב אינו מגלה ו"משפיע"]
52 לתלמיד את כל העומק שבסברא (כפי שהוא מבין את
53 הדבר לעצמו), מכל־מקום הרי הוא מוסר לו עכ"פ
54 "חלק" מסויים מאותה סברא עצמה כפי שהיא מובנת
55 בשכל הרב].

56 אך לעומת השפעה באופן של "שפע", יש
57 "המשכה" מהמקור באופן של "אור", היינו באופן שלא
58 נמשך שום "חלק" או "מהות" מן המקור, אלא ישנה
59 "המשכה" של הארה חיצונית בלבד.

60 משל ל"אור" בגשמיות הוא אור וזיו השמש
61 המתפשט מן השמש, שאינו חלק מגוף כדור השמש
62 עצמו כלל (שהרי באור השמש לא נמצא כלום מעצם
63 חומר כדור השמש) אלא אור השמש הוא רק הארה
64 חיצונית בלבד (כמו "אֶפְשִׁיחִי").

65 משל נוסף ל"המשכה" ללא השפעה של עצם
66 הדבר אלא באופן של "אור": צורת אדם הנראית
67 במראה (הנקראת "שפיגל"). כמובן, בצורה שבמראה
68 אין כלום ממהותו ועצמותו של האדם, ודמותו
69 הנראית במראה אינה אלא "הארה" חיצונית בלבד.

70 כללו של דבר: בהמשכת "שפע" יש מ"מהות"
71 ה"נמשך" ממש, משא"כ בהמשכת "אור" קיים רק זיו
72 בלבד.

73 וכך הוא בנמשל, שהחיות האלקית שנמשכה
74 מאתו ית' כדי להחיות את כל העולמות והנבראים,
75 אינה "המשכה" באופן של "שפע" (שנאמר שמהותו
76 ועצמותו ית' "נמשכה" ונמצאת בהמשכה זו), אלא
77 היא רק זיו והארה בלבד ממנו ית', היינו "התפשטות
78 חיצונית" של אלקות.

1 עולם" - שאלקות והעולם "כולא חד", פירוש,
2 העולם לא נעשה "ענין [מציאות] בפני עצמו",
3 מאחר שכל קיומו תלוי תמיד בחיות האלקית.

4 [והנה, זה שהנבראים הם "התפשטות הארה וזיו
5 מאורו יתברך" - הדיוק בזה הוא "מאורו יתברך",
6 כלומר, הנבראים אינם התפשטות ממהותו ועצמותו
7 ית' רק מהחיות האלקית הנמשכת מאתו ית' לברוא
8 ולהחיות את הנבראים, אשר חיות זו עצמה אינה אלא
9 רק הארה וזיו ממהותו ועצמותו ית' (ונמצא
10 שהנבראים הם רק בחינת "הארה דהארה" ממנו ית').

11 וזהו שממשך:]

12 שהאיר ממנו ית' כשעלה ברצונו לברוא העולם.
13 זה שהנבראים הם "התפשטות הארה וזיו
14 מאורו יתברך", הכוונה בזה היא, שגם מקורם של
15 הנבראים הוא רק "האור" של הקב"ה, דכאשר עלה
16 ברצונו ית' לברוא את העולם המשיך הקב"ה מאתו
17 ית' "אור" אלקי, ואור אלקי זה הוא חיותם של כל
18 הנבראים.

19 ליתר ביאור:

20 על פי תורת הסוד, המשמעות הפנימית של
21 מאמר רז"ל בעשרה מאמדות נברא העולם, ושל
22 הכתוב "בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם"
23 היא, ש"דבר ה'" הוא הכח והחיות האלקית
24 שהמשיך הקב"ה ממהותו ועצמותו ית', וממנה
25 היא "התהוות כל העולמות עליונים ותחתונים
26 מאין ליש וחיותם וקיומם", היינו שלכל נברא
27 ונברא יש חיות אלקית ("דבר ה'") מיוחדת
28 המלוכשת בו להחיותו ולקיימו;

29 ו"דבר ה'" זה הוא רק "זיו והארה" בלבד
30 ממהותו ועצמותו ית', כביכול (כמו אור וזיו
31 השמש המתפשט מן השמש) שהאיר ממנו ית'
32 כשעלה ברצונו לברוא את העולם.

33 - ויסוד זה, שהחיות האלקית שממנה היא
34 התהוות וקיום כל הנבראים היא "זיו והארה"
35 בלבד, נותן לנו הבנה עמוקה יותר בענין אחדותו
36 ית' (כיצד "בידיעתו ית'" כל העולמות וכל
37 הנבראים אינם תופסים מקום כלל), כפי שיבואר
38 בפרטיות להלן.

39 [להבנת החידוש שבדבר - שאופן "המשכת"

- 1 לסיכום: בהבנת אופן המשכת החיות האלקית
2 ממנו ית' בשביל בריאת והתהוות העולמות, יש
3 שלשה ענינים: (א) מהותו ועצמותו ית'. (ב) החיות
4 האלקית הנמשכת מאתו ית' באופן של "הארה בלבד".
5 (ג) מההארה מתהווים נבראים שכל מציאותם וקיומם
6 אינם אלא מהארה זו.
7 ועתה יביא רבינו משל הדומה יותר לענינו - שיש
8 בו מעין שלשה ענינים הנ"ל.

ד"ה תחת אשר לא עבדת פרק ב

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

- 1 (כט) ובכל זה יובן ענין וילבש את מרדכי כו'. דהנה
2 בחי' הנשמות יש בהן ב' מדרגות. הא'
3 מצד שנמשכין מבחי' החכמה שמאין ליש תמצא.
4 וכידוע בענין כי אתה אבינו. כטפה במוח האב כו'.
5 והוא בטול היש לאין כח מה שבכל נשמה לברר
6 ברורים כנ"ל בענין מיר' דכיא כו'. וזהו בחי' מרדכי.
7 ומה שנקרא מרדכי היהודי היושב בשער המלך כו'.
8 הוא בחי' יחידה שבנשמה ששרשה בבחי' העצמות
9 ע"כ יש לה בחי' בטול עצמי שלמעלה מן החכמה.
10 וכמו בטול הנעשה בבחי' רצון פשוט כו' כנ"ל. והנה
11 כדי להמשיך לנשמה שנמשכת מאין ליש שבבחי'
12 החכמה מלמעלה מעל' דהיינו מבחי' העצמות דקמיה
13 כלא כבחי' דעה הא' כו'. אין זה בא רק לבוש מקיף
14 לנשמה. שהוא להמשיך עליה בחי' בטול דלבוש
15 מלכות שזהו איך דקמיה כלא. שז"ש ה' מלך גאות
16 לבש כו'. וזהו ויקח המן את הלבוש ה"ז כי בחי' המן
17 בקליפה הוא החוצפה שלמעל' מן החכמה כנ"ל.
18 ולאחר הברור מגיע בבחי' התנשאות אלקית. שבא מצד
19 העצמות דוקא. שלמעלה מבחי' אין דיש שבא
20 בהשתלשלות כנ"ל ע"כ המן לאחר הברור דוקא מלביש
21 למרדכי שהוא בחי' הנשמה שמאין דחכמה כו' מבחי'
22 לבוש מלכות. שנמשך מבחי' הארה דיש האמתי וד"ל.
23 אבל כתר מלכות הוא בעטרה שעטרה לו אמו דוקא ע"י
- 24 ישראל ע"י בחי' בטול רצון דנעשה כו' ולא ע"י המן
25 כי אין בחי' המן מגיע לשם כלל כנ"ל. לפי שבחי' כתר
26 מלכות הוא בבחי' עצם התענוג הפשוט שבעצמותו
27 ממש. ונקרא שעשועי המלך שמצד העצמות דוקא.
28 שזהו למעלה גם מבחי' ההתנשאות דלבוש מלכות
29 שאינו רק הארה בעלמא. מה דכולא קמיה כלא חשיב
30 אבל אין זה בחי' העצמות ממש ע"כ אין בחי'
31 התנשאות דכלא חשיב מגיע לשם כלל. רק ע"י בחינת
32 בטול הרצון העצמי שלמעלה מן החכמה. מפני שמגיע
33 בבחי' העצמות ממש. מצד שישראל שרשן בבחי'
34 העצמות ממש. ע"כ בחי' כתר מלכות זה הוא ע"י
35 ישראל דוקא (ואע"פ שהתנשאות האלקית מגיע בבחי'
36 יש האמתי כאשר מבואר במ"א בדוגמא לזה ממ"ש
37 רשב"י אנא סימנא בעלמא כו' וכה"ג וכמ"ש המלך
38 המרומם כו' ומתנשא כו'. מ"מ אין בחי' התנשאות
39 נופל רק על זולתו שהוא כלא חשיב. א"כ אין זה בחי'
40 היש האמתי כמו שהוא רק שבא מצד שהוא יש האמתי
41 ע"כ הוא מרומם ומתנשא מימות עולם כו' וד"ל) לפי
42 שאין ד"ז בזלע"ז כלל. כי גם בחי' התנשאות דהמן
43 לאחר הברור אינו מגיע לשם כלל. להיותו למעלה
44 מבחי' לבוש מלכות. וזהו ואשר נתן כתר מלכות. ולא
45 ע"י המן אלא כמו במ"ת דכתיב בעטרה שעטרה לו
46 אמו דוקא שהן כנ"י בשעה שאמרו נעשה כנ"ל וד"ל:

שער הפורים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם
לחדשי השנה, וי"ל שהרי ר"ח תשרי נק' ר"ה
שהוא כולל י"ב חדשי השנה, ולכך נק' ר"ה כמו

שהראש הוא כולל כל כחות הנפש בדרך כלל ואח"כ
מהראש מקבלים כל האיברים כו' כמ"כ ר"ה הוא כולל
כל חיות השנה ואח"כ מר"ה נתחלק ליי"ב חדשים

23 החיות הוא רק בבחי' הנהגת סדר מע"ב בבחי' טבע,
24 אבל כדי שיהי' גילוי חיות כללי כדי שיהי' שינוי טבע
25 זהו ע"י דוקא בר"ח ניסן, שאז הגילוי מבחי' שלמעלה
26 מסדר ההשתלשלות כדי שיהי' שינוי הטבע, לפי
27 שבניסן הי' יצי"מ וקי"ס שא"ז ע"פ סדר ההשתלשלות
28 כו' ולכן בבחי' זו נק' ר"ח ניסן ראשון, שיהי' גילוי
29 בחי' אא"ס שלמעלה מסדר ההשתלשלות זהו בניסן
30 דוקא, וע"פ הקבלה הוא ג"כ כי יש שני אופנים ביחוד
31 חו"ב ונק' בשם זיווג חיצוני וזיווג פנימי, והנה זיווג
32 חיצוני הוא לצורך קיום העולמות כו' והיינו שזה ע"פ
33 דרכי הטבע כו' ובזה תשרי הוא ראשון, אבל יש בחי'
34 יחוד פנימי שבחו"ב והוא בחי' השפעה פנימי' והוא
35 מה שלמעלה מדרכי הטבע, ובזה ניסן ראשון כו', ולכן
36 כתי' החדש הזה לכם ראש חדשים, זה הוא בחי' גילוי
37 פנימי' כמ"ש במ"א, והיינו שבחי' השפעה פנימי'
38 שמחו"ב שהוא לצאת מדרכי הטבע ניסן הוא הראשון.
39 והנה המשכת שני בחי' זיווג חיצוני וזיווג פנימי זהו
40 ע"י עבודת המלאכים ונשמות, כי המלאכים ע"י
41 עבודתם שעומדים ברום עולם ממשיכים בחי' זיווג
42 חיצוני שהוא השרש שלהם, אבל הנשמות שעלו במח'
43 ושרשם מפנימי' הכלים לכן ממשיכים בחי' זיווג פנימי
44 של חו"ב.

החדש הזה לכם

1 בדרך פרט, וכל חדש הוא כולל ל' יום, ואח"כ נתחלק
2 לכל יום ויום, וא"כ ר"ח תשרי הוא ראשון, ולמה א'
3 כאן ראשון הוא לכם לחדשי השנה.
4 אך הענין הוא, דהנה איתא בבעל העקידה שבשני
5 אופנים יכול להבין גדולת הבורא, אופן א' הוא
6 מסידור של י"ב מזלות שאין להם שום שינוי וכמ"ש
7 שלא ישנו את תפקידם, כמו שאנו רואים למשל
8 שהשמש והכוכבים בכל יום הם סובבים והולכים
9 ממזרח למערב, בלי שום שינוי, ועכצ"ל שיש בזה כח
10 מאא"ס שמניע אותן, שאל"כ הי' צריך שיהי' בזה שום
11 שינוי, וכיון שזה קרוב לששה אלפים שנה ואין אנו
12 רואים בהם שום שינוי ע"כ שזה כח מאא"ס כו'. נמצא
13 שמזה אנו מבינים גדולת הבורא דהיינו מבחי' טבע
14 יכולים אנו ג"כ להשיג גדולת הבורא כו'. ואופן הב'
15 יכולים להשיג גדולת הבורא משינוי הטבע, כמו למשל
16 יצי"מ וקי"ס שהי' שינוי הטבע הפך ים ליבשה שמים
17 נעשה יבשה כו', שאין זה ע"פ הטבע כו', ומזה
18 שנעשה שינוי הטבע מזה אנו מבינים גדולת הבורא
19 יותר, שכמציא עביר בחיל שמיא.
20 ובזה יובן ענין ר"ה ור"ח ניסן, שמה שר"ה נק' ראש
21 שהוא כולל כל חיות השנה זהו רק בבחי' סדר
22 מע"ב שהחיות נמשך ונתחדש בר"ה בדרך כלל, אך זה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

17 במדינה בכנויו והיינו בשם אד', אבל לע"ל יהי' שמו
18 אחד שיהי' נק' כמו שנכתב, והיינו כי אז יהי' הגילוי
19 שם הוי'. וזהו שאור הלבנה שהיא בחי' שם אד' וש'
20 אלקי' יהי' כאור החמה הוא בחי' ש' הוי', וזהו שמו
21 אחד. והוי' אחד הוא, כי הנה כתי' ויקרא הוי' הוי'
22 ופסיק טעמא בגווייהו שיש בחי' שם הוי' דלתתא
23 שהוא מקור המהוה ומחי' כו', אבל בחי' שם הוי'
24 דלעילא הוא למעלה מגדר עלמין ולכן פסיק טעמא
25 בגווייהו, אבל לעתיד יהי' הוי' אחד שלא יהי' פסיק
26 טעמא, ושם הוי' דלתתא יהי' במדרגת ש' הוי' דלעילא
27 כו', וזהו ה' אחד שהחיות יהיו אחד, וזהו ואור החמה
28 הוא בחי' שמש הוי' יהי' כאור שבעת הימים בחי' ז"ת
29 דע"י, וזהו ענין שבתו של שבת. ועד"ז יהי' ענין חדשו
30 של חדש, כי הנה י"ב חדשי' הם בחי' י"ב בקר
31 דבריא והים הוא מלי' דאצי' עליהם מלמעלה ושרש
32 קבלתם הוא מבחי' י"ב גבולי אלכסון דאצי', אבל

1 והנה כ"ז הוא בחי' שבת וחדש שאחר יומין דחול,
2 אבל לעתיד והי' מדי חדש בחדשו ומדי שבת
3 בשבתו דהיינו חדשו של חדש ושבתו של שבת, פי'
4 שהשבת דעכשיו נחשב כחול לגבי בחי' השבת
5 שיתגלה לעתיד, ועד"ז הו"ע חדשו של חדש. ולהבין
6 זה, הנה כתי' והי' אור הלבנה כאור החמה ואור החמה
7 יהי' שבעתיים כאור שבעת הימים, פי' הפשוט שאור
8 הלבנה יהי' כאור החמה דעכשיו, ואור החמה יהי' עוד
9 יותר גדול, והיינו שבעתיים כאור שבעת הימים, נמצא
10 שגם לע"ל יהי' בחי' שמש ולבנה, והלבנה דלעתיד
11 תקבל הארה מהשמש דלעתיד. והענין הוא דהנה כתי'
12 ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד וארז"ל אטו
13 האידנא לאו אחד הוא, לא כמו שאני נכתב אני נקרא,
14 נכתב בשם הוי' ונק' בשם אד', פי' הגם כי הכתיב הוא
15 ש' הוי', אבל הגילוי למטה הוא רק שם אד' שמסתר
16 ומעלים, ורק במקדש היו קורין את השם ככתבו, אבל

והים עליהם מלמעלה הרי הם י"ג, ולע"ל יקבלו מבחי' 5
 י"ג מדות כו'), ואז יבוא כל בשר להשתחוות, והיינו 6
 שכמו שהי' מצות ראי' ברגלים יהי' לעתיד כן ויותר 7
 מזה בכל חדש וחדש ובכל שבת ושבת. 8

שלוש פנמים בשנה

בס"ד. (ש"פ משפטים, בדר"ח אדר ראשון, ל"ב).

לע"ל יקבלו בר"ח מבחי' יגמדה"ר דאריך, וזהו חדשו 1
 של חדש שי"ב ר"ח יקבלו מבחי' יגמדה"ר דא"א (ומה 2
 שבחדשי' הוא רק י"ב ומדה"ר דאריך הם י"ג מדות, 3
 אפ"ל כי בר"ח נמצא חדש העיבור, או כנגד י"ב בקר 4

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

ובחזרה למשל: לאחר שהאות ב' הופרדה מהמשפט 31
 הרי אין בה את כל ההשכלה, ואף על פי כן - למרות 32
 הירידה הגדולה, זה הב' הוא אותו הב' ממש שהיה 33
 בתיבת ברוך והוא עצמו הב' המובן לגדול שמושג בו 34
 ענין הברכה באיזו מדרגה שהיא או ענין ברוך שאמר 35
 והיה העולם כו'. - כלומר לא חל שום שינוי באות ב', 36
 היא לא התחלפה ולא השתנתה, היא בדיוק מה שהיתה 37
 בתוך המשפט שהגדול מבין בזה את כל ההשכלה, אלא 38
 שכאשר היא נפרדה מכל המשפט לצורך לימוד הקטן, 39
 הרי אין בה את כל ההשכלה שהיתה לפני זה במשפט, 40
 שהיא היתה כלולה בתוכו. למרות שהיא ממש אותה 41
 אות ללא שינוי. 42
 ועל דרך זה יובן כנמשל ענין הצמצום שהיה בהעשר 43
 ספירות הגנוזות באור אין סוף ברוך הוא שבתחלה 44
 בדרגה שלפני הצמצום היו כל העשר ספירות 45
 בהתאחדות והתערבות יחד, ואז היו בהם שתי מעלות 46
 גדולות: 47
 דלבד מה שהיו לא בבחינת מציאות ניכרת כנוכח לעיל 48
 כלומר שהיו בבחינת פשיטות (דאם לא כן אי אפשר 49
 להיות התאחדותם יחד כו'), - כי אם כל ספירה היתה 50
 בבחינת מציאות ניכרת בפני עצמה לא היתה יכולה 51
 להתערב ולהתאחד עם שאר הספירות, וזה המעלה 52
 הראשונה שלהם, ענין הפשיטות. 53
 הנה לבד זאת היתה בהם מעלה גדולה נוספת, שהיה 54
 מאיר בהם אור מופלא ונעלה מאד, - כלומר בתוך האור 55
 של עשר הספירות עצמם, הנה כשהם בהתאחדות 56
 והתערבות יחד, מאיר בהם אור מופלא ונעלה מאד. 57
 וממילא - ולא היה ביכולת העולמות - לא רק העולמות 58
 הנמוכים, אלא אפילו העולמות היותר עליונים לקבל 59
 התגלות העשר ספירות כמו שהן באין סוף ברוך הוא 60

וחזור הרבי נ"ע למשל מתיבת ברוך: וכשמפרידים אות 1
 הב' בפני עצמה מכל המשפט הרי אין בו כל ההשכלה 2
 ההיא - מהי הברכה, והברכה שיומשך המאמר אחד 3
 וכו'. רק את המשמעות הפשוטה של האות ב'. רק מפני 4
 שכבר היה בה ההשכלה בכל המשפט כולו שנשאר ממנו 5
 - מההשכלה קצת בהאות - כפי שבנמשל נשאר האור 6
 מהספירות הגנוזות גם אחרי שנמשכו לאחר הצמצום. 7
 ומדקדק הרבי נ"ע בסוגריים במשמעות של מה שנשאר 8
 באות לאחר הפרדתה מהמשפט כולו: 9
 (והוא - ההשכלה מה שנשאר באות בבחינת רשימו 10
 בלבד, ולפי הנושא בהדגומא מזה בהענין שאנו בו - 11
 כלומר לפי הנמשל שלנו בענין זה שהוא עשר הספירות 12
 הגנוזות, הרי מה שנשאר הוא אותו אור ממש אלא 13
 שהוא בבחינת מיעוט לבד אבל לא בבחינת סילוק 14
 ושנשאר רק רשימו כו', 15
 כלומר: כשאומרים שנשאר רשימו פירושו שהאור עצמו 16
 הסתלק, ומה שנשאר זה רק רושם מהאור, אך לא האור 17
 עצמו, ואילו בנושא שלנו כאן בנמשל על עשר הספירות 18
 הגנוזות שנמשכו לאחר הצמצום, הרי זה ממש אותו 19
 אור, אלא שהוא באופן של מיעוט, ואם כן אין המשל 20
 של ההשכלה הנשארת באותיות משל מכון לספירות 21
 הגנוזות לאחר האצלתן. 22
 והיינו כי ענין האותיות הוא כמשל הכלים כו' - בדרך 23
 כלל אותיות זה משל לכלים, וכיון שאנו מדברים כאן 24
 על אורות ולא על כלים, בנמשל, הרי אין זה משל מכון 25
 לגמרי. ומכל מקום יש לומר שגם בזה - באורות, יש ב' 26
 ענינים, היינו מה שבבחינת מיעוט לבד ויש בזה גם מה 27
 שבבחינת סילוק - כלומר מלבד הענין של המיעוט שיש 28
 באורות, צריך לומר שיש גם בחינה של סילוק באורות, 29
 וכמו שיתבאר⁵²). 30

27 שנעשה בבחינת מציאות דבר ואינה בבחינת פשיטות
28 ממש כמו שהיתה קודם, - כי אף אם היו נמשכים כולם
29 כאחד היו נעשים בבחינת מציאות בזה גופא שהם
30 התגלו, ועל אחת כמה וכמה כאשר כל ספירה נמשכת
31 בפני עצמה. דהעדר הפשיטות הרי זה גם כן התעלמות
32 האור שאינו מאיר בה בחינת פנימיות אורה בגילוי בו,
33 - כשמאיר האור בגילוי בספירה הרי היא בפשיטות
34 גדולה יותר, וככל שהיא פחות בפשיטות, הרי האור
35 מתעלם יותר.
36 עוד זאת) - חוץ מהירידה הנ"ל מזה גופא שהספירות
37 התגלו, ובפרט שכל אחת התגלתה בפני עצמה, הנה
38 נוסף לזה חלה עוד ירידה גדולה בזה שנתעלם האור
39 ה"מופלא ונעלה מאוד" (כלשון הרבי נ"ע לעיל) שהיה
40 מאיר בהם כשהיו מתאחדים יחד בו'.
41 וכמו המשל באות ב' הנוכח לעיל שכשהיה בתיבת ברוך
42 היה בו ההשכלה דברכה בנוכח לעיל, וכשנפרד אין בו
43 מהשכלה הזאת רק מעט ורושם בלבד בו' בנוכח לעיל,
44 כמו כן בנמשל כשנמשכה ספירת החכמה לבד אין בה
45 רק מעט מהאור הקדום בו'. ולא בערך כלל לאור
46 שהאיר בה כשהיתה מעורבת עם כל הספירות.
47 קיצור.
48 ועל דרך משל תיבת ברוך שמלוכש בה השכלה,
49 וכשמפרידים אות ב' בפני עצמה אין בו רק מעט
50 מהשכל שהיה מלוכש בו, והרי הוא אותו האות הקודם,
51 וכמו כן החכמה על ידי שנבדלה בפני עצמה הנה לבד
52 שיצאה מפשיטותה הרי היא בבחינת מיעוט האור.

שבת פרשת שלח תער"ב

1 (הן מצד עצם מעלתן של הספירות שהיו בבחינת
2 פשיטות לגמרי והן מצד המעלה השניה שלהם האור
3 והגילוי המופלא והנעלה שבהם בזכות התאחדותם בו'),
4 אם לא על ידי הצמצום - רק בכוח הצמצום ניתן הכח
5 לגלות את הספירות למטה. ומה עניינו של צמצום זה?
6 לא ענין של סילוק ממש, אלא שיהיה נמשך רק בחינת
7 חכמה בפני עצמה, ולא כפי שהיא מאוחדת עם כל
8 הספירות, וכן בשאר הספירות.
9 ואף על פי שהיא ממש בחינת החכמה שהיתה כלולה
10 באין סוף ברוך הוא עם כל העשר ספירות הגנוזות
11 וכמשל הנ"ל מתיבת ברוך שהאות ב' הנפרדת מהתיבה,
12 היא אותה אות ב' שהיתה מחוברת בתיבה, מכל מקום
13 כשנמשכה בפני עצמה ואינה מעורבת עם שארי
14 הבחינות הרי זה ירידה ממדריגתה כנראה במשל בהפרש
15 הגדול בין האות ב' כפי שהיתה חלק מההשכלה
16 שבמשפט השלם, למשמעותה כשהיא בפני עצמה.
17 ומפרט הרבי נ"ע את המשמעות של הירידה שנעשית
18 בספירות על ידי הפרדתם אחת מהשניה:
19 (דלכך הירידה שעל ידי עצם ההתגלות שעל ידי זה
20 נעשה בבחינת מציאות דבר וכו' לנוכח לעיל פרק כ"ב, -
21 שם התבאר שהפשיטות של הספירות הגנוזות הוא מצד
22 דביקותם במקורם, וככל שהם יורדים ומתגלים, אף אם
23 לא נעשה בהם עצמם שינוי, הרי עצם התגלותם עושה
24 אותם בבחינה של מציאות, וענין זה הוא אף אם היו
25 נמשכים כולם כאחד,
26 ובפרט כשנמשכה ונתגלה כל ספירה בפני עצמה

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ט

1 ע"י אהבת בכל מאדך, ממשיך חסד בלי-גבול. ע"י מצוות ממשיכים אוא"ס, אע"פ
2 שהמצוה עצמה בדברים גשמיים ומוגבלים. כמו איש פשוט המקיים מצות המלך,
3 שעשייתו מוגבלת לפי מהותו, אבל שמחתו הגדולה במצות המלך היא בלתי מוגבלת
4 ז) וּבְזֶה יוֹכֵן מֶה שֶׁתּוֹכַח³⁷ "וְלֶךְ אֲדֹנֵי חֶסֶד, כִּי אֶתָּה
5 תִּשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ", וְלִכְאוּרָה אֵינוֹ
6 מוֹכֵן³⁸, דְּלֹאֲחֵר "כִּי אֶתָּה תִּשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ", אִם

- ראה כתר שם טוב סימן קצא. קצג. שנג. שנד. לקוטי אמרים
להרב המגיד סימן רמא. אור תורה להרב המגיד פא, א ואלך
(ושם: כמו שמקשה הגמרא). אור התורה שיר השירים חלק ב ע'

37) תהלים סב, יג.
38) במאמר דיבור המתחיל אנכי מגן לך (דיבור המתחיל
אגורה באהלך) תרצ"ה: והקשה מורנו הבעל שם טוב נשמתו עדן.

27 הַחֶכֶם וְעַצֵּם גִּדְּלוֹתוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְלַעֲצֵם פְּשִׁיטוֹ שֶׁל הָאָדָם
 28 הַפְּשוּט הָרִי כָּאִלוֹ אֵינוֹ בְּמִצִּיאוֹת כָּלֵל לְגַבֵּי הַחֶכֶם
 29 וְהַמֶּלֶךְ, כִּי אֲצֵל חֶכֶם מִפְּלֵא בְּחֻמָּה וְאֲצֵל מֶלֶךְ גְּדוֹל
 30 הֵנָּה אִישׁ כְּזֶה שָׁאִין לוֹ שׁוֹם הַשְּׁעָרָה בְּהַפְּלֵאת הַחֻמָּה
 31 וְגִדְּלוֹת רֹמְמוֹת מֶלֶךְ הָרִי אֵינוֹ נֶחֱשֵׁב לְמִצִּיאוֹת אָדָם
 32 כָּלֵל, וְכֹאשֶׁר הַחֶכֶם אוֹ הַמֶּלֶךְ מְצוּיִם אֶת הָאָדָם הַפְּשוּט
 33 לַעֲשׂוֹת אֵיזָה דְּבָר, הֵנָּה בְּצוּיֵי זֶה הָרִי כָּאִלוֹ נִתְּהוּהָ
 34 מִצִּיאוֹתוֹ, כִּי עַד עַתָּה לֹא הָיָה בְּמִצִּיאוֹת כָּלֵל וְעַתָּה עַל
 35 יְדֵי הַצּוּיֵי נַעֲשֶׂה מִצִּיאוֹתוֹ, וְכֹאשֶׁר הָאָדָם הַפְּשוּט מְקִים
 36 וְעוֹשֶׂה הַצּוּיֵי הָרִי עוֹשֶׂה זֹאת כְּפִי יְכָלָתוֹ, הֵינּוּ כְּמוֹ
 37 שָׂאָדָם פְּשוּט יְכוּל לַעֲשׂוֹת, כִּי עֲדִין לֹא נִשְׁתַּנָּה בְּעַצֵּם
 38 מֵהוּתוֹ לְהַבִּין תֵּכֵן עֲנִין דְּבָר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מֵה
 39 שְׁנִצְטָנָה מֵהַחֶכֶם וְהַמֶּלֶךְ, אֲלֵא שֶׁהוּא מְקִים הַצּוּיֵי בְּדִיּוּק
 40 כְּפִי שְׁנִצְטָנָה גַּם אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ תֵּכֵן עֲנִינוֹ וְאֵינוֹ מְשִׁיג
 41 גְּדֵל הַעֲנִין הַהוּא, אִם כֵּן הָרִי הַפֶּעַל שֶׁל הַעֲשִׂיָּה הִיא
 42 מְגַבֵּלֶת כְּפִי מֵהוּת הַעוֹשֶׂה וְהַמְקַיֵּם, אֲבָל הַחִיּוֹת פְּנִימִי
 43 (דַּעַם לַעֲבֹעַן וּוְאֵס עַר הָאֵס אֵין דַּעַם⁴¹) וְהַשְׁמָחָה הַגְּדוֹלָה
 44 שִׁישׁ לוֹ כְּזֶה שֶׁהוּא מְקִים צוּיֵי הַחֶכֶם וְהַמֶּלֶךְ, הִיא בְּלִי
 45 גְּבוּל, לְפִי שְׂבִיזָה הָרִי הוּא מִתְאַחֵד וּמִחֻקְשָׁר עִם עֲצָמוֹת
 46 הַחֶכֶם וְעֲצָמוֹת הַמֶּלֶךְ, מֵה שָׂאֵינוֹ בְּעֶרְךָ כָּלֵל לְהִיּוֹת לוֹ
 47 גַּם אֵיזָה הַשְּׁעָרָה בְּעַצֵּם גְּדֵל רֹמְמוֹתָם, וְיִכָּל הַמֶּשֶׁל
 48 הַזֶּה יוֹכֵן בְּעִנִּין הַמְּצוּת, דְּהַמְּצוּתָה עֲצָמָה הִיא גְּבוּלִי,
 49 אֲבָל מִצַּד הַמְּצוּתָה שְׂבִיזָה הָרִי הִיא בְּלִי גְּבוּלִי, וְזֶהוּ
 50 שְׂאֵתָה תִּשְׁלֵם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ שֶׁהוּא בְּגְבוּל, אֲבָל לֶךְ
 51 אֲדֹנִי-הַחֹסֶד עַל עַצֵּם הַמְּצוּתָה שֶׁהוּא בְּלִי גְּבוּל, וְלִכְּן גַּם
 52 הַתְּשָׁלוּם שֶׁכָּר הוּא נִצְחִי וּבְלִי גְּבוּל.

שבת פרשת תבוא, תרפ"ט

1 הַאֲהָבָה ד'בְּכָל מְאֹדָךְ", דִּהְיֶגֶם שְׂזָהוּ גַם כֵּן בְּחִינַת
 2 הַגְּבֻלָּה, מִפְּלֵא-מְקוֹם צִרְיָה לְהִיּוֹת בְּדִגְמָא לְפִי הַהִמְשָׁכָה,
 3 דְּמִצּוֹת הֵם פְּלִים לְבְּחִינַת מְאֹד הַעֲלִיּוֹן, דִּהְיֶגֶם כְּתִיב³⁹
 4 "לְכָל תְּכִלָּה רְאִיתִי קֵץ, רְחֵבָה מִצּוֹתָךְ מְאֹד", שֶׁהַמְּצוּת
 5 הֵם פְּלִים לְבְּחִינַת מְאֹד הַעֲלִיּוֹן, דְּעַל יְדֵי הַמְּצוּת
 6 מִמְּשִׁיכִים בְּחִינַת אֹר אֵין-סוֹף הַבְּלִי-גְּבוּל, וְהֵגֶם
 7 דְּבְּמִצּוֹת הָרִי יֵשׁ חִלּוּקִים, כְּמוֹ עַל יְדֵי מִצּוֹת תְּפִלִּין
 8 נִמְשָׁךְ הַגְּלוּי דְּאֹר אֵין סוֹף בְּהֶאֱרִיכָה מִחִין, וְכִידּוּעַ
 9 בְּעִנִּין⁴⁰ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנִיחַ תְּפִלִּין⁴⁰, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
 10 הוּא בְּחִינַת הַפֶּתֶר, וְעַל יְדֵי צִיצִית נִמְשָׁךְ בְּבְּחִינַת חֻמָּה,
 11 וְעַל יְדֵי צִדְקָה בְּבְּחִינַת חֹסֶד, וְהֵינּוּ שְׁנֵי חִלּוּקִים בְּמִצּוֹת
 12 מֵאֵין הִיא הַהִמְשָׁכָה וּבְּאֵיזָה מְדִרְגָּה, דִּהְפֵּל הוּא מִבְּחִינַת
 13 עֲצָמִיּוֹת אֹר אֵין-סוֹף בְּחִינַת בְּלִי גְּבוּל הַאֲמִתִּי, וְכְּמוֹ
 14 מִצּוֹת שׁוֹפָר שֶׁרֶשׁ הַהִמְשָׁכָה הוּא מִבְּחִינַת גְּבוּרָה דְּעַתִּיק
 15 וְסִפָּה הוּא בְּחִינַת חֹסֶד, שְׂזָהוּ עֲנִין עֲנָנָא דְּאֶהֱרִין⁴¹,
 16 דְּבִשְׁרִשָּׁן הוּא בְּחִינַת חֹסֶד דְּעַתִּיק⁴², אֲבָל בְּכָלֵלוֹת הוּא
 17 הַמְּשָׁכָה מֵאֵין-סוֹף הַבְּלִי-גְּבוּל, וְהֵינּוּ דְּהַמְּצוּתָה עֲצָמָה
 18 הִיא גְּבוּלִית וּמִפְּלֵא מְקוֹם מִמְּשִׁיכִים בְּחִינַת אֵין-סוֹף
 19 הַבְּלִי-גְּבוּל, וְכְּמוֹ בְּהֶאֱרִיכָה ד'בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ",
 20 לְהִיּוֹת שְׂזָהוּ אֲהָבָה מְגַבֵּלֶת נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת הַאֲלֻקוֹת
 21 שְׂבָא בְּהַגְּבֻלָּה, וּמִצַּד הַמְּצוּתָה כְּזֶה הָרִי זֶה בְּבְּחִינַת בְּלִי
 22 גְּבוּל, וְיִוָּכֵן זֶה עַל דֶּרֶךְ מֶשֶׁל⁴³ אָדָם פְּשוּט, כֹּאשֶׁר חֶכֶם
 23 גְּדוֹל וּמִפְּלֵא בְּחֻמָּה אוֹ מֶלֶךְ גְּדוֹל מִצּוּתָה לוֹ לַעֲשׂוֹת
 24 אֵיזָה דְּבָר, הֵנָּה הָאָדָם הַפְּשוּט הָרִי אֵינוֹ בְּעֶרְךָ כָּלֵל אֶל
 25 הַחֶכֶם הַגְּדוֹל הַמִּפְּלֵא בְּחֻמָּה, וְאֶפֶן רְחוּקוֹ הוּא שָׁאִין
 26 לוֹ גַּם אֵיזָה הַשְּׁעָרָה בְּהַפְּלֵאת רֹמְמוֹת חֻמָּתוֹ שֶׁל

תשמט (ושם: ועיין בגמרא פרק קמא דראש השנה דף יז עמוד
 ב דנראה שהוקשה להם מהו החסד אם משלם לאיש כמעשהו,
 ובמדרש תלים האריכו לתרץ זה).

(39) תהלים קיט, צו.

(40) ברכות ו, א.

יב. החיות שיש לו בזה.

לקוטי דיבורים

8 להעיר את תשומת לבכם מתוך אהבת ישראל
 9 הגדולה ביותר.
 10 כשהייתי בריגא, לפני נסיעתי - יחד עם בני ביתי
 11 - מאירופה לארצות הברית, הייתי ממורמר מאד.
 12 אחרי שהרגשתי תשוש מאד מ-45 שנות עבודה
 13 כללית קשות ומה שעבר עלי תוך סכנת נפשות ממש
 14 ששברו את גופי - רציתי להסתדר באהלה של תורה

1 שני ענינים אלה: א) שתכלית הכוונה בשליחות
 2 שהשי"ת שולח נשמה לעולם הזה היא בגלל אהבת
 3 ישראל, לעשות טובה ליהודי בגשמיות בכלל
 4 וברוחניות בפרט. ב) שברכה של ידידים חשובה
 5 בשמים יותר מאשר המלצתו הטובה והתעוררות
 6 רחמי שמים של מלאך מיכאל, הן שתי הקדמות
 7 לגביי, למה שאני רוצה לספר לכם ולמה שאני רוצה

46 - כשיפורסם אי פעם יומני ישתוממו אנשי יושר
47 מקושי העבודה ומקשי מניעה נחותים שיצרו אנשים
48 שונים להפריע אותי בעבודת הקודש. ברם, זכות
49 אבות הסירה את כל העיכובים וההפרעות, ועבודת
50 חמשת השנים הוכתרה ב"ה בכתר הצלחה.
51 ברם, ברכת זקני החסידים שהשי"ת יזמין לי את
52 העשיר הגדול בעל הלב הטוב שימציא לי את
53 האמצעים הכספיים הנדרשים לעבודה הקשה של
54 שליחות הנשמה שלי - לא נתקיימה עדיין לדאבוני.
55 אף שכל מוסדותי, מוסדות תורה תמימה וחינוך
56 הכשר בארץ זו וכן במדינות אחרות ובארץ ישראל,
57 נמצאים במצב כספי קשה מאד, הריני בטוח שברכת
58 זקני החסידים תתממש, ומיום ליום אני מקוה לרגע
59 המאושר בו ימלא השי"ת ברכת זקני החסידים
60 ובעזה"י יהיו בידי האמצעים לחזק ולהרחיב את
61 מוסדות התורה תמימה וחינוך הכשר.
62 אנו כולנו יחד הננו יששכר וזבולון, אנחנו מייצגים
63 את יששכר ואתם מייצגים את זבולון. למעשה הנה
64 יששכר עובד במסירות נפש ואילו זבולון עומד
65 בנסיגה.
66 הריני בטוח, שכאשר יהיו לזבולון עינים פתוחות
67 ואוזניים לשמוע מה שיששכר פועל ב"ה, היו אוספים
68 בקלות את הסכום של חצי מיליון דולר הנצרכים
69 למרכז ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש.
70 הריני מודה לכל אחד ואחד בנפרד ונותן ברכתי
71 לכל אחד ולמשפחתו לבריאות ולפרנסה טובה על מה
72 שעשו בעבר ועל מה שעושים בהווה עבור מרכז
73 ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש.
74 והריני מאחל לכולכם ברכת פקחת עינים,
75 לפתוח את העינים ולראות מה שמרכז ישיבות תומכי
76 תמימים ליובאוויטש פעל ב"ה במשך חמש שנים אלו
77 - בלי עין הרע - על הבסיס של לימוד והרבצת
78 התורה, כן מה שהושג ב"ה בשטח החינוך הכשר על
79 ידי המוסד מרכז לעניני חינוך, שיסדתי בעזה"י - אז
80 יבין כל אחד את הזכות והכבוד הגדולים להיות חבר
81 נכבד ושותף לחזית תורה תמימה בכל אמריקה
82 וקנדה ולעשות ככל יכולתם להחזיק בדגל
83 ליובאוויטש "לעשות את אמריקה למקום תורה
84 תמימה וחינוך הכשר", שיתן לנו יהודים אמייתים,
85 אנשים ונשים, שומרי תורה ומצוות.
86 בקשתי מכם היא לטובתכם ולטובת בני ביתכם,
87 ועל ידכם אל כל מכיריכם ולכלל ישראל, לעשות
88 ולפעול לטובת מרכז הישיבות תומכי תמימים
89 ליובאוויטש.
90 **ברוכים תהיו בגשם וברוח.**

1 ולשאוב נחת מקול התורה האמיתי, ובענין לימוד
2 התורה היו הרי ליטא ולטביה - באותם הימים -
3 ארצות החיים, חדרים כשרים עם מלמדים כשרים.
4 מדוכדך בנפש, שבור בגוף, החלטתי סוף כל סוף,
5 לקחת את מקל נידודי הגלות בידי בשנת הששים
6 לחיי, וללכת אל מעבר לים, כדי להתמסר לעבודת
7 עסקנות הכלל והרבצת תורה.
8 בימים האחרונים לפני עזבי את ריגא באו אנשים
9 שונים להיפרד ממני. ביניהם היתה עדה של זקני
10 החסידים, ביניהם אחד מחסידי אב-הסבא ה"צמח
11 צדק", אחדים מחסידי הסבא הרבי מוהר"ש וכאלה
12 שהיו אצל בני הרבי ה"צמח צדק" ואצל אבי.
13 זקני החסידים ראו את שברוני העמוק והבינו
14 היטב את הרגשתי ושברוני הפנימי.
15 והם אמרו לי:
16 בטוחים אנו, שלא אתם נוסעים לאמריקה, כי אם
17 השי"ת מביא אתכם לאמריקה, אם אתם רוצים בכך
18 או לא, עליכם לזכור תמיד על שלשלאות הברזל
19 הנזכרים ביעקב אבינו, בטוחים אנו שהשי"ת מוביל
20 אתכם לאמריקה לעבודה קשה ביותר, אבל אנו גם
21 בטוחים שהשי"ת יעניק לכם הצלחה מרובה,
22 שתבצעו עבודה קשה זו בהצלחה גדולה. שכן, יחד
23 אתכם נוסעים גם אלה שצריכים לנסוע, הנשמות
24 והזכות של אבותיכם הקדושים כ"ק האדמו"רים
25 נבג"מ זי"ע. אומרים שאמריקה היא ארץ משונה,
26 שבין לילה נהפכים לעשיר מופלג, ואנו מאחלים לכם
27 שהשי"ת ישלח לכם את העשיר האמיתי בעל הלב
28 הטוב, שיתן ויגייס את סכומי הכסף הנדרשים לביצוע
29 עבודתכם הקשה.
30 חושבני שלמותר להסביר בארוכה הכוונה של
31 שתי ההקדמות האמורות: (א) שתכלית שליחות
32 הנשמה היא לעשות טובה ליהודי בגשמיות
33 וברוחניות. (ב) החשיבות הגדולה לברכתם של ידידים
34 נאמנים.
35 שלשה דברים אמרו ואיחלו לי זקני החסידים:
36 (א) שהשי"ת מביא אותי לאמריקה לעבוד עבודה
37 קשה.
38 (ב) בזכות אבות קדושים תהיה העבודה בהצלחה
39 גדולה.
40 (ג) הם ברכו אותי שיזמין לי השי"ת את העשיר
41 הגדול האמיתי בעל הלב הטוב שימציא לי האמצעים
42 הכספיים הדרושים.
43 שני הדברים הראשונים שזקני החסידים היו
44 בטוחים בהם - אכן התקיימו.
45 קשה ומר עבדתי במשך חמשת השנים האחרונות

יומן כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

1 יום ד' כ"ג אייר.

2 היום בשעה שמינית באתי לרא"פ, ומצאתי שמה את דודי הרז"א¹²⁷, ור' דובער
3 קאצענעלנבויגן¹²⁸, ור' יעקב קאָפּל זעליקסאָן¹²⁹, ועוד שני בע"ב מנכבדי העיר, וישוחחו בענינים
4 המענינים אותי, דימיתי כי עד מהרה ילכו להם וחיכיתי עד כי הגיע שעה עשירית.
5 [יום ה' כ"ד אייר].

6 כל זה העתקה מאשר רשמתי יום יום בשלשה ימים שעברו, והיום בשעה שביעי בקר בא
7 מר אברהם שניאורי הקאָמיסווינער¹³⁰ מוויטעבסק, וביא מכתב למורי הרשב"ץ מאת בתו וחתנו¹³¹
8 כי נולד להם בת למז"ט, ומורי הרשב"ץ נוסע היום לויטעבסק וישבות שמה, ושמחתי גדולה כי
9 אוכל לכתוב אשר נקבץ אצלי במשך ימים אלו.

10 נחוץ הדבר לפרט כל עניני הסיפורים הרשומים לעיל, אבל תחילת הכל צריכים לסיים את
11 הסיפורים דשבת העבר¹³² על הסדר.

12 אמנם אתאפק לא אוכל מבלי לחשוב את הנהגתו של מורי הרשב"ץ לרגלי נסיעתו זו.

13 כאשר קרא את מכתב חתנו המודיע דבר לידת בתם, ואשר בתו והוא מבקשים אותו לבוא
14 לחוג את חג הקריאת שם ביום שבת הבע"ל¹³³, עורר אותי משינתי ויספר את תוכן המכתב, ויצו
15 עלי כי אלך אל כ"ק אדמו"ר לספר לו את תוכן המכתב, ולשאול אצלו בשמו, אם יש לו הרשות
16 לנסוע לויטעבסק על משך ימים אחדים, כי ביום א' לא יאחר מיום ב' בקר יבא חזרה, והוא –
17 מורי הרשב"ץ – הלך לטבול במקוה, ומשם הלך לבקר את ציוני היכלי קדש כ"ק אדמו"ר צמח
18 צדק וכ"ק אדמו"ר מוהר"ש, ויתפלל שמה, וכרבע שעה קודם שעה תשיעי בא חזרה, והגדתי
19 לו תשובתו של כ"ק אדמו"ר והסכמתו על נסיעתו, ואנכי כבר הספקתי להתפלל ולאכול סעודת
20 הבוקר, הנה ישבתי לכתוב ולהעתיק את הרשום על הניירות בשלשה ימים עברו, והשעון השוכב
21 על השלחן לנגד עיני מראה חמישה עשר רגעים על שעה אחת עשרה, מורי הרשב"ץ חובש את
22 תרמילו ואני רוחי טובה עלי במאד כי הלא שלשה ימים, היום ומחר וביום ראשון יהיו לי
23 לעבודת הכתיבה, ולאשרי אין סוף.

(130) הקאָמיסווינער: כנראה הכוונה בעל חנות.
(131) בוויטעבסק גרה בתו הצעירה של הרשב"ץ ומשפחתה
(ספר השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 31). וראה גם יומן ד' שבט שנה זו
(לעיל ע' 000).

(132) ראה רשימת יומן דיום א', כ' אייר שנה זו (לעיל ע'
000 ואילך. ספר השיחות תש"ו-ה'ש"ת ע' 409 ואילך).
(133) מנהגים שונים בזמן קריאת השם לבת – ראה טעמי
המנהגים ע' שצו. כתר שם טוב (גאגין) ח"א ע' תקפא. ועוד. –
מנהגנו בקריאת השם לבת – בקריאת התורה היותר סמוכה
להלידה, גם אם היא בימי החול (ספר המנהגים-מנהגי חב"ד ע'
15). וראה מכתב כו מרחשון תשי"א (אגרות-קודש ח"ד ע' מח):
סיפר לי כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, שפעם בהוולד אחת מבנותיו
של כ"ק אדמו"ר האמצעי, קראו אדה"ז ואמר לו שאף שיש טעם
הנותן מקום לומר לחכות בקריאת השם עד קריאת התורה דש"ק,
בכ"ז מפני טעמים ידועים אין לעשות כן, ויקרא שם לבת ביום
הקריאה הקרוב ליום הלידה.

(126) הרה"ג והרה"ח ר' הלל בר' מאיר הלוי מאליסאוו,
הידוע בשם ר' הלל פאריטשער" (תקנ"ה - יא מנחם אב
תרכ"ד). ראשי פרקים מתולדותיו: בפלח הרמון על ספר בראשית
ועל ספר שמות (הוצאת קה"ת) בתחילתם. וראה ספר השיחות
תש"ו ע' 29. וש"נ.

(127) הר"ר שניאור זלמן אהרן. ראה אודותו ספר התולדות
אדמו"ר מוהר"ש (קה"ת תש"ז. תשנ"ז) ע' 22. ספר השיחות תש"ו
ע' 5. וש"נ. רשימת הבר מצוה של רבינו (לקמן ע' 000. ספר
השיחות תרפ"ח-תרצ"א ע' 271 ואילך).

(128) ר' דובער ב"ר אברהם קאצענעלנבויגן ("בערע
אברעמקעס"). נזכר ברשימת הבר מצוה של רבינו (לקמן ע' 000.
ספר השיחות שם ע' 274). ספר השיחות תש"ד ע' 27. תש"ח ע'
172. רשימות הרב"ש (רשימת ענינים וסיפורים כתובים בידי
הר"ר ברוך שניאור ז"ל שניאורסאהן (קה"ת, תשס"א)) ע' צה.
(129) ר' יעקב קאפיל זעליקסאן. ראה אודותו לעיל ע' 000.
וש"נ.

1 מענדל משרת¹³⁴ בא ומענה בפיו אשר העגלון שלמה העקום, שלמה דער קרומער – אמר
2 אשר בעוד חצי שעה יבוא עם העגלה, ואשר מורי יהיה מוכן להנסיעה לתחנת רודניא¹³⁵, ולרגלי
3 הידיעה הלזו מיהר מורי ללכת לקבל ברכת פרידה מאת כבוד א"ז הרבנית¹³⁶, מאת כ"ק
4 אדמו"ר¹³⁷, מאת כבוד אמי מורתי¹³⁸, ומאת החסידים הרא"פ הרח"ה²² הראמ"צ¹³⁹ הר' אבא
5 מצאשניק¹⁴⁰, הר' שמואל ברוך מוארשא¹⁴¹, ומאת מתפללי בית הכנסת, ולמועד המוגבל, כרבע
6 שעה לפני אחד עשרה, יושב לו מורי הרשב"ץ מלובש בבגדו העליון חגור בחגורתו, תרמיל
7 הטו"ת מתחת לזרועו, ושק חפציו סמוך לו על אחת הקורות אצל שער החצר, מחכה לבואו של
8 העגלון שלמה העקום, ואני עומד אצל מורי ומחכה לשלחו ולברכו.

9 עברו רגעים אחדים לשבת מורי על קורת העצים אשר אצל שער החצר, יצאו אחדים מבית
10 הכנסת, ויעמדו גם הם, וכן ההולכים מבית הכנסת מתעכבים לעמוד, והעוברים ושבים ברחוב
11 מול שער החצר – בין אנשים ובין נשים ובין ידידים ובין נכרים – בראותם קבוצה עומדת לה
12 בחצר עמדו גם המה, עד כי במשך כעשרה רגעים, עד בוא שלמה העגלון העקום, כבר היה קהל
13 רב.

14 מורי הרשב"ץ עולה בשליכות העגלה, ובעמדו בקרון, מברך ומתברך בנסיעה צליחה,
15 והעגלון שלמה, מגבי' השוט הארוך מצליף את סוסיו, והעגלה זזה ממקומה.

16 בגמרי לכתוב שורות אלו, מראה השעון ארבעים וחמישה רגעים על שעה שתיים עשרה,
17 והנני מתכוון להמשיך את כתיבתי¹⁴², המשך סיפורי רש"ח¹⁴³ ביום השבת קדש העבר אחר
18 התפילה, אבל מרוב התרגשותי באשרי הכי מוצלח להיות פנוי מהלימוד שלשה ימים אין עוד
19 בכחי לקבל רעיוני וליחד מחשבתי בהרהור, אותם הדברים והסיפורים שעלי לכותבם.

20 עודני צוהל בקרבי, ויושב משתומם על הצלחתי, נכנס מענדל המשרת, ומודיע אותי כי כ"ק
21 אאמו"ר קורא אותי לבוא אליו.

22 הנני מפסיק בכתיבתי.

23 חצי שעה רביעית אחר חצות היום.

24 בבואי לכ"ק אאמו"ר שאלני, אם מורי הניח לי סדר לימוד בימים אלו עד בואו.

25 בשמעי רעד עבר בכל גופי ועשתונותי נבוכו.

26 כ"ק אאמו"ר, שהרגיש בסערת רוחי, הביט עלי בתמהון, וישאלני מדוע נתרגשתי ככה, אמנם

(139) הראמ"צ: כ"ה בהעתקה שלפנינו. ואולי הוא ר"ת הר' אבא מצאשניק, הנזכר מיד לאח"ז, וא"כ אחד מהם מיותר.
(140) ראה אודותו לעיל ע' 000. וש"נ.
(141) ראה אודותו – ספר השיחות תר"ץ ע' 97. וש"נ. תש"ז ע' 109. וש"נ.
(142) ראה רשימת היומן דיום א', כ' אייר שנה זו (לעיל ע' 000 ואילך). ספר השיחות תש"ר-ה'שי"ת ע' 426.
(143) ר' שלמה חיים קיטאין ב"ר יעקב ארי' ליב שו"ב דליובאוויטש. נפטר י מרחשון תרפ"ח. נזכר ביומן כב כסלו תרנ"ב (לעיל ע' 000). שיחות חורף תרצ"ה (תורת מנחם רשימת היומן ע' רפ). ספר השיחות תש"ז ע' 101. וש"נ.

(134) ר' מנחם מענדל קאנטאר. ראה אודותו ספר השיחות תש"ז ע' 142. וש"נ.
(135) ברודניא היתה תחנת מסילת-הברזל היותר קרובה לליובאוויטש (שנוסעת מסמאלענסק לוויטעבסק), מליובאוויטש לתחנה זו – לערך י"ב קילומטר – היו נוסעים בעגלות (לקו"ד ח"א קט, א. ובכ"מ).
(136) הרבנית הצדקנית מרת רבקה. ראה אודותיה-ספר השיחות תרפ"ט ע' 26. וש"נ. רשימת רבינו – "דברי ימי הרבנית רבקה" (לקמן ע' 000 ואילך).
(137) כ"ק אדמו"ר מהורש"ב.
(138) הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה. ראה רשימת רבינו אודותיה – ספר השיחות תרפ"א ע' 13 הערה 12.

1 אנכי לרגלי התרגשותי לא יכולתי להוציא הגה מפיו, ואעמוד כבול עץ, אך כעבור שעה קלה
2 נרגעתי במעט, אז גיליתי לכ"ק אאמו"ר את לבבי, ויסתכל בי כ"ק עמוקות וממושכות ויואל
3 לאמר:

4 כן הדבר, גדולה שימושה מלימודה¹⁴⁴, וכתבם על לוח לבך כתיב¹⁴⁵, שתי שעות בכל יום
5 בשלשה ימים אלו תלמוד גמרא, ושאר הזמן ברשותך הוא.

6 בבואי לחדרי – בשעה חצי הראשונה אחר חצות היום – קיימתי פקודת כ"ק אאמו"ר
7 בלימוד הגמרא, ואכלתי סעודת היום, וכעת ארבעים וחמישה רגעים על שעה רביעית, הנני
8 מתכוונן לכתוב את רשימותי, ויהי רצון שאצליח בכתיבה נכונה ומסודרה, ובשמירת הזמן.

(144) ברכות ז, ב.

(145) משלי ג, ג. ז, ג. (ושם: כתבם).

אגרות קודש

ב"ה ב' ז"ך מ"ח רפ"ב

מו"ה רמ"מ שי

שלום וברכה

1 מכתבם מ"ב תשרי ע"י ידידנו תלמידנו ר"צ שי
2 גאר הגיעני... ומאד הצטערתי עליו צער גדול, וגדול כאבי
3 במאד. אנכי לא אוכל עשות אחרת מכמו שכתבתי
4 במכתבי הקודמי להשתדל בכל המיני השתדלות לפאר
5 כלי חמדה היא ישיבת ת"ת בארצינו הקדושה אשר
6 הנחילנו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים וצוקללה"ה
7 נבג"מ זי"ע לעבדם ולשמרם, אשר כאו"א מאתנו צריך
8 לידע בנפשו כי אחינו יושבי ארץ הקדש הם אנ"ש שי
9 העומדים בקדש והיושבים לפני ד' על התורה והעבודה
10 (וכאמור לא המדרש והלימוד בסוגיא חמורה בש"ס או
11 בעומק בדא"ח עיקר, כ"א ללמוד ולהתנהג בהנהגת כ"ק
12 אבותינו רבותינו, זהו העיקר), ואשר כאו"א מאתנו ירגיש
13 חוב נפשי לעשות בגללם כל מה שביכולתו לטובתם
14 ולהנאתם בגו"ר, ואשר בזה יקיים מצות כ"ק אבותינו

רבותינו הקדושים.

15

16 אנא ידידי רחמו נא על בן אהוב נפשכם, ומחמד
17 עיניכם נשמה הטהורה, ובאו לעזרתי בעזרת השי"ת
18 לבחור דרך ישרה לילך במסילה טהורה, לטהר את הארץ
19 מגלולי המחררי ריב ובעלי מחלוקת, ואשר ישיבתם
20 בארץ רעה ח"ו. והעצה לזה לבלי לשית לב אליהם כלל,
21 כ"א נפאר ונזכך את אשר לנו, והבו עצה, קראו עצרה,
22 התיישבו והודיעוני חוות דעתכם איך לעשות כי כוונתי
23 רצוי אשר תהי רק כפי אשר חפצו וציוו כ"ק אבותינו
24 רבותינו הק'.

25 ידידנו היקרים היו אנשים, התגברו על כל
26 המכשולים העומדים על דרכינו, ונשים שכס אחד לנשוא
27 משאת כ"ק אבותינו רבותינו הקדושי בטהרתה ונקוה
28 להשי"ת כי הוא יעזרינו ואל יטשינו.

29 יפרוש נא גיני בשלום כאו"א מידידנו היקרים אנ"ש
30 שי' ביחוד. ואחכה על מכתבם המיועד לכתוב בארוכה.

אג"ק מוהרי"צ כרך יד

פרק ה משנה ה

עֲשֶׂה נְסִים נַעֲשׂוּ לְאֲבוֹתֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ: לֹא הִפִּילָה אֱשֶׁה מִרִּית בְּשַׁר הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא הִסְרִיחַ בְּשַׁר הַקֹּדֶשׁ מֵעוֹלָם, וְלֹא נִרְאָה זָכוֹב בְּבֵית הַמִּטְבָּחִים, וְלֹא אָרַע קָרִי לִכְתּוֹן גְּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, וְלֹא כָּבוּ גִשְׁמִים אֵשׁ שֶׁל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה, וְלֹא נִצְחָה הָרוּחַ אֶת עַמּוּד הָעֵשֶׂן, וְלֹא נִמְצָא פָסוּל בְּעֶמֶר וּבִשְׂתֵי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים, עוֹמְדִים צְפוּפִים וּמִשְׁתַּחֲוִים רִוְחִים, וְלֹא הִזִּיק נֶחֱשׁ וְעַקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם, וְלֹא אָמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ צַר לִי הַמָּקוֹם שְׁאֵלַיִן בִּירוּשָׁלַיִם:

נקודות משיחות קודש

החיות המזיקות, ולמה מדויק שלא הזיק נחש ועקרב דוקא. והביאור: א. משאר חיות אפשר להשמר (על ידי סגירת שערי העיר וכיוצא בזה), ואין צורך בנס בכדי שלא יזיקו. מה שאין כן מנחש ועקרב אי אפשר להשמר, שהרי מצויים הם בתוך האדמה⁹, ולכן ה' צורך בנס בכדי שלא יזיקו. ואם כי לכאורה אפשר להשמר גם מנחש ועקרב על ידי שירצפו קרקע הבתים באבנים, הרי בבית המקדש ה' צריך להיות עפר (כדלקמן), ואף על פי כן לא הזיק שם נחש או עקרב; ומזה נמשך הנס לירושלים כולה, ששם נוגע הנס ביותר, כי קרוב לומר שלא ריצפו את הבתים באבנים מחמת האיסור להשתחוואה על רצפת אבנים¹⁰.

א. אמרו רז"ל¹¹ "ומקום ה' שם אמה על אמה וטבלא של שיש וטבעת היתה קבועה בה כו' ונוטל עפר כו'" (ואף שה' מכוסה בטבלא, הרי הוא צריך לפותחה, ומעולם לא ה' נחש ועקרב – שזיזק – תחתיה). ב. השיתין (חלל שתחת המזבח כנגד מקום הנסכים) היו "חלולין ויורדין עד התהום"¹². ג. "אבן היתה בקדש הקדשים במערבו (דמונח על עפר – כנראה במוחש) שעלי' ה' הארון מונח"¹³. ד. תחת המקדש היו צריכים להיות מערות ומחילין (מפני הטומאה)¹⁴. ה. מדלא נתפרש להיפך, יש לומר דהאטם (שש אמות התחתונות דהיכל) ה' עפר (וכלשון במפרשים – עפרורית)¹⁵.

ולא עוד, אלא שעיקר קדושת הרצפה ה' דוקא בעפר, שזהו הענין דאבן שנעקרה חוצצת (לעפר שהוא) תחתיה¹⁶. והנה אי אפשר שבמשך כל הזמן לא נעקרה אבן כמה וכמה פעמים, ובכל זאת לא הזיק שם נחש ועקרב מעולם. ב. (בפנימיות הענינים). נחש ארסו חס¹⁷, ובעבודה ענינו

צריך ביאור: פתח התנא בנסי המקדש וסיים בנסי ירושלים¹.

והביאור בזה:

א. נסים אלו באו בסיבת הקרבנות בבית המקדש. ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים – נס זה קרה בכדי שלא לפגוע בשמחת החג, הקשורה בקרבנות שבבית המקדש. ולא אמר אדם לחבירו צר לי המקום שאלין בירושלים – המקריב קרבן חייב ללון בירושלים, וכתוצאה מכך ה' צורך בנס זה.

ב. מקומם המקורי של נסים אלו ה' בבית המקדש, ומשם נמשכו ונתפשטו לעיר המקדש כולה.

ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים – "נחש" רומז לפירוד ושנאת חנם, ככתוב² "ואיבה אשית בינך ובין האשה", ואילו ירושלים היא ההיפך מזה, וכמאמר רז"ל על הפסוק³ "ירושלים הבנוי" כעיר שחוברה לה יחדיו – "עיר שהיא עושה כל ישראל לחברים". וכשם שלא ה' מקום בירושלים לאש המחלוקת של "נחש" ד"ארסו חס"⁴, כך לא ה' מקום לפירוד באופן של קרירות, המרומז ב"עקרב" ש"ארסו קר"⁵. וענין זה מקורו בבית המקדש, כי זה שירושלים היא עיר שעושה כל ישראל חברים הוא "בלבד בשעה ששם עלו שבטים"⁶ לרגל⁷ לבית המקדש.

ולא אמר אדם לחבירו צר לי המקום שאלין בירושלים – אחד מנסי המקדש ה' שהיו "עומדים צפופים ומשתחוים רווחים", ומשם נמשך נס זה לירושלים כולה, שלא ה' המקום צר ללון בה⁸.

ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים.

צריך ביאור: לכאורה ה' צריך להיות נס דומה בכל

הוא הלעו"ז של ירושלים. 6. ערכי הכינויים מערכת נחש. 7. ירושלמי שם. 8. פני משה וקה"ע שם. 9. משיחות ש"פ חו"ב תשל"ו, מוצש"ק פ' ראה תשל"ח – על פי רשימת השומעים בלבד. 10. כמארז"ל (שבת כב, א) והבור רק אין בו מים כו' אבל נחשים ועקרבים יש בו. 11. שו"ע אדמו"ר הזקן סקל"א ס"א. 12. סוטה טו, ב. 13. סוכה מט, א. 14. רמב"ם הלכות ביהב"ח רפ"ד. 15. ראה תמיד רפ"א. 16. ראה רמב"ן שם (פ"א ה"י): ומרצפין את כל העזרה באבנים יקרות כו', ההיכל כו' אטום כו' (שם פ"ד ה"ג). ובבנין שלמה – בארזים מצופים זהב. ואכ"מ. 17. זבחים כד, א. וכדמוכרח מהסוגיא שם דדוד קידש הרצפה – שדה שחרשו אותה – וזוהי קדושת הרצפה דשלמה (אלא שהאבן) המחובר לקרקע קרקע. ובפנימיות

1. וכקושיית הגמרא במסכת יומא (כא, א). ואף שבגמ' שם מתרץ "איכא תרתי אחרינייתא במקדש", הנה מזה שמפרשי המשנה (רש"י, הרמב"ם, רבינו יונה ורע"ב) אינם עומדים על קושי זה, מוכרח שבפשטות אי"ז קושיא, כי נסים אלו קשורים עם קדושת המקדש (כדלקמן בפנים). וקושיית הגמ' היא על סגנון לשון משנתנו: מכיון שפתח בנסי המקדש הו"ל לסיים שנסים אלו קרו "בירושלים מפני קדושת המקדש" וכיו"ב. 2. כי שמחה האמורה ברגלים היא שיקריב שלמים (רמב"ם הלכות חגיגה רפ"א). 3. ראה בחדא"ג יומא שם: משום שבירושלים בעי לינה נקט האי לישנא (שאלין בירושלים). 4. בראשית ג, טו. וראה ב"ר פ"כ, א. 5. תהלים קכב, ג. ירושלמי חגיגה פ"ג ה"ו. – וראה זח"ב קנז א, שהמדבר (מקום נחש שרף ועקרב)

המוחלט של קדושה.
וזהו "לא הזיק נחש ועקרב בירושלים": מצד שלימות
היראה²⁰ אין נתינת מקום לחמימות ד"נחש" ועל אחת כמה
וכמה לקרירות ד"עקרב"²¹.

חמימות והתפעלות בענייני העולם; ואילו עקרב ארסו קר¹⁸,
היינו קרירות לענייני קדושה. ו"עקרב" גרוע בהרבה
מ"נחש", כי כללות ענין החמימות וההתפעלות באה
מקדושה, ככתוב¹⁹ "כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא", ולכן
אפשר להפכו לטוב; ואילו ענין הקרירות הוא ההיפך

19. ואתחנן ד, כד. 20. ראה ב"ר פנ"ו, י. 21. משיחת ש"פ חו"ב
תשל"ו – על פי רשימת השומעים בלבד.

הענינים: במשכן ה' קרקע, ומקדש איקרי משכן (עירובין ב, א)
ומתאים להא דדוד קידש העפר. 18. ערכי הכינויים מערכת נחש.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח אלול, תשי"ט
ברוקלין.
שלום וברכה!

במענה לשני מכתביו ובהמשך לברכת השנה שבטח כבר קבלה, בס כותב אודות חינוך בנם
שליט"א, אשר ישנה רופאה אומרת לסדר באופן שימעט בלימודי קדש, בכדי שיוכל להוסיף בענייני
גימנסטיקה ולימודים השייכים להתפתחות.

וכיון שתורתנו נקראת תורת חיים גם כפשוטו חיים בעולם הזה וחיים מלאים, ז.א. בריאים
שלמים וטובים, מובן שאין כדאי לשנות הסדר באופן שיתמעט מן המוקדש ללימוד התורה, ובפרט
שקשור גם בענייני יראת שמים, אלא שיש להתדבר עם הרופאה, שבזמנים הפנויים מלימוד האמור,
יסדרו עניינים המועילים ע"פ דרך הטבע בהנ"ל. ומובן וגם פשוט שצריך להסביר הענין לאשתו באופן
המתאים, והעיקר אשר נכון יהי' לבה בטוח בהשי"ת המשגיח על כאו"א בהשגחה פרטית, אשר ע"י
העדר השינוי והמיעוט בשהותו של בנם שי' במסגרת של חדר בודאי שיוסיף בבריאותו גם בפשוטו.
כן יש להסביר להרופאה, אשר ביה"ס לשם רוצים להכניס את בנם שי' בודאי מעורב עם ילדים אינם
יהודים (ואולי רובם הם כאלו) ויש לחוש לסיבוכים (קאמפליקאציעס) בנפש הילד, באם יבלה רוב זמנו
וחינוכו שם, ובפרט למרות האמור שאין שם מקום לאנטישמית, בעוה"ר נמצא זה בכל מקום, ונוסף
בילדים שאין מסתירים הענין כ"כ, וק"ל. ויהי רצון שיבשר טוב בכל הנ"ל וכן גם בהנוגע לבריאות
אשתו שתליט"א.

כל האמור הוא באם בדרכי נועם יפעלו הסכמתה המלאה של אשתו תחי' בזה.

ובכל אופן כדאי להסביר כל הנ"ל להרופאה, ולהביע באופן דיפלומטי עכ"פ מעין תמי' קלה,
על אשר מציעה לאשתו דברים כאלו, טרם מדברת עמו תחלה בכדי לברר כל הדבר שלא תמיד אפשר
לדעת מה בין איש לאשתו, ובמכש"כ העדר ידיעה זו יכולה להביא קאמפליקאציעס בין אדם אחד
לשני, ולא רק פיזיים. וגם בנפש אשתו עצמה, כיון שבטבעה וחינוכה דתית היא, ואפשר שבזמן קצר
תהי' תוהא ובספק אם טוב עשתה לשנות הלימוד והחינוך או וכו'.

בברכה לבשו"ט ולכוח"ט.

פרשת נצבים-וילך

כט ^א אתם נצבים היום כלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ושטריכם כל איש ישראל: טפכם נשיכם וגרד אשר בקרב מחניך מחטב עציך עד שאב מימיד: ^י לעברך בברית יהוה אלהיך ובאלתו אשר יהוה אלהיך פרת עמד היום: ^{יא} למען הקים אתך היום ^{יב} לו לעם והוא יהיה לך לאלהים כאשר דבר-לך וכאשר נשבע לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב: ^{יג} ולא אתכם לבדכם אנכי פרת את-הברית הזאת ואת-האלה הזאת: ^{יד} כי את-אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני יהוה אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום: ^{טו} (ישראל) כי אתם ידעתם את אשר-ישבנו בארץ מצרים ואת אשר-עברנו בקרב הגוים אשר עברתם: ^{טז} ותראו את-שקוציהם ואת גלליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמיהם: ^{יז} פניש בכם איש או-אשה או משפחה או-שבט אשר לבבו פנה היום מעם יהוה אלהינו ללכת לעבד את-אלהי הגוים ההם פניש בכם שרש פרה ראש ולענה: ^{יח} והיה בשמעו את-דברי האלה הזאת והתפרד בלבבו לאמר שלום יהיה-לי כי בשררות לפי אלך למען ספות הרוה את-הצמאה: ^{יט} לא-יאבה יהוה סלח לו כי אז יעשן אף-יהוה וקנאתו באיש החוא ורכצה בו כל-האלה הפתובה בספר הזה ומחה יהוה את-שמו מתחת השמים: ^כ והבדילו יהוה לרעה מכל שבטי ישראל ככל אלות הברית הפתובה בספר התורה הזה: ^{כא} ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה וראו את-מפות הארץ החוא ואת-תחלאת אשר-חלה יהוה

בה: ^{כב} גפרית ומלח שרפה כל-ארצה לא תזרע ולא תצמח ולא יעלה בה כל-עשב כמהפכת סדם ועמרה אדמה כחיב וצביים קרי וצבאים אשר הפך יהוה באפו ובחמתו: ^{כג} ואמרו כל-הגוים על-מה עשה יהוה פכה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה: ^{כד} ואמרו על אשר עזבו את-ברית יהוה אלהי אבתם אשר פרת עמם בהוציאו אתם מארץ מצרים: ^{כה} וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו להם אלהים אשר לא-ידעו ולא חלק להם: ^{כו} ויחר-אף יהוה בארץ החוא להביא עליה את-כל-הקללה הפתובה בספר הזה: ^{כז} ויתשם יהוה מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל-ארץ אחרת כיום הזה: ^{כח} הנסתרת ליהוה אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד-עולם לעשות את-כל-דברי

התורה הזאת: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (22 קוסי שיחות כ עמ' 234)

אל דמי לכם, ואל תתנו דמי לו

יהודי צריך לבקש את הגאולה, ובקשה זו עצמה מעניקה לו סיוע ועידוד בעבודת ה'. כשאומר 'אנו רוצים משיח עקשיר' - זה פועל בו זרז והוספה בעבודתו, וזהירות יתרה שלא יהיה בידו שום דבר שמעבב ח"ו את ביאת המשיח.

שני ל ^א והיה כי-יבאו עליך כל-הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל-לבבך בכל-הגוים אשר הדיחת יהוה אלהיך שמה: ^ב ושבתי עד-יהוה אלהיך ושמעת בקלו ככל אשר-אנכי מצוה היום אתה ובניך בכל-לבבך ובכל-נפשך: ^ג ושב יהוה אלהיך את-שבותך ורחמך ושב וקבעך מכל-העמים אשר הפיצה יהוה אלהיך שמה: ^ד אם-יהיה נדחך בקצה השמים משם וקבעך יהוה אלהיך ומשם יקחך: ^ה והביאך יהוה אלהיך אל-הארץ אשר-ירשו אבותיך וירשתה

וְאֶת־הַטּוֹב וְאֶת־הַמּוֹת וְאֶת־הָרָע: ^ט אֲשֶׁר אֲנִי
מַצּוֹף הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת
בְּדַרְכָּיו וּלְשַׁמֵּר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחַיִּית
וְרִבִּית וּבְרָכָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה
בֹּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: ^י וְאִם־יִפְגַּע לְבָבְךָ וְלֹא
תִשְׁמַע וְנִדְחַת וְהִשְׁתַּחֲוִית לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים
וְעַבַּדְתָּם: ^{יא} הִגַּדְתִּי לָכֵם הַיּוֹם כִּי אֶבֶד תֹּאבְדוֹן
לֹא־תֹאדְרִיכֶן יָמִים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר
אֶת־הַיַּרְדֵּן לָבוֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: ^{יב} הִעַדְתִּי בָכֶם
הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמּוֹת
נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַפֶּרֶה וְהַקָּלָה וּבַחֲרַת פְּחִיִּים
לְמַעַן תַּחֲיָה אַתָּה וְזֶרְעֶךָ: ^{יג} לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַת בְּקֹלוֹ וּלְדַבְּקָה־בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיד
וְאַרְךָ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
יְהוָה לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר
לָהֶם: פפפ

מ' פסוקים, לבב"ו סימן.

לא ^א וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל: ^ב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים בֶּן־מֶאֱהָ
וְעֹשִׁים שָׁנָה אֲנִי הַיּוֹם לֹא־אוּכַל עוֹד לַצָּאת
וּלְבוֹא וַיְהוֹה אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן
הַזֶּה: ^ג יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא ^ד עֹבֵר לְפָנֶיךָ הוּא־
יִשְׁמִיד אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיךָ וַיִּרְשָׁתָם
וְהוֹשִׁיעַ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה:
^ה וְעֹשֶׂה יְהוָה לָהֶם כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְסִיחֹן וּלְעוֹג
מַלְכֵי הָאֱמֹרִי וּלְאַרְצָם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֹתָם:
^ו וְנָתַתָּם יְהוָה לְפָנֶיכֶם וְעֹשִׁיתֶם לָהֶם כְּכָל־
הַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֲתֶכֶם: ^ז חֲזָקוּ וְאַמְצוּ
אֶל־תִּירָאוֹ וְאַל־תַּעֲרָצוּ מִפְּנֵיהֶם כִּי ^ח יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ הוּא הַהֹלֵךְ עִמָּךְ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא
יַעֲזֹבְךָ: ט

חמישי וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְיְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינֵי

וְהַיִּמְכָּךְ וְהַרְבֵּךְ מֵאַבְתִּיךָ: ^י וְיָמַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
אֶת־לְבָבְךָ וְאֶת־לֵבב זֶרְעֶךָ לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיִּיד:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 12 עמ' 202)

אל דמי לכם, ואל תתנו דמי לו

ר"ל אמרו "מגלן דעבדינן זכר למקדש, דאמר קרא . .
ציון היא דורש אין לה, מפלל דבעיא דרישה". הדייק בזה
הוא דרישה דוקא: לא די בבקשה בעלמא על הגאולה, אלא
צריכה להיות דרישה ותביעה תמידית.

שלישי וְנָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת כָּל־הָאֱלֹת הָאֵלֶּה
עַל־אִיבֶיךָ וְעַל־שְׁנָאֶיךָ אֲשֶׁר רָדְפוּךָ: ^א וְאַתָּה
תָּשׁוּב וְשִׁמַּעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וְעָשִׂיתָ אֶת־כָּל־
מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנִי מַצְוֶה הַיּוֹם: ^ב וְהוֹתִירְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל ^ג מַעֲשֶׂה יָדְךָ בְּפָרִי בְטָנְךָ וּבְפָרִי
בְּהֶמְתְּךָ וּבְפָרִי אֲדָמְתְךָ לְטֶבֶה כִּי ^ד יָשׁוּב יְהוָה
לְשׁוֹשׁ עֲלֶיךָ לְטוֹב כְּאֲשֶׁר־שָׁשׂ עַל־אַבְתִּיךָ: ^ה כִּי
תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁמֵּר מִצְוֹתָיו
וְחֻקֹּתָיו תִּכְתּוּבָה בְּסֶפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּי תָשׁוּב
אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ: ^ו
^ז כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מַצְוֶה הַיּוֹם
לֹא־נִפְלֶאת הוּא מִמּוֹךְ וְלֹא־רַחֲקָה הוּא: ^ח לֹא
בְּשָׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה־לָּנוּ הַשְּׁמִימָה
וְיִקַּח לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: ^ט וְלֹא־
מֵעֵבֶר לָיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲבֹר־לָנוּ אֶל־עֵבֶר
הַיָּם וְיִקַּח לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: ^י כִּי־
קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבְלִבְבְּךָ
לַעֲשׂוֹתוֹ: ט

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"פ נצבים תשמ"א)

אל דמי לכם, ואל תתנו דמי לו

ישנם כמה באורים במעלות הגלות: הירידה היא לצורך
עליה; יתרון האור הוא מתוך החשך; ועוד. אָמַנְם, באורים
שכליים הללו אינם מתקבלים כרגש שפלב, עקב מרירות
הגלות, ולכן אנו מבקשים וצוּעִקִים בתפלה שהגלות תתבטל
כבר ותבא הגאולה.

רביעי ^ט רָאָה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת־הַחַיִּים

והסתרתִי פָּנַי מֵהֶם וְהָיָה לֵאכֹל וּמִצָּאָהוּ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הָלֹא עַל פִּי־אִין אֱלֹהֵי בְּקִרְפִּי מִצָּאוֹנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה: ^ה וְאֶנְכִי הַסֵּתֵר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים: ^ו וְעַתָּה כְּתֹבוּ לָכֶם אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלִמְדָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְרָה בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּתְּחַלֵּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעַד בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יד, עמ' 127 - מנחם

התקשורת)

הַקֶּהֱלֵךְ אֶת הָעָם (לא, יב)

אותו היום כְּהֻנִּים עוֹמְדִים בְּגָדִידִים וּפְרָצוֹת, וְחֻצּוֹצְרוֹת שֶׁל זָהָב בִּידֵיהֶם, תּוֹקְעִין וּמְרַעֲעִין וְתוֹקְעִין (לְהַקְהִיל אֶת הָעָם אֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ). כָּל כֹּהֵן שָׂאִין בִּידוֹ חֻצּוֹצְרוֹת, אוֹמְרִין - דּוֹמָה זֶה שָׂאִין כֹּהֵן הוּא (תוספתא סוטה פ"ז)

כָּל יְהוּדִי הוּא בְּכֻחֵינֵת "כֹּהֵן", כְּתוּב (יתרו יט) "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכְת כֹּהֲנִים". חוֹכְתוֹ שֶׁל כָּל יְהוּדִי הִיא אֶפֹּא (ובמיוחד מִי שֶׁמְכַהֵן כָּרֵב וּמְנַהֵיג רוּחָנִי) לַעֲמֹד בִּ"גִּדִּים וּפְרָצוֹת" וְלִתְקַע בְּחֻצּוֹצְרוֹת" כְּדֵי לְהַקְהִיל אֶת הָעָם וְלִהְיוֹת לָהֶם אֶת דָּבָר ה'.

שְׁבִיעִי כִּי־אֲבִיאֲנִי אֶל־הָאָדָמָה | אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לֵאבְדֹתָיו זָכַת חֹלֶב וְדִבְשׁ וְאָכַל וְשָׁבַע וְדָשֵׁן וּפָנָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעִבְדוֹם וְנִאֲצוֹנִי וְהִפֵּר אֶת־בְּרִיתִי: ^א וְהָיָה כִּי־תִמְצָאֵן אֹתוֹ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעִנְיָתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעַד כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי יִרְעוּ כִּי יַדַּעְתִּי אֶת־יִצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עָשָׂה בַּיּוֹם בְּטָרֶם אֲבִיאֲנִי אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי: ^ב וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַהוּא וַיְלַמְדָהּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ג וַיֵּצְאוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוֹן וַיֹּאמֶר חֹזֶק וַאֲמִץ כִּי אַתָּה תָּבִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאֶנְכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ: ^ד וְהָיָה | כְּכֹלֹת מֹשֶׁה לְכַתֵּב אֶת־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה־הַזֹּאת עַל־סֵפֶר עַד תִּמָּלֵךְ: ^ה וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה אֶת־הַלְלוֹים נְשָׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה לֵאמֹר: ^ו לָקַח אֶת סֵפֶר

כָּל־יִשְׂרָאֵל חֹזֶק וַאֲמִץ כִּי אַתָּה תָּבִיא אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לֵאבְדָתָם לְתֵת לָהֶם וְאַתָּה תִּנְחִילֵנָה אוֹתָם: ^ה וְיִהְיֶה הוּא | הַחֵלֶל לְפָנָיו הוּא יִהְיֶה עִמָּךְ לֹא יִרְפֹּךְ וְלֹא יַעֲזֹבְךָ לֹא תִירָא וְלֹא תַחַת: ^ו וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָה אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי הַנִּשְׁאִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה וְאֶל־כָּל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ז וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ | שָׁבַע שָׁנִים בְּמוֹעֵד שָׁנָת הַשְּׁמִטָּה בְּחַג הַסֻּכּוֹת: ^ח בְּבֹא כָל־יִשְׂרָאֵל לִרְאוֹת אֶת־פָּנָיו יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר תִּקְרָא אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת נִגִּיד כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם: ^ט הַקֶּהֱלֵךְ אֶת־הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטָּף וְהַרְדָּךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וּלְמַעַן יִלְמְדוּ וִירְאוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְשִׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: ^י וּבְנִיֵּיהֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וּלְמַדּוּ לִירְאָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ וילך תשל"ה - מנחם

התקשורת)

וַיִּלֶךְ מֹשֶׁה . . אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל (א)

"וַיִּלֶךְ מֹשֶׁה" - מֹשֶׁה הִלֵּךְ וְהַתְעַלָּה מִחִיל אֶל חִיל עַל־יְדֵי זֶה שֶׁקָּשֶׁר וְחִבֵּר אֶת עַצְמוֹ "אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל".

שִׁשִּ�י ^ד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הֵן קָרְבוּ יָמֶיךָ לְמוֹת קְרָא אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְהַתִּיצְבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד וַאֲצִוְנוּ וַיִּלָּךְ מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ וַיִּתִּיצְבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד: ^ה וַיִּרְא יְהוָה בְּאֹהֶל בַּעֲמֹד עֲנָן וַיַּעֲמֹד עַמּוּד הָעֲנָן עַל־פֶּתַח הָאֹהֶל: ^ו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִנֵּךְ שָׁכֵב עִם־אֲבִיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וְנָגַהּ | אַחֲרָי | אֱלֹהֵי גִבְרֵהָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בָא־שָׁמָּה בְּקִרְבּוֹ וְעִזְבֵנִי וְהִפֵּר אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתּוֹ: ^ז וְחָרָה אַפִּי בּוֹ בַּיּוֹם־הַהוּא וְעִזְבֹתֶיךָ

לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתחלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

מפטיר כח הקהילו אלי את-כל-זקני שבטיכם ושמריכם ואדברה באזניהם את הדברים האלה ואעידה בם את-השמים ואת-הארץ: כח כי ידעתי אחרי מותי כי-השחת תשחתון וסרתם מן-הדרך אשר צויתי אתכם וקראת אתכם הרעה באחרית הימים פיתעשו את-הרע בעיני יהוה להכעיסו במעשה ידיכם: וידבר משה באוני כל-קהל ישראל את-דברי

השירה הזאת עד תמם: פפפ

ל' ועם מ' של נצבים ע' פסוקים, ארנ"ה סימן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"פ אחרי קדושים תשנ"ה)

אל דמי לכם, ואל תתנו דמי לו (מההפטרטה)

חייב מצות תפלה הוא, שעל האדם לבקש את "צרכיו שהוא צריך להם", ואנשי כנסת הגדולה תקנו י"ח ברכות שהן "שאלת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש ולצרכי הצבור כלו". והגע עצמך: אנשי כנסת הגדולה העריכו את דעתו של כל יהודי וקבעו שהפצו של כל איש ואיש וצרך הצבור כלו הוא – ביאת משיח צדקנו. וצרך זה נוגע כל כך, עד שחוזרים ומבקשים זאת כמה פעמים בכל יום!

התורה הזה ושמעתם אתו מצד ארון ברית יהוה אליהם ויהי-שם בך לעד: כח כי אנכי ידעתי את-מרוך ואת-ערפך הקשה הן בעודני חי עמכם היום ממרים היתם עם-יהוה ואף כ-אחרי מותי: כח הקהילו אלי את-כל-זקני שבטיכם ושמריכם ואדברה באזניהם את הדברים האלה ואעידה בם את-השמים ואת-הארץ: כח כי ידעתי אחרי מותי כי-השחת תשחתון וסרתם מן-הדרך אשר צויתי אתכם וקראת אתכם הרעה באחרית הימים פיתעשו את-הרע בעיני יהוה להכעיסו במעשה ידיכם: וידבר משה באוני כל-קהל ישראל את-דברי השירה הזאת עד תמם: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ט, עמ' 378 – מתוך

התקשרות)

האנשים והנשים והטף (לא, יב)

לפי ה'מנחת חנוך' (מצוה תרי"ב) גם תינוק שגולד הוא בכלל המצוה. נמצאנו למדים מזה כלל חשוב: חנוכו של ילד יהודי מתחיל מיד עם לדתו.

חצי קדיש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא ברעוה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בתיכון וביומיון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר-שם משה לפני בני ישראל:

עץ-חיים היא למחזיקים בה, ונתמכיה מאשר. דרכיה דרכי-נעם, וכל-נתיבותיה שלום. ארך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטר כמזמרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטר לפניה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנִּאמְרִים בְּאוֹתָם בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבֹדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטר כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטר כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטר ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטר לפרשת נצבים וילך לקריאה בציבור ולשמו"ת

בישעיה פרק ס"א

ס א יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בִּיהוָה תָּגַל נִפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי יִשְׁעֵי מַעַל צִדְקָה יַעֲטֵנִי כִּחְתָּן יִכְתֹּן פֶּאֶר וּכְפֹלָה תַעֲבֶדָה כְּלִיָּהּ: **י ב** כִּי כְאֶרְץ תּוֹצִיא צִמְחָה וּכְגִנָּה וְזֹרְעִיהָ תַצְמִיחַ כֵּן אֲדַגֵּי יְהוָה יַצְמִיחַ צִדְקָה וְתִהְיֶה נֶגֶד פְּלִיגֵנוּם: **ג** כִּי לִמְעַן צִיּוֹן לֹא אֶחְשֶׁה וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם לֹא אֶשְׁקוּט עַד־יֵצֵא כְנָגָה צִדְקָה וְיִשְׁוּעָתָה בְּלִפְדִּי וּבְעֶרְ: **ד** וְיֵרְאוּ גוֹיִם צִדְקָתְךָ וְכָל־מַלְכִים בְּבוֹדְךָ וְקָרָא לְךָ שֵׁם חֹדֶשׁ אֲשֶׁר כִּי יִהְיֶה יִקְבְּנוּ: **ה** וְהָיִית עֹטֶרֶת תִּפְאֶרֶת בִּידֵי־יְהוָה וְצִנִּיף מְלוּכָה בְּכַף־אֱלֹהֶיךָ: **ו** לֹא־יֵאמָרוּ לָךְ עוֹד עֲזוּבָה וְלֹא־רִצָּךְ לֹא־יֵאמָרוּ עוֹד שְׂמִמָּה כִּי לָךְ יִקְרָא חֲפְצִיבָה וְלֹא־רִצָּךְ בְּעוֹלָה כִּי־חֲפֶץ יְהוָה כָּךְ וְלֹא־רִצָּךְ תִּבְעֵל: **ז** כִּי־יִבְעֵל בְּחוֹר בַּת־יְהוָה יִבְעֹל וְיִשְׁוּעֵי חֶתֶן עַל־כִּפְלָה יִשְׁוּעֵי עֲלִיךָ אֱלֹהֶיךָ: **ח** עַל־חֻמֹּתֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם הִפְקַדְתִּי שְׂמֵרִים כָּל־הַיּוֹם וְכָל־הַלַּיְלָה תָּמִיד לֹא יִחְשׂוּ

ביאור על ההפטר מתוך החומשים ע"פ שי למורא

(א) שִׁשְׁ אֲשֶׁר בַּח, כִּי אִמְרַת יְרוּשָׁלַיִם בְּזִמְנֵה הַנִּאמָּה. או, כִּי אִמְרַת עַם יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּבוֹ מִתְּגָלוּת. (וְאִמְרַת "שִׁשְׁ אֲשֶׁר" בְּכָפֶל לְשׁוֹן כְּנָגָה הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ שְׁשִׁישׁוֹ בַּח' שֶׁהוּא בְּמִדַּת הַתְּחִמִּים. וְאִמְרַת "תָּגַל נִפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי" שְׂבִמְדַת הַדִּין תָּגַל הַנֶּפֶשׁ שֶׁהִיא עֲלִיזָה וְקִשְׁבָּה וְסוּרִים בְּשִׁמְחָה יוֹתֵר מִתְּגָלוּת. הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי יִשְׁעֵי, כְּלִיָּהּ, סִבָּב אוֹתִי בִישׁוּעָה וּבְצִדְקָה, כְּלִיָּהּ הַמִּסְבֵּב אֶת הַגּוֹף וּכְמַעַל הַעוֹטֵף אֶת לִבְשׁוֹ. יִכְתֹּן פֶּאֶר, יִגְדִּיל פֶּאֶר בְּלִבוֹשִׁים נְאִים. "יִכְתֹּן", לְשׁוֹן גְּדֵלָה, כִּמּוֹ "יִבְנִי דוֹר בְּהִנִּים" (שְׁמוֹנָה־עֶבְרִית). כְּלִיָּהּ, כְּלִי תִכְשִׁיטָה. **(ב)** כִּי כְאֶרְץ תּוֹצִיא צִמְחָה וּגו', כִּמּוֹ שֶׁהָאֶרֶץ מוֹצִיאָה אֶת צִמְחָה אַחֲרֵי שֶׁנִּקְבַּב וְנִפְסַד גִּרְעִין הַזֶּרַע, וְכִמּוֹ הַגִּנָּה שֶׁמִּצְמִיחָה אַחֲרֵי שֶׁנִּפְסְדִים גִּרְעִינֵי הַזֶּרַע, כֵּן יִצְמִיחַ ה' לְיִשְׂרָאֵל צִדְקָה וְתִהְיֶה בְּפָרוֹם נֶגֶד כָּל הַגּוֹיִם אַחֲרֵי שֶׁהָיוּ בְּגִלּוֹתָם מִשְׁפָּלִים עַד עֶפֶר. **(ג)** לֹא אֶחְשֶׁה, לֹא אֶשְׁקוּט מִלְּהַפְרֵעַ מִן הַגּוֹיִם עַל מַה שֶׁעָשׂוּ לְצִיּוֹן. לֹא אֶשְׁקוּט, לֹא אֶתְּנֶה בְּמַנְחָה. כְּנָגָה, כְּדָבָר הַמֵּאִיר וְזוֹרֵחַ. וְיִשְׁוּעָתָה בְּלִפְדִּי וּבְעֶרְ, וְתִשְׁוּעָה שֶׁאֵבִיא עֲלֶיהָ תִּהְיֶה נִרְאִית לְכָל בְּלִפְדִּי אֵשׁ בּוֹעֶר. **(ד)** צִדְקָה, הַצֶּדֶק שֶׁאֶעֱשֶׂה לָךְ. שֵׁם חֹדֶשׁ, כִּפִּי הַנֶּאֱמָר לְחֵלֶן בְּהַמְשִׁיךְ. יִקְבְּנוּ, יִפְרֹשְׁנוּ. **(ה)** וְצִנִּיף מְלוּכָה, מִצְנֶפֶת שֶׁל מְלוּכֹת. **(ו)** יִקְרָא "חֲפֶצִי בַּח", רְצוֹנִי בַּח וְאֵינִי נִעְזָבֶת. וְלֹא־רִצָּךְ "בְּעוֹלָה", לֹא־רִצָּךְ יִקְרָא מִשְׁבֶּת וְלֹא שׁוּמְכָה. תִּבְעֵל, תִּתְּשֵׁב בְּאֶנְשֵׁיהָ. **(ז)** כִּי יִבְעֵל בְּחוֹר בַּת־יְהוָה וּגו', כִּמּוֹ שֶׁבְּשִׁבְחוֹר נִשְׂא בַת־יְהוָה מִתְּשִׁבִים יָחַד מִבְּלִי פְרוּר, כִּי יִתְשִׁבּוּ כִּי בְּנִיךָ וְלֹא יִפְרְדוּ מִמֶּךָ. **(ח)** הִפְקַדְתִּי שְׂמֵרִים וּגו', הַשּׁוּמְרִים הֵם הַמְּלָאכִים שֶׁהִפְקַדְתִּי

הַקִּבְלָה עַל כָּל יְרוּשָׁלַיִם. וְהֵם מִתְּפַלְלִים לָךְ עַל יְרוּשָׁלַיִם שֶׁנִּשְׁכַּחַת לְשׁוּבָתָהּ. פְּרוּשׁ אַחֵר, הַשּׁוּמְרִים הֵם אֲבֵלֵי צִיּוֹן שֶׁמִּתְפַּלְלִים בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה עַל יְרוּשָׁלַיִם. לֹא יִחְשׂוּ, אֵינִם שׁוֹתֵקִים בְּשׁוֹם זִמְנֵה מִלְּהַתְּפִלָּה עַל יְרוּשָׁלַיִם. הַמְּזַכְּרִים אֶת ה' אֵל דְּמִי לָבָם, בָּאֵלֵי הַנְּבִיאִים מִקְרֹם וְאִמְרַת

הַמִּזְבִּירִים אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי דָמִי לָכֵם: וְאֶל־תִּתְּנוּ דָמִי לֹא עַד־יִכּוֹלֶנָּה וְעַד־יֵשִׁים אֶת־יְרוּשָׁלַם תִּהְיֶה בְּאַרְצִי: ה' נִשְׁפַּע יְהוָה בְּיָמֵינוּ וּבִזְרוּעַ עֲזֹ אִם־אֵתָן אֶת־דִּגְלָנֶךָ עוֹד מֵאֲכָל לֹא־יִכְיֶךָ וְאִם־יִשְׁתָּה בְּגִינְכָה תִירֹשֶׁךָ אֲשֶׁר יִגְעַת בּוֹ: ט כִּי מֵאֲסָפִיו יֵאכְלֶהוּ וְהִלְלוּ אֶת־יְהוָה וּמִקִּבְצָיו יִשְׁתָּהוּ בַּחֲצֵרוֹת קִדְשֵׁי: י עֲבְרוּ עֲבְרוּ בְּשַׁעְרִים פָּנּוּ דֶרֶךְ הָעָם סָלוּ סָלוּ הַמִּסְלָה סָקְלוּ מֵאֲבֵן הָרִימוּ גַם עַל־הָעַמִּים: יא הִנֵּה יְהוָה הַשְׁמִיעַ אֶל־קֶצֶה הָאָרֶץ אִמְרוּ לְבַת־צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בָּא הִנֵּה שָׁכְרוּ אֹתוֹ וּפִעֲלָתוֹ לִפְנֵינוּ: יב וְקִרְאוּ לָהֶם עַם־הַקֹּדֶשׁ גְּאוּלֵי יְהוָה וְלֹךְ יִקְרָא דְרוּשָׁה עִיר לֹא נִעֲזֹבָה: סג א מִי־זֶה | בָּא מֵאֲדוֹם חֲמוּן בְּגָדִים מִבְּצֹרָה זֶה הָדוֹר בְּלִבוֹשׁוֹ צִעָה בְּרַב כַּחוֹ אֲנִי מְדַבֵּר בְּצִדְקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ: ד מְדוּעַ אָדָם לְלִבּוֹשֶׁךָ וּבְגָדֶיךָ בְּדֶרֶךְ בִּגְתָּ: ג פּוֹרָה | דֶּרֶכְתִּי לְבִדִּי וּמַעֲמִים אֵין־אִישׁ אֹתִי וְאֶדְרָכֶם בְּאִפִּי וְאֶרְמָסֶם בַּחֲמָתִי וְיִזַּח נֶצַחֵם עַל־בְּגָדִי וְכָל־מַלְבוּשִׁי אֶגְאָלֶתִּי: ד כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי וַשְׁנַת גְּאוּלֵי בָּאָה: ה וְאִבִּיט וְאֵין עוֹזֵר וְאֶשְׁתוּמָם וְאֵין סוֹמֵךְ וְתוֹשֵׁעַ לִי זִרְעִי וְחֲמָתִי הִיא סִמְכָתִנִּי: ו וְאֲבוֹס עַמִּים בְּאִפִּי

לָהֶם, אֲתָם הַמִּתְאַבְּלִים עַל צִיּוֹן וּמִזְבִּירִים וְכִרְנָה תִּמִּיד בַּתְּפִלּוֹתֵיכֶם וּבְכִרְכּוֹתֵיכֶם, אֵל תִּשְׁתַּקִּי: ז) וְאֵל תִּתְּנוּ דָמִי לֹא וְגו', בְּלוֹמַר, הוֹאִיל וְכָל הַתְּבַמְּחוֹת הַטּוֹבוֹת הָאֵלֶּה מִכְּסִית הַקֶּבֶ"ה אֲתָכֶם, הִזְכִּירוּ אֶת שְׁמוֹ תִּמִּיד וְשָׁכְנוּ לִפְנֵי לְבַבְכֶם עַד שֶׁיִּקְבֹּץ הַגְּלוּת וְיִכּוֹנֶן אֶת יְרוּשָׁלַם וְיִשְׁמִיחַ תִּהְיֶה בְּאַרְצִי. ט) מֵאֲסָפִיו יֵאכְלֶהוּ, הַמֵּאֲסָפִים אֶת הַדָּגָן אֵל הַבֵּית הֵם יֵאכְלֶהוּ. וּמִקִּבְצָיו יִשְׁתָּהוּ, הַמִּקְבְּצִים אֶת הַתִּירוֹשׁ הֵם יִשְׁתָּהוּ: בַּחֲצֵרוֹת קִדְשֵׁי, בִּירוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ, אִם הוּא מַעֲשֶׂה שָׁנִי. וְאִם הוּא חֲלוּן, הַכְּנֵה עַל כָּל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל. י) עֲבְרוּ עֲבְרוּ בְּשַׁעְרִים וְגו', הוּא מֵאִמֶּר הַנְּבִיא אֵל הַגּוֹס, עֲבְרוּ דֶרֶךְ שַׁעֲרֵי הָעִיר וְלִכּוּ לַשָּׂדֶה וּפָנּוּ מִמִּכְשׁוֹל אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יִלְכוּ בָּהּ יִשְׂרָאֵל לְשׁוּב לְאֶרְצָם. וְכָפַל הַלְשׁוֹן לְחֻזָּק. סָלוּ סָלוּ הַמִּסְלָה, לְסַלֵּל אֶת הַדֶּרֶךְ וְלִכְבֹּשׁ אוֹתָהּ שְׁלֵא יִהְיֶה בָּהּ גְּמוּת וְתַלְלוּת. סָקְלוּ מֵאֲבֵן, לְפָנוֹת מֵאֲבָנִים. הָרִימוּ גַם עַל הָעַמִּים, הַנְּבִיאוֹת מוֹט עִם הַדָּגָל לְאוֹת לְכָל הָעַמִּים, שֶׁיִּבְאוּ לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל שְׁגֵלוֹ אֲצֵלָם. יא) יִשְׁעֶךָ בָּא, בָּאָה תְּשׁוּעָתְךָ. הִנֵּה שָׁכְרוּ אֹתוֹ, הִנֵּה הַשָּׂכֶר הַטּוֹב שֶׁיִּשְׁלַם לְיִשְׂרָאֵל עַל הַגְּלוּת שֶׁסָּבְלוּ בְּעִבּוֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. וּפִעֲלָתוֹ לִפְנֵינוּ, וְשָׂכֶר הַפְּעֻלוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל בְּגְלוּת בְּשִׁמְרָם תּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו. יב) וְלֹךְ, לְצִיּוֹן. דְּרוּשָׁה, שָׁה' דְּרוֹשׁ בְּשׁוֹמְרָה. א) מִי זֶה בָּא מֵאֲדוֹם וְגו', עֲתִיד הַקֶּבֶ"ה לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בְּאֲדוֹם, וְאִמֶּר הַנְּבִיא בְּלִשׁוֹן הַנּוֹחֵה בְּכִנֵּי אָדָם לְבוּשֵׁי בְּגָדִים שֶׁבְּעִשְׂוֹתָם נִקְמָה בְּאוֹיֵב גִּתוֹ תִּדָּם עַל בְּגָדֵיהֶם. וְכֵאלוֹ יִשְׁאַל יִשְׂרָאֵל, מִי הוּא זֶה הַבָּא מֵאֲדוֹם צָבֹעַ בְּגָדָיו בְּרָם הַתְּרוּגִים מְעִיר בְּצֹרָה שֶׁל אָדָם. "חֲמוּן", צָבֹעַ, וְיִתְכֵן שְׁהוּא מִלְשׁוֹן "תִּמְחֵן וְגִלְדֵךְ בְּרָם" (תְּהִלִּים סז.כד), בְּחִלּוֹף סֶדֶר הָאוֹתִיּוֹת, כְּמוֹ "כֶּבֶשׂ" "כֶּשֶׁב". זֶה הָדוֹר בְּלִבוֹשׁוֹ, זֶה שֶׁלְּבַשׁ בְּגָדִי נָקָם. צִעָה בְּרַב כַּחוֹ, שָׂכֶר בַּחוֹ הוּא מִנִּיעַ וּמִמְלִטָּל אֶת הַגּוֹס מִקְצֵה אֵל קֶצֶה. אֲנִי מְדַבֵּר בְּצִדְקָה, בָּאֵל הַקֶּבֶ"ה מְשִׁיב לָהֶם וְאִמֶּר, אֲנִי הוּא זֶה הַמְּדַבֵּר וְהַמְּכַסֶּה לַעֲשׂוֹת צִדְקָה לְיִשְׂרָאֵל. רַב לְהוֹשִׁיעַ, מְרַבֵּה לְהוֹשִׁיעַ. ב) מְדוּעַ אָדָם לְלִבּוֹשֶׁךָ וְגו', בָּאֵל יִשְׁאַל גַּם אֶת הַקֶּבֶ"ה, מְדוּעַ כְּתוּמִים אֲדָמִים עַל לְבוּשֶׁיךָ, וּבְגָדֶיךָ בְּגָדִי הַדֶּרֶךְ עֲנִיבִים בִּגְתָּ, שֵׁשׁ עַל בְּגָדִי כְּתוּמִים אֲדָמִים מִתִּינוּ. ג) פּוֹרָה דֶּרֶכְתִּי לְבִדִּי, בָּאֵל הַקֶּבֶ"ה מְשִׁיב וְאִמֶּר, אֲנִי לְבִדִּי דֶּרֶכְתִּי גַת הָעֲנָבִים, בְּלוֹמַר, לֹא בּוֹכּוֹתְכֶם, כִּי אִם בְּצִדְקָתִי לְבַד הִרְגֵּיתִי אֶת הָיֵשׁ שֶׁל אָדָם וְעַמּוֹ לְהוֹצִיא דָּמָם כְּמוֹ שְׂדוּרִים בִּגְתָּ לְהוֹצִיא חַיִּין. "פּוֹרָה", גַת שְׂדוּרִים בּוֹ הָעֲנָבִים לִינוּ. וְקִרְאָה "פּוֹרָה" עַל שֵׁם שְׂמִינִי וּמִרְצֵיִם בְּתוֹכָהּ הָעֲנָבִים שֶׁשְׂדוּרִים אוֹתָם. וּמַעֲמִים אֵין אִישׁ אֹתִי, וּמִכָּל הָעַמִּים אֵין אֶחָד שֶׁבָּא לְעֻזְרִתִּי לְחַנּוּם בְּאוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי כֵּלִם אוֹיְבֵיהֶם. וְאֶדְרָכֶם בְּאִפִּי וְגו', כִּיֹּן שָׁכַל הָעַמִּים אוֹיְבִים לְיִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ אֶדְרָכֶם וְגו'. וְיִזַּח נֶצַחֵם עַל בְּגָדִי וְגו', וְיִזַּח דָּמָם עַל בְּגָדִי, וְכָל מַלְבוּשִׁי עֲשִׂיתִי מִגְּאוּלִּים בְּרָם. "נֶצַחֵם", דָּמָם, וְקִרְאָה תִּדָּם, "נֶצַח", לְפִי שְׁהוּא חַי הָאָדָם וְחֻזָּקוֹ. וְכָל זֶה נֶאֱמַר עַל דֶּרֶךְ מִשְׁל מִלְשׁוֹן הַנּוֹחֵה בְּכִנֵּי אָדָם. ד) כִּי יוֹם נָקָם וְגו', כִּי יוֹם הַנָּקָם הִיָּה בְּלִבִּי זְמַן רַב, עַד שֶׁבָּאָה שְׁנַת גְּאוּלֵי וְאִזְּהָ יוֹם הַנָּקָם בְּעַמִּים. ה) וְאִבִּיט וְאֵין עוֹזֵר, יִתִּיּוֹת מִסְתַּכֵּל אִם אִמְצָא עוֹזֵר, וְלֹא תִהְיֶה. בְּלוֹמַר, הַסְתַּכַּלְתִּי אִם יֵשׁ זְכוּת בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁתִּהְיֶה עוֹזֵר לְאֵלֶּה, וְלֹא מִצָּאתִי. וְאֶשְׁתוּמָם וְאֵין סוֹמֵךְ, עֲמִדְתִּי בַּתְּמוּהוֹן וְהַתְּבַנְנוּתִי אִם אִמְצָא בָּהֶם זְכוּת לְהִיּוֹת סִמְךָ לְאֵלֶּה, וְלֹא מִצָּאתִי. וְתוֹשֵׁעַ לִי זִרְעִי, בְּלוֹמַר, אֵף עַל כִּי שָׂאִין בָּהֶם זְכוּת הוֹשְׁעָתִי אֶת בְּנֵי. וְחֲמָתִי הִיא סִמְכָתִנִּי, הַחֲמָה שֶׁשֵׁשׁ לִי עַל הַגּוֹס הִיא סוֹמְכַת אוֹתִי לְאֵל אֶת יִשְׂרָאֵל וְלַעֲשׂוֹת נָקָם בְּגוֹס. ו) וְאֲבוֹס עַמִּים בְּאִפִּי, וְאֶרְמָסֶם אֶת הָעַמִּים בְּאִפִּי. וְאֶשְׁבֵּרֶם בַּחֲמָתִי,

וַאֲשֶׁכֶּרֶם בַּחֲמָתִי וְאוֹרִיד לָאָרֶץ נִצָּחֶם: ז חֲסָדִי
 יְהוָה | אֲזַכִּיר תַּהֲלֹת יְהוָה כֹּעַל כָּל אֲשֶׁר-גָּמְלָנוּ
 יְהוָה וְרַב־טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-גָּמַלְם בְּרַחֲמָיו
 וּכְרַב חֲסָדָיו: ה וַיֹּאמֶר אֶדְ-עַמִּי הִמָּה בָּנִים לֹא
 יִשְׁקָרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ: ט בְּכָל-צָרָתָם | לוֹ צָר
 וּמִלֶּאךָ פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ הוּא
 גֹּאֲלָם וַיְנַטְלֵם וַיַּנְשְׂאֵם כָּל-יְמֵי עוֹלָם:

וּמִלֶּאךָ הַמִּשְׁמַשׁ לִפְנֵי הוֹשִׁיעַם בְּשִׁלְיָהוּתוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה. וַיְנַטְלֵם וַיַּנְשְׂאֵם, וְהַנְּבִיָּהם
 מִן הַצָּרָה בְּחַמְלָתוֹ, וַיַּנְשְׂאֵם וְהָרִיקֵם בְּכַבֹּד וְחִשְׁבֹּת בְּאַהֲבָתוֹ אוֹתָם. כָּל יְמֵי עוֹלָם, תְּמִיד בְּכָל תְּדוּרוֹת הָיָה לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמִים, צֹדִיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
 הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק:
 נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזָר לֹא יֵשׁוּב
 רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:
 רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבָת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
 בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחֲנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ,
 בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבָּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד
 אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בָשָׂם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּפֶה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּת לָנוּ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וּלְמִנוּחָה, לְכַבֹּד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
 מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יְתִבְרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תְּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
 אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

הַמוֹלֵד לַחֹדֶשׁ תִּשְׁרִי: יוֹם ה' שָׁעָה 10 בַּבּוֹקֶר 46 דְּקוֹת 21 חֲלָקִים.

הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי [=תִּשְׁרִי] שֶׁהוּא הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לַחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה, הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֶצְמוֹ מְבָרְכוֹ בְּשַׁבָּת
 מְבָרְכִים שֶׁהוּא הַשַּׁבָּת הָאַחֲרוֹן דְּחֹדֶשׁ אֵלּוּל, וּבִכְחַז זֶה יִשְׂרָאֵל מְבָרְכִים אֶת הַחֹדְשִׁים י"א פְּעָמִים בְּשָׁנָה.

(הַיּוֹם יוֹם כַּח אֵלּוּל)

לוח זמנים לשבוע פרשת נצבים-וילך בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	6:09	6:13	8:52	8:53	9:24	9:25	10:30	10:30	19:16	19:09	19:40	19:33	18:50	19:42
חיפה (ק)	6:07	6:11	8:50	8:51	9:22	9:23	10:29	10:29	19:17	19:09	19:42	19:34	18:41	19:44
ירושלים (ק)	6:05	6:09	8:50	8:51	9:21	9:22	10:28	10:28	19:16	19:09	19:41	19:33	18:30	19:41
תל אביב (ק)	6:09	6:13	8:51	8:52	9:24	9:25	10:30	10:30	19:16	19:09	19:41	19:33	18:50	19:44
אוסטריה, וינה (ק)	5:58	6:07	8:54	8:57	9:25	9:28	10:35	10:37	19:53	19:42	20:25	20:12	19:26	20:26
אוסטריה, מלבורן (ח)	6:49	6:40	9:02	8:56	9:34	9:29	10:30	10:26	17:56	18:01	18:22	18:27	17:42	18:37
אוקראינה, אודסה (ק)	6:05	6:13	8:58	9:01	9:30	9:33	10:40	10:41	19:52	19:40	20:22	20:10	19:24	20:14
אוקראינה, דונייצק (ק)	5:34	5:42	8:28	8:31	9:00	9:03	10:10	10:12	19:27	19:15	19:58	19:46	18:59	19:50
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	5:44	5:53	8:39	8:42	9:11	9:14	10:21	10:23	19:38	19:26	20:10	19:57	19:10	20:01
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	6:07	6:16	9:02	9:06	9:35	9:39	10:46	10:47	20:06	19:54	20:39	20:26	19:38	20:30
אוקראינה, קייב (ק)	5:58	6:07	8:55	8:58	9:27	9:30	10:38	10:39	20:00	19:48	20:33	20:20	19:32	20:24
איטליה, מילאנו (ק)	6:33	6:40	9:25	9:27	9:57	10:00	11:06	11:07	20:17	20:06	20:46	20:35	19:50	20:49
אקוואדור, קיטו (ח)	6:05	6:03	8:38	8:37	9:08	9:07	10:11	10:09	18:27	18:25	18:48	18:46	18:07	18:50
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:19	7:11	9:33	9:28	10:05	10:00	11:02	10:58	18:32	18:37	18:57	19:01	18:18	19:12
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:14	8:05	10:28	10:22	10:59	10:53	11:55	11:51	19:20	19:26	19:47	19:53	19:07	19:57
ארה"ב, בולטימור (ק)	6:26	6:32	9:13	9:14	9:45	9:47	10:53	10:53	19:50	19:41	20:17	20:07	19:24	20:11
ארה"ב, ברוקלין (ק)	6:13	6:19	9:01	9:03	9:33	9:35	10:41	10:42	19:42	19:33	20:10	20:00	19:17	20:11
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	6:14	6:19	9:01	9:03	9:34	9:36	10:42	10:42	19:42	19:32	20:09	20:09	19:16	20:12
ארה"ב, דטרויט (ק)	6:46	6:53	9:36	9:39	10:08	10:10	11:17	11:18	20:21	20:11	20:49	20:39	19:55	20:51
ארה"ב, הווסטן (ק)	6:52	6:55	9:33	9:34	10:06	10:06	11:11	11:11	19:54	19:47	20:18	20:11	19:30	20:21
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:18	6:22	9:02	9:04	9:34	9:35	10:41	10:41	19:31	19:23	19:56	19:48	19:07	19:58
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:56	6:58	9:35	9:35	10:07	10:08	11:12	11:12	19:49	19:43	20:13	20:06	19:26	20:16
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	6:09	6:15	8:56	8:59	9:29	9:31	10:37	10:38	19:37	19:28	20:05	19:55	19:11	20:08
ארה"ב, שיקאגו (ק)	6:04	6:11	8:55	8:57	9:26	9:28	10:35	10:36	19:40	19:30	20:08	19:57	19:14	20:08
בוליביה, לה-פס (ח)	6:34	6:30	9:03	9:00	9:33	9:30	10:33	10:31	18:35	18:35	18:57	18:57	18:17	19:01
בלגיה, אנטוורפן (ק)	6:42	6:52	9:38	9:42	10:11	10:15	11:22	11:24	20:45	20:32	21:18	21:05	20:16	21:22
בלגיה, בריסל (ק)	6:42	6:51	9:39	9:43	10:11	10:15	11:22	11:24	20:46	20:33	21:19	21:05	20:17	21:21
ברזיל, ס. פאולו (ח)	6:19	6:13	8:40	8:37	9:12	9:08	10:11	10:08	17:58	18:00	18:21	18:23	17:42	18:29
ברזיל, ריו דה ז'נירו (ח)	6:04	5:59	8:26	8:23	8:58	8:54	9:57	9:54	17:45	17:47	18:08	18:10	17:29	18:16
בריטניה, לונדון (ק)	5:58	6:08	8:56	9:00	9:28	9:32	10:39	10:41	20:06	19:52	20:39	20:25	19:37	20:41
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	6:02	6:13	9:02	9:07	9:34	9:39	10:46	10:49	20:18	20:04	20:53	20:38	19:48	20:56
גרמניה, ברלין (ק)	6:03	6:13	9:01	9:05	9:33	9:37	10:45	10:47	20:13	19:59	20:47	20:33	19:44	20:37
גרמניה, פרנקפורט (ק)	6:25	6:34	9:22	9:26	9:54	9:58	11:05	11:07	20:28	20:16	21:01	20:47	20:00	20:51
דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:21	6:15	8:43	8:39	9:13	9:09	10:12	10:09	17:59	18:02	18:23	18:25	17:43	18:29
הודו, בומביי (ח)	6:20	6:21	8:56	8:55	9:28	9:28	10:32	10:32	19:01	18:56	19:23	19:18	18:39	19:22
הודו, פונה (ח)	6:15	6:16	8:52	8:51	9:24	9:23	10:28	10:27	18:58	18:53	19:20	19:16	18:36	19:20
הונגריה, בודפשט (ק)	5:50	5:58	8:43	8:46	9:16	9:19	10:25	10:27	19:40	19:29	20:11	19:59	19:13	20:03
טורקיה, איסטנבול (ק)	6:21	6:27	9:09	9:11	9:41	9:44	10:50	10:50	19:50	19:41	20:18	20:08	19:25	20:12
יוון, אתונה (ק)	6:46	6:51	9:32	9:34	10:04	10:06	11:12	11:12	20:08	19:59	20:34	20:25	19:42	20:29
מולדובה, קישינב (ק)	6:13	6:20	9:05	9:08	9:37	9:40	10:47	10:48	20:00	19:48	20:30	20:18	19:32	20:22

לוח זמנים לשבוע פרשת נצבים-וילך בערים שונות בעולם
 זמני יום ראשון ויום שבת
 (ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"י									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ק)	7:12	7:14	9:53	9:53	10:23	10:23	11:28	11:28	20:04	19:59	20:27	20:22	19:42	20:26
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	7:07	6:57	9:15	9:09	9:47	9:42	10:42	10:38	17:57	18:03	18:24	18:31	17:45	18:35
נפאל, קטמנדו (ח)	5:33	5:36	8:17	8:17	8:47	8:48	9:53	9:53	18:38	18:31	19:02	18:55	18:15	18:59
סינגפור, סינגפור (ח)	7:00	6:58	9:29	9:27	10:01	10:00	11:03	11:01	19:13	19:11	19:35	19:32	18:54	19:36
פולין, ורשא (ק)	5:31	5:41	8:31	8:35	9:02	9:06	10:14	10:16	19:43	19:30	20:17	20:03	19:14	20:07
פרו, לימה (ח)	6:14	6:10	8:37	8:35	9:10	9:07	10:10	10:08	18:07	18:07	18:28	18:28	17:49	18:32
צרפת, ליון (ק)	6:49	6:57	9:42	9:45	10:14	10:17	11:23	11:24	20:35	20:24	21:05	20:53	20:08	21:07
צרפת, פריז (ק)	6:54	7:02	9:49	9:52	10:21	10:24	11:31	11:33	20:51	20:38	21:22	21:09	20:22	21:24
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:44	5:43	8:19	8:18	8:49	8:48	9:52	9:51	18:12	18:10	18:34	18:31	17:52	18:35
קנדה, טורונטו (ק)	6:30	6:36	9:21	9:23	9:52	9:55	11:01	11:02	20:08	19:58	20:37	20:26	19:42	20:38
קנדה, מונטריאול (ק)	6:04	6:11	8:56	8:58	9:28	9:31	10:37	10:38	19:48	19:37	20:17	20:06	19:20	20:19
קפריסין, לרנקה (ק)	6:12	6:16	8:54	8:56	9:28	9:29	10:34	10:34	19:22	19:14	19:48	19:40	18:58	19:44
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	6:46	6:57	9:48	9:52	10:20	10:24	11:32	11:35	21:09	20:54	21:45	21:29	20:38	21:33
רוסיה, מוסקבה (ח)	6:15	6:27	9:20	9:25	9:51	9:56	11:04	11:07	20:46	20:31	21:23	21:07	20:15	21:25
רוסיה, רוסטוב נא-דון (ח)	6:28	6:36	9:21	9:24	9:53	9:57	11:03	11:05	20:17	20:05	20:47	20:35	19:49	20:39
שווייץ, ציריך (ק)	6:31	6:39	9:26	9:29	9:57	10:00	11:07	11:09	20:24	20:12	20:55	20:43	19:56	20:56
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:03	6:04	8:37	8:36	9:10	9:09	10:13	10:12	18:36	18:32	18:58	18:54	18:15	18:58

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמו"ר בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משניות י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התנועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יְהי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתוּלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמַחֲזֵז חֲפָצֵנוּ לְחַיִּים וְלִשְׂמֻחָה וְלִשְׁלוֹם, (ואם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחַזֵּירֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַצִּילֵנוּ מִכָּף כָּל־אֹיֵב וְאֹרֶב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בְּדֶרֶךְ וּמִכָּל־פּוֹרְעָנִיּוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לְעוֹלָם. וְתִשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל־מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתַתְּנֵנוּ לֶחֶן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל־רוֹאֵינוּ, וְתַגְמִלֵנוּ חֲסִדִּים טוֹבִים וְתִשְׁמַע קוֹל תַּפְלָתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תַּפְלַת כָּל־פֶּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840
Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00388
25/08/2013

P.P.
שולם
1949
תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7